

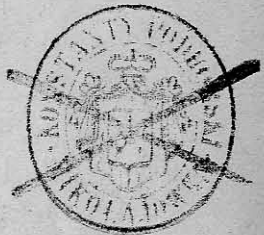
SENATOROWIE I DYGNITARZE

WIELKIEGO KSIĘSTWA LITEWSKIEGO

1386—1795

PRZEZ

JÓZEFA WOLFFA.

KRAKÓW.

W DRUKARNI WŁ. L. ANCZYCA I SPÓŁKI,
pod zarządem Jana Gadowskiego.

—
1885.

K-62/84

Hg

85351

V

WSTĘP.

Praca Julijana Bleszyńskiego: „Spis senatorów i dygnitarzy koronnych (świeckich) z XVIII wieku“¹⁾, nastąpiła nam myśl ułożenia podobnego spisu dla Litwy, w szerszym tylko zakresie, a mianowicie obejmujący nie jeden XVIII wiek, ale cały przeciąg istnienia wielkiego księstwa w połączeniu z Polską.

Niedostatek dokładnej listy urzędników daje się czuć każdemu, który się zajmuje dziejami dawnej Rzeczypospolitej. Mamy wprowadzić już kilka prac w tym kierunku; wszystkie one jednak nie są w stanie zadosyćuczynić najskromniejszym wymaganiom.

Niesiecki układał spisy senatorów tak koronnych jak i litewskich²⁾; Lelewel, dopełniając Niesieckiego,

NAKŁADEM AUTORA.

¹⁾ Wydrukowany jako dodatek do trzeciego tomu Monografii historyczno-genealogicznych St. K. Kossakowskiego. Warszawa 1872. Stanowi trzecią część tego tomu, str. 1—116.

²⁾ Niesiecki. Korona Polska, 4 tomy. Lwów 1728—1743, wydana powtórnie przez I. N. Bobrowicza p. t.: „Herbarz polski Kaspra Niesieckiego S. J.“ 10 tomów. Lipsk 1839—1846.

ułożył spisy kasztelanów drażkowych¹⁾. Prace Niesieckiego i Lelewela z bardzo małemi dopełnieniami przedrukował p. Łódzia-Czarnecki w swoim herbarzu²⁾. Największą wartość mają na tem polu prace Julijana Bartoszewicza³⁾; jestto jednak, jak się sam autor w przedmowie do swoich tablic historycznych wyraża, „tylko materyjał na pierwszą rękę“, gdyż brak źródeł nie pozwolił mu dzieła swego wykończyć i uzupełnić. PP. Maurer⁴⁾ i Kwiatkowski⁵⁾ pracowali nad urzędnikami kancelaryjnymi do XVI wieku, a p. Buszyński ułożył spis starostów Żmudzkich⁶⁾. Po wielu innych dziełach znajdujemy pojedyncze spisy urzędników, na podstawie Niesieckiego układane, a więc na specjalną wzmiankę nie zasługujące.

Książka niniejsza ma na celu zaradzić w części, a mianowicie co do Litwy, istniejącemu brakowi. Oparta ona przeważnie na „Aktach metryki wielkiego księstwa

¹⁾ Wydrukowane w Niesieckim, wydanym przez Bobrowicza. Nadto Lelewel ułożył spisy tak wojewodów jak i kasztelanów średniowiecznych (Polska, dzieje i rzeczy jej. Tom IV. [IX.] str. 155—218).

²⁾ „Herbarz polski podług Niesieckiego“. Tom I. Gniezno 1875—1881.

³⁾ „Tablice historyczne“ drukowane w Bibliotece Warszawskiej 1860—1865 (1860 Lipiec — Czeźnicy; Wrzesień — Podstolowie; 1861 Kwiecień — Krajczowie; 1863 Marzec — Podczaszowie; Październik — Stolnikowie; 1865 co miesiąc, od Kwietnia do Listopada: Koniuszowie, Kuchmistrzowie, Miecznikowie, Chorążowie i Pisarze wielcy). Nadto pióra Bartoszewicza znajdujemy w „Encyklopedyi Powszechnej“ spisy: Hetmanów, Kanclerzy i Wojskich.

⁴⁾ Roman Maurer. I. Urzędnicy kancelaryjni książąt i królów polskich aż do r. 1386. Brody 1884. II. Urzędnicy kancelaryjni Władysława Jagielly. Warszawa 1877. III. Urzędnicy kancelaryjni królów polskich z lat 1434—1506. Brody 1881.

⁵⁾ Saturnin Kwiatkowski. Urzędnicy kancelaryjni koronni i dworscy z czasów Władysława III Warneńczyka 1434—1444. Kraków 1884 (Rozprawy i sprawozdania z posiedzeń wydziału histor.-filozof. Akademii Umiejętności. Tom XVII).

⁶⁾ Opisanie historyczno-statystyczne powiatu Rosieńskiego. Wilno 1874, str. 153—157.

litewskiego“¹⁾, i na już wydrukowanych dyplomatarjuszach i zbiorach aktów. Z innych źródeł korzystaliśmy z jak największą oględnością, wybierając, do usprawiedliwienia przytoczonych faktów, tylko świadectwa poważne i o ile możność pozwalająca — współczesne.

¹⁾ O metryce litewskiej patrz broszurkę S. Ptaszyckiego: Cesarska biblioteka publiczna i metryka litewska w Petersburgu. Kraków 1884.

TREŚĆ.

	Str.
Wstęp	V—VII
Senatorowie	1
Wojewodowie	7
Kasztelanowie	97
Ministrowie	147
Dygnitarze	196
Skorowidz urzędów	328
„ nazwisk	332
Ważniejsze poprawki i dodatki	353

SENATOROWIE.

Połączywszy się z Polską, Litwa powoli zaczęła się urządzać na jej wzór i przybierać jej instytucyje. Akt unii w Horodle 1413 r. dał początek senatowi litewskiemu. Na sejmie tym postanowiono: „też same na Litwie co i w Polsce stanowią się dostojęstwa, krzesła i urzędy, to jest wojewodowie i kasztelanowie w Wilnie, Trokach i na innych miejscach, gdzie się tego okaże potrzeba“¹⁾. Jednak aż do unii Litwy z Koroną, w Lublinie 1569 r., nie było, właściwie mówiąc, senatu litewskiego; istniała rada wielkoksiażęca, której członkowie nosili tytuł: „panów rad ich miłości“. Skład tej rady, przed ostatecznem zniesieniem jej na sejmie lubelskim, był następujący²⁾:

Biskupi.

Wojewodowie (między nimi Starosta Żmudzki, Kasztelanowie Wileński i Trocki, Kanclerz, Hetman najwyższy, Marszałek ziemski i Marszałek ziemi Wołyńskiej).

Kasztelanowie (między nimi Podkanclerzy, Marszałek dworny i Podskarbi ziemski).

Urzednicy ziemscy i dworni (Podczaszy, Krajczy, Stolnik, Podskarbi nadworny, Miecznik, Czasznik, Chorążowie ziemski i dworny).

¹⁾ Daniłowicz. Skarbiec II. Nr. 1025.

²⁾ Akt 1566 r.: „Tytuły panów rad ich miłości“ (M. Lit. Ks. Spr. Publ. 9. f. 160—162).

Marszałkowie.

Starostowie i dzierżawcy.

Ciwnonowie Żmudzcy.

Powiaty.

Kniaziowie i Panowie.

Unija lubelska, zrównawszy Litwę z Koroną, połączyła senatorów ich w jeden obu narodów senat, do składu którego z Litwy, oprócz Biskupów, weszli: Wojewodowie, Starosta Żmudzki, Kasztelanowie, Marszałek wielki, Kanclerz, Podkanclerzy, Podskarbi wielki i Marszałek dworny¹⁾.

Senat litewski utworzył się zatem między pierwszą uniją w Horodle a ostateczną w Lublinie.

W Horodle 1413 r. spotykamy po raz pierwszy **Wojewodów i Kasztelanów Wileńskich i Trockich**. Od dwóch lat już wtedy istniał **Starosta Żmudzki**, a od roku **Marszałek ziemski**. Około 1445 r. powstaje **Kanclerstwo**. Po śmierci Świdrygielly i ostatecznem przyłączeniu Wołynia do Litwy, zarząd tej prowincyi powierzono **Staroście Łuckiemu i Marszałkowi ziemi Wołyńskiej**. W 1471 r. zamianowanym został **Wojewoda Kijowski**. Za panowania króla Kaźmierza spotykamy także pierwszych **Podskarbi**. Prowincyjami zarządzali Namiestnicy, naznaczeni przez króla i od Wojewodów niezależni.

Za rządów wielkiego księcia Aleksandra zjawia się **Marszałkowstwo dworne**, a wkrótce potem i **Hetmaństwo**.

W okresie lat 1504—1514 utworzono **Województwa: Nowogrodzkie, Witebskie, Połockie, Smoleńskie** (które wkrótce potem odpadło do Moskwy) i **Podlaskie**. Wołyń podzielono na dwa **Starostwa: Łuckie i Włodzimierskie**, z których Starosta Włodzimierski od 1522 r. jest zarazem marszałkiem ziemi Wołyńskiej. Namiestnicy zaczynają znikać, a miejsce ich zajmują Starostowie.

Zygmunt August utworzył w 1566 r. jeszcze **Województwa: Brzeskie, Mińskie i Mścislawskie**, a na Wołyniu, na miejsce Marszałkowstwa ze Starostwami Łuckiem i Włodzimierskiem, **Wojewodów Wołyńskiego i Braclawskiego**. Nadto przy wszystkich Wojewodach król zamianował **Kasztelanów**. Przed samą więc uniją w r. 1566, miała Litwa 13 Wojewodów i tyluż Kasztelanów, którzy wliczeni w następującym porządku²⁾:

Wojewoda Wileński.

Wojewoda Trocki.

Kasztelan Wileński.

Kasztelan Trocki.

¹⁾ Volumina legum II. f. 777—778.

²⁾ Tytuły panów rad ich miłości (M. Lit. Ks. Spr. Publ. 9. f. 160—162).

Starosta Żmudzki.

Kasztelan Łucki.

Wojewoda Kijowski.

„ Podlaski.

„ Wołyński.

„ Brześciański.

„ Nowogrodzki.

„ Braclawski.

„ Witebski.

„ Połocki.

„ Podlaski.

„ Żmudzki.

„ Brześciański.

„ Nowogrodzki.

„ Braclawski.

„ Witebski.

„ Mścislawski.

„ Mścislawski.

„ Miński.

„ Miński.

Kasztelan Kijowski.

W spisie tym opuszczony Wojewoda Połocki, gdyż znajdował się w niewoli moskiewskiej.

Jednocześnie, w świeżo z Litwą połączonych Infantach, król utworzył cztery Kasztelanije: **Rygską, Trejdeńską, Wendeńską i Dynaburską**. Ci senatorowie infantsey mieli wejść w skład senatorów litewskich¹⁾. Z powodu jednak ciągłych wojen i chwilowej utraty Infant za króla Stefana, podział ten nie mógł się utrzymać, a po odzyskaniu Infant, stanowią one wspólną własność Korony i Litwy.

Na sejmie lubelskim, przez przyłączenie Podlasia i Wołynia z Kijowem do Korony, utraciła Litwa 4 Wojewodów i tyluż Kasztelanów: **Kijowskiego, Wołyńskiego, Podlaskiego i Braclawskiego**. Dla pomnożenia więc liczby senatorów litewskich król zamianował **Wojewodę i Kasztelana Smoleńskiego**. „*Porządek Rady Koronnej, Polskiej i Litewskiej, jako już jednej Rzpltej, postanowiony przez króla J. M. i Radę Koronną w Lublinie na sejmie walnym spólnym, roku P. 1569*“²⁾ jest następujący:

2-ch Arcybiskupów.

Wojewoda Kaliski.

16-stu Biskupów (z litewskich

„ **Trocki.**

Wileński i Żmudzki).

„ **Sieradzki.**

Kasztelan **Krakowski.**

Kasztelan **Trocki.**

Wojewoda **Krakowski.**

Wojewoda **Łęczycki.**

„ **Poznański.**

Starosta **Żmudzki.**

„ **Wileński.**

Wojewoda **Brzesko-Kujawski.**

„ **Sandomirski.**

„ **Kijowski.**

Kasztelan **Wileński.**

„ **Inowrocławski.**

¹⁾ Dogiel. Codex diplom. V. 275.

²⁾ Volumina legum II. f. 777—778.

Wojewoda	Ruski.	Kasztelan	Lwowski.
"	Wołyński.	"	(Wołyński ¹⁾).
"	Podolski.	"	Kamieniecki.
"	Smoleński.	"	Smoleński.
"	Lubelski.	"	Lubelski.
"	Połocki.	"	Połocki.
"	Bełzki.	"	Bełzki.
"	Nowogrodzki.	"	Nowogrodzki.
"	Płocki.	"	Płocki.
"	Witebski.	"	Witebski.
"	Mazowiecki.	"	Czerski.
"	Podlaski.	"	Podlaski.
"	Rawski.	"	Rawski.
"	Brześciański.	"	Brześciański.
"	Chelmiński.	"	Chelmiński.
"	Mścislawski.	"	Mścislawski.
"	Malborski.	"	Elbląski.
"	Braclawski.	"	Braclawski.
"	Pomorski.	"	Gdański.
"	Miński.	"	Miński.
Kasztelan	Poznański.	49	Kasztelanów mniejszych.
"	Sandomirski.	Marszałek	w. koronny.
"	Kaliski.	"	litewski.
"	Wojnicki.	Kancierz	koronny.
"	Gnieźnieński.	"	litewski.
"	Sieradzki.	Podkanclerzy	koronny.
"	Leczycki.	"	litewski.
"	Żmudzki.	Podskarbi	koronny.
"	Brzeski.	"	litewski.
"	Kijowski.	Marszałek	dworny koronny.
"	Inowrocławski.	"	litewski.

Podobny skład senatu, już bez wielkich co do Litwy zmian, przetrwał do czasów Stanisława Augusta.

Stanisław August wprowadził do senatu resztę ministrów, to jest obydwóch Hetmanów i Podskarbiego nadwornego. Nareszcie na sejmie Grodzieńskim 12 Stycznia 1793 r.: „*Konfederacja obojga narodów, mając na baczności potrzebę większej liczby senatu dla wielkiego księstwa litewskiego, deklaracją wyroku swego urząd marszał-*

¹⁾ Opuszczony w Volum. legum.

ków powiatowych litewskich, podniosła do tytułu i wszystkich prerogatyw kasztelanii, zachowując one przy niezmiennem prawie elekcyi powiatowych“ . Urosła więc liczba Kasztelanów litewskich do 24 ¹⁾:

Wileński.	Upitski.	Witebski.
Oszmiański.	Żmudzki.	Orszański.
Lidzki.	Smoleński.	Brzeski.
Wilkomierski.	Starodubowski.	Piński.
Brasławski.	Nowogrodzki.	Mścislawski.
Trocki.	Słonimski.	Miński.
Grodzieński.	Wolkowyski.	Mozyrski.
Kowieński.	Połocki.	Reczycki ²⁾ .

Taki układ senatu trwał niedługo. Po drugim podziale i rozwiązaniu konfederacyi Targowickiej, gdy Województwa: Połockie, Witebskie, Mścislawskie i Mińskie w całości odpadły do Rosyji, uchwalono całkiem nowy podział uszczuplonej Rzeczypospolitej. Konstytucyją sejmu Grodzieńskiego, w końcu 1793 r., pozostałe przy Polsce ziemie, podzielono na dwie prowincyje: Koronę i Wielkie Księstwo Litewskie. W tej ostatniej ustanowiono 8 województw; każde ma zawierać trzy ziemie albo powiaty i mieć dwóch senatorów: Wojewodę i Kasztelana ³⁾. Województwa te były:

Wileńskie (z powiatami Wileńskim, Oszmiańskim i Lidzkim);
Trockie (z pow. Trockim, Kowieńskim i Upitskim);
Żmudzkie, na miejsce starostwa Żmudzkiego (z pow. Rosieńskim, Szawelskim i Telszewskim);
Nowogrodzkie (z pow. Nowogrodzkiem, Stwołowickim i Słonimskim);
Mereckie, na miejsce Smoleńskiego (z pow. Mereckim, Preńskim i Ejszyskim);
Brzesko-litewskie (z pow. Brzeskim, Kobryńskim i Berezkim);
Brasławskie (z pow. Brasławskim, Wilkomierskim i Onikszteńskim);
Grodzieńskie (z pow. Grodzieńskim, Wolkowyskim i Sokolskim).

¹⁾ Gazeta Warszawska 1793 r. Nr. 6 i 8. Korespondent Krajowy i Zagraniczny 1793. Nr. 7 i 9.

²⁾ Wprawdzie konstytucyją w 1791 r. powiększono o 10 liczbę powiatów w wielkiem księstwie litewskim; a mianowicie: powiat Oszmiański podzielono na Oszmiański i Zawilejski, Lidzki na Lidzki i Ejszyski, Trocki na Trocki i Merecki, Kowieński na Kowieński i Preński, Nowogrodzki na Nowogrodzki i Słuczorzowski, Brzeski na Brzeski i Kobryński, Piński na Piński i Pińsko-zareczny, starostwo Żmudzkie na 3 powiaty: Rosieński, Szawelski i Telszewski; podział ten jednak ostatecznie nie zdołał jeszcze wejść w życie i nowo utworzone powiaty nie miały marszałków („Rozkład województw, ziem i powiatów“ wniesiony d. 2 Listopada 1791 r. do akt. grodzkich Warszawskich).

³⁾ Gazeta Warszawska 1793 r. Nr. 104 i 105.

Wykreśleni, takim sposobem z liczby senatorów, wojewodowie i kasztelanowie: Inflantski, Miński, Mściślawski, Połocki i Witebski, zachowali swoje tytuły tylko dożgonnie.

Jednocześnie król uniwersałem z dnia 20 Grudnia 1793 r. „kassuje nowokrowane, przez sancticum konfederacji Targowickiej, kasztelanije w wielkiem księstwie litewskim, pozostawiając marszałkom powiatowym, zaszczyconym tytułem kasztelanów, tytuł ten i miejsce w senacie tylko dożgonnie, z wyjątkiem kasztelanów Grodzieńskiego i Brastawskiego, którzy jako aktualni senatorowie i potem egzystować mają¹⁾).

Podział ten zaledwie ustanowionym został, kiedy powstanie kościuszkowskie i trzeci rozbiór kraju położyły koniec istnieniu Rzeczypospolitej.

Senatorów litewskich dzielimy na 3 kategorie: 1) Wojewodów, 2) Kasztelanów i 3) Ministrów.

¹⁾ Korespondent Narodowy i Zagraniczny 1794. Nr. 1.

1. Wojewodowie.

„Wojewoda“ w ścisłem tego słowa znaczeniu, oznacza dowódcę nad wojskiem. Z czasem jednak charakter wojskowy wojewodów całkiem się zatarł, i na Litwie wojewodowie, utworzeni za przykładem ówczesnych wojewodów polskich, występują jako namiestnicy prowincyi, są doradcami króla i urzędnikami sądowymi. Do wojewodów należeli: starosta Żmudzki, kasztelanowie Wileński i Trocki, a przed uniją i marszałek ziemi Wołyńskiej, gdyż między nimi zasiadali. Wojewodów mianował król — z wyjątkiem starosty Żmudzkiego i wojewodów Połockiego i Witebskiego, których na mocy szczególnych przywilejów szlachta obierała, a król, wydając nominacyję, obiór ten tylko potwierdzał.

Wojewodowie Braclawscy.

Województwo Braclawskie na Wołyniu, utworzone w 1566 r., we trzy lata później, razem z całym Wołyniem, przyłączonem zostało do Korony.

Sanguszko książ Roman Fedorowicz, starosta Żytomirski i Winnicki, mianowany „na nowo ustanowiony w w. ks. lit. urząd wojewody Braclawskiego“ w Marcu 1566¹⁾; umarł 12 Maja 1571 r.²⁾

¹⁾ Między 25 a 29 Marca. M. Lit. Ks. Zap. 49. f. 3.

²⁾ Strykowski. Kronika II. 409.

Najbliżsi jego następcy, już po przyłączeniu województwa Braclawskiego do Korony: **Wiśniowiecki książę Andrzej Iwanowicz**, z kasztelana Wołyńskiego, mian. wojewodą Braclawskim 4 Lipca 1572 „*po Romanie Sanguszcze*“¹⁾; postąpił w 1576 r. na województwo Wołyńskie. — **Zbarański książę Janusz Mikołajewicz**, mian. prawdopodobnie w 1576 r.²⁾; dożył XVII wieku⁴⁾.

Wojewoda Brasławski.

Województwo Brasławskie utworzone w 1793 r., z powiatu Braclawskiego województwa Wileńskiego, przetrwało do upadku Rzeczypospolitej.

Kossakowski Michał, z wojewody Witebskiego, mian. Brasławskim 17 Marca 1794 r. „*z nowego prawa*“⁵⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 18 Stycznia 1798⁶⁾.

Wojewodowie Brześciańscy (Brzesko-Litewscy).

Brześć (po starorusku Berestie) w XV wieku stanowił część województwa Trockiego i miał swoich namiestników. Następnie wszedł w skład województwa Podlaskiego. Województwo Brześciańskie utworzonym zostało 1566 r.

a) Namiestnicy.

Nac (Naczko), jako „*starosta Berestejski*“ występuje 1440⁷⁾ do 1446⁸⁾.

Dowojnowicz Olechno, starosta Berestejski 1452⁹⁾.

Nasuticz (Nasutowicz) Jan, namiestnik Berestejski 1475¹⁰⁾.

¹⁾ Metr. Wołyńska Ks. I. A. f. 291.

²⁾ Wojewodą Braclawskim jeszcze w Lipcu 1576 (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 124), a Wołyńskim już 1579 (Dogiel. Codex dipl. V. 303).

³⁾ Występuje 1579 (Dogiel. Codex dipl. V. 303).

⁴⁾ U Niesieckiego (I. 220) wojewodą Braclawskim pod r. 1575 książę Grzegorz Sanguszek — był znacznie później kasztelanem Braclawskim.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 36. Cz. I. f. 269.

⁶⁾ Kurjer Litewski 1798. Nr. 35.

⁷⁾ Długosz. Dzieje IV. 607. Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno 1843. I. 9—10. M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 63, 65).

⁸⁾ Długosz V. 11.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 22. f. 5.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 6. f. 532.

Niemirowicz Jakób Iwanowicz, namiestnik 1483¹⁾—1487²⁾.

Olizarowicz Sienko, namiestnik 1495³⁾—1496⁴⁾.

Petkowicz Stanisław Michałowicz, namiestnik 1498⁵⁾—1503⁶⁾.

Pierwszym starostą Brzeskim został 1506 r. książę **Wasil Lwowicz Hliński**, podstoli⁷⁾.

b) Wojewodowie.

Tyszkiewicz Jurij Wasilewicz, dzierżawca Wołkowyski, mianowany wojewodą Brzeskim 1566⁸⁾; umarł 1576⁹⁾.

Hornostaj Gabryjel Iwanowicz, z wojewody Mińskiego mianowany Brzeskim 6 Lipca 1576¹⁰⁾; umarł 1588¹¹⁾.

Sapieha Mikołaj Pawłowicz, z wojewody Mińskiego mian. Brzeskim 6 Kwietnia 1588 „*po śmierci Gawryła Hornostaja*“¹²⁾; postąpił 10 Października 1588 r. na wojewodę Witebskiego¹³⁾.

Zenowicz Krzysztof Jurjewicz, z kasztelana Brzeskiego, mian. wojewodą 20 Grudnia 1588¹⁴⁾; umarł 1614 r.¹⁵⁾.

Tyszkiewicz Eustachy Jan (Ostafi), wojewoda Mścislawski, mian. wojewodą Brzeskim prawdopodobnie 1614¹⁶⁾; umarł 1631¹⁷⁾.

Radziwiłł książę Aleksander Ludwik, krajczy, mian. wojewodą

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 118.

²⁾ Tamże f. 24 odw.

³⁾ Tamże Ks. Zap. 6. f. 29 odw. i 46.

⁴⁾ Tamże f. 339.

⁵⁾ Tamże f. 348.

⁶⁾ Tamże f. 431 i Ks. Zap. 5. f. 301.

⁷⁾ Nie był nim jeszcze w Grudniu 1505 r. (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 305—306), a jest nim już w Lipcu 1507 r. (Tamże Ks. 8. f. 273).

⁸⁾ Jeszcze w Lutym 1566 jest tylko dzierżawcą Wołkowyskim (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 50. f. 151 odw.), a wojewodą Brzeskim już w Grudniu 1566 r. (Dogiel. Codex dipl. V. 277).

⁹⁾ Wspomniany jeszcze 1574 (Akt. Zap. Ross. III. dok. 61).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 56. f. 41 i Ks. 58. f. 1.

¹¹⁾ Z nominacji następcy.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 74. f. 333. Także Ks. 73. f. 325.

¹³⁾ Tamże Ks. 72. f. 112 i Ks. 74. f. 450.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 73. f. 460 i Ks. 74. f. 490.

¹⁵⁾ Wspomniany 1613 (Volum. legum III. f. 242), już nie żył w Listopadzie 1614 (Krupowicz. Zbiór dyplomatów, str. 56).

¹⁶⁾ Wspomniany 1616 (Volum. legum III. f. 311).

¹⁷⁾ Janczyński X. R. Erectia planetów Tyszkiewiczowskich albo kazanie na jego pogrzebie, miane r. 1631 die 4 Novemb. Lublin 1637.

Brzeskim 1631¹⁾; został marszałkiem nadwornym 20 Kwietnia 1635²⁾.

Rakowski Jan, podskarbi nadworny lit., mian. wojewodą Brzeskim 1635³⁾; postąpił w Listopadzie 1638 na wojewodę Witebskiego⁴⁾.

Sapieha Mikołaj, z wojewody Mińskiego, mian. Brzeskim w Listopadzie 1638 „po Rakowskim“⁵⁾; postąpił 8 Czerwca 1642 na kasztelaniję Wileńską⁶⁾.

Tryzna Teofil, star. Wolkowyski, mian. wojewodą Brzeskim w Lipcu 1642 „po Sapieże“⁷⁾; umarł w Styczniu 1645⁸⁾.

Massalski książę Andrzej, z wojewody Mińskiego, mian. Brzeskim 13 Stycznia 1645 „po śmierci Teofila Tryzny“⁹⁾; umarł w końcu 1651 r.¹⁰⁾.

Klonowski Józef, z kasztelana Witebskiego, mian. wojewodą Brzeskim 29 Stycznia 1652 „po śmierci księcia Andrzeja Massalskiego“¹¹⁾; umarł 1653¹²⁾.

Brzozowski Maksymilian, z kasztelana Kamienieckiego, mian. wojewodą Brzeskim 6 Maja 1653 „po śmierci Józefa Klonowskiego“¹³⁾; umarł 1659 r.¹⁴⁾.

Jewłaszewski Kazimierz Ludwik, z kasztelana Smoleńskiego, mian. wojewodą Brzeskim 13 Maja 1659 „po śmierci Maksymilijana Brzozowskiego“¹⁵⁾; umarł w Marcu 1664¹⁶⁾.

Kunciewicz Jakób, kasztelan Żmudzki, mian. wojewodą Brzeskim prawdopodobnie 1664; musiał umrzeć w końcu 1666 r.¹⁷⁾.

¹⁾ Icones Radivil. Tab. 103. Wspomniany 1632 (Volum. legum III. f. 773).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 400.

³⁾ Jest nim 1636 (Kotłubaj. Życie Janusza Radziwiłła, str. 308).

⁴⁾ Radziwiłł. Pamiętnik I. 389.

⁵⁾ Tamże.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 118. f. 141.

⁷⁾ Radziwiłł. Pamiętnik II. 74.

⁸⁾ Dubowicz. „Kazanie“ i Moczulski. „Wieniec liliowy“ na jego pogrzeb 1645.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 742.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 171.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 128. f. 199.

¹⁴⁾ Z nominacji następcy.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 406.

¹⁶⁾ Bartoszewicz w przypisach do Święckiego I. 324.

¹⁷⁾ Że Kunciewicz był wojewodą Brzeskim, dowodzi panegiryk Petkiewicza: „Sen słodki na pogrzeb Krystyny Wojnianki Kunciewiczowej wojewodziny Brzeskiej 1685 r.“ Także Niesiecki I. 211 i V. 446.

Sawicki Malcher Stanisław, z kasztelana Brzeskiego, mian. wojewodą na początku 1667 r.¹⁾; umarł w końcu 1667²⁾.

Piekarski Krzysztof, z kasztelana Brzeskiego, mian. wojewodą 4 Stycznia 1668 „po śmierci Malchera Sawickiego“³⁾; umarł 1672⁴⁾.

Kurez Stefan, kasztelan Brzeski, mian. wojewodą 1672 r.⁵⁾; umarł dopiero 1702⁶⁾.

Komorowski Krzysztof, kuchmistrz lit., mian. wojewodą Brzeskim 15 Września 1702 „po śmierci Stefana Kureza“⁷⁾; umarł około 1708⁸⁾.

Sapieha Władysław Józefat, z wojewody Mińskiego, mian. wojewodą Brzeskim 31 Października 1709 „po śmierci Krzysztofa Komorowskiego“⁹⁾; umarł 13 Marca 1733¹⁰⁾.

Vacat 1733—1735.

Sapieha Kazimierz Leon, generał artylerii lit., mian. wojewodą Brzeskim 28 Maja 1735 „po śmierci Władysława Sapiehy“¹¹⁾; rezygnował w tymże roku¹²⁾.

Chodkiewicz Adam Tadeusz, starosta Wieloński, mian. wojewodą Brzeskim 18 Listopada 1735 „po dobrowolnej rezygnacji Kazimierza Sapiehy“¹³⁾; umarł 3 Sierpnia 1745¹⁴⁾.

Vacat 1745—1746.

Sołohub Jan Michał, podskarbi wielki lit., mian. wojewodą Brzeskim 24 Listopada 1746 „po śmierci Adama Chodkiewicza“¹⁵⁾; umarł 5 Maja 1748¹⁶⁾.

¹⁾ Z nominacji następcy jego na kasztelanii Brzeskiej.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 132. f. 731.

⁴⁾ Wspomniany jeszcze w Lipcu 1670 (Akty Wileńs. Arch. Komiss. IV. 105—106).

⁵⁾ Jeszcze w Sierpniu 1671 jest tylko kaszt. Brzeskim (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. IV. f. 131), a już w Sierpniu 1672 wojewodą (Tamże f. 148).

⁶⁾ Niesiecki I. 211. Wspomniany jeszcze 1698 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VIII. f. 345).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1013.

⁸⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1707 (Pamiętniki Zawiszy 132).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 87.

¹⁰⁾ Księgi metryczne kościoła w Wisznicach.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 239.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 169. f. 32.

¹⁴⁾ Kurjer Polski 1745. Nr. 455.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 175. f. 262.

¹⁶⁾ Kurjer Polski 1749 (sic) Nr. 661.

Sapieha Karol, pisarz polny lit., mian. wojewodą Brzeskim 20 Czerwca 1748 „*po śmierci Jana Soltohuba*“¹⁾; umarł 20 Marca 1768²⁾.

Horain Jan Antoni, z kasztelana Brzeskiego, mian. wojewodą 23 Listopada 1768 „*po śmierci Karola Sapiehy*“³⁾; umarł 1777 r.⁴⁾.

Lopaciński Mikołaj Tadeusz, z pisarza w. lit., mian. wojewodą Brzeskim 8 Paźdz. 1777 „*po śmierci Jana Horaina*“⁵⁾; umarł 4 Stycznia 1778⁶⁾.

Zyberg (Syberg von Wischling) Jan Tadeusz, z wojewody Inflantskiego, mian. Brzeskim 1778⁷⁾. Przeżył upadek kraju i umarł w Lipcu 1806⁸⁾.

Wojewodowie Derptsy (Dorpatcy).

Przy podziale Inflant w 1583 r. na trzy prezydentury, utworzono *prezydenturę Derptską*, na miejsce której w 1598 r. powstało *województwo Derptskie*.

Już w 1625 r. Dorpat zajęty został przez Szwedów; dopiero jednak traktatem Oliwskim 1660 r. Rzeczpospolita formalnie odstąpiła Dorpat Szwecji⁹⁾.

Abramowicz Jan, starosta Lidzki, wojski i namiestnik Wileński¹⁰⁾, prezydent Derptski 1591—1598¹¹⁾. Jednocześnie mianowany 1593 wojewodą Mińskim, a 1596 Smoleńskim; po utworzeniu województwa Derptskiego złożył godność prezydenta.

Kurcz Marcin, starosta Feliński, mian. wojewodą Derptskim 12 Marca 1600¹²⁾; żył jeszcze 1602¹³⁾.

Karnkowski Dadzibóg (Bohdan), starosta ziemi Dobrzyńskiej i star. Odolanowski, mian. wojewodą Derptskim około 1613¹⁴⁾; umarł 1617¹⁵⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 70.

²⁾ Gazeta Warszawska 1777. Nr. 89.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 620.

⁴⁾ Z nominacyi następcy.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 24. f. 101.

⁶⁾ Żychliński. Złota Księga IV. 15.

⁷⁾ W tym roku wojewodą Inflantskim po nim Rogaliński.

⁸⁾ Z papierów familijnych.

⁹⁾ Patrz pod wojewodami Inflantskimi.

¹⁰⁾ Jeszcze tylko 1587 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 65. f. 555).

¹¹⁾ 1591 (Gadebusch. Livländische Jahrbücher. Th. II, Bd. II, str. 88); 1592 (Archeogr. Sborn. dokum. Wilno VI. 287. Kraszewski. Wilno IV. 134); 1593 (Gadebusch. Th. II, Bd. II, str. 136); 1598 w Kwietniu „wojewoda Smoleński, prezydent Derptski, star. Lidzki i Wendeński“ (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 71. d. 324. f. 785).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 87. dok. 37.

¹³⁾ 1602 Lutego 26 spisywał testament (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 74. f. 314).

¹⁴⁾ 1611 był jeszcze tylko star. ziemi Dobrzyńskiej (Volum. legum III. f. 2).

¹⁵⁾ Starowolski. Monumenta Sarmatarum f. 545.

Kiszka Mikołaj Stanisławowicz, mian. wojewodą Derptskim 1617¹⁾; postąpił 1626 r. na województwo Mścisławskie²⁾.

Dönhoff Kasper, star. Laiski i Bolesławski, mian. wojewodą Derptskim 29 Października 1627³⁾; postąpił 2 Maja 1634 na województwo Sieradzkie⁴⁾.

Tyzenhauz (Tiesenhauzen) Gotard Jan, kasztelan Wendeński, mian. wojewodą Derptskim 1634⁵⁾; umarł 1640⁶⁾.

Leszczyński Andrzej, mian. wojewodą Derptskim 8 Marca 1641 „*po śmierci Tyzenhauza*“⁷⁾; umarł 1651⁸⁾.

Kolenda Enoch, podwojewodzi Trocki⁹⁾, mian. wojewodą Derptskim 1651; zaraz musiał rezygnować¹⁰⁾.

Dönhoff Teodor, star. Derptski, mian. wojewodą 23 Sierpnia 1651 „*po dobrowolnem zrzeczeniu się Enocha Kolendy*“¹¹⁾; musiał wkrótce umrzeć.

Opacki Zygmunt, podkomorzy Warszawski¹²⁾, był wojewodą Derptskim 1654 r.¹³⁾; umarł na tym urzędzie.

Lüdinghausen-Wolff Aleksander Ludwik, star. Feliński, mian. wojewodą Derptskim; rezygnował 1657¹⁴⁾. Tylko jako starosta Feliński, Piaseczyński i Oborski posłował na elekcyję 1669 r.¹⁵⁾. Następnie został księdzem i był opatem Pelplińskim; umarł nominatem na biskupstwo Inflantskie 17 Grudnia 1678¹⁶⁾.

Wybranowski Zygmunt, cześnik koronny, mian. wojewodą Derptskim

¹⁾ Występuje w Listop. 1617 (Archeogr. Sborn. dokum. Wilno VIII. f. 231).

²⁾ Jest nim w Sierpniu 1627 r. (Tamże f. 242—3).

³⁾ M. Koronna Ks. 176. f. 87 (Kossakowski. Monografie I. 98).

⁴⁾ M. Koronna Ks. 180. f. 297 (Tamże).

⁵⁾ Kasztelanem Wendeńskim po nim mian. 1 Lipca 1634 Korff (Fahne. Die Herren von Hövel. Bd. I, Th. II, str. 28).

⁶⁾ Z nominacyi następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 105. f. 92.

⁸⁾ Węgierski Wojciech. „Pogrzeb Jozyaszów abo kazanie przy akcie pogrzebowym p. Andrzeja hrabi z Leszna Leszczyńskiego, wojewody Derpskiego. Roku 1651 d. 20 Kwietnia“. Druk. w Lesznie (Winckelmann. Bibliotheca Livoniae historica. Petersburg 1870. Nr. 7427). Jeszcze w 1648 r. podpisał elekcyję Jana Kazimierza (Volum. legum IV. f. 254).

⁹⁾ Niesiecki V. 156.

¹⁰⁾ Z nominacyi następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 48.

¹²⁾ 1648. Vol. leg. IV. f. 235.

¹³⁾ Dogiel. Codex dipl. I. 526; ob. także Niesiecki VII. 103 i Żychliński. Złota księga III. 176. IV. 445.

¹⁴⁾ Z nominacyi następcy.

¹⁵⁾ Volum. legum V. f. 30.

¹⁶⁾ Wierzbowski. Konnotata wypadków, str. 145, 147, 152 i 159

1657 „po dobrowolnem zrzeczeniu się Aleksandra Ludwika z Ludinghausenu Wolffa“¹⁾; umarł na tym urzędzie prawdopodobnie 1658²⁾.

Leszczyński Przeclaw, z kasztelana Szreńskiego, mian. wojewodą Derptskim 6 Sierpnia 1658³⁾. Przeżył utratę województwa swego; on to będzie, co z sejmu 1667 r. był wyznaczony do komisji Śląskiej⁴⁾; umarł 1670 r.⁵⁾.

Wojewoda Grodzieński.

Województwo Grodzieńskie, utworzone z powiatu Grodzieńskiego, województwa Trockiego, na sejmie w Grodnie w końcu 1793 roku, przetrwało do upadku Rzeczypospolitej.

Suchodolski Antoni, kasztelan Merecki, z kasztelana Smoleńskiego (sic) mian. 7 Marca 1794 wojewodą Grodzieńskim „z nowego prawa“⁶⁾. Przeżył upadek kraju.

Wojewodowie Inflantscy.

Inflanty wcielone zostały do Litwy w skutek układu zawartego w Wilnie, 28 Listopada 1561, między królem Zygmuntem Augustem a mistrzem kawalerów zakonu Niemieckiego Gotardem Kettlerem. Zakon został rozwiązany, a Gotard Kettler jako książę otrzymał Kurlandję i Semigalię prawem lennem⁷⁾. Jednocześnie król urządzenie Inflant powierzył księciu **Mikołajowi Radziwiłłowi**, wojewodzie Wileńskiemu, marszałkowi ziemskiemu i kanclerzowi⁸⁾. Na początku

¹⁾ Metryka Koronna Ks. 196. f. 121 (Żychliński. Złota księga III. 374).

²⁾ W r. 1674 elekcye króla Jana podpisali: „Franciszek i Jan Wybranowscy wojewodzicowie Derptsy“ (Volum. leg. V. f. 316).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 242 odw.

⁴⁾ Volum. legum IV. f. 941. Wprawdzie konstytucyje wymieniają tu: „Władysława Leszczyńskiego, wojewodę Derptskiego“, ale to widoczna omyłka (Władysław zamiast Przeclaw), gdyż Władysław Leszczyński był w tym samym czasie wojewodą Łeczyckim (Vol. leg. IV. f. 760 r. 1661 i Vol. leg. V. f. 294 r. 1674).

⁵⁾ Niesiecki IV. 72. — Mylnie występują jako wojewodowie Derptsy: **Gerhard Dönhoff** 1583, niby wda Derpski i rządcą całych Inflant (Hupel. Nordische Miscellaneen XVIII. 212. Mittheilungen a. d. Gesch. Liv-, Ehst- u. Kurlands VII. 285. Fahne. Westphälische Geschlechter, str. 105 i 107); — **Jan Tyzenhauz** 1588 (Żychliński. Złota księga IV. 391); — **Otto Dönhoff** (Niesiecki I. 228); — **Lew Kurcz** 1630 (Tamże — zamiast „wojewodzie“); — **Władysław** (zamiast Przeclaw) **Leszczyński** (Tamże).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 36. f. 247.

⁷⁾ Dogiel. Codex dipl. V. 238.

⁸⁾ Tamże 250.

następnego roku, w Rydze, Radziwiłł zwoławszy stany Inflantskie imieniem królewskim, odebrał od nich przysięgę i ogłosił **Kettlera** dziedzicznym księciem Kurlandzkim i namiestnikiem królewskim nad całemi Inflantami¹⁾. Nie ufając jednak Kettlerowi, król po kilku latach odebrał mu namiestnictwo Inflant²⁾, a na jego miejsce administratorem całych Inflant zamianował 26 Sierpnia 1566 **Jana Chodkiewicza**, starostę Żmudzkiego, marszałka ziemskiego i hetmana w ziemi Inflantskiej³⁾. W tymże roku, w Grudniu, stany Inflantskie potwierdziły połączenie swoje z Litwą, a król wydał im ustawę, którą między innymi podzielił Inflanty na 4 okręgi czyli kasztelanije: **Rygską**, **Trejdęską**, **Wendeńską** i **Dynaburską**. Ci senatorowie Inflantscy mieli wchodzić w skład senatorów litewskich⁴⁾. Podział ten przetrwał podczas administracji Chodkiewicza, który godność swą administratora złożył, w ręce króla Stefana, we Lwowie w dzień św. Trójcy 1578 r.⁵⁾, właśnie w chwili, kiedy car Iwan Groźny zagarnął prawie całe Inflanty⁶⁾.

Po odzyskaniu Inflant i rozejmie w Kiwerowej horce (15 Stycznia 1582), którym oprócz powiększonych Inflant, Połock i Wieliz zostały przy Polsce, zajął się król Stefan urządzeniem tej prowincyi. Rządcą całych Inflant król mianował księcia **Jerzego Radziwiłła**, biskupa Wileńskiego⁷⁾. Konstytucyją sejmu Warszawskiego z d. 4 Grudnia 1582 r. utworzono biskupstwo Wendeńskie i podzielono Inflanty na trzy prezydentury: **Wendeńską**, **Derpską** i **Parnawską**, a prezydentom przyznano te same prawa, które służą wojewodom ziemi Pruskiej⁸⁾. Na sejmie 1598 r., w przecuciu bliskiej wojny Szwedzkiej, na nowo organizowano ziemię Inflantską, która na miejsce prezydentów otrzymała 3 wojewodów i 3 kasztelanów. Senatorom tym w senacie Rzeczypospolitej naznaczono miejsce zaraz po senatorach koronnych i litewskich⁹⁾.

Stan ten przetrwał podczas sześćdziesięcioletniej wojny Szwedzkiej; w 1603 r. znów postanowiono administratora Inflant w osobie **Jana Karola Chodkiewicza**¹⁰⁾. W latach 1617—1625 prawie całe Inflanty

¹⁾ Hylzen. Inflanty 158.

²⁾ Tamże 163.

³⁾ Dogiel. Codex dipl. V. 264.

⁴⁾ Tamże V. 275.

⁵⁾ Metryka Koronna Ks. 118. f. 397 (Kossakowski. Monografie I. 48).

⁶⁾ Szujski. Dzieje Polski III. 56.

⁷⁾ Kotlubaj. Galeryja Nieświeżska 251. Hylzen. Inflanty 213.

⁸⁾ Volum. legum II. f. 1040.

⁹⁾ Tamże f. 1474.

¹⁰⁾ Richter. Gesch. d. deutschen Ostseeprovinzen. Th. II, Bd. I, 185.

podbite zostały przez Szwedów; dopiero jednak traktatem Oliwskim 1660 r. większa część Inflant z miastami Wenden, Derptem i Parawą, odstąpioną została Szwecyi; przy Polsce pozostała tylko południowa część Inflant, zawierająca 4 starostwa: Dynaburskie, Rzezyckie (Rozyten), Lucyńskie (Lutzen) i Marienhauskie¹⁾. Na sejmie 1677 r. przeprowadzono nową ordynację Inflant, ustanawiając w nich dwóch senatorów: wojewodę i kasztelana Inflantskiego²⁾. Po pierwszym rozbiórce 1772 r., Inflanty polskie w całości odpadły do Rossyi; przy Polsce pozostały tylko cześć tytuły urzędów, zniesione dopiero w Grudniu 1793 r.³⁾.

Schlieben hrabia Jan Teodor, starosta Roggenhauski, wojewoda Inflantski już 1681⁴⁾; umarł 10 Stycznia 1695⁵⁾.

Plater (v. d. Broël) Jan Andrzej, star. Dynaburski, mian. wojewodą Inflantskim 28 Lutego 1695⁶⁾; umarł 24 Lutego 1696 r.⁷⁾.

Felkerzamb (von Völkersahm) Otto Fryderyk, wojewoda Czernichowski, mian. wojewodą Inflantskim 1696⁸⁾; umarł 27 Listopada 1705⁹⁾.

Plater Fabijan, z podkomorzego Inflantskiego, mian. wojewodą 8 Grudnia 1705 „po śmierci Felkerzamba“¹⁰⁾. Musiał prędko umrzeć.

Grothus, wojewoda Inflantski 1707 r. znany tylko Zawisz¹¹⁾. Musiał to być Grothus kasztelan Żmudzki, wspomniany przez Zawiszę trochę przedtem¹²⁾. Zapewne mianowany przez króla Stanisława Leszczyńskiego; musiał ustąpić z powrotem Augusta II.

Koss Józef, star. Starogardzki, mian. wojewodą Inflantskim 4 Listopada 1709 „po śmierci Platera“¹³⁾; rezygnował w Lutym

¹⁾ Volum. legum IV. f. 740.

²⁾ Tamże VI. f. 483.

³⁾ Patrz wyżej str. 6.

⁴⁾ Niesiecki I. 229 i VIII. 294. Następnie wsp. 1685 (Danejkiowicz. Swada Polska. Lublin 1745. Swada Himeneuszowa, str. 38—39).

⁵⁾ Neues geneal. Reichs- u. Staats-Handbuch 1769. Cz. II, str. 124.

⁶⁾ Kossakowski. Monografie II. 147.

⁷⁾ Z dokumentów familijnych.

⁸⁾ Jest nim w Sierpniu 1696 (Volum. legum V. f. 840, 845).

⁹⁾ Bartoszewicz w przypisach do Święckiego I. 313.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1587.

¹¹⁾ Pamiętniki Krzysztofa Zawiszy. Warszawa 1862, str. 132.

¹²⁾ Tamże str. 123.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 105.

1713¹⁾. Został księdzem i umarł nominatem na biskupstwo Chełmińskie 1717 r.²⁾.

Przebendowski Piotr, z kasztelana Inflantskiego mian. wojewodą 20 Lutego 1713, „po dobrowolnej rezygnacji Józefa Kossa i przemianie tegoż stanu“³⁾; postąpił 21 Listopada 1722 na województwo Malborskie⁴⁾.

Morsztyn Antoni, star. Czorsztyński, mian. wojewodą Inflantskim 21 Listopada 1722 „po Przebendowskim etc.“⁵⁾; umarł 11 Października 1735 r.⁶⁾.

Plater (v. d. Broël) Jan Ludwik, star. Dynaburski, mian. wojewodą Inflantskim 17 Listopada 1735 „po śmierci Morsztyna“⁷⁾; umarł 24 Listopada 1736 r.⁸⁾

Szembek Franciszek Jakób, chorąży nadworny koronny, mian. wojewodą Inflantskim 8 Lipca 1737 „po śmierci Platera“⁹⁾; umarł w Czerwcu 1765¹⁰⁾.

Borch Jan Andrzej, podkomorzy Inflantski, mian. wojewodą 9 Lipca 1765 „po śmierci Szembeka“¹¹⁾; został podkanclerzym koronnym 1767 r.¹²⁾.

Brzostowski Stanisław, marszałek generalny konfederacji litewskiej, star. Bystrzycki, mian. wojewodą Inflantskim 3 Listopada 1767 „po Janie Borchu, który został podkanclerzym koronnym“¹³⁾; umarł 8 Kwietnia 1769¹⁴⁾.

Zyberg (v. Syberg zu Wischling) Józefat, z kasztelana Inflantskiego, mian. wojewodą 20 Czerwca 1769 „po śmierci Brzostowskiego“¹⁵⁾; rezygnował 1775¹⁶⁾. Umarł 28 Stycznia 1776¹⁷⁾.

¹⁾ Metr. Koronna Ks. Sygil. 18. f. 29. (Kossakowski II. 146).

²⁾ Encyklopedya Powsz. III. 605. Niesiecki V. 255. Kossakowski II. 146.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 31.

⁴⁾ Metr. Koronna Ks. Sygil. 20. f. 43 (Bleszyński. Spis senatorów XVIII w.).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 161. f. 21.

⁶⁾ Gazety Polskie 1735. Nr. 67.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 169. f. 26.

⁸⁾ Gazety Polskie 1736. Nr. 25.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 45.

¹⁰⁾ Wiadomości Warszawskie 1765. Nr. 55. Suplement.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 188. f. 83.

¹²⁾ Metr. Koronna Ks. Sygil. 20. f. 43 (Bleszyński. Spis senatorów XVIII w.).

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 561.

¹⁴⁾ Wiadomość genealogiczna o domie Brzostowskich 1776 r.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 645.

¹⁶⁾ Z nominacji następcy.

¹⁷⁾ Tyszkiewicz. Rekopism X. Bagińskiego. Wilno 1854. f. 74.

Zyberg (v. Syberg zu Wischling) Jan Tadeusz, podkomorzy Inflantski, mian. wojewodą 10 Kwietnia 1775 „*po dobrowolnej rezygnacyi ojca swego*“¹⁾; postąpił 1778 na województwo Brześciańskie²⁾.

Rogaliński Kacper, star. Nakielski, mian. wojewodą Inflantskim 3 Października 1778³⁾; umarł 1788⁴⁾.

Felkerzamb (v. Völkersahm) Adam Ewald, kasztelan Witebski, mian. wojewodą Inflantskim 20 Października 1790 „*po śmierci Rogalińskiego*“⁵⁾; umarł 23 Lutego 1794⁶⁾.

Wojewodowie kijowscy.

W 1362 r. „*Olgerd Kijów pod Teodorem kniazem wziął i posadził w nim Włodzimierza syna swego*“⁷⁾. **Włodzimierz Olgerdowicz** panował w Kijowie do 1395 r., w którym usunięty został⁸⁾, a miejsce jego na księstwie Kijowskim zajął brat jego **Skirgiełło Olgerdowicz**, który jednak umarł już 11 Stycznia 1396⁹⁾. Po jego śmierci namiestnikiem Kijowskim, z ramienia Witolda, został **kniaz Iwan Olgimuntowicz** (Holszański)¹⁰⁾. Z następców jego na namiestnictwie spotykamy: **kniazia Michała Iwanowicza** (Holszańskiego), namiestnik lub wojewoda Kijowski 1422¹¹⁾—1430¹²⁾. **Jursza**, przedtem starosta Łucki, wojewoda Kijowski 1437¹³⁾—1438¹⁴⁾. Królewicz

1) M. Lit. Ks. Spraw Publ. 18. f. 167.

2) Z nominacyi następcy.

3) Metr. Koronna Ks. Sygil. 34. f. 88 (Bleszyński).

4) Bartoszewicz. Święcki II. 396.

5) Metr. Kor. Ks. Sygil. 37. f. 8 (Bleszyński) i Gazeta Warszawska 1790. Nr. 84 supl.

6) Bartoszewicz. Święcki I. 313. Niesiecki popłatał wojewodów Inflantskich, gdyż wszyscy Wendeńscy są u niego Inflantskimi (ob. pod Wendeńskimi). Od utworzenia właściwego województwa Inflantskiego z tym tytułem występują mylnie: **Andrzej Głębocki**, miał postąpić 1720 na wojewodę Rawskiego (Niesiecki I. 229 i IV. 143); **Szymon Kossakowski** 1794 (Kosiński. Przewodnik herald. IV. 180).

7) Polnoje sobranie ruskich lietopisiej II. 350.

8) Stadnicki. Bracia Władysława Jagielly 117—118.

9) Encyklop. Powszechna XXIII. 524.

10) Poln. sobr. russ. lietop. II. 352. Daniłowicz. Latopisiec Litwy 47 itd.

11) Daniłowicz. Skarbiec N. 1359.

12) Kronika Bychowca 46.

13) M. Lit. Ks. Spraw Sąd. 12. f. 46—47.

14) Akt. Zap. Ros. I. dok. 36 itd.

Każmierz, zostawszy wielkim księciem litewskim, powrócił Kijów synowi kniazia Włodzimierza Olgerdowicza, Olelkowi 1443 r.¹⁾ **Kniaz Olelko Władimirowicz** umarł 1455²⁾, a po nim nastąpił syn jego **kniaz Semen Olelkowicz**, zmarły 3 Grudnia 1470³⁾. Król wdowie i potomstwu zmarłego kniazia dał Pińsk, a księstwo Kijowskie, narówni z innymi ziemiami, w prowincję litewską obrócił, ustanawiając tu, na początku 1471 r., trzecie na Litwie województwo. Na sejmie lubelskim 1569 r., województwo Kijowskie przyłączonem zostało do Korony⁴⁾.

Gasztold (Gasztoldowicz) Marcin, namiestnik Nowogrodzki, mian. wojewodą Kijowskim na początku 1471 r.⁵⁾; tytułował się wojewodą⁶⁾, namiestnikiem lub starostą Kijowskim⁷⁾. Postąpił na wojewodę Trockiego 1480 r.⁸⁾.

Chodkowicz (Chodkiewicz) Iwan, starosta Łucki, mian. wojewodą Kijowskim prawdopodobnie 1480 r. Podczas napadu Tatarów na Kijów uprowadzony 1483 r. do niewoli⁹⁾; umarł wkrótce potem w Hordzie.

Pac (Pacewicz) Jurij, namiestnik Kowieński, wojewoda Kijowski już 1486 r.¹⁰⁾; został 1492 namiestnikiem Nowogrodzkim¹¹⁾.

Putiatycz kniaz Dymitr Iwanowicz (właściwie kniaz Drucki-Putiata), mian. wojewodą Kijowskim 1492¹²⁾; umarł 1505¹³⁾.

Gliński kniaz Iwan Lwowicz, namiestnik Ożski i Perelomski¹⁴⁾, mian. wojewodą Kijowskim 1505¹⁵⁾; został wojewodą Nowogrodzkim w Styczniu 1507¹⁶⁾.

1) Kronika Bychowca 56.

2) Tamże 61.

3) Maksimowicz. Kijewlianin 1840. str. 149.

4) Patrz wyżej str. 2 i 3.

5) Długosz V. 515. Polnoje Sobr. Russ. lietop. II. 358 i inne kroniki.

6) M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 123.

7) Tamże f. 127, 129, 132, 137 i 224.

8) Jeszcze 1478 jest wojewodą Kijowskim (Tamże f. 123), podobno jeszcze nawet 1480 (Tamże f. 224). W Grudniu 1480 jest już wojewodą Trockim (Tamże f. 128 i 231).

9) Daniłowicz. Skarbiec Nr. 2018. Pulaski. Stosunki z Mendli Girejem str. 25.

10) M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 20 i 134 odw.

11) Jeszcze w Maju 1490 jest namiest. Kijowskim (Pamiętniki dyplomatycznych snoszeń str. 45), a już w Sierpniu 1492 namiest. Nowogrodzkim (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 1).

12) Jest nim w Październiku 1492 (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 76).

13) Kronika Bychowca 74.

14) 1503 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 430—432).

15) Jest nim w Maju 1506 (Tamże f. 17—18).

16) M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 141.

Montowt (Montowtowicz) Jurij Michałowicz, namiestnik Krzemieniecki, mian. wojewodą Kijowskim na początku 1507 r. ¹⁾ Umarł 1508 ²⁾.

Holszański książę Jurij Aleksandrowicz, krajczy, mian. wojewodą Kijowskim 24 Października 1508 ³⁾. Umarł 1510 lub 1511 r. ⁴⁾.

Radziwiłł Jurij Mikołajewicz, podczaszy, mian. wojewodą Kijowskim 1510 lub 1511 r. ⁵⁾; usunięty 1514 lub 1515 ⁶⁾. Później kasztelan Wileński i hetman.

Niemirówicz Andrzej Jakubowicz, mian. wojewodą Kijowskim 1514 lub 1515 ⁷⁾. Umarł 1541 ⁸⁾. Jednocześnie hetman dworny. Po jego śmierci sprawcą województwa Kijowskiego był chwilowo 1541 r., książę Andrzej Michałowicz Sanguszko-Koszyrski, marszałek hospodarski ⁹⁾.

Holszańsko-Dubrowicki książę Janusz Jurjewicz, stolnik, mian. wojewodą Kijowskim 24 Maja 1542 ¹⁰⁾; postąpił 1544 na województwo Trockie ¹¹⁾. W czasie jego nieobecności w 1543 r. sprawcą województwa był książę Włodzimierz Jurjewicz Holszańsko-Dubrowicki ¹²⁾.

Proński książę Fryderyk Hlebowicz, mian. wojewodą Kijowskim 1544 ¹³⁾. Umarł 1555 ¹⁴⁾.

Chodkiewicz Hryhory Aleksandrowicz, wojewoda Witebski, mian. wojewodą Kijowskim 1555 ¹⁵⁾; postąpił 16 Października 1559 na kasztelaniję Trocką ¹⁶⁾.

¹⁾ Jest nim w Marcu 1507 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 151 odw.).

²⁾ Żył jeszcze w Czerwcu 1508 (Tamże 222).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 251 odw.

⁴⁾ Żył jeszcze w Listopadzie 1509 (Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. Nr. 57).

⁵⁾ Jest nim w Marcu 1512 (M. Lit. Ks. Zap. 9. f. 35. d. 25).

⁶⁾ Jeszcze w Kwietniu 1514 jest wojewodą Kijowskim (M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 587).

⁷⁾ Jest nim w Lipcu 1515 (Akt. Zap. Ross. I. Nr. 93).

⁸⁾ Występuje jeszcze w Sierpniu 1539 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd 12. f. 75 do 78), a nawet jeszcze 28 Czerwca 1541 (Antonowicz. Hramoty. Wel. Kn. Litowskich. Kijów 1868. f. 67).

⁹⁾ 1541 w Październiku (M. Lit. Ks. Zap. 28. f. 2).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 28. dok. 99.

¹¹⁾ Strykowski II. 400.

¹²⁾ Archeogr. Sborn. dokum. Wilno VII. dok. 13 i 14.

¹³⁾ Strykowski II. 400.

¹⁴⁾ Żył jeszcze w Sierpniu 1554 (Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. Nr. 129).

¹⁵⁾ Wojewodą Witebskim jeszcze w Marcu 1555 (Hildebrand. Rukopisnoe otdielenie Wilens. Publ. Bibl. str. 92—93) i w tym samym roku jest już wojewodą Kijowskim (Wostokow. Opisanie Rukopisiej Rumiancowskaho Muzeja str. 122).

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 38. f. 158.

Ostrogski książę Konstanty Konstantynowicz, marszałek ziemi Wołyńskiej i starosta Łucki, mian. wojewodą Kijowskim 5 Grudnia 1559 ¹⁾. Po przyłączeniu Wołynia z Kijowem do Korony 1569 r., stał się senatorem koronnym. Umarł 13 Lutego 1608 ²⁾.

Starostowie Łuccy i Marszałkowie ziemi Wołyńskiej.

Od śmierci Świdrygielly (1452) do unii lubelskiej, Wołyń w połączeniu z Litwą, stanowił oddzielną prowincję. Namiestnikami tu byli starostowie Łuccy. Już przedtem jednak, bo w 1388 r. książę Teodor (Ostrogski) jest „wojewodą Łuckim“ ³⁾. Później starostami Łuckimi byli: **Jursza** 1431 ⁴⁾ (następnie wojewoda Kijowski); **Jan Wojnicki**, star. Łucki i Oleski 1438 ⁵⁾; **Niemira** (Rezanowicz) 1445 ⁶⁾—1452 ⁷⁾. Szereg jednak właściwy rządów Wołynia rozpoczynamy od ustanowienia marszałkownictwa tej ziemi. Marszałkownictwo ziemi Wołyńskiej powstało około 1470 r. w czasie, kiedy i na dworze królewskim liczba marszałków rosnąć zaczęła. Po rozdzieleniu Wołynia na województwa w 1566 r. starostwo Łuckie i marszałkownictwo ziemi Wołyńskiej utraciły swoje znaczenie, a ostatni urząd, po śmierci żyjącego w czasie unii marszałka, więcej nie został wznowionym.

Marszałkowie ziemi Wołyńskiej.

Starostowie Łuccy.

Olizar Szyłowicz (Kierdejewicz) ⁸⁾, **Montowtowicz Michał**, starosta Łucki 1463 ¹⁰⁾—1475 ¹¹⁾. Następnie przytem marszałek ziemi Wołyń- kaszt. Trocki i nam. Nowogrodzki.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 37. f. 311. dok. 244.

²⁾ Maksimowicz. Pisma o książach Ostrożeńskich str. 45. — Mylnie występują jako wojewodowie Kijowscy: **Gedygold-Jerzy** 1411 (Buszyński. Kroże f. 98), — **Andrzej Butrym** w XV wieku (Wielądek. Heraldyka II. 779), — **książę Konstanty Iwanowicz Wiśniowiecki** † 1574? (Icones Radivilianae Tab. 33; był tylko star. Żytomirskim).

³⁾ Daniłowicz. Skarbiec Nr. 558.

⁴⁾ Długosz. Dzieje IV, 417. 419.

⁵⁾ Dokument Świdrygielly druk. Akt. Zap. Ross. I. Nr. 36 i Antonowicz. Hramoty f. 5.

⁶⁾ Akt. Zap. Ross. I. Nr. 45.

⁷⁾ Długosz V. 97.

⁸⁾ 3 dokum. druk. Akt. Zap. Ross. I. 104.

⁹⁾ Metr. Wołyńska Ks. 6. f. 230.

¹⁰⁾ Tamże f. 222.

¹¹⁾ Tamże f. 236.

skiej już 1475¹⁾), jednocześnie starosta Łucki prawdopodobnie od 1480 r.²⁾. Umarł około 1485 r.³⁾. **Chodkowicz (Chodkiewicz) Iwan**, star. Łucki około 1478 r.⁴⁾; został wojewodą Kijowskim.

Montygerdowicz Piotr Janowicz (zwany „Białym“), starosta Łucki już w Grudniu 1486⁵⁾; jednocześnie marszałek ziemi Wołyńskiej już w Maju 1487⁶⁾. Postąpił 1490 na wojewodę Trockiego⁷⁾.

Holszański książę Semen Jurjewicz, star. Łucki już 1491⁸⁾, jednocześnie marszałek ziemi Wołyńskiej już w Styczniu 1495⁹⁾. Oba te urzędy sprawował jeszcze w Maju 1499¹⁰⁾. Został 1500 namiestnikiem Nowogrodzkim i hetmanem najwyższym¹¹⁾.

Ostrogski książę Michał Iwanowicz, star. Łucki i marszałek ziemi Wołyńskiej już w Grudniu 1500¹²⁾ i jeszcze w Marcu 1501¹³⁾. Umarł 1501 roku.

Holszański książę Semen Jurjewicz, z namiestnictwa Nowogrodzkiego i hetmaństwa powtórnie mian. star. Łuckim i marszałkiem ziemi Wołyńskiej 1501¹⁴⁾. Umarł 1505¹⁵⁾.

Januszewicz Fedor, pisarz gospodarski, namiestnik Włodzimierski i Skerstymoński¹⁶⁾, mian. star. Łuckim i marsz. ziemi Wołyńskiej

¹⁾ Metr. Wołyńska Ks. 6. f. 236 i 236 odw.

²⁾ Do tego roku odnoszą przysięgę jego królowi na trzymanie Łucka. (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 107).

³⁾ Żył jeszcze 1484 (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 120), a już 1487 występuje wdowa po nim (Metr. Wołyńska Ks. 6. f. 223).

⁴⁾ Wspomniany w dokumentach późniejszych (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 133 i Ks. Zap. 5. f. 99 odw. itd.).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 28.

⁶⁾ Tamże f. 34.

⁷⁾ Star. Łuckim i marsz. ziemi Wołyń. jest jeszcze w Maju 1489 (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 136), a w Kwietniu 1491 jest już wojewodą Trockim (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 12. f. 85–88).

⁸⁾ Daniłowicz. Skarbiec Nr. 2037.

⁹⁾ M. lit. Ks. Zap. 5. f. 123. odw.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 254.

¹¹⁾ Jest nim już w Grudniu 1500. (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 109).

¹²⁾ Tamże f. 327.

¹³⁾ Tamże Ks. 6. f. 377.

¹⁴⁾ Namiestnikiem Nowogrodzkim już w Marcu 1502 Hlebowicz (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 410).

¹⁵⁾ Kronika Bychowca 74. Wspomniany jeszcze we Wrześniu 1504 (Akt. Zap. Ross. I. Nr. 212) a nawet w Marcu 1505 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 517).

¹⁶⁾ 1505 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 482).

1505–1506 „po śmierci kniazia Semena Holszańskiego“, przez króla Aleksandra¹⁾. Umarł w jesieni 1507²⁾.

Ostrogski książę Konstanty Iwanowicz, wracając z niewoli moskiewskiej przybył do Wilna 25 Września 1507³⁾; zaraz powrócił do hetmaństwa i jednocześnie (w jesieni 1507) mian. starostą Łuckim i marszałkiem ziemi Wołyńskiej⁴⁾. Jednocześnie od 1511–12 kasztelan Wileński; został na wiosnę 1522 r. wojewodą Trockim⁵⁾.

Sanguszkowicz książę Andrzej Aleksandrowicz, star. Włodzimierski od 1508⁶⁾, mian. marsz. ziemi Wołyńskiej 1522⁷⁾. Umarł 1530⁸⁾.

Sanguszkowicz książę Fedor Andrejewicz, starostą Włodzimierskim mianowany 28 Sierpnia 1531¹¹⁾, zaś marszałkiem ziemi Wołyńskiej dopiero 1536¹²⁾. Umarł w końcu 1547 r.¹³⁾.

Kiszka Piotr Piotrowicz, mian. marsz. ziemi Wołyńskiej i star.

Czartoryski książę Fedor Michałowicz, mian. star. Łuckim 1522⁹⁾; umarł 1542¹⁰⁾.

Sanguszkowicz książę Andrzej Michałowicz, marszałek gospodarski, mian. star. Łuckim 18 Grudnia 1542 „po śmierci kniazia Fedora Czartoryskiego“¹⁴⁾. Umarł 4 Października 1560¹⁵⁾.

Korecki książę Bohusz Fedorowicz, star. Braclawski i Winnicki, mian. star. Łuckim 4 Grudnia 1560 „po

¹⁾ Z metr. lit. druk. Akt. Jużn. i Zap. Ross. II. Nr. 80.

²⁾ Żył jeszcze w Sierpniu 1507 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 277).

³⁾ Acta Tomiciana I. 18.

⁴⁾ Jest nim w Listopadzie 1507 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 193).

⁵⁾ Jeszcze w Marcu 1522 jest hetmanem, kaszt. Wil., marsz. ziemi Wołyń. i star. Łuckim (Akt. Zap. Ross. II. Nr. 110), a już w Czerwcu tegoż roku jest tylko hetmanem i wojewodą Trockim (Rewizya puszczy litewskich 1559 r. przez Wolowicza. Wilno 1867 str. 229).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 211.

⁷⁾ Jest nim 1524 (M. Lit. Ks. Zap. 14 dok. 155).

⁸⁾ Wspomniany jeszcze 1527 (Tamże f. 7).

⁹⁾ Jest nim 1526 (Archiw. Jugo. Zap. Ross. Cz. I. T. I str. 3).

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 101.

¹²⁾ Hildebrand. Rukop. otd. Wilens. publ. bibl. 69–70. Jeszcze 1533 był tylko star. Włodzimierskim (Akt. Jużn. i Zap. Ross. II. Nr. 116).

¹³⁾ W Listopadzie 1547 spisywał testament swój (Kopija z dokum. oryginalnego).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 24. f. 195.

¹⁵⁾ Dokument oryginalny z d. 24 Paźdz. 1560 (Z akt grodzkich Włodzimierskich). Żył jeszcze w Lipcu 1560 (M. Lit. Ks. Zap. 43. f. 56).

Włodzimierskim 4 Maja 1548¹⁾; umarł 1550²⁾.

Ostrogski książę Konstanty-Wasil Konstantynowicz, mian. star. Włodzimierskim i marsz. ziemi Wołyńskiej 1550⁵⁾. Jednocześnie wojewoda Kijowski; z tymi tytułami podpisał 1569 akt Unii⁶⁾. Umarł 13 Lutego 1608⁷⁾. Ostatni marszałek ziemi Wołyńskiej.

*śmierci księcia Andrzeja Koszyrskiego*³⁾. Od 1572 r. wojewoda Wołyński, umarł 19 Sierpnia 1576⁴⁾.

Następcy jego na star. Łuckim: **Aleksander Żórawnicki** 1576⁸⁾, umarł 1581⁹⁾; **książę Aleksander Proński**, stolnik, mian. 1581¹⁰⁾, rezygnował 1587¹¹⁾; **Aleksander Siemaszko**, kaszt. Braclawski, mian. 1588¹²⁾, umarł 1597¹³⁾.

Województwo Mereckie.

Województwo Mereckie utworzonym zostało, na sejmie w końcu 1793 r., z połowy powiatu Trockiego¹⁴⁾. Zdaje się jednak, iż nominacja na wojewodę Mereckiego wydana nie została i takim sposobem „wojewody Mereckiego“ nigdy nie było.

Wojewodowie Mińscy.

Do utworzenia województwa Mińsk zarządzanym był przez namiestników. Województwo Mińskie utworzonym zostało 1566 r. Po drugim rozbiórce, gdy województwo Mińskie przeszło w całości pod

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 31. f. 220. d. 483.

²⁾ Żył jeszcze w Grudniu 1549 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 23. f. 172. odw.).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 41. f. 57.

⁴⁾ Nadgrobek (Maksimowicz. Kijewianin 1849 str. 150).

⁵⁾ Jest nim 1551 (Jabłonowski. Sprawy Wołoskie 139).

⁶⁾ Volum. legum II. f. 766.

⁷⁾ Maksimowicz. Pisma o księżach Ostrożskich str. 45.

⁸⁾ Jest nim 1577 (Archiw. Jugo Zap. Ross. Cz. I. T. I. 70).

⁹⁾ Žizn'. kn. A. M. Kurbskaho. Kiew 1849. I. 214.

¹⁰⁾ Jest nim w tym roku (Archiw. Jugo Zap. Ross. Cz. I. T. I. 152).

¹¹⁾ Star. Łuckim jest jeszcze w Październiku 1586 (Tamże f. 223).

¹²⁾ Jest nim 1589 (Tamże f. 252).

¹³⁾ Żył jeszcze 1596 (Tamże f. 490). Mylnie z tytułami starostów Łuckich, lub marszałków ziemi Wołyńskiej, występują: **Michał Jeto Maliński**, marsz. ziemi Wołyńskiej w XVI w. (Niesiecki VI. 328); — **Juraha**, star. Łucki i gubernator całego Wołynia w XV w. (Tamże IV. 514); — **Fedko Olizarowicz**, star. Łucki w XV w. (Tamże VII. 85); — **książę Andrzej Koszyrski**, zmarły niby 1495 star. Łucki (Tamże VIII. 238); — **Piotr Michałowicz Siemaszko**, star. Łucki 1551 (Tamże VIII. 334).

¹⁴⁾ Patrz wyżej str. 6.

panowanie Rosyjskie, król uniwersalem z d. 20 Grudnia 1793 zniósł godności wojewody i kasztelana Mińskiego¹⁾.

Namiestnicy.

Zasławski książę Iwan (Jurjewicz), namiestnik Miński 1468²⁾—1473³⁾.

Książę Iwan Wasilewicz, namiest. Miński 1487—1489⁴⁾.

Ilinicz Mikołaj Iwanowicz, marszałek hospodarski, namiest. Miński 1494⁵⁾—1498⁶⁾. Postąpił na namiestnictwo Smoleńskie⁷⁾.

Zasławski książę Bohdan Iwanowicz, namiestnik Miński 1501⁸⁾—1525⁹⁾.

Wojewodowie.

Hornostaj Gabryjel Iwanowicz, wojewodzie Nowogrodzki, star. Kamieniecki, mian. „na nowo utworzony urząd wojewody w Mińsku, gdzie pierwiej byli namiestnicy“ 22 Marca 1566¹⁰⁾; postąpił 6 Lipca 1576 na wojewodę Brześciańskiego¹¹⁾.

Sapieha Mikołaj Pawłowicz, marszałek hosp., mian. wdą Mińskim 9 Lipca 1576¹²⁾; postąpił 6 kwietnia 1588 na wdę Brześciańskiego¹³⁾.

Sapieha Bohdan Pawłowicz, z kaszt. Smoleńskiego mian. wdą Mińskim 21 Maja 1588 „po Mikołaju Sapieze“¹⁴⁾. Umarł 1593¹⁵⁾.

Abramowicz Jan, na Wornianach, star. Lidzki i Wendeński, prezydent Derptski¹⁶⁾, mian. wdą Mińskim 22 Czerwca 1593 „po śmierci Bohdana Sapiechy“¹⁷⁾; postąpił 1596 na województwo Smoleńskie¹⁸⁾.

¹⁾ Tamże str. 2 i 5.

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 243—245).

³⁾ Tamże Ks. 3. f. 47.

⁴⁾ Tamże Ks. Zap. 4. f. 35, 53 i Ks. Spr. Sąd. 8. f. 180 odw.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 326.

⁶⁾ Tamże f. 349.

⁷⁾ Jest nim w Czerwcu 1499 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 96).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 528.

⁹⁾ Tamże Ks. 14. f. 149.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 48 f. 1.

¹¹⁾ Tamże Ks. 56. f. 41.

¹²⁾ Tamże Ks. 58. dok. 12.

¹³⁾ Tamże Ks. 73. f. 325 i Ks. 74. f. 333.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 73. f. 344 i Ks. 74. f. 353.

¹⁵⁾ Z nominacji następcy.

¹⁶⁾ 1592 (Archeogr. Sborn. dokum. Wilno VI. 257. Kraszewski, Wilno IV. 134).

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 77. d. 550.

¹⁸⁾ Jeszcze w Lutym wojewoda Mińskim, a już we Wrześniu 1596 wojewoda Smoleńskim (Malinowski-Przeździecki. Źródła do dziejów II. 340).

Zawisza Andrzej Iwanowicz, mian. 1596; z wojewody Mińskiego został 26 kwietnia 1598 podskarbin ziemskim¹⁾.

Pac Jan Dominikowicz, ciwun Wileński (niegdyś cześnik lit.), mian. wojewodą Mińskim 9 Marca 1600 „*po Andrzeju Zawiszy*“²⁾; umarł we Wrześniu lub Październiku 1610³⁾.

Sapieha Mikołaj Krzysztof, star. Niemonoicki, mian. wojewodą Mińskim 25 Listopada 1611 „*po śmierci Jana Paca*“⁴⁾; postąpił 30 Maja 1618 na województwo Nowogrodzkie⁵⁾.

Tyszkiewicz Piotr, z kaszt. Mińskiego, mian. wojewodą 6 Września 1618 „*po Mikołaju Sapieże*“⁶⁾. Umarł 1631 (?)⁷⁾.

Strawiński Baltazar, kaszt. Smoleński, mian. wojewodą Mińskim 1631⁸⁾; umarł w Lutym 1633⁹⁾.

Słuszka Aleksander, z kasztelana Żmudzkiego mian. wojewodą Mińskim 2 Marca 1633 „*po śmierci Baltazara Strawińskiego*“¹⁰⁾; postąpił 1638 na województwo Nowogrodzkie¹¹⁾.

Sapieha Mikołaj, chorąży ziemski, mian. wojewodą Mińskim 1638¹²⁾; postąpił w Listopadzie tegoż roku na województwo Brzeskie¹³⁾.

Masalski Książ Aleksander, kaszt. Smoleński, mian. wojewodą Mińskim w Listopadzie 1638 „*po Sapieże*“¹⁴⁾; umarł w post 1643¹⁵⁾.

Masalski książ Andrzej, kasztelan Brzeski, mian. wojewodą Mińskim w Marcu 1643¹⁶⁾; postąpił 13 Stycznia 1645 na województwo Brzeskie¹⁷⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 83. f. 337.

2) M. Lit. Ks. Zap. 87. dok. 34.

3) Żył jeszcze 13 Września, a już nie żył 30 Października 1610 (M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 228 i 235).

4) M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 421.

5) Tamże Ks. 93. d. 165.

6) Tamże Ks. 94. d. 3.

7) Wspomniany jeszcze 1620 r. (Zbiór dawn. dypl. i akt. Mińsk. 1848. dok. 76).

8) Kasztelanem Smoleńskim *po nim* został w tym roku Masalski (M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 664).

9) Radziwiłł I. 147.

10) M. Lit. Ks. Zap. 106. f. 248.

11) W Lutym 1638 umarł Sapieha, wojewoda Nowogrodzki.

12) Chorążym ziemskim mian. w jesieni 1638 ks. Bogusław Radziwiłł (Raczyński. Żywot X. B. Radziwiłła. Poznań 1841. f. 6).

13) Radziwiłł I. 389.

14) Tamże.

15) Wituński. „Radosny grób“, 1643 panegiryk pogrzebowy str. 7.

16) Radziwiłł II. 95.

17) M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 742.

Ogiński książ Aleksander, chorąży nadworny, mian. wojewodą Mińskim 13 Stycznia 1645¹⁾; postąpił na początku 1649 r. na kasztelaniję Trocką²⁾.

Rajecki Gedeon, kaszt. Miński, mian. wojewodą na początku 1649 r.³⁾; umarł 1654 r.

Rudomina Dusiński Krzysztof, kaszt. Połocki, mian. wojewodą Mińskim 1654⁴⁾; umarł 1654—1655.

Ciechanowiecki Krzysztof, kaszt. Mścislawski, mian. wojewodą Mińskim 1654—1655; umarł w końcu 1655 r.⁵⁾.

Kęszort Jan Sebastyan, chorąży Żmudzki, mian. wojewodą Mińskim 9 Stycznia 1656 „*po śmierci Krzysztofa Ciechanowieckiego*“⁶⁾; postąpił w Marcu 1667 na kasztelaniję Trocką⁷⁾.

Białozor Kazmierz, kaszt. Witebski, mian. wojewodą Mińskim w Marcu 1667⁸⁾. Umarł około 1680 r.⁹⁾.

Siesicki Dowmont Michał, star. Wilkomierski, mian. wojewodą Mińskim około 1680 r.¹⁰⁾; postąpił 14 Kwietnia 1698 na województwo Mścislawskie¹¹⁾.

Sapieha Władysław Józefat, z krajczego mian. wojewodą Mińskim 14 Stycznia 1699 „*po Siesickim*“¹²⁾; postąpił 31 Października 1709 na województwo Brzeskie¹³⁾.

Zenowicz Krzysztof, pisarz lit., mian. wojewodą Mińskim 18 Listopada 1709 „*po Sapieże*“¹⁴⁾; umarł 1717¹⁵⁾.

1) Nominacyi nie ma w Metryce, ale już 14 Stycznia 1645 chorążym nadw. *po nim* kn. Bohdan Ogiński (M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 752).

2) Jest nim 1650 (Vol. leg. IV. f. 345).

3) Kasztelanem Mińskim *po nim* mian. 5 Lutego 1649 kn. Czetwertyński (M. Lit. Ks. Zap. 123. f. 104).

4) Kasztelanem Połockim *po nim* mian. 29 Lipca 1654 Sosnowski (M. Lit. Ks. Zap. 129. f. 477).

5) Z nominacyi następcy.

6) M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 16.

7) Tamże Ks. 132. f. 619.

8) W tym czasie kaszt. Witebskim *po nim* został Limont (M. Lit. Ks. Zap. 132. f. 618). W czerwcu 1668 Kazimierz Białozor występuje jako wojewoda Miński (Akty Wileńskie XII. 604).

9) Żył jeszcze 1677 (Volum. legum V. f. 533).

10) Jest nim 1683 (Akt. Tryb. Główn. 1683 r. Nr. 418).

11) M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 660.

12) Tamże f. 676.

13) Tamże Ks. 155. f. 87.

14) Tamże f. 136.

15) Jarochoński. Teka Podoskiego I. 136.

Zawisza Krzysztof, starosta Miński, mian. wojewoda 26 Lutego 1720 „*po śmierci Krzysztofa Zenowicza*“¹⁾; umarł 1721²⁾.

Żaba Jan Kazmierz, regimentarz wojsk W. Ks. Lit., mian. wojewodą Mińskim 1721³⁾; umarł 26 Maja 1754⁴⁾.

Hylzen (von Hülsen) Jan August, z kasztelana Inflantskiego, mian. wojewodą Mińskim w Czerwcu lub Lipcu 1754⁵⁾; umarł 14 Lutego 1767⁶⁾.

Hylzen Józef, z kasztelana Inflantskiego, mian. wojewodą Mińskim 17 Lutego 1767 „*po śmierci Jana Hylzena*“⁷⁾; postąpił 14 Kwietnia 1770 na wojewodę Mściślawskiego⁸⁾.

Burzyński Tadeusz, kaszt. Smoleński, star. Krasnosielski, mian. wojewodą Mińskim 14 Kwietnia 1770 „*po Józefie Hylzenie*“⁹⁾; umarł 1773¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Józef, z pisarza W. Ks. Lit., mian. wojewodą Mińskim 29 Maja 1773 „*po śmierci Tadeusza Burzyńskiego*“¹¹⁾; postąpił 3 Lutego 1784 na kasztelaniję Trocką¹²⁾.

Chmara Adam, z kasztelana Mińskiego, mian. wojewodą 4 Lutego 1784 „*po Józefie Radziwille*“¹³⁾; przeżył upadek kraju, umarł 11 Czerwca 1819¹⁴⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 160. f. 60.

²⁾ Bartoszewicz we wstępie do Pamiętników Zawiszy str. XXXV—XXXVI, Encyklopedia Powszechna XXVIII. 377.

³⁾ Bartoszewicz w Encykl. Powsz. XXVIII. 904.

⁴⁾ Kurjer Polski 1754. Nr. 46.

⁵⁾ Kasztelaniję Inflantską *po nim* otrzymał 12 Lipca 1754 Szczytt (Metr. Koronna Ks. Sygil. 27. f. 300. Bleszyński).

⁶⁾ Wiadom. Warszaws. 1767 Nr. 14 i 16.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 501.

⁸⁾ Tamże f. 685.

⁹⁾ Tamże f. 686.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publicznych 18. f. 12.

¹²⁾ Tamże Ks. 30. f. 736.

¹³⁾ Tamże f. 737.

¹⁴⁾ Kurjer Litewski 1810. Nr. 48. Z tytułem wojewodów Mińskich występują mylnie: **Paweł Pac** niby 1569—1571 po Hornostaju (Żychliński. Złota Księga V. 203); — **Andrzej Sapięha** 1577 (Niesiecki I. 226; — **Bohdan Sapięha** 1616 (Tamże. Niewątpliwie ta sama osoba co Bohdan Sap. wda Miński 1588—1593); — **Kn. Szymon Sanguszko** w XVII w. (Tamże); — **Jan Zawisza** 1674 (Tamże. Był tylko starostą Mińskim); — **Wilczek** w XVII w. (Niesiecki IX. 394. Byłbyto Samuel Franciszek Wilczek, kasztelan Smoleński jeszcze 1681?).

Wojewodowie Mściślawscy.

Mściślaw, udział kniazia Semena Lyngwena Olgerdowicza, pozostał udziałem księstwem do początku XVI wieku. Dopiero w 1527 r., w skutek układów z kniazem Michałem Iwanowiczem Mściślawskim, Zygmunt I. mianował 1527 dzierżawcą Mściślawia **Jana Jurjewicza Hlebowicza**¹⁾. Po Hlebowiczu dzierżawę Mściślawia otrzymał 19 Sierpnia 1528 **Jan Jurjewicz Ilinicz**²⁾, który czasami występuje z tytułem namiestnika Mściślawskiego³⁾. Nareszcie 2 Listopada 1529 dzierżawcą Mściślawskim mianowany **Jurij Jurjewicz Zenowicz**⁴⁾. Następnie starostami Mściślawskimi byli kniazio wie Połubińscy i Solomerecki. Województwo Mściślawskie utworzonym zostało 1566 r. Po drugim rozbiórce, gdy województwo Mściślawskie, w całości odeszło do Rosyji, król uniwersałem z d. 20 Grudnia 1793 zniósł godności wojewody i kasztelana Mściślawskiego⁵⁾.

Ostyk Jurij Jurjewicz, star. Brasławski, mian. wdą Mściślawskim 1566⁶⁾; postąpił 13 Kwietnia 1578 na województwo Smoleńskie⁷⁾.

Pac Paweł Mikołajewicz, kasztelan Witebski, mian. wdą Mściślawskim 1578⁸⁾; postąpił 25 Czerwca 1593 na kasztelaniję Wileńską⁹⁾.

Chodkiewicz Hieronim Jurjewicz, z koniuszego, mian. wdą Mściślawskim 24 Czerwca 1593 „*po Pawle Pacu*“¹⁰⁾; postąpił 1595 na kasztelaniję Wileńską¹¹⁾.

Narbut Stanisław Mikołajewicz, star. Oszmiański, mian. wdą Mściślawskim 1595; umarł 1596¹²⁾.

¹⁾ Jest nim już w Czerwcu 1527 (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 358. d. 644), a na początku tego samego roku był tylko marszałkiem (Pamiętnik dyplomatyczny. Sborn. istoricz. obszczestwa XXXIII. 753).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 397.

³⁾ Dokum. z metr. lit. druk. Akt. Zap. Ross II. Nr. 62 i 63.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 526.

⁵⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

⁶⁾ Star. Brasławskim jeszcze w Sierpniu 1565 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd 48. f. 195 odw.), wdą Mściślawskim już w Lipcu 1567 (M. Lit. Ks. Zap. 47. dok. 20).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 59. f. 101.

⁸⁾ Jest nim w Grudniu 1578 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd 80 f. 380).

⁹⁾ Tamże Ks. Zap. 77. dokum. 556.

¹⁰⁾ Tamże dok. 555.

¹¹⁾ W tym roku Pac kaszt. Wileński spisywał testament (Niesiecki VII. 221) i w tym samym roku Chodkiewicz jest już kasztelanem (Jewłaszewski 61).

¹²⁾ Star. Oszmiańskim jest jeszcze 1589 (dokum. oryg. z d. 20 Stycznia 1589). W 1597 r. występuje: Halszka Hlebowiczówna, Stanisławowa Narbutowa, wojewodzina Mściślawska (Manuskrypt Wileńs. publ. bibl. Ks. 27. f. 90—93).

Zawisza Jan Janowicz, mian. wdą Mściławskim 1596¹⁾; postąpił 30 Grudnia 1599 na województwo Witebskie²⁾.

Dorohostajski Piotr Mikołajewicz, z kasztelana Mińskiego, mian. wdą Mściławskim na początku 1600 r.³⁾; postąpił 15 Lutego 1605 na województwo Smoleńskie⁴⁾.

Sapieha Andrzej Iwanowicz, kaszt. Witebski, mian. wdą Mściławskim 10 Lutego 1605, „*po Piotrze Dorohostajskim*“⁵⁾; umarł 1611⁶⁾.

Tyszkiewicz Eustachy Jan, z podskarbiego nadwornego, mian. wdą Mściławskim 9 Listopada 1611⁷⁾; postąpił na województwo Brzeskie 1614⁸⁾.

Hołowczyński książę Aleksander Jarosławicz, kaszt. Żmudzki, mian. wdą Mściławskim 1614⁹⁾; umarł 12 Maja 1617¹⁰⁾.

Gedroic książę Marcin Matwiejewicz, starosta Wilkomierski, mian. wdą Mściławskim 19 Czerwca 1617, *po śmierci księcia Aleksandra Hołowczyńskiego*¹¹⁾; umarł 1621¹²⁾.

Tyszkiewicz Skumin Janusz, pisarz W. Lit., mian. wdą Mściławskim 1621¹³⁾; postąpił 20 Marca 1626 na województwo Trockie¹⁴⁾.

Kiszka Mikołaj, wdą Derptski, mian. wdą Mściławskim 1626 lub 1627¹⁵⁾; postąpił 15 Sierpnia 1636 na kasztelaniję Trocką¹⁶⁾.

Kiszka Krzysztof, z cześnika, mian. wdą Mściławskim 18 Sierpnia

¹⁾ Jest nim w Marcu 1597 (M. Lit. Ks. Zap. 83. f. 218—224). W 1596 r. występuje bez tytułów (Akty Wileńskie VIII. 24).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 85. dok. 23.

³⁾ Kasztelanem Mińskim *po nim* 12 Marca 1600, książę Hołowczyński (M. Lit. Ks. Zap. 85. dok. 56).

⁴⁾ Tamże dok. 308.

⁵⁾ Tamże dok. 303.

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 420.

⁸⁾ Wdą Mściławskim jeszcze w Grudniu 1613 (Volum. legum III. f. 242).

⁹⁾ Występuje już we Wrześniu 1615 (Metr. Lit. Ks. Perepisnaja 23. f. 105—106).

¹⁰⁾ X. Laudanciusza. Kazanie na jego pogrzebie w Wilnie 26 Maja 1617 r. druk Mamonicza.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 92. dok. 151.

¹²⁾ Tamże Ks. 93. f. 426.

¹³⁾ Pisarzem został *po nim* 23 Września 1621 Sapieha (M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 492).

¹⁴⁾ Tamże Ks. 99. dok. 157.

¹⁵⁾ Jest nim w Sierpniu 1627 (Archeogr. Sborn. dokum. VIII, 242—43).

¹⁶⁾ Radziwiłł I. 324—25).

1636 „*po Mikołaju Kiszce*“¹⁾; postąpił 2 Lipca 1639 na województwo Witebskie²⁾.

Korsak Józef Lwowicz, starosta Mściławski, mian. wojewodą 2 Lipca 1639³⁾; umarł w Lipcu 1643⁴⁾.

Abramowicz Mikołaj, z kasztelana Mściławskiego, mian. wojewodą w Lipcu 1643⁵⁾. Jednocześnie general artylerji lit., postąpił 20 Sierpnia 1647 na województwo Trockie⁶⁾.

Sapieha Fryderyk, star. Grodzieński i Oszmiański, mian. wdą Mściławskim 30 Sierpnia 1647, *po Mikołaju Abramowiczu*⁷⁾; umarł 1650⁸⁾.

Drucki-Horski książę Hreghory, star. Orszański, mian. wdą Mściławskim 27 Maja 1650 *po śmierci Fryderyka Sapiehy*⁹⁾; umarł 1659¹⁰⁾.

Ciechanowiecki Mikołaj, ze starosty Mściławskiego, mian. wojewodą 1659¹¹⁾; umarł 1672¹²⁾.

Ogiński książę Jan, pisarz polny, mian. wdą Mściławskim w Grudniu 1672¹³⁾; postąpił 1681 lub 1682 na województwo Połockie¹⁴⁾.

Ogiński książę Szymon Karol, miecznik W. Ks. Lit., mian. wdą Mściławskim 1682—1685; rezygnował¹⁵⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 707.

²⁾ Tamże Ks. 113. f. 344.

³⁾ Radziwiłł I. 408.

⁴⁾ Tamże II. 109.

⁵⁾ Tamże.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 119. f. 996.

⁷⁾ Tamże f. 997.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 124. f. 428.

¹⁰⁾ Niesiecki IV. 378.

¹¹⁾ Wspomniany 1660 (Niesiecki I. 216) 1662 (Volum. legum IV. f. 884).

¹²⁾ Żył jeszcze we Wrześniu 1670 (Vol. leg. V. wyd. nowe str. 53).

¹³⁾ Dyaryusz Chrapowickiego 330.

¹⁴⁾ Jeszcze w Listopadzie 1680 jest wdą Mściławskim (Wojniłowicz. Śnieg Ogień. 1680 r., panegiryk na pogrzeb Jerzego i Jana Ogińskich), a już w Marcu 1683 wdą Połockim (Załuśki. Epistolae histor. famil. I. f. 805).

¹⁵⁾ Zachodzą sprzeczności co do urzędowania jego. Jeszcze w Listopadzie 1680 był Miecznikiem (Wojniłowicz. Śnieg Ogień). Syn Szymona Karola, Bogusław Ogiński, jako *wojewodzie Mściławski* i starosta Babinowicki, występuje w Czerwcu 1687 (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 542) i w Lipcu 1691 (Akt. Tryb. Głównego 1691 Sierpnia 6. f. 963 i 969). W sprawie spadkobierców tego Szymona Karola powiedziano wyraźnie: „zeszły quondam J. W. J. P. Szymon Karol Ogiński, pierwej miecznik W. X. L., a potem *wojewoda Mściław-*

Mosiewicz Aleksander Jan, marszałek Lidzki, mian. wdą Mścisławskim 1685—1689¹⁾, jednocześnie starosta Rosieński, Szawdowski i Kicharski; umarł 1698²⁾.

Siesicki Dowmont Michał, z wojewody Mińskiego, mian. Mścisławskim 14 Kwietnia 1698, *po śmierci Mosiewicza*³⁾; umarł 22 Października 1713⁴⁾.

Tyzenhaus (von Tiesenhausen) Jan, z pisarza W. Lit., mian. wdą Mścisławskim 21 Lipca 1714 *po śmierci Siesickiego*⁵⁾; umarł 1730⁶⁾.

Puzyna książ Krzysztof Dominik, z kasztelana Mścisławskiego, mian. wojewodą 27 Kwietnia 1730 *po śmierci Tyzenhauza*⁷⁾; zmarł 2 Listopada 1731⁸⁾.

Sapieha Jerzy, ze stolnika W. Lit., mian. wdą Mścisławskim 29 Marca 1732 *po śmierci Krzysztofa Puzyny*⁹⁾; umarł 12 Października 1732¹⁰⁾. Vacat 1732—1735.

Niesiołowski Kazmierz, star. Cyryński, mian. wdą Mścisławskim 10 Lutego 1735 *po śmierci Jerzego Sapielchy*¹¹⁾; rezygnował w tymże roku 20 Czerwca *z powodu zrujnowanej fortuny*¹²⁾.

Chłusiewicz Kazmierz, choraży Wolkowyski, mian. wdą Mścisławskim 20 Czerwca 1735 *po rezygnacji Niesiołowskiego*¹³⁾; umarł w Szydrze w Czerwcu 1737¹⁴⁾.

*ski** (Akt z d. 29 Stycznia 1728 oblatowany w Akt. Tryb. Główn. Ks. r. 1771. f. 364—87). Także *wojewodą Mścisławskim* nazywa go genealogija Ogińskich (Pezarski. Annibal ad portas etc. Warszawa 1732. str. 258—259). Jednocześnie występuje tylko z tytułem miecznika: w Sierpniu 1687 (dokum. druk. Wiestnik Jugo Zap. i Zap. Ross. izdan. Goworskim. Kijów 1863. m. Jjuń str. 65) 1691 (w powyższym akcie z d. 29 Stycznia 1728).

¹⁾ Marsz. Lidzkim jest jeszcze w Lutym 1685 (Volum. legum. V. f. 720); wdą Mścisławskim już w Styczniu 1690 (Tamże f. 773, 810—811).

²⁾ Z nominacji następcy. Wspomniany jeszcze w Lutym 1695 (Zaluski. Epistolae Histor. famil. I. 1531).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 660.

⁴⁾ Icones Radivilianae Tab. 121.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 75.

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 516.

⁸⁾ Kurjer Polski 1731. Nr. 99.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 950.

¹⁰⁾ Kurjer Polski 1732. Nr. 147.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 118.

¹²⁾ Tamże f. 230.

¹³⁾ Tamże f. 215.

¹⁴⁾ Kurjer Polski 1737. Nr. 28.

Masalski książ Michał Józef, pisarz w. lit., mian. wdą Mścisławskim 8 Lipca 1737 *po śmierci Kazmierza Chłusiewicza*¹⁾; postąpił 1742 na kasztelaniję Trocką²⁾.

Sapieha Jerzy, star. Wilkowiski, mian. wdą Mścisławskim 21 Maja 1742 *po Masalskim, który postąpił na kasztelaniję Trocką*³⁾; umarł 3 Września 1750⁴⁾.

Sapieha Ignacy, podskarbi nadworny lit., mian. wdą Mścisławskim 30 Września 1750 *po śmierci Jerzego Sapielchy*⁵⁾; umarł w Kwietniu 1758⁶⁾.

Plater (v. d. Broël) Konstanty Ludwik, z kasztelana Połockiego mian. wdą Mścisławskim 18 Maja 1758 *po śmierci Ignacego Sapielchy*⁷⁾; postąpił 26 Marca 1770 na kasztelaniję Trocką⁸⁾.

Hylzen (v. Hülsen) Józef, z wojewody Mińskiego mian. Mścisławskim 14 Kwietnia 1770 *po Platerze*⁹⁾; umarł w Rzymie 31 Sierpnia 1786¹⁰⁾.

Bilewicz Tadeusz, z kasztelana Mścisławskiego mian. wojewodą 30 Września 1786 *po śmierci Józefa Hylzena*¹¹⁾; postąpił 11 Lutego 1788 na kasztelaniję Trocką¹²⁾.

Chomiński Franciszek Ksawery, starosta Piński, mian. wdą Mścisławskim 31 Maja 1788 *po Bilewiczu*¹³⁾; przeżył upadek kraju, umarł 1809¹⁴⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 46.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 556.

⁴⁾ Księgi metryczne 1750 r. kościoła w Siemiatyczach.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 178. f. 379.

⁶⁾ Kurjer Polski 1758. Nr. 18.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 43.

⁸⁾ Tamże Ks. 184. f. 682.

⁹⁾ Tamże f. 685.

¹⁰⁾ Gazeta Warszawska 1786. N. 78.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publicz. 24. f. 473.

¹²⁾ Tamże Ks. 34. f. 162.

¹³⁾ Tamże f. 222.

¹⁴⁾ Encyklopedyja Powszechna. V. 453. — Z tytułem wojewody Mścisławskiego występują mylnie: **Michał Zenowicz** około 1500 r. (Niesiecki X. 171); — **Mikołaj Sapieha** 1588 (Niesiecki I. 215—17. Kolejno wda Miński, Brzeski i Witebski); — **Krzysztof Ciechanowiecki** 1602 (Tamże. Znacznie później kaszt. Mścisławski i wda Miński); — **Stanisław Stanisławowicz Kiszka** (Icones Radivilianae. Tab. 52. Był tylko wojewodzącem Witebskim); — **Aleksander Sapieha** 1621 (Niesiecki I. 215—17. Chwilowo kaszt. Witebski); — **Krzysztof Stefan Sapieha**

Wojewodowie Nowogrodzcy.

Województwo Nowogrodzkie utworzonym zostało w Styczniu 1507 r.¹⁾; do tego czasu Nowogrodkiem zarządzali namiestnicy.

a) Namiestnicy.

Montygerdowicz Piotr (Pietrasz), marszałek dworny a potem ziemski, jako namiestnik Nowogrodzki występuje 1431²⁾ — 1452³⁾; jednocześnie był marszałkiem ziemskim. Umarł około 1453 r.

Gasztold (Gasztoldowicz) Marcin, namiestnik Nowogrodzki (czasami starosta zwany) 1464⁴⁾ — 1471⁵⁾. Na początku 1471 r. został wojewodą Kijowskim⁶⁾.

Moniwid (Moniwidowicz) Wojciech Janowicz, namiestnik Nowogrodzki w 1475 r.⁷⁾, prawdopodobnie był nim już od r. 1471⁸⁾; umarł w końcu 1475 r.⁹⁾. Jednocześnie podstoli.

Montowtowicz Michał, namiestnik Nowogrodzki 1483¹⁰⁾ — 1484¹¹⁾; jednocześnie kasztelan Trocki. Umarł 1486.

(Niesiecki VIII. 253. Tylko pisarz); — **Jerzy Chreptowicz** 1632 (Tamże I. 215—217. Kolejno kaszt. Smoleński, Żmudzki, wda Parnawski i Nowogrodzki); — **Jan Bohdanowicz Ogiński** (Niesiecki VII. 51). Był kaszt. Mścisławskim. Według Żychlińskiego (Złota księga V. 182) Feliks Jan Ogiński, z kaszt. Witebs. mian. wdą Mścisławskim po Jerzym Chreptowiczu, umarł 1647 (!); — **Aleksander Ogiński** (Niesiecki VII. 51. Był wdą Mińskim). Według Żychlińskiego (V. 182) wdą Mścisławskim mian. 1649 po Fryderyku Sapieże, postąpił 1651 na wdę Smoleńskiego (!); — **Rudomina Dusiński** (W aktach Tryb. Główn. 1663 r. N. 390 i 391 występuje: „Zygmunt Rudomina Dusiński wojewodzie Mścisławski”. Niezawodnie omyłka: Mścisławski, zamiast Miński); — **Michał Tyszkiewicz** około 1680 (Niesiecki I. 215—217).

¹⁾ Patrz niżej nominację Hlińskiego na województwo.

²⁾ Daniłowicz. Skarbiec. N. 1543. 1545.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 271. odw. W akcie tym tytułuje się „wojewodą Nowogrodzkim“

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 28.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 12 (Fewr. 2 ind. 41471).

⁶⁾ Długosz V. 515. i inni.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 30.

⁸⁾ „Wojciech Moniwidowicz“ podpisany 1473 na przywileju Sienku Nowogrodzianinu (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 7).

⁹⁾ Długosz V. 599—600.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 112 i 114 odw.

¹¹⁾ Tamże f. 121.

Sołtan Aleksandrowicz (właściwie **Stretowicz Sołtan Aleksandrowicz**), namiestnik Nowogrodzki 1486 r.¹⁾ — 1487²⁾; umarł 1487—88.

Radziwiłłowicz Mikołaj, poprzednio namiestnik Smoleński, namiestnik Nowogrodzki 1488³⁾ — 1490⁴⁾; jednocześnie kasztelan Trocki. Postąpił na wojewodę Wileńskiego i kanclerza.

Pac (Pacewicz) Jurij, poprzednio wojewoda Kijowski, namiestnik Nowogrodzki 1492⁵⁾; w Lipcu 1496 został namiestnikiem Połockim⁶⁾.

Zabrzeziński Jan Jurjewicz, kasztelan Trocki i namiestnik Połocki, przemienił się z Pacem namiestnictwami, to jest pozostając kasztelanem Trockim, ustąpił z Połocka, a wziął w Lipcu 1496 namiestnictwo Nowogrodzkie⁷⁾; w Maju 1498 został wojewodą Trockim i marszałkiem ziemskim litewskim⁸⁾.

Chrebtowicz Jan Litawor (Iwan Bohdanowicz), namiestnik Słonimski i prawdopodobnie od 1498 r. jednocześnie i Nowogrodzki⁹⁾; w bitwie pod Wiedroszą, 14 Lipca 1500, dostał się do niewoli Moskiewskiej¹⁰⁾.

Holszański książę Semen Jurjewicz, poprzednio starosta Łucki i marszałek ziemi Wołyńskiej. Gdy tylu senatorów dostało się do niewoli, został 1500 r. wojewodą (nie namiestnikiem) Nowogrodzkim i hetmanem najwyższym litewskim¹¹⁾; powrócił do starostwa Łuckiego i marszałkostwa ziemi Wołyńskiej¹²⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 146.

²⁾ Daniłowicz. Skarbiec N. 2028.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 70. odw.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 138.

⁵⁾ Dokum. 15 i 23 Sierpnia 1492. (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 1 i Ks. Zap. 12. f. 127).

⁶⁾ Jeszcze 1 Lipca 1496 Pac jest namiest. Nowogrodzkim, a Zabrzeziński namiest. Połockim (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 68), a już 25 Lipca 1496 Pac jest namiest. Połockim (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 82).

⁷⁾ Ob. przypis poprzedni. Jako namiest. Połocki, Jan Jurjewicz, występuje 1497 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 67) i jeszcze 28 Kwietnia 1498 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 210—211).

⁸⁾ Jest nim już 6 czerwca 1498 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 221—222); porównaj przypis poprzedni.

⁹⁾ Występuje z tym tytułem w 1499 r. (M. Lit. Zap. 6. f. 267. 269. 273 i 537).

¹⁰⁾ Karamzin VI. 186. Latopis Daniłowicza, str. 283—284. Inni oznaczają mylnie rok 1499.

¹¹⁾ Już w Grudniu 1500 jest *wojewodą Nowogr.* (sic) *i hetmanem* (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 109).

¹²⁾ Jeszcze w Kwietniu 1501 jest *wojewodą Nowogr. i hetmanem* (M. Lit. Ks. Zap. 6. 365 i 377; ob. także Dogiel. Codex dipl. V. 160).

Hlebowicz Piotr, chwilowo namiestnik Nowogrodzki w 1502 r.¹⁾; później był namiestnikiem Krewskim i żył jeszcze 1522²⁾.

Gasztold Olbracht Marciniowicz, wojewodzie Trocki, namiestnik Nowogrodzki już w Lutym 1503³⁾, jednocześnie i podczaszy Litewski; ustąpił 1506 z namiestnictwa⁴⁾ i pozostał przy podczaszostwie.

b) Wojewodowie.

Hliński książę Iwan Lwowicz, wojewoda Kijowski. Król Zygmunt mianuje go wojewodą Nowogrodzkim i miejsce w radzie wielkokiężęcej *naznacza* mu *podle starosty Żmudzkiego*. Nominacja wydana w pierwszych dniach Stycznia 1507⁵⁾, musiała jednak faktycznie nastąpić trochę wcześniej, bo już 30 Grudnia 1506 książę Iwan Lwowicz Hliński występuje z tytułem „*wojewody Nowogrodzkiego*“⁶⁾; zbiegł do Moskwy w 1508 roku.

Gasztold Olbracht Marciniowicz, podczaszy, po ucieczce księcia Hlińskiego, chwilowo wojewoda Nowogrodzki, już w Czerwcu 1508⁷⁾ i jeszcze w Styczniu 1509⁸⁾; powrócił do podczaszostwa.

Zabrzeziński Jan Janowicz, mianowany wojewodą Nowogrodzkim 26 Lutego 1509⁹⁾; jednocześnie od 1522 marszałek ziemski litewski. Oba te urzędy piastował jeszcze w Październiku 1530¹⁰⁾. Pozostając marszałkiem ziemskim, postąpił w końcu 1530 r. na wojewodę Trockiego¹¹⁾.

Gasztold Stanisław Olbrachtowicz, wojewodą Nowogrodzkim mianowany już 1522 (z powodu postąpienia Zabrzezińskiego na marszałkostwo ziemskie)¹²⁾. Ta nominacja jednak cofnięta została i Gasztold

¹⁾ Dokum. 16 Marca 1502 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 410).

²⁾ Dokum. 25 Paźdz. 1522 (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 37 odw. dok. 75).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 437 i Ks. Zap. 5. f. 116.

⁴⁾ Jeszcze w Czerwcu 1506 był *namiestnikiem Nowogr. i podczaszym* (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2 f. 30 i Ks. Zap. 6. f. 21).

⁵⁾ Metr. Lit. Ks. Zap. 8. f. 141. W Styczniu 1507 bez oznaczenia dnia.

⁶⁾ Tamże f. 133 odw.

⁷⁾ Dokum. 8 Czerwca 1508. (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 213).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 410 (w dokumencie tym nazwany starostą Nowogrodzkim).

⁹⁾ Metr. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 137.

¹⁰⁾ M. Lit. Zap. 17. f. 34.

¹¹⁾ Książę Ostrogski wda Trocki umarł w Sierpniu 1530 (patrz niżej pod wojewodami Trockimi).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 119.

powtórnie mian. wdą Nowogrodzkim w końcu 1530¹⁾; postąpił 24 Marca 1542 na województwo Trockie²⁾.

Ostyk Hryhory Hryhorowicz, krajeży, mian. wdą Nowogrodzkim 24 Maja 1542³⁾; postąpił 1544 na kasztelana Wileńskiego⁴⁾.

Chodkiewicz Aleksander Iwanowicz, starosta Brzeski, mian. wdą Nowogrodzkim 1544⁵⁾; umarł 28 Maja 1549⁶⁾.

Vacat 1549 — 1551. Połubiński książę Aleksander Iwanowicz, sprawca województwa Nowogrodzkiego 1551⁷⁾.

Hornostaj Iwan, z marszałka dwornego, podskarbiego ziemskiego, pisarza gospodarskiego, dzierżawcy Słonimskiego, Mściślawskiego, Dorsuniskiego, Berźniańskiego i Zelweńskiego, z pozostawieniem przy tych urządach, mian. wdą Nowogrodzkim 6 Sierpnia 1551⁸⁾; umarł w Maju 1558⁹⁾.

Sapieha Paweł Iwanowicz, z wojewody Podlaskiego, mian. wdą Nowogrodzkim 22 Grudnia 1558¹⁰⁾; umarł na początku 1579 roku¹¹⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Mikołajewicz, lowczy litewski, mian. wdą Nowogrodzkim 18 Października 1579¹²⁾; umarł 1589¹³⁾.

Tyszkiewicz Teodor Skuminowicz, podskarbi ziemski, mian. wdą Nowogrodzkim 13 Marca 1590 „*po śmierci Mikołaja Radziwiłła*“¹⁴⁾; umarł 1618, przed Wielkanocą, pochowany 24 Lipca 1618¹⁵⁾.

Sapieha Mikołaj Krzysztof, wojewoda Miński i starosta Niemońskiego, mian. wdą Nowogrodzkim 30 Maja 1618 „*po śmierci Teo-*

¹⁾ Jest nim już 9 Marca 1531 (M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 64).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 28. f. 95.

³⁾ Tamże f. 102.

⁴⁾ Kronika Strykowskiego II. 400.

⁵⁾ Tamże.

⁶⁾ Kossakowski. Monografie III. Dopelnienia i sprostowania str. IV.

⁷⁾ M. Lit. Spr. Sąd. Ks. 26. f. 59 i Ks. 22. f. 133.

⁸⁾ Metr. Lit. Ks. Zap. 35. dokum. 17.

⁹⁾ Żył jeszcze w Kwietniu tegoż roku (M. Lit. Ks. Zap. 41. f. 20 odw.),

a już nie żył w Czerwcu (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 36. f. 655).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 41. f. 15.

¹¹⁾ Żył jeszcze 7 Listopada 1578 (dokum. druk. Walięki. Hist. Obrazu Kodeńskiego str. 85). Już nie żył 15 Kwietnia 1579 (M. Lit. Ks. Zap. 64. f. 57. dok. 62).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 64. f. 253.

¹³⁾ Icones Radivilianae Tab. 32 i z nominacji następcy.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. dokum. 146.

¹⁵⁾ Pam. Maskiewiczza. Wilno 1838. f. 103.

dora Skumin Tyszkiewicza¹⁾); wjeżdżał na województwo 24 Lipca 1618²⁾. Umarł w Lutym 1638³⁾.

Słuszka Aleksander, z wojewody Mińskiego, mian. wdą Nowogrodzkim 1638⁴⁾; postąpił 1642 na województwo Trockie⁵⁾.

Radziwiłł książę Zygmunt Karol, kawaler maltański, z podczaszego litewskiego, mian. wdą Nowogrodzkim w Lipcu 1642 „po Słuszcze“⁶⁾; umarł we Włoszech w Assyżu 5 Listopada 1642, nie objawszy województwa⁷⁾.

Sapieha Tomasz, z wojewody Wendeńskiego, mianowany Nowogrodzkim na początku 1643 r.⁸⁾; umarł 1646⁹⁾.

Chrebtowicz Jerzy, z wojewody Parnawskiego, mianowany Nowogrodzkim w Kwietniu 1646 „po Sapieże“¹⁰⁾; umarł 1650¹¹⁾.

Chalecki Krzysztof, miecznik, mian. wdą Nowogrodzkim 2 Czerwca 1650 „po śmierci Chrebtowicza“¹²⁾; umarł 7 Kwietnia 1653¹³⁾.

Wiązewicz Piotr Kazmierz, podkomorzy Mścisławski, mian. wdą Nowogrodzkim 17 Sierpnia 1653¹⁴⁾; umarł 1658¹⁵⁾.

Wołodkowicz Krzysztof, pisarz ziemski Miński, mian. wdą Nowogrodzkim 18 Marca 1658 „po śmierci Piotra Wiązewicza“¹⁶⁾; umarł w Czerweu 1670¹⁷⁾.

Kiersnowski Jan, sędzia ziemski Nowogrodzki¹⁸⁾, mian. wdą w lecie 1670 r.¹⁹⁾; umarł w końcu tegoż, albo na początku następnego roku.

1) M. Lit. Ks. Zap. 93. dok. 163. f. 135.

2) Maskiewicz 103.

3) Pamiętniki A. S. Radziwiłła I. 307.

4) Wojewodą Mińskim już w tym roku po nim Mikołaj Sapieha.

5) Pamiętniki A. S. Radziwiłła II. 75

6) Tamże.

7) Tamże II. 82.

8) Wojewodą Wendeńskim po nim mianowany 19 Lutego 1643 Korff.

9) Radziwiłł II. 197.

10) Tamże.

11) Tamże II. 422 i z nominacji następcy.

12) M. Lit. Ks. Zap. 123. f. 432.

13) Galecki. Strzała wiecznej szczęśliwości. Wilno 1654. Panegiryk na jego pogrzeb.

14) M. Lit. Ks. Zap. 128. f. 106.

15) Z nominacji następcy.

16) M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 258.

17) Dyaryusz Chrapowickiego 207.

18) Pamiętniki J. W. Poczobuta str. 100 i Niesiecki V. 85.

19) Jest nim już we Wrześniu 1670 (Volum. legum V. str. 26 i 46).

Polubiński Dymitr Samuel, podkomorzy Słonimski¹⁾, wojewoda Nowogrodzki już w Czerweu 1671²⁾; żył jeszcze w Grudniu 1679³⁾. Umarł na tym urzędzie⁴⁾.

Unichowski Bogusław Aleksander, pisarz ziemski Nowogrodzki i marszałek trybunału Litewskiego 1687⁵⁾, mianowany wojewodą Nowogrodzkim 1689; w tym samym roku postąpił na wojewodę Trockiego⁶⁾.

Tyzenhaus (v. Tiesenhausen) Stefan, kuchmistrz litewski, mian. wdą Nowogrodzkim 1689⁷⁾; umarł podczas panowania króla Stanisława Leszczyńskiego 1709 r. (?)⁸⁾.

Radziwiłł książę Jan Mikołaj, krajeży litewski, mianowany wojewodą Nowogrodzkim 31 Października 1709 „po śmierci Stefana Tyzenhauza“⁹⁾; umarł 20 Stycznia 1729¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Faustyn, z miecznika litewskiego, mian. wdą Nowogrodzkim 3 Maja 1729 „po śmierci Jana Radziwiłła“¹¹⁾; umarł 2 Lutego 1746¹²⁾.

Radziwiłł książę Jerzy, starosta Luboszański, mian. wdą Nowogrodzkim 24 Listopada 1746 „po śmierci Mikołaja Radziwiłła“¹³⁾; umarł 13 Grudnia 1754¹⁴⁾.

Jabłonowski książę Józef Aleksander, stolnik litewski, mian. wdą

1) Niesiecki VII. 369.

2) Dokum. z d. 21 Czerwca 1671. (Akty Wileńs. Archeogr. Komisji XI. str. 203).

3) Wojniłowicz „Najniższy z najwyższego“ 1679. Panegiryk na pogrzeb Aleksandra Hilarego Polubińskiego marsz. w. lit.

4) Barszcz. „Nowe lato“ 1725. Panegiryk na cześć Piotra Polubińskiego, prałata Wileńskiego.

5) Niesiecki I. 385.

6) Załuski. Epistol. Histor. famil. I. f. 1144.

7) Jest nim już w Maju 1690 (M. Lit. Ks. Zap. 147. f. 72); wspomniany 1693 (Tamże f. 24) 1698 (Pamiętniki Obuchowicza str. 62) i 1702 (Pamiętniki Zawiszy 107. 214).

8) Z nominacji następcy.

9) M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 86.

10) Icones Radivilianae. Tab. 113.

11) M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 311 i Ks. Zap. 166. f. 101.

12) Icones Radivilianae. Tab. 125.

13) M. Lit. Ks. Zap. 175. f. 261.

14) Kurjer Polski 1755. Nr. 77. Icones Radivilianae. Tab. 135.

Nowogrodzkim 25 Maja 1755 „po śmierci Jerzego Radziwiłła“¹⁾; rezygnował 1773²⁾. Umarł w Lipsku 1 Marca 1777³⁾.

Niesiołowski Józef, kasztelan Nowogrodzki, mian. wdą 17 kwietnia 1773 „po rezygnacji Jabłonowskiego“⁴⁾; przeżył upadek Rzeczypospolitej. Umarł 8 Marca 1814⁵⁾.

Wojewodowie Parnawscy.

Parnawa, Pernow, po niemiecku Pernau, dziś miasto powiatowe gubernii Liflandzkiej, było stolicą jednego z trzech okręgów Inflantskich, które 1582—1598 nosiły nazwę *prezydentur*, a 1598—1660 *województw*⁶⁾.

Dembiński Maciej, niewątpliwie w 1583 r. mianowany prezydentem Parnawskim⁷⁾. Jako *prezydent Parnawski* otrzymuje w sejmie 1598 r. potwierdzenie na Bebel, nadany mu 4 Marca 1585 przez króla Stefana⁸⁾. Tytuł prezydenta przemienił (prawdopodobnie 1598 r.) na tytuł *wojewody Parnawskiego*⁹⁾; postąpił (prawdopodobnie 1602 r.) na województwo Wendeńskie¹⁰⁾.

Dönhoff Teodor, wojewoda Parnawski; z wdą Parnawskiego mianowany 30 Listopada 1620 wdą Wendeńskim¹¹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 181. f. 196.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ Krebel. Europäisches genealogisches Handbuch Leipzig 1782. I. 409.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 900.

⁵⁾ Kurjer Litewski 1814. Nr. 27 i Gazeta Korrespondenta 1814. Nr. 35. Dodatek. — Z tytułem *wojewodów Nowogrodzkich* występują mylnie: Litawor, zmarły 1435 (!) (Niesiecki VI. 136. Urojony); — **Książ Andrzej Łukomski** około 1500 r. (Icones Radivilianae. Tab. 58 i Niesiecki I. 194); — **Książ Iwan Połubiński** około 1507 r. (Niesiecki I. 193); — **Krzysztof Chalecki** 1530 (Niesiecki I. 194). Inny Krzysztof Chalecki był wdą Nowogrodzkim 1646—50); — **Andrzej Sapieha** 1597 (Tamże. Kolejno kaszt. Miński, wdą Połocki, Smoleński); — **Bohdan Stetkiewicz** 1648 (Tamże. Był kaszt. Nowogrodzkim); — **Krzysztof Jesman** około 1680 (Tamże IV. 515. Kolejno kaszt. Nowogrodzki, wdą Smoleński); — **Krzysztof Zenowicz** (Tamże I. 194. Był wdą Mińskim). Nadto Niesiecki (I. 194) z **Mikołaja Sapiehy**, wdą Nowogrodzkiego 1618—38 robi dwie osoby.

⁶⁾ Patrz wyżej pod Województwem Inflantskiem.

⁷⁾ Już w 1582 r. nazwany wojewodą (!) Parnawskim (Hupel. Nordische Miscellaneen VII. 253).

⁸⁾ Volum. legum II. f. 1466.

⁹⁾ Jako „wojewoda Parnawski“ wspomniany 1600 r. (Gadebusch. Livländische Jahrbücher. Th. II. Bd. II. 228).

¹⁰⁾ Ozimiński. Lament na żalony pogrzeb Macieja Dembińskiego, *wojewody Wendeńskiego*. Kraków 1607.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 96. f. 302. odw. dokum. 192.

Tarnowski Joachim, mian. wdą Parnawskim 9 Grudnia 1620, „po Teodorze Dönhoff, który został wdą Wendeńskim“¹⁾; postąpił także na województwo Wendeńskie²⁾.

Tryzna Piotr, starosta Bobrujski, mian. wdą Parnawskim; umarł 1633 r.³⁾.

Połuński książ Konstanty, z kasztelana Mścislawskiego, mian. wdą Parnawskim 5 lutego 1633 „po śmierci Piotra Tryzny“⁴⁾; umarł 1640⁵⁾.

Dönhoff Ernest Magnus, z kasztelana Parnawskiego, mianowany wojewodą 4 Listopada 1640 „po śmierci Konstantego Połubińskiego“⁶⁾; umarł 18 Czerwca 1642⁷⁾.

Zawadzki Jan, z kasztelana Gdańskiego, mian. wdą Parnawskim w Lipcu 1642, „po śmierci Dönhoffa“⁸⁾; umarł w końcu 1644 r.⁹⁾.

Chrebtowicz Jerzy, z kasztelana Żmudzkiego, mian. wdą Parnawskim 12 Stycznia 1645 „po śmierci Jana Zawadzkiego“¹⁰⁾; postąpił w Kwietniu 1646 na województwo Nowogrodzkie¹¹⁾.

Dönhoff Henryk, z kasztelana Derptskiego, mian. wdą Parnawskim 26 Listopada 1646¹²⁾; umarł 1659 r.¹³⁾. Ostatni wojewoda Parnawski.

Wojewodowie Podlascy.

W XV wieku Podlasie stanowiło część województwa Trockiego; część jego zaś dzierżyli książęta Mazowieccy. Dopiero król

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 96. f. 309. dokum. 201.

²⁾ Jest nim 1633 r. (Volum. legum III. f. 782).

³⁾ Z nominacji następcy.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 106. f. 78.

⁵⁾ Z nominacji następcy.

⁶⁾ Metryka Koronna Ks. 185. f. 442 (Kossakowski. Monografie I. 102.).

⁷⁾ Mittheilungen a. d. Gebiete d. Gesch. Liv.-Ehst.- u. Kurlands VII. 296 i 332.

⁸⁾ Radziwiłł. Pamiętniki II. 75.

⁹⁾ Z nominacji następcy.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 751.

¹¹⁾ Radziwiłł II. 197.

¹²⁾ Metryka Koronna Ks. 189. f. 497 (Kossakowski. Monografie I. 102.).

¹³⁾ Mittheilungen VII. 320. — Z tytułami wojewodów Parnawskich występuje mylnie: **Otto Dönhoff**, zmarły 1561! (Fahne. Westphälische Geschlechter. Cöln 1858 str. 128. Mittheilungen VII. 329); — **Gothard Tyzenhaus** (Niesiecki I. 228. Był kolejno kaszt. Wendeńskim i wdą Derptskim); — **Stanisław Karol Koniecpolski**, wojewodzie Sieradzki (Niesiecki V. 201. — Przyłęcki. Pamiętniki o Koniecpolskich. Lwów 1642, nie o tem nie wspomina).

Zygmunt, który bawił w Wilnie w zimie 1513—1514¹⁾, z powiatów Drohickiego, Brzeskiego, Bielskiego, Kamienieckiego, Mielnickiego i Kobryńskiego utworzył udzielne *województwo Podlaskie*²⁾. Krótco przed uniją oderwano od województwa Podlaskiego ziemię Brzeską i utworzono z niej oddzielne województwo Brzeskie. Uchwałą sejmu lubelskiego z d. 5 Marca 1569 r. województwo Podlaskie przyłączonem zostało do Korony³⁾.

Sapieha Iwan Semenowicz, z wojewody Witebskiego, mianowany wojewodą Podlaskim w Lutym 1514 r.⁴⁾; umarł 1517⁵⁾.

Kostewicz Janusz Stanisławowicz, wojewoda Witebski, mian. wdą Podlaskim prawdopodobnie 1517; jest nim już 1520⁶⁾. Umarł 1527—1528⁷⁾.

Sapieha Iwan Bohdanowicz, wojewoda Witebski, mian. wdą Podlaskim 1528⁸⁾; pozbawiony senatorskiej godności i uwieziony 1544⁹⁾. Umarł 1546¹⁰⁾.

Pac Mikołaj Jurjewicz, łowczy i podkomorzy, mian. wdą Podlaskim¹¹⁾ prawdopodobnie 1544¹²⁾; umarł przed 1550¹³⁾.

Narbut Mikołaj Wojciechowicz, marszałek hospodarski, dzierżawca Krewski i Mozyrski¹⁴⁾, mian. wdą Podlaskim; jest nim już w Sier-

¹⁾ Kronika Bielskiego VI. 144.

²⁾ Starożytna Polska II. 1527—8.

³⁾ Volum. legum. II. f. 745—52.

⁴⁾ Jeszcze w Styczniu 1514 był wojewodą Witebskim (M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 5), a już 29 Lutego 1514 jest wdą Podlaskim (M. Lit. Ks. Zap. 9. dok. 488).

⁵⁾ Żył jeszcze w Lutym 1517 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 2. f. 231); już nie żył w Grudniu 1517 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 2. f. 251).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 384—87.

⁷⁾ Żył jeszcze we Wrześniu 1526 (M. Lit. Zap. 12. f. 322); już nie żył w Grudniu 1528 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 4. f. 214).

⁸⁾ Jest nim już w Marcu 1529 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 4. f. 253).

⁹⁾ List króla Rzymskiego Ferdynanda do Zygmunta (druk. Przeździecki. Jagiellonki Polskie V. f. 19—20).

¹⁰⁾ Już nie żył w Listop. 1546 (M. Lit. Zap. 29. f. 96. dok. 64).

¹¹⁾ M. Lit. Spr. Sąd. Ks. 22. dokum. 299 i 300, Ks. 24. f. 14 i Ks. 27. f. 242 i t. d.

¹²⁾ Podkomorzym w tym roku został Chodkiewicz (Strykowski II. 401).

¹³⁾ W Marcu 1550 występują wdowa i synowie (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 22. dok. 299).

¹⁴⁾ 1547. Volum. legum II. fol. 589.

pnium 1551¹⁾. Umarł 1556²⁾. „*Sprawcą ziemi Podlaskiej*“ w Listopadzie 1554, był Floryan Zebrzydowski kaszt. Lubelski³⁾.

Sapieha Paweł Iwanowicz, marszałek hospodarski, mian. wdą Podlaskim prawdopodobnie 1556⁴⁾; postąpił 22 Grudnia 1558 na województwo Nowogrodzkie⁵⁾.

Tyszkiewicz Wasil, starosta Miński, mianowany wojewodą Podlaskim 1558⁶⁾; jest nim jeszcze podczas sejmu Lubelskiego⁷⁾, na którym, w 1569 roku, postąpił na wojewodę Smoleńskiego.

Następcy jego, już po przyłączeniu Podlasia do Korony: **Mikołaj Piotrowicz Kiszka**, z podczaszego, mian. wdą Podlaskim 2 Maja 1569⁸⁾; był nim jeszcze 1582⁹⁾, umarł prawdopodobnie dopiero 1588. — **Stanisław Marcinowicz Radziwiński**, kasztelan Czerski, mian. wdą Podlaskim 1588¹⁰⁾; umarł 1592¹¹⁾. — **Książ Janusz Januszowicz Zasławski**, mian. wdą Podlaskim 1592¹²⁾; postąpił 1604 na województwo Wołyńskie¹³⁾. — **Aleksander Chodkiewicz**, mian. wdą Podlaskim 1604¹⁴⁾; już 25 Lutego 1605 posuniętym został na województwo Trockie¹⁵⁾. — **Zbigniew Ossoliński**, kaszt. Żarnowski, mian. wdą Podlaskim 22 Sierpnia 1605¹⁶⁾; postąpił w Listopadzie 1613 na województwo Sandomierskie¹⁷⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 27. f. 89.

²⁾ Żył jeszcze w Kwietniu 1555 (Dokum. druk. Akty Wileńs. Archeogr. Komisji XI. str. 20).

³⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 33. f. 97.

⁴⁾ Jest nim już 1557 (M. Lit. Ks. Zap. 34. f. 602).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 41. f. 15.

⁶⁾ Tamże Ks. 45. f. 14.

⁷⁾ Tamże Ks. Spr. Publicznych 9. f. 160.

⁸⁾ Dniewnik Lublinskaho sejma 1569 r. Petersburg 1869. str. 335.

⁹⁾ Dogiel. Codex dipl. V. 314 i 320.

¹⁰⁾ Kaszt. Czerskim jest jeszcze 26 Grudnia 1587 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 65. f. 660), a wdą Podlaskim już 5 Października 1588 (Tamże).

¹¹⁾ Wspomniany jeszcze 1591 (Volum. legum II. f. 1376).

¹²⁾ Jest nim w Kwietniu 1593 (Archiw Jugo Zapadnoj Rossyi. Kijów. Cz. I. T. I. 365).

¹³⁾ Jeszcze w Styczniu 1604 jest wdą Podlaskim (Akty Wileńs. Arch. Komisji I. 16), a już w Maju 1605 wdą Wołyńskim (Archiw Jugo Zap. Ross. Kijów. Cz. VI. T. I. 304).

¹⁴⁾ Że był wojewodą Podlaskim, wzmianka w Volum. legum II. 1638 pod r. 1607(!).

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 85. f. 330. W nominacyi tej nie powiedziano, iż wojewodą Trockim został z *wdą Podlaskiego*.

¹⁶⁾ Pamiętnik Zbigniewa Ossolińskiego. Lwów 1879. f. 23.

¹⁷⁾ Tamże f. 40. — W XVI. wieku z tytułami wojewodów Podlaskich,

Wojewodowie Połoccy.

Ziemia Połocka, rządzona przez *namiestników* w ciągu XV wieku, podniesioną została na początku XVI. wieku, do rzędu *województw*. Gdy prawie wszystkie dygnitarstwa pozostawiono królowi do wolnego szafunku, województwu Połockiemu przyznano prawo elekcji swoich wojewodów¹⁾. Obranego wojewodę król, wydaniem nominacji, w godności utwierdzał. Ztąd częste i długie wakanse.

Po drugim rozbiórce, gdy województwo Połockie przeszło w całości pod panowanie Rossyjskie, król w Grudniu 1793 zniósł godności wojewody i kasztelana Połockiego²⁾.

a) *Namiestnicy.*

Montygird, namiestnik Połocki z ramienia Witolda 1396—1415 (?³⁾).

Iwan Semenowicz kniaź, namiestnik Połocki 1409⁴⁾.

Niemira Jan, starosta Połocki 1412—1413⁵⁾.

Thoyto, starosta Połocki 1422⁶⁾.

Sakowicz Andrzej, poprzednio namiestnik Smoleński, namiestnik Połocki 1450⁷⁾—1455⁸⁾.

Sudymontowicz Olechno, poprzednio starosta Grodzieński, namiestnik Połocki już 1466⁹⁾, jednocześnie podczaszy; postąpił w końcu 1476 albo na początku 1477 r. na wojewodę Wileńskiego i kanclerza¹⁰⁾.

występują mylnie: **Fryderyk Iwanowicz** i **Michał Iwanowicz Sapiehowie** (Akty Wileńs. Arch. Komissyi III. 7. Hildebrand. Rukop. Odt. Wileńs. Publ. Bibl. f. 99 i Niesiecki VIII. 256. Byli to *wojewodzie* Podlascy); — **Stanisław Stanisławowicz Hlebowicz** (Icones Radivilianae Tab. 34. Niesiecki III. 29; urojony); — **Mikołaj Niemira** w XV. w. (Niesiecki V. 648); — **Marcin Kamieniecki** przed 1544 (Żychliński. Złota Księga V. 202).

¹⁾ Volum. legum IV. f. 133.

²⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

³⁾ Jako *namiestnik Połocki* wspomniany 1396 (Prochaska. Codex Epistolaris Vitoldi. Kraków 1882. str. 43), 1397 (Tamże 44), 1400? (Rusko Liwońskie Akty. Petersburg 1868. str. 104), 1413 (Prochaska 255—6), 1415? (Rusko Liwońskie Akty 160, 162). Zdaje się, iż ostatnie dwie daty źle na dokumentach oznaczone.

⁴⁾ Rusko Liwońskie Akty 138.

⁵⁾ Prochaska. Codex. str. 231. Rzyszczewski. Kodex dypl. polski I. 289.

⁶⁾ Daniłowicz. Skarbiec Nr. 1359.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 57.

⁸⁾ Tamże f. 28 odw.

⁹⁾ Rusko Liwońskie Akty 204.

¹⁰⁾ Jeszcze 1475 był podczaszym i namiestnikiem Połockim (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 14). Także jeszcze we Wrześniu 1476 żył wojewoda Wileński i kanclerz Michał Kieżgajłowicz (M. Lit. Ks. Zap. 103. f. 366—367). W 1477 Olechno jest już wojewodą Wileńskim i kanclerzem (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 235).

Sakowicz Bohdan Andrejewicz, poprzednio namiestnik Braślawski, namiestnik Połocki 1480¹⁾—1484²⁾, jednocześnie marszałek ziemski; postąpił na wojewodę Trockiego³⁾.

Zabrzeziński Jan Jurjewicz, marszałek hospodarski, namiestnik Połocki już w Marcu 1490⁴⁾, jednocześnie kasztelan Trocki; został w Lipcu 1496 namiestnikiem Nowogrodzkim⁵⁾.

Pac (Pacewicz) Jurij, namiestnik Nowogrodzki, mianowany namiestnikiem Połockim w Lipcu 1496⁶⁾; ustąpił z namiestnictwa 1501⁷⁾.

Hlebowicz Stanisław, namiestnik Witebski⁸⁾, namiestnik Połocki już w Marcu 1503⁹⁾; tytuł namiestnika przemienił na tytuł wojewody.

b) *Wojewodowie.*

Hlebowicz Stanisław, z namiestnika Połockiego mianowany wojewodą 1504¹⁰⁾; umarł 1513¹¹⁾.

Gasztold Olbracht Marcinowicz, namiestnik Bielski¹²⁾, mian. wdą Połockim 1513¹³⁾; postąpił 5 Marca 1519 na wojewodę Trockiego¹⁴⁾.

Ostyk Stanisław Hryhorowicz, krajeży, mian. wdą Połockim 1519; umarł w tym samym roku¹⁵⁾.

Kiszka Piotr Stanisławowicz, starosta Drohiczy, wojewoda Połocki już 1521¹⁶⁾; postąpił 10 Listopada 1532 na kasztelana Trockiego¹⁷⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 94—95.

²⁾ Tamże f. 118 odw.

³⁾ Jest nim w Sierpniu 1486 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 160—163).

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 138.

⁵⁾ Kasztelanem Trockim i namiestnikiem Połockim był jeszcze 1 Lipca 1496 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 68).

⁶⁾ Jest nim już 25 Lipca 1496 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 82).

⁷⁾ Jest nim jeszcze w Czerwcu 1500 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 102). W Lipcu 1502 występuje bez żadnych tytułów (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 111).

⁸⁾ Jeszcze w Lutym 1501 (M. Lit. Ks. Spr. Sad. 3. f. 246—249).

⁹⁾ Karpow Pamiatnik diplomaticzeskich snoszenii (Sborn. istor. obszcz. XXXV f. 363—65).

¹⁰⁾ Jeszcze 26 Grudnia 1503 jest tylko namiestnikiem (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 113), a już 1 Marca 1505 jest wojewodą (M. Lit. Zap. 5. f. 307—310).

¹¹⁾ Żył jeszcze 1511 (M. Lit. Ks. Spr. Sad. 2. f. 106). Porównaj przypisy następn.

¹²⁾ Jeszcze tylko 26 Maja 1513 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 507).

¹³⁾ Jest nim już w Styczniu 1514 (M. Lit. Ks. Spr. Sad. 2. f. 161). Porównaj przypisy poprzedni.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 103.

¹⁵⁾ Już nie żył 9 Września 1519 (M. Lit. Ks. Zap. 11. dokum. 73. f. 55 odw. Ob. także M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 29. dok. 43).

¹⁶⁾ W Lipcu 1521 (M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 57).

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 268.

Hlebowicz Jan Jurjewicz, wojewoda Witebski, mianowany wojewodą Połockim 10 Listopada 1532¹⁾; postąpił 24 Maja 1542 na wojewodę Wileńskiego²⁾.

Dowojna Stanisław Stanisławowicz, mianowany wojewodą Połockim 24 Maja 1542³⁾; przy zdobyciu Połocka, przez wojska Moskiewskie, 15 Lutego 1563 wzięty do niewoli⁴⁾, umarł 1573⁵⁾.

Dorohostojki Mikołaj Mikołajewicz, stolnik, starosta Wolkowyski, mian. wdą Połockim 7 Lipca 1576⁶⁾; umarł 28 Stycznia 1597⁷⁾.

Sapieha Andrzej Pawłowicz, z kasztelana Mińskiego, mian. wdą Połockim 23 Lipca 1597 „po śmierci Mikołaja Dorohostojkiego“⁸⁾; zbył 1613 r. województwo Połockie⁹⁾. Później wojewoda Smoleński.

Drucki-Sokoliński książę Michał, kasztelan Witebski, mian. wdą Połockim 1613¹⁰⁾; postąpił 11 Października 1621 na wojewodę Smoleńskiego¹¹⁾.

Kiszka Janusz Stanisławowicz, starosta Derptski, mian. wdą Połockim 27 Lutego 1619 „po skończonej ekspedycji Moskiewskiej“¹²⁾. Nominacja ta, wydana zapewne z powodu fałszywej wieści o śmierci księcia Druckiego-Sokolińskiego, musiała być cofnięta, i właściwa nominacja Kiszki, wówczas starosty Parnawskiego, na województwo Połockie „po Michale Druckim-Sokolińskim“ wydana została dopiero 11 Października 1621¹³⁾. Jednocześnie hetman polny, a następnie wielki lit.; umarł w końcu 1653 r.¹⁴⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 276.

2) Tamże Ks. 28. f. 93.

3) Tamże f. 101.

4) Strykowski II. 413.

5) Icones Radivil. Tab. 23. Żył jeszcze we Wrześniu 1573 (Orzelski. Dzieje Polski I. 174). Według Hejdensztejna (Dzieje Polski. Petersburg 1857. I. 326) umarł podczas bezkrólewia.

6) M. Lit. Ks. Zap. 56. dok. 44 i Ks. 53. f. 2.

7) Ossoliński. Wiadomości historyczno-krytyczne II. f. 299 i 322.

8) M. Lit. Ks. Zap. 83. dok. 246.

9) Kognowicki. Przydatek do dziejów i procedencji domu Sapieżyńskiego Rekopism. Bibl. cesars. w Petersburgu f. 133—136.

10) Następca jego na kasztelanii Witebskiej w Październiku 1613 — Aleksander Sapieha.

11) M. Lit. Ks. Zap. 93. d. 543. f. 518.

12) Tamże d. 223. f. 209.

13) Tamże d. 545. f. 519.

14) Żył jeszcze w Marcu 1653 (Archeogr. Sborn. dokum. Wilno VII. f. 101—102).

Radziwiłł książę Bogusław, koniuszy litewski, mian. wdą Połockim w Styczniu 1654; nie przyjął urzędu¹⁾.

Radziwiłł książę Aleksander Ludwik, marszałek wielki lit., mian. wdą Połockim 3 Marca 1654 „po śmierci Janusza Kiszki“²⁾; umarł 30 Marca 1654³⁾.

Vacat 1654—1658.

Kopeć Jan Karol, podstoli, mian. wdą Połockim 2 Marca 1658 „po śmierci Aleksandra Radziwiłła“⁴⁾; postąpił 1670 na kasztelana Trockiego⁵⁾.

Sapieha Kazmierz Jan, podskarbi nadworny lit., mian. wdą Połockim 1670⁶⁾, na początku 1681 r. został hetmanem polnym⁷⁾, a w Kwietniu lub Maju 1682 wojewodą Wileńskim⁸⁾; podobno przed województwem Wileńskim miał być chwilowo starostą Żmudzkiem⁹⁾.

Ogiński książę Jan Samuelowicz, wojewoda Mścislowski, mian. wdą Połockim 1682¹⁰⁾, umarł 25 Lutego 1684¹¹⁾; jednocześnie i hetman polny. Elekeyja na województwo Połockie, po jego śmierci, naznaczoną została na dzień 26 maja 1685¹²⁾.

1) Raczyński. Żywot Bogusława Radziwiłła. Poznań 1841. f. 24.

2) M. Lit. Ks. Zap. 129. f. 127.

3) Icones Radivilianae. Tab. 103.

4) M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 736.

5) Na sejmie w Marcu 1667 jest jeszcze wdą Połockim (Vol. leg. IV. f. 981, 999, 1003).

6) Jeszcze w Kwietniu 1670 jest tylko podskarbin nadwornym (M. Lit. Ks. Zap. 137. f. 1); już we Wrześniu 1670 jest wojewodą Połockim (Vol. leg. V. f. 46). Wjazd na województwo odbył się dopiero 1673 (Panegiryk na wjazd „Auguria spei publicae a Polocens. Colleg. Soc. Jesu“).

7) Jeszcze 26 Września 1680 jest tylko wdą Połockim (Akt. Tryb. głów. 1682 Kwietnia 24. Nr. 36). Hetman polny Radziwiłł umarł w Bolonii 14 Listopada 1680 (Icones Tab. 142). W Kwietniu 1681 i w Sierpniu tegoż roku Sapieha występuje tylko jako hetman polny (Akt. Tryb. Główn. 1681 Sierpnia 20. Nr. 449 i 1682 Czerwca 17. Nr. 219).

8) Pac wdą Wileński i hetman umarł 4 Kwietnia 1682, a już 22 Maja 1682 Sapieha jest wojewodą Wileńskim (Akt. Tryb. głów. 1682 Czerwca 19. Nr. 225); hetmanem został trochę później.

9) Kognowicki. Manuskrypt.

10) Jeszcze w Listopadzie 1680 jest wojewodą Mścislowskim (Wojniłowicz, „Śnieg, ogień“ 1680. Panegiryk na pogrzeb Jerzego i Jana Ogińskich). W Marcu 1683 jest już wojewodą Połockim (Zaluski. Epistol. histor. famil. I. f. 805).

11) Niesiecki VII. f. 55.

12) M. Lit. Ks. Zap. 143. f. 20 odw.

Vacat 1684—1686.

Śluszka Dominik Michał, starosta Borysowski, mian. wdą Połockim 1 Marca 1686 „*po śmierci Ogińskiego hetmana polnego*“¹⁾; zmarł w Styczniu 1713²⁾.

Vacat 1713—1723.

Dönhoff Stanisław, hetman polny lit., mian. wdą Połockim 16 Października 1723 „*z wolnej elekcji*“³⁾; zmarł 2 Sierpnia 1728⁴⁾.

Vacat 1728—1754. **Sapieha Jerzy**, stolnik lit., mian. wdą Połockim 20 Października 1730 „*po śmierci Dönhoffa*“⁵⁾; nie przyjął.

Sapieha Aleksander Michał, podskarbi nadworny lit., mian. wdą Połockim 16 Lipca 1754 „*po śmierci Stanisława Dönhoffa*“⁶⁾; został kanclerzem 13 Września 1775⁷⁾. Jednocześnie hetman polny.

Vacat 1775—1781.

Sosnowski Józef, hetman polny lit., mian. wdą Połockim 11 Marca 1781 „*po Aleksandrze Sapieze, który został kanclerzem*“⁸⁾; zmarł 31 Grudnia 1783⁹⁾.

Żaba Tadeusz, z kasztelana Połockiego, mian. wojewodą 17 Listopada 1784 „*po śmierci Sosnowskiego*“¹⁰⁾; przeżył upadek Rzeczypospolitej¹¹⁾.

Wojewodowie Smoleńscy.

Smoleńsk, zawojowany przez Witolda, do 1514 r. pozostawał przy Litwie; w tym roku poddał się Moskwie, pod panowaniem

1) M. Lit. Ks. Zap. 143 pod datą 28 Paźdz.

2) Pamiętnik Krz. Zawiszy. f. 302.

3) M. Lit. Ks. Zap. 161. f. 205.

4) Sadok Barącz. Pamiętnik 185.

5) M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 583.

6) Tamże Ks. 179. f. 241.

7) Tamże Ks. Spr. Publ. 21. f. 36.

8) Tamże Ks. 24. f. 284.

9) Rekopism X. Bagińskiego 142.

10) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 925.

11) Żychliński. Złota Księga IV. 424. — Z tytułami wojewodów Połockich występują mylnie: **Piotr Korsak** 1538 (Niesiecki I. 188. V. 232); — **Maciej Kłodzko** 1542 (Tamże I. 188. Był wdą Witebskim i star. Żmudzki); — **Mikołaj Pac** w końcu XVI. w. (Tamże. Był kaszt. Smoleńskim); — **Jerzy Pac** 1596—1599 *po Michale Druckim Sokolińskim!!* (Żychliński V. 303. Tylko wojewodzie Witebski); — **Krzysztof Zenowicz** w XVII w. (Niesiecki I. 188).

której pozostawał do 1611 r. Odzyskany przez Polaków za Zygmunta III, utraconym został za Jana Kaźmierza. Car Aleksey Michalowicz opanował go w 1654 r., a traktat Andruszowski 1667 r. utwierdził na zawsze przyłączenie Smoleńska do Rosyi. Tytuły województwa Smoleńskiego były takim sposobem więcej honorowe, jak rzeczywiste.

Przez wiek XVty Smoleńskiemu rządili namiestnicy; województwo Smoleńskie utworzonym zostało 1508 r. Na sejmie, w Grudniu 1793 r., *na miejsce* województwa Smoleńskiego utworzono *województwo Mereckie* i postanowiono, aby senatorowie Smoleńscy odtąd nie Smoleńskimi, ale *Mereckimi* podpisywali i mianowali się¹⁾.

a) Namiestnicy.

Butrym Jan, starosta Smoleński 1422 r.²⁾.

Gedygold Jerzy, z namiestnika Podolskiego, mianowany namiestnikiem Smoleńskim³⁾, musiał zajmować ten urząd krótko około 1424 r.⁴⁾; postąpił na województwo Wileńskie. Zapewne to on wspomniany w 1436 r. w liście Świdrygielly jako *Grzegorz były wojewoda Smoleński*⁵⁾.

Gasztold Iwan, namiestnik Smoleński już 1436 r.⁶⁾; odwołany przez w. ks. Zygmunta⁷⁾; po wyniesieniu królewicza Kaźmierza na wielkie księstwo został 1440 wojewodą Trockim⁸⁾.

Sakowicz Andrzej,znaczony namiestnikiem Smoleńskim 1440 przez w. ks. Zygmunta⁹⁾; wygnany przez Smoleńszczan i osadzony napowrót przez w. ks. Kaźmierza¹⁰⁾. Następnie był namiestnikiem Połockim.

Sudywoj (Wolimuntowicz), wspomniany 1448 jako były namiestnik

1) Gazeta Warszawska 1793 r. Nr. 105.

2) Daniłowicz. Skarbiec Nr. 1359.

3) Daniłowicz. Latopisiec 53.

4) Jeszcze 1422 jest namiest. Podolskim (Daniłowicz Nr. 1359), a już 1426 wdą Wileńskim (Tamże Nr. 1427).

5) Daniłowicz Nr. 1733.

6) Rykaczewski. Inventarium. Paryż 1862. str. 358.

7) Kronika Bychowca 50.

8) Tamże 51.

9) Tamże 50.

10) Tamże 53—54.

Smoleński¹⁾; spotykamy go następnie w Lutym 1450 jako namiestnika Kowieńskiego²⁾.

Gedygoldowicz Sienko, namiestnik Smoleński już w Listopadzie 1450³⁾; jednocześnie kasztelan Wileński, spisał testament swój 9 Kwietnia 1451⁴⁾. Umarł 1451 w Kwietniu.

Kieżgajłowicz Michał, kanclerz, a jednocześnie i namiestnik Smoleński już w Maju 1451⁵⁾; pod koniec 1458 został wojewodą Wileńskim⁶⁾.

Wiażewicz Iwaszko, namiestnik Smoleński już w Lutym 1459⁷⁾ i jeszcze we Wrześniu 1466⁸⁾.

Niemirowicz Mikołaj, poprzednio namiestnik Witebski, był namiestnikiem Smoleńskim w Marcu 1467⁹⁾.

Radziwiłłowicz Mikołaj, namiestnik Smoleński już w Kwietniu 1482¹⁰⁾; postąpił na kasztelana Trockiego w końcu 1486 r.¹¹⁾.

Ilinicz Iwan, namiestnik Witebski, został namiestnikiem Smoleńskim w końcu 1486 r.¹²⁾; umarł około 1490 r.¹³⁾.

Hlebowicz Jurij, mianowany namiestnikiem Smoleńskim prawdopodobnie 1492 przez w. ks. Aleksandra¹⁴⁾; ustąpił w Maju 1499¹⁵⁾.

Ilinicz Mikołaj Iwanowicz, marszałek hospodarski, został namiestnikiem Smoleńskim w Maju 1499¹⁶⁾; umarł w tym samym, albo na początku następnego 1500-go roku.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 39.

²⁾ Tamże f. 57.

³⁾ Tamże f. 58.

⁴⁾ Tamże Ks. Zap. 1. i 2. f. 126.

⁵⁾ Tamże f. 5.

⁶⁾ Jan Moniwid, wojewoda Wileński, pisywał testament 1 Września 1458 (Pargamin oryginalny), a już w Marcu 1459 wojewodą Wileńskim Michał Kieżgajłowicz (Z Metr. Lit. druk. Akt. Jużn. i Zap. Ross. II. Nr. 72).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 28.

⁸⁾ Russko Liwońskie Akty. f. 204 i 208.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 35.

¹⁰⁾ Tamże Ks. Zap. 5. f. 67 odw.

¹¹⁾ Nam. Smoleńskim jest jeszcze w Sierpniu 1486 (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 124 i poprzednie).

¹²⁾ Jest nim w Styczniu 1487 (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 126).

¹³⁾ Żył jeszcze 1489 w Marcu (Karpow. Pamiatniki diplom. snoszenii. f. 24 i 25).

¹⁴⁾ Jest nim w Sierpniu 1492 (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 75 i Ks. 5. f. 20 odw).

¹⁵⁾ Jest nim jeszcze 19 Maja 1499 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 97—98).

¹⁶⁾ Jest nim już 1 Czerwca 1499 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 95—96).

Kiszka Stanisław Piotrowicz, namiestnik Lidzki¹⁾, został namiestnikiem Smoleńskim w końcu 1499, albo na początku 1500 r.²⁾; jest nim jeszcze 25 Lipca 1503³⁾. Następnie hetman.

Sotohub Jurij Andrejewicz, został namiestnikiem Smoleńskim w Sierpniu 1503⁴⁾ i był nim jeszcze w Styczniu 1507 r.⁵⁾. Umarł 1507.

Zenowicz Jurij Iwanowicz, został namiestnikiem Smoleńskim w Styczniu lub Lutym 1507⁶⁾; umarł 1508.

b) Wojewodowie.

Hlebowicz Jurij (powtórnie), namiestnik Witebski, został wojewodą (już nie namiestnikiem) Smoleńskim w ostatnich dniach Sierpnia, albo pierwszych dniach Września 1508⁷⁾ i pozostał nim do utraty Smoleńska, który 30 Lipca 1514 poddał się Moskwie⁸⁾.

Vacat 1514—1569.

Tyszkiewicz Wasil, wojewoda Podlaski, mianowany wojewodą Smoleńskim 1569⁹⁾; umarł 13 Sierpnia 1571¹⁰⁾.

Wołowicz Hryhory Bohdanowicz, łowczy lit., mian. wdą Smoleńskim 1572¹¹⁾; umarł 1577¹²⁾.

Ostyk Jurij Jurjewicz, wojewoda Mścislawski i starosta Brasławski, mian. wdą Smoleńskim 13 Kwietnia 1578 „w razie zwrócenia zamku Smoleńskiego z rąk nieprzyjaciół“¹³⁾; umarł 1579¹⁴⁾.

¹⁾ Jeszcze 1499. (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 79—81).

²⁾ W Lutym 1500 jako namiestnik Smoleński posłował do Moskwy (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 211—215).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 121.

⁴⁾ Jest nim już 1 Września 1503 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 522—3 i Ks. Zap. 5. f. 124).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 87 i 141.

⁶⁾ Jest nim już 22 Lutego 1507 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 90 odw). Ob. także M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 157 odw., 238, 170 i 181).

⁷⁾ Jeszcze 22 Sierpnia 1508 jest namiestnikiem Witebskim (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 234), a już 6 Września 1508 jest wojewodą Smoleńskim (dokum. druk. Malinowski-Przeździecki. Źródła do dziejów Polskich II. f. 387).

⁸⁾ Strykowski II. 375. Jeszcze w Marcu 1514 Hlebowicz występuje jako wojewoda Smoleński (M. Lit. Ks. Zap. 9. f. 154).

⁹⁾ Jest nim 1 Lipca 1569 (Akt Unii. Daniłowicz. Skarbiec. Nr. 2382).

¹⁰⁾ Nadgrobek jego w Supraślu (Tyszkiewicz. Groby f. 1).

¹¹⁾ Jest nim we Wrześniu 1573 (Orzelski. Dzieje Polski. Petersb. 1858. I. 174).

¹²⁾ Występuje jako wojewoda Smoleński jeszcze 1576 (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. f. 124 i Akty Wileńs. Archeogr. Komiss. VIII. f. 229).

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 59 f. 101.

¹⁴⁾ Żył jeszcze w Marcu 1579 (M. Lit. Ks. Zap. 63. f. 139 odw.); już nie żył w Listopadzie (Tamże f. 273 odw.).

Kmita Filon Semenowicz, starosta Orszański, mian. wdą Smoleńskim 18 Października 1579 „w razie, kiedy Smoleńsk przywróconym będzie do w. ks. lit.“¹⁾; umarł 1587²⁾.

Wolmiński Jan, z kasztelana Połockiego, mian. wdą Smoleńskim 6 Lutego 1588 „po śmierci Filona Kmity“³⁾; umarł 1596(?).

Abramowicz Jan, z wojewody Mińskiego, mianowany Smoleńskim 1596⁴⁾; umarł 19 Kwietnia 1602⁵⁾.

Vacat 1602—1605.

Dorohostajski Piotr Mikołajewicz, z wojewody Mścisławskiego, mianowany Smoleńskim 15 Lutego 1605 „po Janie Abramowiczu“⁶⁾; umarł 1611⁷⁾.

Hlebowicz Mikołaj, z podstolego, mian. wdą Smoleńskim 11 Sierpnia 1611 „po śmierci Piotra Drohostajskiego“⁸⁾; został na początku 1621 roku kasztelanem Wileńskim⁹⁾.

Sapieha Andrzej Pawłowicz, niegdy wojewoda Połocki, mian. wdą Smoleńskim 1621; umarł w tymże roku¹⁰⁾.

Drucki-Sokoliński książę Michał, z wojewody Połockiego, mian. Smoleńskim 11 Października 1621 „po śmierci Andrzeja Sapiehy“¹¹⁾; musiał umrzeć, nie objąwszy urzędu.

Vacat 1622—1625.

Gosiewski Aleksander Korwin, pisarz i referendarz lit., mian. wdą Smoleńskim 15 Czerwca 1625 „po śmierci Andrzeja Sapiehy“ (sic)¹²⁾; umarł w Kwietniu 1639¹³⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 64. f. 260.

²⁾ Już nie żył 29 Listopada 1587 (dokum. druk. Archeogr. Sborn. dokum. Wilno IV. f. 289).

³⁾ Nominacja zapisana 3 razy: M. Lit. Zap. Ks. 65. dok. 408, Ks. 73. d. 266 i Ks. 74. d. 270.

⁴⁾ Ob. wyżej str. 25.

⁵⁾ Malinowski-Przeździecki. Źródła do dziejów polskich II. 340.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 85. f. 308.

⁷⁾ Z nominacji następcy.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 344.

⁹⁾ Po śmierci Janusza Radziwiłła, który umarł 3 Grudnia 1620 (Icones Tab. 44).

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 518. d. 543.

¹²⁾ Tamże Ks. 99. d. 99.

¹³⁾ Radziwiłł. Pamiętniki I. 403—404. Już nie żył 26 Kwietnia.

Gosiewski Krzysztof Korwin, pisarz lit. mian. wdą Smoleńskim 24 Maja 1639 „po ojcu swoim“¹⁾; umarł w Styczniu 1643²⁾.

Hlebowicz Jerzy Karol, podstoli lit., mian. wdą Smoleńskim 19 Lutego 1643 „po Gosiewskim“³⁾; postąpił 14 Sierpnia 1653 na starostwo Żmudzkie⁴⁾.

Obuchowicz Filip Kazmierz, pisarz w. lit., mian. wdą Smoleńskim 25 Września 1653 „po Hlebowiczu“⁵⁾; umarł 6 Września 1656⁶⁾.

Vacat 1656—1658.

Sakowicz Adam Maciej, star. Oszmiański, mian. wdą Smoleńskim 1 Marca 1658 „po śmierci Filipa Obuchowicza“⁷⁾; umarł w Warszawie 1662⁸⁾.

Vacat 1662—1663.

Pac Michał Kazmierz, oboźny w. lit., mian. wdą Smoleńskim w Grudniu 1663⁹⁾. Jednocześnie hetman polny lit.; postąpił w Styczniu lub Lutym 1667 na kasztelana Wileńskiego i hetmana wielkiego¹⁰⁾.

Podbereski Hrehory Kazmierz, kuchmistrz lit., mian. wdą Smoleńskim 21 Marca 1667¹¹⁾; umarł 1677¹²⁾.

Jesman Krzysztof, kasztelan Nowogrodzki, mian. wdą Smoleńskim 1677¹³⁾; umarł na tym urzędzie około 1680¹⁴⁾.

Morsztyn Aleksander, wojewoda Wendeński, miał być wojewodą Smoleńskim¹⁵⁾; umarł 1687 (?).

¹⁾ Radziwiłł I. 404.

²⁾ Tamże II. f. 88.

³⁾ Tamże II. 89.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 128. f. 176.

⁵⁾ Tamże Ks. 127. f. 505.

⁶⁾ Baliński. Pamiętniki historyczne (Obuchowiczów etc.). f. 53.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 149.

⁸⁾ Niesiecki VIII. 229.

⁹⁾ Pamiętnik JW. Poczobuta Odlanickiego. f. 69.

¹⁰⁾ Histor. panow. Jana Kazmierza, wyd. p. Raczyńskiego III. 97—98.

¹¹⁾ Z niewydanego Dyaryusza Chrapowickiego. Bibli. Warszaws. 1865 II. f. 317. Jest nim już 1667 na sejmie (Vol. leg. IV. f. 950, 981 i 1002).

¹²⁾ Żył jeszcze w Styczniu 1677 (Vol. leg. V. f. 530).

¹³⁾ Jest nim już w Grudniu 1677 (Kossakowski. Monografie II. 249—250).

¹⁴⁾ Żył jeszcze w Grudniu 1678 (Vol. leg. V. f. 560 i 639).

¹⁵⁾ Niesiecki VI. 470.

Piaseczyński Stefan Konstanty, kasztelan Brzeski, mian. wdą Smoleńskim 1687¹⁾; umarł 1691²⁾.

Tarło Piotr, podczaszy Przemyski, mian. wdą Smoleńskim 7 Grudnia 1691 „po śmierci Konstantego Piaseczyńskiego“³⁾; umarł 1710⁴⁾.

Koss Jan, starosta Ostrołęcki, mian. wdą Smoleńskim 25 Lutego 1710 „po śmierci Tarły“⁵⁾; umarł 1712⁶⁾.

Potocki Aleksander, kasztelan Kamieniecki, mian. wdą Smoleńskim 23 Kwietnia 1712 „po śmierci Kossa“⁷⁾; umarł 1714⁸⁾.

Cetner Franciszek, starosta Kamieniecki, mian. wdą Smoleńskim 18 Października 1714 „po śmierci Aleksandra Potockiego“⁹⁾; umarł 14 Stycznia 1732¹⁰⁾.

Zamojski Michał, łowczy koronny, mian. wdą Smoleńskim 11 Marca 1732 „po śmierci Cetnera“¹¹⁾; umarł 7 Marca 1735¹²⁾.

Potocki Stanisław, starosta Halicki, mian. wdą Smoleńskim 8 Maja 1735 „po śmierci Michała Zamojskiego“¹³⁾; postąpił 4 Września 1744 na województwo Kijowskie¹⁴⁾.

Sapieha Piotr, stolnik lit., mian. wdą Smoleńskim 18 Września 1744 „po Potockim“¹⁵⁾; umarł 23 Stycznia 1771¹⁶⁾.

Sosnowski Józef, pisarz polny, mian. wdą Smoleńskim 20 Lutego 1771 „po śmierci Michała Sapiehy“¹⁷⁾; został hetmanem polnym lit. 13 Września 1775¹⁸⁾.

¹⁾ W tym roku kasztelanem Brzeskim, po nim, mianowany Sawicki (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 573).

²⁾ Niesiecki VII. f. 282 i z nominacyi następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 146. f. 352.

⁴⁾ Z nominacyi następcy.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 184.

⁶⁾ Z nominacyi następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 2.

⁸⁾ Z nominacyi następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 715.

¹⁰⁾ Teka Podoskiego IV. 234.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 167. f. 245.

¹²⁾ Tamże Ks. 168. f. 157.

¹³⁾ Metr. Koronna Sig. 23. f. 162 (Bleszyński).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 172 f. 920.

¹⁵⁾ Nadgrobek u Łukaszewicza. Opis hist. kościołów diecezji Poznańskiej

I. 232.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 188. f. 117. d. 289.

¹⁷⁾ Tamże Ks. Spraw. Publ. 21. d. 37.

Tyszkiewicz Skumin Józef, kasztelan Mścisławski, mian. wdą Smoleńskim 6 Listopada 1775 „po Sosnowskim“¹⁾; umarł 20 Grudnia 1790²⁾.

Sapieha książę Franciszek Ksawery, rotmistrz kawaleryi narodowej, mian. wdą Smoleńskim w Styczniu 1791³⁾; został wojewodą Mereckim w Grudniu 1793⁴⁾. Nigdy jednak tytułu wojewody Mereckiego nie używał i do końca życia pozostał wojewodą Smoleńskim; przeżył upadek kraju, umarł 10 Lutego 1808⁵⁾.

Wojewodowie Troccy.

Województwo Trockie utworzonym zostało na sejmie w Horodle 1413 r.

Kymunt Gynewille, starosta Trocki 1398⁶⁾.

Jawno (Jawnuta) Jan, herbu Zadora, starosta Trocki 1412⁷⁾, wo-

¹⁾ M. Lit. Ks. Spraw. Publ. 24. dok. 1.

²⁾ Gazeta Warszawska 1791. Nr. 2 supplem.

³⁾ Jest nim już 22 Lutego 1791 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd 240 f. 432 i 434)

⁴⁾ Patrz wyżej str. 49.

⁵⁾ X. Pierożyński „Głos pogrzebowy“, na jego pogrzebie 1808 i księgi metryczne kościoła w Bazali 1808 r. — Mylnie występują z tytułami wojewodów Smoleńskich: **Wasil Jamont Borejkwicz**, namiestnik 1396 (Kossakowski. Mogografije I. 41; urojony); — **Hleb Wiażewicz** 1475 r. (Paprocki. Herby 841. Strykowski. Kronika II. 375; wdowa po nim występuje bez tytułów. Akt. Wileńs. Archeogr. Komiss. XI. 6—7); — **Bohdan Sapieha** około 1500 r. (Niesiecki I. 133; był okolicznym Smoleńskim). W 1566 r. na testamencie Dowojny wdy Połockiego w Moskwie podpisany: **Jurij Wasilewicz Tyszkiewicz**, wojewoda Smoleński (M. Lit. Ks. Zap. 1. i 2. f. 222. Widoczna to omyłka przepisowca, bo Tyszkiewicz był wówczas wojewodą Brzeskim, co Karamzin, wymieniając ówczesnych posłów do Moskwy, potwierdza); — **Mikołaj Dorohostajski** w XVI w. (Niesiecki III. 389. Tylko miecznik); — **Iwan Wojna Jasienicki** w XVI w. (Niesiecki IV. 454); — **Iwan Hornostaj** 1573 (Hajdensztajn. Dzieje I. 78); — **Stanisław Kiszka** (Niesiecki I. 183—184. Biskup Żmudzki 1618); — **Stanisław Białozor** 1619 r. po Kiszce (Żychliński. Złota Księga V. 2); — **Jan Korsak**, kasztelan Połocki 1621—1625 miał się rzec kasztelanii i otrzymać województwo Smoleńskie, ale umarł, nie objawszy go (Kojalowicz. Herbarz rękopisny); — **Mikołaj Abramowicz** nazwany 1651 wojewodą, zamiast wojewodziecem (Jerlicz. Latopisiec 128. Karczewski. Replika prokuratora jeneralnego massy. Wilno 1824. str. 129); — **Aleksander Ogiński**, „mian. wdą Smol. 1651 po Hlebowiczu, postąpił 1652 na kasztelaniję Trocką“ (Żychliński V. 182. Był wdą Mińskim); — **Krzysztof Wołodkowicz** 1666 (Niesiecki IX. 412. Żychliński V. 204 i 424. Był wdą Nowogrodzkim); — **Jan Doenhoff** 1670 (Kossakowski I. 103. Niesiecki III. 383 mieni go kaszt. Smoleńskim. Był kaszt. Witebskim).

⁶⁾ Daniłowicz. Skarbiec Nr. 695.

⁷⁾ Tamże Nr. 985.

jewoda 1413¹⁾, jeszcze 1432²⁾; ukarany śmiercią przez W. ks. Zygmunta 1433 r.³⁾.

Leussa Piotr, wojewoda Trocki już 1434⁴⁾; za udział w zabójstwie W. ks. Zygmunta pozbawiony województwa 1440⁵⁾.

Gasztold Jan, namiestnik Smoleński, mianowany wojewodą Trockim 1440⁶⁾, już w tym roku⁷⁾ i jeszcze 1442⁸⁾ z tym tytułem występuje; postąpił 1443 na wojewodę Wileńskiego⁹⁾.

Moniwid (Moniwidowicz) Jan, mianowany wojewodą Trockim 1443¹⁰⁾, już jako taki występuje 1444¹¹⁾; postąpił 1458 na wojewodę Wileńskiego¹²⁾.

Iwaszewicz (Wiażewicz?) Iwaszko, wojewoda Trocki, wspomniany 1482¹³⁾ i 1492¹⁴⁾, jako już nieżyjący; musiał być nim około 1460 r.

Ostykowicz Rądziwiłł, wojewoda Trocki już 1466¹⁵⁾, jednocześnie marszałek ziemski i kasztelan Wileński; z tymi tytułami występuje jeszcze w Maju 1477¹⁶⁾. Umarł 1477¹⁷⁾.

¹⁾ Akt. Unii w Horodle. Daniłowicz. Nr. 1025. Vol. leg. I. f. 70. Rzyszczewski. Codex dipl. Polon. I. f. 288. Długosz. Dzieje Polski IV. 145.

²⁾ Daniłowicz. Nr. 1630. Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. f. 4 i 8. Suppl. Histor. Russ. Monum. I. f. 517. Długosz IV. 450.

³⁾ Długosz IV. 480.

⁴⁾ Daniłowicz. Nr. 1692. Karczewski. Replika w sprawie Radziwiłłów f. 140.

⁵⁾ Kronika Bychowca 52.

⁶⁾ Tamże.

⁷⁾ Daniłowicz Nr. 1765. Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno. f. 6.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 34.

⁹⁾ Kronika Bychowca 55. Strykowski II. 212.

¹⁰⁾ Tamże.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 633 odw. i Ks. Spr. Sąd. 12. f. 85.

¹²⁾ Jeszcze w Listopadzie 1457 wojewoda Wileńskim był Gasztold (Daniłowicz 1946), a już 1 Września 1458 jest nim Iwaszko Moniwidowicz (Pargamin oryginalny).

¹³⁾ 1482. „Anna, córka Jana Wiażowicza, wojewody Trockiego, powiększa fundusz Wileńskiej katedry“ (Przyalgowski. Żywoty Bisk. Wil. I. 65).

¹⁴⁾ 1492. Nadanie Nieświeża Piotrowi Białemu „olim Magcus Iwaszko Iwaszewicz palatinus Trocen. . . . Magcus Stanko Sudiwojewicz palatino Trocen.“ (Karczewski. Replika f. 315).

¹⁵⁾ Russko Liwońskie Akty. 204 i 208.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 12. f. 85—88.

¹⁷⁾ Już w Kwietniu 1478 kasztelanem Wileńskim Jan Kieżgajłowicz (Krupowicz. Zbiór dypl. f. 15), a wojewodą Trockim Stanko Sudywojewicz.

Sudywojewicz Stanko, wojewodą Trockim już w Kwietniu 1478¹⁾; umarł 1480²⁾.

Gasztold (Gasztoldowicz) Marcin, z wojewody Kijowskiego, mianowany wojewodą Trockim 1480³⁾; umarł 1483⁴⁾.

Sakowicz Bohdan Andrejewicz, namiestnik Połocki i marszałek ziemski⁵⁾. Pozostając marszałkiem ziemskim, wojewoda Trocki już w Sierpniu 1486⁶⁾; żył jeszcze w Marcu 1490⁷⁾. Umarł 1490.

Montygirdowicz Piotr Janowicz⁸⁾, z przydomkiem Biały(?), starosta Łucki i marszałek ziemi Wołyńskiej⁹⁾, wojewoda Trocki i jednocześnie marszałek ziemski już w Kwietniu 1491¹⁰⁾; żył jeszcze we Wrześniu 1495¹¹⁾. Umarł 1497¹²⁾.

Zabrzeziński Jan Jurjewicz, kasztelan Trocki i namiestnik Nowogrodzki, mianowany wojewodą Trockim i marszałkiem ziemskim w Maju 1498¹³⁾; pozbawiony województwa Trockiego w Styczniu 1505¹⁴⁾. Pozostał przy marszałkostwie ziemskim.

Radziwiłł (Radziwiłłowicz) Mikołaj Mikołajewicz, podczaszy, mianowany wojewodą Trockim w Styczniu 1505¹⁵⁾; postąpił 20 Czerwca 1510 na wojewodę Wileńskiego i kanclerza lit.¹⁶⁾.

Ostyk (Ostykowicz) Hryhory Stanisławowicz, marszałek dworny, mianowany wojewodą Trockim „po Mikołaju Radziwiłł“ 20 Czerwca

¹⁾ Akta Lwowskie Grodzkie i Ziemskie VI. 188.

²⁾ Już nie żył 1481 (M. Lit. Ks. Zap. 1. i 2. f. 154).

³⁾ Jest nim już we Wrześniu 1480 (M. Lit. Ks. Zap. 1. i 2. f. 165) i w Grudniu 1480 (Tamże f. 128 i 231).

⁴⁾ W tym roku (w oktawę Nawiedzenia N. M. P.) spisywał testament (M. Lit. Ks. Zap. 1. i 2. f. 213).

⁵⁾ Jeszcze tylko w Sierpniu 1484 (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 118 odw.).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 160—163.

⁷⁾ Tamże Ks. 4. f. 138.

⁸⁾ Tamże Ks. 6. f. 260 i Ks. Spr. Sąd. 2. f. 104.

⁹⁾ Jeszcze 1489 (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 136).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 12. f. 85—88.

¹¹⁾ Tamże Ks. Zap. 6. f. 118.

¹²⁾ Kronika Bychowca 65.

¹³⁾ Jeszcze 28 Kwietnia 1498 był kasztelanem Trockim i wojewodą Nowogrodzkim (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 210), a już 6 Czerwca 1498 jest wojewodą Trockim i marszałkiem ziemskim (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 221—222).

¹⁴⁾ Strykowski II. 321—2.

¹⁵⁾ Tamże.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 353.

1510¹⁾), z pozostawieniem przy marszałkostwie dwornem; umarł w końcu 1518 roku²⁾.

Gasztold Olbracht Marcynowicz, wojewoda Połocki, dzierżawca Moryzski, mian. wdą Trockim 5 Marca 1519³⁾; postąpił 25 Marca 1522 na województwo Wileńskie⁴⁾.

Ostrogski książę Konstanty Iwanowicz, kasztelan Wileński, hetman wielki, mian. wdą Trockim na wiosnę 1522⁵⁾; umarł w Sierpniu 1530⁶⁾.

Zabrzeziński Jan Janowicz, marszałek ziemski, mian. wdą Trockim w końcu 1530⁷⁾; umarł 1537⁸⁾.

Vacat 1538—1542. Panowie litewscy, w poselstwie swem do króla, 1 Listopada 1538 proszą, aby król wakujące urzędy, a między niemi województwo Trockie, raczył rozdać⁹⁾. Iwan Hornostaj, podskarbi ziemski, występuje jako administrator województwa Trockiego 1540—1541¹⁰⁾.

Gasztold Stanisław Olbrachtowicz, wojewoda Nowogrodzki, mian. wdą Trockim 24 Maja 1542 „po śmierci Jana Zabrzezińskiego“¹¹⁾; umarł 18 Grudnia 1542¹²⁾.

Vacat 1542—1544.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 356.

²⁾ Żył jeszcze we Wrześniu 1518 (M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 16. dok. 24 i Ks. Zap. 11. f. 18. dok. 28).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 1. i 2. f. 103.

⁴⁾ Tamże f. 14.

⁵⁾ Jest nim już 8 Czerwca 1522 (Wolowicz. Rewizja puszczy litewskich 1559 r. Wilno 1867 str. 229).

⁶⁾ Występuje jeszcze we Wrześniu 1529 (M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 157—162); już nie żył 25 Sierpnia 1530 (M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 17). Według Strykowski (II. 397) umarł po Wniebowzięciu P. M. (15 Sierpnia). Musiał więc umrzeć między 15 a 25 Sierpnia 1530 r. Zwykle śmierć jego kładą mylnie na r. 1533 (Maksimowicz. Kijewlianin str. 146. Stebelski III. 58).

⁷⁾ Jest nim już 29 Kwietnia 1531 (M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 72). Wojewoda Nowogrodzkim po nim już w Marcu 1531 Gasztold (Patrz wyżej str. 37).

⁸⁾ Żył jeszcze 9 Września 1536 (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. f. 51—60), a już w Listopadzie 1538 województwo Trockie wakowało (M. Lit. Ks. Spr. Publ. 1. f. 22).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 1. f. 22.

¹⁰⁾ Dokum. druk. Suppl. Histor. Russ. Monum. I. f. 146. Archeogr. Sborn. Dokum. Wilno II. f. 150.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 28. f. 95.

¹²⁾ Strykowski II. 400. Icones Radivil. Tab. 29.

Holszańsko-Dubrowicki książę Janusz Jurjewicz, wojewoda Kijowski, mian. wdą Trockim 1544¹⁾; umarł w post 1549²⁾.

Vacat 1549—1550 Mikołaj Jurjewicz Radziwiłł, podczaszy, mianowany w Kwietniu 1549 administratorem województwa Trockiego³⁾, ofiarowanego sobie wówczas województwa nie przyjął⁴⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Jurjewicz, podczaszy lit., mian. wdą Trockim w pierwszych dniach Grudnia 1550⁵⁾. Jednocześnie hetman wielki; postąpił w Lutym 1566 na wojewodę Wileńskiego⁶⁾.

Zbarański książę Stefan Andrejewicz, kasztelan Trocki, mian. wdą Trockim 18 Marca 1566⁷⁾; umarł 1586⁸⁾.

Hlebowicz Jan Janowicz, podskarbi ziemski i kasztelan Trocki, mian. wdą Trockim 1 Czerwca 1586 „po książu Stefanie Zbarańskim“⁹⁾; umarł 1590¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Krzysztof (Sierotka), kasztelan Trocki, mian. wdą Trockim 10 Sierpnia 1590¹¹⁾; postąpił 26 Marca 1604 na województwo Wileńskie¹²⁾.

Chodkiewicz Aleksander, wojewoda Podlaski¹³⁾, mian. wdą Trockim 25 Lutego 1605 „po Radziwiłł“¹⁴⁾; umarł na początku 1626 r.¹⁵⁾.

Tyszkiewicz Skumin Janusz, z wojewody Mściławskiego, mian.

¹⁾ Strykowski. Kronika II. 400.

²⁾ Tamże 403.

³⁾ Lachowicz. Listy Zygmunta Aug. Wilno 1842. f. 2; także Baliński. Pisma histor. I. 241—2.

⁴⁾ List królowej Barbary (Przeździecki. Jagiellonki Polskie I. 318. 320).

⁵⁾ Na kilka dni przed koronacją królowej Barbary, która się odbyła 9 Grudnia 1550 (Baliński. Pisma histor. II. 185). Jeszcze 12 Listopada 1550 był tylko podczaszym (Tamże 182), a już w Marcu 1551 jest wdą Trockim i podczaszym (Tamże 199).

⁶⁾ Jeszcze 17 Stycznia 1566 jest wdą Trockim i hetmanem (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 119).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 49. dok. 1 i Ks. Zap. 50. dok. 4.

⁸⁾ Niesiecki X. 117.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 71. dok. 103.

¹⁰⁾ Żył jeszcze na początku 1590 r. (Volum. legum II. f. 1320 i 1324).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 77. dok. 170.

¹²⁾ Tamże Ks. 85. f. 264.

¹³⁾ Patrz wyżej str. 43.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 85. f. 330.

¹⁵⁾ Archeogr. Sborn. dokum. Wilno IX. 108. Żył jeszcze 1625 (M. Lit. Ks. Zap. 120 (Sąd. 241) f. 379).

wdą Trockim 20 Marca 1626 „po śmierci Aleksandra Chodkiewicza“¹⁾; postąpił we Wrześniu 1640 na województwo Wileńskie²⁾.

Pac Piotr, podskarbi nadworny lit., mian. wdą Trockim 3 Października 1640 „po Januszu Skumin Tyszkiewicz“³⁾; umarł 19 Lipca 1642⁴⁾.

Śluszka Aleksander, wojewoda Nowogrodzki, mian. wdą Trockim w Lipcu 1642 „po śmierci Paca“⁵⁾; umarł w Lipcu 1647⁶⁾.

Abramowicz Mikołaj, wojewoda Mścislowski, mian. wdą Trockim 20 Sierpnia 1647 „po śmierci Aleksandra Śluszki“⁷⁾. Jednocześnie generał artylerii lit.; umarł w Lutym 1651⁸⁾.

Pac Mikołaj Stefan, starosta Krzyczewski, mian. wdą Trockim 24 Kwietnia 1651 „po śmierci Mikołaja Abramowicza“⁹⁾; postąpił 1670 na kasztelaniję Wileńską¹⁰⁾.

Ogiński Marcyjan, krajczy lit., mian. wdą Trockim 1670¹¹⁾; postąpił 15 Maja 1684 na kanclerstwo¹²⁾.

Brzostowski Cypryan Paweł, kasztelan Trocki, mian. wdą Trockim 20 Czerwca 1684¹³⁾; umarł 1688¹⁴⁾.

Radziwiłł książę Jerzy Józef, podczaszy lit., mian. wdą Trockim 31 Grudnia 1688¹⁵⁾; umarł 3 Stycznia 1689¹⁶⁾.

Unichowski Bogusław Aleksander, wojewoda Nowogrodzki, mian. wdą Trockim 1689¹⁷⁾; umarł w Czerweu 1697¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. dok. 157.

²⁾ Radziwiłł II. 25.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 557.

⁴⁾ Radziwiłł II. 75.

⁵⁾ Tamże.

⁶⁾ Tamże II. 275.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 119. f. 996.

⁸⁾ Radziwiłł II. 435. Generałem artylerii *po nim* mian. 27 Lutego 1651 Gosiewski (M. Lit. Ks. Sygil. f. 2).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 125. f. 200.

¹⁰⁾ Jeszcze 22 Marca 1670 jest wojewodą Trockim (M. Lit. Ks. Zap. 136. f. 165), a już na sejmie we Wrześniu 1670 kasztelanem Wileńskim (Vol. leg. V. f. 52 i 54).

¹¹⁾ Jest nim już we Wrześniu 1670 (Vol. leg. V. f. 52).

¹²⁾ Poczobut 173.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143.

¹⁴⁾ „Wiadomość genealogiczna o domu Brzostowskich“, podaje mylnie rok 1690 za datę jego śmierci.

¹⁵⁾ Icones Radivil. Tab 146; Załuski. Epistol. histor. famil. I. f. 1102 i 1133.

¹⁶⁾ Tamże.

¹⁷⁾ Załuski. Epistol. histor. famil. I. f. 1144.

¹⁸⁾ Bartoszewicz w przypisach do Pamiętników Zawiszy f. 50.

Sapieha Kazimierz Władysław, kasztelan Trocki, mian. wdą Trockim 20 Października 1697 „po śmierci Bogusława Unichowskiego“¹⁾; umarł 29 Kwietnia 1703²⁾.

Kocieli Michał Kazimierz, kasztelan Trocki, mian. wdą Trockim 10 Maja 1703 „po śmierci Władysława Sapiehy“³⁾. Usunięty przez Leszczyńskiego 1707⁴⁾; został podskarbisem wielkim 9 Marca 1710⁵⁾.

Sapieha Jerzy, stolnik lit., mian. wdą Trockim przez króla Stanisława Leszczyńskiego 1707 „po Kotle, jako po buntowniku“⁶⁾; powrócił do stolnikostwa 1709.

Ogiński Kazimierz Dominik, starosta Gorzdowski, mian. wdą Trockim 1710⁷⁾; postąpił 15 Kwietnia 1730 na województwo Wileńskie⁸⁾.

Ogiński Józef, miecznik lit., mian. wdą Trockim 17 Kwietnia 1730 „po Kazmierzu Ogińskim“⁹⁾; umarł 3 Grudnia 1736¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Michał Kazimierz, kasztelan Trocki, mian. wdą Trockim 5 Lipca 1737 „po śmierci Józefa Ogińskiego“¹¹⁾; postąpił 21 Maja 1742 na kasztelana Wileńskiego¹²⁾.

Pocieja Aleksander, kasztelan Trocki, mian. wdą Trockim 1742¹³⁾; umarł 1770¹⁴⁾.

Ogiński Tadeusz, kasztelan Trocki, mian. wdą Trockim 26 Marca 1770 „po śmierci Aleksandra Pocięja“¹⁵⁾; umarł w Listopadzie 1783¹⁶⁾.

Ogiński Andrzej, kasztelan Trocki, mian. wdą Trockim 19 Listopada 1783 „po śmierci Tadeusza Ogińskiego“¹⁷⁾; umarł 12 Października 1787¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 116.

²⁾ Nadgrobek jego: Danejkowicz. Svada Inscriptionalis f. 113—116.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 150. f. 346.

⁴⁾ Zawisza 255.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 211.

⁶⁾ Zawisza 255.

⁷⁾ Jest nim już na sejmie 4 Lutego 1710 (Vol. leg. VI. f. 189 i 199).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 459.

⁹⁾ Tamże f. 474.

¹⁰⁾ Kurjer Polski 1736. Nr. 25.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 42.

¹²⁾ Tamże Ks. 172. f. 553.

¹³⁾ Krebel. Europ. Geneal. Handb. r. 1770. f. 103 i lata poprzednie.

¹⁴⁾ Kossakowski. Kazanie na jego pogrzebie 1771.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 681.

¹⁶⁾ Bukaty. Kazanie na jego pogrzebie 1784.

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 610.

¹⁸⁾ Gazety współczesne.

Radziwiłł książę Józef, kasztelan Trocki, mian. wdą Trockim 9 Lutego 1788 „po śmierci Andrzeja Ogińskiego“¹⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 1813²⁾.

Kasztelanowie Troccy.

Kasztelanija Trocka utworzoną została 1413 r. na sejmie w Horodle. Kasztelan Trocki zasiadał między wojewodami; był czwartym z rzędu między senatorami litewskimi³⁾.

Sunigajło Jan, starosta Kowieński⁴⁾, został 1413 kasztelanem Trockim⁵⁾; żył jeszcze 1432⁶⁾.

Pac, kasztelan Trocki 1452⁷⁾.

Montowtowicz Michał, starosta Łucki⁸⁾, kasztelan Trocki i jednocześnie namiestnik Nowogrodzki 1483⁹⁾ — 1484¹⁰⁾; umarł 1486.

Radziwiłłowicz Mikołaj, namiestnik Smoleński¹¹⁾, kasztelan Trocki i namiestnik Nowogrodzki już w Maju 1488¹²⁾; postąpił 1492 na wojewodę Wileńskiego i kanclerza¹³⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 160.

²⁾ Kottlubaj. Gal. Nieświeżska f. 355. Mylnie występują jako wojewodowie Troccy: **Stanisław Iwanowicz** 1419 (Prochaska. Kodeks listów Witolda f. 457; zamiast Jawno?); — **Juchno Moniwidowicz** 1460 (Niesiecki X. 12); — **Jawno Nadziwoj** † 1470 (Niesiecki III. 92. Kosiński. Przewodnik herald. III. 70); — **Jan** (zamiast Marcin) **Gasztold** 1479 (Niesiecki IV. 80); — **Stanisław z Dziewałtowa Gondzewicz** 1482 (Kraszewski. Wilno II. 204); — **Olechno Moniwidowicz**, namiestnik Trocki 1505 (Strykowski II. 326; Niesiecki III. 29 i 388. Zamiast Aleksander Mongirdowicz); — **Piotr Stanisławowicz Kiszka** 1536—1541 (Icones Radivil. Tab. 28 i 60; Niesiecki I. 149. Umarł 1534 kaszt. Trockim i star. Żmudzki); — **Mikołaj Janowicz Radziwiłł** 1549—1551 (Icones Radivil. Tab. 66; Niesiecki I. 149. Był tylko marszałkiem ziemskim i 1550 został kanclerzem); — **Hieronim Sanguszko** † 1684 (Icones Radivil. Tab. 149).

³⁾ Patrz wyżej str. 1.

⁴⁾ Jeszcze 1410 (Prochaska. Kodeks listów Witolda str. 208).

⁵⁾ Rzyszczewski. Codex I. 288—289. Volum. legum I. 70.

⁶⁾ Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. str. 4—6. Daniłowicz. Skarbiec Nr. 1626 i t. d.

⁷⁾ Przywilej Siemaszku Epifanowiczu 1452 r. (M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 271 odw.). Na tym przywileju podpisany: „pan Trocki, pan Pac.“

⁸⁾ Jeszcze 1475 (Metr. Wolyńska Ks. 6. f. 236).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 112 i 114).

¹⁰⁾ Tamże f. 121.

¹¹⁾ Jeszcze w Sierpniu 1486 (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 124).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 70.

¹³⁾ Jeszcze w Marcu 1490 jest kaszt. Trockim i nam. Nowogrodzki (M.

Zabrzeziński Jan Jurjewicz, pozostając namiestnikiem Połockim, mianowany 1492 kasztelanem Trockim¹⁾. Jednocześnie został w Maju 1498 wojewodą Trockim i marszałkiem ziemskim²⁾, chwilowo był jednocześnie wojewodą i kasztelanem³⁾; zrzekł się kasztelanii 1499⁴⁾.

Kieżgajło Stanisław Janowicz, pozostając starostą Żmudzki, mianowany kasztelanem Trockim w Czerwcu 1499⁵⁾; postąpił na wiosnę 1522 na kasztelaniję Wileńską⁶⁾.

Radziwiłł Jan Mikołajewicz, marsz. ziemski⁷⁾, mian. kasztelanem Trockim na wiosnę 1522; umarł w lecie 1522 r.⁸⁾.

Radziwiłł Jurij Mikołajewicz, starosta Grodzieński i hetman dworny⁹⁾, (niegdy wojewoda Kijowski i podczaszy), mian. kaszt. Trockim 1522¹⁰⁾; postąpił w końcu 1527 r. na kasztelaniję Wileńską¹¹⁾.

Vacat 1527—1528.

Kieżgajło Stanisław Stanisławowicz, star. Żmudzki¹²⁾, mian. kaszt. Trockim w końcu 1528 albo na początku 1529 r.¹³⁾; umarł 1532¹⁴⁾.

Lit. Ks. Zap. 4. f. 138), a już w Czerwcu 1492 wojewodą Wileńskim i kanclerzem (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 136).

¹⁾ Jest nim już 1492 r. (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 12—13).

²⁾ Patrz wyżej str. 57

³⁾ 1499. (M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 411).

⁴⁾ Odtąd już bez tego tytułu występuje.

⁵⁾ Jeszcze w Maju 1499 jest tylko star. Żmudzki (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 97), a już w Lipcu tegoż roku star. Żmudzki i kaszt. Trockim (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 141).

⁶⁾ Jeszcze w Lutym 1522 jest star. Żmudzki i kaszt. Trockim (M. Lit. Ks. Zap. 91. f. 260), a już w Lipcu 1522 star. Żmudzki i kaszt. Wileńskim (M. Lit. Ks. Zap. 304. f. 7—11).

⁷⁾ Jeszcze tylko w Lutym 1522 (M. Lit. Ks. Zap. 91. f. 260).

⁸⁾ 1522 w Lipcu Kiszka otrzymuje przywilej na zamek Drohicki, po śmierci Jana Mikołajewicza, kaszt. Trockiego (M. Lit. Ks. Zap. 11. f. 63). Wdowa po nim występuje także tylko jako kaszt. Trocka (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 318, 386 i t. d.).

⁹⁾ 1521. (M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 49).

¹⁰⁾ Jest nim we Wrześniu 1522 (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 24).

¹¹⁾ Jeszcze w Kwietniu 1527 jest kaszt. Trockim (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 349), a już w Lutym 1528 kaszt. Wileńs. (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 378).

¹²⁾ Jeszcze tylko w Sierpniu 1528 (M. Lit. Ks. Zap. 15. f. 25. dok. 23).

¹³⁾ Jest nim w Czerwcu 1529 (Volum. legum I. f. 495).

¹⁴⁾ Żył jeszcze w Lipcu 1531 (Buszyński. Kroże 79).

Kiszka Piotr Stanisławowicz, wojewoda Polocki, mian. kaszt. Trockim i star. Żmudzki 10 Listopada 1532¹⁾; umarł 1534²⁾.

Vacat 1534–1544. W 1538 r. w posłaniu do króla panowie litewscy domagali się obsadzenia wakujących urzędów „województwa Trockiego, państwa Trockiego i marszałkostwa ziemskiego”³⁾.

Chodkiewicz Hieronim Aleksandrowicz, z podczaszego mian. kaszt. Trockim 1544⁴⁾; postąpił 1559 na kasztelaniję Wileńską⁵⁾. Jednocześnie starosta Żmudzki.

Chodkiewicz Hryhory Aleksandrowicz, wojewoda Kijowski, mian. kaszt. Trockim 16 Października 1559⁶⁾; postąpił 1564 na kasztelaniję Wileńską⁷⁾. Jednocześnie hetman polny.

Zharański książę Stefan Andrejewicz, wojewoda Witebski, mian. kaszt. Trockim 20 Października 1564 „po Hryhorym Aleksandrowiczu Chodkiewiczem”⁸⁾; postąpił 16 Marca 1566 na województwo Trockie⁹⁾.

Chodkiewicz Jurij Aleksandrowicz, krajeży lit. i star. Bielski, mian. kaszt. Trockim 23 Marca 1566¹⁰⁾; umarł 5 Czerwca 1569¹¹⁾.

Wołowicz Eustachy, podkanclerzy i marsz. dworny, mian. kaszt. Trockim 20 Czerwca 1569 „po śmierci Jerzego Chodkiewicza”¹²⁾; postąpił 1 Października 1579 na kasztelaniję Wileńską¹³⁾. Jednocześnie podkanclerzy.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 268 i 269).

²⁾ 1534 w Maju spisywał testament (M. Lit. Ks. Zap. 15. f. 181) i zaraz potem umarł. W 1536 r. wspomniany jako już nieżyjący (M. Lit. Ks. Zap. 19. f. 252 odw.). Niesiecki (V. 100) i Icones Radivilianae (Tab. 28 i 60) każą mu żyć do 1544 r. i zajmować następnie urzędy wojewody Trockiego, kasztelana Wileńskiego i hetmana (!).

³⁾ M. Lit. Ks. Spraw. Publ. 1. f. 1–22.

⁴⁾ Strykowski II. 400.

⁵⁾ Jeszcze 20 Maja 1558 jest kaszt. Trockim (Karczewski. Replika 16), a kasztelanem Wileńsk. już w Listopadzie 1559 (M. Lit. Ks. Zap. 41. f. 82. d. 51).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 38. f. 158.

⁷⁾ Z nominacji następcy. Jeszcze w Czerwcu 1563 jest kaszt. Trockim (M. Lit. Ks. Zap. 38. f. 420 odw.).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 39. f. 260.

⁹⁾ Tamże Ks. 41. f. 1 i Ks. 50. f. 4.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 48. f. 3.

¹¹⁾ Listy w spr. Unii (Archeogr. Sborn. dokum. Wilno. T. VII. f. 42–46). W opisanu trumien Chodkiewiczowskich (Kossakowski. Monografie III. Dodatek, str. VII) mylnie rok śmierci 1579.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. f. 60 odw.

¹³⁾ Tamże Ks. Zap. 65. f. 1.

Radziwiłł książę Krzysztof Mikołaj, podczaszy, hetman polny, mian. kaszt. Trockim 16 Października 1579¹⁾. Jednocześnie podkanclerzy i hetman polny; postąpił 15 Listopada 1584 na wojewodę Wileńskiego²⁾.

Hlebowicz Jan Janowicz, kaszt. Miński, podskarbi ziemski, star. Upitski, mian. kaszt. Trockim, pozostając podskarbin, 30 Lutego 1585 „po Krzysztofie Radziwiłł”³⁾; postąpił 1 Czerwca 1586 na wojewodę Trockiego⁴⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Krzysztof, marszałek ziemski, mian. kaszt. Trockim 1 Czerwca 1586 „po Janie Hlebowiczu”⁵⁾; postąpił 10 Sierpnia 1590 na wojewodę Trockiego⁶⁾.

Proński książę Aleksander Frydrychowicz, niegdy stolnik lit. i star. Łucki, mian. kaszt. Trockim 1590⁷⁾; umarł 1596⁸⁾.

Talwosz Mikołaj Stanisławowicz, marszałek nadworny lit., mian. kaszt. Trockim 12 Lutego 1596 „po śmierci kn. Aleksandra Prońskiego”⁹⁾; umarł 1600¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Jurij Mikołajewicz, wojewodzie Nowogrodzki, star. Mozyrski, mian. kaszt. Trockim 22 Marca 1600 „po Mikołaju Talwoszu”¹¹⁾; umarł 1613¹²⁾.

Radziwiłł książę Jan Jerzy, na Ołyce i Nieświeżu, mian. kaszt. Trockim 10 Kwietnia 1613¹³⁾; umarł 18 Grudnia 1625¹⁴⁾.

Radziwiłł książę Albrycht Władysław, krajeży, mian. kaszt. Trockim

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 64. f. 252.

²⁾ Tamże Ks. 70. f. 156.

³⁾ Tamże Ks. 73. f. 24. i Ks. 74. f. 22.

⁴⁾ Tamże Ks. 71. f. 103.

⁵⁾ Tamże Ks. 71. f. 102. i Ks. 72. f. 26.

⁶⁾ Tamże Ks. 77. f. 170.

⁷⁾ Jest nim 3 Kwietnia 1593 (Archiw Jugo Zap. Rossyi. Kiew., cz. I. T. I. f. 365).

⁸⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 19 Maja 1595 (Pamiętnik wyd. Komisji dla razboru drewn. akt. Kiew. T. I, cz. II. f. 67).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 83. dok. 19.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 85. dokum. 53.

¹²⁾ Icones Radivil. Tab. 37.

¹³⁾ Tamże Tab. 94. Jest nim już na sejmie 1613 r. (Volum. legum III. fol. 167).

¹⁴⁾ Icones Radivil. Tab. 94.

8 Marca 1626 „*po śmierci Jana Jerzego Radziwiłła*“¹⁾; postąpił 23 Lipca 1633 na kasztelaniję Wileńską²⁾.

Chodkiewicz Krzysztof, koniuszy, mian. kaszt. Trockim 23 Lipca 1633 „*po Radziwiłła*“³⁾; postąpił 15 Sierpnia 1636 na kasztelaniję Wileńską⁴⁾.

Kiszka Mikołaj, wojewoda Mścisławski, mian. kaszt. Trockim 15 Sierpnia 1636 „*po Chodkiewiczu*“⁵⁾; został podskarbisem wielkim w Październiku 1640⁶⁾.

Radziwiłł książę Janusz, podkomorzy, mian. kaszt. Trockim w Październiku 1640 „*po Kiszce*“; urzędu nie przyjął⁷⁾.

Sapieha Andrzej Stanisław, star. Rygski, mian. kaszt. Trockim 30 Stycznia 1641 „*po Mikołaju Kiszce*“⁸⁾; postąpił 1644 na kasztelaniana Wileńskiego⁹⁾.

Wilczek Jan Anzelm, kaszt. Połocki, mian. kaszt. Trockim prawdopodobnie 1644¹⁰⁾; umarł na początku 1649 r.¹¹⁾

Ogiński książę Aleksander Bohdanowicz, wojewoda Miński, mian. kaszt. Trockim na początku 1649 r.¹²⁾; umarł 1667¹³⁾.

Kęsztorf Jan Sebastyan, wojewoda Miński, mian. kaszt. Trockim 22 Marca 1667 „*po śmierci Aleksandra Ogińskiego*“¹⁴⁾; umarł 1670 r.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 197.

²⁾ Tamże Ks. 106. f. 1127.

³⁾ Tamże f. 1094.

⁴⁾ Pamiętniki Radziwiłła I. 324.

⁵⁾ Tamże.

⁶⁾ Tamże II. 25.

⁷⁾ Tamże.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 582.

⁹⁾ Po Mikołaju Sapieże, który umarł w Marcu 1644. Już 16 Lutego 1645 Andrzej Sapieha jest kaszt. Wileńskim (M. Lit. Ks. Zap. 121. d. 141).

¹⁰⁾ Jako kaszt Trocki wspom. w dokum. druk: Krupowicz. Zbiór dypl. i akt. f. 121, Akty Wileńs. Arch. Komiss. IX. f. 40 i M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 138. f. 273.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 138 f. 273, wyraźnie powiedziano, iż umarł w tym roku. Testament jego jawiony, już po jego śmierci, 29 Kwietnia 1649. (Tamże).

¹²⁾ Wojewodą Mińskim po nim Rajcecki kaszt. Miński, po którym kaszt. Mińskim, mian. 5 Lutego 1649 książę Czetwertyński (M. Lit. Ks. Zap. 123. f. 104). Ogiński kaszt. Trockim już na sejmie 1650 r. (Vol. leg. IV. fol. 345).

¹³⁾ J. G. Jurewicz. „*Trophaeum Gloriae*“ paneg. pogrzebowy. Wilno 1667.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 132. f. 619.

Kopeć Jan Karol, wojewoda Połocki, mian. kaszt. Trockim 1670¹⁾; umarł 1680²⁾.

Brzostowski Cypryan Paweł, referendarz lit., mian. kaszt. Trockim 1680³⁾; postąpił 20 Czerwca 1684 na województwo Trockie⁴⁾.

Kierdej Jan Kazmierz, łowczy lit., marszałek Grodzieński, mian. kaszt. Trockim 15 Lipca 1684⁵⁾; umarł w Kwietniu 1685, nie wykonawszy przysięgi na województwo⁶⁾.

Śluska Józef Bogusław, hetman polny, mian. kaszt. Trockim w Maju 1685 r.⁷⁾; postąpił 29 Czerwca 1685 na kasztelaniję Wileńską⁸⁾. Jednocześnie hetman polny.

Orda Stanisław Wincenty, kasztelan Żmudzki, mian. kaszt. Trockim 29 Maja (sic) 1685 „*po Ślusce, który został kasztelanem Wileńskim*“⁹⁾; umarł 1689¹⁰⁾.

Sapieha Kazmierz Władysław, podskarbi nadworny, mian. kaszt. Trockim w Październiku 1689 r.¹¹⁾; postąpił 20 Października 1697 na województwo Trockie¹²⁾.

Kryszpin-Kirszensztejn Marcin Michał, podezaszy, mian. kaszt. Trockim 1 Października 1697¹³⁾; umarł 1700¹⁴⁾.

¹⁾ W tym roku wojewodą Połockim po nim został Sapieha (ob. str. 47). Już w Styczniu 1671 Kopeć jest kaszt. Trockim (dokum. druk. Akt. Wileńs. Arch. Komiss. V f. 201).

²⁾ Już nie żył 1 Czerwca 1681 (Akt. Wil. Arch. Komiss. IV. f. 191), a żył jeszcze we Wrześniu 1679 (Tamże II. f. 77–78). Według Icones Radivil. (Tab. 105) umarł 1682!

³⁾ Jest nim 1683 (Vol. leg. V. f. 685).

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143.

⁵⁾ Tamże.

⁶⁾ Testament jego z d. 4 Kwietnia 1685 (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 475–481; także Niesiecki V. 80).

⁷⁾ Z nominacji następcy. Jeszcze 25 Kwietnia 1685 był tylko hetm. polnym (M. Lit. Ks. Zap. 143. f. 17).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143.

⁹⁾ Tamże f. 20 odw.

¹⁰⁾ Żył jeszcze w Kwietniu 1688 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. XII. f. 529–531).

¹¹⁾ List król. z d. 17 Paźdz. 1689 druk. Danejkowicz. Swada Polska. Lublin 1745. Swada korespondencyjna 28. Na podskarbiostwo nadw. mian. *po nim* 20 Listop. 1689 Frackiewicz (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 598. d. 115).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 116.

¹³⁾ Załuski. Epistol. histor. famil. II. 444.

¹⁴⁾ Z nominacji następcy.

Kociel Michał Kazmierz, kaszt. Witebski, mian. kaszt. Trockim 1 Września 1700 „*po śmierci Marcina Kryszpina*“¹⁾; postąpił 10 Maja 1703 na województwo Trockie²⁾.

Pociej Kazmierz Aleksander, kaszt. Witebski, mian. kaszt. Trockim 10 Maja 1703 „*po Kotle*“³⁾; postąpił 10 Czerwca 1705 na województwo Witebskie⁴⁾.

Brzostowski Jan Władysław, referendarz lit., mian. kaszt. Trockim 15 Czerwca 1705 „*po Kazmierzu Pociuju*“⁵⁾; umarł 29 Września 1710⁶⁾.

Ogiński Mikołaj Franciszek, podskarbi nadworny lit., mian. kaszt. Trockim 21 Kwietnia 1711 „*po śmierci Jana Brzostowskiego*“⁷⁾; umarł 1715⁸⁾.

Sapieha Jan Fryderyk, starosta Brzeski (niegdy kasztelan Miński), mian. kaszt. Trockim 2 Stycznia 1716 „*po śmierci Mikołaja Ogińskiego*“⁹⁾. Nominacja jego zapisana i drugi raz pod datą 24 Lipca 1716¹⁰⁾; postąpił w Listopadzie 1735 na kanclerza¹¹⁾.

Radziwiłł książę Michał Kazmierz, hetman polny, mian. kaszt. Trockim 18 Listopada 1735 „*po Sapieże, który został kanclerzem*“¹²⁾; postąpił 5 Lipca 1737 na województwo Trockie¹³⁾.

Sapieha Antoni Kazmierz, starosta Merecki, mian. kaszt. Trockim 5 Lipca 1737 „*po Radziwille*“¹⁴⁾; umarł w Maju 1739¹⁵⁾.

Pociej Aleksander, kaszt. Witebski, mian. kaszt. Trockim 10 Czerwca 1740 „*po śmierci Antoniego Sapiehy*“¹⁶⁾; postąpił 1742 na województwo Trockie¹⁷⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 610.

²⁾ Tamże Ks. 150. f. 346.

³⁾ Tamże f. 347.

⁴⁾ Tamże Ks. 148. f. 1347.

⁵⁾ Tamże f. 1344.

⁶⁾ Wiadomość geneal. o domie Brzostowskich 1776.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 391.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 339.

¹⁰⁾ Tamże f. 869.

¹¹⁾ Mowa przy oddawaniu pieczęci 5 Listop. 1735 druk. Danejkowicz. Swada Polska. Swada oratorska f. 56.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 169. f. 31.

¹³⁾ Tamże Ks. 171. f. 42.

¹⁴⁾ Tamże f. 43.

¹⁵⁾ Kurjer Polski 1739. Nr. 124.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 21.

¹⁷⁾ Krebel. Europ. Geneal. Handb. 1770. f. 103 i inne lata.

Masalski książę Michał Józef, wojewoda Mścisławski, mian. kaszt. Trockim 1742¹⁾; postąpił 5 Października 1744 na kasztelana Wileńskiego²⁾.

Ogiński Tadeusz, pisarz lit., mian. kaszt. Trockim 23 Listopada 1744 „*po Michale Masalskim*“³⁾; postąpił 26 Marca 1770 na województwo Trockie⁴⁾.

Plater (v. d. Broël gen. Plater) Konstancy Ludwik, wojewoda Mścisławski, mian. kaszt. Trockim 26 Marca 1770 „*po Tadeuszu Ogińskim*“⁵⁾; umarł 31 Marca 1778⁶⁾.

Ogiński Andrzej, sekretarz w. ks. lit., mian. kaszt. Trockim 13 Maja 1778 „*po śmierci Konstancgo Platiera*“⁷⁾; postąpił 19 Listopada 1783 na województwo Trockie⁸⁾.

Radziwiłł książę Józef, wojewoda Miński, mian. kaszt. Trockim 3 Lutego 1784 „*po Andrzeju Ogińskim*“⁹⁾; postąpił 9 Lutego 1788 na województwo Trockie¹⁰⁾.

Bilewicz Tadeusz, wojewoda Mścisławski, mian. kaszt. Trockim 11 Lutego 1788 „*po Radziwille*“¹¹⁾; umarł 1790¹²⁾.

Plater (v. d. Broël) Kazmierz Konstancy, star. Inflantski, mian. kaszt. Trockim 22 Grudnia 1790 „*po śmierci Tadeusza Bilewicza*“¹³⁾; został 14 Czerwca 1793 podkanclerzym¹⁴⁾.

Plater (v. d. Broël) Józef Wincenty, eks-pisarz polny, mian. kaszt. Trockim 16 Lipca 1793 „*po Kazmierzu Konstancym Platierze*“¹⁵⁾; przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł w Styczniu 1806 r.¹⁶⁾.

¹⁾ Wojewoda Mścisławskim *po nim* mian. 21 Maja 1742 Sapieha (M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 556).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 936.

³⁾ Tamże f. 1636.

⁴⁾ Tamże Ks. 184. f. 681.

⁵⁾ Tamże f. 682.

⁶⁾ Księgi kościelne w Krasławiu.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 21. f. 309. d. 237.

⁸⁾ Tamże Ks. 30. f. 610.

⁹⁾ Tamże f. 736.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 34. f. 160.

¹¹⁾ Tamże f. 162.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 778.

¹⁴⁾ Gazeta Warszawska 1793. Nr. 50 i Korrespondent krajowy i zagraniczny 1793. Nr. 50.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 36. f. 13.

¹⁶⁾ Księgi kościelne w Beresteczku. — Mylnie występują jako kasztelanowie Troccy: **Książę Aleksander Jurjewicz** 1433 (Niesiecki I. 154); — **Lelussa** 1436

Wojewodowie Wendeńscy.

Województwo Wendeńskie utworzonym zostało 1598 r., z prezydentury, która istniała od 1583 r. Traktatem Oliwskim województwo Wendeńskie odstąpionem zostało Szwecyi¹⁾.

Farensbach Jerzy, mianowany *prezydentem* Wendeńskim 1583 r.²⁾, a z prezydenta, *wojewodą* Wendeńskim 14 Kwietnia 1598³⁾; zginął przy szturmie Felina w Marcu 1602 r.⁴⁾.

Demiński Maciej, wojewoda Parnawski, mian. wdą Wendeńskim prawdopodobnie 1602 r.; umarł 8 Listopada 1606⁵⁾.

Śluszk Krzysztof, mian. wdą Wendeńskim przed 1609 r.⁶⁾; umarł 1620⁷⁾.

Dönhoff Teodor, z wojewody Parnawskiego, mianowany Wendeńskim 30 Listopada 1620 „*po śmierci Śluski*“⁸⁾; umarł na tym urzędzie.

Tarnowski hrabia Joachim, z wojewody Parnawskiego, mianowany Wendeńskim 1626⁹⁾; rezygnował 3 Kwietnia 1641¹⁰⁾. Resztę życia przepędził przy Kłobuckim klasztorze księży Augustyjanów¹¹⁾.

(Tamże; — był wojewodą Trockim); — **Mikołaj Niemira** 1414 (Tamże); — **Aleksander Hawnulewicz Nadziwoj** w XV wieku (Kraszewski Wilno II. 207); — **Stanisław Janowicz Gasztold** (Niesiecki IV. 80; — mylnie Gasztold, zamiast Kieżgajło); — **Jan Kiszka** 1500 (Tamże I. 154); — **Jan Radziwiłł** 1530—1541 (Niesiecki I. 369; — był tylko starostą Żmudzkiem; — **Melchior Szemiot** 1616 (Żychliński IV. 393).

¹⁾ Patrz wyżej, str. 15.

²⁾ Hajdensztein. Dzieje Polski I. 150—151. Albertrandi. Panow. Henr. Walez. i Stef. Bator. 268. Jako prezydent Wendeński występuje 1589 (Dogiel. Codex dipl. I. 238) i 1598 (Ziegenhorn. Staatsrecht d. Herzogthümer Cur-land & Semgallen, str. 105 i 107).

³⁾ Metryka koronna. Ks. 142. f. 18 (Bartoszewicz. Świecki I. 312).

⁴⁾ Kronika Pawła Piaseckiego. Kraków 1870. f. 168.

⁵⁾ Ozimiński. Lament na żałobny pogrzeb W. P. Macieja Dembińskiego, wojewody Wendeńskiego. Kraków 1607.

⁶⁾ Jest nim w Lipcu 1609 (Dokument druk. we wstępie do Pamiętników Zawiszy, str. XLV—XLVII).

⁷⁾ Z nominacji następcy. Wspomniany jeszcze 1616 (Zbiór. dawn. dypl. i akt. Mińsk. 1848, str. 102).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 96. f. 302 odw. dok. 192.

⁹⁾ Żychliński. Złota Księga VI. 349. Wspomniany 1633 (Volum. legum III. f. 782).

¹⁰⁾ Metryka koronna. Ks. 185 f. 335. (Kossakowski. Monografie III. 88).

¹¹⁾ Niesiecki IX. 48.

Sapieha Tomasz, ciwun Konewski, mian. wdą Wendeńskim 15 Kwietnia 1641 „*po rezygnacji Tarnowskiego*“¹⁾; postąpił 1643 na województwo Nowogrodzkie²⁾.

Korff Mikołaj, z kasztelana Wendeńskiego mianowany wojewodą 19 Lutego 1643³⁾; umarł 1659⁴⁾.

Morsztyn Aleksander, z kasztelana Rogozińskiego miał zostać wojewodą Wendeńskim⁵⁾; postąpił na województwo Smoleńskie⁶⁾.

Wojewodowie Wileńscy.

Województwo Wileńskie utworzonym zostało 1413 r. na sejmie w Horodle.

Hanul, starosta Wileński 1385⁷⁾.

Gasztold Andrzej, starosta Wileński 1387⁸⁾.

Podczas wojny z Krzyżakami 1390—1392 jako starostowie Wileńscy występują kolejno: Klemens⁹⁾, Mikołaj Moskorzewski herbu Piława¹⁰⁾ i Jaśko z Oleśnicy herbu Dębno, jednocześnie wielkorządca Litwy¹¹⁾.

Minigajło, starosta Wileński 1393¹²⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 118. f. 8.

²⁾ Po Radziwille, który umarł w Listopadzie 1642.

³⁾ Radziwiłł. Pamiętniki II. 89. Wspomniany 1646 (Volum. legum IV. f. 89) 1654 (Tamże f. 468).

⁴⁾ Kärnmerer. Rodowód baronów Korff (w rękopiśmie).

⁵⁾ Niesiecki I. 229 i 298.

⁶⁾ Tamże VI. 470. — Mylnie nazwany wojewodą Wendeńskim: **Jan Józef Zawisza** † 1567! (Icones Radivil. Tab. 92). — Niesiecki (I. 229) zna tylko wojewodów Inflantskich, których do 1677 r. nie było. Do nich mieli należeć: **Paweł Sapieha** (wda Witebski) i **Przeclaw Leszczyński** (wda Derptski).

⁷⁾ Długosz III. 423; Kronika Bychowca 24; Jaroszewicz. Obraz Litwy II. 72; Narbut. Pomniejsze Pisma histor. 182. „Hanul haeres in Nakienny, namiestnik Wileński za Skirgielly“, wspomniany w przywileju króla Zygmunta I. z r. 1512 (M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 684). „Hanes capitaneus Vilenensis“ podpisał dokument 1385 r. (druk Wiszniewski. Pomniki histor. i literat. pols. IV. 92). Niesiecki (III. 392) płała go z Jawną, wdą Trockim.

⁸⁾ Krupowicz. Zbiór dyplom. f. 4. Daniłowicz. Skarbiec Nr. 544.

⁹⁾ Długosz III. 460.

¹⁰⁾ Tamże 463—464.

¹¹⁾ Tamże 464—470.

¹²⁾ Przeździecki. Życie domowe Jadwigi i Jagielly str. 36.

Moniwid Wojciech, starosta Wileński 1396¹⁾ — 1412²⁾, wojewoda 1413³⁾; umarł około 1424⁴⁾.

Gedygold Jerzy, namiestnik Podolski i Smoleński, wojewoda Wileński 1426⁵⁾ — 1432⁶⁾; umarł 1432.

Dowgerd Jan, wojewoda Wileński 1434⁷⁾ — 1442⁸⁾; umarł 1443⁹⁾.

Gasztold Jan, z wojewody Trockiego, mianowany wojewodą Wileńskim 1443¹⁰⁾, wspominany 1445¹¹⁾ — 1457¹²⁾; umarł 1458¹³⁾.

Moniwid Jan (Iwaszko Moniwidowicz), wojewoda Trocki, mianowany wojewodą Wileńskim 1458; w tymże roku spisał swój testament¹⁴⁾ i umarł¹⁵⁾.

Kieżgajłowicz Michał, namiestnik Smoleński i kanclerz, wojewoda Wileński już w Marcu 1459¹⁶⁾, jeszcze we Wrześniu 1476¹⁷⁾; umarł 1476.

Sudymontowicz Olechno, podczasz i namiestnik Połocki, wojewoda Wileński i kanclerz już 1477¹⁸⁾, jeszcze w Sierpniu 1490¹⁹⁾; umarł 1491²⁰⁾.

Radziwiłłowicz Mikołaj, kasztelan Trocki i namiestnik Nowogrodzki, wojewoda Wileński i kanclerz już w Czerwcu 1491²¹⁾; umarł 16 Lipca 1509²²⁾.

1) Daniłowicz. Skarbiec Nr. 658.

2) Tamże Nr. 985.

3) Rzysszczewski Codex dipl. I. 288. Volum. legum I. 70 i t. d.

4) Wspomniany jeszcze 1422 (Daniłowicz Nr. 1359).

5) Daniłowicz. Skarbiec Nr. 1427.

6) Tamże Nr. 1599, a także 1546 i 1562.

7) Tamże Nr. 1692. U Długosza mylnie nazwany wojewodą Wileńskim. pod r. 1430 (Długosz II. 390).

8) Tamże Nr. 1783.

9) Strykowski. Kronika II. 212. Kronika Bychowca 55.

10) Tamże.

11) Dokum. druk. Karczewski. Replika w sprawie Radziwiłłów. Wilno 1824. f. 202.

12) Daniłowicz Nr. 1946.

13) Kronika Bychowca 61.

14) 1458 Września 11 (Pargamin oryginalny). Jako wojewoda Wileński wspomniany: M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 111.

15) Już w Marcu 1459 wojewodą Wileńskim Michał Kieżgajłowicz.

16) Dokum. druk. Akt. Ross. Zach. i Połudn. II. Nr. 72.

17) M. Lit. Ks. Zap. 103. f. 366—367.

18) Tamże Ks. Zap. 1 i 2. f. 235. Krupowicz. Zbiór dyplomatów f. 25.

19) M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 70 i 75.

20) Już nie żył w Lutym 1492 (M. Lit. Ks. Zap. 15. f. 69. dokum. 70).

21) M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 126—127.

22) Icones Radivilianae Tab. 8.

Radziwiłł Mikołaj Mikołajewicz, wojewoda Trocki, mian. wojewodą Wileńskim i kanclerzem 20 Czerwca 1510¹⁾; umarł w Styczniu 1522²⁾.

Gasztold Olbracht Marcinowicz, wojewoda Trocki, mian. wdą Wileńskim 25 Marca 1522 „po śmierci Mikołaja Radziwiłła“³⁾, jednocześnie kanclerz; umarł 1539⁴⁾.

Vacat 1539—1542.

Hlebowicz Jan Jurjewicz, wojewoda Połocki i marszałek hospodarski, mian. wdą Wileńskim 24 Maja 1542 „po śmierci Olbrachta Marciniowicza Gasztolda“⁵⁾, jednocześnie kanclerz; umarł 23 Kwietnia 1549⁶⁾.

Vacat 1549—1551. Hornostaj Iwan, podskarbi ziemski i marszałek dworny, sprawca województwa Wileńskiego 1549⁷⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Janowicz, marszałek ziemski i kanclerz, mian. wdą Wileńskim w Czerwcu 1551⁸⁾; umarł 28 Maja 1565⁹⁾.

Vacat 1565—1566. Wollowicz Ostafi, marszałek dworny, podskarbi ziemski i pisarz, sprawca województwa Wileńskiego we Wrześniu 1565¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Jurjewicz, wdą Trocki, mian. wdą Wileńskim w Lutym 1566¹¹⁾, jednocześnie kanclerz; umarł 27 Kwietnia 1584¹²⁾.

Radziwiłł książę Krzysztof Mikołaj, kasztelan Trocki, podkanclerzy, mian. wdą Wileńskim 15 Listopada 1584 „po śmierci ojca swego Mikołaja Radziwiłła“¹³⁾, jednocześnie hetman polny, a potem hetman wielki; umarł 20 Listopada 1603¹⁴⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 353.

2) Icones Radivil. Tab. 12.

3) M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 14.

4) Strykowski. Kronika II. 399. Żył jeszcze w Lipcu 1539 (M. Lit. Ks. Zap. 28. f. 30—31).

5) M. Lit. Ks. Zap. 28. f. 93.

6) Paprocki. Herby 842.

7) Baliński. Pisma histor. I. f. 241. — Lachowicz. Listy Zygmunta Augusta f. 2.

8) Baliński. Pisma histor. II. 264. Jeszcze 26 Maja 1551 był tylko marszałkiem i kasztelanem (Tamże 248), a już 21 Czerwca 1551 jest także wojewodą Wileńskim (Tamże 266).

9) Icones Radivil. Tab. 66.

10) Berszadzki. Dokum. i regesty II. f. 143. Nr. 220.

11) Jeszcze 17 Stycznia 1566 jest wdą Trockim (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 119), a już 16 Marca 1566 wdą Trockim mianowany Zbarański (M. Lit. Ks. Zap. 49. d. 1).

12) Icones Radivil. Tab. 30.

13) M. Lit. Ks. Zap. 70. f. 156.

14) Icones Radivil. Tab. 39.

Radziwiłł książę Mikołaj Krzysztof, wojewoda Trocki, mian. wdą Wileńskim 26 Marca 1604 „*po śmierci Krzysztofa Radziwiłła*“¹⁾; umarł 28 Lutego 1616²⁾.

Chodkiewicz Jan Karol, starosta Żmudzki, hetman wielki, mian. wdą Wileńskim 20 Czerwca 1616 „*po śmierci Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła*“³⁾; umarł 24 Września 1621⁴⁾.

Vacat 1622 r.

Sapieha Lew, kanclerz, mian. wdą Wileńskim na początku 1623 r.⁵⁾, jednocześnie hetman wielki (od 1625); umarł 7 Lipca 1633⁶⁾.

Radziwiłł książę Krzysztof, kasztelan Wileński, hetman polny, mian. wdą Wileńskim 12 Lipca 1633 „*po śmierci Lwa Sapiehy*“⁷⁾, jednocześnie hetman wielki; umarł 19 Września 1640⁸⁾.

Tyszkiewicz Skumin Janusz, wojewoda Trocki, mian. wdą Wileńskim we Wrześniu 1640 „*po śmierci Krzysztofa Radziwiłła*“⁹⁾; umarł 27 Maja 1642¹⁰⁾.

Chodkiewicz Krzysztof, kasztelan Wileński, mian. wdą Wileńskim w Lipcu 1642 „*po śmierci Janusza Tyszkiewicza*“¹¹⁾; umarł 3 Października 1652¹²⁾.

Radziwiłł książę Albert Stanisław, kanclerz, ofiarowanego sobie w 1652 r. województwa Wileńskiego nie przyjął¹³⁾.

Radziwiłł książę Janusz, starosta Żmudzki, hetman polny, mian. wdą Wileńskim 30 Marca 1653 „*po śmierci Krzysztofa Chodkiewicza*“¹⁴⁾, jednocześnie hetman wielki; umarł 30 Grudnia 1655¹⁵⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 85. f. 264.

²⁾ Icones Radivil. Tab. 91.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 92. f. 106.

⁴⁾ Piasecki. Kronika f. 298.

⁵⁾ Jeszcze w Kwietniu 1622 jest tylko kanclerzem (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 87. f. 70), a już 6 Lutego 1623 kanclerzem po nim Radziwiłł (M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 1).

⁶⁾ Radziwiłł I. 164.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 106. f. 1008.

⁸⁾ Icones Radivil. Tab. 51.

⁹⁾ Radziwiłł II. 25.

¹⁰⁾ Groby Tyszkiewiczów f. 28.

¹¹⁾ Radziwiłł II. 74.

¹²⁾ Tamże II. 482.

¹³⁾ Icones Radivil. Tab. 88.

¹⁴⁾ Metr. Lit. Ks. Zap. 127. f. 449.

¹⁵⁾ Icones Radivil. Tab. 54.

Sapieha Paweł Jan, wojewoda Witebski, mian. wdą Wileńskim na początku 1656 r.¹⁾, jednocześnie hetman wielki; umarł 30 Grudnia 1665²⁾.

Radziwiłł książę Michał Kazmierz, kasztelan Wileński, mian. wdą Wileńskim w Styczniu 1667³⁾; został podkanclerzem w Czerwcu 1668⁴⁾.

Hlebowicz Jerzy Karol, starosta Żmudzki, mian. wdą Wileńskim w Czerwcu 1668⁵⁾; umarł 18 Kwietnia 1669⁶⁾.

Pac Michał Kazmierz, kasztelan Wileński, hetman wielki, mian. wdą Wileńskim 22 Września 1669 „*po śmierci Jerzego Karola Hlebowicza*“⁷⁾; umarł 4 Kwietnia 1682⁸⁾.

Sapieha Kazmierz Jan, hetman polny, starosta Żmudzki(?), mian. wdą Wileńskim w Kwietniu lub Maju 1682⁹⁾; jednocześnie hetman wielki. Jako stronnik Karola XII, odsadzony przez Augusta II od czci i urzędów 1703 r.¹⁰⁾.

Wiśniowiecki książę Janusz Antoni, kasztelan Wileński, mian. wdą Wileńskim 4 Lutego 1704 „*po zdrajcy Kazmierzu Janie Sypieże*“¹¹⁾; został wojewodą Krakowskim 25 Maja 1706¹²⁾.

Wiśniowiecki książę Michał Serwacy, kasztelan Wileński, hetman, mian. wdą Wileńskim w Maju lub Czerwcu 1706¹³⁾. W skutek amnestyi u króla Stanisława i układów z Sapieha, rezygnował na

¹⁾ Jest nim już 17 Marca 1656 (Akt. Tryb. Główn. 1670 Czerwiec 4. Nr. 482). Wojewodą Witebskim po nim został 23 Marca 1656 Wołłowicz (M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 14).

²⁾ Nadgrobek (Danejkowicz. Svada Inscriptioalis f. 98—99).

³⁾ Wakanse rozdawano na sejmie w końcu Stycznia 1667 (Histor. panowania Jana Kazmierza, wyd. przez Raczyńskiego, III. 97—98). Wspomniany 1667. (Volum. legum IV. f. 981).

⁴⁾ Chrapowicki. Dyaryusz str. 45—47.

⁵⁾ Tamże str. 46.

⁶⁾ Tamże str. 105. Baliński. Pamiętniki histor. Pamiętnik Jana Cedrowskiego str. 151.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 136. f. 231. Chrapowicki 169.

⁸⁾ Baliński. Pamiętnik Cedrowskiego 152.

⁹⁾ Jest nim już 22 Maja 1682 (Akt. Tryb. Główn. 1682 Czerwiec 19. Nr. 225).

¹⁰⁾ Zawisza. Pamiętniki 222—223.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 54.

¹²⁾ Sigil. Metr. koronnej 16. f. 237 (Błeszczyński 66).

¹³⁾ Kasztelanem Wileńskim mian. po nim 12 Czerwca 1706 Radziwiłł (M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1632).

początku 1707 r. z województwa Wileńskiego i buławy wielkiej, i powrócił do buławy polnej¹⁾.

Sapieha Kazimierz Jan, przez króla Stanisława Leszczyńskiego, mianowany powtórnie wojewodą Wileńskim i hetmanem wielkim²⁾, zrzeka się hetmaństwa 1708³⁾; jako wojewoda Wileński utwierdzony przez Augusta II, umarł 13 Marca 1720⁴⁾.

Vacat 1720—1722.

Pociej Ludwik Konstanty, kasztelan Wileński, hetman wielki, mian. wdą Wileńskim 4 Października 1722 „po śmierci Kazimierza Jana Sapiehy“⁵⁾; umarł 3 Stycznia 1730⁶⁾.

Ogiński Kazimierz Dominik, wojewoda Trocki, mian. wdą Wileńskim 15 Kwietnia 1730 „po śmierci Ludwika Pocięja“⁷⁾; umarł 1733⁸⁾.

Wiśniowiecki książę Michał Serwacy, kanclerz, mianowany 1 Marca 1734 *administratorem województwa Wileńskiego do uspokojenia ojczyzny*⁹⁾, a powtórnie 9 Listopada 1735 *wojewodą Wileńskim „po śmierci Kazimierza Ogińskiego“*¹⁰⁾. Jednocześnie hetman wielki; umarł 16 Września 1744¹¹⁾.

Radziwiłł książę Michał Kazimierz, kasztelan Wileński, hetman polny, mian. wdą Wileńskim 5 Października 1744 „po śmierci Michała Wiśniowieckiego“¹²⁾, jednocześnie hetman wielki; umarł 15 Maja 1762¹³⁾.

Radziwiłł książę Karol Stanisław, miecznik, mian. wdą Wileńskim 8 Października 1762 „po śmierci Michała Kazimierza Radziwiłła“¹⁴⁾; dekretem konfederacji w Grodnie 16 Sierpnia 1764 pozbawiony godności wojewody i skazany na wygnanie¹⁵⁾.

1) Zawisza 253—4. Porównaj: Przeździecki. Podole, Wołyń I. 103.

2) Jest nim 1705! (Zawisza 236).

3) Zawisza 259.

4) Nadgrobek jego (Danejkowicz. Svada Inscriptionalis f. 102).

5) M. Lit. Ks. Zap. 161. f. 26.

6) Kurjer Polski 1730. Nr. 3.

7) M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 459.

8) Niesiecki VII. 56.

9) M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 53.

10) Tamże Ks. 169. f. 1.

11) Kurjer Polski 1744. Nr. 407.

12) M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 934.

13) Kottlubaj. Galeryja Nieświeżska 457.

14) M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 727.

15) Kottlubaj. Galeryja Nieświeżska 480.

Ogiński Michał Kazimierz, pisarz polny, mian. wdą Wileńskim 4 Grudnia 1764 „po odsądzeniu od niego dekretem konfederacji Karola Radziwiłła“¹⁾; został hetmanem wielkim 29 Lutego 1768²⁾.

Radziwiłł książę Karol Stanisław, marszałek konfederacji generalnej sejmowej, powtórnie mianowany wojewodą Wileńskim 5 Marca 1768 „za chwalebne sprawowanie się w teraźniejszych Rzeczypospolitej okolicznościach“³⁾; umarł 22 Listopada 1790⁴⁾.

Radziwiłł książę Michał Hieronim, kasztelan Wileński, mian. wdą Wileńskim 27 Listopada 1790 „po śmierci Karola Radziwiłła“⁵⁾, przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 28 Marca 1831⁶⁾.

Kasztelanowie Wileńscy.

Kasztelanija Wileńska utworzoną została 1413 r. na sejmie w Horodle. W rzędzie senatorów litewskich kasztelan Wileński był drugim; szedł zaraz po wojewodzie Wileńskim, przed wojewodą Trockim⁷⁾.

Minigajło (herbu Rawa), jako kasztelan Wileński podpisał akt unii 1413 r.⁸⁾. Zdaje się, że to ten sam Minigajło był chwilowo w 1393 r. starostą Wileńskim⁹⁾; musiał umrzeć około 1416 r.

Ostyk Krystyjan, jako kasztelan Wileński występuje 1419¹⁰⁾. do 1442¹¹⁾; umarł około 1444 r.

Kieżgajło Michał (Wolimuntowicz), starosta Żmudzki; występuje jednocześnie jako kasztelan Wileński 1445¹²⁾ — 1448¹³⁾; umarł około 1450.

1) M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 1.

2) Tamże f. 571.

3) Tamże f. 583.

4) Gazeta Warszawska 1790. Nr. 96.

5) M. Lit. Ks. Spraw. Publicz. 24. f. 539.

6) Almanach de Gotha r. 1832 i następne. Mylnie występują jako wojewodowie Wileńscy: **Mikołaj Radziwiłł** 1433—46 (Icones Radivilianae Tab. 3. — Urojony); — **Michał Szemiot** 1476 (Żychliński IV. 393. — Zamiast Michał Kieżgajłowicz); — **książę Iwan Lwowicz Gliński** na początku XVI wieku (Niesiecki z Kojalowicza IV. 140).

7) Patrz wyżej str. 1 i 2.

8) Rzysszczewski. Codex I. 288—289. Volumina legum I. f. 70.

9) Patrz wyżej str. 71.

10) 1419. Lipca 15 podpisany na dokumencie (Prochaska. Kodeks listów Witolda str. 457).

11) 1442 w Listopadzie (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 70).

12) M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 5.

13) Tamże Ks. 18. f. 144.

Gedygoldowicz Sienko, namiestnik Smoleński i jednocześnie kasztelan Wileński już w Styczniu 1451¹⁾; zmarł w Kwietniu tegoż 1451 roku²⁾.

Sudywoj Wolimuntowicz, namiestnik Kowieński, mianowany kasztelanem Wileńskim 1451³⁾; zmarł około 1455.

Kieżgajłowicz Dobko (Dobiesław), starosta (kasztelan) Wileński w 1458 r.⁴⁾; musiał umrzeć około 1460 r.

Moniwid Wojciech Janowicz, wojewodzie Wileński, starosta (kasztelan) Wileński w 1461 r.⁵⁾; później (w 1475 r.) spotykamy go namiestnikiem Nowogrodzkim i podstolim⁶⁾.

Ostykowicz Radziwiłł, wojewoda Trocki i marszałek ziemski, mianowany kasztelanem Wileńskim około 1475 r.⁷⁾; zmarł w końcu 1477 r.⁸⁾.

Kieżgajłowicz Jan, starosta Żmudzki i jednocześnie kasztelan Wileński już w Kwietniu 1478⁹⁾; zmarł 1485¹⁰⁾.

Vacat 1485—1492.

Holszański książę Aleksander Jurjewicz, podczaszy i namiestnik Grodzieński, mianowany kasztelanem Wileńskim 1492¹¹⁾, jednocześnie starosta Brzeski; zmarł 1511 r.¹²⁾.

Ostrogski książę Konstanty Iwanowicz, hetman, starosta Lucki, mar-

¹⁾ Dokum. druk. Akty Istoryczeskije I. Nr. 42 i dopełniony Russ. Istor Bibl. VI. f. 566.

²⁾ Patrz wyżej str. 50.

³⁾ Jeszcze 30 Kwietnia 1451 jest namiest. Kowieńskim (Dokum. druk. Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. dok. 71), a już 4 Stycznia 1452 jest „panem Wileńskim“ (M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 271).

⁴⁾ Testament Jana Moniwida wdy Wileńskiego z d. 1 Września 1458 (Pergamin oryginalny).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 219.

⁶⁾ Patrz wyżej str. 34.

⁷⁾ Jeszcze w Lipcu 1473 jest tylko wojewodą Trockim i marsz. ziemskim (Dokum. druk. Krupowicz. Zbiór dypl. rząd. i akt. pryw. str. 22; także M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 7 i 48), a już w Maju 1477 panem Wileńskim i wojewodą Trockim (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 85—88).

⁸⁾ Porównaj przypisy: poprzedni i następny.

⁹⁾ Dokum. druk. Krupowicz. Zbiór dypl. rząd. i akt. pryw. str. 24 i Akta Ziemskie i Grodzkie Lwowskie VI. 188.

¹⁰⁾ Żył jeszcze w Sierpniu 1484 (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 118), a już 1486 r. starostą Żmudzkiem Stanisław Janowicz (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 124).

¹¹⁾ Jeszcze 1489 jest podczaszym i nam. Grodzieńskim (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 23 odw.), a już 1493 jest kaszt. Wileńskim (Dokum. druk. Karczewski. Replika w sprawie Radziwiłłów. Wilno 1824. str. 200).

¹²⁾ Żył jeszcze w Maju 1510 (M. Lit. Zap. 8. f. 346), a już w Lipcu 1511 star. Brzeskim po nim Ilinicz (M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 164).

szalek ziemi Wołyńskiej, jednocześnie kasztelan Wileński, mianowany 1511 albo 1512¹⁾; postąpił 1522 na województwo Trockie²⁾.

Kieżgajło Stanisław Janowicz, starosta Żmudzki, z kasztelana Trockiego mianowany kasztelanem Wileńskim na wiosnę 1522³⁾; zmarł 1526⁴⁾.

Radziwiłł Jurij Mikołajewicz, kasztelan Trocki, mian. kaszt. Wileńskim 1527 r.⁵⁾, jednocześnie marszałek nadworny i hetman; zmarł w Kwietniu 1541⁶⁾.

Vacat 1541—1544.

Ostyk Hryhory Hryhorowicz, wojewoda Nowogrodzki, mian. kaszt. Wileńskim 1544⁷⁾; zmarł w końcu 1557 albo na początku 1558 roku⁸⁾.

Chodkiewicz Hieronim Aleksandrowicz, kaszt. Trocki i star. Żmudzki, jednocześnie mian. kaszt. Wileńskim 1559⁹⁾; zmarł w jesieni 1561¹⁰⁾.

Vacat 1561—1564.

Chodkiewicz Hryhory Aleksandrowicz, kaszt. Trocki, hetman polny, mian. kaszt. Wileńskim 1564¹¹⁾; zmarł 12 Listopada 1572¹²⁾. Jednocześnie hetman polny, a następnie wielki.

Vacat 1573 r.

¹⁾ Jeszcze w Czerwcu 1511 jest tylko hetmanem, star. Luckim i marsz. Wołyńskim (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 500), a już w Sierpniu 1512 oprócz tego i kaszt. Wileńskim (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 2. f. 346).

²⁾ Jeszcze w Lutym 1522 jest kasztelanem Wileńskim i hetmanem (M. Lit. Ks. Zap. 91. f. 260 i 106. f. 408—411), a już w Czerwcu 1522 jest wdą Trockim (Dokum. druk. Rewizyja puszczy litewskich przez Wołowicza 1559 r. Wilno 1867. str. 229).

³⁾ Jest nim w Czerwcu 1522 (Rewizyja puszczy lit. 1559 r. str. 229).

⁴⁾ Żył jeszcze 10 Grudnia 1525 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 4. f. 125 odw.).

⁵⁾ Jest nim już 18 Marca 1527 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 79). W innym jednak dokumencie z d. 4 Kwietnia 1527 jest znów tylko kaszt. Trockim (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 349). W Lutym 1528 r. jest już stanowczo kasztelanem Wileńskim (Tamże f. 378).

⁶⁾ Strykowski. Kronika II. 399.

⁷⁾ Tamże 400.

⁸⁾ Żył jeszcze 20 Maja 1557 (Zapis kn. Andrzeja Koszerskiego żonie. Kopia z dok. oryg.). Już nie żył 20 Kwietnia 1558 (M. Lit. Ks. Zap. 37. f. 161).

⁹⁾ Ob. wyżej str. 64.

¹⁰⁾ Lachowicz. Listy Zygmunta Aug. f. 126. — Strykowski. Kronika II. 412

¹¹⁾ Jest nim już w Kwietniu 1564 (Lachowicz. Listy f. 202).

¹²⁾ Żył jeszcze 1 Marca 1572 (List druk. Arch. Sborn. dokum. Wilno IV. 10 i IX. 75). W opisanu trumien Chodkiewiczowskich w Supraślu, sporządzonym 1644 r. (Kossakowski. Monografije III. dodatek f. V), powiedziano, iż zmarł 12 Listopada 1574; data mylna co do roku. Według Niesieckiego zmarł 1569 r. (!)

Chodkiewicz Jan Hieronimowicz, star. Żmudzki i marsz. ziemski, jednocześnie mian. kaszt. Wileńskim, przez króla Henryka, w Marecu 1574¹⁾; umarł 4 Sierpnia 1579 r.²⁾.

Wołowicz Ostafi Bohdanowicz, kaszt. Trocki i podkanclerzy, mian. kaszt. Wileńskim 1 Października 1579 „po śmierci Jana Chodkiewicza“³⁾; umarł w Grudniu 1587⁴⁾. Jednocześnie podkanclerzy, a następnie kanclerz.

Kiszka Jan Stanisławowicz, podczaszy i starosta Żmudzki, mian. kasztelanem Wileńskim w Styczniu 1588⁵⁾; umarł 1591⁶⁾.

Pac Paweł Mikołajewicz, wojewoda Mścisławski, mian. kaszt. Wileńskim 28 Czerwca 1593 „po śmierci Jana Kiszki“⁷⁾; umarł 1595⁸⁾.

Chodkiewicz Hieronim Jurjewicz, wojewoda Mścisławski, mian. kaszt. Wileńskim 1595⁹⁾; umarł 1617¹⁰⁾.

Vacat 1617—1619.

Radziwiłł książę Janusz, podczaszy, mian. kaszt. Wileńskim 1619 r.¹¹⁾; umarł 3 Grudnia 1620¹²⁾.

¹⁾ Hajdensztein. Dzieje Polski. Petersburg 1857 I. 143. Albertrandi. Panow. Henr. Walez. i Stef. Bator. Kraków 1860. str. 9. Już 12 Marca 1574 jest kaszt. Wileńskim (Arch. Sborn. dokum. Wilno VI. 14).

²⁾ Z pomiannika Suprańskiego (Bartoszewicz. Encyklop. powszech. V. 388. Kossakowski. Monografie I. 49). Jeszcze 24 Lipca 1579 spisywał testament (M. Lit. Ks. Zap. 61. f. 243); mylnie więc Jewłaszewski (Pamiętnik 37) kładzie śmierć jego na dzień 4 Czerwca 1579.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 65. f. 1.

⁴⁾ 1587. Grudnia 1 spisywał testament, jawiony w Metryce już po jego śmierci 4 Lutego 1583 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 65. f. 555).

⁵⁾ Jeszcze 8 Stycznia 1588 jest tylko star. Żmudzki (Volum. legum II. f. 1203), a już 28 Stycznia 1588 kaszt. Wileńskim (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 142).

⁶⁾ Icones Radivil. Tab. 43. Żył jeszcze 1591 (Volum. legum II. 1376); już nie żył 26 Lipca 1592 (M. Lit. Ks. Zap. 77. f. 311).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 77. dok. 556.

⁸⁾ Spisywał testament 1595 (Niesiecki VII. 221). Porównaj przypis następnny.

⁹⁾ Jest nim już w tym roku (Jewłaszewski. Pamiętnik 61).

¹⁰⁾ Żył jeszcze w Kwietniu 1616 (Volum. legum III. fol. 311). Już nie żył 30 Lutego 1618 (M. Lit. Ks. Zap. 93. d. 183).

¹¹⁾ Jeszcze 14 Stycznia 1619 jest podczaszym (Zbiór dokum. i akt. Mińsk. f. 126), a już 26 Listop. 1619 kaszt. Wileńs. (Tamże f. 129).

¹²⁾ Icones Radivil. Tab. 44.

Hlebowicz Mikołaj Janowicz, wojewoda Smoleński, mian. kaszt. Wileńskim na początku 1621¹⁾; umarł 18 Listopada 1632²⁾.

Radziwiłł książę Krzysztof, hetman polny; jednocześnie kaszt. Wileński, mianowany 1 Lutego 1633 „po śmierci Mikołaja Hlebowicza“³⁾; postąpił 12 Lipca tegoż roku na wojewodę Wileńskiego⁴⁾.

Radziwiłł książę Albrycht Władysław, kaszt. Trocki, mian. kaszt. Wileńskim 23 Lipca 1633 „po Krzysztofie Radziwiłł“⁵⁾; umarł 20 Lipca 1636⁶⁾.

Chodkiewicz Krzysztof, kaszt. Trocki, mian. kaszt. Wileńskim 15 Sierpnia 1636 „po śmierci Radziwiłła“⁷⁾; postąpił w Lipcu 1642 na województwo Wileńskie⁸⁾.

Sapieha Mikołaj, wojewoda Brzeski, mian. kaszt. Wileńskim 8 Lipca 1642 „po Krzysztofie Chodkiewiczu“⁹⁾; umarł 14 Marca 1644¹⁰⁾.

Sapieha Andrzej Stanisław, kaszt. Trocki, mian. kaszt. Wileńskim 1644¹¹⁾; umarł w Marcu 1646¹²⁾.

Chodkiewicz Jan Kazmierz, koniuszy, mian. kaszt. Wileńskim 3 Kwietnia 1646 „po śmierci Andrzeja Stanisława Sapiehy“¹³⁾; umarł 13 Marca 1660¹⁴⁾.

Radziwiłł książę Michał Kazmierz, podczaszy lit., mian. kasztelanem Wileńskim 18 Lipca 1661 podczas sejmu¹⁵⁾; postąpił w Styczniu 1667 na województwo Wileńskie¹⁶⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 52. Jest nim 1623 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 90. f. 82).

²⁾ Radziwiłł I. 131.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 106. f. 29.

⁴⁾ Tamże f. 1008.

⁵⁾ Tamże f. 1127.

⁶⁾ Radziwiłł Pamiętniki I. 321.

⁷⁾ Tamże I. 324.

⁸⁾ Tamże II. 74.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 118. f. 141.

¹⁰⁾ Nadgrobek jego (Walicki. Historia Obrazu Kodeńskiego. Toruń 1720. str. 108).

¹¹⁾ Jest nim 16 Lutego 1645 (M. Lit. Ks. Zap. 121. d. 141).

¹²⁾ Radziwiłł II. 192.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 121. f. 93.

¹⁴⁾ Nadgrobek jego (Kossakowski. Monografie III. dodatek str. IX).

¹⁵⁾ Niewydany dyaryusz Chrapowickiego (Bartoszewicz. Bibl. Warszawska 1863. I. 538). Na tym sejmie jest podczaszym (Vol. leg. IV. f. 786, 804 i 828) i kaszt. Wileńskim (Tamże f. 787).

¹⁶⁾ Patrz wyżej str. 75.

Pac Michał Kazmierz, wojewoda Smoleński i hetman polny, mian. kaszt. Wileńskim w końcu Stycznia 1667¹⁾. Jednocześnie hetman wielki; postąpił 22 Września 1669 na województwo Wileńskie²⁾.

Zawisza Krzysztof, marszałek w. lit., mian. kaszt. Wileńskim w Listopadzie 1669³⁾; umarł 23 Stycznia 1670⁴⁾.

Pac Mikołaj Stefan, wojewoda Trocki, mian. kaszt. Wileńskim 1670 r.⁵⁾; poświęcił się stanowi duchownemu i w Czerwcu 1671 został biskupem Wileńskim⁶⁾.

Kotowicz Andrzej Franciszek, pisarz lit., mian. kaszt. Wileńskim 1672 r.⁷⁾. Pod koniec życia oślepl i umarł około 1682 r.⁸⁾.

Dönhoff Ernest, łowczy litewski, mian. kaszt. Wileńskim 1683 r.⁹⁾; został wojewodą Malborskim w Maju 1685 r.¹⁰⁾.

Słuska Józef Bogusław, hetman polny, kaszt. Trocki, mian. kaszt. Wileńskim 29 Czerwca 1685¹¹⁾; umarł 8 Października 1701¹²⁾. Jednocześnie hetman polny.

Wiśniowiecki książę Janusz Antoni, marsz. nadw. lit., mian. kaszt. Wileńskim 17 Stycznia 1702 „po śmierci Józefa Bogusława Słuski¹³⁾”; rezygnował 1703¹⁴⁾. Trochę później wojewoda Wileński.

¹⁾ Wakanse rozdawano zaraz na wstępie sejmu rozpoczętego 24 Stycznia 1667 (Histor. panow. Jana Kazmierza. wyd. Raczyńskiego III. 97—98). Jeszcze w Sierpniu 1666 Pac jest wdą Smoleńskim i hetmanem polnym (M. Lit. Ks. Zap. 134. f. 779. dok. 575) a już 11 Lutego 1667 wdą Wileńskim i hetmanem wielkim (Akty Wileńs. Arch. Komiss. IV. 35).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 136. f. 231.

³⁾ Chrapowicki. Dyaryusz 176.

⁴⁾ Zawisza. Pamiętnik 13.

⁵⁾ Jest nim już 9 Września 1670 (M. Lit. Ks. Zap. 136. f. 9 odw., d. 6).

⁶⁾ Biskup Wileński Sapięha umarł 22 Maja 1671, a już 10 Czerwca 1671 król pisał do kapituły Wileńskiej, iż mianował Paca biskupem (Przyałgowski. Żywoty biskupów Wileńskich III. 27—29).

⁷⁾ Jest nim już w Styczniu 1673 (Vol. leg. V. f. 140 i 166).

⁸⁾ Żył jeszcze 7 Kwietnia 1679. Na tym dokum. za ślepego ojca pod-pisał się syn Kotowicz star. Grodzieński (M. Lit. Ks. Zap. 140 f. 133).

⁹⁾ Jeszcze 1683 jest łowczym (Dogiel. Codex dipl. V. 473), i już w tym samym roku kaszt. Wileńskim (Niesiecki. III. 382).

¹⁰⁾ Jeszcze 4 Kwietnia 1685 jest kaszt. Wileńskim (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 481 i 446. Także Niesiecki I. 219).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143.

¹²⁾ Sinopsis J. B. Słuski. Brunsberg 1702.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 878.

¹⁴⁾ Z nominacyi następcy.

Wiśniowiecki książę Michał Serwacy, hetman polny, mian. kaszt. Wileńskim 27 Listopada 1703 „po ks. Michale Wiśniowieckim¹⁾”; jednocześnie hetman wielki lit.; w Maju lub Czerwcu 1706 został wojewodą Wileńskim²⁾.

Radziwiłł książę Jan Mikołaj, krajezy lit., mian. kaszt. Wileńskim 12 Czerwca 1706 „po ks. Michale Wiśniowieckim, który został wojewodą Wileńskim³⁾”; urzędu nie przyjął.

Pociej Ludwik, hetman w. lit., mian. kaszt. Wileńskim 29 Października 1709 „po ks. Michale Wiśniowieckim, który został wojewodą Wileńskim⁴⁾”; postąpił 4 Października 1722 na wojewodę Wileńskiego⁵⁾.

Czartoryski książę Fryderyk Michał, podstoli, mian. kaszt. Wileńskim 5 Grudnia 1722 „po Pocięju⁶⁾”; został podkanclerzem 1724⁷⁾.

Czartoryski książę Kazmierz, podkanclerzy, mian. kaszt. Wileńskim 1724⁸⁾; umarł 31 Sierpnia 1741⁹⁾.

Radziwiłł książę Michał Kazmierz, wojewoda Trocki, mian. kaszt. Wileńskim 21 Maja 1742 „po śmierci ks. Kazmierza Czartoryskiego¹⁰⁾”; postąpił 5 Października 1744 na województwo Wileńskie¹¹⁾.

Masalski książę Michał Józef, kaszt. Trocki, mian. kaszt. Wileńskim 5 Października 1744 „po ks. Michale Radziwiłł¹²⁾”; umarł 20 Stycznia 1768¹³⁾. Jednocześnie hetman polny a potem hetman wielki.

Ogiński książę Ignacy, marsz. w. lit., mian. kaszt. Wileńskim 5 Marca 1768 „po śmierci Michała Ogińskiego¹⁴⁾”; umarł 26 Lutego 1775¹⁵⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1217.

²⁾ Z nominacyi następcy. Porównaj str. 75.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1632.

⁴⁾ Tamże Ks. 155. f. 72.

⁵⁾ Tamże Ks. 161. f. 26.

⁶⁾ Tamże Ks. 160. f. 990.

⁷⁾ Bartoszewicz. Encyklopedyja Powszechna VI. 233.

⁸⁾ Tamże 233 i 234.

⁹⁾ Kurjer Polski 1741. N. 248.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 553.

¹¹⁾ Tamże f. 934.

¹²⁾ Tamże f. 936.

¹³⁾ Gazety współczesne.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 581.

¹⁵⁾ Gazeta Warszawska 1775. N. 23.

Radziwiłł książę Michał Hieronim, miecznik lit., mian. kaszt. Wileńskim 10 Kwietnia 1775 „po śmierci Ignacego Ogińskiego“¹⁾; postąpił 27 Listopada 1790 na wojewodę Wileńskiego²⁾.

Radziwiłł książę Maciej, podkomorzy, mian. kaszt. Wileńskim 23 Grudnia 1790 „po Michale Radziwiłł“³⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 2 Września 1800⁴⁾.

Wojewodowie Witebscy.

Księstwo Witebskie wniesione wielkiemu księciu Olgerdowi przez pierwszą żonę, dostało się następnie w dożywocie drugiej jego żonie Julijannie. Po śmierci wielkiej księżny Julijanny księstwo Witebskie obróconem zostało w prowincyję litewską i przez cały wiek XV zarządzanem było przez namiestników. Województwo Witebskie ustanowionem zostało w Lipcu 1511 r.⁵⁾

Wojewodowie Witebscy bywali назначani przez królów; dopiero August II w 1699 r. „potwierdził województwu Witebskiemu przywileje królów Kazimierza, Aleksandra, Zygmunta I, Zygmunta Augusta i Stefana na wolną elekcję wojewodów“⁶⁾, a tem samem nadał mu prawa, które dotąd służyły tylko starostwu Żmudzkiemu i województwu Połockiemu. Po drugim rozbiore, gdy województwo Witebskie w całości przeszło pod panowanie Rosyjskie, król uniwer-

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 18. f. 166.

²⁾ Tamże Ks. 24. f. 539.

³⁾ Tamże Ks. 34 f. 779.

⁴⁾ Księgi metryczne kościoła Szydłowieckiego. — Mylnie występują jako kasztelanowie Wileńscy: **Wierszul Oscikowicz** 1453 (Niesiecki I. 142. Urojonny); — **Piotr Gedygoldowicz** 1455 - 1476 (Buszyński. Kroże 98 i Opisanie powiatu Rosieńskiego 82); — **Aleksander Hawnulewicz Nadziwoj**, jednocześnie hetman (Niesiecki III. 392); — **Michał Kieźgajło** (Niesiecki V. 92. Zamiast wojewoda); — **Hieronim Chodkiewicz** 1480 (Niesiecki I. 142. Kossakowski, Monografije I. 43); — **Aleksander Zabrzeziński** 1494 (Niesiecki I. 141. X. 13. Zamiast kń. Aleksander Holszański); — **Piotr Kiszka** † 1544 (Patrz wyżej str. 64, przypis 2); — **książę Teodor Ogiński** 1547 (Niesiecki VII. 50); — **książę Bohdan Ogiński**, niby mian. 1569 po Hrehorym Chodkiewiczu, † 1570, a po nim nastąpił Paweł Pac!!! (Żychliński. Złota księga V. 181. Także Niesiecki VII. 50); — **Krzysztof Radziwiłł** 1583 (Niesiecki I. 142. Był wojewodą Wileńskim); — **Jan Radziwiłł** † 1595 (Tamże. Urojonny).

⁵⁾ Patrz niżej.

⁶⁾ 1699. Sierpnia 22 w Warszawie (M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 45).

salem z d. 20 Grudnia 1793 zniósł godność wojewody i kasztelana Witebskiego¹⁾.

a) Namiestnicy.

Wesna Fedor, naznaczony namiestnikiem Witebskim 1392, po śmierci wielkiej księżnej Julijanny; wkrótce potem zabitym został przez Świdrygiellę²⁾.

Rumpold, starosta Witebski 1422³⁾.

Wasil książę, wojewoda (?) Witebski 1431⁴⁾.

Gojcewicz Iwan, namiestnik Witebski 1452⁵⁾—1454⁶⁾. Strykowski nazywając go mylnie Chodkiewiczem, wspomina o nim jeszcze 1455 i 1459⁷⁾.

Niemirowicz Mikołaj, namiestnik Witebski 1466⁸⁾; w następnym roku jest już namiestnikiem Smoleńskim⁹⁾.

Iwan Jurjewicz książę, namiestnik Witebski za króla Kazimierza IV¹⁰⁾. Prawdopodobnie książę Zasławski wprzód namiestnik Miński (?).

Ilincz Iwan, namiestnik Witebski 1482¹¹⁾; następnie był namiestnikiem Smoleńskim.

Zasławski książę Fedor (Iwanowicz), namiestnik Witebski 1492¹²⁾; już 1494 jest tylko namiestnikiem Brańskim¹³⁾.

Zasławski książę Michał Iwanowicz, namiestnik Witebski już w Kwietniu 1494¹⁴⁾, i jeszcze w Kwietniu 1495¹⁵⁾; został księciem Mściwslawskim.

Hlebowicz Stanisław, dzierżawca Merecki¹⁶⁾, namiestnik Witebski

¹⁾ Patrz wyżej str. 5.

²⁾ Kronika Bychowca 33.

³⁾ Daniłowicz. Skarbiec N. 1359.

⁴⁾ Tamże N. 1542.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 22. f. 5.

⁶⁾ Tamże Ks. Spr. Sąd. 4. f. 197.

⁷⁾ Strykowski II. 248 i 256.

⁸⁾ Russko Liwońskie Akty. 204, 208.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 35.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 6. f. 153.

¹¹⁾ Tamże Ks. 4. f. 3. Wostokow. Opis. Rukopis. Rumiancows. Muzeja str. 111. Akty Zap. Ross. I. 80.

¹²⁾ Karpow. Pamiat. dipl. snoszenii (Sborn. Rurs. Istor. Obszcz. XXXV. f. 67).

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 19.

¹⁴⁾ Tamże f. 12 odw. i 18 odw.

¹⁵⁾ Tamże f. 33—34.

¹⁶⁾ Jeszcze w Styczniu 1495. (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 24).

już w Lipcu 1495¹⁾ i jeszcze w Lutym 1501²⁾; został namiestnikiem Połockim.

Hlebowicz Jurij, namiestnik Roszski i Obolecki³⁾ namiestnik Witebski już w Lipcu 1503⁴⁾; jeszcze 22 Sierpnia 1508⁵⁾; został namiestnikiem Smoleńskim.

Sapieha Iwan Semenowicz, marszałek, sekretarz i namiestnik Braślawski⁶⁾; namiestnik Witebski już 6 Września 1508⁷⁾; jeszcze 4 Lipca 1511⁸⁾. W tym miesiącu został wojewodą.

b) Wojewodowie.

Sapieha Iwan Semenowicz, wojewoda Witebski już 23 Lipca 1511⁹⁾; został wojewodą Podlaskim w Lutym 1514¹⁰⁾.

Kostewicz Janusz Stanisławowicz (niegdy miecznik), namiestnik Raduński¹¹⁾, mianowany wojewodą Witebskim 1514¹²⁾; jest nim jeszcze 1516¹³⁾. Został wojewodą Podlaskim prawdopodobnie 1517¹⁴⁾.

Sapieha Iwan Bohdanowicz, marszałek gospodarski (niegdy pisarz), mianowany wojewodą Witebskim 1517 (?); jest nim już 1520¹⁵⁾ i jeszcze 1526¹⁶⁾. Postąpił na wojewodę Podlaskiego¹⁷⁾.

Hlebowicz Jan Jurjewicz, marszałek, mian. wdą Witebskim w pierw-

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 45.

²⁾ Tamże Ks. Spr. Sąd. 3 f. 246—249.

³⁾ 1500. (Akt Jużn. i Zap. Ross. I. N. 236).

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 120—121.

⁵⁾ Tamże Ks. 8. f. 234.

⁶⁾ 1507. (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 396—400 i Ks. Zap. 25. f. 30 i 149).

⁷⁾ Dokum. druk. Malinowski i Przeździecki. Zróżła do dziejów II. 337.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 164.

⁹⁾ Tamże Ks. 8. f. 494—97.

¹⁰⁾ Jeszcze w Styczniu 1514 jest wojewodą Witebskim (M. Lit. Zap. 7. f. 5), a już 29 Lutego 1514 jest wojewodą Podlaskim (M. Lit. Zap. 9. dok. 488).

¹¹⁾ 1511. M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 164—5.

¹²⁾ Już w Grudniu 1514. (Z Metr. Lit. Kossakowski. Monografie III. 75).

¹³⁾ Dokum. druk. Akt Jużn. i Zap. Ross. I. N. 65.

¹⁴⁾ Jest nim już 1520. (M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 384—87).

¹⁵⁾ M. Lit. Zap. Ks. 10. f. 56 i Ks. 12. f. 41.

¹⁶⁾ Tamże Ks. 12. f. 299. dokum. 571.

¹⁷⁾ Jest nim już w Marcu 1529 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 4 f. 253).

szej połowie 1529 r.¹⁾; postąpił 10 Listopada 1532 na wojewodę Połockiego²⁾.

(Kłodzko) **Maciej Wojciechowicz Janowicz**, marszałek, dzierżawca Wołkowyski i Merecki, mian. wdą Witebskim 10 Listopada 1532 „*po Janie Hlebowiczu*“³⁾; postąpił 24 Maja 1542 na starostwo Żmudzkie⁴⁾.

Nasiłowski Jurij Wojciechowicz, mian. wdą Witebskim 24 Maja 1542⁵⁾; umarł 1544.

Kiszka Stanisław Piotrowicz, starosta Braślawski, mian. wdą Witebskim 1544⁶⁾; umarł 1 Listopada 1554⁷⁾.

Chodkiewicz Hryhory Aleksandrowicz, podkomorzy, mian. wdą Witebskim 1554⁸⁾; postąpił na wojewodę Kijowskiego 1555⁹⁾.

Zbarański książę Stefan Andrejewicz, mian. wdą Witebskim 1555¹⁰⁾; postąpił na kasztelaniję Trocką 20 Października 1564¹¹⁾.

Pac Stanisław Mikołajewicz, podstoli, najprzód sprawca województwa Witebskiego¹²⁾; następnie mian. wdą Witebskim 16 Marca 1566¹³⁾; umarł 1588¹⁴⁾.

Sapieha Mikołaj Pawłowicz, wojewoda Brzeski, mian. wdą Witebskim i starostą Surażskim 10 Października 1588 „*po śmierci Stanisława Paca*“¹⁵⁾; umarł 1 Listopada 1599¹⁶⁾.

¹⁾ Jeszcze w Grudniu 1528 jest tylko marszałkiem (M. Lit. Zap. 15. f. 42. dokum. 53), a już w Czerwcu 1529 wojewodą Witebskim (Vol. legum I. fol. 495).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 276.

³⁾ Tamże f. 267.

⁴⁾ Tamże Ks. 28. f. 98.

⁵⁾ Tamże f. 102.

⁶⁾ Strykowski II. 400.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 35. dok. 124 i Paprocki herby 846.

⁸⁾ Jest nim już 16 Grudń. 1554 (Dokum. druk. Jabłonowski. Sprawy Wołoskie 153).

⁹⁾ Jeszcze w Marcu 1555 jest wojewodą Witebskim (Hildebrand. Rukopisn. otd. Wilens. Publ. Bibl. str. 92—93), a już w tym samym roku wojewodą Kijowskim (Wostokow. Opis Rukopisnej Rumiancows. Muzeja f. 122).

¹⁰⁾ Jest nim już w Listopadzie 1555 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 34. f. 99 odw.).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 39. f. 260.

¹²⁾ 1565. (M. Lit. Ks. Zap. 45. dokum. 83 i 84).

¹³⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 44. f. 162.

¹⁴⁾ Z nominacji następcy.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 72. f. 112 i Ks. 74. f. 450.

¹⁶⁾ Porównaj: Walicki. Histor. obrazu Kodeńskiego 86—90 i Archeogr. Sborn. dokum. Wilno IV. str. 306—308.

Zawisza Jan Janowicz, wojewoda Mścisławski, mian. wdą Witebskim 30 Grudnia 1599¹⁾; umarł 1626²⁾.

Sanguszko książę Szymon Samuel, kasztelan Witebski, mian. wdą Witebskim 21 Maja 1626 „po śmierci Jana Zawiszy“³⁾; umarł w Listopadzie 1638⁴⁾.

Rakowski Jan, wojewoda Brzeski, mian. wdą Witebskim w Listopadzie 1638 „po śmierci kniazia Sanguszki“⁵⁾; umarł w Czerwcu 1639⁶⁾.

Kiszka Krzysztof, wojewoda Mścisławski, mian. wdą Witebskim 2 Lipca 1639 „po śmierci Jana Rakowskiego“⁷⁾; umarł 1646⁸⁾.

Sapieha Paweł Jan, podstoli, mian. wdą Witebskim 18 Października 1646 „po śmierci Krzysztofa Kiszki“⁹⁾; ofiarowanego sobie 1653 województwa Smoleńskiego nie przyjął¹⁰⁾. Postąpił na początku 1656 r. na wojewodę Wileńskiego¹¹⁾.

Wołowicz Władysław, kasztelan Smoleński, mian. wdą Witebskim 23 Marca 1656 „po Pawle Sapieze“¹²⁾. Jednocześnie (od 1667) hetman polny; umarł 15 Września 1668¹³⁾.

Chrapowicki Jan Antoni, podkomorzy Smoleński, mian. wdą Witebskim we Wrześniu 1669 „po śmierci Władysława Wołowicza“¹⁴⁾. Żył jeszcze w Marcu 1683¹⁵⁾; podobno umarł w tym samym roku¹⁶⁾.

Pociey Leonard, sędzia ziemski Brzeski¹⁷⁾, mian. wdą Witebskim

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 85. dokum. 23.

²⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1621 r. (Volum legum III. f. 428).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. dok. 198.

⁴⁾ Radziwiłł I. 389.

⁵⁾ Tamże.

⁶⁾ Tamże I. 408.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 344.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 119. f. 612 i 626.

¹⁰⁾ Baliński. Pamiętnik Obuchowiczów 43/44.

¹¹⁾ Po Januszu Radziwille, który umarł 30 Grudnia 1655.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 14.

¹³⁾ Dyaryusz Chrapowickiego 67.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 136. f. 237. Województwo „deklarowano“ Chrapowickiemu 2 Lipca 1669 (Chrapowicki 139).

¹⁵⁾ Dogiel V. 473. Załuski. Epistol. histor. famil. I. 805 i Sapunow. Witebskaja Starina 1883. f. 166.

¹⁶⁾ Niesiecki I. 199. Bartoszewicz. Święcki I. 293.

¹⁷⁾ Jeszcze w Październiku 1685 (Akta Wileńs. Archeogr. Komiss. II. str. 77).

4 Października 1686¹⁾; wjeżdżał na województwo 13 Listop. 1686²⁾; umarł 1695³⁾.

Kryszpin-Kirszensztein Andrzej Kaźmierz, pisarz polny, mian. wdą Witebskim 1695⁴⁾; umarł 1704. W Listopadzie 1704 król nazna- czył elekcję na województwo Witebskie „po zejściu Kryszpina“⁵⁾.

Pociey Kaźmierz Aleksander, kasztelan Trocki, mian. wdą Witebskim 10 Czerwca 1705 „po śmierci Andrzeja Kaźmierza Kryszpi- na“⁶⁾; umarł 10 Czerwca 1728⁷⁾.

Ogiński Marcyjan-Michał, kasztelan Witebski, mian. wdą Witebskim w Październiku 1730 „z wolnej elekcji“⁸⁾; umarł 2 Kwietnia 1750⁹⁾.

Sołohub Józef Antoni, kasztelan Witebski, mian. wdą Witebskim 7 Czerwca 1752 „po śmierci Marcyjana Ogińskiego“¹⁰⁾; umarł 5 Maja 1781¹¹⁾.

Prozor Józef Antoni, kasztelan Witebski, mian. wdą Witebskim 5 Czerwca 1781 „po śmierci Józefa Solohuba“¹²⁾; rezygnował 1787¹³⁾; umarł 1789¹⁴⁾.

Kossakowski Michał, kasztelan Witebski, mian. wdą Witebskim 22 Lutego 1787 „po rezygnacji Józefa Prozora“¹⁵⁾; został 17 Marca 1794 wojewodą Brasławskim¹⁶⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143, pod d. 26 Listopada 1686.

²⁾ Letopis. m. Witebska (druk. Sapunow Witebskaja Starina 1883 f. 460).

³⁾ Niesiecki I. 199. Sapunow. Witebskaja Starina 460.

⁴⁾ Zawisza. Pamiętnik 182; jest nim już w Czerwcu 1695 (M. Lit. Ks. Zap. 145. f. 117).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1314.

⁶⁾ Tamże f. 1347.

⁷⁾ Bartoszewicz. Święcki I. 395.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 543.

⁹⁾ Kurjer Polski 1750. N. 709.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 920.

¹¹⁾ Bartoszewicz. Święcki II. 449.

¹²⁾ Metr. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 156.

¹³⁾ Z nominacji następcy.

¹⁴⁾ Żychliński. Złota księga IV. 205.

¹⁵⁾ Metr. Lit. Ks. Spr. Publ. 24. f. 517.

¹⁶⁾ Tamże Ks. 36. cz. I. f. 269. — Mylnie występują jako wojewodowie Witebscy: **Aleksy Sudymontowicz**, administrator Witebski w XV wieku (Niesiecki VIII. 560); — **Iwan Chodkiewicz** w XV w. (Patrz wyżej; zamiast Gojce- wicz); — **Jan Chodkiewicz** 1517–1540. (Kossakowski. Monografie I. 43); — **Stani- sław Wojciechowicz Gasztold** 1533–1535 (Icones. Radivil. Tab. 29); — **Iwan Szym-**

Wojewodowie Wołyńscy.

Województwo Wołyńskie utworzonym zostało w 1566 roku ze starostwa Łuckiego, a we trzy lata potem, na sejmie w Lublinie, przyłączonym zostało do Korony ¹⁾).

Czartoryski książę Aleksander Fedorowicz, mianowany 12 Września 1566 „na nowo utworzony w w. ks. lit. urząd wojewody Wołyńskiego“; ²⁾ umarł 1571 ³⁾).

Następcy jego już po przyłączeniu Wołynia do Korony: **Korecki książę Bohusz Fedorowicz**, star. Łucki, mian. wdą Wołyńskim 4 Lipca 1572 „po śmierci księcia Aleksandra Czartoryskiego“ ⁴⁾); umarł 19 Sierpnia 1576 ⁵⁾. **Wiśniowiecki książę Andrzej Iwanowicz**, z wojewody Braclawskiego, mian. Wołyńskim prawdopodobnie 1576 ⁶⁾); umarł 1585 ⁷⁾. **Ostrogski książę Janusz**, mian. 1585 ⁸⁾); został kasztelanem Krakowskim 1593 ⁹⁾. **Ostrogski książę Aleksander**, mian. 6 Maja 1593 „po książu Januszu Ostrogskim“ ¹⁰⁾); umarł w Grudniu 1603 ¹¹⁾).

Województwo Żmudzkie.

Po drugim rozbiorze, w Grudniu 1793 r., ze starostwa Żmudzkiego utworzono „województwo Żmudzkie“ ¹²⁾. Podział ten jednak

kowicz (Niesiecki VIII. 646. Kolecki. Kazanie na pogrzeb Krzysztofa Naruszewicza 1630 r. — Jednak wdowa po Iwanie Szymkowiczu występuje 1569 jako: „marszałkowa i pisarzowa hospodarska, starościna Tykocińska“. M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 292); — **Samuel i Krzysztof Ciechanowieccy** w XVII w. (Kosiński. Przewodnik herald. IV. 54); — **Aleksander Ludwik Badziwiłł** 1635. (Icones. Radivil. Tab. 103); — **Jan Władysław Sanguszko** † 1652. (Icones. Radivil. Tab. 77); — **Stanisław Poniatowski** 1729 (Niesiecki I. 199).

¹⁾ Patrz wyżej str. 2 i 3.

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 42.

³⁾ Żył jeszcze 1570 (Archiw Jugo Zap. Ross. Cz. VI. T. I. str. 73).

⁴⁾ Metr. Wołyńska Ks. 1. f. 288.

⁵⁾ Nadgrobek jego (Maksimowicz. Kiewlianin 1840. str. 150).

⁶⁾ Jest nim 1579 (Dogiel. Codex dipl. V. 303).

⁷⁾ Encyklop. Powszechna XXVII. 230. Żył jeszcze 1583 (Archeogr. Sborn. dokum. Wilno IV. 278).

⁸⁾ Jest nim 1587 (Archiw Jugo Zap. Ross. Cz. VI. T. I. str. 170).

⁹⁾ Hajdensztejn. Dzieje Polski II. 318.

¹⁰⁾ Metr. Wołyńska Ks. 10. f. 105.

¹¹⁾ Jewłaszewski. Pamiętnik str. 73.

¹²⁾ Patrz wyżej str. 5.

z powodu powstania, a następnie upadku Rzeczypospolitej, nie mógł się urzeczywistnić i tytułu „wojewody Żmudzkiego“ nigdzie nie spotykamy.

Starostowie Żmudzcy.

Traktatem zawartym 1 Lutego 1411 w Toruniu, zakon krzyżacki powrócił Litwie Żmudź ¹⁾), zarząd której niezwłocznie powierzonym został „staroście“. Żmudzi z dawnych czasów służyło prawo elekcji swoich starostów.

Rumbold (Wolimuntowicz), starosta Żmudzki 1411 ²⁾); już w następnym roku jest Marszałkiem ziemskim ³⁾).

Kieżgajło Michał (Wolimuntowicz), starosta Żmudzki już 1412 ⁴⁾). Wygnany przez Żmudzinów 1441—1444 ⁵⁾); jednocześnie kasztelan Wileński; umarł około 1450 r. ⁶⁾). Podczas wygnania Kieżgajły urząd starosty Żmudzkiego miał (1441—1444) sprawować **Kontowt** obrany przez Żmudzinów ⁷⁾).

Kieżgajłowicz Jan, starosta Żmudzki już 1451 ⁸⁾); jednocześnie od 1477—78 kasztelan Wileński; umarł 1485 ⁹⁾).

(**Kieżgajło**) **Stanisław Janowicz**, starosta Żmudzki już 1486 ¹⁰⁾); jednocześnie kasztelan Trocki 1499, Wileński 1522; umarł 1526 ¹¹⁾).

¹⁾ Daniłowicz. Skarbiec N. 951.

²⁾ Tamże N. 959.

³⁾ Tamże N. 985.

⁴⁾ Tamże.

⁵⁾ Kronika Bychowca 52—53. Strykowski II. 209.

⁶⁾ Żył jeszcze 1448 (M. Lit. Ks. Zap. 18. f. 144); już nie żył w Stecznie 1451. (Akty Istoryczne I. N. 42 i Russ. Istoricz. bibl. VI. str. 566).

⁷⁾ Kronika Bychowca 52—53. Strykowski II. 209. Oprócz Kontowta, według poszukiwań Bartoszewicza, po usunięciu (!) Kieżgajły ze starostwa, miejsce jego zastępował 1433—1440 **Golimón** starosta Miednicki (Buszyński. Opisanie powiatu Rossieńskiego str. 53). Na wariacie traktatu między wielkim księciem Zygmuntem a królem Władysławem Jagiellą z d. 15 Paźdz. 1432 podpisany: „Golimyn capitaneus Samogitiae“ (Supplementum ad historica Russiae monumenta. Petropoli 1848 str. 517, przypis 4). Na wszystkich jednak innych odpisach tego samego dokumentu niema imienia Golimyna (Suppl. histor. Russ. monum. 517 w tekście; Długosz IV. 451 i Daniłowicz. Skarbiec N. 1630), a w tym samym czasie jako starosta Żmudzki występuje Kieżgajło.

⁸⁾ Kronika Bychowca 57—58. W dokumentach występuje dopiero 1465 (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 70).

⁹⁾ Żył jeszcze w Sierpniu 1484 (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 118. Daniłowicz N. 2021).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 124.

¹¹⁾ Żył jeszcze w Grudniu 1525 r. (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 4. f. 125. odw.).

Kieżgajło Stanisław Stanisławowicz Janowicz, mianowany starostą Żmudzkim 28 Kwietnia 1527 „*po ojcu swym*“¹⁾; jednocześnie kasztelan Trocki od 1528—29 r.; umarł 1532²⁾.

Kiszka Piotr Stanisławowicz, wojewoda Połocki, mianowany kasztelanem Trockim i starostą Żmudzkim 10 Listopada 1532³⁾; umarł w Styczniu 1534⁴⁾.

Radziwiłł Jan Mikołajewicz, podczaszy, starosta Żmudzki już 1535⁵⁾; umarł w Styczniu 1542⁶⁾.

(Kłodzko) **Maciej Wojciechowicz Janowicz**, wojewoda Witebski, marszałek, mianowany starostą Żmudzkim 24 Maja 1542 „*po śmierci Jana Mikołajewicza Radziwiłła*“⁷⁾; umarł 11 Kwietnia 1543⁸⁾.

Bilewicz Jurij Marcinowicz, dzierżawca Plotelski i Telszewski, mianowany starostą Żmudzkim 1543⁹⁾; umarł 1544. Po nim szlachta Żmudzka obrała starostą Stanisława Mikołajewicza Kieżgajłę, któremu jednak król na ten urząd nie dał nominacji¹⁰⁾.

Chodkiewicz Hieronim Aleksandrowicz, kasztelan Trocki, mianowany starostą Żmudzkim 31 Sierpnia 1545¹¹⁾; jednocześnie kasztelan Trocki a potem Wileński; umarł w końcu 1561 r.¹²⁾.

Vacat 1561—1563. Chodkiewicz Hryhory Aleksandrowicz, kasztelan Trocki, hetman dworny, sprawca starostwa 1563¹³⁾.

Chodkiewicz Jan Hieronimowicz, stolnik, mian. star. Żmudzkim

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 351. odw.

²⁾ Żył jeszcze w Lipcu 1531 (Dokum. druk. Buszyński. „Kroże“ str. 79).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 268 i 269.

⁴⁾ Żył jeszcze w Maju 1534 (M. Lit. Ks. Zap. 15. f. 181). Wspomniany 1536 jako nieżyjący (M. Lit. Ks. Zap. 19. f. 252).

⁵⁾ Zbiór dawn. dypl. i akt I. str. 35.

⁶⁾ Strykowski II. 399.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 28. f. 97.

⁸⁾ Starowolski. Monumenta 224/239.

⁹⁾ Jest nim w Grudniu 1543. (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno II. str. 192).

¹⁰⁾ Lachowicz. Listy oryg. Zygmunta Aug. str. 128.

¹¹⁾ Strykowski II. 401.

¹²⁾ Tamże 412. Żył jeszcze 27 Listop. 1561 (M. Lit. Ks. Zap. 38. f. 320. odw. dokum. 231).

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 38. f. 420 odw. Zapis Andrzeja Nikodemowicza Ciechanowieckiego (Kopija z oryg. dokum.).

w końcu 1563¹⁾; jednocześnie marszałek ziemski 1566 i kasztelan Wileński 1574; umarł 4 Sierpnia 1579²⁾.

Kiszka Jan Stanisławowicz, krajezy, mian. star. Żmudzkim w Październiku 1579³⁾; jednocześnie podczaszy, a potem kasztelan Wileński. Złożył urząd starosty w końcu 1589 r.⁴⁾.

Chodkiewicz Jurij Jurjewicz, krajezy, mian. star. Żmudzkim 12 Lutego 1590 „*po dobrowolnym obiorze*“⁵⁾; umarł 26 Października 1595⁶⁾.

Radziwiłł książę Stanisław Mikołajewicz, marszałek ziemski, mian. star. Żmudzkim 1595⁷⁾; umarł 19 Marca 1599⁸⁾.

Chodkiewicz Jan Karol, podczaszy, mian. star. Żmudzkim 19 Lipca 1599 „*po Stanisławie Radziwiłła*“⁹⁾; jednocześnie hetman polny, a potem wielki; został wojewodą Wileńskim 20 Czerwca 1616¹⁰⁾. Vacat 1616—1619.

Wołowicz Hieronim (Jarosz) podkanclerzy, mian. star. Żmudzkim 1619¹¹⁾; umarł 1636¹²⁾.

Vacat 1636—1643. Starostwo Żmudzkie, we Wrześniu 1636 r., król przyobiecał dać Rakowskiemu, wojewodzie Brzeskiemu; wstrzymał jednak nominację z powodu małych szans, jakie Rakowski, na obiór przez Żmudzinów, przedstawiał¹³⁾.

¹⁾ Jeszcze w Czerwcu 1563 jest tylko stolnikiem (M. Lit. Ks. Zap. 38 f. 420 odw.), a już w Kwietniu 1564 jest starostą Żmudzkim (M. Lit. Ks. Zap. 38. d. 320).

²⁾ Patrz wyżej str. 80.

³⁾ Hajdensztejn. Dzieje Polski. Petersb. 1857 I. 331. Jest nim już w Czerwcu 1580 (Akt. Wilens. Arch. Komiss. II. 215).

⁴⁾ Jest nim jeszcze w Lipcu 1589 (Akt. Wilens. Arch. Komiss. III. 90/91).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 76 f. 139.

⁶⁾ Kossakowski. Monografie I. 56. Brant. Kazanie przy pogrzebie J. Ch. star. Żmudzkiego, miane 30 Paźdz. 1595. Wilno 1596.

⁷⁾ Icones Radivil. Tab. 83.

⁸⁾ Tamże.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 86. f. 80.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 92. f. 106.

¹¹⁾ Jeszcze 1618 był podkanclerzym (Vol. leg. III. 327). 1 Marca 1619 podkanclerzym: „*po Wołowiczu, który został star. Żmudzkim*“, mianowany Radziwiłł (M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 268).

¹²⁾ Żył jeszcze w Styczniu 1636 (Akt sądu ziem. Wileńs. z d. 14 Stycznia 1636). Porównaj przypis następny.

¹³⁾ Listy współczesne (druk. Kotlubaj. Życie Janusza Radziwiłła. Wilno 1859 str. 308).

Lacki Jan Alfons, kasztelan Żmudzki, mian. star. Żmudzki 5 Grudnia 1643 ¹⁾; umarł 30 Listopada 1646 ²⁾.

Radziwiłł Janusz, hetman polny, mian. star. Żmudzki w Grudniu 1646 „*po Lackim*“ ³⁾; został wojewodą Wileńskim 30 Marca 1653 ⁴⁾.

Hlebowicz Jerzy Karol, wojewoda Smoleński, mian. star. Żmudzki 14 Sierpnia 1653 „*po Radziwiłł*“ ⁵⁾; został wojewodą Wileńskim w Czerwcu 1668 ⁶⁾.

Połubiński książę Aleksander Hilary, pisarz polny, mian. star. Żmudzki w Lipcu 1668 „*po Hlebowiczu*“ ⁷⁾; wahał się z przyjęciem starostwa ⁸⁾. Ażt abdykacyi Jana Kaźmierza we Wrześniu 1668 podpisał jako „pisarz polny“ ⁹⁾; nawet w Maju 1669 występuje jeszcze tylko jako „bywszy pisarz polny“ ¹⁰⁾ i dopiero elekcyję Michała Korybuta podpisał jako starosta Żmudzki ¹¹⁾. Został marszałkiem wielkim w Listopadzie 1669 ¹²⁾.

Mleczko Wiktoryn Konstanty, sędzia ziemski Żmudzki, mian. star. Żmudzki w Kwietniu 1670 ¹³⁾; umarł 1679 ¹⁴⁾.

Sapieha Kaźmierz Jan, wojewoda Połocki i hetman polny, podobno mianowanym był starostą Żmudzki ¹⁵⁾. Musiało to nastąpić w końcu 1681 albo na początku 1682 ¹⁶⁾. W Kwietniu lub Maju 1682 został wojewodą Wileńskim ¹⁷⁾.

Vacat.

¹⁾ Radziwiłł. Pamiętnik II. 115/116.

²⁾ Tamże 230.

³⁾ Tamże.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 449.

⁵⁾ Tamże Ks. 128. f. 76.

⁶⁾ Chrapowicki. Dyaryusz str. 46.

⁷⁾ Tamże.

⁸⁾ Tamże 47.

⁹⁾ Vol. leg. IV. f. 1018 i 1022.

¹⁰⁾ Chrapowicki 105.

¹¹⁾ Vol. leg. V. 37.

¹²⁾ Chrapowicki 176.

¹³⁾ Tamże 201.

¹⁴⁾ Żychliński. Złota księga IV. 199. Wspomniany jeszcze 1676 (Vol. leg. V. f. 182).

¹⁵⁾ Kognowicki Manuskrypt. Niesiecki I. 161.

¹⁶⁾ Jeszcze w Kwietniu i Sierpniu 1681 występuje tylko jako hetman polny (Akt tryb. Główn. 1681. Sierpnia 20. N. 449 i 1682. Czerwca 17. N. 219).

¹⁷⁾ Pac, wda Wileński i hetman, umarł 4 Kwietnia 1682, a już 22 Maja 1682 Sapieha jest wdą Wileńskim (Akt. tryb. Główn. 1682. Czerwca 19. N. 225).

Pac Piotr Michał, marszałek Brasławski, mian. star. Żmudzki 28 Października 1684 ¹⁾; umarł 22 Lutego 1696 ²⁾.

Vacat 1696—1698.

Ogiński książę Grzegorz, chorąży w. lit., obrany starostą Żmudzki w Rossienach 23 Czerwca 1698 ³⁾, mianowany przez króla 14 Lipca 1698 ⁴⁾. Nominacyja jednak na starostwo Żmudzkie „*po śmierci Piotra Paca*“ wydana dopiero 24 Października 1698 ⁵⁾. Jednocześnie hetman polny; umarł 17 Października 1709 ⁶⁾.

Zarank-Horbowski Kaźmierz, strażnik lit., mian. star. Żmudzki 26 Października 1710 „*po śmierci Hrehorego Ogińskiego*“ ⁷⁾; umarł 1729 ⁸⁾.

Vacat 1729—1742.

Tyszkiewicz Józef, kasztelan Żmudzki, mian. star. Żmudzki 21 Maja 1742 „*po śmierci Kaźmierza Zaranka*“ ⁹⁾; umarł we Wrześniu 1754 ¹⁰⁾.

Vacat 1754—1765.

Chodkiewicz Jan Mikołaj, kasztelan Żmudzki, mian. star. Żmudzki 2 Października 1765 „*po śmierci Józefa Tyszkiewicza*“ ¹¹⁾; umarł 26 Lutego 1781 ¹²⁾.

Giełgud Antoni, kasztelan Żmudzki, obrany starostą Żmudzki 25 Września 1783 ¹³⁾; przeżył upadek Rzeczypospolitej ¹⁴⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143 bez fol.

²⁾ Akt tryb. Główn. 1696. Czerwca 18. N. 829.

³⁾ Narbut. Dzieje wewnętrzne narodu Litewski. II. 32—33.

⁴⁾ Załuski. Epistol. histor. famil. II. 592; także Narbut. Dzieje wewnętrzne 38.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 506.

⁶⁾ Zawisza 275.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 336.

⁸⁾ Niesiecki I. 161.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 573.

¹⁰⁾ Kurjer Polski 1754 N. 64.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 396.

¹²⁾ Tyszkiewicz. Rękopism X. Bagińskiego str. 103.

¹³⁾ Bartoszewicz. Encyklopedyja Powszechna IX. 878.

¹⁴⁾ Wymieniony jeszcze w kalendarzach na 1794 r. (Jacobi. Europ. geneal. Handbuch. 1794. cz. I. str. 97).— Mylnie występują jako Starostowie Żmudzcy: **Golimmin** 1433—1440. (Patrz wyżej str. 91, przypis. 7). — **Stanisław Janowicz Gasztold** 1494 (Strykowski II. 296, za nim Niesiecki I. 160 i IV. 80 i inni. Błąd ten nawet spotykamy w dokumentach drukowanych w Aktach Juźnoj i Zapadnoj Rossyi. T. I. N. 231, zamieszczono dokument 1491 r. podrobiony, na

którym podpisany: „Stanisław Gasztoldowicz, kaszt. Trocki i star. Żmudzki“. Tamże I. N. 60, na innym dokumencie 1514 r., podpisany: „Stanisław Janowicz Gasztold, pan Trocki, star. Żmudzki“. Tu widocznie wyraz: „Gasztold“ dodany przez przepisywacza. Według Buszyńskiego Opis. pow. Rossieńskiego, str. 154, ten Stanisław Janowicz Gasztold był star. Żmudzkiem 1522—24). — **Stanisław Żarnowiecki** 1502 (Niesiecki I. 160. Jedna osoba ze współczesnym Kieżgajlą); — **Mikołaj Radziwiłł** 1507 (Niesiecki I. 160); — **Stanisław Stanisławowicz Kiszka** 1532—34 (Buszyński 154. Jedna osoba ze współczesnym Kieżgajlą); — **Jan Kiszka** † 1619 (Niesiecki I. 160).

2. Kasztelanowie.

„Kasztelan“ w pierwiastkowej formie był rządcą zamku. Na Litwie był to urząd, a raczej dostojęństwo, utworzone dla powiększenia liczby senatorów. Kasztelanowie byli zastępcami wojewodów; jako zaś właściwy obowiązek posiadali dowództwo nad wojskiem okolicznego obwodu. Zamiast „kasztelan“ używano także wyrazu „pan“; ztąd „pan Trocki“, „pan Wileński“ i t. d.

Kasztelanowie Braclawscy.

Kasztelanija Braclawska utworzona 1566 r., we trzy lata potem odeszła do Korony ¹⁾.

Kapusta kniaz Andrzej Tymofiejewicz, starosta Owrucki, mianowany 25 Marca 1566 „na nowy urząd kasztelana Braclawskiego“ ²⁾; znajdował się na sejmie w Lublinie 1569 r. ³⁾; umarł około 1571 r. ⁴⁾.

Jego następcy, już po przyłączeniu kasztelanii Braclawskiej do Korony: **Wasil Piotrowicz Zahorowski**, marszałek, mian. kaszt. Braclawskim

¹⁾ Patrz wyżej str. 2 i 3.

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 38. f. 396.

³⁾ Volum. legum II. f. 767.

⁴⁾ Z nominacyi następcy.

4 Lipca 1572 „po śmierci kniazia Andrzeja Kapusty“¹⁾; umarł w Hordzie 29 Lutego 1580²⁾. — **Kniaź Michał Aleksandrowicz Wiśniowiecki**, star. Czerkaski i Kaniowski, mianowany 1580³⁾; postąpił 15 Marca 1581 na kasztelaniję Kijowską⁴⁾. — **Aleksander Siemaszko**, starosta Włodzimierski, mianowany 12 Października 1581⁵⁾; jednocześnie star. Łucki; umarł 1597⁶⁾. — **Kniaź Hryhory Lwowicz Sanguszko Koszerski**, kasztelan Lubaczowski, mianowany 1598⁷⁾; umarł 1602⁸⁾. — **Mikołaj Siemaszko** na Hubkowie, starosta i klucznik Łucki, mianowany 1602⁹⁾.

Kasztelanija Brasławska.

Utworzona w Styczniu 1793 r.; przetrwała do upadku Rzeczypospolitej¹⁰⁾.

Ogiński kniaź Michał, z marszałka powiatu Brasławskiego, podniesiony do godności kasztelana Brasławskiego 12 Stycznia 1793¹¹⁾; przywilej królewski na kasztelaniję otrzymał dopiero 26 Listopada 1793¹²⁾; przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanowie Brześciańscy (Brzescy).

Kasztelanija Brześciańska utworzoną została 1566 r.

Hajko Jan Mikołajewicz, marszałek, pisarz, dzierżawca Wilkijski, Krasnosielski i Oszmiański, mian. 11 Marca 1566 „na nowy urząd kasztelana Berestejskiego“¹³⁾. Żył jeszcze w Lipcu 1577¹⁴⁾; umarł około 1580 r.

¹⁾ Metr. Wołyńska. Ks. I. f. 294.

²⁾ Żizń. kn. A. M. Kurbskaho. Kiew 1849. II. 290.

³⁾ Miał być nim już 1579. (Hajdensztajn. Dzieje Polski. Petersb. 1857. I. 330).

⁴⁾ Metr. Wołyńska. Ks. X. D. f. 235.

⁵⁾ Tamże. f. 285.

⁶⁾ Żył jeszcze w Maju 1596 (Archiw. Jugo Zap. Ross. cz. I. t. I. f. 490).

⁷⁾ Jeszcze 23 Października 1597 był kasztelanem Lubaczowskim (Archeogr. Sborn. dokum. Wilno I. f. 205), a już we Wrześniu 1598 jest kasztelanem Braclawskim (Pamiętniki. Kiew 1852, t. III. cz. II. str. 60).

⁸⁾ Spisywał testament 20 Września 1601, jawiony 26 czerwca 1602 (Kopija z dokum. oryg. z Ks. Grodz. Włodzimierskich).

⁹⁾ Jest nim już w Marcu 1603 (Metr. Wołyńska. Ks. 13. f. 23 odw.).

¹⁰⁾ Ob. wyżej str. 5—6.

¹¹⁾ Tamże.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publicz. 36. cz. I. f. 141.

¹³⁾ Tamże Ks. Zap. 50. f. 3.

¹⁴⁾ Akt Wileńs. Archeogr. Komiss. III. str. 12.

Sapieha Bohdan Pawłowicz, starosta Homelski, mian. kaszt. Brzeskim 1580¹⁾; postąpił 20 Kwietnia 1585 na kasztelaniję Smoleńską²⁾.

Zenowicz Krzysztof Jurjewicz, starosta Propejski i Czecherski, mian. kaszt. Berestejskim 20 Kwietnia 1585 „po Bohdanie Sapieże“³⁾; postąpił 20 Grudnia 1588 na województwo Brześciańskie⁴⁾.

Pociej Adam Lwowicz, sędzia ziemski Brzeski, mian. kaszt. Brzeskim 2 (?) Grudnia 1588⁵⁾. Z kasztelana Brzeskiego został mian. 6 Marca 1593 r. władką Włodzimierskim⁶⁾.

Wojna Grzegorz Matwiejewicz, sędzia ziemski Wolkowyski, wojski Grodzieński, mian. kaszt. Berestejskim 10 Czerwca 1593 „po Adamie Pociuju, który został władką“⁷⁾. Żył jeszcze we Wrześniu 1601 r.⁸⁾; umarł około 1603 r.

Wojna Sokoł Matwiejewicz, kasztelan Mścislawski, mian. kaszt. Brzeskim około 1603⁹⁾; umarł 1610¹⁰⁾.

Meleszko Jan, kasztelan Mścislawski, mian. kaszt. Brzeskim 11 Czerwca 1610 „po śmierci Sokoła Wojny“¹¹⁾; postąpił 1615 na kasztelana Smoleńskiego¹²⁾.

Kopeć Łukasz Wasilewicz, podkomorzy Brzeski¹³⁾, mian. kaszt. Brzeskim 30 Kwietnia 1615 „po Janie Meleszku“¹⁴⁾; umarł 1621¹⁵⁾.

Dolski kniaź Michał, sędzia ziemski Piński, mian. kaszt. Brze-

¹⁾ Jeszcze w Maju 1579 jest tylko star. Homelskim (M. Lit. Ks. Zap. 58. f. 172) a już w Lutym 1581 kasztelanem Brzeskim (Akt Wileńs. Archeogr. Komiss. II. 135—136).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 73. f. 42 i Ks. 74. f. 46.

³⁾ Tamże f. 43 i 47.

⁴⁾ Tamże f. 460 i 490.

⁵⁾ X. A. Stawski Monumenta Panny Maryi w Obrazie Kodeńskim. 2 tomy. 1723. II. 219 (Monografia Pociujów).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 77. dok. 491.

⁷⁾ Tamże Ks. 76. f. 487.

⁸⁾ Akty Wileńs. Archeogr. Komiss. VI. 213.

⁹⁾ Jest nim już w Lipcu 1605 (List Zygmunta III. druk. Kognowicki. Życia Sapiehow. I. 273).

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ Metr. Lit. Ks. Zap. 89. f. 203.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ Akt Wileńs. Archeogr. Komiss. VI. 97, rok 1612.

¹⁴⁾ Metr. Lit. Ks. Zap. 92. f. 274. dokum. 36.

¹⁵⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze w Lutym 1620 (Akty Wileńs. Archeogr. Komiss. II. 163).

skim 25 Sierpnia 1621 „po śmierci Łukasza Kopcia“¹⁾; umarł 1623²⁾.

Strawiński Baltazar, ciwun Trocki, mian. kaszt. Brzeskim 26 Lutego 1624 „po śmierci kniazia Dolskiego“³⁾; postąpił 3 Marca 1627 na kasztelaniję Smoleńską⁴⁾.

Masalski książę Andrzej Fedorowicz, marszałek Grodzieński, mian. kaszt. Brzeskim 26 Marca 1627 „po Baltazarze Strawińskim“⁵⁾; postąpił w Marcu 1643 na wojewodę Mińskiego⁶⁾.

Po Masalskim, kasztelanem Brzeskim mianowano w Marcu 1643 Tyszkiewicza, podkomorzego Brzeskiego⁷⁾. Musiał to być Kaźmierz Tyszkiewicz, podkom. Brzeski; widać urzędu senatorskiego nie przyjął, bo umarł 1649 podkomorzym Brzeskim⁸⁾.

Kopeć Franciszek-Aleksander Łukaszewicz, mian. kaszt. Brzeskim prawdopodobnie 1643, podpisał 1648 elekcyję Jana Kaźmierza⁹⁾; rezygnował 1651¹⁰⁾. Do śmierci jednak zachował tytuł kasztelana Brzeskiego, z którym występuje 1689¹¹⁾, 1707¹²⁾ i nawet 1709 r.¹³⁾.

Sawicki Malcher Stanisław, starosta Grodzieński, mian. kaszt. Brzeskim 29 Stycznia 1652 „po Kociu“¹⁴⁾; postąpił na początku 1667 na wojewodę Brzeskiego¹⁵⁾.

Piekarski Krzysztof, podkomorzy Brzeski, mian. kaszt. Brzeskim na początku 1667 r. „po Sawickim“¹⁶⁾; postąpił 4 Stycznia 1668 na wojewodę Brzeskiego¹⁷⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 458. d. 478.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 100. f. 33.

⁴⁾ Tamże Ks. 102. f. 3.

⁵⁾ Tamże f. 32.

⁶⁾ Radziwiłł. Pamiętnik. II. 96.

⁷⁾ Tamże.

⁸⁾ Niesiecki IX. 180.

⁹⁾ Volumina legum IV. fol. 247—248.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ Akty Wileńs. Archeogr. Komiss. III. 244.

¹²⁾ Tamże IV. 359.

¹³⁾ Pamiętnik Zawiszy 142.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 27. f. 168.

¹⁵⁾ Z nominacji następcy.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 132. f. 494.

¹⁷⁾ Tamże f. 731.

Kurcz Stefan, podkomorzy Lidzki, mian. kaszt. Brzeskim 3 Stycznia 1668 „po Piekarskim“¹⁾; postąpił 1672 na wojewodę Brzeskiego²⁾.

Piaseczyński Stefan Konstanty, podstoli Brasławski³⁾, mian. kaszt. Brzeskim 1672⁴⁾; postąpił 1687 na wojewodę Smoleńskiego⁵⁾.

Sawicki Dominik Kaźmierz, wojewodzie Brześcieński, mian. kaszt. Brzeskim 3 Grudnia 1687 „po Piaseczyńskim“⁶⁾; umarł 1698⁷⁾.

Sadowski Mikołaj, wojski Brzeski⁸⁾, mian. kaszt. Brzeskim 2 Lutego 1698 „po śmierci Sawickiego“⁹⁾; umarł 1701¹⁰⁾.

Rajecki-Dunin Krzysztof, pisarz w. lit., mian. kaszt. Brzeskim 2 Marca 1701 „po śmierci Mikołaja Sadowskiego“¹¹⁾. Żył jeszcze w styczniu 1704¹²⁾; umarł 1710¹³⁾.

Sadowski Renald (Reinhold), pisarz grodzki Brzeski, mian. kaszt. Brzeskim 6 Grudnia 1710 „po śmierci Krzysztofa Rajeckiego“¹⁴⁾; umarł 1721¹⁵⁾.

Nestorowicz Jan Piotr, stolnik Brzeski, mian. kaszt. Brzeskim 31 Maja 1721 „po śmierci Sadowskiego“¹⁶⁾; rezygnował na rzecz Żaby 10 Grudnia 1731¹⁷⁾. Z tytułem kasztelana Brzeskiego występuje jednak jeszcze 1735¹⁸⁾.

Żaba Waleryjan Antoni, starosta Starodubowski, mian. kaszt.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 132. f. 658.

²⁾ Jeszcze 11 Sierpnia 1671 jest kasztelanem (Akt. Wileńs. Archeogr. Komiss. IV. f. 131), a już 18 Sierpnia 1672 wojewodą Brzeskim (Tamże f. 148).

³⁾ Niesiecki VII. 282.

⁴⁾ Jest nim 1674 (Volum. legum V. 276 i 320).

⁵⁾ Z nominacji następcy.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143 bez fol.

⁷⁾ Spisywał testament 1698, 13 Lutego (?) (Akt. Tryb. Główn. 1698 Junii 12 Nr. 232).

⁸⁾ Volum. legum VI. f. 827.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 30.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 725.

¹²⁾ Akt. Wileńs. Archeogr. Komiss. IV. 339.

¹³⁾ Z nominacji następcy.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 353.

¹⁵⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze w Lutym 1718 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. IV. 428).

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 160. f. 746.

¹⁷⁾ Tamże Ks. 162. f. 159.

¹⁸⁾ Akt. Wileńs. Archeogr. Komiss. IV. 516.

Brzeskim 18 Grudnia 1731 „po dobrowolnej rezygnacji Jana Nestorowicza“¹⁾; postąpił 16 Marca 1736 na kasztelana Połockiego²⁾.

Tarkowski Stefan, miecznik Belzki³⁾, mian. kaszt. Brzeskim 16 Marca 1736 „po Żabie“⁴⁾; umarł 1750⁵⁾.

Burzyński Stanisław, instygator w. ks. lit., mian. kaszt. Brzeskim 8 Maja 1750 „po śmierci Stefana Tarkowskiego“⁶⁾; postąpił 16 Listopada 1752 na kasztelana Smoleńskiego⁷⁾.

Chreptowicz Jan, stolnik Nowogrodzki, mian. kaszt. Brzeskim 16 Listopada 1752 „po Stanisławie Burzyńskim“⁸⁾; postąpił 22 Listopada 1756 na kasztelana Nowogrodzkiego⁹⁾.

Abramowicz Andrzej, pisarz ziemski Wileński, mian. kaszt. Brzeskim 4 Maja 1757 „po Janie Chreptowiczu“¹⁰⁾; umarł w Październiku 1763¹¹⁾.

Horain Jan Antoni, podkomorzy Witebski, mian. kaszt. Brzeskim 15 Grudnia 1764 „po śmierci Andrzeja Abramowicza“¹²⁾; postąpił 23 Listopada 1768 na wojewodę Brzeskiego¹³⁾.

Matuszewicz Marcin, sędzia ziemski Brzeski, mian. kaszt. Brzeskim 26 Listopada 1768 „po Janie Horainie“¹⁴⁾; umarł 1773¹⁵⁾.

Bystry Józef, łowczy nadworny lit., mian. kaszt. Brzeskim 1774¹⁶⁾; umarł 1783¹⁷⁾.

Szczyt Niemirowicz Józef, mian. kaszt. Brzeskim 30 Sierpnia 1783 „po śmierci Józefa Bystrego“¹⁸⁾; przeżył upadek Rzeczypospolitej¹⁹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. fol. 860.

²⁾ Tamże Ks. 169. f. 313.

³⁾ Akt. Wileńs. Archeogr. Komiss. IV. 513 rok 1735.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 169. f. 314.

⁵⁾ Z nominacji następcy.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 433.

⁷⁾ Tamże Ks. 179. f. 156.

⁸⁾ Tamże f. 158.

⁹⁾ Tamże f. 640.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 181. f. 310.

¹¹⁾ Bartoszewicz. Encyklop. Powszechna I. 56—57.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 9.

¹³⁾ Tamże f. 620.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 622.

¹⁵⁾ Pawiński we wstępie do Pamiętników Matuszewicza I. str. XVII.

¹⁶⁾ Łowczym nadw. po nim mian. 10 Września 1774 Bouffal (M. Lit. Ks. Spr. Publ. 18. f. 105).

¹⁷⁾ Z nominacji następcy i Encyklop. Powsz. IV. 737.

¹⁸⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 559.

¹⁹⁾ Wymieniony w kalendarzu na 1794 r. (Jacobi. Europ. geneal. Handb.

Kasztelanowie Derptska

Kasztelanija Derptska utworzona 1598 r., istniała do 1677 r.¹⁾.

Leniek Maciej z Rokitnicy, starosta Nowogrodzki²⁾, mianowany kasztelanem Derptskim 1598 r.³⁾; umarł podobno 1609 r.⁴⁾.

Holzschuher Bertram, starosta Kremoński, podkomorzy Derptski⁵⁾, mian. kaszt. Derptskim na początku 1612 r.⁶⁾; umarł 1620 r.⁷⁾.

Korsak-Holubicki Jan, starosta Ozierzyński, mian. kaszt. Derptskim 20 Sierpnia 1620 „po śmierci Bertrama Holdeschauer“⁸⁾; postąpił 2 Października 1621 na kasztelaniję Połocką⁹⁾.

Masalski książę Aleksander, marszałek Kowieński, mian. kaszt.

1794 cz. I. str. 99). — Mylnie występują jako kasztelanowie Brzescy: **Maciej Sawicki** 1576 (Niesiecki I. 279. Był kaszt. Podlaskim); — **Mikołaj Pac** w XVI w. (Bużeński. Żywoty Prymasów II. 288. Przyalgowski. Żywoty bisk. Wileńskich I. 167. Był kaszt. Smoleńskim); — **Hieronim Chodkiewicz** 1611 (Niesiecki I. 279. Był kaszt. Wileńskim); — **Łoknicki** w XVII w. (Kosiński. Przew. herald. III. 535. Był kaszt. Podlaskim); — **Leonard Sadowski** 1718 (Bartoszewicz. Pamiętniki Zawiszy 327, przypis).

¹⁾ Patrz wyżej str. 5.

²⁾ Życiorys jego napisał Bartoszewicz (Świecki. Historyczne pamiątki I. 343—5).

³⁾ Jest nim 1599 (Hylzen. Inflanty 228).

⁴⁾ Bartoszewicz (Świecki I. 344). Żył jeszcze w Marcu 1609 (M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 189), już nie żył 1612 (M. Lit. Ks. Zap. 91. f. 72).

⁵⁾ Gatterer. Historia genealogica dominorum Holzschuherorum. Norimbergiae 1755. 2 tomy in folio. Tom I str. 204—206 i II. 397—8. Według tego dzieła Bertram von Holzschuher, dziedzic dóbr Bremen i Billenhof w Inflantach, pochodził ze znakomitej Bawarskiej rodziny; był synem Jerzego von Holzschuher († 1559), który pierwszy przeniósł się do Inflant i został kanclerzem biskupa Derptskiego. Dzielny wojownik odznaczył się kilkakrotnie za króla Stefana, za co został starostą Kremońskim, a w 1592 r. podkomorzym Derptskim. W 1612 r., podczas sejmku Warszawskiego, otrzymał kasztelaniję Derptska; biskup Wendeński Otto, listem z d. 15 Marca 1612, winał mu tej nominacji. Z drugiej żony swej, Doroty von Effer, pozostawił synów: Wilhelma starostę Kremońskiego i Jerzego Fryderyka.

⁶⁾ Patrz przypis poprzedni.

⁷⁾ Z nominacji następcy. Jeszcze w 1616 r. posłował na sejm „Olszura kaszt. Derptski“ (Volum. legum. III f. 275). Niesiecki nazywa go „Olszer“ (VII. 86).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 96. f. 268. dok. 152.

⁹⁾ Tamże Ks. 93. f. 64.

Derptskim 1627 r.⁴⁾; postąpił 25 Lutego 1631 na kasztelaniję Smoleńską²⁾.

Grochowski Tomasz, mian. kaszt. Derptskim; umarł 1 Czerwca 1638³⁾.

Rudomina Dusiatski Piotr, chorąży Brasławski⁴⁾, mian. kaszt. Derptskim 1638⁵⁾; postąpił 30 Grudnia 1643 na kasztelaniję Smoleńską⁶⁾.

Dönhoff Henryk, sekretarz królewski, mian. kaszt. Derptskim 3 Marca 1644 „*po Piotrze Rudominie*“⁷⁾; postąpił 26 Listopada 1646 na wojewodę Parnawskiego⁸⁾.

Ossoliński Mikołaj, z kasztelana Parnawskiego, mian. kaszt. Derptskim; umarł 1650⁹⁾.

Kossakowski Tomasz, z kasztelana Parnawskiego, mian. kaszt. Derptskim 9 Grudnia 1650 „*po śmierci Jerzego (?) Ossolińskiego*“¹⁰⁾; postąpił 15 Marca 1652 na kasztelana Witebskiego¹¹⁾.

Niemira Aleksander Maksymilian, wojewodzie Podlaski, mian. kaszt. Derptskim¹²⁾; musiał zajmować ten urząd 1652—1653.

Holzschuher Wilhelm, starosta Bolnicki i Kremonski, mian. kaszt. Derptskim 13 Maja 1653¹³⁾.

Niezawodnie ostatni kasztelan Derptski.

Kasztelanija Dynaburgska.

Król Zygmunt August dzieląc w Grudniu 1566 r. Inflanty na cztery kasztelanije, utworzył „*kasztelaniję Dynaburgską*“. Podział

¹⁾ 1627 Listopada 26. Przywilej na Marszałkostwo Kowieńskie Andrzejowi Skorulskiemu, kawalerowi Jerozolimskiemu, *po Aleksandrze Masalskim*, który otrzymał kasztelaniję Derptską (M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 212. dok. 292).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 664.

³⁾ Starowolski. Monumenta Sarmatarum f. 575/6. Niesiecki IV. 281.

⁴⁾ 1635 (Volum. legum III. f. 906).

⁵⁾ Jest nim 1639 (Dogiel. Codex dipl. V. 409).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 323.

⁷⁾ Tamże Ks. 116. f. 12.

⁸⁾ Metryka Koronna Ks. 189. f. 497. (Kossakowski. Monografie I. 102).

⁹⁾ Z nominacji następcy.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 125. f. 115 i Ks. Sygil. N. 2.

¹¹⁾ Tamże Ks. Zap. 127. f. 164.

¹²⁾ Niesiecki VI. 549 i V. 175.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 128. f. 200. W nominacji nazwany „*Wilhelm Holczar*“, a w księdze Sygillat (N. 2) „*Kosküll*“ (1).

ten trwał przez cały czas administracji Inflant przez Chodkiewicza, to jest do 1578 r.¹⁾. Dynaburg należał następnie do prezydentury a potem województwa Wendeńskiego. Od 1677 r. stał się stolicą województwa Inflantskiego.

Brabek (von Brabek) Jerzy, starosta Nitawski²⁾, jako kasztelan Dynaburski występuje w 1577 r.³⁾.

Kasztelanija Grodzieńska.

Kasztelanija Grodzieńska utworzona w Styczniu 1793 r., przetrwała do upadku Rzeczypospolitej⁴⁾.

Wolmer Kazmierz, eks-chorąży nadworny lit., z marszałka powiatu Grodzieńskiego podniesiony 12 Stycznia 1793 do godności kasztelana Grodzieńskiego⁵⁾; przywilej królewski na kasztelaniję otrzymał 26 Listopada 1793⁶⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanowie Inflantscy.

Kasztelanija Inflantska utworzona w 1677 r., istniała do końca 1793 r.⁷⁾.

Felkerzamb (v. Völkersahm) Otto Fryderyk, starosta Czorsztyński, mian. kaszt. Inflantskim 1680⁸⁾; postąpił 1685 na wojewodę Czernichowskiego⁹⁾.

Koss Jan, mian. kaszt. Inflantskim 28 Kwietnia 1685 „*po Felkerzambie*, który postąpił na wojewodę Czernichowskiego“¹⁰⁾; postąpił 18 Czerwca 1688 na województwo Chełmińskie¹¹⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 3 i 15.

²⁾ Jerzy (Georg, Jürgen) von Brabek, za czasów zakonu komtur w Dynamundzie i Segewolde, otrzymał od króla Zygmunta Augusta 20 Września 1563 przywilej na Nitawę (Hagemeister. Materialien zur Gesch. d. Landgüter Livlands I. Th. Riga 1836, str. 88—89. Hupel. Nordische Miscellaneen, Stück 22 str. 443 i Neue Nordische Miscellaneen, Stück IX. 254—5).

³⁾ Tamże i Mittheilungen a. d. Gebiete d. Gesch. Liv-Ehst. und Kurlands. II. 451.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

⁵⁾ Tamże.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 36. cz. I. f. 141.

⁷⁾ Patrz wyżej str. 5 i 16.

⁸⁾ Jeszcze 1674 (Vol. leg. V. 30) a nawet 1680 (Z Metr. Koron. Ks. 214. f. 33. Bartoszewicz. Święcki I. 313) jest tylko starostą Czorsztyńskim. Już w 1680 r. (feria 4 post fertum S. Bartholomei) jest kaszt. Inflantskim (Donaciones grodu Warszawskiego w Archiwum Głównem w Warszawie).

⁹⁾ Z nominacji następcy. Wspomniany jeszcze 1683 (Vol. leg. V. f. 698).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143.

¹¹⁾ Metr. Koronna Sygil. Ks. 14 f. 115 (Bleszyński 60).

Berg (Berg von Carmel) Władysław Franciszek, pułkownik J. K. M., mian. kaszt. Inflantskim 25 Czerwca 1688 ¹⁾; umarł 1710 ²⁾.

Przebendowski Piotr, pułkownik J. K. M., mian. kaszt. Inflantskim 21 Czerwca 1710 „po śmierci Władysława Berka“ ³⁾; postąpił 20 Lutego 1713 na województwo Inflantskie ⁴⁾.

Baranowicz Łukasz z Jalowa, strażnik polny lit., mian. kaszt. Inflantskim 3 Lutego 1717 „po śmierci Berka“ ⁵⁾; rezygnował 1718 ⁶⁾ i powrócił do strażnikostwa polnego ⁷⁾.

Szretter Jan ⁸⁾ ze strażnika wojskowego mian. kaszt. Inflantskim 19 Listopada 1718 „po dobrowolnej rezygnacji Łukasza Baranowicza“ ⁹⁾; umarł 1726 ¹⁰⁾.

Wahl Jan Zygmunt ¹¹⁾ z chorążego Grodzieńskiego, mian. kaszt. Inflantskim 23 Września 1726 „po śmierci Szrettera“ ¹²⁾; nie przyjął urzędu. Jako chorąży Grodzieński wspomniany jeszcze 1730 ¹³⁾.

Przeździecki Aleksander, chorąży Mozyrski, mian. kaszt. Inflantskim 24 Listopada 1726 „po Janie Szretterze“ ¹⁴⁾; umarł 1732 ¹⁵⁾.

Swiniarski Mikołaj, pułkownik J. K. M., mian. kaszt. Inflantskim 24 Października 1734 „po śmierci Przeździeckiego“ ¹⁶⁾; umarł 16 Maja 1737 ¹⁷⁾.

Strutyński Jan, starosta Seyweyski, mian. kaszt. Inflantskim

¹⁾ Metryka Koronna Sygil. Ks. 14. f. 120 (Bleszyński 16).

²⁾ Z nominacji następcy. Wspomniany 1701 (Zaluski. Epistolae Histor. famil. III. 51).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 250.

⁴⁾ Tamże Ks. 157. f. 31.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 952.

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 169. f. 20.

⁸⁾ Na sejmie 1685 r. jako „major, dworzanin pokojowy i sekretarz królewski“ otrzymał indygenat (Vol. leg. V. f. 730). Podobno baron (Żychliński III. 132, IV. 414).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 1090.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ Z rodziny, która otrzymała indygenat 1658 r. (Volum. legum IV. f. 567).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 109.

¹³⁾ Tamże f. 656.

¹⁴⁾ Metr. Koronna Sygil. Ks. 20. f. 209 (Kossakowski. Monografie II. 252).

¹⁵⁾ Kossakowski. Monografie II. 252.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 114.

¹⁷⁾ Kurjer Polski 1737, N. 23.

11 Lipca 1737 „po śmierci Mikołaja Swiniarskiego“ ¹⁾; rezygnował dobrowolnie w 1744 r. ²⁾.

Hylzen (von Hülsen) Jan August, regent kancelaryi w. ks. lit., starosta sądowy Brasławski, mian. kaszt. Inflantskim 1 Sierpnia 1744 „po dobrowolnej rezygnacji Strutyńskiego“ ³⁾; postąpił 1754 na wojewodę Mińskiego ⁴⁾.

Szczyt Niemirowicz Jan, starosta Markowski, mian. kaszt. Inflantskim 12 Lipca 1754 ⁵⁾; rezygnował w 1760 r. ⁶⁾; umarł 14 Lutego 1787 ⁷⁾.

Hylzen Józef, starosta sądowy Brasławski, mian. kaszt. Inflantskim 14 Listopada 1760 „po rezygnacji Szczyta“ ⁸⁾; postąpił na wojewodę Mińskiego 14 Lutego 1767 ⁹⁾.

Zyberg (Syberg von Wischling) Józefat, starosta Onikszteński, mian. kaszt. Inflantskim 17 Lutego 1767 „po Józefie Hylzenie“ ¹⁰⁾; postąpił na wojewodę Inflantskiego 20 Czerwca 1769 ¹¹⁾.

Lewicki Ignacy, lowczy Lwowski, mian. kaszt. Inflantskim 1 Lipca 1769 „po Józefacie Zyberg“ ¹²⁾; rezygnował 1778 ¹³⁾.

Mier Jan, starosta Hermanowski, mian. kaszt. Inflantskim 3 Października 1778 „po rezygnacji Ignacego Lewickiego“ ¹⁴⁾; umarł 6 Sierpnia 1790 ¹⁵⁾.

Kossakowski Antoni, eks-chorąży Kowieński, mian. kaszt. Inflantskim 20 Października 1790 „po śmierci Jana Miera“ ¹⁶⁾; przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 25 Września 1798 ¹⁷⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 170. f. 79.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 753.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ Metr. Kor. Sygil. Ks. 27. f. 300 (Bleszyński 17).

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ Żychliński. Złota księga IV. 366.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 358.

⁹⁾ Wiadomości Warszawskie 1767, Nr. 14.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 502.

¹¹⁾ Metr. Kor. Sygil. Ks. 33. f. 26 (Bleszyński 62).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 646.

¹³⁾ Z nominacji następcy.

¹⁴⁾ Metr. Lit. Ks. Spr. Publ. 21. f. 277.

¹⁵⁾ Gazeta Warszawska 1790, Nr. 67.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 24. f. 676.

¹⁷⁾ Kossakowski. Monografie I. 167. Niesiecki (I. 288) zapomina, że „kasztelanija Inflantska“ utworzona została dopiero 1677 i do kasztelanów In-

Kasztelanowie Kijowscy.

Kasztelanija Kijowska utworzona 1566 r., we trzy lata później przyłączona została do Korony¹⁾.

Sapieha Paweł Iwanowicz, dzierżawca Lubecki, mianowany kasztelanem Kijowskim w początkach 1566 r.²⁾; umarł w jesieni 1580 r.³⁾.

Następcy jego, już po przyłączeniu Kijowa do Korony: **Kniaź Michał Aleksandrowicz Wiśniowiecki**, z kasztelana Braclawskiego mianowany Kijowskim 15 Marca 1581 „*po śmierci Pawła Sapiehy*“⁴⁾, umarł 15 Października 1584⁵⁾; — **Iwan Czaplic Szpanowski**, wojski Łucki, mian. kaszt. Kijowskim w Lutym 1585 „*po śmierci Michała Wiśniowieckiego*“⁶⁾, dożył XVII wieku⁷⁾.

Kasztelanija Kowieńska.

Utworzona w Styczeniu a zniesiona w Grudniu 1793 r.⁸⁾.

Zabiello Ignacy, z marszałka powiatu Kowieńskiego podniesiony do godności kasztelana Kowieńskiego 12 Stycznia 1793⁹⁾; przywilej królewski na kasztelaniję otrzymał 26 Listopada 1793¹⁰⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanija Lidzka.

Utworzona w Styczeniu a zniesiona w Grudniu 1793 r.¹¹⁾.

flantskich zalicza Derptskich, Parnawskich i Wendeńskich. Oprócz tych jako kasztelanowie Inflantscy występują mylnie: **Zahorowski** około 1650 (Niesiecki I. 288 i X. 25); — **Esterle** 1726 (Niesiecki I. 288 i III. 9).

¹⁾ Patrz wyżej str. 2 i 3.

²⁾ Jeszcze w Sierpniu 1565 jest tylko star. Lubeckim (Manusk. Wileńs. Publ. Bibl. Ks. 24. f. 41), a już 28 Marca 1566 kasztelanem Kijowskim (M. Lit. Ks. Spr. Sad. 55. f. 1).

³⁾ 1580 Paźdz. 6 spisywał testament jawiony w Metryce już po jego śmierci w Grudniu 1580 (M. Lit. Ks. Zap. 66. f. 169).

⁴⁾ Metr. Wołyńska Ks. X. D. f. 235.

⁵⁾ „Epicedion, to jest żałobny wirsz o zacnym a wieczny pamięci godnym księżcu Michale Wiśniowieckim kasztelanie Kijowskim, Czerkaskim, Kaniewskim, Lubeckim Starościem“. Kraków 1585, „z drukarnie Macieia Wirzbiety“.

⁶⁾ Metr. Wołyńska Ks. 26. A. f. 338.

⁷⁾ 1599 podpisał konfederację dyssydentów w Włnie (Opisanie Kiewo-Sofijskaha Sobora. Kiew 1825. Pribawlenie I. str. 75). — Mylnie nazwany kasztelanem Kijowskim w XVI w. **Mikołaj Pac** (Kojałowicz. Herbarz rękopisny; był kaszt. Smoleńskim).

⁸⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

⁹⁾ Tamże.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 36. cz. I. f. 141.

¹¹⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

Aleksandrowicz Franciszek, z marszałka powiatu Lidzkiego podniesiony do godności kasztelana Lidzkiego 12 Stycznia 1793¹⁾; przywilej królewski na kasztelaniję otrzymał dopiero 26 Listopada 1793²⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanija Łucka.

(Patrz: Kasztelanowie Wołyńscy).

Kasztelanija Merecka.

Utworzona w Grudniu 1793 r. „*na miejscu kasztelanii Smoleńskiej*“³⁾; przetrwała do upadku Rzeczypospolitej.

Suchodolski Antoni, kasztelan Smoleński, tytuł kasztelana Smoleńskiego przemienił w Grudniu 1793 na tytuł kasztelana Mereckiego⁴⁾; został 7 Marca 1794 wojewodą Grodzieńskim⁵⁾.

Wolowicz Antoni, chorąży nadworny lit., mianowany kasztelanem województwa Mereckiego 17 Marca 1794 „*po Antonim Suchodolskim, który został wojewodą Grodzieńskim*“⁶⁾; przeżył upadek Rzeczypospolitej. Umarł senatorem-kasztelanem Królestwa Polskiego w Lutym 1822⁷⁾.

Kasztelanowie Mińscy.

Kasztelanija Mińska utworzoną została 1566 r.; istniała do końca 1793 r.⁸⁾.

Talwosz Mikołaj Stanisławowicz, starosta Dynamundzki, mianowany 23 Marca 1566 „*na nowy urząd kasztelana Mińskiego*“⁹⁾; postąpił 1570 r. na kasztelaniję Żmudzka¹⁰⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 5.

²⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 36. cz. I. f. 141.

³⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

⁴⁾ Jeszcze w Listopadzie 1793 r. był kaszt. Smoleńskim (Korespondent Narodowy i Zagraniczny 1793, Nr. 96).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 36. cz. I. f. 247. Porównaj nominacje następcy.

⁶⁾ Tamże f. 270.

⁷⁾ Kurjer Warszawski 1822, Nr. 47.

⁸⁾ Patrz wyżej str. 2, 5 i 24.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 3.

¹⁰⁾ Kasztelanem Mińskim jest jeszcze w Listopadzie 1569 r. (Akt. Zap. Ross. III. str. 153), a już 1571 kaszt. Żmudzki (Strykowski II. 419. Bielski. Kronika, wyd 1932 r. VII. 233).

Hlebowicz Jan Janowicz, dzierżawca Onikszteński, mian. kaszt. Mińskim 1571 ¹⁾. Jednocześnie od 1580—81 podskarbi ziemski; postąpił 30 Lutego 1585 na kasztelana Trockiego ²⁾.

Haraburda Michał Bohdanowicz, pisarz i dzierżawca Świsłocki, mian. kaszt. Mińskim prawdopodobnie 1585; umarł 12 Lipca 1586 ³⁾.

Agryppa Waclaw, pisarz, dzierżawca Niemonoicki, mian. kaszt. Mińskim 15 Lipca 1586 ⁴⁾; postąpił 25 Marca 1590 na kasztelana Smoleńskiego ⁵⁾.

Strawiński Marcin, marszałek gospodarski, mian. kaszt. Mińskim 25 Marca 1590 „*po Wacławie Agryppa*“ ⁶⁾; postąpił 14 Maja 1592 na kasztelana Witebskiego ⁷⁾.

Sapieha Andrzej Pawłowicz, podczaszy, mian. kaszt. Mińskim 14 Maja 1592 „*po Marcynie Strawińskim*“ ⁸⁾; postąpił 23 Lipca 1597 na wojewodę Połockiego ⁹⁾.

Korsak Józef Janowicz, mian. kaszt. Mińskim 1597; postąpił 25 Października 1597 na kasztelana Połockiego ¹⁰⁾.

Dorohostajski Piotr Mikołajewicz, mian. kaszt. Mińskim prawdopodobnie w 1597 r. ¹¹⁾; postąpił na początku 1600 r. na wojewodę Mścisławskiego ¹²⁾.

Holowczyński książę Szczepny Jarosławicz, dzierżawca Luboszański, mian. kaszt. Mińskim 12 Marca 1600 ¹³⁾; umarł w końcu 1610 r. ¹⁴⁾.

Tyszkiewicz Piotr, na Lohojsku, mian. kaszt. Mińskim 28 Lipca

¹⁾ Jest nim już we Wrześniu 1572 (Turgeniew. *Historica Russiae Monumenta* I. 228) i w Październiku 1572 (Plater. *Zbiór pamiętników* III. 20).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 73. f. 24 i Ks. 74. f. 22.

³⁾ 11 Lipca 1586 spisał testament, jawiony do Metryki już po jego śmierci dnia następnego (M. Lit. Ks. Spraw Sąd. 65. f. 373).

⁴⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 67. f. 248.

⁵⁾ Tamże Ks. Zap. 77. dok. 100.

⁶⁾ Tamże dokum. 101.

⁷⁾ Tamże Ks. 76. dokum. 293.

⁸⁾ Tamże dokum. 292.

⁹⁾ Tamże Ks. 83. dokum. 246.

¹⁰⁾ Tamże dokum. 262.

¹¹⁾ 1599 podpisał konfederację dyssydentów w Wilnie (Opis. *Kiewo-Sofijskaho Sobora*. Kiew 1825. Pribawlenie I. str. 75).

¹²⁾ Po Zawiszy, który 30 Grudnia 1599 został wojewodą Witebskim.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 85. dokum. 56.

¹⁴⁾ Już nie żył 1 Lutego 1611 (M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 258).

1611 „*po śmierci Szczęsnego Holowczyńskiego*“ ¹⁾; postąpił 6 Września 1618 na wojewodę Mińskiego ²⁾.

Słuszka Aleksander, starosta Rzeczycki, mian. kaszt. Mińskim 12 Listopada 1618 „*po Piotrze Tyszkiewicz*“ ³⁾; postąpił 20 Marca 1628 na kasztelana Żmudzkiego ⁴⁾.

Zawisza Andrzej, mian. kaszt. Mińskim 1628 ⁵⁾; umarł 1630 ⁶⁾.

Lacki Jan Alfons, starosta Dynaburski, mian. kaszt. Mińskim 12 Października 1630 „*po śmierci Zawiszy*“ ⁷⁾; postąpił w Grudniu 1634 na kasztelana Żmudzkiego ⁸⁾.

Rajecki Gedeon, z kasztelana Parnawskiego mian. kaszt. Mińskim w Grudniu 1634 ⁹⁾; postąpił na początku 1649 r. na wojewodę Mińskiego ¹⁰⁾.

Czetwertyński książę Mikołaj Stefanowicz, mian. kaszt. Mińskim 5 Lutego 1649 „*po Gedeonie Rajeckim*“ ¹¹⁾; umarł 1661 ¹²⁾.

Kuncewicz Jakób, podkomorzy Lidzki i starosta Koniawski ¹³⁾, mian. kaszt. Mińskim 1661; postąpił 11 Czerwca 1661 na kasztelana Żmudzkiego ¹⁴⁾.

Kędzierzawski Stefan, sędzia ziemski Slonimski ¹⁵⁾, mian. kaszt. Mińskim 1661 ¹⁶⁾; postąpił w końcu 1662 albo na samym początku 1663 r. na kasztelana Smoleńskiego ¹⁷⁾.

Rusiecki Stefan, stolnik Lidzki, mian. kaszt. Mińskim 15 Stycznia

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 88. f. 321 odw.

²⁾ Tamże Ks. 94. dokum. 3.

³⁾ Tamże dokum. 15.

⁴⁾ Tamże Ks. 99. f. 350.

⁵⁾ Jest nim w Lutym 1629 (Volum. legum III. fol. 603).

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 624.

⁸⁾ Po Wiesiolskim, który umarł 19 Listopada 1634.

⁹⁾ Kasztelanem Parnawskim *po nim* mianowany w Grudniu 1634 Dönhof.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 123. f. 104.

¹²⁾ Kossakowski. *Monografie* I. 94 (Sygil. Kor. Ks. 6. f. 63). *Żył jeszcze* 1658 (Niesiecki III. 258).

¹³⁾ Niesiecki V. 442.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 1436.

¹⁵⁾ Niesiecki V. 72.

¹⁶⁾ Jest nim już 1661 (Volum. legum IV. fol. 763).

¹⁷⁾ Z nominacji następcy.

1663 „po *Stefanie Kędzierzawskim, który został kasztelanem Smoleńskim*¹⁾); umarł 1671²⁾.

Judycki Aleksander, mian. kaszt. Mińskim; jest nim w 1677 r.³⁾.

Judycki Jan Paweł, mian. kaszt. Mińskim; jest nim w 1694 r.⁴⁾.

Jesman, mian. kaszt. Mińskim; umarł w 1697 r.⁵⁾.

Puzyna książę Andrzej, starosta Upitski, mian. kaszt. Mińskim 1 Października 1697 „po śmierci *Jesmana*⁶⁾); umarł 1701⁷⁾.

Wojna Jasienicki Konstanty, podkomorzy Brasławski, mian. kaszt. Mińskim 30 Czerwca 1701 „po śmierci *Andrzeja Puzyny*⁸⁾); urzędu nie przyjął.

Szczuka Michał, ciwun Trocki, mian. kaszt. Mińskim 1701 „po śmierci *Andrzeja Puzyny*⁹⁾. Deputat na trybunał skarbowy 1703¹⁰⁾; już nie żył w Listopadzie 1709¹¹⁾.

Wańkiewicz Teodor Antoni, podstarości sądowy Miński, starosta Poduświacki, deputat na trybunał litewski 1709, mian. kaszt. Mińskim przez Augusta II; umarł nie objawszy urzędu¹²⁾.

Lubecki-Drucki książę Szymon, stolnik Owrucki, mian. kaszt. Mińskim 28 Lutego 1710 „po śmierci *Michała Szczuki*¹³⁾); umarł w tymże roku¹⁴⁾, nie objawszy urzędu.

Sapieha Jan Fryderyk, starosta Brzeski, mian. kaszt. Mińskim 8 Czerwca 1711 „po śmierci *Michała Szczuki*¹⁵⁾); nie przyjął

1) M. Lit. Ks. Zap. 135. f. 101.

2) Niesiecki VIII. 196.

3) Volum. legum V. fol. 531, 533 i 545.

4) M. Lit. Ks. Zap. 145. f. 22.

5) Z nominacji następcy. Elekcję Augusta II. podpisali: „Krzysztof i Dominik Jesmanowie, kasztelanowie Mińscy“ (Vol. leg. V. f. 976).

6) M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 78.

7) Z nominacji następcy.

8) M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 825.

9) Tamże Ks. 150. f. 181.

10) Vol. leg. VI. 119

11) M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 140.

12) Niesiecki IX. 225.

13) M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 193.

14) Wójtostwo Łojszyńskie nadane 7 Grudnia 1710 Nestorowiczowi „po zejściu *księcia Druckiego-Lubeckiego, kasztelana Mińskiego*“ (M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 360).

15) M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 404.

urzędu¹⁾), nosił jednak tytuł kasztelana Mińskiego²⁾. Został następnie kasztelanem Trockim.

Wyhowski Daniel, starosta Nieborowski (eks-koniuszy), mian. kaszt. Mińskim 19 Lutego 1713 „po śmierci *Michała Szczuki*³⁾); umarł 1740⁴⁾.

Hlebicki-Józefowicz Aleksander, starosta Orszański, mian. kaszt. Mińskim 2 Czerwca 1740 „po śmierci *Wyhowskiego*⁵⁾); umarł 1742⁶⁾.

Judycki Michał, marszałek Rzeczycki, mian. kaszt. Mińskim 21 Maja 1742 „po śmierci *Hlebickiego Józefowicza*⁷⁾); umarł 1758⁸⁾.

Judycki Jan, pisarz w. ks. lit., mian. kaszt. Mińskim 5 Grudnia 1758 „po śmierci *Michała Judyckiego*⁹⁾); rezygnował 4 Stycznia 1777¹⁰⁾.

Rokicki Adam Michał, rotmistrz Petyhorski, mian. kaszt. Mińskim 24 Marca 1777 „po rezygnacji *Jana Judyckiego*¹¹⁾); umarł 25 Stycznia 1779¹²⁾.

Chmara Adam, instygator w. ks. lit., mian. kaszt. Mińskim 10 Marca 1779 „po śmierci *Michała Rokickiego*¹³⁾); postąpił 4 Lutego 1784 na wojewodę Mińskiego¹⁴⁾.

Zabiello Szymon, general-lejtnant wojsk w. ks. lit., mian. kaszt. Mińskim 2 Czerwca 1784 „po *Adamie Chmarze*¹⁵⁾); rezygnował z powodu utraty wzroku w Lutym 1787¹⁶⁾. Żył jeszcze 1821¹⁷⁾.

1) List jego druk. Danejkowicz. Swada korespondencyjna str. 58.

2) Dokum. druk Walicki. Historia przeznaczonego obrazu Kodeńskiego str. 166.

3) M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 30.

4) Z nominacji następcy.

5) M. Lit. Ks. Zap. 170. f. 367.

6) Z nominacji następcy.

7) M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 559.

8) Z nominacji następcy.

9) M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 118.

10) Tamże Ks. Spraw Publicz. 25. f. 167.

11) Tamże Ks. 21. f. 70.

12) Nadgrobek jego (Kraszewski. Wilno. II. 323/4).

13) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 21. f. 199. dok. 368.

14) Tamże Ks. 30. f. 737.

15) Tamże f. 806. De facto jednak nominacja nastąpiła trochę wcześniej, bo 23 Kwietnia 1784 (Supplement do Gazety Warszawskiej 1784 Nr. 34).

16) Gazeta Warszawska 1787 Nr. 12, suppl.

17) Kurjer Litewski 1821 Nr. 91, dodatek.

Zabięto Szymon, vice-brygadyjer jazdy narodowej, mian. kaszt. Mińskim 8 Lutego 1787 „po rezygnacji Szymona Zabięty¹⁾”; rezygnował czy też umarł 1793²⁾.

Obuchowicz Michał, mian. kaszt. Mińskim prawdopodobnie w 1793 r. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; żył jeszcze w 1801 r.³⁾

Kasztelanija Mozyrska.

Utworzona w Styczniu i zniesiona w Grudniu 1793 r.⁴⁾

Oskierko Kaźmierz Maciej, z marszałka powiatu Mozyrskiego, podniesiony 12 Stycznia 1793 do godności kasztelana Mozyrskiego⁵⁾; przywilej królewski na kasztelaniję otrzymał 26 Listopada 1793⁶⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanowie Mścislawscy.

Kasztelanija Mścislawska utworzona 1566 r., istniała do 1793 r.⁷⁾

Sołomerecki książę Iwan Wasilewicz, starosta Mścislawski, mianowany 16 Marca 1566 „na nowy urząd kasztelana Mścislawskiego⁸⁾”; umarł 1586⁹⁾.

Naruszewicz Stanisław Pawłowicz, ciwun Wileński, mian. kaszt.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 24. f. 510.

²⁾ Wymieniony w kalendarzu na 1794 r. (Jacobi. Europ. geneal. Handbuch 1794. Cz. I. str. 99).

³⁾ Kurjer Litewski 1801 Nr. 98. — Mylnie występują jako kasztelanowie Mińscy: **Paweł Pac** 1587 (Niesiecki I. 287); — **Semen Wojna** (Tamże. Był kaszt. Mścislawskim); — **Bohdan Pawłowicz Sapięha** (Niesiecki VIII. 269. Był wdą Mińskim); — **Eustachy vel Hieronim Kierdej** (Niesiecki I. 287, 288 i V. 80); — **Wilczek** w XVII w. (Niesiecki IX. 331); — **Stanisław Busiecki** 1691 (Niesiecki I. 287. Nie kasztelan, ale kasztelan; porównaj M. Lit. Ks. Zap. 147. f. 158, Ks. 153. f. 311, 452 i t. d.); — **N. Wyhowski** (oprócz wyżej wspomnianego Daniela Wyhowskiego. Niesiecki I. 288); — **Jan Szczytt** 1740 (Żychliński. Złota Księga IV. 364. Był tylko kasztelanem Smoleńskim; porównaj M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 224. f. 344 i Ks. 228 f. 318 odw.); — **Stefan Dominik Romer** 1776 (Żychliński V. 258).

⁴⁾ Patrz wyżej str. 5.

⁵⁾ Tamże.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publicz. 36. Cz. I. f. 141.

⁷⁾ Patrz wyżej str. 2, 5 i 29.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 50. f. 5.

⁹⁾ Żył jeszcze w Marcu 1585 (M. Lit. Ks. Zap. 73. f. 38).

Mścislawskim 1586 r.¹⁾; postąpił 30 Maja 1588 na kasztelaniję Smoleńską²⁾.

Wojna Szymon Matwiejewicz, marszałek i starosta Polongowski i Gorzdowski, ciwun Użwentski, mian. kaszt. Mścislawskim 29 Grudnia 1588³⁾; umarł 1599⁴⁾.

Wojna Sokoł Matwiejewicz, dzierżawca Ożski i Perelomski⁵⁾, mian. kaszt. Mścislawskim 17 Czerwca 1599 „po śmierci Szymona Wojny⁶⁾”; postąpił około 1603 r. na kasztelana Brzeskiego⁷⁾.

Meleszko Jan, marszałek Słonimski⁸⁾, mian. kaszt. Mścislawskim około 1603 r.⁹⁾; postąpił 11 Czerwca 1610 na kasztelana Brzeskiego¹⁰⁾.

Łukomski książę Fryderyk (Fedor), podkomorzy Orszański¹¹⁾, mian. kaszt. Mścislawskim 10 Czerwca 1610 „po Janie Meleszku¹²⁾”; umarł 1613¹³⁾.

Hołowczyński (Rapałowski) książę Konstanty Jarosławicz, starosta Krzyzewski, mian. kaszt. Mścislawskim 11 Listopada 1613 „po śmierci kniazia Fryderyka Łukomskiego¹⁴⁾”; umarł w jesieni 1620 r.¹⁵⁾

Sanguszko-Kowelski książę Szymon Samuel, marszałek Orszański¹⁶⁾, mian. kaszt. Mścislawskim 16 Grudnia 1620 „po śmierci kniazia Konstantego Rapałowskiego¹⁷⁾”; postąpił 7 Listopada 1621 na kasztelana Witebskiego¹⁸⁾.

¹⁾ Jest nim już 1587 (Akty Wileńsk. Archeogr. Komiss. VIII. 429).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 74. f. 363.

³⁾ Tamże Ks. 73. f. 472 i Ks. 74. f. 501.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ Hildebrand. Rukopisnoje Otdielenie Wilens. publ. bibl. 101.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 86. f. 82.

⁷⁾ Patrz wyżej str. 99.

⁸⁾ Marszałkiem Słonimskim mianowany 2 Lutego 1602 (M. Lit. Ks. Zap. 85. f. 170).

⁹⁾ Występuje 1609 (Volum. legum II. f. 1685).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 203.

¹¹⁾ 1609. Volum. legum II. f. 1686.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 201.

¹³⁾ Z nominacji następcy.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 393.

¹⁵⁾ Żył jeszcze w Sierpniu 1620 (M. Lit. Ks. Zap. 96. dok. 136). Porównaj nominację następcy.

¹⁶⁾ Marszałkiem Orszańskim mianowany 20 Maja 1620 (M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 319).

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 362. d. 387.

¹⁸⁾ Tamże f. 562.

Drucki-Sokoliński książę Krzysztof Michałowicz, starosta Jezierzyski ¹⁾, mian. kaszt. Mścisławskim 1622 ²⁾; postąpił 27 Maja 1625 na kasztelana Połockiego ³⁾.

Połubiński książę Konstanty Aleksandrowicz, marszałek Słonimski, mian. kaszt. Mścisławskim 27 Maja 1625 „*po Krzysztofie Druckim Sokolińskim*“ ⁴⁾; został wojewodą Parnawskim 5 Lutego 1633 ⁵⁾.

Pac Piotr, chorąży nadworny lit., mian. kaszt. Mścisławskim 14 Marca 1633 „*po Konstantym Połubińskim*“ ⁶⁾; urzędu nie przyjął.

Ogiński książę Jan Bohdanowicz (Jan Feliks), starosta Kormiałowski ⁷⁾, mian. kaszt. Mścisławskim 27 Maja 1633 „*po Konstantym Połubińskim*“ ⁸⁾; umarł około 1639 r. ⁹⁾.

Abramowicz Mikołaj, cześnik lit. ¹⁰⁾, mian. kaszt. Mścisławskim około 1639 r. Jednocześnie generał artylerii lit.; postąpił w Lipcu 1643 na wojewodę Mścisławskiego ¹¹⁾.

Kamiński Jan, podczaszy Mścisławski, mian. kaszt. Mścisławskim w Lipcu 1643 „*po Mikołaju Abramowiczu*“ ¹²⁾; umarł na początku 1644 r. ¹³⁾.

Stetkiewicz Bohdan, podkomorzy Mścisławski, mian. kaszt. Mścisławskim 20 Lutego 1644 „*po śmierci Jana Kamińskiego*“ ¹⁴⁾; postąpił 2 Marca 1646 na kasztelaniję Nowogrodzką ¹⁵⁾.

Kossakowski Jan Eustachy, starosta Gulbiński, mian. kaszt. Mści-

¹⁾ 1621. Vol. leg. III. 426.

²⁾ Jest nim na początku 1624 r. (Kognowicki. Życia Sapiechów. Wilno 1790. Tom I. 112, 116).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 100. f. 127.

⁴⁾ Tamże f. 126. Taż sama nominacja zapisana drugi raz pod datą 30 Października 1627 (M. Lit. Ks. Spr. Sad. 241 (Ks. Zap. 120) f. 50).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 106. f. 78.

⁶⁾ Tamże f. 376.

⁷⁾ 1629. Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno II. 113/118.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 106. f. 639.

⁹⁾ Żył jeszcze w Grudniu 1637 (Archeogr. Sborn. dokum. Wilno II. 61—62).

¹⁰⁾ Jeszcze 1638 (Karczewski. Replika w sprawie Radziwiłłów str. 129).

¹¹⁾ Radziwiłł. Pamiętniki II. 109.

¹²⁾ Tamże.

¹³⁾ Wolski. „Trojaki prognostyk“ 1644 r.; panegiryk na jego pogrzeb (Juszyński. Dykcyonarz poetów Polskich II. 339—340).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 414.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 118. f. 512.

slawskim prawdopodobnie w 1646 r.; znajdował się 1649 na sejmie w Warszawie ¹⁾ i podobno tegoż roku umarł ²⁾.

Ciechanowiecki Krzysztof, starosta Mścisławski, mian. kaszt. Mścisławskim 22 Marca 1653 „*po śmierci Kossakowskiego*“ ³⁾; postąpił 1654 albo 1655 na wojewodę Mińskiego ⁴⁾.

Drucki Sokoliński książę Jan Antoni, starosta Trabski ⁵⁾, mian. kaszt. Mścisławskim około 1655; umarł 1662 ⁶⁾.

Białozor Stanisław, sędzia ziemski Wilkomierski, mian. kaszt. Mścisławskim 22 Kwietnia 1662 „*po śmierci księcia Sokolińskiego*“ ⁷⁾; umarł około 1666 r.

Ryszkowski Paweł, podczaszy Brzeski ⁸⁾, mian. kaszt. Mścisławskim około 1667 r. ⁹⁾; piastował ten urząd długo i umarł dopiero 1702 ¹⁰⁾.

Szpiłowski Michał, mian. kaszt. Mścisławskim 10 Maja 1702 „*po śmierci Pawła Ryszkowskiego*“ ¹¹⁾; urzędu nie objął.

Ogiński książę Marcyjan Karol, wojewodzie Połocki, mian. kaszt. Mścisławskim 1 Października 1703 „*po śmierci Ryszkowskiego*“ ¹²⁾; umarł w tymże roku ¹³⁾.

Kamiński Michał, mian. kaszt. Mścisławskim 12 Grudnia 1703 „*po śmierci Marcyjana Ogińskiego*“ ¹⁴⁾; umarł 1715 ¹⁵⁾.

Brzostowski Konstanty Benedykt, pisarz w. ks. lit., mian. kaszt. Mścisławskim 20 Marca 1715 „*po śmierci Michała Kamińskiego*“ ¹⁶⁾; umarł 1722 ¹⁷⁾.

Puzyna książę Krzysztof Dominik, starosta Upitski, mian. kaszt.

¹⁾ Volum. legum IV. f. 289.

²⁾ Kossakowski. Monografie I. 155.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 128. f. 35.

⁴⁾ Żył jeszcze w Czerwcu 1654 (Volum legum. IV. f. 468). Porównaj wyżej str. 27.

⁵⁾ 1648. Volum. legum IV. f. 210.

⁶⁾ Z nominacyi następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 132. f. 53.

⁸⁾ 1661. Vol. legum IV. 701.

⁹⁾ Jest nim już w Sierpniu 1669 (Akt. Wileńsk. Archeogr. Komiss. IV. 74).

¹⁰⁾ Z nominacyi następcy i Niesiecki I. 282. Żył jeszcze 1693 (M. Lit. Ks. Zap. 147. f. 262).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 150. f. 274.

¹²⁾ Tamże Ks. 148. f. 1161.

¹³⁾ Z nominacyi następcy.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 46.

¹⁵⁾ Z nominacyi następcy.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 751.

¹⁷⁾ Z nominacyi następcy.

Mściławskim 12 Listopada 1722 „po śmierci Konstantego Brzostowskiego“¹⁾; postąpił 27 Kwietnia 1730 na wojewodę Mściławskiego²⁾.

Lazowy Samuel, wojski Grodzieński, mian. kaszt. Mściławskim 17 Kwietnia 1730 „po Krzysztofie Puzynie“³⁾; umarł 1738⁴⁾.

Ogiński książę Stanisław, starosta Wierzbowski, mian. kaszt. Mściławskim 30 Maja 1738 „po śmierci Samuela Lazowego“⁵⁾; postąpił 10 Czerwca 1740 na kasztelana Witebskiego⁶⁾.

Szczytt Niemirowicz Józef, cześnik lit., mian. kaszt. Mściławskim 10 Czerwca 1740 „po Ogińskim“⁷⁾; umarł 5 Maja 1744⁸⁾.

Puzyna książę Michał, chorąży nadworny lit., mian. kaszt. Mściławskim 11 Czerwca 1746 „po śmierci Józefa Szczytta“⁹⁾; umarł 1752¹⁰⁾.

Zabiello Jan, chorąży Kowieński, mian. kaszt. Mściławskim 7 Czerwca 1752 „po śmierci Michała Puzyny“¹¹⁾; umarł w Kwietniu 1761¹²⁾.

Tyszkiewicz Józef, ciwun Wileński, mian. kaszt. Mściławskim 8 Maja 1761 „po śmierci Jana Zabielly“¹³⁾; postąpił 6 Listopada 1775 na województwo Smoleńskie¹⁴⁾.

Tyszkiewicz Stanisław, ciwun Ejragolski, mian. kaszt. Mściławskim 6 Listopada 1775 „po Józefie Tyszkiewiczzu“¹⁵⁾; postąpił 7 Października 1783 na kasztelana Żmudzkiego¹⁶⁾.

Billewicz Tadeusz, ciwun Ejragolski, mian. kaszt. Mściławskim

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 161. f. 20 i 29.

²⁾ Tamże Ks. 162. f. 516.

³⁾ Tamże f. 567.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 248.

⁶⁾ Tamże Ks. 172. f. 22.

⁷⁾ Tamże f. 24.

⁸⁾ Żychliński. Złota Księga IV. 363.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 174. f. 87.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 991.

¹²⁾ Kurjer Polski 1761 Nr. 17, suppl.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 428.

¹⁴⁾ Tamże Ks. Spraw Publ. 24. f. 1.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 24. f. 2.

¹⁶⁾ Tamże Ks. 30. f. 602.

11 Października 1783 „po Stanisławie Tyszkiewiczzu“¹⁾; postąpił 30 Września 1786 na wojewodę Mściławskiego²⁾.

Chrapowicki Józef, marszałek rady nieustającej, mian. kaszt. Mściławskim 14 Października 1786 „po Billewiczu“³⁾; rezygnował 1792⁴⁾; umarł 5 Marca 1801⁵⁾.

Daszkiewicz Ignacy, mian. kaszt. Mściławskim na sejmie 1792⁶⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanowie Nowogrodzcy.

Kasztelanija Nowogrodzka utworzoną została w 1566 r.⁷⁾.

Wolowicz Hryhory Hrynkowicz, starosta Słonimski, mian. kaszt. Nowogrodzkim 1566⁸⁾; umarł około 1585⁹⁾.

Polubiński książę Aleksander Iwanowicz, dzierżawca Wilkijski, mian. kaszt. Nowogrodzkim 1586¹⁰⁾; umarł 1607¹¹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 603.

²⁾ Tamże Ks. 24. f. 473.

³⁾ Tamże f. 477.

⁴⁾ Encykl. Pow. V. 503.

⁵⁾ Cmentarz Powązkowski III. 6.

⁶⁾ Encykl. Pow. VI. 804/5. — Mylnie występują jako kasztelanowie Mściławscy: **Maciej Wojna** 1568 (Niesiecki IX. 433); — **książę Andrzej Massalski** 1570 (Niesiecki I. 282. Żychliński IV. 174 i V. 202); — **Mikołaj Pać** 1587 (Niesiecki I. 282); — **Fedor Limont** za króla Stefana (Niesiecki IV. 101); — **książę Jerzy Massalski** po bracie Andrzeju (Żychliński IV. 174); — **Żaba** w XVIII wieku (Niesiecki I. 283). — **Z Ogińskiego**, kasztelana 1633—1639 i **Białozora**, kasztelana 1662—1666 roku, robią dwie osoby: „**Feliks Jan Ogiński**, mian. 1633 po Konstantym Polubińskim, postąpił w tymże roku na kaszt. Witebskiego; — **Jan Ogiński**, mian. 1633 po bracie Feliksie Janie, także został 1634 kaszt. Witebskim (Żychliński V. 182). — „**Stanisław Białozor**, kasztelan 1653—1661“ (Żychliński V. 5) i „**Stanisław Białozor**, kasztelan od 1661 po krewnym swym także Stanisławie“ (Tamże 14).

⁷⁾ Patrz wyżej str. 2.

⁸⁾ Starostą Słonimskim jest jeszcze 1560 (Akt Wileńsk. Archeogr. Komiss. VII. 80). Jako kaszt. Nowogr. występuje w Grudniu 1566 (Dogiel. Codex dipl. V. 277).

⁹⁾ Żył jeszcze w Styczniu 1583 (Archeogr. Sborn. dokum. Wilno IV. 250), już nie żył w Kwietniu 1586 (Sprawa Wolowiczów z d. 3 Maja 1586, wypis z ksiąg grodzkich Wolkowskich).

¹⁰⁾ Jeszcze w Grudniu 1586 jest tylko star. Wilkijskim (Metr. Wolyńska Ks. 8. f. 102 odw.), a 1588 jest już kaszt. Nowogr. (Manusk. Wileńsk. Publ. Bibl. Ks. 78. f. 82).

¹¹⁾ Z nominacji następcy. Ostatnia wzmianka o nim 1601 w Grudniu (Archeogr. Sborn. dokum. Wilno IV. 72—73).

Wołowicz Samuel, starosta Moleczadzki¹⁾, mian. kaszt. Nowogrodzkim 6 Marca 1608 „po śmierci Jana (?) Połubińskiego²⁾”; umarł 1626³⁾.

Kopec Wasil Wasilewicz, podkomorzy Brzeski, mian. kaszt. Nowogrodzkim 25 Listopada 1626 „po śmierci Samuela Wołowicza⁴⁾”; umarł w Lutym 1636⁵⁾.

Rudomina Dusiatski Jan, chorąży Nowogrodzki, mian. kaszt. Nowogrodzkim 25 Lutego 1636 „po Kopciu⁶⁾”; umarł 9 Lutego 1646⁷⁾.

Stetkiewicz Zawierski Bohdan Wilhelmowicz, kasztelan Mścislowski, mian. kaszt. Nowogrodzkim 2 Marca 1646 „po śmierci Jana Rudominy⁸⁾”; umarł 1651⁹⁾.

Stetkiewicz Samuel, mian. kaszt. Nowogrodzkim 29 Stycznia 1652 „po śmierci Bohdana Stetkiewicza¹⁰⁾”; umarł 1660¹¹⁾.

Judycki Mikołaj Władysław, gener. artyl. lit., mian. kaszt. Nowogrodzkim 20 Maja 1660 „po śmierci Samuela Stetkiewicza¹²⁾”. Jednocześnie generał artylerji litewskiej; umarł 1670¹³⁾.

Zenowicz Stanisław, podkomorzy Wilkomierski, leśniczy Wilkijski¹⁴⁾, mian. kaszt. Nowogrodzkim¹⁵⁾ prawdopodobnie 1671; umarł 1672¹⁶⁾.

¹⁾ 1603. Testament Halszki z Hlebowiczów Narbutowej (Widymus z ksiąg ziemskich Powiatu Słonimskiego 1631 Paźdz. 4).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 86. dokum. 928.

³⁾ Z nominacyi następcy. W tym samym 1626 r. jeszcze znajdował się na sejmie w Warszawie (Vol. leg. III. f. 494).

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. dokum. 252.

⁵⁾ Radziwiłł. Pamiętniki I. 297.

⁶⁾ Tamże.

⁷⁾ Starowolski. Monumenta fol. 234.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 119. f. 512.

⁹⁾ Z nominacyi następcy.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 170.

¹¹⁾ Z nominacyi następcy.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 134. f. 35.

¹³⁾ Już nie żył we Wrześniu 1670 (Vol. leg. V. fol. 48, wyd. nowe). Pogrzeb jego odbył się 16 Marca 1671 (Colleg. Myszenis S. J. Vexillum Radvanum. Vilnae 1671).

¹⁴⁾ 1670. Niesiecki X. 173/4.

¹⁵⁾ Zenowiczowa, kasztelanowa Nowogrodzka, wdowa, występuje 1677 (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 438).

¹⁶⁾ Niesiecki X. 174.

Jesman Krzysztof, chorąży Słonimski¹⁾, mian. kaszt. Nowogrodzkim 1672²⁾; postąpił 1677 na wojewodę Smoleńskiego³⁾.

Przeździecki Mikołaj Władysław, marszałek Oszmiański, mian. kaszt. Nowogrodzkim w Grudniu 1677 „po Jesmanie⁴⁾”; umarł 11 Października 1683⁵⁾.

Wojna-Jasiennicki Aleksander, star. Brasławski, mian. kaszt. Nowogrodzkim 15 Lipca 1684⁶⁾; umarł 1698⁷⁾.

Aleksandrowicz Stefan, marszałek Grodzieński, mian. kaszt. Nowogrodzkim 20 Kwietnia 1698 „po śmierci Wojny Jasiennickiego⁸⁾”; umarł 1700⁹⁾.

Obuchowicz Teodor Hieronim, podkomorzy Nowogrodzki, mian. kaszt. Nowogrodzkim 4 Listopada 1700 „po śmierci Stefana Aleksandrowicza¹⁰⁾”; umarł 14 Kwietnia 1707¹¹⁾.

Nowosielski Antoni, strażnik polny lit., mian. kaszt. Nowogrodzkim 7 Listopada 1709 „po śmierci Obuchowicza¹²⁾”; umarł 1726¹³⁾.

Oskierko Antoni, pisarz w. lit., mian. kaszt. Nowogrodzkim 11 Października 1726 „po śmierci Antoniego Nowosielskiego¹⁴⁾”; umarł 1734¹⁵⁾.

Niezabytowski Bogusław, star. Propojski, mian. kaszt. Nowogrodzkim 16 Października 1734 „po śmierci Antoniego Oskierki¹⁶⁾”; umarł 21 Marca 1739¹⁷⁾.

Rdułtowski Jan, kasztelan Witebski, mian. kaszt. Nowogrodzkim

¹⁾ Niesiecki IV. 490. 1663 r.

²⁾ Jest nim już w Styczniu 1673 (Volum. legum V. f. 107).

³⁾ Jeszcze w Styczniu 1677 jest kaszt. Nowogr. (Vol. legum V. f. 471), a już w Grudniu 1677 wdą Smoleńskim (Kossakowski. Monografje II. 249—250).

⁴⁾ List króla Jana III (Kossakowski. Monografje II. 250).

⁵⁾ Niesiecki I. 334.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143.

⁷⁾ Z nominacyi następcy.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 423.

⁹⁾ Z nominacyi następcy.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 650.

¹¹⁾ Baliński. Pamiętniki Obuchowiczów i Cedrowskiego. Wilno 1859, str. 64.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 119.

¹³⁾ Z nominacyi następcy.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 165. f. 408.

¹⁵⁾ Z nominacyi następcy.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 93.

¹⁷⁾ Nadgrobek jego w dziele: Otia Publica vox. domestica 1743. f. 85—86.

31 Marca 1739 „po śmierci Bogusława Niezabytowskiego“¹⁾; umarł 1744²⁾.

Szyszka Daniel, stolnik Lidzki, mian. kaszt. Nowogrodzkim 10 Listopada 1744 „po śmierci Jana Rduttowskiego“³⁾; umarł 1756⁴⁾.

Chreptowicz Jan, kasztelan Brzeski, mian. kaszt. Nowogrodzkim 22 Listopada 1756 „po śmierci Daniela Szyszki“⁵⁾; umarł 1765⁶⁾.

Niesiołowski Józef, cześćnik lit., mian. kaszt. Nowogrodzkim 11 Października 1765 „po śmierci Jana Chreptowicza“⁷⁾; postąpił 17 Kwietnia 1773 na wojewodę Nowogrodzkiego⁸⁾.

Jeleński Rafał Józef, sędzia ziemski Wilkomierski, mian. kaszt. Nowogrodzkim 17 Kwietnia 1773 „po Józefie Niesiołowskim“⁹⁾; umarł 1780¹⁰⁾.

Jeleński Gedeon, star. Mozyrski, mian. kaszt. Nowogrodzkim 13 Marca 1780 „po śmierci Rafała Jeleńskiego“¹¹⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł w Lutym 1798¹²⁾.

Kasztelanija Orszańska.

Utworzona w Styczniu a zniesiona w jesieni 1793 r.¹³⁾.

Chrapowicki Mikołaj, z marszałka powiatu Orszańskiego, podniesiony do godności kasztelana Orszańskiego 12 Stycznia 1793¹⁴⁾; przywilej królewski na kasztelaniję otrzymał 26 Listopada 1793¹⁵⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 880.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 1124 i Ks. Zap. 173. f. 518.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 179. f. 640.

⁶⁾ Z nominacji następcy i Encykl. Pow. V. 503.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 188. f. 46. dokum. 92.

⁸⁾ Tamże Ks. 184. f. 900.

⁹⁾ Tamże f. 902 i Ks. Spraw Sąd. 215. f. 356.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 24. f. 230.

¹²⁾ Kurjer Litewski 1798 Nr. 43. — Mylnie występują jako kasztelanowie Nowogrodzcy: książę **Paweł Sokoliński** w XVI w. (Niesiecki I. 272); — **Krzysztof Zenowicz** w XVI w. (Tamże I. 272 i X. 172); — **Mikołaj Wojna Jasiennicki** w XVII w. (Tamże IV. 455).

¹³⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

¹⁴⁾ Tamże.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Spraw. Publ. 36. Cz. I. f. 141.

Kasztelanija Oszmiańska.

Utworzona w Styczniu a zniesiona w jesieni 1793 r.¹⁾.

Oskierko Marcin, z marszałka powiatu Oszmiańskiego, podniesiony do godności kasztelana Oszmiańskiego 12 Stycznia 1793²⁾; przywilej królewski na kasztelaniję otrzymał 26 Listopada 1793³⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanowie Parnawscy.

Kasztelanija Parnawska utworzona 1598, istniała do 1677 r.⁴⁾.

Stabrowski Piotr, starosta Trejdański, mian. kaszt. Parnawskim 15 Marca 1600⁵⁾; żył jeszcze 1607 r.⁶⁾.

Farensbach Woldemar (Wolmar), wojewodzie Wendeński, starosta Tarwesteński⁷⁾, prawdopodobnie był kasztelanem Parnawskim 1609—1612⁸⁾. Złożył godność kasztelana⁹⁾.

Holzschuher, kasztelan Parnawski, umarł 1625¹⁰⁾. Imienia jego nie znamy; może być, iż Bertram Holzschuher, kasztelan Derptski, nie umarł 1620, ale w tym roku został kasztelanem Parnawskim¹¹⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

²⁾ Tamże.

³⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 36. Cz. I. f. 141.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 5 i 15.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 87. dok. 36.

⁶⁾ Lubieński. Pisma pośmiertne. Petersburg 1855, str. 144 i 158. Niemcewicz. Żywot Chodkiewicza I. 149 i Panowanie Zygmunta III., II. 95.

⁷⁾ Niesiecki IV. 18—19.

⁸⁾ Bardzo sprzeczne o jego urzędowaniu posiadamy wiadomości: „Jakiś Farensbach był 1609 kasztelanem Inflantskim“ (Niesiecki I. 288, IV. 18—19). Woldemar Fahrensbach, 1612 namiestnik i naczelny wódz w całych Inflantach (Mittheilungen a. d. Gesch. Liv-, Ehst- und Kurlands VIII. 210). Woldemar Fahrensbach, gubernator Parnawski 1612 (Richter. Gesch. d. deutschen Ostseeprovinzen, Th. II., Bd. I., 211). Woldemar Farensbach, kasztelan Parnawski 1612 (Niemcewicz. Żywot J. K. Chodkiewicza II. 4). 1612 Jerzy Farensbach gubernator Wendeński (Z Metr. Koronnej Ks. 135 f. 817. Kossakowski. Monografie I. 38).

⁹⁾ W polskich źródłach zwany raz Woldemarem, raz Jerzym. W 1617 r. był gubernatorem Kurlandii z ramienia księcia Wilhelma i w tym roku Parnawę, Dynamund i inne zamki poddał Szwedom (Piasecki. Kronika 268. Niemcewicz. Panow. Zygmunta III., III. 79. Mittheilungen a. d. Gesch. Liv-, Ehst- und Kurlands VIII. 210—211. Richter. Th. II., Bd. I., 211 itd.).

¹⁰⁾ Z nominacji następcy i Bartoszewicz. Świecki I. 345.

¹¹⁾ Patrz wyżej str. 103.

Gosiewski Marcin, łowczy Smoleński, rotmistrz J. K. M., mian. kaszt. Parnawskim 22 Lutego 1625 „*po N. Holtsurze*“¹⁾; urzędu nie przyjął²⁾.

Rajecki Gedeon, podkomorzy Derptski, mian. kaszt. Parnawskim 1631³⁾; postąpił 1634 na kasztelaniję Mińską⁴⁾.

Dönhoff Ernest Magnus, star. Derptski, mian. kaszt. Parnawskim w Grudniu 1634 „*po Rajeckim*“⁵⁾; postąpił 4 Listopada 1640 na wojewodę Parnawskiego⁶⁾.

Ossoliński Mikołaj, mian. kaszt. Parnawskim 10 Listopada 1640 „*po Erneście Dönhoffie*“⁷⁾; prawdopodobnie 1646 postąpił na kasztelana Derptskiego⁸⁾.

Kossakowski Tomasz, mian. kaszt. Parnawskim prawdopodobnie 1646 r.; postąpił 9 Grudnia 1650 na kasztelana Derptskiego⁹⁾.

Makowiecki Piotr, starosta Dzievieniski, dzierżawca Werbelski, mian. kaszt. Parnawskim 3 Lutego 1652 „*po Kossakowskim, który postąpił na kasztelaniję Derptską*“¹⁰⁾; umarł na tym urzędzie¹¹⁾. Ostatni kasztelan Parnawski.

Kasztelanija Pińska.

Utworzona w Styczniu a zniesiona w Grudniu 1793 r.¹²⁾.

Lubecki-Drucki książę Franciszek, z marszałka powiatu Pińskiego,

¹⁾ Metr. Koronna Ks. 172. f. 137 (Kossakowski. Monografie II. 342).

²⁾ Marcin Korwin Gosiewski, wojski Smoleński, rotmistrz J. K. M., występuje w Kwietniu 1625 (M. Lit. Ks. Zap. 101. f. 228), 1626 (Ks. Zap. 99. f. 591) itd.

³⁾ Krzysztof Lode, pisarz Wendeński, mian. podkomorzym Derptskim w Czerwcu 1631 „*po Gedeonie Rajeckim, który postąpił na kasztelaniję Parnawską*“ (M. Lit. Ks. Zap. 104. f. 63).

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 180.

⁶⁾ Metr. Koronna Ks. 185. f. 442 (Kossakowski. Monografie I. 102).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 105. f. 87.

⁸⁾ Patrz wyżej str. 104.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 125. f. 115.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 289. f. 152. Także Metryka Koronna Ks. 192. f. 211 (Kossakowski. Monografie I. 180).

¹¹⁾ W 1694 r. występuje: „*Stefan Makowiecki, kasztelanie Parnawski*“ (M. Lit. Ks. Zap. 145. f. 69).

¹²⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

podniesiony do godności kasztelana Pińskiego 12 Stycznia 1793¹⁾; przywilej królewski na kasztelaniję otrzymał 26 Listopada 1793²⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanowie Podlascy.

Kasztelanija Podlaska utworzona 1566; we trzy lata potem odeszła do Korony³⁾.

Tryzna Hryhory Józefowicz, mian. kasztelanem Podlaskim 1566⁴⁾; został kasztelanem Smoleńskim 1569 r.⁵⁾

Najbliżsi jego następcy już po przyłączeniu Podlasia do Korony: **Adam Kosiński**, marszałek gospodarski, mian. kaszt. Podlaskim 2 Maja 1569⁶⁾; umarł w końcu 1573 albo na początku 1574 r.⁷⁾. — **Maciej Sawicki**, star. Mielnicki, pisarz lit., mian. kaszt. Podlaskim w Marcu 1574⁸⁾; umarł 1581⁹⁾. — **Marcin z Obór Leśniowski**, mian. kaszt. Podlaskim 1581¹⁰⁾; umarł 1593¹¹⁾. — **Stanisław Krasieński**, mian. kaszt. Podlaskim 1593; został 1596 wojewodą Płockim¹²⁾.

Kasztelanowie Połoccy.

Kasztelanija Połocka utworzona 1566 r., istniała do 1793 r.¹³⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

²⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 36. Cz. I. f. 141.

³⁾ Patrz wyżej str. 2 i 3.

⁴⁾ Jest nim w Grudniu 1566 (Dogiel. Codex dipl. V. 277); jeszcze w Lutym 1566 występuje bez tego tytułu (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 50. f. 151 odw.).

⁵⁾ Jest nim już 1 Lipca 1569 (Danilowicz. Skarbiec Nr. 2382); jeszcze w Czerwcu 1568 był kaszt. Podlaskim (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 113).

⁶⁾ Dnewnik Liublińskiego sejma 1569. S. Pbg. 1869. str. 335. Jednak już w Marcu 1569 występuje jako kaszt. Podlaski (Volum. legum II. f. 751).

⁷⁾ Żył jeszcze we Wrześniu 1573 (Dogiel. Codex dipl. I. 457. Orzelski. Dzieje I. 175).

⁸⁾ Jest nim podczas bezkrólewia w Listopadzie 1575 r. (Orzelski. Dzieje II. 235), a więc musiał być mianowanym przez króla Henryka. Następnie wspomniany 1576 (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 124), 1578 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. I. 157—162).

⁹⁾ Metryka Koronna Ks. 114 i 123. f. 953 (Bartoszewicz. Biblioteka Warszawska 1865. IV. 183).

¹⁰⁾ Jest nim 1582 (Dogiel. Codex dipl. V. 314).

¹¹⁾ Hajdenstein. Dzieje Polski II. 317.

¹²⁾ Kossakowski. Monografie II. 349; przypis 2. — Mylnie występuje jako kasztelan Podlaski w XVI w. **Konstanty Tyszkiewicz** (Niesiecki I. 277).

¹³⁾ Patrz wyżej str. 2 i 5.

Zenowicz Jurij Mikołajewicz, star. Czezerski i Propojski, mian. kaszt. Połockim 22 Sierpnia 1566¹⁾; postąpił 1579 na kasztelaniję Smoleńską²⁾.

Wołmiński Jan, marszałek, podkomorzy Upitski, mian. kaszt. Połockim 14 Października 1579³⁾; postąpił 6 Lutego 1588 na wojewodę Smoleńskiego⁴⁾.

Szemet Waclaw, podkomorzy Żmudzki, mian. kaszt. Połockim 6 Lutego 1588 „po Janie Wołmińskim“⁵⁾; postąpił 1597 na kasztelaną Smoleńskiego⁶⁾.

Korsak Józef, kasztelan Miński, mian. kaszt. Połockim 25 Października 1597 „po Waclawie Szemet, który został kasztelanem Smoleńskim“⁷⁾. Żył jeszcze 1611⁸⁾; umarł około 1618.

Zenowicz Mikołaj Bogusław, starosta Miński, Czezerski i Propojski⁹⁾, mian. kaszt. Połockim 1618¹⁰⁾. W bitwie pod Chocimem 7 Września 1621 ciężko ranny umarł w kilka dni potem w obozie¹¹⁾.

Korsak Hołubicki Jan, kasztelan Derptski, mian. kaszt. Połockim 2 Października 1621 „po śmierci Mikołaja Bogusława Zenowicza“¹²⁾; umarł 1625¹³⁾. Przed samą śmiercią miał podobno otrzymać nominację na województwo Smoleńskie¹⁴⁾.

Sokoliński-Drucki książę Krzysztof Michałowicz, kaszt. Mściśławski, mian. kaszt. Połockim 27 Maja 1625 „po śmierci Jana Korsaka“¹⁵⁾; umarł 1640¹⁶⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 25.

²⁾ Jeszcze w Sierpniu 1579 jest kaszt. Połockim (Dogiel. Codex dipl. V. 303).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 64. f. 248.

⁴⁾ Tamże Ks. 65. f. 408, Ks. 73. d. 266 i Ks. 74. d. 270.

⁵⁾ Tamże Ks. 73. d. 267 i Ks. 74. d. 272.

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 83. d. 262.

⁸⁾ Krupowicz. Zbiór dawn. dypl. i akt. str. 55.

⁹⁾ Jeszcze w Październiku 1616 (dokum. druk. Zbiór dawn. dypl. i akt. Mińsk. f. 100 i 101).

¹⁰⁾ W Grudniu 1617 jest tylko star. Mińskim (Naruszewicz. Żywot J. K. Chodkiewicza II. 79), a w Czerwcu 1618 już kaszt. Połockim (Tamże 96). Jako kaszt. Połocki występuje następnie 1620 (M. Lit. Ks. Zap. 96. f. 234. d. 118).

¹¹⁾ Sobieski. Pamiętnik wojny Chocimskiej 37; Naruszewicz. Żywot J. K. Chodkiewicza II. 228.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 93. d. 564. f. 535.

¹³⁾ Z nominacji następcy.

¹⁴⁾ Kojalowicz w rękopisnym herbarzu.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 100. f. 127.

¹⁶⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1639 (Dogiel. Codex dipl. V. 409).

Wilczek Jan Anzelm, star. Oszmiański, mian. kaszt. Połockim 26 Marca 1640 „po śmierci Krzysztofa Druckiego-Sokolińskiego“¹⁾; postąpił 1644 na kasztelana Trockiego²⁾.

Rudomina Dusiatki Krzysztof, marszałek Brasławski³⁾, mian. kaszt. Połockim 1644⁴⁾; postąpił 1654 na wojewodę Mińskiego⁵⁾.

Widać z powodu fałszywej wieści o śmierci Rudominy, kaszt. Połockim mian. 27 Sierpnia 1649 Józef Klonowski, kasztelan Witebski „po śmierci Rudominy“⁶⁾. Nominacja ta musiała być cofnięta in favorem viventis possessoris.

Sosnowski Jan, stolnik Wileński, mian. kaszt. Połockim 29 Lipca 1654 „po Krzysztofie Rudominie Dusiatkim, który został wojewodą Mińskim“⁷⁾; umarł 1660⁸⁾.

Korsak Jan, podkomorzy Połocki, mian. kaszt. Połockim 3 Czerwca 1660 „po śmierci Jana Sosnowskiego“⁹⁾; umarł 1697¹⁰⁾.

Pac Michał Kazmierz, star. Wasilkowski, mian. kaszt. Połockim 1 Października 1697 „po śmierci Jana Korsaka“¹¹⁾; rezygnował w końcu 1716 r.¹²⁾, ale cofnął rezygnację i umarł jako kasztelan Połocki w 1724 r.¹³⁾.

Pac Krzysztof Konstancy, pisarz w. ks. lit., mian. kaszt. Połockim 9 Stycznia 1717 „po dobrowolnej rezygnacji Michała Kazmierza Paca, kasztelana Połockiego“¹⁴⁾, i drugi raz 24 Października 1724 „po śmierci Michała Paca“¹⁵⁾; umarł 1725¹⁶⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 488.

²⁾ Patrz wyżej str. 66.

³⁾ Niesiecki VIII. 185.

⁴⁾ Jest nim 1646 (Volum. legum IV. f. 91).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 124. f. 104/114.

⁶⁾ Z nominacji następcy; 1653 jest jeszcze kaszt. Połockim (Volum. legum IV. f. 402).

⁷⁾ Tamże Ks. 129. f. 477.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 134. f. 9.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy. Wspomniany 1674 r. (Vol. leg. V. f. 303).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 839.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ Z nominacji następcy.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 909.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 160. f. 2074.

¹⁶⁾ 1725 Września 11 starostwo Dudzkie „po śmierci Krzysztofa Paca, kaszt. Połockiego“ konferowano Bujnickiemu (M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 100).

Szemet Mikołaj, podkomorzy Orszański, starosta Wielatycki, mian. kaszt. Polockim 12 Października 1726 „po śmierci Krzysztofa Paca“¹⁾; umarł 2 Stycznia 1736²⁾.

Żaba Waleryjan Antoni, kaszt. Brzeski, mian. kaszt. Polockim 16 Marca 1736 „po śmierci Mikołaja Szemeta“³⁾; umarł 16 Lutego 1753⁴⁾.

Plater (v. d. Broël) Konstanty Ludwik, pisarz w. ks. lit., mian. kaszt. Polockim 1754⁵⁾; postąpił 18 Maja 1758 na wojewodę Mścisławskiego⁶⁾.

Brzostowski Adam, star. Dowgowski, mian. kaszt. Polockim 23 Czerwca 1758 „po Konstantym Platerze“⁷⁾; rezygnował dobrowolnie 1776⁸⁾; umarł 1790⁹⁾.

Żaba Tadeusz, podkomorzy Wileński, mian. kaszt. Polockim 23 Listopada 1776 „po rezygnacji Adama Brzostowskiego“¹⁰⁾; postąpił 17 Listopada 1784 na wojewodę Polockiego¹¹⁾.

Sielicki Józef, regent kancel. w. ks. lit., mian. kaszt. Polockim 11 Grudnia 1784 „po Tadeuszu Żabie“¹²⁾; umarł 12 Kwietnia 1791 w Czerniewiczach¹³⁾.

Brzostowski Robert, cześnik w. ks. lit., mian. kaszt. Polockim 14 Maja 1791 „po śmierci Józefa Sielickiego“¹⁴⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej¹⁵⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162 f. 119.

²⁾ Gazeta Polska 1736. Nr. 79.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 169. f. 313.

⁴⁾ Kurjer Polski 1753. Nr. 860.

⁵⁾ Europ. geneal. Handbuch 1758. f. 93.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 43.

⁷⁾ Tamże Ks. 181. f. 431.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ Kossakowski. Monografie I. 22.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 21. f. 148. dok. 117.

¹¹⁾ Tamże Ks. 30. f. 926.

¹²⁾ Tamże f. 941.

¹³⁾ Gazeta Warszawska 1791. Nr. 39, addytament.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 861.

¹⁵⁾ Mylnie występują jako kasztelanowie Polocy: Jurij Szymkowicz Hylzen. Inflanty 183, zamiast Zenowicz); — Jerzy Pac 1596 „po Jerzym Korsaku“ (Niesiecki I. 269. Żychliński V. 203); — Krzysztof Pac 1635—1646 „po Sokolińskim“ (Niesiecki I. 270. Żychliński V. 203. Powód do tej omyłki dał Radziwiłł, Pamiętniki I. 247, który pod r. 1635 kasztelana Polockiego nazywa „Krzysztofem Pacem“ zamiast „Krzysztofem Sokolińskim“).

Kasztelanija Rygska.

Kasztelanija Rygska utworzoną została w Grudniu 1566 r.¹⁾. Ryga należała następnie do prezydentury, a potem województwa Wendeńskiego, aż w 1621 r. ostatecznie zajęta została przez Szwedów.

Mek (von Meck) Jakób, dziekan Rygski²⁾, jako „kasztelan Rygski“ występuje 1569—1576³⁾.

Kasztelanija Rzezycka.

Kasztelanija Rzezycka ustanowiona w Styczniu 1793, zniesiona została w Grudniu tegoż roku⁴⁾. Kasztelana Rzezyckiego nigdy jednak nie było, gdyż dekret podnoszący marszałków powiatowych do godności kasztelanów, nie zastał przy życiu marszałka Rzezyckiego⁵⁾.

Kasztelanija Słonimska.

Kasztelanija Słonimska utworzona w Styczniu 1793, zniesiona została w Grudniu tegoż roku⁶⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 3 i 15.

²⁾ **Jakób von Meck** pochodził ze starej duńskiej szlachty; już w 1559 r. był proboszczem (Domdechant) Rygskim i kanclerzem arcybiskupim. Następnie jako dziekan (Domherr) Rygski posłował 1566 od stanów Inflantskich na sejm Grodzieński. Po sekularyzacji, otrzymał 1567 r. od króla Zygmunta Augusta indygenat polski, herb (15 Lutego 1567) i przywilej na zarnek Sunzel w Inflantach. Pozostawił potomstwo osiedlone w Inflantach a podobno i na Litwie (Hupel. Nordische Miscellaneen, Stück 15, str. 427—429 i Stück 20, str. 223, i Neue Nordische Miscellaneen, Stück 13, str. 495. — Także Richter. Geschichte der deutschen Ostseeprovinzen, Theil II, Bd. I, str. 51).

³⁾ **Jacobus Meck** „castellanusrcgi us Regensis“, albo „Rigensis districtus castellanus“, albo po prostu „castellanus Rigensis“, występuje 1569 (Dogiel. Codex dipl. V. 284 i 288. Mittheilungen aus dem Gebiete d. Geschichte Liv-, Ehst- und Kurlands, II. 403. Gadebusch. Livländische Jahrbücher, cz. II, T. I, str. 105. Richter. Th. II, Bd. I, 53), 1570 (Dogiel. V. 293. Gadebusch. Cz. II, T. I, str. 125. Richter 55), 1574 (Hagemeister. Materialien zu einer Geschichte der Landgüter Livlands. Th. I. Riga 1836, str. 62 i 64), 1576 (Mittheilungen II. 429, porównaj tamże str. 413).

⁴⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

⁵⁾ **Kazmierz Chlewiński**, marszałek Rzezycki, zmarł 19 Listopada 1792 (Korespondent krajowy i zagraniczny 1793. Nr. 22). Mylnie więc Kosiński (Przewodnik herald. IV. 637) robi go kasztelanem Rzezyckim.

⁶⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

Makowiecki Jan Kazmierz, z marszałka powiatu Słonimskiego, podniesiony 12 Stycznia 1793 do godności kasztelana Słonimskiego¹⁾; wykonał przysięgę senatorską w Grodnie 24 Stycznia 1793²⁾. Przywilej królewski na kasztelaniję otrzymał dopiero 26 Listopada 1793³⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanowie Smoleńscy.

Kasztelanija Smoleńska utworzona w 1569 r., istniała do 1793 r.⁴⁾.

Tryzna Hryhory Józefowicz, kasztelan Podlaski, mian. kasztelanem Smoleńskim w pierwszej połowie 1569 r.⁵⁾; umarł około 1571.

Pac Dominik Mikołajewicz, podkomorzy Brzeski⁶⁾, mian. kaszt. Smoleńskim około 1571 r.⁷⁾; umarł 1579 r.⁸⁾.

Zenowicz Jurij Mikołajewicz, kaszt. Połocki, mian. kaszt. Smoleńskim 1579⁹⁾; umarł 1583 r.¹⁰⁾.

Pac Mikołaj Mikołajewicz, biskup Kijowski¹¹⁾, mian. kaszt. Smoleńskim 1583¹²⁾; umarł na początku 1585 r.¹³⁾.

Sapieha Bohdan Pawłowicz, kaszt. Brzeski, mian. kaszt. Smoleń-

¹⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

²⁾ Gazeta Warszawska 1793, Nr. 10 i Korespondent krajowy i zagraniczny 1793, Nr. 26.

³⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 36, cz. I. f. 141.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 3 i 5.

⁵⁾ Już jako kasztelan Smoleński podpisał 1 Lipca 1569 akt unii (Daniłowicz Nr. 2382. W tymże samym roku występuje w dokum. druk. Archeogr. Sborn. dokum. Wilno. VI. 42).

⁶⁾ 1569. (Daniłowicz 2382).

⁷⁾ Jest nim w Maju 1573 (dokum. druk. Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VI. 201).

⁸⁾ Żył jeszcze w Październiku 1576 (Karczewski. Replika w sprawie Radziwiłłów f. 21).

⁹⁾ 1579 Paźdz. 14 kasztelanem Połockim mian. Wolniński (M. Lit. Ks. Zap. 64. f. 248).

¹⁰⁾ 1582 Listopada 27 spisał testament, jawiony do ksiąg już po jego śmierci 29 Października 1583 (M. Lit. Ks. Zap. 68. f. 283 i ten sam dokum. Ks. Spr. Sąd. 61. f. 3).

¹¹⁾ Dok. druk. Akt. Zap. Ross. III. Nr. 68.

¹²⁾ Jest nim 1 Maja 1584 (M. Lit. Ks. Zap. 70. f. 126).

¹³⁾ Z nominacyi następcy. Żył jeszcze w Listopadzie 1584 (M. Lit. Ks. Zap. 73. f. 42 i Ks. 74. f. 46).

skim 20 Kwietnia 1585 „po śmierci Mikołaja Paca“¹⁾; postąpił 21 Maja 1588 na wojewodę Mińskiego²⁾.

Naruszewicz Stanisław Pawłowicz, kaszt. Mścisławski, mian. kaszt. Smoleńskim 30 Maja 1588 „po Bohdanie Sapieże“³⁾; umarł na początku 1589 r.⁴⁾.

Tyszkiewicz Ostafiej, starosta Aiński i Zdzitowski⁵⁾, mian. kaszt. Smoleńskim 1589⁶⁾; umarł na początku 1590 r.⁷⁾.

Agryppa Wacław, kasztelan Miński, mian. kaszt. Smoleńskim 25 Marca 1590 „po śmierci Ostafieja Tyszkiewicza“⁸⁾; umarł 1597⁹⁾.

Szemet Wacław, kaszt. Połocki, mian. kaszt. Smoleńskim 1597¹⁰⁾; umarł 1600¹¹⁾.

Zenowicz Jan Jurjewicz, kaszt. Witebski, mian. kaszt. Smoleńskim 18 Marca 1600 „po śmierci Wacława Szemeta“¹²⁾; musiał umrzeć 1614 r.

Meleszko Jan, kaszt. Brzeski, mian. kaszt. Smoleńskim na początku 1615 r.¹³⁾; umarł 1623¹⁴⁾.

Solomerecki książę Lew Mikołaj, podkomorzy Piński, mian. kaszt. Smoleńskim 3 Lutego 1623 „po śmierci Jana Meleszka“¹⁵⁾; umarł 1627¹⁶⁾.

Strawiński Baltazar, kaszt. Brzeski, mian. kaszt. Smoleńskim

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 73. d. 42 i Ks. 74. d. 46.

²⁾ Tamże f. 344 i 353.

³⁾ Tamże Ks. 74. f. 363.

⁴⁾ 1589 Kwietnia 29 Jan Pac mian. ciwunem Wileńskim „po śmierci Stanisława Naruszewicza, kasztelana Smoleńskiego, ciwuna Wileńskiego“ (M. Lit. Ks. Zap. 76. d. 7).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 76. dok. 170.

⁶⁾ Jest nim w Kwietniu 1590 (Tamże).

⁷⁾ Z nominacyi następcy.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 77. d. 101.

⁹⁾ Żył jeszcze na początku tego roku (Archeogr. Sborn. dokum. Wilno. X. 174).

¹⁰⁾ Kasztelanem Połockim po nim mian. 25 Paźdz. 1597 Korsak (M. Lit. Ks. Zap. 83. d. 262).

¹¹⁾ Z nominacyi następcy.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 84. d. 391.

¹³⁾ Kasztelanem Brzeskim po nim mian. 30 Kwietnia 1615 Kopeć (M. Lit. Ks. Zap. 92. f. 274. d. 36).

¹⁴⁾ Z nominacyi następcy. Żył jeszcze 1621 (M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 493).

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 87. f. 150.

¹⁶⁾ Z nominacyi następcy.

3 Marca 1627 „*po śmierci...*“ (okienko¹⁾); postąpił 1631 na wojewodę Mińskiego²⁾.

Masalski książę Aleksander, kaszt. Derptski, mian. kaszt. Smoleńskim 25 Lutego 1631 „*po Baltazarze Strawińskim, który został wojewodą Mińskim*“³⁾; postąpił w Listopadzie 1638 na województwo Mińskie⁴⁾.

Obryński Krzysztof Dominik, referendarz litewski, mian. kaszt. Smoleńskim w Listopadzie 1638 „*po Masalskim*“⁵⁾; musiał prędko umrzeć.

Chrebtowicz Jurij Adamowicz, leśniczy Merecki i Orszański⁶⁾, mian. kaszt. Smoleńskim 1639⁷⁾; postąpił 29 Grudnia 1643 na kasztelaniję Żmudzka⁸⁾.

Rudomina-Dusiński Piotr, kaszt. Derptski, star. Uświatski, mian. kaszt. Smoleńskim 30 Grudnia 1643 „*po Chrebtowiczu*“⁹⁾; umarł około 1648¹⁰⁾.

Kierdej Eustachy, chorąży Grodzieński¹¹⁾, mian. kaszt. Smoleńskim 1649 r.¹²⁾; postąpił 1653 na kasztelaniję Żmudzka¹³⁾.

Wołowicz Władysław, pisarz polny lit., mian. kaszt. Smoleńskim 21 Kwietnia 1653 „*po Eustachym Kierdeju, który został kasztelanem Żmudzkiem*“¹⁴⁾; postąpił 23 Marca 1656 na wojewodę Witebskiego¹⁵⁾.

Jewłaszewski Kazimierz Ludwik, mian. kaszt. Smoleńskim 1656¹⁶⁾; postąpił 13 Maja 1659 na województwo Brzeskie¹⁷⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 102. f. 3 scdo.

2) Z nominacji następcy.

3) M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 664.

4) Radziwiłł I. 389.

5) Tamże.

6) Niesiecki VI. 137.

7) Jest nim w Sierpniu 1639 (dokum. druk. Akt. Wileńs. Archeogr. Komiss. I. 84).

8) M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 322.

9) Tamże f. 323.

10) Żył jeszcze w Grudniu 1646 (Volum. legum IV. f. 91).

11) Niesiecki V. 79—80.

12) Jest nim na sejmie w Listopadzie 1649 (Volum. legum IV. f. 323).

13) Z nominacji następcy.

14) M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 488.

15) Tamże Ks. 130. f. 14.

16) Jest nim w Marcu 1658 (Zaluski. Epistol. histor. famil. II. 660).

17) M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 406.

Isajkowski Dołmat Jan, dworzanin królewski, mian. kaszt. Smoleńskim 20 Czerwca 1659 „*po Jewłaszewskim*“¹⁾; musiał umrzeć w 1662 r.

Kędzierzawski Stefan, kaszt. Miński, mian. kaszt. Smoleńskim na początku 1663 r.²⁾; umarł około 1666 r.

Wilczek Samuel Franciszek, podstoli Wolkowyski³⁾, mian. kaszt. Smoleńskim około 1666 r.⁴⁾. Żył jeszcze 1681⁵⁾.

Tyszkiewicz Piotr, z marszałka Słonimskiego mian. kaszt. Smoleńskim⁶⁾. Prawdopodobnie siedział na kasztelanii około 1685 r.

Konarski Piotr miał być (prawdopodobnie około 1690 r.) kasztelanem Smoleńskim⁷⁾.

Chrapowicki Krzysztof Antoni, wojewodzie Witebski, mian. kaszt. Smoleńskim około 1695 r.⁸⁾; umarł 1703⁹⁾. Z powodu fałszywej wieści o śmierci Chrapowickiego, kasztelanem Smoleńskim mianowany 4 Września 1698 Stanisław Popławski, star. Koniawski, „*po śmierci Krzysztofa Chrapowickiego*“¹⁰⁾; nominacja ta została cofnięta.

Sokoliński-Drucki książę Karol, star. Wielatycki, mian. kaszt. Smoleńskim 25 Października 1703 „*po Krzysztofie Chrapowickim*“¹¹⁾; umarł 1713¹²⁾.

Szczyt Niemirowicz Krzysztof, cześnik lit., mian. kaszt. Smoleńskim 14 Lipca 1713 „*po śmierci księcia Sokolińskiego*“¹³⁾; umarł 1720¹⁴⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 896.

2) Kasztelanem Mińskim *po nim* mian. 15 Stycznia 1663 Rusiecki (M. Lit. Ks. Zap. 135. f. 101).

3) Niesiecki IX. 331.

4) Jest nim 1670 (Vol. leg. V. f. 46).

5) M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 158. f. 77. dok. 35. Czy nie był następnie wojewodą Mińskim? (Patrz wyżej str. 28).

6) Niesiecki IX. 182. Współczesnego dowodu na to nie mamy; fakt jednak nie podlega wątpliwości, gdyż występuje Mikołaj Tyszkiewicz, *kasztelan Smoleński* 1692 (M. Lit. Ks. Zap. 147. f. 7. Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VIII. 380), 1696 (Przeździecki. Szwecya i pisma rozmaite. Wilno 1845, str. 216). Według Żychlińskiego Tyszkiewicz był kasztelanem 1647—1650 (V. 336).

7) Niesiecki V. 181. Żychliński III. 416.

8) Jest nim 1697 (Vol. leg. V. f. 919).

9) Z nominacji następcy. Żył jeszcze w Maju 1700 (M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 416).

10) M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 462.

11) Tamże Ks. 148. f. 1183.

12) Z nominacji następcy.

13) M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 59.

14) Z nominacji następcy.

Scipio del Campo Jan, star. Lidzki, mian. kaszt. Smoleńskim 7 Listopada 1720 „po śmierci Krzysztofa Szczyta“¹⁾; umarł 1738²⁾.

Niesiołowski Kazmierz, star. Cyryński, mian. kaszt. Smoleńskim 15 Grudnia 1738 „po śmierci Józefa Scipiona“³⁾; rezygnował dobrowolnie 1752⁴⁾.

Burzyński Stanisław, kaszt. Brzeski, mian. kaszt. Smoleńskim 16 Listopada 1752 „po rezygnacji Kazmierza Niesiołowskiego“⁵⁾; rezygnował 1763⁶⁾. Tegoż roku, 10 Października, wstąpił do Jezuitów w Wilnie⁷⁾; umarł 15 Maja 1775⁸⁾.

Burzyński Tadeusz, star. Krasnosielski, mian. kaszt. Smoleńskim 6 Kwietnia 1763 „po rezygnacji Stanisława Burzyńskiego“⁹⁾. Także rezygnował 1770¹⁰⁾ i wkrótce (14 Kwietnia tegoż roku) został wojewodą Mińskim.

Zienkowiec Andrzej, starosta Ostryński (niegdy instygator), mian. kaszt. Smoleńskim 14 Marca 1770 „po rezygnacji Tadeusza Burzyńskiego“¹¹⁾; umarł 1790¹²⁾.

Suchodolski Antoni, eks-skarbny w. ks. lit., mian. kaszt. Smoleńskim 12 Listopada 1790 „po śmierci Andrzeja Zienkowicza“¹³⁾; tytuł kasztelana Smoleńskiego przemienił w Grudniu 1793 na tytuł kasztelana Mereckiego¹⁴⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 160. f. 452.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 170. f. 197.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 179. f. 156.

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ Wiadomości Warszawskie 1763. Nr. 84, suppl.

⁸⁾ Gazeta Warszawska 1775. Nr. 43.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 980.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 679.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 24. f. 690.

¹⁴⁾ Gazeta Warszawska 1793. Nr. 105. — Mylnie występują jako kasztelanowie Smoleńscy: **Bohdan Sapięha** 1500 (Niesiecki VIII. 243); — **Bohdan Kunciewicz** około 1510 (Niesiecki I. 266 i V. 442); — **książę Iwan Sołomerecki** 1569 (Niesiecki I. 265. Był kaszt. Mścislawskim); — **Paweł Pac** (Tamże 266. Był kaszt. Witebskim); — **Jerzy Pac** 1596 (Tamże); — **Hryhory Tryszna** (Żychliński V. 203); — **Serafim Tyszkiewicz** (Niesiecki I. 266); — **Jan Eustachy Tyszkiewicz** 1610 (Tamże); — dwaj **Chrapowiccy Krzysztof** i **Jan Antoni** (Żychliński III. 32. Kosiński. Przewodnik herald. III. 40); — **Jerzy Białożor** 1680, po Kędzierzawskim (Żychliński V. 16).

Kasztelanija Starodubowska.

Utworzona w Styczniu a zniesiona w Grudniu 1793 r.¹⁾.

Bispink Jan, z marszałka powiatu Starodubowskiego, podniesiony 12 Stycznia 1793 do godności kasztelana Starodubowskiego²⁾; przywilej królewski na kasztelaniję otrzymał dopiero 26 Listopada 1793³⁾; umarł 1823⁴⁾.

Kasztelanija Trejdeńska.

Trejden, dawniej zamek warowny, dziś miasteczko w powiecie Rygskim, gubernii Liflandzkiej. Król Zygmunt August, dzieląc w Grudniu 1566 r. Inflanty na cztery kasztelanije, utworzył kasztelaniję Trejdeńską⁵⁾. Następnie Trejden należał do prezydentury, a potem województwa Wendeńskiego.

Ungern (von Ungern) Otto⁶⁾, jako kasztelan Trejdeński występuje 1569—1577⁷⁾.

Kasztelanowie Troccy.

(Patrz wyżej pod Wojewodami str. 62—69).

Kasztelanija Upitska.

Utworzona w Styczniu a zniesiona w Grudniu 1793 r.⁸⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

²⁾ Tamże.

³⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 36. Cz. I. f. 141.

⁴⁾ Kosiński. Przewodnik heraldyczny IV. 10—11.

⁵⁾ Patrz wyżej str. 3 i 15.

⁶⁾ Otto von Ungern baron zu Pürkel, dziedzic dóbr Vogelsang i Ilden w Inflantach, radca arcybiskupi, był synem Jerzego von Ungern, który w 1531 r. otrzymał od cesarza Karola V przywilej na baroństwo (Hupel. Nordische Miscelaneen, Stück 15, str. 254 i 246).

⁷⁾ 1569 (Dogiel. Codex dipl. V. 284, 288. Mittheilungen aus dem Gebiete d. Gesch. Liv-, Ehst- und Kurlands II. 403. Gadebusch. Livländische Jahrbücher, cz. II, T. I, str. 105. Richter. Gesch. d. deutschen Ostseeprovinzen, Th. II, Bd. I., 53), 1577 (Mittheilungen II. 414). U Dogiela: „Otto ab Ungern, baron in Purckel, castellanus regius Torendensis“, albo „Otto ab Ungern, baron in Berckh (?), Thorendensis districtus castellanus“.

⁸⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

Straszewicz Michał, z marszałka powiatu Upitskiego, podniesiony 12 Stycznia 1793 do godności kasztelana Upitskiego¹⁾, wykonał przysięgę senatorską w Grodnie 24 Stycznia 1793²⁾; przywilej królewski na kasztelaniję otrzymał 26 Listopada 1793³⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanowie Wendeńscy.

Kasztelanija Wendeńska powstawała dwa razy. Pierwszy raz: Król Zygmunt August dzieląc w Grudniu 1566 r. Inflanty na cztery kasztelanije, utworzył „*kasztelaniję Wendeńską*“. Podział ten trwał do 1578 r., w którym car Iwan Groźny podbił prawie całe Inflanty⁴⁾.

Fürstenberg Just⁵⁾, starosta Wendeński⁶⁾, jako kasztelan Wendeński występuje 1573—77⁷⁾; umarł przed 1582⁸⁾.

Na sejmie 1598 r., ordynując Inflanty, utworzono przy każdym województwie godność kasztelana; na nowo, takim sposobem, powstała „*kasztelanija Wendeńska*“, istniała do 1677 r.

Szenking (von Schenking) Jerzy⁹⁾, kasztelan Wendeński i ekonom Derptski już 1599¹⁰⁾; umarł 10 Listopada 1605¹¹⁾.

Vacat 1606—1620 (?).

¹⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

²⁾ Gazeta Warszawska 1793, Nr. 10 i Gazeta Korrespondenta 1793, Nr. 26.

³⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 36. Cz. I. f. 141.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 3 i 15.

⁵⁾ Pochodził ze znakomitej rodziny (Hupel. Neue Nordische Miscellaneen IX. 125). Od króla Zygmunta Augusta otrzymał przywilej na zamek Kreuzburg (Mittheilungen a. d. Gesch. Liv-, Ehst- und Kurlands II. 450).

⁶⁾ 1566 w Grudniu (Dogiel. Codex dipl. V. 273. Gadebusch. Livländische Jahrbücher. Cz. II, T. I, str. 65. Richter. Gesch. d. deutschen Ostseeprovinzen, Th. II, Bd. I, 49).

⁷⁾ Mittheilungen II, 91, 401, 414, 450. Także Richter. Th. II, Bd. I, 89.

⁸⁾ Fahne. Die Herren von Hövel. Cöln 1861. Bd. I, Th. II, str. 23—24.

⁹⁾ Otrzymał w 1588 r. przywilej na dobra Antzen w Infantach (Hupel. Nordische Miscellaneen XXII. 457—458).

¹⁰⁾ Tamże.

¹¹⁾ Hilchen Dav. „Epicedion memoriae et honori... Georgii Schenking, castellani in Livonia Venden., haeredis in Antzen et Fernesze, Cracoviae d. 10 Nov. a. 1605 demortui et a. ineunte 1606. Toruniae sepulti. Zamoseii 1606 (Winckelmann. Bibliotheca Livoniae historica. Petersburg 1870. Nr. 7378). O nim Kneschke. Deutsches Adelslexicon VIII. 146. Hagemeister. Materialien. Th. II. Riga 1837, str. 7, 81 i 158. Bratem kasztelana był Otto Schenking, biskup Wendeński (Gadebusch. Versuche in der livländischen Geschichtskunde. Riga 1779. I. Bd., I. Stück, 56).

Tyzenhaus (von Tiesenhausen) Gotard Jan, star. Marienburgski, mian. kaszt. Wendeńskim 30 Stycznia 1621¹⁾; postąpił 1634 na wojewodę Derptskiego²⁾.

Korff Mikołaj, poseł na konwokację 1632 r.³⁾, mian. kaszt. Wendeńskim 1 Lipca 1634⁴⁾; postąpił 19 Lutego 1643 na wojewodę Wendeńskiego⁵⁾.

Głębocki Mikołaj, mian. kaszt. Wendeńskim prawdopodobnie 1643 r.; umarł 1647⁶⁾.

Kaszowski Henryk, miecznik Wołyński, mian. kaszt. Wendeńskim 13 Czerwca 1647 „*po śmierci Mikołaja Głębockiego*“⁷⁾. 15 Stycznia 1654 popadł w niewolę Tatarską⁸⁾, z której wyszedł w Październiku tegoż roku⁹⁾; umarł dopiero w 1680 r.¹⁰⁾

Kasztelanowie Wileńscy.

(Patrz wyżej pod Wojewodami str. 77—84).

Kasztelanija Wiłkomierska.

Utworzona w Styczniu a zniesiona w jesieni 1793 r.¹¹⁾.

¹⁾ Żychliński. Złota księga IV. 391; mianowany jakoby „*po Marcinie Gosiewskim*“ (?). Jako kaszt. Wendeński występuje już 1621 r. (Radziwiłł. Sprawy wojenne, str. 134. Richter. Th. II, Bd. I, str. 216).

²⁾ Jeszcze w Lipcu 1633 jest kaszt. Wendeńskim (M. Lit. Ks. Zap. 110. f. 57). Patrz wyżej str. 13.

³⁾ Volum. legum III. f. 741.

⁴⁾ Fahne. Die Herren von Hövel. Bd. I, Th. II, str. 28. Jest nim 1635 (Ziegenhorn. Staatsrecht d. Herzogthümer Kurland u. Semgallen. Koenigsberg 1772, str. 185).

⁵⁾ Pamiętniki Radziwiłła II. 89.

⁶⁾ Z nominacyi następcy.

⁷⁾ Metr. Koronna Ks. 189. f. 681 (Kossakowski. Monografje III. 166). W następnym roku podpisał elekcję króla Jana Kaźmierza (Volum. legum. IV. f. 254).

⁸⁾ Szymanowski (Samuel Hutor z Kleczan) „*Fatum žalosne W. P. J. M. P. Henryka z Wysokiego na Mielnicy Kaszowskiego, kasztelana Wendeńskiego*“. Lublin 1654.

⁹⁾ Histor. panow. Jana Kaźmierza, wyd. Raczyńskiego I. 188.

¹⁰⁾ Henryk Kaszowski, kasztelan Wendeński, żył jeszcze w Czerwcu 1680 r. (Korzeniowskiego Summaryjusz archiwum Łuckiego w posiadaniu p. Teodora Kaszowskiego w Łabuńkach); wkrótce potem musiał umrzeć. — Mylnie występują jako kasztelanowie Wendeńscy: **Jerzy** (?) **Farensbach**, gubernator (?) Wendeński 1612 (Z Metryki Koronnej Ks. 135. f. 817. Kossakowski. Monografje I. 38); — **Marcin Gosiewski** przed 1621 (Żychliński IV. 391).

¹¹⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

Kościakowski Ignacy, z marszałka powiatu Wilkomierskiego, podniesiony 12 Stycznia 1793 do godności kasztelana Wilkomierskiego ¹⁾; przywilej na kasztelaniję otrzymał dopiero 26 Listopada 1793 ²⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanowie Witebscy.

Kasztelanija Witebska utworzona 1566 r., istniała do 1793 r. ³⁾.

Pac Paweł Mikołajewicz, starosta Wilkomierski, mian. kaszt. Witebskim 1566 ⁴⁾; postąpił 1578 na województwo Mścisławskie ⁵⁾.

Snowski Malcher Zygmuntowicz, marszałek królewski, dzierżawca Kurzeniecki, mian. kaszt. Witebskim prawdopodobnie 1578; umarł 1587 ⁶⁾.

Zawisza Malcher Andrejewicz, marszałek hospodarski, mian. kaszt. Witebskim 6 Lutego 1588 ⁷⁾; umarł 1592 ⁸⁾.

Strawiński Marcin, kasztelan Miński, mian. kaszt. Witebskim 14 Maja 1592 „po śmierci Malchera Zawiszy” ⁹⁾; umarł 1594 ¹⁰⁾.

Zenowicz Jan Jurjewicz, podstoli, mian. kaszt. Witebskim 20 Listopada 1594 „po śmierci Marcina Strawińskiego” ¹¹⁾; postąpił 18 Marca 1600 na kasztelaniję Smoleńską ¹²⁾.

Sapieha Andrzej Iwanowicz, starosta Orszański, mian. kaszt. Witebskim 1600 ¹³⁾; postąpił 10 Lutego 1605 na województwo Mścisławskie ¹⁴⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

²⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 36. Cz. I. f. 141.

³⁾ Patrz wyżej str. 2, 5 i 85.

⁴⁾ Jest nim w Grudniu 1566 r. (Dogiel. Codex dipl. V. 277).

⁵⁾ Patrz wyżej str. 29. Jako kaszt. Witebski występuje jeszcze 1575 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VIII. 253).

⁶⁾ 1588 w Październiku, Lew Sapieha otrzymuje dzierżawę Kurzeniec „po śmierci Malchera Zygmuntowicza Snowskiego, kaszt. Witebskiego” (M. Lit. Ks. Zap. 72. f. 113 i Ks. 73. f. 425).

⁷⁾ Nominacyja zapisana 3 razy: M. Lit. Zapisów Ks. 65. f. 423, 73. d. 268 i 74. d. 274.

⁸⁾ Z nominacyi następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 76. d. 293.

¹⁰⁾ Z nominacyi następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 77. d. 625.

¹²⁾ Tamże Ks. 84. f. 391.

¹³⁾ Jeszcze w Październiku 1599 jest star. Orszańskim (dokum. druk. Akt. Jużn. i Zap. Ross. II. 3), a już w Lutym 1602 kaszt. Witebskim (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 74. f. 292 odw.).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 85. d. 303.

Drucki-Sokoliński książę Michał, star. Ozierzyski ¹⁾, mian. kaszt. Witebskim 1605 ²⁾; postąpił 1613 na województwo Połockie ³⁾.

Sapieha Aleksander Bohdan, star. Orszański, mian. kaszt. Witebskim w Październiku 1613 ⁴⁾. Z tym tytułem występuje na sejmie tegoż roku ⁵⁾; kasztelanii jednak nie przyjął. Później cześnik.

Wolski Mikołaj Zygmuntowicz, marszałek Wolkowyski, mian. kaszt. Witebskim 31 Marca 1615 „po Michale Druckim-Sokolińskim”, którego postąpił na wojewodę Połockiego ⁶⁾; umarł 1621 ⁷⁾.

Sanguszko książę Szymon Samuel, kaszt. Mścisławski, mian. kaszt. Witebskim 7 Listopada 1621 „po śmierci Mikołaja Wolskiego” ⁸⁾; postąpił 21 Maja 1626 na wojewodę Witebskiego ⁹⁾.

Zawisza Mikołaj Janowicz, referendarz lit., mian. kaszt. Witebskim 25 Listopada 1626 „po Samuelu Sanguszcze” ¹⁰⁾. Posłował na elekcyję 1632 r. ¹¹⁾; umarł na tym urzędzie ¹²⁾ 1647 (?).

Klonowski Józef, podkomorzy Połocki, mian. kaszt. Witebskim 1647 ¹³⁾; postąpił 29 Stycznia 1652 na województwo Brzeskie ¹⁴⁾. Z powodu fałszywej wieści o śmierci Rudominy kaszt. Połockiego, Klonowski mian. 27 Sierpnia 1649 kaszt. Połockim ¹⁵⁾, a kaszt. Witebskim mian. 26 Sierpnia 1649 Hieronim Ciechanowicz, sędzia ziemski Smoleński ¹⁶⁾. Obie te nominacyje musiały być cofnięte na korzyść żyjącego Rudominy.

¹⁾ 1596. M. Lit. Ks. Zap. 83. f. 213.

²⁾ Jest nim 1607 (Vol. legum II. 1600).

³⁾ Patrz wyżej str. 46.

⁴⁾ List Zygmunta III do Lwa Sapiehy z d. 16 Paźdz. 1613 (druk. Kognowicki. Życia Sapiehów. Wilno 1790. I. 290).

⁵⁾ Volum. legum III. f. 242.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 92. d. 5.

⁷⁾ Z nominacyi następcy. Żył jeszcze w końcu 1619 (M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 386).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 533. d. 562.

⁹⁾ Tamże Ks. 99. d. 198.

¹⁰⁾ Tamże d. 251.

¹¹⁾ Volum. legum III. f. 773.

¹²⁾ Pamiętniki Krzysztofa Zawiszy str. 6.

¹³⁾ Jeszcze w Maju 1647 jest podkom. Połockim (Vol. leg. IV. f. 139), a już 1648, podczas bezkrólewia, kaszt. Witebskim (Tamże f. 186).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 171.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 124. f. 104 i 114.

¹⁶⁾ Tamże f. 103 i 113.

Kossakowski Tomasz, kaszt. Derptski, mian. kaszt. Witebskim 15 Marca 1652 „*po Józefie Klonowskim*“¹⁾; umarł około 1664 (?).

Białozor Kaźmierz, marszałek Upitski, mian. kaszt. Witebskim około 1664²⁾; postąpił w Marcu 1667. na województwo Mińskie³⁾.

Limont Marcin, sędzia ziemski Lidzki, mian. kaszt. Witebskim 20 Marca 1667 „*po Białozorze, który został wojewodą Mińskim*“⁴⁾; umarł 1670⁵⁾.

Dönhoff Jan, mian. kaszt. Witebskim 1670 (?⁶⁾); umarł 1685⁷⁾.

Kocień Michał Kaźmierz, mian. kaszt. Witebskim 1685⁸⁾; postąpił 1 Września 1700 na kasztelaniję Trocką⁹⁾.

Pociej Kaźmierz Aleksander, chorąży Trocki, mian. kaszt. Witebskim 20 Września 1700 „*po Kotle*“¹⁰⁾; postąpił 10 Maja 1703 na kasztelaniję Trocką¹¹⁾.

Ogiński książę Marcyjan Michał, miecznik lit., mian. kaszt. Witebskim 10 Maja 1703 „*po Kaźmierzu Pocieju*“¹²⁾; postąpił w Październiku 1730 na województwo Witebskie¹³⁾.

Tyszkiewicz Jerzy, pisarz w. lit., mian. kaszt. Witebskim 8 Października 1730 „*po Ogińskim*“¹⁴⁾; umarł 1 Lutego 1735¹⁵⁾.

Rdułtowski Jan, sędzia ziemski Nowogrodzki, mian. kaszt. Witebskim 15 Marca 1735 „*po śmierci Jerzego Tyszkiewicza*“¹⁶⁾; postąpił 31 Marca 1739 na kasztelaniję Nowogrodzką¹⁷⁾.

Pociej Aleksander, podezaszy lit., mian. kaszt. Witebskim 31 Marca

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 164.

²⁾ Jeszcze 1661 był tylko marsz. Upitskim (Vol. leg. IV. f. 790).

³⁾ Jeszcze w Styczniu 1667 jest kaszt. Witebskim (Poczeb. Pamiętnik str. 100). Porównaj nominacje następcy.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 132. f. 618.

⁵⁾ 1670 w Maju Aleksander Wolf, star. Feliński, otrzymuje przywilej na dzierżawę Wasiliską „*po śmierci Limonta, kaszt. Witebskiego*“ (Tamże Ks. 136. f. 48).

⁶⁾ Występuje dopiero 1676 (Vol. leg. V. f. 436).

⁷⁾ Metr. Kor. Sig. Ks. 14. f. 2 (Kossakowski. Monografie I. 103).

⁸⁾ Jest nim już w tym roku (Zawisza. Pamiętniki 18).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 610.

¹⁰⁾ Tamże f. 624.

¹¹⁾ Tamże Ks. 150. f. 347.

¹²⁾ Tamże.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 543.

¹⁴⁾ Tamże f. 546.

¹⁵⁾ Tyszkiewicz. Groby 69 i 106.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 125.

¹⁷⁾ Tamże Ks. 171. f. 880.

1739 „*po Janie Rdułtowskim*“¹⁾; postąpił 10 Czerwca 1740 na kasztelaniję Trocką²⁾.

Ogiński książę Stanisław, kaszt. Mścisławski, mian. kaszt. Witebskim 10 Czerwca 1740 „*po Aleksandrze Pocieju*“³⁾; umarł 14 Czerwca 1748⁴⁾.

Sołohub Józef Antoni, kaszt. Żmudzki, mian. kaszt. Witebskim „*za własną prośbę*“ 12 Października 1748 „*po śmierci Stanisława Ogińskiego*“⁵⁾; postąpił 7 Czerwca 1752 na województwo Witebskie⁶⁾.

Syruc Szymon, miecznik lit., mian. kaszt. Witebskim 23 Października 1752 „*po Solohubie*“⁷⁾; umarł 1774⁸⁾.

Prozor Józef, star. Kowieński, mian. kaszt. Witebskim 7 Kwietnia 1774 „*po śmierci Szymona Syruc*“⁹⁾; postąpił 5 Czerwca 1781 na województwo Witebskie¹⁰⁾.

Kossakowski Michał, pisarz skarbowy lit., mian. kaszt. Witebskim 5 Czerwca 1781 „*po Prozorze*“¹¹⁾; postąpił 22 Lutego 1787 na województwo Witebskie¹²⁾.

Felkerzamb (v. Völkersahm) Adam Ewald, podkomorzy królewski, mian. kaszt. Witebskim 22 Lutego 1787 „*po Kossakowskim*“¹³⁾; został wojewodą Inflantskim 20 Października 1790¹⁴⁾.

Rzewuski Adam Wawrzyniec, mian. kaszt. Witebskim 5 Listopada 1790 „*po Adamie Felkerzambie, który został wojewodą Inflantskim*“¹⁵⁾; rezygnował 1793¹⁶⁾; umarł 1825¹⁷⁾.

Kurzeniecki Ignacy, chorąży Piński, mian. kaszt. Witebskim

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 881.

²⁾ Tamże Ks. 172. f. 21.

³⁾ Tamże f. 22.

⁴⁾ Kurjer Polski 1748. N. 602.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 153.

⁶⁾ Tamże f. 920.

⁷⁾ Tamże Ks. 181. f. 3.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 18. f. 79.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 30. f. 156.

¹¹⁾ Tamże f. 157.

¹²⁾ Tamże Ks. 24. f. 682.

¹³⁾ Tamże f. 518.

¹⁴⁾ Metr. Koronna Sigil. Ks. 37. f. 87 (Bleszyński. Spis senatorów).

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 24. f. 682.

¹⁶⁾ Z nominacji następcy.

¹⁷⁾ Encyklopedia Powszechna XXII. 639.

10 Lipca 1793 „po rezygnacji Adama Rzewuskiego“¹⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanija Wołkowyska.

Utworzona w Styczniu a zniesiona w jesieni 1793 r.²⁾.

Butharyn Mikołaj, z marszałka powiatu Wołkowyskiego, podniesiony 12 Stycznia 1793 do godności kasztelana Wołkowyskiego³⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kasztelanowie Wołyńscy (Łucey).

Kasztelanija Wołyńska (od stolicy Wołynia Łucka, pierwiastkowo Łucką zwana) utworzoną została w 1566 r.⁴⁾; we trzy lata potem odeszła do Korony⁵⁾.

Koziński Michał Tyszkowicz, mian. kaszt. Łuckim 1566 r.⁶⁾; umarł 1568 r.⁷⁾.

Wiśniowiecki książę Andrzej Iwanowicz, mian. kaszt. Łuckim (Wołyńskim) 1568 r.⁸⁾; postąpił 4 Lipca 1572 na województwo Braclawskie⁹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. Ks. 36. Cz. I. f. 10. — Mylnie występują jako kasztelanowie Witebscy: **Krzysztof Dönhoff** na początku XVII w. (Mittheilungen a. d. Gesch. Liv-, Ehst- und Kurlands VII. 320. Fahne. Westphälische Geschlechter 127); — **Feliks Jan Ogiński** 1633—34 (Żychliński V. 182); — **Jan Ogiński** 1634—47 (Tamże i Niesiecki VII. 51); — **Kamiński** w XVII w. (Icones Radivil. Tab. 85. Był kaszt. Mścislawskim. Zawisza. Pamiętniki str. XLVII); — **Samuel Ciechanowiecki** w XVII w. (Kosiński. Przewodnik herald. IV. 54); — **Franciszek Chrapowicki** 1703 (Żychliński V. 192); — **Szymon Kossakowski** 1793—94 (Kosiński IV. 180).

²⁾ Patrz wyżej str. 5 i 6.

³⁾ Tamże. Nominacji jego niema w Metryce. W 1791 r. był podkomorzym Wołkowyskim (Kalendarzyk narodowy i obcy na r. 1792. Cz. II. str. 514), a 1792 marszałkiem (Wieladko. Heraldyka I. 133). Że został kasztelanem, wspomina Kosiński. Przew. herald. IV. 637.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 2.

⁵⁾ Tamże str. 3.

⁶⁾ Jeszcze w Lutym 1566 występuje bez tytułów (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 50. f. 143 i 151), a już w Grudniu 1566 jest kasztelanem Łuckim (Dogiel. Codex dipl. V. 277);

⁷⁾ W Czerwcu 1569 r. występuje już tylko: „pani Michajłowaja Kozinskaia kaszteliansza Łuckaja“ (Żizń. kń. A. M. Kurbskaho I. str. 22).

⁸⁾ Jako kasztelan Łucki występuje 1569 r. (Arch. Sborn. dokum. Wilno VII. 40 i M. Lit. Ks. Spr. Publ. 9. f. 160). Jednocześnie występuje jako kaszt. Wołyński (Volum. legum II. 188).

⁹⁾ Metr. Wołyńska Ks. 1. A. f. 291.

Najbliżsi jego następcy, już po przyłączeniu Wołynia do Korony: **Michał Fedorowicz Myszko**, star. Owrucki i Homelski, mian. kaszt. Wołyńskim 4 Lipca 1572 „po książu **Andrzeju Wiśniowieckim**“¹⁾; umarł 1605²⁾; **książę Aleksander Zasławski**, mian. kaszt. Wołyńskim w Grudniu 1605 „po **Michale Myszcze Warkowskim**“³⁾.

Kasztelanowie Żmudzcy.

Kasztelanija Żmudzka utworzona 1566 r.; przetrwała do upadku Rzeczypospolitej⁴⁾.

Szemet Malcher Stanisławowicz, ciwun Berżański, mian. 11 Marca 1566 „na nowy urząd kasztelana Żmudzkiego“⁵⁾; umarł 1570⁶⁾.

Talwosz Mikołaj Stanisławowicz, kaszt. Miński, mian. kaszt. Żmudzkiem 1570⁷⁾; rezygnował w Styczniu 1588⁸⁾ i zaraz został marszałkiem nadwornym⁹⁾.

Naruszewicz Mikołaj Mikołajewicz, lowczy lit., mian. kaszt. Żmudzkiem 10 Lutego 1588 „po dobrowolnej rezygnacji **Mikołaja Talwosza**“¹⁰⁾; umarł w Listopadzie 1603¹¹⁾.

Hołowczyński książę Aleksander Jarosławowicz, star. Lidzki, mian. kaszt. Żmudzkiem 21 Lutego 1604 „po śmierci **Mikołaja Naruszewicza**“¹²⁾; postąpił 1614 na województwo Mścislawskie¹³⁾.

Talwosz Adam Mikołajewicz, star. Dynaburski¹⁴⁾, mian. kaszt. Żmudzkiem 1614¹⁵⁾; umarł 1628¹⁶⁾.

¹⁾ Metr. Wołyńska Ks. 1. A. f. 289.

²⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1604 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 76. f. 310—313).

³⁾ Metr. Kor. Ks. 150. f. 163 (Bartoszewicz. Encykl. Powsz. XXVIII. 345).

⁴⁾ Patrz wyżej str. 2 i następne.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 1.

⁶⁾ Żył jeszcze 1569 (Vol. leg. II. f. 793). Porównaj przypis następny.

⁷⁾ Jest nim już 1571 (Patrz wyżej str. 109).

⁸⁾ Jeszcze 8 Stycznia 1588 jest kaszt. Żmudzkiem (Vol. leg. II. f. 1203). Porównaj przypis następny.

⁹⁾ Jest nim już 28 Stycznia 1588 (dokum. druk. Zbiór dawn. dypl. i Akt. Wilno I. 142).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 73. d. 276 i Ks. 74. d. 282.

¹¹⁾ Jewłaszewski. Pamiętnik 73.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 85. d. 261.

¹³⁾ Jeszcze w Lutym 1613 jest kaszt. Żmudzkiem (Vol. legum III. f. 204 i 242), a już we Wrześniu 1615 jest wdą Mścislawskim. (Patrz wyżej str. 30).

¹⁴⁾ 1609 (Vol. leg. II. f. 1684).

¹⁵⁾ Jest nim 1616 (Vol. leg. III. 312).

¹⁶⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1623 (Vol. leg. III. 447).

Śluska Aleksander, kasztelan Miński, mian. kaszt. Żmudzkiem 20 Marca 1628 „*po śmierci Adama Talwosza*“¹⁾; postąpił 2 Marca 1633 na województwo Mińskie²⁾.

Wiesiołowski Mikołaj, podczaszy, mian. kaszt. Żmudzkiem 14 Marca 1633 „*po Aleksandrze Ślusce*“³⁾; umarł 19 Listopada 1634⁴⁾.

Lacki Jan Alfons, kaszt. Miński, mian. kaszt. Żmudzkiem w Grudniu 1634⁵⁾; postąpił 5 Grudnia 1643 na starostwo Żmudzkie⁶⁾.

Chrebtowicz Jurij Adamowicz, kaszt. Smoleński, mian. kaszt. Żmudzkiem 29 Grudnia 1643 „*po Alfonsie Lackim*“⁷⁾; postąpił 12 Stycznia 1645 na województwo Parnawskie⁸⁾.

Naruszewicz Aleksander, leśniczy Niemonoicki, mian. kaszt. Żmudzkiem 26 Stycznia 1645 „*po Jerzym Chrebtowiczu*“⁹⁾; umarł 1653¹⁰⁾.

Kierdej Eustachy, kaszt. Smoleński, mian. kaszt. Żmudzkiem 1653¹¹⁾; umarł 1661¹²⁾.

Kuncewicz Jakób, kaszt. Miński, mian. kaszt. Smoleńskim 11 Czerwca 1661 „*po śmierci Eustacheo Kierdeja*“¹³⁾; postąpił 1664 na województwo Brzeskie¹⁴⁾.

Chrzastowski Daniel, miecznik Żmudzki¹⁵⁾, miał być w tym czasie kasztelanem Żmudzkiem¹⁶⁾ (1664—1665)¹⁷⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 350.

²⁾ Tamże Ks. 106. f. 248.

³⁾ Tamże f. 380.

⁴⁾ Starowolski. Monumenta Sarmatarum f. 305.

⁵⁾ Porównaj wyżej str. 111.

⁶⁾ Radziwiłł II. 115—116.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 322.

⁸⁾ Tamże f. 751.

⁹⁾ Tamże f. 749.

¹⁰⁾ Jeszcze 1652 był na sejmie w Warszawie (Vol. leg. IV. fol. 382); już nie żył 10 Kwietnia 1653 (M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 480).

¹¹⁾ Kasztelanem Smoleńskim *po nim* mian. 21 Kwietnia 1653 Wołowicz (Patrz wyżej str. 132).

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 1436.

¹⁴⁾ Porównaj wyżej str. 10.

¹⁵⁾ 1648. Vol. leg. IV. f. 221.

¹⁶⁾ Niesiecki I. 255. III. 94.

¹⁷⁾ Choć może też 1652—53 (?).

Orda Stanisław Wincenty, instygator w. ks. lit.¹⁾, mian. kaszt. Żmudzkiem 1665²⁾; postąpił 29 Maja 1685 na kasztelaniję Trocką³⁾.

Grothuz Wilhelm Eustachy, ciwun Użwentski, mian. kaszt. Żmudzkiem 5 Czerwca 1685 „*po Ordzie*“⁴⁾; umarł 1709⁵⁾.

Unichowski Aleksander Józef, sędzia ziemski Miński, mian. kaszt. Żmudzkiem 31 Października 1709 „*po śmierci Grothuza*“⁶⁾; umarł 1722⁷⁾.

Kryszpin-Kirszensztejn Jerzy Hieronim, generał-lejtnant wojsk lit., mian. kaszt. Żmudzkiem 19 Marca 1722 „*po śmierci Aleksandra Unichowskiego*“⁸⁾; umarł 1737⁹⁾.

Tyszkiewicz Józef, pisarz w. ks. lit., mian. kaszt. Żmudzkiem 8 Lipca 1737 „*po śmierci Kryszpina*“¹⁰⁾; postąpił 21 Maja 1742 na starostwo Żmudzkie¹¹⁾.

Sółłohub Józef Antoni, star. Sannicki, mian. kaszt. Żmudzkiem 21 Maja 1742 „*po Tyszkiewiczzu*“¹²⁾; postąpił 12 Października 1748 na kasztelaniję Witebską¹³⁾.

Pac Józef, star. Chwejdański, mian. kaszt. Żmudzkiem 12 Października 1748 „*po Sółłohubie*“¹⁴⁾; umarł 1765¹⁵⁾.

Chodkiewicz Jan Mikołaj, star. Wieloński, mian. kaszt. Żmudzkiem

¹⁾ 1662 (Vol. leg. IV. 885).

²⁾ Instygatorem po nim już w Styczniu 1666 Zambrzycki (Arch. Sborn. dokum. VI. f. 184—191). Już w Grudniu 1666 Orda jest kaszt. Żmudzkiem (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. IV. f. 33—34).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143. f. 20. odw.

⁴⁾ Tamże f. 22.

⁵⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze w Maju 1707 (Pamiętniki Zawiszy 131).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 82.

⁷⁾ Z nominacji następcy.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 161. f. 316.

⁹⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1736 (Vol. leg. VI. f. 651 i 674). Mylnie więc Teka Podoskiego (III. 230) kładzie śmierć jego na dzień 13 Lutego 1732 (!).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 86.

¹¹⁾ Tamże Ks. 172. f. 573.

¹²⁾ Tamże Ks. 173. f. 62.

¹³⁾ Tamże Ks. 176. f. 153.

¹⁴⁾ Tamże f. 154.

¹⁵⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze w Październiku 1762 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 211. f. 120. d. 20).

19 Sierpnia 1765 „po śmierci Józefa Paca“¹⁾; postąpił 2 Października 1765 na starostwo Żmudzkie²⁾.

Górski Jan Michał, chorąży Żmudzki, mian. kaszt. Żmudzkiem 1 Lutego 1766 „po Janie Chodkiewiczu“³⁾; umarł 20 Maja 1776⁴⁾.

Gielgud Antoni, strażnik w. ks. lit., mian. kaszt. Żmudzkiem 22 Czerwca 1776 „po śmierci Michała Górskiego“⁵⁾; postąpił 25 Września 1783 na starostwo Żmudzkie⁶⁾.

Tyszkiewicz Stanisław, kaszt. Mścisławski, mian. kaszt. Żmudzkiem 7 Października 1783 „po Antonim Gielgudzie, który został starostą Żmudzkiem“⁷⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 29 Grudnia 1801⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 188. f. 43. d. 85.

²⁾ Tamże Ks. 184. f. 396.

³⁾ Tamże f. 420.

⁴⁾ Rękopism X. Bagińskiego 77.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 24. f. 28.

⁶⁾ Patrz wyżej str. 95.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 602.

⁸⁾ Tyszkiewicz. Groby 83. — U Niesieckiego mylnie występują jako kasztelanowie Żmudzczy: dwaj Talwoszowie, Mikołaj † 1578 i Mikołaj Jan 1587; — dwaj Kierdejowie, Eustachy 1653 i Hieronim 1695 (Niesiecki I. 254—255).

3. Ministrowie.

Oprócz biskupów, wojewodów i kasztelanów, do składu Senatu, tak koronnego jak i litewskiego, przed 1764 r., należało jeszcze pięciu ministrów: Marszałek wielki, Kanclerz, Podkanclerzy, Podskarbi wielki i Marszałek nadworny; zasiadali w Senacie zaraz po kasztelanach większych¹⁾. Za Stanisława Augusta policzeni jeszcze zostali do rządu ministerstw i wprowadzeni do Senatu: Hetmani, wielki i polny 1768 r. i Podskarbi nadworny 1775 r.²⁾.

Hetmani³⁾.

Hetman był głównodowodzącym nad wojskami i ministrem wojny. Hetmanów było dwóch: przed 1569 r. „Najwyższy“ i „Dworny“, których miejsce zajęli następnie „Wielki“ i „Polny“.

Pierwotkowo Hetmani, z urzędu swego, nie byli Senatorami i musieli jednocześnie piastować godność wojewody lub kasztelana, aby mieć prawo zasiadania w Senacie. Dopiero na sejmie 1768 r. „ministra wojenne zrównano prawami z ministrami pacis“; Hetmani

¹⁾ Patrz wyżej str. 4.

²⁾ Patrz niżej.

³⁾ Obszerną rozprawę o „Hetmaństwie“ napisał Bartoszewicz (Encyklopedia Powszechna XI. 729—767).

„obojsza narodów“ otrzymali godność senatorską i miejsce w Senacie: Wielcy, po Marszałkach wielkich, a Polni, po Marszałkach nadwornych¹⁾.

Hetmani wielcy²⁾.

Pisarze XVI wieku wspominają o Hetmanach na Litwie w XV wieku³⁾; nawet w 1531 r. król dając Radziwiłłowi przywilej na hetmaństwo, każe mu sprawować ten urząd: „jako sprawował książę Ostrogski, i jak przed nim sprawowany był za królów Kazimierza i Aleksandra“⁴⁾. Tymczasem we współczesnych dokumentach o hetmanach litewskich XV wieku nie spotykamy śladów; jeżeli więc ówczesni dowódcy nad wojskiem używali niekiedy tytułu hetmana (co zresztą, z powodu absolutnego braku współczesnych dowodów, podlega wątpliwości), to byli to hetmani jednej wyprawy i z pewnością urzędu tego dożyłowie nie piastowali.

„Hetman“ zjawia się po raz pierwszy w 1497 r.⁵⁾, twierdzimy więc, iż urząd ten ustanowionym został w tym roku przez wielkiego księcia Aleksandra.

Ostrogski książę Konstanty Iwanowicz, mianowany na urząd hetmana w 1497 r.⁶⁾; jednocześnie namiestnik Braclawski i Winnicki. W bitwie pod Wiedroszą 14 Lipca 1500 dostał się do niewoli moskiewskiej⁷⁾.

Holszański książę Semen Jurjewicz, starosta Łucki i marszałek ziemi Wołyńskiej⁸⁾, mianowany 1500 wojewodą Nowogrodzkim i „hetma-

¹⁾ Volumina legum VII. f. 677.

²⁾ Hetman wielki — magnus dux exercituum — Grossfeldherr.

³⁾ Iwan Żedewit, hetman wielki 1413 (Kronika Bychowca 40); — Jan Gasztold, hetman dworny 1413 (Tamże); — Iwan Chodkiewicz, namiestnik Witebski i hetman 1456 (Tamże 60); — Piotr Janowicz Biały, wda Trocki i hetman † 1498 (Tamże 65. Strykowski II. 305).

⁴⁾ Patrz niżej.

⁵⁾ Patrz niżej.

⁶⁾ Jeszcze w Czerwcu 1496 książę Konstanty nie jest hetmanem (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 66. str. 131—132); jest nim dopiero 11 Września 1497 (M. Lit. Ks. Zap. 6. str. 190). Następnie z tym tytułem występuje w Kwietniu 1498 (Tamże f. 209), w Maju (Tamże f. 206), w Czerwcu (f. 220) tegoż roku itd.

⁷⁾ Karamzyn VI. 186. Latopisiec Daniłowicza 283—284. W dokumentach występuje jeszcze w Czerwcu 1499 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 97 odw. i 99).

⁸⁾ Jeszcze w Maju 1499 r. (Patrz wyżej str. 22).

nem najwyższym“¹⁾; powrócił 1501 do marszałkostwa ziemi Wołyńskiej i starostwa Łuckiego²⁾.

Kieżgajło Stanisław Janowicz, starosta Żmudzki i kasztelan Trocki; był chwilowo hetmanem 1501—1502³⁾.

Kiszka Stanisław Piotrowicz, namiestnik Smoleński⁴⁾; tylko hetman 1503⁵⁾—1507⁶⁾. Czasami zwany „hetmanem polnym“⁷⁾, lub „obożnym“⁸⁾.

Ostrogski książę Konstanty Iwanowicz, wracając z niewoli, przybył do Wilna 25 Września 1507⁹⁾, i już w Listopadzie tegoż roku jest napowrót hetmanem, namiestnikiem Braclawskim i Winnickim, a nadto marszałkiem ziemi Wołyńskiej i starostą Łuckim¹⁰⁾. Około 1511 został kasztelanem Wileńskim¹¹⁾, a 1522 wojewodą Trockim¹²⁾. Hetmanem pozostał aż do śmierci¹³⁾; umarł w Sierpniu 1530¹⁴⁾.

Radziwiłł Jurij Mikołajewicz, „kastelan Wileński, star. Grodzieński, marszałek nadworny, dzierżawca Lidzki i Bielicki, otrzymuje 20 Marca 1531 przywilej: „na Hetmaństwo najwyższe w. ks. lit. ze wszelkiemi attribucyjami, z którymi godność tę sprawował książę Konstanty

¹⁾ Jako „wda Nowogr. i hetman najwyższy“ występuje w Grudniu 1500 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 109), w Marcu 1501 (Tamże Ks. 6. f. 377) i w Kwietniu 1501 (Tamże f. 365).

²⁾ Patrz wyżej str. 22.

³⁾ Jest nim w Październiku 1502 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 428). O hetmaństwie jego wspominają: Kronika Bychowca 70 i 71 i Strykowski II. 311. Już w Lutym 1503 nie jest więcej hetmanem (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 439 i Ks. Zap. 1 i 2. f. 152 i 160).

⁴⁾ Patrz wyżej str. 51.

⁵⁾ Kronika Bychowca 73.

⁶⁾ Jest nim jeszcze 13 Sierpnia 1507 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 277). Oprócz tego jako „hetman“ występuje: M. Lit. Zapisów Ks. 5. f. 310 odw. i Ks. 6. f. 3.

⁷⁾ 1505. Volum. legum I. f. 308 (generalis campiductur), Acta Tomiciana I. 14. 16, M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 253. dok. 226.

⁸⁾ 1506. Daniłowicz. Skarbiec Nr. 2174. Baliński. Histor. miasta Wilna II. 210.

⁹⁾ Acta Tomiciana I. 18.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 193.

¹¹⁾ Patrz wyżej str. 78.

¹²⁾ Patrz wyżej str. 58.

¹³⁾ Z tym tytułem występuje jeszcze we Wrześniu 1529 (M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 157).

¹⁴⁾ Patrz wyżej str. 58.

*Ostrogski, a przed nim jak ona sprawowaną była za królów Kaźmierza i Aleksandra itd.*¹⁾; umarł w Kwietniu 1541²⁾.

Vacat 1541—1553.

Radziwiłł książę Mikołaj Jurjewicz, wojewoda Trocki, mianowany hetmanem 1553³⁾; postąpił w Lutym 1566 na wojewodę Wileńskiego i kanclerza⁴⁾. Dla wyprawy Inflantskiej „hetmanami“ mianowani 1559 r.: Jan Chodkiewicz, stolnik „nad pieszymi“ i Jurij Zenowicz, dzierzawca Czeczerski i Propojski „nad jezdnyimi“⁵⁾.

Chodkiewicz Hryhory Aleksandrowicz, hetman polny, kasztelan Wileński, mianowany hetmanem wielkim 1566⁶⁾; umarł 9 Listopada 1572⁷⁾.

Vacat 1572—1576.

Radziwiłł książę Mikołaj Jurjewicz, wojewoda Wileński, kanclerz w. ks. lit., star. Oszmiański i Lidzki, mianowany powtórnie hetmanem 1576⁸⁾; umarł 27 Kwietnia 1584⁹⁾. W 1578 r. „hetmanem Inflantskim w czasie wojny Inflantskiej“ mianowany Iwan Chodkiewicz¹⁰⁾.

Vacat 1584—1589.

Radziwiłł książę Krzysztof Mikołaj, wojewoda Wileński, hetman polny, mianowany hetmanem wielkim 18 Kwietnia 1589 „po śmierci

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 63.

²⁾ Icones Radivil. Tab. 26. Jeszcze 1540 r. jest „hetmanem“ (M. Lit. Ks. Zap. 22. f. 82).

³⁾ 1553 Maja 11. List królewski do Radziwiłła; król nie każe mu przyjechać na swoje wesele, gdyż poruczył mu „urząd hetmański“ na Litwie (Przędziecki. Jagiellonki Polskie XVI w. I. 389). Jeszcze w Grudniu 1552 Radziwiłł nie był hetmanem (M. Lit. Ks. Zap. 77. f. 233—237); jako „hetman najwyższy“ występuje 1556 (M. Lit. Ks. Zap. 39. dok. 78), 1563 (Tamże f. 420) itd.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 73.

⁵⁾ 1559. „Ustawa Jeho Korol. Mił. i nauka szliuczy do zemli Inflantskoe Hetmany itd.“ (Akt. Juźn. i Zap. Ross. I. 147—150). W Grudniu 1559 i Styczniu 1560 król pisze: „Hetmanu naszomu, do zemli Inflantskoe posłanomu panu Jurju Mikołajewiczu Zenowiewiczzu itd.“ (Tamże 150 i 151).

⁶⁾ Jest nim w Grudniu 1566 (Dogiel. Codex dipl. V. 277).

⁷⁾ Patrz wyżej str. 79.

⁸⁾ 1576 Sierpnia 30. Okólnik królewski o naznaczeniu jego hetmanem (Akt. Zap. Ross. III. 197). Jako „Hetman najwyższy“ występuje w Kwietniu 1578 (M. Lit. Ks. Zap. 60. f. 203—205).

⁹⁾ Icones Radivil. Tab. 30.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 61. f. 120.

*Mikołaja Radziwiłła, wdy Wileńskiego, hetmana*¹⁾; umarł 20 Listopada 1603²⁾.

Vacat 1603—1605.

Chodkiewicz Jan Karol, star. Żmudzki, hetman polny, mianowany hetmanem wielkim 1605³⁾. Jednocześnie od 1616 r. wda Wileński; umarł 24 Września 1621⁴⁾.

Vacat 1621—1625.

Sapieha Lew, wojewoda Wileński, mian. hetmanem wielkim w Lipcu 1625⁵⁾; umarł 7 Lipca 1633⁶⁾.

Vacat 1633—1635.

Radziwiłł książę Krzysztof, wojewoda Wileński, hetman polny, mian. hetmanem wielkim 1 Stycznia 1635 „po śmierci Lwa Sapiehy“⁷⁾; umarł 19 Września 1640⁸⁾.

Vacat 1640—1646.

Kiszka Janusz, wojewoda Połocki, hetman polny, mian. hetmanem wielkim 18 Kwietnia 1646 „po śmierci Krzysztofa Radziwiłła“⁹⁾; umarł w końcu 1653¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Janusz, wojewoda Wileński, hetman polny, mian. hetmanem wielkim 7 Czerwca 1654 „po śmierci Janusza Kiszki“¹¹⁾; umarł 30 Grudnia 1655¹²⁾.

Vacat 1656—1657. Regimentarzem generalnym wojsk w. ks. lit. — Paweł Sapieha, wda Witebski, potem Wileński¹³⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 73. d. 639.

²⁾ Icones Radivil. Tab. 39.

³⁾ Nie był hetmanem jeszcze podczas sejmu, na początku 1605 r., ale został nim zaraz po sejmie (Naruszewicz. Żywot J. K. Chodkiewicza. Przemysł 1857, I. 72). Już 20 Lipca 1605 jest hetmanem (Metr. Koronna Ks. 150. f. 237. Kossakowski. Monografie I. 50).

⁴⁾ Jerlicz. Latopisiec 35.

⁵⁾ List króla Zygmunta III z d. 25 Lipca 1625 donoszący Sapieżom nominację (Kognowicki. Życia Sapiechów. Warszawa 1790, I. 371).

⁶⁾ Radziwiłł I. 164.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 185.

⁸⁾ Radziwiłł II. 25. Icones Radivil. Tab. 51.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 121. f. 224.

¹⁰⁾ Patrz wyżej str. 46.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 129. f. 457.

¹²⁾ Icones Radivil. Tab. 54.

¹³⁾ Volum. legum IV. f. 534.

Sapieha Paweł Jan, wojewoda Wileński, mian. hetmanem wielkim 1658 r. ¹⁾; umarł 30 Grudnia 1665 ²⁾.

Vacat w 1666 r.

Pac Michał Kazmierz, wda Smoleński i hetman polny, mian. kaszt. Wileńskim i hetmanem wielkim w końcu Stycznia 1667 ³⁾. Jednocześnie od 1669 wda Wileński; umarł 4 Kwietnia 1682 ⁴⁾.

Sapieha Kazmierz Jan, wojewoda Wileński, hetman polny, mian. hetmanem wielkim 1682 ⁵⁾. Odsadzony od czei i urzędów przez Augusta II 1703 ⁶⁾.

Wiśniowiecki książę Michał Serwacy, hetman polny, kasztelan Wileński, mian. hetmanem wielkim 27 Listopada 1703 „po zdraycy *Kazmierzu Sapieże*“ ⁷⁾. Otrzymał amnestyję od króla Stanisława na początku 1707, zrzekł się buławy wielkiej, a utwierdzonym został przy buławie polnej ⁸⁾.

Sapieha Kazmierz Jan, po elekcji króla Stanisława powrócił do województwa Wileńskiego i buławy ⁹⁾. Zrzekł się buławy w 1708 r. na rzecz Jana Sapiehy, star. Bobrujskiego ¹⁰⁾.

Sapieha Jan, starosta Bobrujski, mian. hetmanem wielkim 1708 r. przez króla Stanisława ¹¹⁾; oddalony w 1709 r. po powrocie Augusta II ¹²⁾.

Ogiński książę Grzegorz, star. Żmudzki, hetman polny, mian. hetmanem wielkim 22 Października (sic) 1709 „po rezygnacji *Michała Wiśniowieckiego*“ ¹⁾.

¹⁾ Jeszcze 17 Marca 1656 jest tylko wdą Wileńskim (Akt. Tryb. Główn. 1670 Czerwca 4, Nr. 482), a hetmanem już na sejmie w Czerwcu 1658 (Vol. leg. IV. f. 522 i następne).

²⁾ Nadgrobek (Danejkwicz. Svada Inscriptioalis str. 98—99).

³⁾ Wakanse rozdawano zaraz po rozpoczęciu sejmku 24 Stycznia 1667 (Histor. Panow. Jana Kazmierza, wyd. Raczynski III. 97—98). Już 11 Lutego 1667 jest hetmanem (Akty Wileń. Arch. Komiss. IV. 35).

⁴⁾ Baliński. Pamiętnik Cedrowskiego 152.

⁵⁾ Jest nim już na sejmie na początku 1683 r. (Vol. leg. V. f. 688/9).

⁶⁾ Zawisza 222/3.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1222.

⁸⁾ Zawisza 253/4. Przeddziecki. Podole, Wołyń I. 193. W Lipcu 1706 występuje jako hetman wielki (Akt. Wileń. Arch. Komiss. V. 277).

⁹⁾ Wojewoda Wileński i hetman wielki 1705 (Zawisza 236), 1706 (Tamże 254) itd.

¹⁰⁾ Zawisza 259.

¹¹⁾ Tamże i Załuski. Epistol. Histor. famil. III. 845. Jest nim już w Maju 1708 (Akt. Wileń. Arch. Komiss. VIII. 297).

¹²⁾ Zawisza 275. Załuski. Epistol. III. 896.

wieckiego“ ¹⁾. Nominacyja ta nie zastała go więcej przy życiu, gdyż umarł 17 Października 1709 ²⁾.

Pociej Ludwik Konstanty, hetman polny, mian. hetmanem wielkim 28 Października 1709 „po śmierci *Hrehorego Ogińskiego*“ ³⁾. Jednocześnie kasztelan Wileński 1709, wojewoda Wileński 1722; umarł 3 Stycznia 1730 ⁴⁾.

Vacat 1730—1735. Michał książę Wiśniowiecki, kanclerz, mian. 12 Stycznia 1730 regimenterzem generalnym wojsk w. ks. lit. ⁵⁾.

Wiśniowiecki książę Michał Serwacy, kanclerz, mian. hetmanem wielkim 9 Listopada 1735 „po śmierci *Ludwika Pocięja*“ ⁶⁾. Jednocześnie wojewoda Wileński; umarł 16 Września 1744 ⁷⁾.

Radziwiłł książę Michał Kazmierz, wojewoda Wileński, hetman polny, mian. hetmanem wielkim 5 Października 1744 „po śmierci *księcia Michała Wiśniowieckiego*“ ⁸⁾; umarł 15 Maja 1762 ⁹⁾.

Masalski książę Michał Józef, kasztelan Wileński, hetman polny, mian. hetmanem wielkim 8 Października 1762 „po śmierci *księcia Michała Radziwiłła*“ ¹⁰⁾; umarł 20 Stycznia 1768 ¹¹⁾.

Ogiński książę Michał Kazmierz, z wojewody Wileńskiego, mian. 29 Lutego 1768 hetmanem w. ks. lit. „po śmierci *księcia Michała Masalskiego*“ ¹²⁾. Pierwszy z hetmanów nie zajmował żadnego senatorskiego krzesła, gdyż stosownie do nowo ustanowionej konstytucji sam przez swój urząd był senatorem. Rezygnował 6 Lipca 1793 ¹³⁾; umarł 31 Maja 1800 ¹⁴⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 53.

²⁾ Zawisza 275.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 68.

⁴⁾ Kurjer Polski 1730. Nr. 3.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 456.

⁶⁾ Tamże Ks. 169. f. 3.

⁷⁾ Kurjer Polski 1744. Nr. 407.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 173. f. 213.

⁹⁾ Kotłubaj. Galerja Nieświeżska. Wilno 1857, str. 457.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 728.

¹¹⁾ Gazety współczesne.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 571.

¹³⁾ Z gazet. Kossakowski. Monografie I. 173.

¹⁴⁾ Wojcicki. Cmentarz powązkowski II. 191.

Kossakowski Szymon Marcin, hetman polny, mian. hetmanem wielkim w Lipcu 1793¹⁾; powieszony w Wilnie 25 Kwietnia 1794²⁾.

Hetmani polni.

W XVI wieku spotykamy na Litwie: „hetmanów dwornych“. Hetman dworny (campiductor curiae) przywoził dworskim służebnym ludziom i był zależnym od marszałka³⁾. W drugiej połowie XVI wieku musiała nastąpić reorganizacja tego urzędu. Hetman dworny począł nazywać się hetmanem polnym (Campiductor, Unterfeldherr) i jako taki był zastępcą hetmana wielkiego. Hetmani polni weszli do senatu, razem z hetmanami wielkimi, dopiero w 1768 r.

Radziwiłł Jurij Mikołajewicz, starosta Grodzieński⁴⁾ (niegdy wda Kijowski i podczaszy), mianowany hetmanem dwornym w Czerwcu 1521⁵⁾; został 1522 kasztelanem Trockim⁶⁾.

Niemirówicz Andrzej Jakubowicz, wojewoda Kijowski, mian. hetmanem dwornym około 1536 r.⁷⁾; umarł 1541⁸⁾.

¹⁾ Z gazet. Kossakowski. Monografije I. 173.

²⁾ Z gazet. Szujski. Dzieje Polski IV. 712. — Mylnie występują jako hetmanowie: **Iwan Zedewit** 1413 (Patrz wyżej str. 148, przypis 3); — **Mikołaj I. Radziwiłł** 1430 (Icones Radivil. Tab. 3); — **Mikołaj II. Radziwiłł** 1436 (Tamże. Tab. 8); — **Aleksander Hawnulewicz** w XV wieku, kaszt. Wileński i hetman (Niesiecki III. 392); — **Piotr Montygerdowicz**, marszałek wielki i hetman (Tamże VI. 523); — **Iwan Chodkiewicz** 1456 (Patrz wyżej str. 148, przypis 3); — **Piotr Janowicz Biały** (Tamże); — **Jan Radziwiłł**, kaszt. Trocki i hetman † 1542 (Niesiecki I. 367. Za Niesieckim powtórzył Bartoszewicz w art. „hetman“. Encyklop. Powsz. XI. 737; — **Mikołaj Janowicz Radziwiłł**, marsz. ziemski, miał otrzymać 22 Grudnia 1549 nominację na „generalis exercit. M. D. L. capitaneus“ (Icones Radivil. Tab. 66. We współczesnych źródłach nie występuje nigdy z tytułem hetmana); — **Hieronim Chodkiewicz**, kaszt. Wileński i hetman † 1561 (Niesiecki I. 367; za nim inni).

³⁾ Bartoszewicz. Encyklop. Powsz. XI. 743).

⁴⁾ Tylko jako star. Grodzieński występuje 1518 (M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 13 i 24), 1520 (M. Lit. Pargamin Nr. 56), 1521 (M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 40 i 47).

⁵⁾ 1521 Czerwca 20 jest tylko „star. Grodzieńskim“ (M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 40), a już 25 Czerwca „star. Grodzieńskim i hetmanem dwornym“ (Tamże Ks. 10. f. 49 i Ks. 12. f. 78).

⁶⁾ Przez następne lata występuje bez tytułu hetmana dwornego: 1523 (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 76), 1525 (Tamże f. 269), 1526 (Tamże f. 297), 1527 (Tamże f. 349), 1528 (Tamże f. 378) itd.

⁷⁾ Jest nim w Sierpniu 1539 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 12. f. 75—78); nie był nim jeszcze 1534 (Akt. Zap. Ross. II. 334 i Akt. Juźn. i Zap. Ross. I. 84).

⁸⁾ Jeszcze w Czerwcu 1541 jest „wojewoda Kijowskim, hetmanem dwornym, dzierżawcą Świslockim i Owruckim“ (Autonowicz. Hramoty f. 67). Porównaj wyżej str. 20.

Chodkiewicz Hryhory Aleksandrowicz, kasztelan Trocki, mian. hetmanem dwornym 9 Listopada 1561¹⁾. Jednocześnie od 1564 r. kasztelan Wileński; został 1566 hetmanem wielkim²⁾.

Sanguszko książę Roman Fedorowicz, wojewoda Braclawski, mian. hetmanem dwornym prawdopodobnie 1569 r.³⁾; umarł 12 Maja 1571⁴⁾.

Radziwiłł książę Krzysztof Mikołaj, podczaszy, mian. hetmanem dwornym 1572 r.⁵⁾; tytuł „hetmana dwornego“ przemienił prawdopodobnie w 1579 r. na tytuł „hetmana polnego“⁶⁾. Jednocześnie od 1579 r. kaszt. Trocki i podkanclerzy, a od 1584 r. wojewoda Wileński; został 18 Kwietnia 1589 hetmanem wielkim⁷⁾.

Vacat 1589—1600.

Chodkiewicz Jan Karol, starosta Żmudzki, mian. hetmanem polnym 1600 r.⁸⁾; postąpił 1605 na hetmana wielkiego⁹⁾.

Vacat 1605—1615.

Radziwiłł książę Krzysztof, mian. hetmanem polnym 1615 r.¹⁰⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 38. d. 230.

²⁾ Jeszcze w Styczniu 1566 jest „curiae nostrae campiductor“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 149). Porównaj wyżej str. 150.

³⁾ Tylko jako „wojewoda Braclawski“ występuje w Grudniu 1566 (Dogiel. Codex dipl. V. 277), 1568 (Archiw Jugo Zap. Ross. Cz. VI. T. I. 64. Ziziń. kń. A. M. Kurbskaho. Kijów 1849, I. 22), 1569 (Archiw Jugo Zap. Ross. Cz. I. T. I. 15 i 29). Według Bartoszewicza „został hetmanem polnym (!) w Lutym 1567 (Świecki II. 425), dopiero jednak w Październiku 1569 r. król posłał mu przywilej na hetmaństwo polne“ (!) (Tamże II. 431). Książę Roman Sanguszko jako „wojewoda Braclawski i hetman dworny“ występuje w Maju 1569 (M. Lit. Ks. Zap. 49. f. 42), w Lutym 1571 (Metr. Wołyńska Ks. 2. f. 65), w Maju 1571 (Pamiętniki. Kijów 1852. T. III. Cz. II. 187); jako wda Braclawski i hetman polny 1569 (Volum. legum II. f. 766).

⁴⁾ Strykowski II. 409.

⁵⁾ Icones Radivil. Tab. 39. Jest nim podczas bezkrólewia w Grudniu 1573 (Akt. Juźn. i Zap. Ross. I. 192), musiał więc być mianowanym jeszcze przez króla Zygmunta Augusta. Jako „podczaszy i hetman dworny“ występuje jeszcze 1576 (M. Lit. Ks. Zap. 60. f. 35 odw.), 1577 (Tamże f. 3—4).

⁶⁾ Według Hajdensteina (Dzieje Polski I. 331) otrzymał jednocześnie w 1579 r. „bulawę mniejszą, kasztelaniję Trocką i pieczęć mniejszą“. Odtąd już stale tytułuje się hetmanem polnym: 1581 (M. Lit. Ks. Zap. 65. f. 77—79), 1587 (Akt. Wil. Arch. Komiss. VIII. 427), 1588 (Arch. Sborn. dokum. Wilno VI. 53).

⁷⁾ Patrz wyżej str. 150.

⁸⁾ Naruszewicz. Żywot J. K. Chodkiewicza I. 31.

⁹⁾ Patrz wyżej str. 151.

¹⁰⁾ Icones Radivil. Tab. 51. Jest nim we Wrześniu 1615 (Akt. Zap. Ross. IV. 448).

Jednocześnie kasztelan Wileński 1633 i w tymże roku wojewoda Wileński; postąpił 1 Stycznia 1635 na hetmana wielkiego¹⁾.

Kiszka Janusz, wojewoda Połocki, mian. hetmanem polnym 14 Stycznia 1635 „*po Krzysztofie Radziwille*“²⁾; postąpił 18 Kwietnia 1646 na hetmana wielkiego³⁾.

Radziwiłł książę Janusz, podkomorzy lit., mian. hetmanem polnym 18 Kwietnia 1646 „*po Januszu Kiszce*“⁴⁾. Jednocześnie star. Żmudzki 1646, wda Wileński 1653; postąpił 7 Czerwca 1654 na hetmana wielkiego⁵⁾.

Gosiewski Wincenty Korwin, podskarbi wielki lit., mian. hetmanem polnym w Czerwcu 1654⁶⁾; zabity przez zbuntowanych żołnierzy 29 Listopada 1662⁷⁾.

Vacat 1663. Jan na Kodniu Sapieha, pisarz polny koronny, mian. hetmanem polnym po Gosiewskim; z powodu choroby odmówił⁸⁾. — Michał Kaźmierz Pac, oboźny lit., otrzymuje regimentarstwo wojsk w. ks. lit.⁹⁾.

Pac Michał Kaźmierz, oboźny lit., mian. hetmanem polnym w Grudniu 1663¹⁰⁾. Jednocześnie wojewoda Smoleński; postąpił w Styczniu 1667 na hetmana wielkiego¹¹⁾.

Wołowicz Władysław, wojewoda Witebski, mian. hetmanem polnym w Styczniu 1667¹²⁾; umarł 15 Września 1668¹³⁾.

Radziwiłł książę Michał Kaźmierz, podkanclerzy, mian. hetmanem polnym we Wrześniu 1668 przed samą abdykacją Jana Kaźmierza¹⁴⁾; umarł 14 Listopada 1680¹⁵⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 185.

²⁾ Tamże f. 188 odw.

³⁾ Tamże Ks. 121. f. 224.

⁴⁾ Tamże f. 135.

⁵⁾ Tamże Ks. 129. f. 457.

⁶⁾ Rudawski. Hist. Polski. Petersb. 1855, I. 251. Wierzbowski. Konnotata wypadków. Lipsk 1858, str. 90.

⁷⁾ Poczobut. Pamiętnik f. 186.

⁸⁾ Danejkowicz. Swada Polska Korespondencyjna str. 53.

⁹⁾ Volum. legum IV. f. 992.

¹⁰⁾ Poczobut. Pamiętnik 69.

¹¹⁾ Patrz wyżej str. 152.

¹²⁾ Wakanse rozdawano zaraz po rozpoczęciu sejmku 24 Stycznia 1667 (Histor. Panow. Jana Kaźmierza, wyd. Raczynski III. 97—98). Na tymże sejmie występuje Wołowicz jako hetman polny (Vol. leg. IV. 984).

¹³⁾ Chrapowicki. Dyaryusz 67.

¹⁴⁾ Kochowski. Klimakter. IV. Lipsk 1853. f. 15.

¹⁵⁾ Icones Radivil. Tab. 142.

Sapieha Kaźmierz Jan, wojewoda Połocki, mian. hetmanem polnym na początku 1681 r.¹⁾, wojewoda Wileński w Kwietniu lub Maju 1682²⁾; postąpił w końcu 1682 na hetmana wielkiego³⁾.

Ogiński książę Jan Samuelowicz, wojewoda Połocki, mian. hetmanem polnym w końcu 1682 r.⁴⁾; umarł 25 Lutego 1684⁵⁾.

Vacat 1684—1685.

Śluska Józef Bogusław, marszałek nadworny, mian. hetmanem polnym 25 Kwietnia 1685⁶⁾, kasztelan Wileński 1685; umarł 8 Października 1701⁷⁾.

Wiśniowiecki książę Michał Serwacy, starosta Piński, Gliniański i Wilkowski, mian. hetmanem polnym 17 Stycznia 1702 „*po śmierci Śluski*“⁸⁾; postąpił 27 Listopada 1703 na hetmana wielkiego⁹⁾.

Ogiński książę Grzegorz Antoni, starosta Żmudzki, mian. hetmanem polnym 27 Listopada 1703 „*po ks. Michale Wiśniowieckim*“¹⁰⁾. Nieprzyznany przez Stanisława Leszczyńskiego. Po powrocie Augusta II mianowany z hetmana polnego hetmanem wielkim; umarł, nie odebrawszy przywileju, 17 Października 1709¹¹⁾.

Wiśniowiecki książę Michał Serwacy, wojewoda Wileński, hetman wielki lit. z nominacji Augusta II, w skutek amnestyi u króla Stanisława i układów z Sapieha, powrócił temu ostatniemu województwo Wileńskie i buławę wielką na początku 1707 r., a sam utwierdzony został jako hetman polny¹²⁾. Po powrocie Augusta II wywieziony do Rosyi 1709 r.¹³⁾.

Pociey Ludwik Konstanty, podskarbi wielki lit., mian. hetmanem polnym 22 Października 1709 „*po Grzegorzcu Ogińskim, który został*

¹⁾ Jest nim w Kwietniu 1681 i w Sierpniu tegoż roku (Akt. Tryb. Główn. 1681 Sierpnia 20 Nr. 449 i 1682 Czerwca 17 Nr. 219).

²⁾ Patrz wyżej str. 75.

³⁾ Patrz wyżej str. 152.

⁴⁾ Jest nim w Marcu 1683 (Zaluski. Epistolae Histor. famil. I. 805).

⁵⁾ Niesiecki VII. 55.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143. f. 17.

⁷⁾ Patrz wyżej str. 82.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 896.

⁹⁾ Tamże f. 1222.

¹⁰⁾ Tamże f. 1220.

¹¹⁾ Patrz wyżej str. 153.

¹²⁾ Zawisza 253—254. Porównaj dyaryusz ks. Mich. Wiśniowieckiego (Przeździecki. Podole, Wołyń I. 103).

¹³⁾ Zawisza 274.

hetmanem wielkim¹⁾); już w kilka dni później, 28 Października 1709, postąpił na hetmaństwo wielkie²⁾.

Dönhoff Stanisław, miecznik koronny, mian. hetmanem polnym lit. 5 Listopada 1709 „po Ludwiku Pocięju“³⁾). Jednocześnie wda Polocki 1723; umarł 2 Sierpnia 1728⁴⁾.

Vacat 1728—1735. Książę Michał Wiśniowiecki, regimentarzem od 1730 r.⁵⁾.

Radziwiłł książę Michał Kazmierz, marszałek nadworny lit., mian. hetmanem polnym 9 Listopada 1735 „po śmierci Stanisława Dönhoffa“⁶⁾). Jednocześnie kasztelan Trocki 1735, wojewoda 1737, kasztelan Wileński 1742; postąpił 5 Października 1744 na hetmaństwo wielkie⁷⁾.

Masalski książę Michał Józef, kasztelan Trocki, mian. hetmanem polnym 5 Października 1744 „po ks. Radziwiłła“⁸⁾). Jednocześnie kasztelan Wileński 1744; postąpił 8 Października 1762 na hetmaństwo wielkie⁹⁾.

Sapieha Aleksander Michał, wojewoda Polocki, mian. hetmanem polnym 8 Października 1762 „po Masalskim“¹⁰⁾); został kanclerzem 13 Września 1775¹¹⁾.

Sosnowski Józef, wojewoda Smoleński, mian. hetmanem polnym 13 Września 1775 „po Aleksandrze Sapieże“¹²⁾); rezygnował w Grudniu 1780¹³⁾); umarł wojewodą Polockim 31 Grudnia 1783¹⁴⁾.

Tyszkiewicz Skumin Ludwik, pisarz lit., mian. hetmanem polnym 16 Grudnia 1780 „po rezygnacji Józefa Sosnowskiego“¹⁵⁾); został podskarbinem wielkim 13 Września 1791¹⁶⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 58.

2) Tamże f. 68.

3) Tamże f. 109.

4) Patrz wyżej str. 48.

5) Patrz wyżej str. 53.

6) M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 352.

7) Tamże Ks. 173. f. 213.

8) Tamże f. 214.

9) Tamże Ks. 183. f. 728.

10) Tamże f. 729.

11) Tamże Ks. Spraw Publ. 21. dok. 36.

12) Tamże dok. 37.

13) Gazeta Warszawska 1780. Nr. 86.

14) Patrz wyżej str. 48.

15) M. Lit. Ks. Spraw Publ. 21. f. 723. dok. 506.

16) Tamże Ks. 34. f. 971.

Kossakowski Szymon Marcin, podczaszy Kowieński, general wojsk rosyjskich, obwołany hetmanem polnym 25 Czerwca 1792 przez konfederację generalną w. ks. lit. (targowicka¹⁾); postąpił w Lipcu 1793 na hetmaństwo wielkie²⁾.

Zabiełło Józef, lowczy lit., marszałek konfederacji generalnej w. ks. lit., ogłoszony hetmanem polnym 15 Czerwca 1793³⁾). Otrzymał nominację 11 Lipca 1793⁴⁾); zginął w Warszawie 9 Maja 1794⁵⁾.

Kanclerzowie.

Urząd kanclerski „litewski“ musiał być ustanowionym, gdy wielki książę Kazmierz, powołany na tron Polski, Litwę zmuszonym był opuścić i rządy jej zdaleka sprawować. Do tego czasu każdy książę miał swego prywatnego kanclerza⁶⁾.

Kanclerz przedstawiał żywy organ głosu królewskiego; gdzie tylko król potrzebował się odezwać, tam wszędzie mówił za niego kanclerz. Kanclerz zarządzał kancelaryją królewską; wszelkie dokumenty, które nosiły podpis królewski, przywileje na godności i dobra, dyplomata itd. musiały być kontrasygnowane przez kanclerza i w akta wieczyste kancelaryi, to jest „metrykę“, wpisane. Dlatego też kanclerz miał na zawołanie liczne grono pisarzy.

1) Szujski. Dzieje Polski IV. 674—675.

2) Patrz wyżej str. 154.

3) Gazeta Warszawska 1793. Nr. 50.

4) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 36. Cz. II. f. 1. Według Koresp. Kraj. i Zagr. 1793, str. 50, nominacja nastąpiła 14 Czerwca 1793.

5) Koresp. Kraj. i Zagr. 1794. Nr. 37, dod. — Z tytułem hetmanów polnych występują mylnie: **Jan Gasztold**, hetman dworny 1413 (Patrz wyżej str. 148, przypis 3); — **Stanisław Zenowicz** 1500 (Niesiecki X. 171); — **Stanisław Kiszka** 1505 (Patrz wyżej str. 149); — **Jan Radziwiłł**, kaszt. Trocki, miał być hetmanem polnym 1530—1541 i zostać hetmanem wielkim (Niesiecki I. 369; urojony); — **Piotr Stanisławowicz Kiszka**, kaszt. Wileński, hetman polny 1542—44 (Patrz wyżej str. 64); — **Mikołaj Jurjewicz Radziwiłł** 1557—60 (Icones Radivil. Tab. 30. Był hetmanem wielkim); — **książę Bohdan Ogiński** 1596 (Bartoszewicz. Encykl. Pow. XI. 738, powołując się na Bielskiego, dalszy ciąg kroniki wyd. Sobieszczańskiego str. 275, gdzie Ogiński nazwany tylko „starszym nad wojskiem litewskim“); — **Andrzej Sapieha**, wda Polocki, hetman polny około 1600 r. (Danejkowicz. Swada polska weselna, str. 101).

6) **Maldrzyk (Mikołaj)**, kanclerz i sekretarz w. ks. Witolda 1429 (Prochaska. Kodeks listów Witolda, str. 822); — **pan Fedko Kozłowski**, kanclerz Swidrygielny 1445 (Akt. Zap. Ross. I. 59. Antonowicz. Hramoty, str. 10; M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 12. f. 157 odw. 158) itd.

Od 1458 do 1579 r. kanclerze byli stale wojewodami Wileńskimi. Wołowicz 1579—1587 był tylko kasztelanem Wileńskim; poczem kanclerze jednocześnie innych urzędów więcej nie sprawowali.

Kieżgajłowicz Michał, występuje po raz pierwszy jako kanclerz 1446 r.¹⁾. Jednocześnie namiestnik Smoleński 1451, wojewoda Wileński 1458; umarł w końcu 1476²⁾.

Sudymontowicz Olechno (Aleksander), namiestnik Połocki, mianowany wojewodą Wileńskim i kanclerzem na początku 1477³⁾; umarł 1491⁴⁾.

Radziwiłłowicz Mikołaj, kasztelan Trocki i namiestnik Nowogrodzki, mianowany wojewodą Wileńskim i kanclerzem prawdopodobnie zaraz po podniesieniu królewicza Aleksandra na wielkie księstwo 1492 r.⁵⁾; umarł 16 Lipca 1509⁶⁾.

Radziwiłł Mikołaj Mikołajewicz, wojewoda Trocki, mian. wojewodą Wileńskim i kanclerzem 20 Czerwca 1510⁷⁾; umarł w Styczniu 1522⁸⁾.

Gasztold Olbracht Marcinowicz, wojewoda Wileński, mian. kanclerzem w Lipcu 1522⁹⁾; umarł 1539¹⁰⁾.

Vacat 1539—1546.

Hlebowicz Jan Jurjewicz, wojewoda Wileński, mian. kanclerzem 1546¹¹⁾; umarł 23 Kwietnia 1549¹²⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 29; następnie 1450 (Tamże f. 58) itd.

²⁾ Jeszcze we Wrześniu 1476 jest wdą Wileńskim i kanclerzem w. ks. lit. (M. Lit. Ks. Zap. 103. f. 366—367).

³⁾ Jest nim już 1477 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 235).

⁴⁾ Żył jeszcze w Sierpniu 1490 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 70 i 75). Już nie żył w Lutym 1492 (Tamże Ks. Zap. 15. f. 69. dok. 79).

⁵⁾ Jest nim w Czerwcu 1492 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 126—127).

⁶⁾ Icones Radivilianae Tab. 8. Żył jeszcze w Styczniu 1509 (Danilowicz. Skarbiec Nr. 2211 i M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 410).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 353.

⁸⁾ Icones Radivil. Tab. 12. Wspomniany jeszcze w Grudniu 1520 (M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 28).

⁹⁾ Jeszcze 4 Lipca 1522 jest tylko wojewodą Wileńskim (M. Lit. Ks. Zap. 104. f. 7—11), a już 3 Sierpnia 1522 jest także i kanclerzem (Tamże Ks. 11. f. 69).

¹⁰⁾ Patrz wyżej str. 73.

¹¹⁾ Jeszcze 30 Maja 1546 jest tylko wdą Wileńskim (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 147), a już 18 Paźdz. 1546 i kanclerzem (Metr. Wolyńska Ks. 6. f. 263).

¹²⁾ Paprocki. Herby 842. Strykowski II. 403.

Radziwiłł książę Mikołaj Janowicz (Czarny), marszałek ziemski, mian. kanclerzem na początku Grudnia 1550 r.¹⁾. Jednocześnie wojewoda Wileński 1551; umarł 28 Maja 1565²⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Jurjewicz (Rudy), wojewoda Trocki, mian. wojewodą Wileńskim w Lutym 1566³⁾, a prawdopodobnie jednocześnie i kanclerzem⁴⁾. Hetman wielki od 1576 r.; złożył kanclerstwo w Październiku 1579⁵⁾.

Wołowicz Ostafi Bohdanowicz, kasztelan Wileński, podkanclerzy, mian. kanclerzem w Październiku 1579⁶⁾; umarł w Grudniu 1587⁷⁾. Vacat 1588—1589.

Sapieha Lew Iwanowicz, podkanclerzy, mian. kanclerzem w Kwietniu 1589⁸⁾; złożył kanclerstwo i został wojewodą Wileńskim na początku 1623 r.⁹⁾.

Radziwiłł książę Albert Stanisław, podkanclerzy, mian. kanclerzem 6 Lutego 1623¹⁰⁾; umarł 12 Listopada 1656¹¹⁾.

Pac Krzysztof, podkanclerzy, mian. kanclerzem 2 Marca 1658 „po śmierci ks. Albrzycha Radziwiłła“¹²⁾, jednak już w Lipcu 1657 występował jako „nominat na kanclerstwo“¹³⁾; umarł 10 Stycznia 1684¹⁴⁾.

¹⁾ Baliński. Pisma histor. (Listy Zygmunta Augusta) I. 185.

²⁾ Icones Radivil. Tab. 66.

³⁾ Patrz wyżej str. 73.

⁴⁾ Jako wdą Wileński i kanclerz występuje już w Marcu 1566 (M. Lit. Ks. Zap. 49. f. 1).

⁵⁾ Jeszcze 20 Paźdz. 1579 jest wdą Wileńskim, hetmanem i kanclerzem (Hildebrand. Rukopisnoe otdielenie Wilens. publ. bibl. str. 84).

⁶⁾ Hajdenstein. Dzieje Polski. Petersb. 1857. I. 331. Jest nim już w Listopadzie 1579 (Arch. Sborn. dokum. Wilno III. 284).

⁷⁾ Patrz wyżej str. 80.

⁸⁾ Jeszcze 14 Kwietnia 1589 podkanclerzym jest Lew Sapieha (M. Lit. Ks. Zap. 72. f. 182 odw.), a już 4 Maja 1589 podkanclerzym Gabryjel Wojna (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VI. 55). W Maju 1589 Lew Sapieha występuje jako kanclerz (Kognowicki. Życie Lwa Sapiehy. Wilno 1790. f. 167).

⁹⁾ Jeszcze w Kwietniu 1622 jest kanclerzem (M. Lit. Ks. Spr. Sad. 87. f. 70).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. dok. 1.

¹¹⁾ Icones Radivil. Tab. 88.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 348.

¹³⁾ Medeksza 29—30, 37, 60.

¹⁴⁾ Tamże 11.

Ogiński książę Marcyjan, wojewoda Trocki, mian. kanclerzem 15 Maja 1684¹⁾; umarł 26 Stycznia 1690²⁾.

Radziwiłł książę Dominik Mikołaj, podkanclerzy, mian. kanclerzem 26 Lutego 1690³⁾; umarł 27 Lipca 1697⁴⁾.

Radziwiłł książę Karol Stanisław, podkanclerzy, mian. kanclerzem w końcu 1698 r.⁵⁾; umarł 2 Sierpnia 1719⁶⁾.

Wiśniowiecki książę Michał Serwacy (niegdy wojewoda Wileński i hetman wielki), mian. kanclerzem w Lutym 1720⁷⁾; został 9 Listopada 1735 wojewodą Wileńskim i hetmanem wielkim⁸⁾.

Sapieha Jan Fryderyk, kaszt. Trocki, mian. kanclerzem w Listopadzie 1735⁹⁾; umarł 6 Lipca 1751¹⁰⁾.

Czartoryski książę Fryderyk Michał, podkanclerzy, mian. kanclerzem 6 Października 1752 „po śmierci Fryderyka Michała Sapiehy“¹¹⁾; umarł 13 Sierpnia 1775¹²⁾.

Sapieha książę Aleksander Michał, wojewoda Połocki, hetman polny, mian. kanclerzem 13 Września 1775 „po śmierci księcia Michała Czartoryskiego“¹³⁾; umarł 28 Maja 1793¹⁴⁾.

Chreptowicz Joachim, podkanclerzy, ogłoszony kanclerzem 14 Czerwca 1793¹⁵⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 4 Marca 1812¹⁶⁾.

¹⁾ Poczeb. Pamietnik 173.

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 140. f. 190.

³⁾ Żalusi. Epistol. Histor. famil. I. 1162.

⁴⁾ Icones Radivil. Tab. 107.

⁵⁾ Kottłubaj. Galeryja Nieświeżska 400. U Zawiszy w Maju 1698 jest podkanclerzym (str. 195), a w Grudniu 1698 kanclerzem (str. 200). Podkanclerzym po nim 1 Lipca 1699 Szczuka.

⁶⁾ Icones Radivil. Tab. 148.

⁷⁾ Jarochoowski. Teka Podoskiego VI. 440.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 169. f. 1 i 3.

⁹⁾ Mowa przy oddawaniu pieczęci 5 (!) Listopada 1735 (Danejkwicz. Swada polska oratorska 56).

¹⁰⁾ Kurjer Polski 1751. Nr. 774.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 179. f. 1.

¹²⁾ Gazeta Warszawska 1775. Nr. 65.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 21. f. 36.

¹⁴⁾ Korespondent Kraj. i Zagr. 1793. Nr. 44. Gazeta Warszawska 1793. Nr. 43, supplement.

¹⁵⁾ Korespondent Krajowy i Zagraniczny i Gazeta Warszawska 1793. Nr. 50.

¹⁶⁾ Kurjer Litewski 1812. Nr. 21. — Mylnie występują z tytułami kanclerzy: **Fedko** 1445 (Bartoszewicz. Encykl. Pow. XIII. 894. Porównaj wyżej str. 159, przypis 6); — **Michał Szemiot** 1476 (Żychliński IV. 393); — **Krzysztof**

Podkanclerzowie

Podkanclerzy (vice-cancellarius), jak to samo nazwisko pokazuje, był zastępcą kanclerza. Urząd ten, na Litwie, utworzonym został w 1566 r., przez naśladownictwo Korony¹⁾.

Wołowicz Ostafi Bohdanowicz, podskarbi ziemski, marszałek nadworny i pisarz, mianowany podkanclerzym 11 Marca 1566²⁾. Jednocześnie marszałek nadworny do 1569 r., w którym został kasztelanem Trockim; postąpił w Październiku 1579 na kanclerstwo³⁾.

Radziwiłł książę Krzysztof Mikołaj, podczaszy i hetman polny, mian. podkanclerzym w Październiku 1579⁴⁾. Jednocześnie hetman polny i kasztelan Trocki; rezygnował z kanclerstwa i został 15 Listopada 1584 wojewodą Wileńskim⁵⁾.

Sapieha Lew Iwanowicz, pisarz lit., mian. podkanclerzym 2 Lutego 1585 „po rezygnacji Krzysztofa Radziwiłła, który został wojewodą Wileńskim“⁶⁾; postąpił w Kwietniu 1589 na kanclerza⁷⁾.

Wojna Gabryjel Matwiejewicz, pisarz lit., mian. podkanclerzym w Kwietniu 1589⁸⁾; umarł 1615⁹⁾.

Wołowicz Eustachy, ksiądz, referendarz i pisarz duchowny lit., mian. podkanclerzym 1615¹⁰⁾. Na początku 1616 r. został biskupem Wileńskim, a w jesieni tegoż roku złożył podkanclerstwo¹¹⁾.

Mikołaj Radziwiłł, wda Wileński i kanclerz 1584 (Icones Radivil. Tab. 39. Niesiecki I. 346); — **Rahoza** w XVI w. (Niesiecki VIII. 85); — **Kiszka**, kanclerz 1609 (Kraszewski. Wilno III. 20).

¹⁾ W dawniejszych czasach na Litwie tylko Świdrygiello miał swego „podkanclerzego“. Był nim książę **Borys** (Gliński?) podkanclerzy 1438 r. (Antonowicz. Hramoty, str. 6. Akt. Zap. Ross. I. 49).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 92. dok. 105.

³⁾ Hajdenstein. Dzieje Polski I. 331.

⁴⁾ Tamże.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 70. f. 156 i z nominacji następcy.

⁶⁾ Tamże Ks. 70. f. 181 i Ks. 71. f. 1.

⁷⁾ Jeszcze 14 Kwietnia 1589 jest podkanclerzym (M. Lit. Ks. Zap. 72. f. 182 odw.). Porównaj wyżej str. 161, przypis 8.

⁸⁾ Jest nim już 4 Maja 1589 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VI. 53—54).

⁹⁾ Niesiecki IX. 435.

¹⁰⁾ 1615 Kwietnia 4 Kiszka mian. referendarzem „po Wołowiczu, który został podkanclerzym“ (M. Lit. Ks. Zap. 92 dok. 25).

¹¹⁾ Przyalgowski. Żywoty Biskupów Wileńskich II. 75.

Wołowicz Hieronim, podskarbi wielki lit., mian. podkanclerzym 1618¹⁾; został starostą Żmudzkiem na początku 1619 r.²⁾

Radziwiłł książę Albert Stanisław, mian. podkanclerzym 10 Marca 1619 „*po Hieronimie Wołowiczu, który zostaje starostą Żmudzkiem*“³⁾; postąpił 6 Lutego 1623 na kanclerza⁴⁾.

Sapieha Paweł Stefan, koniuszy lit., mian. podkanclerzym 14 Lutego 1623 „*po Albrychcie Stanisławie Radziwiłł*“⁵⁾; umarł 19 Lipca 1635⁶⁾.

Pac Stefan, podskarbi wielki lit., mian. podkanclerzym 6 Listopada 1635 „*po śmierci Pawła Sapielhy*“⁷⁾; umarł 19 Listopada 1640⁸⁾.

Tryzna Marcyjan, ksiądz, referendarz i pisarz lit., biskup Małeński, mian. podkanclerzym 30 Sierpnia 1641 „*po śmierci Stefana Paca*“⁹⁾; umarł 17 Maja 1643¹⁰⁾.

Vacat 1643—1645.

Sapieha Kazimierz Leon, marszałek nadworny lit., mian. podkanclerzym 6 Marca 1645 „*po śmierci Marcyjana Tryzny*“¹¹⁾; umarł 19 Stycznia 1656¹²⁾.

Pac Krzysztof, chorąży lit., mian. podkanclerzym 1656¹³⁾; postąpił 2 Marca 1658 na kanclerstwo¹⁴⁾.

Naruszewicz Aleksander, pisarz lit., mian. podkanclerzym w Marcu 1658¹⁵⁾; umarł 21 Czerwca 1668¹⁶⁾.

¹⁾ Jest nim już 2 Kwietnia 1618 (M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 191). 1618 Kwietnia 4 Naruszewicz mian. podskarbin „*po Wołowiczu, który został podkanclerzym*“ (M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 191 i Ks. 95. f. 34 i 36. d. 45).

²⁾ Z nominacyi następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 253. d. 268.

⁴⁾ Tamże Ks. 99. dok. 1.

⁵⁾ Tamże Ks. 100. f. 1.

⁶⁾ Radziwiłł. Pamiętniki I. 264.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 455.

⁸⁾ Radziwiłł II. 26.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 55.

¹⁰⁾ Radziwiłł II. 106.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 742.

¹²⁾ Z nadgrobk. Kognowicki. Życia Sapiechów. Warszawa 1792. III. 253.

¹³⁾ 1656 Sierpnia 16 Słuska mian. chorążym „*po Krzysztofie Pacu, który zostaje podkanclerzym*“ (M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 34). Pac jednak prawie nigdy nie tytułował się podkanclerzym i w tym czasie występuje jako „nominat na kanclerstwo“ (Patrz wyżej str. 161) albo „chorąży“ (Indygenat Szeweryna druk. Selden. Tituli honorum. Frankfurt 1696. II. 199).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 348.

¹⁵⁾ Pisarzem *po nim* Kotowicz, kuchmistrz, *po którym* kuchmistrem mian. 11 Marca 1658 Kryszpin (M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 233). Już jako podkanclerzy występuje Naruszewicz na sejmie 1658 r. (Vol. leg. IV. f. 528).

¹⁶⁾ Chrapowicki. Dyaryusz 44.

Radziwiłł książę Michał Kazmierz, wojewoda Wileński, mian. podkanclerzym w końcu Czerwca 1668¹⁾. Jednocześnie hetman polny; umarł 14 Listopada 1680²⁾.

Radziwiłł książę Dominik Mikołaj, mian. podkanclerzym 1681 r.³⁾; został kanclerzem 26 Lutego 1690⁴⁾.

Radziwiłł książę Karol Stanisław, koniuszy lit., mian. podkanclerzym 29 Marca 1690⁵⁾; został kanclerzem w końcu 1698 r.⁶⁾.

Szczuka Antoni Stanisław, referendarz koronny, mian. podkanclerzym 1 Lipca 1699⁷⁾; umarł 1710⁸⁾.

Czartoryski książę Kazmierz, podczaszy lit., mian. podkanclerzym 1712⁹⁾; postąpił 1724 na kasztelana Wileńskiego¹⁰⁾.

Czartoryski książę Fryderyk Michał, kasztelan Wileński, mian. podkanclerzym 1724¹¹⁾; został kanclerzem 6 Października 1752¹²⁾.

Sapieha Michał Antoni, wojewoda Podlaski, mian. podkanclerzym 8 Października 1752 „*po Fr. Mich. Czartoryskim*“¹³⁾; umarł 12 Października 1760¹⁴⁾.

Vacat 1760—1764. Konstancy Ludwik Plater, wdwa Mściślawski, mian. podkanclerzym w Maju 1762¹⁵⁾; urzędu nie przyjął.

Przeździecki Antoni, referendarz lit., mian. podkanclerzym 1764¹⁶⁾; umarł 28 Marca 1772¹⁷⁾.

¹⁾ Chrapowicki. Dyaryusz 46.

²⁾ Icones Radivil. Tab. 142.

³⁾ Tamże Tab. 107. Jako podkanclerzy był 1685 marsz. trybunału lit. (Niesiecki I. 385).

⁴⁾ Załuski. Epistol. Histor. famil. I. 1162.

⁵⁾ Tamże 1164.

⁶⁾ Patrz wyżej str. 162.

⁷⁾ Załuski II. 886.

⁸⁾ Niesiecki I. 355.

⁹⁾ Podczaszym *po nim* mian. 23 Kwietnia 1712 Dönhoff (M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 4).

¹⁰⁾ Patrz wyżej str. 83.

¹¹⁾ Encykl. Pow. VI. 234.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 179. f. 1.

¹³⁾ Tamże Ks. 181. f. 1.

¹⁴⁾ Bartoszewicz u Święckiego II. 435.

¹⁵⁾ Gazety pisane 1762 r. pod. d. 7 Maja (Bibl. ces. w Petersburgu).

¹⁶⁾ Referendarzem *po nim* mian. 10 Grudnia 1764 Oskierko (M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 3).

¹⁷⁾ Kossakowski. Monografije II. 257.

Chreptowicz Joachim, sekretarz wielki lit., mian. podkanclerzym 26 Kwietnia 1773 r.¹⁾; postąpił 14 Czerwca 1793 na kanclerza²⁾.

Plater (v. d. Broël) Kaźmierz Konstanty, kasztelan Trocki, ogłoszony podkanclerzym 14 Czerwca 1793³⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł w Indrycy 4 Sierpnia 1807⁴⁾.

Marszałkowie litewscy.

Na Litwie było sześć całkiem od siebie różnych urzędów marszałkowskich: 1) **Marszałek ziemski, najwyższy**, potem **wielki**, był pierwszym ministrem; 2) **Marszałek dworny**, potem **nadworny**, zastępca marszałka wielkiego; 3) **Marszałkowie dworscy, hospodarscy, królewscy**, do ustanowienia właściwego marszałka dwornego, sprawowali jego urząd. Następnie był to tytuł honorowy, żadnej czynności ze sobą nie pociągający; 4) **Marszałek ziemi Wołyńskiej** był do 1566 r. namiestnikiem Wołyńskim; o nim pod starostami Łuckimi⁵⁾; 5) **Marszałek trybunału litewskiego** obierany corocznie, po ustanowieniu na sejmie 1581 r. trybunału głównego litewskiego. Jednak z powodu wojen z Moskwą, śmierci króla Stefana, elekcyi Zygmunta III itd., pierwszy trybunał zebrał się dopiero w 1592 r. pod laską Jana Narusze-wicza, lowczego lit.⁶⁾; 6) **Marszałkowie powiatowi** odbywali sądy i przewodniczyli zgromadzeniom szlachty, tak iż na sejmikach marszałków więcej obierać nie potrzebowano⁷⁾. Godność ta powstała po utworzeniu na Litwie ziemstw, podczas sejmu Lubelskiego⁸⁾. Chwilowo w 1793 r. wszyscy marszałkowie powiatowi podniesieni zostali

¹⁾ Wiadomości Warszawskie 1773. Nr. 34, supplement.

²⁾ Korespondent Krajowy i Zagraniczny i Gazeta Warszawska 1793, Nr. 50.

³⁾ Tamże.

⁴⁾ Księgi Kościelne w Krasławiu. — Mylnie występują jako podkanclerzowie litewscy: **Wasil Jeleński**, „podkanclerzy wielkiego księstwa“ 1503 (Sapunow. Witebskaja Starina 1883, str. 113); — **Paweł Naruszewicz** w XV w.; po nim miał nastąpić **Mikołaj Pac**, zmarły 1595 (Żychliński III. 157 i V. 206).

⁵⁾ Patrz wyżej str. 21.

⁶⁾ Najdokładniejsza lista marszałków trybunału lit. znajduje się w książce: „Sądowy process czyli sposób prawowania się w trybunale etc. Edycja siódma... W Supraślu 1786 r.“.

⁷⁾ Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej. IV (IX). 70.

⁸⁾ Tamże 56. Encykl. Powsz. XXVI. 84. Pierwsze nominacje na marszałków są wydane w tym czasie. Książ **Paweł Sokoliński** mian. marsz. Orszańskim 1569 (M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 325); — **Paweł Kotowicz** mian. marsz. Grodzieńskim (Tamże f. 376) itd.

do godności kasztelanów¹⁾. Przetrwali upadek Rzeczypospolitej; do dziś dnia szlachcie, w powiatach i gubernijach, przedstawiają marszałkowie.

Marszałkowie wielcy.

Marszałkostwo wielkie, przez wiek XV „ziemskim“, przez XVI „ziemskim“ albo „najwyższym“ zwane, ustanowionem zostało w 1411 r. przez wielkiego księcia Witolda.

Obowiązki marszałka wielkiego najlepiej określa Niesiecki: „Co w prywatnym domu gospodarz, to w ojeźźnie i na dworze królewskim marszałek“²⁾. Jeżeli ten urząd z dziś istniejącymi porównać, to marszałek wielki był nie tylko ministrem dworu, ale jeszcze ministrem spraw wewnętrznych i sprawiedliwości, gdyż był przełożonym nad sądownictwem i administracją krajową.

Z liczby ministrów marszałek wielki był najstarszym³⁾.

Wolimuntowicz Rumbold (Rumbowd), star. Żmudzki, mianowany marszałkiem najwyższym (ziemskim) w końcu 1411 albo na początku 1412 r.⁴⁾. Za stronnictwo Świdrygielly straconym został, z rozkazu w. ks. Zygmunta, na początku 1433 r.⁵⁾.

Montygerdowicz Piotr (Pietrasz), namiestnik Nowogrodzki, mian. marszałkiem ziemskim 1433 r.⁶⁾. Jednocześnie namiestnik Nowogrodzki. Żył jeszcze 1452⁷⁾; umarł około 1453.

Vacat przez lat kilkanaście.

Ostykowicz Radziwiłł, wojewoda Trocki, mian. marszałkiem ziemskim około 1468 r.⁸⁾. Jednocześnie wojewoda Trocki; został kasztelanem Wileńskim około 1475 r.⁹⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 5.

²⁾ Niesiecki I. 335.

³⁾ Obszerną rozprawę o Marszałkostwie pomieścił Bartoszewicz w Encyklopedyi Powszechnej XVIII. 54—68.

⁴⁾ Jeszcze 20 Kwietnia 1411 jest star. Żmudzkiem (Danilowicz 959), a już 31 Maja 1412 jest marsz. ziemskim (Tamże 985).

⁵⁾ Długosz IV. 490. Strykowski II. 188. Jeszcze 1432 występuje na dokumentach jako marszałek ziemski (Danilowicz Nr. 1626, 1630, 1638).

⁶⁾ Jest nim już 1434 (dokum. druk. Karczewski. Replika w sprawie Radziwiłłów, str. 140).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 271 odw.

⁸⁾ Jeszcze 1466 był tylko wojewodą Trockim (Rusko Liwońskie Akty, str. 204 i 208). Jako wda Trocki i marsz. ziemski występuje 1470 (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno II. str. 163—164) i 1473 (Krupowicz. Zbiór dypl. rząd. i akt. pryw., str. 22).

⁹⁾ 1477 jest już tylko „panem Wileńskim i wdą Trockim“ (M. Lit. Ks. Spr. Sad. 12. f. 85—88).

Gasztoldowicz Marcin, wojewoda Kijowski, chwilowo około 1479 r. marszałek ziemski ¹⁾; został w 1480 r. wojewodą Trockim ²⁾.

Sakowicz Bohdan Andrejewicz, namiestnik Połocki, marszałek ziemski już w Sierpniu 1482 ³⁾. Jednocześnie namiestnik Połocki a potem wojewoda Trocki; umarł 1490 ⁴⁾.

Montygerdowicz Piotr Janowicz (przydomku Biały), ze starosty Łuckiego i marszałka ziemi Wołyńskiej, mianowany wojewodą Trockim i marszałkiem ziemskim około 1490 ⁵⁾. Żył jeszcze we Wrześniu 1495 ⁶⁾; umarł 1497 ⁷⁾.

Zabrzeziński Jan Jurjewicz, kasztelan Trocki i namiestnik Nowogrodzki, mian. wojewodą Trockim i marszałkiem ziemskim w Maju 1498 ⁸⁾. Pozbawiony województwa Trockiego w Styczniu 1505 ⁹⁾, pozostał przy marszałkostwie ziemskim ¹⁰⁾; zamordowany przez Glińskiego 2 Lutego 1508 ¹¹⁾.

Vacat 1508—1512.

Kiszka Stanisław Piotrowicz, star. Grodzieński, mian. marszałkiem ziemskim 1512 r. ¹²⁾; umarł w końcu 1513 albo na początku 1514 r. ¹³⁾.

Radziwiłł Jan Mikołajewicz, marsz. hospodarski i dzierżawca Słonimski ¹⁴⁾, mian. marszałkiem ziemskim 9 Kwietnia 1514 ¹⁵⁾. Jedno-

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 224. Bez roku, a raczej rok 1481 (!) mylny.

²⁾ Ob. wyżej str. 57.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 112 i 114 odw.

⁴⁾ Żył jeszcze w Marcu 1490 (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 138).

⁵⁾ Jeszcze 1489 jest star. Łuckim i marsz. ziemi Wołyńskiej (Patrz wyżej str. 22), a już 1491 wdą Trockim i marsz. ziemskim (Patrz wyżej str. 57).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 118.

⁷⁾ Kronika Bychowca 65.

⁸⁾ Patrz wyżej str. 57.

⁹⁾ Tamże.

¹⁰⁾ Z tym tytułem występuje jeszcze w Grudniu 1507 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 195).

¹¹⁾ Acta Tomiciana I, str. 22.

¹²⁾ Jeszcze we Wrześniu 1511 r. jest tylko starostą Grodzieńskim (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 499—500); w Styczniu 1513 r. jest już marsz. ziemskim i star. Grodzieńskim (Akt. Zap. Ross. II, str. 110).

¹³⁾ Jeszcze we Wrześniu 1513 r. pan Stanisław Piotrowicz jest marsz. ziemskim i star. Grodzieńskim (Z Metryki koronnej. Pułaski. Stosunki z Mendli Girejem, str. 418), a już 20 Kwietnia 1514 star. Grodzieńskim mian. Radziwiłł, podczaszy (M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 587).

¹⁴⁾ Daniłowicz. Skarbiec Nr. 2218.

¹⁵⁾ Tamże Nr. 2260. Jako marszałek ziemski występuje w Lipcu 1514 (Akt. Jużn. i Zap. Ross. I, str. 47).

ześnie starosta Słonimski i Drohicki; został na wiosnę 1522 r. kasztelanem Trockim ¹⁾.

Zabrzeziński Jan Janowicz, wojewoda Nowogrodzki, mian. marszałkiem ziemskim na wiosnę 1522 ²⁾. Jednocześnie wojewoda Nowogrodzki, a od 1530 wojewoda Trocki; umarł 1537 ³⁾.

Vacat 1537—1542. Panowie litewscy, w poselstwie swym do króla 1 Listopada 1538, proszą, aby król wakujące województwo i kasztelaniję Trocką i marszałkostwo ziemskie obsadzić raczył ⁴⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Janowicz, mian. marszałkiem ziemskim 1542 ⁵⁾. Jednocześnie od 1550 kanclerz, a od 1551 i wojewoda Wileński; umarł 28 Maja 1565 ⁶⁾.

Chodkiewicz Jan Hieronimowicz, „star. Żmudzki, dzierżawca Płotelski i Telszewski, niegdy stolnik, później hetman w ziemi Inflant-skiej, mianowany na starodawny urząd marszałka ziemskiego, po Mikołaju Radziwille, wojewodzie Wileńskim, kanclerzu i star. Berutejskim, niedawno zmarłym“, 11 Marca 1566 ⁷⁾. Jednocześnie star. Żmudzki, administrator Inflant, a od 1574 r. i kaszt. Wileński; umarł 4 Sierpnia 1579 ⁸⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Krzysztof, marszałek nadworny, mian. marszałkiem najwyższym (ziemskim) 25 Października 1579 „po śmierci Jana Chodkiewicza“ ⁹⁾; został kasztelanem Trockim 1 Czerwca 1586 ¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Albert, marszałek nadworny, mian. marszałkiem najwyższym 1 Czerwca 1586 „po Mikołaju Krzysztofie Radziwille“ ¹¹⁾; umarł 13 Czerwca 1592 ¹²⁾.

¹⁾ Jeszcze w Lutym 1522 jest marsz. ziemskim, star. Drohickim i Słonimskim (M. Lit. Ks. Zap. 91. f. 260); zostawszy kasztelanem Trockim, nie był więcej marszałkiem ziemskim (Tamże Ks. 11. f. 63 i Ks. 12. f. 318, 386 itd.).

²⁾ Jest nim już w Czerwcu 1522 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 106 i 152 i Ks. Zap. 10. f. 77 odw.).

³⁾ Jako wojewoda Trocki i marsz. ziemski występuje jeszcze we Wrześniu 1536 (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I, str. 51—60).

⁴⁾ Metr. Lit. Ks. Spr. Publ. 1. f. 22.

⁵⁾ Jest nim już w Kwietniu 1542 (M. Lit. Ks. Zap. 24. f. 180), mylnie więc Strykowski (II. 400) kładzie nominację jego na rok 1544.

⁶⁾ Icones Radivil. Tab. 66.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 50. f. 1.

⁸⁾ Patrz wyżej str. 80.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 64. f. 250.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 72. f. 26.

¹¹⁾ Tamże Ks. 71. f. 102.

¹²⁾ Icones Radivil. Tab. 73. Hajdenstein. Dzieje II. 310.

Radziwiłł książę Stanisław, mian. marszałkiem najwyższym 1592¹⁾; postąpił 1595 na starostwo Żmudzkie²⁾.

Vacat 1595—1597.

Dorohostajski Krzysztof Mikołajewicz, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim na początku 1598 r.³⁾; umarł 1614⁴⁾.

Wiesiołowski Piotr, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim 25 Czerwca 1615 „po śmierci Krzysztofa Monwid Dorohostajskiego“⁵⁾; umarł 1620⁶⁾.

Sapieha Jan Stanisław, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim 1620⁷⁾; umarł 10 Kwietnia 1635⁸⁾.

Wiesiołowski Krzysztof, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim 20 Kwietnia 1635 „po śmierci Jana Stanisława Sapiehy“⁹⁾; umarł 19 Kwietnia 1637¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Aleksander Ludwik, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim w Maju 1637¹¹⁾; został wojewodą Połockim 3 Marca 1654¹²⁾.

Zawisza Krzysztof, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim w Marecu lub Kwietniu 1654¹³⁾; został kasztelanem Wileńskim w Listopadzie 1669¹⁴⁾.

Połubiński książę Aleksander Hilary, starosta Żmudzki, mian. marszałkiem wielkim w Listopadzie 1669¹⁵⁾; umarł 3 Listopada 1679¹⁶⁾.

¹⁾ Icones Radivil. Tab. 83. Jest nim 1593 (Dogiel. Codex dipl. I. 281. Kottlubaj. Galeryja Nieświeżska, str. 515—517).

²⁾ Icones Radivil. Tab. 83.

³⁾ Jest nim w Kwietniu 1598 (M. Lit. Ks. Zap. 84. f. 254).

⁴⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1612 (M. Lit. Ks. Zap. 86. dok. 1150).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 92. dok. 98.

⁶⁾ Żył jeszcze we Wrześniu 1619 (M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 269); już nie żył 1621 (Tamże f. 520).

⁷⁾ Jeszcze w Grudniu 1618 jest marsz. nadw. (M. Lit. Ks. Zap. 95. f. 70), a już w Maju 1621 marsz. wielkim (Tamże Ks. 98. dok. 22).

⁸⁾ Starowski. Monumenta Sarmatarum f. 237.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 404.

¹⁰⁾ Radziwiłł I. 340.

¹¹⁾ Tamże 340—342.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 129. f. 127.

¹³⁾ Następcą jego na marsz. nadw. był Lacki, podstoli, po którym podstolim mian. 11 Kwietnia 1654 Połubiński (M. Lit. Ks. Zap. 129. f. 345). Jako marsz. wielki występuje Zawisza na sejmie 1655 (Vol. leg. IV. 488).

¹⁴⁾ Chrapowicki. Dyaryusz 176.

¹⁵⁾ Tamże.

¹⁶⁾ Dwa panegiryki ks. Wojniłowicza: „Najwyższy z najniższego 1679“ i „Śnieg, Ogień 1680“.

Radziwiłł książę Stanisław Kaźmierz, stolnik, mian. marszałkiem wielkim 1679 r.¹⁾; umarł 8 Grudnia 1690²⁾.

Dolski książę Jan Karol, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim 7 Maja 1691 „po śmierci ks. Stanisława Radziwiłła“³⁾; umarł 29 Kwietnia 1695⁴⁾.

Vacat 1695—1698.

Sapieha Aleksander Paweł, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim 14 Lipca 1698 „po śmierci Karola Dolskiego“⁵⁾; usunięty 1704⁶⁾.

Wołowicz Marcyjan Dominik, eks-pisarz w. lit., mian. marszałkiem wielkim 4 Lutego 1704 „po Aleksandrze Sapieżu *civiliter mortuum*“⁷⁾; umarł 1712⁸⁾.

Sapieha Aleksander Paweł, powtórnie mian. marszałkiem wielkim 10 Kwietnia 1713 „po śmierci Marcyjana Wołowicza“⁹⁾; umarł 4 Stycznia 1734¹⁰⁾.

Sanguszko książę Paweł Karol, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim 4 Lutego 1734 „po śmierci Aleksandra Sapiehy“¹¹⁾; umarł 15 Kwietnia 1750¹²⁾.

Ogiński książę Ignacy, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim 21 Sierpnia 1750 „po śmierci Pawła Sapiehy“¹³⁾; został kasztelanem Wileńskim 5 Marca 1768¹⁴⁾.

Sanguszko książę Józef Paulin, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim 7 Marca 1768 „po Ignacym Ogińskim“¹⁵⁾; umarł 12 Maja 1781¹⁶⁾.

¹⁾ Icones Radivil. Tab. 81.

²⁾ Tamże.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 146. f. 312.

⁴⁾ Mozyński. Kronika Kollegium Lubieszowskiego, str. 20.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 150. f. 84 i Żaluski. Epistol. histor. famil. II. 592.

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 52.

⁸⁾ Z nominacji następcy. Znajdował się jeszcze na sejmie w Kwietniu 1712 (Vol. leg. VI. f. 221).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 55.

¹⁰⁾ Nadgrobek (Danejkowicz. Svada Inscriptionalis f. 130).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 4.

¹²⁾ Kurjer Polski 1750. Nr. 709.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 178. f. 244.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 184. f. 581.

¹⁵⁾ Tamże f. 584.

¹⁶⁾ Bartoszewicz u Świeckiego II. 434.

Gurowski Władysław, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim 23 Maja 1781 „po śmierci Józefa Sanguskiego“¹⁾; umarł 23 Maja 1790²⁾.

Potocki Ignacy, marszałek nadworny, mian. marszałkiem wielkim 16 Kwietnia 1791 „po śmierci Gurowskiego“³⁾. Wkrótce potem rezygnował; umarł 20 Sierpnia 1809⁴⁾.

Tyszkiewicz Skumin Ludwik, podskarbi wielki, mian. marszałkiem wielkim 7 Maja 1793 „po Gurowskim“ (sic)⁵⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 26 Czerwca 1808⁶⁾.

Marszałkowie dworscy.

„Marszałkowie dworu“ albo „dworscy“, po polsku „królewskimi“ albo „Jego królewskiej Mości“, po rusku „hospodarskimi“, zwykle zaś tylko po prostu „marszałkami“ zwani, do ustanowienia przez wielkiego księcia Aleksandra właściwych marszałków nadwornych, spełniali ich obowiązki; wówczas byli ministrami prywatnymi panującego i przełożonymi nad służbą dworską. Po utworzeniu marszałkostwa dwornego, tytuł „marszałka“ stał się tytułem honorowym, żadnych obowiązków ze sobą niepociągającym. Do samej unii jednak 1569 r., marszałkowie ci mieli prawo zasiadania w radzie wielkksiążęcej; w hierarchii urzędów szli po urzędnikach ziemskich i dwornych, a przed starostami i dzierżawcami⁷⁾.

W XV wieku było ich stale po kilku naraz. Mniej więcej od 1480 r. liczba ich znacznie została powiększoną; za Aleksandra, Zygmunta I i Zygmunta Augusta, do unii, było ich tak wielu, iż listy ich ułożyć niepodobna. W czasie unii było ich 18. Po utwo-

¹⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 30. f. 131.

²⁾ Gazeta Warszawska 1790. Nr. 42.

³⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 34. f. 838.

⁴⁾ Leon Potocki. Urywek. Poznań 1876, str. 240.

⁵⁾ Korespondent Krajowy i Zagraniczny i Gazeta Warszawska 1793, Nr. 39.

⁶⁾ Kurjer Litewski 1808. Nr. 53. — Mylnie zaliczeni do marszałków wielkich: **Mikołaj I. Radziwiłł** 1419 (Icones Radivil. Tab. 3. Urojony); — **Mikołaj II. Radziwiłł** (Tamże Tab. 8. Także urojony); — **książę Teodor Ogiński** 1549—1550 (Żychliński V. 181); — **Andrzej Zawisza** 1603 (Niesiecki I. 339. Był podskarbin); — **Krzysztof Radziwiłł** 1632 (Icones Radivil. 51. Tylko hetman polny); — **Józef Mniszek** 1713 (Niesiecki I. 340. Z marsz. nadw. lit. został marsz. wielkim koronnym).

⁷⁾ Patrz wyżej str. 2.

zeniu ziemstw, dla odróżnienia od marszałków powiatowych, pisali się wyraźnie „marszałkami Jego królewskiej Mości“; nie rzadko jednak król łączył oba marszałkostwa, królewskie i ziemskie, w jednej osobie. Przetrwali do końca XVI wieku, a gdy na początku XVII powymierali, Zygmunt III następców po nich więcej nie mianował¹⁾.

Wielkiego ks. Witolda.

Czupurna Stanisław, marszałek dworu, występuje w latach 1396—1411²⁾.

Milon, marszałek dworu, jednocześnie z Czupurną 1396³⁾.

Gedygold, marszałek 1401⁴⁾.

Butrym z Zermina, marszałek nadworny 1414⁵⁾.

Piotr, marszałek dworu 1422⁶⁾. Będzie to zapewne Piotr Montygerdowicz, następnie marszałek ziemski.

Jurga de Zirmoni, marszałek dworu 1428⁷⁾.

Radziwiłł, marszałek dworu, wspólnie z Jurgą de Zirmoni 1428⁸⁾. Zapewne ten sam następnie marszałkiem w. ks. Kaźmierza.

Z Kobylan Jakób, marszałek nadworny 1430⁹⁾.

Gasztold Jan, marszałek dworu 1430—1431¹⁰⁾. Za wielkiego księcia Zygmunta nie jest więcej marszałkiem¹¹⁾.

Wielkiego ks. Świdrygiełły.

Marszałkiem dworu Świdrygiełły, jako wielkiego księcia Litwy, był Gasztold (Ob. wyżej). Do objęcia jednak władzy wielkksiążęcej

¹⁾ Patrz niżej.

²⁾ Daniłowicz. Skarbiec Nr. 658, 694, 695, 728 i 759. Prochaska. Kodeks listów Witolda, str. 54 (marschalculus), 73 (marsch. curiae nostrae), 208 (marschalculus).

³⁾ Daniłowicz Nr. 658.

⁴⁾ Kodeks listów Witolda 73.

⁵⁾ Długosz. Dzieje V. 160. W innych źródłach ten Butrym nie występuje z tytułem marszałka (Kodeks listów Witolda 297—371).

⁶⁾ Daniłowicz Nr. 1359.

⁷⁾ Kodeks listów Witolda 794. „Jurga de Zirmoni et Radywilo curiae nostrae marschalcius“.

⁸⁾ Tamże.

⁹⁾ Wiszniewski. Pomniki histor. i literatury polskiej IV. 96. „Jacobus de Cobilani, marschalco curiae nostrae“.

¹⁰⁾ Kodeks listów Witolda 907. Daniłowicz Nr. 1514 i 1545.

¹¹⁾ Daniłowicz Nr. 1626, 1630. Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 4 i 6 itd.

i potem miał Świdrygiello oddzielnych marszałków swego dworu: Pieszko, marszałek 1403¹⁾. — Daszko Tubaczowicz, marszałek dworu 1437²⁾. — Kniaziowie Wasil Andrejewicz i Andrej Wasilewicz, marszałkowie 1438³⁾. — Sawa Stojan, marszałek 1442⁴⁾. — Książ Michał Wasilewicz Czartoryski i pan Bernat, marszałkowie 1445⁵⁾. — Pietrasz Mylski, marszałek ziemski 1452⁶⁾ itd.

Wielkiego księcia, potem króla Kaźmierza.

Radziwiłł Ostykowicz, marszałek dworu 1440⁷⁾. Następnie występuje bez tytułu marszałka⁸⁾.

Iwan, marszałek 1441⁹⁾.

Wojtko, marszałek 1443—1447¹⁰⁾.

Saczko, marszałek 1445—1455¹¹⁾. Czasami występuje z tytułem „marszałka dwornego“¹²⁾.

Sudywojewicz Stanko, star. Grodzieński, marszałek 1464¹³⁾—1476¹⁴⁾. W późniejszych dokumentach zwany „marszałkiem dwornym“¹⁵⁾. Został wojewodą Trockim 1477—78.

Chodkowicz (Chodkiewicz) Iwan, marszałek 1470¹⁶⁾—1477¹⁷⁾. Jednocześnie namiestnik Lidzki. Został starostą Łuckim.

¹⁾ Akt. Jużn. i Zap. Ross. II, str. 105.

²⁾ Kwiatkowski. Urzędnicy kancelaryjni (Rozprawy i Sprawozdania. Kraków 1884, str. 210).

³⁾ Akt. Jużn. i Zap. Ross. II, str. 13.

⁴⁾ Tamże str. 14.

⁵⁾ Tamże str. 11 i Akt. Zap. Ross. I. Nr. 45. Daniłowicz Nr. 1803.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 22. f. 11 i 12 i Akt. Zap. Ross. I, str. 21.

⁷⁾ Daniłowicz 1764. Kronika Bychowca nazywa go marszałkiem ziemskim (f. 50 i 56).

⁸⁾ 1452. M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 267 i 271.

⁹⁾ Tamże Ks. 3. f. 5.

¹⁰⁾ Tamże f. 61, 34, 35, 11, 12, 29 i 12.

¹¹⁾ Tamże f. 12, 2, 11, 15, 68, 52, 60 i 4.

¹²⁾ Tamże Ks. Spr. Sąd. 12. f. 85—88.

¹³⁾ Tamże Ks. Zap. 3. f. 10.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 103. f. 366—367. Oprócz tego jako marszałek występuje w Ks. Zap. 3. f. 30. Akt Zap. Ross. I. Nr. 198. Akty Wileńs. Arch. Komiss. VII, str. 61—63. Daniłowicz Nr. 2234.

¹⁵⁾ Arch. Sborn. dokum. Wilno I. f. 19.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 12.

¹⁷⁾ Tamże Ks. 16. f. 33 odw. Oprócz tego jako marszałek wspomniany w Ks. Zap. 3. f. 7 i 28.

(Sakowicz) **Bohdan Andrejewicz**, star. Brasławski i marszałek 1473¹⁾. W późniejszych dokumentach zwany „marszałkiem dwornym“²⁾. Następnie namiestnik Połocki.

Kuczukowicz Jan, marszałek dworu 1473³⁾—1478⁴⁾. Jednocześnie namiestnik Lidzki (po Chodkiewicz).⁵⁾

Pacewicz Jurij, namiestnik Kowieński i marszałek królewski około 1480⁶⁾. Został wojewodą Kijowskim.

Zabrzeziński Jan Jurjewicz, marszałek królewski 1482⁶⁾. Został namiestnikiem Połockim.

Montygerdowicz Piotr Janowicz, namiestnik Brasławski i marszałek królewski około 1480⁷⁾. Został starostą Łuckim.

Kuczukowicz Jurij, marszałek 1482⁸⁾.

Hanusowicz Jakób, marszałek 1483⁹⁾.

Paszkowicz Pietraszko, namiestnik Lidzki i marszałek 1483¹⁰⁾.

Michałowicz Stanisław, marszałek 1483¹¹⁾.

Niemirowicz Jakób, namiestnik Brzeski i marszałek 1483¹²⁾.

Soltan Aleksandrowicz, namiest. Słonimski i marsz. 1483¹³⁾—1490¹⁴⁾. Chwilowo namiestnik Nowogrodzki.

Jursza Iwaszko, namiest. Włodzimierski i marsz. 1488—1489¹⁵⁾.

¹⁾ Dogiel. Codex dipl. V. 142.

²⁾ Obolenski i Daniłowicz. Posolskaja knika I, str. 20.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 7. U Daniłowicza Nr. 2278 mylnie „Jakób Szuk“. Dogiel. Codex dipl. V. 142.

⁴⁾ Krupowicz. Zbiór dyplomatów, str. 25. Także M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 48 i Krupowicz str. 22.

⁵⁾ Metr. Wołyńska Ks. 6. f. 234.

⁶⁾ Wostokow. Opis Rumiancows. Muzeja, str. 111.

⁷⁾ Metr. Wołyńska Ks. 6. f. 234.

⁸⁾ Wostokow 111. Także „Kuczukowicz marszałek“ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 2 pod r. 1483.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 2.

¹⁰⁾ Tamże f. 111, 120 i Akt Zap. Ross. I. f. 101.

¹¹⁾ Tamże.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 111 i 118.

¹³⁾ Tamże f. 2, 111.

¹⁴⁾ Tamże f. 137 odw.

¹⁵⁾ Tamże f. 23 odw. i 130.

W czasie unii lubelskiej 1566–1569¹⁾.

1. Szymkowicz Jan, marszałek i pisarz; umarł na początku 1569 r.²⁾.
2. Zahorowski Piotr Bohdanowicz, marszałek.
3. Sapieha Mikołaj Pawłowicz, marszałek; został 1576 wojewodą Mińskim.
4. Ostrowicki Paweł Kacprowicz, marszałek, poseł na sejm 1569 r.³⁾.
5. Wołowicz Iwan Iwanowicz, marszałek; umarł 1582⁴⁾.
6. Wołczek Jan Jurjewicz, koniuszy i podkoniuszy Wileński, marszałek i dzierżawca Wasiliski⁵⁾.
7. Rapalowski (Hołowczyński) książę Jarostaw Matwiejewicz, marszałek; umarł 1567.
8. Władyka Aleksander, marszałek; umarł 1578⁶⁾.
9. Tyszkiewicz Kalennik (Kalenicki), marszałek; umarł 1576⁷⁾.
10. Jelo-Maliński, dworzanin królewski, mianowany marszałkiem 22 Sierpnia 1565⁸⁾.
11. Kosiński Adam, marszałek; został 1569 kasztelanem Podlaskim.
12. Kierdej Mylski Olizar, marszałek (żonaty z księżową Hol-szańską).
13. Swirski książę Łukasz Bolesławowicz, dworzanin król., mian. marszałkiem 3 Czerwca 1565⁹⁾; umarł 1593¹⁰⁾.
14. Swirski książę Janusz Bolesławowicz, marszałek; umarł 1597¹¹⁾.
15. Snowski Malcher Zygmuntowicz, marszałek, sędzia ziemski Nowogrodzki i dzierżawca Kurzeniecki 1569¹²⁾; został 1578 kasztelanem Witebskim.

¹⁾ Wyliczeni w akcie „Tytuły panów rad ich miłości“ (M. Lit. Ks. Spr. Publ. 9. f. 160–162).

²⁾ Żył jeszcze 1 Lipca 1568 (Akt Jużn. i Zap. Ross. II. 164). Już nie żył w Maju 1569 (M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 292).

³⁾ Daniłowicz Nr. 2382.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 65. f. 250.

⁵⁾ Tamże Ks. 49. f. 41.

⁶⁾ Tamże Ks. 59. f. 35.

⁷⁾ Tamże Ks. 58. f. 96 i Ks. 63. f. 73.

⁸⁾ Tamże Ks. 39. f. 292.

⁹⁾ Tamże f. 287.

¹⁰⁾ Testament jego w Archiwum Radziwiłłów. Karczewski. Replika 73.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 83. f. 266.

¹²⁾ Daniłowicz Nr. 2382.

16. Zahorowski Wasil Piotrowicz, marszałek; został 1572 kasztelanem Braclawskim.

17. Wahanowski Aleksander, marszałek 1569¹⁾.

18. Puzyna książę, marszałek (prawdopodobnie książę Piotr Tymofiejewicz).

Mianowani po unii.

Softan Iwan Aleksandrowicz, star. Ostryński, mian. marszałkiem J. K. M. 20 Maja 1572²⁾; umarł przed 1579³⁾.

Stetkiewicz Bohdan, dworzanin i strużek królewski, mian. marszałkiem J. K. M. 19 Czerwca 1572⁴⁾.

Tyszkiewicz Skumin Dymitr, podkomorzy Kijowski, mian. marszałkiem J. K. M. 22 Listopada 1576 „po śmierci Kalenika Tyszkiewicza“⁵⁾; umarł 1609⁶⁾.

Zawisza Malcher, dworzanin król., mian. marszałkiem J. K. M. 30 Czerwca 1578 „po śmierci Aleksandra Władyki“⁷⁾; został kasztelanem Witebskim 1588.

Strawiński Marcin, ciwun i horodniczy Trocki, mian. marszałkiem J. K. M. 28 Stycznia 1580⁸⁾; został kasztelanem Mińskim 1590.

Masalski książę Fedor Iwanowicz, marszałek Grodzieński⁹⁾, mian. marszałkiem J. K. M. 23 Czerwca 1582 „po śmierci Iwana Wołowicza“¹⁰⁾; umarł 19 Grudnia 1617¹¹⁾.

Wojna Semen, dzierżawca Polongowski i Gorzdowski, mian. marszałkiem 2 Marca 1584¹²⁾; został kasztelanem Mściławskim 1588.

Iesman Semen, marszałek; umarł 1588¹³⁾.

¹⁾ Daniłowicz Nr. 2382.

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 51. f. 231.

³⁾ Archeogr. Sborn. dokum. Wilno VI. 34.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 51. f. 237.

⁵⁾ Tamże Ks. 58. f. 96 i Ks. 63. f. 73.

⁶⁾ Testament jego druk. Zbiór dawn. dypl. i akt. Mińsk, str. 44.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 59. f. 135.

⁸⁾ Tamże Ks. 66. f. 31.

⁹⁾ 1574. Archeogr. Sborn. dokum. VI. 35 i M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 187 itd.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 65. f. 250.

¹¹⁾ Testament (Akt Wileńsk. Arch. Komiss. II, str. 41–47).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 70. f. 69.

¹³⁾ Z nominacyi następcy.

Chalecki Jan, mian. marszałkiem 19 Lutego 1588 „po śmierci *Semena Jesmana*“¹⁾; został miecznikiem 22 Stycznia 1589²⁾.

Tyszkiewicz Marcin, wojewodzie Brzeski, mian. marszałkiem 22 Stycznia 1589 „po *Janie Chaleckim*“³⁾.

Łowejko Jan, marszałek Mozyrski, mian. marszałkiem 2 Stycznia 1598 „po śmierci *kniazia Janusza Swirskiego*“⁴⁾.

Marszałkowie nadworni.

Marszałek dworny, potem nadworny, pierwiastkowo był ministrem prywatnym i naczelnikiem innych urzędników dworu panującego; następnie stał się zastępcą marszałka wielkiego. Urząd ten ustanowiony został w 1494 r. przez wielkiego księcia Aleksandra.

Ostykowicz Grzegorz Stanisławowicz (Stankowicz), marszałek gospodarski i namiestnik Onikszteński, mianowany marszałkiem dwornym w Lipcu 1494⁵⁾; w bitwie nad Wiedroszą 14 Lipca 1500 dostał się do niewoli moskiewskiej⁶⁾.

Hliński książę Michał Lwowicz, namiestnik Uteński, mian. marszałkiem dwornym w jesieni 1500 r.⁷⁾. Usunięty od marszałkostwa dwornego 1507⁸⁾; zbiegł 1508 do Moskwy.

Ostykowicz Grzegorz Stanisławowicz powraca z niewoli i obejmuje napowrót urząd marszałka dwornego 1509⁹⁾. Jednocześnie od 1510 wojewoda Trocki; umarł w końcu 1518 r.¹⁰⁾.

Ilinicz Jurij Iwanowicz, marszałek, starosta Brzeski, mian. marszałkiem nadwornym 1519¹¹⁾; umarł w Sierpniu 1526¹²⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 72. f. 71.

²⁾ Tamże Ks. 73. f. 527 i Ks. 74. f. 558.

³⁾ Tamże Ks. 72. f. 138.

⁴⁾ Tamże Ks. 83. f. 266. U Niesieckiego marszałkami jeszcze: **Jakób Montygerdowicz** (VI. 523); — **Dowgerd** (Tamże).

⁵⁾ 1494 Czerwca 29 jest tylko „marszałkiem“ i namiestnikiem Onikszteńskim (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 88), a już 16 Lipca 1494 „marszałkiem dwornym“ (Tamże Ks. 5. f. 18).

⁶⁾ Karamzyn VI. 186. Latopisiec Danilowicza, str. 283—4. Występuje przedtem we Wrześniu 1499 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 290).

⁷⁾ Kronika Bychowca 70. Występuje już w Grudniu 1500 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 107).

⁸⁾ List króla Zygmunta do hana Mendli Gireja (M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 67—70).

⁹⁾ Występuje znów we Wrześniu 1509 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 312).

¹⁰⁾ Patrz wyżej str. 58.

¹¹⁾ Jest nim w Maju 1520 (M. Lit. Ks. Zap. 25. dok. 228).

¹²⁾ Testament spisywał 30 Lipca 1526 (M. Lit. Ks. Zap. 21. f. 115). Już nie żył w Listopadzie 1526 (Tamże Ks. 14. dok. 726).

Vacat 1526—1528.

Radziwiłł Jurij Mikołajewicz, kasztelan Wileński, star. Grodzieński, mian. marszałkiem dwornym na wiosnę 1528¹⁾. Jednocześnie kasztelan Wileński i hetman; umarł w Kwietniu 1541²⁾.

Hornostaj Iwan, podskarbi ziemski i pisarz, mian. marszałkiem dwornym 24 Maja 1542 „po śmierci *kasztelana Wileńskiego, hetmana najwyższego, marszałka dwornego, dzierżawcy Lidzkiego i Bielskiego Jurja Mikołajewicza Radziwiłła*“³⁾. Jednocześnie podskarbi ziemski i pisarz, a od 1551 i wojewoda Nowogrodzki⁴⁾; umarł w Maju 1558⁵⁾.

Vacat 1558—1561.

Wołowicz Ostafi Bohdanowicz, marszałek i pisarz gospodarski, starosta Miednicki i Mohilowski⁶⁾, mian. marszałkiem dwornym i podskarbin ziemskim w Czerwcu lub Lipcu 1561⁷⁾. Z podskarbiego ziemskiego i pisarza został podkanclerzym 1566; z marszałka nadwornego został 20 Czerwca 1569 kasztelanem Trockim⁸⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Krzysztof, mian. marszałkiem dwornym 20 Czerwca 1569 „po *Wołowiczu, który został kasztelanem Trockim*“⁹⁾; postąpił na marszałka wielkiego 25 Października 1579¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Albert (Wojciech), mian. marszałkiem nadwornym 31 Października 1579 „po *Mikołaju Krzysztofie Radziwiłle*“¹¹⁾; postąpił na marszałka wielkiego 1 Czerwca 1586¹²⁾.

Talwosz Mikołaj Stanisławowicz, kasztelan Żmudzki, mian. mar-

¹⁾ Jest nim już w Lipcu 1528 (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 390); nie był nim jeszcze w Lutym 1528 (Tamże f. 378).

²⁾ Strykowski II. 399. Jeszcze w 1540 występuje jako „pan Wileński, hetman najwyższy, marszałek dworny“ itd. (Akt Jużn. i Zap. Ross. II. 142).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 28. f. 85.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 37.

⁵⁾ Jeszcze w Kwietniu 1558 występuje z tymi wszystkimi tytułami (M. Lit. Ks. Zap. 41. f. 2 odw.). Patrz wyżej str. 37.

⁶⁾ Jeszcze tylko 20 Maja 1561 (M. Lit. Ks. Spr. Sad 41. f. 191).

⁷⁾ Z tymi tytułami występuje już 6 Sierpnia 1561 (Hildebrand. Rukopisnoe otdielenie Wileńs. Publ. Bibl., str. 75).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. f. 60 odw. i z nominacji następcy.

⁹⁾ Tamże f. 61 odw.

¹⁰⁾ Patrz wyżej str. 169.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 64. f. 251.

¹²⁾ Patrz wyżej str. 169.

szalkiem nadwornym w Styczniu 1588¹⁾; został kasztelanem Trockim 12 Lutego 1596²⁾.

Dorohostajski Krzysztof Mikołajewicz, podczaszy, mian. marszałkiem nadwornym w Maju 1596³⁾; postąpił na marszałka wielkiego 1598⁴⁾.

Wiesiołowski Piotr, podskarbi nadworny, mian. marszałkiem nadwornym 1599⁵⁾; postąpił na marszałka wielkiego 25 Czerwca 1615⁶⁾.

Sapieha Jan Stanisław, podstoli, mian. marszałkiem nadwornym w lecie 1617 r. 7); postąpił na marszałka wielkiego 1620⁸⁾.

Wiesiołowski Krzysztof, krajezy, mian. marszałkiem nadwornym 1622⁹⁾; postąpił na marszałka wielkiego 20 Kwietnia 1635¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Aleksander Ludwik, wojewoda Brzeski, mian. marszałkiem nadwornym 20 Kwietnia 1635 „*po Krzysztofie Wiesiołowskim*“¹¹⁾; postąpił w Maju 1637 na marszałka wielkiego¹²⁾.

Sapieha Kazmierz Leon, pisarz, mian. marszałkiem nadwornym 22 Maja 1637 „*po Aleksandrze Ludwiku Radziwiłł*“¹³⁾; został podkanclerzym 6 Marca 1645¹⁴⁾.

Tyszkiewicz Antoni Jan, star. Wilkomierski, podskarbi nadworny, mian. marszałkiem nadwornym 11 Marca 1645¹⁵⁾; umarł 23 Czerwca 1649¹⁶⁾.

1) Patrz wyżej str. 143.

2) Patrz wyżej str. 65.

3) 1596 Maja 27 Chodkiewicz mian. podczaszym po Dorohostajskim, „*który został marsz. dwornym*“ (M. Lit. Ks. Zap. 83. dok. 87 i Ks. 84. dok. 78); Talwosz jeszcze 19 Maja 1596 był podczaszym (Tamże Ks. Spr. Sąd. 71. dok. 93).

4) Patrz wyżej str. 170.

5) 1600 Marca 25 Wołowicz mian. podskarbin nadwornym po Wiesiołowskim, „*który został marszałkiem nadwornym*“ (M. Lit. Ks. Zap. 85. dok. 59).

6) Patrz wyżej str. 170.

7) List królewicza Władysława, winszując nominacji w Lipcu 1617 (Kognowicki. Życie Jana Stan. Sapiehy. Manuskrypt Petersb. Publ. Bibl.).

8) Patrz wyżej str. 170.

9) Jeszcze 1620 jest krajczym (Vol. leg. III. f. 363), a już 1623 marsz. nadw. (Tamże f. 454).

10) Patrz wyżej str. 170.

11) M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 400.

12) Patrz wyżej str. 170.

13) M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 71.

14) Tamże Ks. 114. f. 742.

15) Tamże f. 743.

16) Tyszkiewicz. Groby 34. Radziwiłł II. 376.

Zawisza Krzysztof, pisarz, mian. marszałkiem nadwornym we Wrześniu 1649¹⁾; postąpił na marszałka wielkiego w Marcu lub Kwietniu 1654²⁾.

Lacki Teodor, podstoli, mian. marszałkiem nadwornym w Marcu lub Kwietniu 1654³⁾. Żył jeszcze 1676⁴⁾; umarł 1683 (?).

Słuska Józef Bogusław, chorąży wielki, mian. marszałkiem nadwornym 1683⁵⁾; został hetmanem polnym 25 Kwietnia 1685⁶⁾.

Dolski książę Jan Karol, podczaszy, mian. marszałkiem nadwornym 22 Czerwca 1685 „*po Słuszcze, który został hetmanem polnym*“⁷⁾; postąpił na marszałka wielkiego 7 Maja 1691⁸⁾.

Sapieha Aleksander Paweł, cześnik, mian. marszałkiem nadwornym 22 Sierpnia 1692 „*po Dolskim*“⁹⁾; postąpił na marszałka wielkiego 14 Lipca 1698¹⁰⁾.

Pac Kazmierz Michał, pisarz lit., kawaler Maltański, mian. marszałkiem nadwornym 24 Lipca 1698 „*po Sapieze*“¹¹⁾; nie przyjął urzędu.

Wiśniowiecki książę Janusz Antoni, podczaszy, mian. marszałkiem nadwornym 7 Sierpnia 1699 „*po Sapieze*“¹²⁾; został kasztelanem Wileńskim 17 Stycznia 1702¹³⁾.

Sanguszko książę Kazmierz Antoni, star. Poduświacki, mian. marszałkiem nadwornym 20 Stycznia 1702 „*po ks. Wiśniowieckim*“¹⁴⁾; umarł 15 Czerwca 1706¹⁵⁾.

1) Baliński. Pamiętniki Obuchowiczów, str. 30—31.

2) Patrz wyżej str. 170. Po Radziwiłł, który 3 Marca 1654 został wojewodą Połockim. Porównaj przypisy następujące.

3) 1654 Kwietnia 11 Połubiński mian. podstolim po Lackim, „*który został marszałkiem nadwornym*“ (M. Lit. Ks. Zap. 129. f. 345).

4) Vol. leg. V. f. 335.

5) Jeszcze w Marcu 1683 jest chorążym (Dogiel. Codex dipl. V. 473. Załuski. Epistol. Histor. famil. I. 805), a już w Październiku 1683 jest marsz. nadw. (Załuski 847).

6) M. Lit. Ks. Zap. 143. f. 17.

7) Tamże bez fol.

8) Patrz wyżej str. 171.

9) M. Lit. Ks. Zap. 146. f. 491.

10) Patrz wyżej str. 171.

11) M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 447. Załuski. Epistol. Histor. famil. II. 592.

12) M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 146.

13) Tamże f. 878.

14) Tamże f. 882.

15) Geneal. Sanguszków.

Mniszech Józef, generał artyl. lit., star. Sanocki, mian. marszałkiem nadwornym 9 Sierpnia 1706 „*po śmierci Kazimierza Sanguszk*“¹⁾; został marszałkiem wielkim koronnym 2 Kwietnia 1713²⁾.

Pac Kazimierz Michał, kawaler Maltański, mian. marszałkiem nadwornym, przez króla Stanisława Leszczyńskiego, w pierwszej połowie 1708³⁾; musiał ustąpić 1709.

Sanguszko książę Paweł Karol, podskarbi nadworny, mian. marszałkiem nadwornym 10 Kwietnia 1713 „*po Józefie Mniszchu, który został marszałkiem wielkim koronnym*“⁴⁾; został marszałkiem wielkim 4 Lutego 1734⁵⁾.

Radziwiłł książę Michał Kazimierz, koniuszy, mian. marszałkiem nadwornym 4 Lutego 1734 „*po Pawle Sanyuszcze*“⁶⁾; został hetmanem polnym i kasztelanem Trockim w Listopadzie 1735 r.⁷⁾.

Zawisza Ignacy, podkomorzy, mian. marszałkiem nadwornym 1 Stycznia 1736 „*po Radziwiłł, który został kasztelanem Trockim*“⁸⁾; umarł 16 Sierpnia 1738⁹⁾.

Plater (v. d. Broël) Ferdynand, łowczy lit., mian. marszałkiem nadwornym 31 Marca 1739 „*po śmierci Ignacego Zawiszy*“¹⁰⁾; umarł w tymże roku, nie objąwszy urzędu¹¹⁾.

Scipio (del Campo) Józef, star. i marsz. Lidzki, mian. marszałkiem nadwornym 29 Sierpnia 1739¹²⁾ i drugi raz 30 Grudnia 1739¹³⁾ „*po śmierci Ferdynanda Platera*“; umarł 1744¹⁴⁾.

Ogiński książę Ignacy, oboźny, mian. marszałkiem nadwornym 19 Września 1744 „*po śmierci Józefa Scipiona*“¹⁵⁾; postąpił na marszałka wielkiego 21 Sierpnia 1750¹⁶⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 187.

2) Metr. Kor. Sig. 18. f. 39 (Błęszyński).

3) Zawisza 114. Załuski. Epistolae Histor. famil. III. 845.

4) M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 649.

5) Patrz wyżej str. 171.

6) M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 5.

7) Tamże f. 352 i Ks. 169. f. 31.

8) Tamże f. 241.

9) Wierzbicki. „Bazylika cnoty“ (Wilno 1740) na jego pogrzeb.

10) M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 888.

11) Danejkowicz. Swada polska oratorska, str. 75.

12) M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 1036.

13) Tamże Ks. 170. f. 339.

14) Z nominacji następcy.

15) M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 926.

16) Patrz wyżej str. 171.

Sanguszko książę Janusz Aleksander, ordynat Ostrogski, miecznik, mian. marszałkiem nadwornym 26 Sierpnia 1750 „*po Ignacym Ogińskim*“¹⁾. Rezygnował na rzecz brata Józefa 21 Czerwca 1760²⁾; umarł 13 Września 1775³⁾.

Sanguszko książę Józef Paulin, star. Krzemieniecki, mian. marszałkiem nadwornym 21 Czerwca 1760 „*po rezygnacji Janusza Sanguszki*“⁴⁾; postąpił na marszałka wielkiego 7 Marca 1768⁵⁾.

Gurowski Władysław, pisarz koronny, mian. marszałkiem nadwornym 7 Marca 1768 „*po Józefie Sanguszcze*“⁶⁾; postąpił na marszałka wielkiego 23 Maja 1781⁷⁾.

Mniszech Michał Jerzy, sekretarz wielki lit., mian. marszałkiem nadwornym 23 Maja 1781 „*po Gurowskim*“⁸⁾; został marszałkiem wielkim koronnym 23 Sierpnia 1783⁹⁾.

Potocki Ignacy, pisarz, mian. marszałkiem nadwornym 20 Listopada 1783 „*po Michale Mniszchu, który został marszałkiem wielkim koronnym*“¹⁰⁾; postąpił na marszałka wielkiego 16 Kwietnia 1791¹¹⁾.

Sołtan Stanisław, podkomorzy, mian. marszałkiem nadwornym 19 Maja 1791 „*po Potockim*“¹²⁾. Rezygnował 1793¹³⁾; żył jeszcze w 1814 r.¹⁴⁾.

Giełgud Michał, pisarz polny, ogłoszony marszałkiem nadwornym 15 Czerwca 1793¹⁵⁾, otrzymał nominację 20 Lipca 1793¹⁶⁾. Przemyśl upadek Rzeczypospolitej; żył jeszcze w 1813 r.¹⁷⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 600.

2) Tamże Ks. 182. f. 112.

3) Gazeta Warszawska 1775. Nr. 80.

4) M. Lit. Ks. Zap. 181. f. 753.

5) Patrz wyżej str. 171.

6) M. Lit. Ks. Zap. 188. f. 88.

7) Patrz wyżej str. 172.

8) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 132.

9) Metr. Koronna Sig. 35. f. 130 (Błęszyński).

10) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 616.

11) Patrz wyżej str. 172.

12) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 866.

13) Korespondent Krajowy i Zagraniczny 1793. Nr. 50.

14) Gazeta Korespondenta 1814. Nr. 49, dodatek.

15) Gazeta Warszawska 1793. Nr. 50.

16) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 36. f. 14.

17) Gazeta Korespondenta 1813. Nr. 90, dodatek. — Mylnie z tytułem marszałków nadwornych występują: Andrzej Gasztold (Strykowski II. 212); — Stanisław Janowicz Gasztold 1494 (Niesiecki I. 363—64); — Stanisław Zabrzeziński 1501

Podskarbiowie wielcy.

Podskarbi wielki ¹⁾, przed uniją „ziemskim“ zwany, powinien był „skarbcą pilnować, dochody publiczne pobierać, koszta wykładać, a tak te jak owe w rachunki wciągać, tudzież czuwać nad biciem monety“ ²⁾. Od 1520 r. podskarbiowie wielcy byli stale jednocześnie i pisarzami.

Aleksander Jurjewicz, podskarbi ziemski 1454 ³⁾. Ten sam czy inny „Aleksander skarbný“ w 1443 r. ⁴⁾.

Stretowicz Iwan Aleksandrowicz, podskarbi króla 1486 ⁵⁾.

Andrzej Aleksandrowicz, podskarbi króla 1486 ⁶⁾. Jako podskarbi ziemski występuje 1492 ⁷⁾—1495 ⁸⁾; umarł około 1497 ⁹⁾.

Chrebtowicz Fedko Bohdanowicz, wprzód podskarbi dworny, jako podskarbi ziemski występuje 1501 ¹⁰⁾—1508 ¹¹⁾. Jednocześnie kolejno namiestnik Bielicki ¹²⁾, Berestejski ¹³⁾ i Ostryński ¹⁴⁾. Za udział w spisku Glińskiego uwięziony w Lutym 1509 ¹⁵⁾ i pozbawiony urzędów; odzyskał wolność 10 Maja 1511 ¹⁶⁾. Żył jeszcze 1522 r. ¹⁷⁾.

(Niesiecki X. 13); — **Wojciech Marcinowicz Gasztold** (Tamże IV. 80); — **Jan Mikołajewicz Radziwiłł** 1501—1519 (Icones Radivil. Tab. 57); — **Krzysztof Ilinicz** (Niesiecki IV. 401. Zamiast Jerzy Ilinicz); — **Konstanty Ostrogski** (Tamże I. 364); — **Wojciech Jundził** 1542 (Tamże); — **Stanisław Radziwiłł** 1586—1599 (Tamże 363—64); — **Mikołaj Sapieha** 1635 (Tamże VIII. 272) itd. Marszałków nadwornych płątają także z marszałkami królewskimi.

¹⁾ Thesaurarius — Schatzmeister — trésorier.

²⁾ Volumina legum I. f. 297.

³⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 4. f. 197. Kronfka Bychowca 60.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 51.

⁵⁾ 1486 Sierpnia 10. Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. Nr. 229. Ob. także M.

Lit. Ks. Spr. Sąd. 2. f. 188 i 268.

⁶⁾ 1486 Sierpnia 6. Arch. Sborn. dokum. Wilno VI. f. 2.

⁷⁾ Archiwum Radziwiłłów. Karczewski. Replika w sprawie Radziwiłłów str. 3.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 329. Oprócz tego wsp. Tamże f. 323 i Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno II. 140.

⁹⁾ Już nie żył w Czerwcu 1498 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 222 i 223). Ob. także Arch. Sborn. dokum. V. f. 1.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 365.

¹¹⁾ Tamże Ks. 8. f. 97 odw. i Akt. Jużn. i Zap. Ross. II. Nr. 91.

¹²⁾ 1502. M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 408.

¹³⁾ 1507. Tamże Ks. 8. f. 201 odw.

¹⁴⁾ Tamże f. 97 odw.

¹⁵⁾ Acta Tomiciana I, str. 31, 135 i 136. Wspomniany wprawdzie jeszcze w dokumencie z d. 13 Paźdz. 1509, data ta jednak mylnie oznaczona (z Metr. Lit. Ks. Spr. Sąd. 87. f. 129 druk. Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. Nr. 53).

¹⁶⁾ Acta Tomiciana I. 135 i 136.

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 11. f. 107.

Bohowitynowicz Bohusz, pisarz gospodarski, namiestnik Żyżmorski, jako podskarbi ziemski występuje przez Paździenik i Listopad 1509 ¹⁾; powrócił do pisarstwa ²⁾.

Ezofowicz Abraham, starosta miasta Smoleńskiego i wójt Miński ³⁾, mian. podskarbisem ziemskim na początku 1510 r. ⁴⁾. Jednocześnie starosta Kowieński ⁵⁾. Spisywał testament 28 Września 1519 ⁶⁾ i zaraz potem umarł w końcu 1519 r.

Bohowitynowicz Bohusz, marszałek i pisarz, dzierżawca Kamieniecki ⁷⁾, pozostając pisarzem ⁸⁾, mian. powtórnie podskarbisem w Maju 1520 ⁹⁾. Spisywał testament 12 Listopada 1529 ¹⁰⁾; umarł 1530 ¹¹⁾.

Hornostaj Iwan, marszałek i pisarz gospodarski, dzierżawca Dorsumiszski ¹²⁾, pozostając pisarzem, mian. podskarbisem ziemskim 1530 ¹³⁾. Jednocześnie marszałek dworny 1542, wojewoda Nowogrodzki 1551 i pisarz ¹⁴⁾; umarł w Maju 1558 ¹⁵⁾.

Vacat 1558—1561.

Wołowicz Ostafi Bohdanowicz, marszałek i pisarz, starosta Miednicki i Mohilowski ¹⁶⁾, pozostając pisarzem ¹⁷⁾, mian. podskarbisem ziemskim i jednocześnie marszałkiem dwornym w Czerwcu lub Lipcu 1561 ¹⁸⁾; został podkanclerzem 11 Marca 1566 ¹⁹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 111, 307, 312 odw., 316, 317 odw.

²⁾ W Maju 1510 jest znowu tylko pisarzem (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 344 odw.).

³⁾ Jeszcze w Czerwcu 1509 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 110).

⁴⁾ Jest nim w Lipcu 1510 (Tamże f. 112; także f. 113 odw. i Ks. Zap. 1 i 2. f. 96).

⁵⁾ 1515. M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 194. dok. 160.

⁶⁾ Tamże Ks. 15. f. 109.

⁷⁾ Jeszcze 10 Maja 1520 (M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 42).

⁸⁾ 1529. M. Lit. Ks. Zap. 29. f. 90—92 i Ks. Spr. Sąd. 4. f. 281.

⁹⁾ Jest nim 24 Maja 1520 (M. Lit. Ks. Zap. 25. dok. 228).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 29. f. 90—92.

¹¹⁾ Zdaje się, że żył jeszcze w Marcu 1530 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 4. f. 311).

¹²⁾ Jeszcze w Marcu 1530 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 4. f. 311 i 326).

¹³⁾ Jest nim 1531 (M. Lit. Ks. Zap. 15. f. 98—99).

¹⁴⁾ Jeszcze w Kwietniu 1558 występuje jako „wda Nowogr., marsz. dwor., podsk. ziem. i pisarz“ (M. Lit. Ks. Zap. 41. f. 2 odw.).

¹⁵⁾ Patrz wyżej str. 37.

¹⁶⁾ Jeszcze 20 Maja 1561 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 41. f. 191).

¹⁷⁾ 1566. Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 119.

¹⁸⁾ Jest nim 6 Sierpnia 1561 (Hildebrand. Rukop. otd. Wilens. publ. bibl., str. 75).

¹⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 92. dok. 105.

Naruszewicz Mikołaj Pawłowicz, najprzód sekretarz, później pisarz, star. Markowski i Miadzielski, pozostając pisarzem, mian. podskarbiem ziemskim 11 Marca 1566¹⁾; umarł 1575²⁾.

Wojna Ławryn (Wawrzyniec) Matwiejewicz, podskarbi nadworny i pisarz, z pozostawieniem przy pisarstwie, mian. podskarbiem ziemskim 30 Lipca 1576 „po śmierci Mikołaja Naruszewicza“³⁾; umarł 1580⁴⁾.

Hlebowicz Jan Janowicz, kasztelan Miński⁵⁾, mian. jednocześnie podskarbiem ziemskim i pisarzem w końcu 1580 albo na początku 1581 r.⁶⁾; z kasztelana Mińskiego został 30 Lutego 1585 r. kasztelanem Trockim, „pozostając podskarbiem ziemskim i pisarzem“⁷⁾. Dwa te urzędy złożył dopiero, zostawszy 1 Czerwca 1586 wojewodą Trockim⁸⁾. Administratorem skarbu (widać od Marca 1585 do Maja 1586) był **Lew Sapieha**, podkanclerzy⁹⁾.

Tyszkiewicz Skumin Teodor, podskarbi nadworny, mian. podskarbiem ziemskim i pisarzem 1 Czerwca 1586 „po Iwanie Hlebowiczu, który został wojewodą Trockim“¹⁰⁾; został wojewodą Nowogrodzkim 13 Marca 1590¹¹⁾.

Chalecki Dymitr Józefowicz, podskarbi nadworny, mian. podskarbiem wielkim i pisarzem 4 Kwietnia 1590 „po Teodorze Skuminie“¹²⁾; umarł 1598¹³⁾.

Zawisza Andrzej Janowicz, wojewoda Miński, mian. podskarbiem

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 50. f. 2.

²⁾ Z nominacji następcy. Jeszcze w Listopadzie 1574 występuje jako „podsk. ziem. i pisarz“ (Akt. Zap. Ross. III, str. 185).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 58. f. 18.

⁴⁾ Jeszcze w Styczniu 1580 jest „podsk. ziem. i pisarzem“ (Akt. Wilens. Arch. Komiss. III, str. 296).

⁵⁾ Jeszcze tylko w Sierpniu 1580 (M. Lit. Ks. Zap. 66. f. 83).

⁶⁾ W Maju 1581 jest „kaszt. Mińskim, podsk. ziemsk. i pisarzem“ (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 60. f. 138).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 73. f. 24 i Ks. 74. f. 22.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ Zagórski. Monety dawnej Polski I, 17, 21 i 22.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 71. f. 103.

¹¹⁾ Tamże Ks. 76. dok. 146. Jeszcze w 1589 r. występuje jako „podsk. ziem. i pisarz“ (Akt Wileńs. Arch. Komiss. II, 14 itd.).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 76. dok. 173.

¹³⁾ Z nominacji następcy. Jako „podsk. ziem. i pisarz“ występuje jeszcze 1597 r. (Akt Wileńs. Arch. Komiss. II, str. 155).

ziemskim i pisarzem 26 Kwietnia 1598 „po śmierci Dymitra Chaleckiego“¹⁾; umarł w Lutym 1604²⁾.

Wołowicz Hieronim (Jarosz), podskarbi nadworny, pisarz, ciwun Pojurski, mian. podskarbiem wielkim, z pozostawieniem przy pisarstwie, 28 Lutego 1605 „po śmierci Andrzeja Zawiszy“³⁾; został podkanclerzym 1618⁴⁾.

Naruszewicz Krzysztof, podskarbi nadworny i łowczy, mian. podskarbiem wielkim i pisarzem, z pozostawieniem przy łowczowstwie, 4 Kwietnia 1618 „po Hieronimie Wołowiczu, który postąpił na podkanclerzego“⁵⁾. Rezygnował z łowiectwa 1624; umarł 1630⁶⁾.

Pac Stefan, podskarbi nadworny i pisarz, mian. podskarbiem ziemskim, pozostając pisarzem, 24 Grudnia 1630 „po śmierci Krzysztofa Naruszewicza“⁷⁾; został podkanclerzem 6 Listopada 1635⁸⁾.

Tryzna Mikołaj, kuchmistrz, mian. podskarbiem wielkim i pisarzem 13 Listopada 1635 „po Stefanie Pacu“⁹⁾; umarł 10 Października 1640¹⁰⁾.

Kiszka Mikołaj, kasztelan Trocki, mian. podskarbiem wielkim i pisarzem w Październiku 1640 „po śmierci Mikołaja Tryzny“¹¹⁾; umarł 31 Marca 1644¹²⁾.

Tryzna Gedeon Michał, podczasz, mian. podskarbiem wielkim

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 83. dok. 337.

²⁾ Testament jego pisany 22 Lutego 1604, a jawiony już po jego śmierci 28 Lutego 1604 (Bartoszewicz. Pam. Zawiszy XLIII).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 86. dok. 637.

⁴⁾ Z nominacji następcy. Jeszcze w 1615 r. występuje jako „podsk. ziem. i pisarz“ (Akt Wileńs. Arch. Komiss. I, 14).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 95. f. 34 i 36. dokum. 45. W tymże roku występuje jako „podsk. ziem. i pisarz“ (Vol. leg. III, f. 327).

⁶⁾ Pogrzeb jego odbył się 1 Października 1630 (Kolecki. Kazanie na jego pogrzebie. Lublin 1632).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 633.

⁸⁾ Tamże Ks. 111. f. 455. Jeszcze 1634 r. występuje jako „podsk. ziem. i pisarz“ (Arch. Sborn. dokum. Wilno I, 101, IX, 147).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 476. W tym samym roku występuje już jako „podsk. ziem. i pisarz“ (Vol. leg. III, f. 906).

¹⁰⁾ Radziwiłł II, 25.

¹¹⁾ Tamże.

¹²⁾ Tamże II, 134.

i pisarzem 5 Kwietnia 1644 „po śmierci Mikołaja Kiszki“¹⁾; umarł 11 Września 1652²⁾.

Gosiewski Wincenty Korwin, stolnik i generał artylerji, mian. podskarbis wielkim i pisarzem 14 Września 1652 „po śmierci Gedeona Michała Tryzny“³⁾. Jednocześnie 1654 hetman polny; umarł 29 Listopada 1662⁴⁾. Administratorami skarbu podczas wypraw Gosiewskiego byli: **Krzysztof Pac**, kanclerz, 1658—1659⁵⁾, i **Adam Maciej Sakowicz**, wojewoda Smoleński, 1660—1662⁶⁾.

Kryszpin-Kirszensztein Hieronim, kuchmistrz, mian. podskarbis ziemskim i pisarzem 1663⁷⁾; rezygnował 1676⁸⁾.

Sapieha Benedykt Paweł, podskarbi nadworny, mian. podskarbis wielkim 1676 „po dobrowolnej rezygnacji Hieronima Kryszpina“⁹⁾. Usunięty 1703¹⁰⁾, przyznany napowrót przez Leszczyńskiego; umarł w Berlinie w Sierpniu 1707¹¹⁾.

Pociej Ludwik Konstanty, strażnik, został podskarbis wielkim 1703¹²⁾, nominacja jednak nastąpiła dopiero 4 Lutego 1704 „po usunięciu Benedykta Sapiehy“¹³⁾. Nieprzyznany przez Leszczyńskiego; po powrocie Augusta został hetmanem polnym 22 Października 1709¹⁴⁾.

Czartoryski książę Kazmierz, podczaszy, mian. podskarbis wielkim przez Leszczyńskiego 1707 „po Sapieżu“¹⁵⁾; powrócił do podczasostwa 1709.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 538. Z tytułem pisarza wspomniany 1649 (Vol. leg. IV. f. 278).

²⁾ Radziwiłł II. 482.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 396. Z tytułem pisarza wspomniany 1653 (Vol. leg. IV. f. 411).

⁴⁾ Poczobut. Pamiętnik 186.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 787 i Vol. legum IV. 674.

⁶⁾ Akt Wileńs. Arch. Komiss. V. 169 i III. 365.

⁷⁾ Jest nim 1664 (dokum. oryg. z d. 29 Czerwca 1664). Z tytułem pisarza występuje 1670 (Vol. leg. V., wyd. nowe, str. 52).

⁸⁾ Z nominacji następcy. W Lutym 1676 znajdował się jeszcze na sejmie jako podskarbi (Vol. leg. V. f. 335).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 139. f. 149.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ Zawisza 256—7.

¹²⁾ Strażnikiem po Pociuju został już 27 Listopada 1703 Zaranek (M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1221).

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 51.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 155. f. 58.

¹⁵⁾ Zawisza 257.

Kociel Michał Kazmierz, niegdy wojewoda Trocki, mian. podskarbis wielkim 9 Marca 1710 „po Ludwiku Pociuju“¹⁾; umarł 1722²⁾.

Poniatowski Stanisław, podstoli, mian. podskarbis wielkim między 7 a 17 Grudnia 1722³⁾; został wojewodą Mazowieckim 15 Grudnia 1731⁴⁾.

Solłohub Jan Michał Dowojna, łowczy lit., mian. podskarbis wielkim i pisarzem 16 Grudnia 1731 „po Stanisławie Poniatowskim, który został wojewodą Mazowieckim“⁵⁾; został wojewodą Brzeskim 24 Listopada 1746⁶⁾. Podczas chwilowej nieobecności Solłohuba administratorem skarbu „po Solłohubie, który z powodu zamieszek wydalil się z kraju“, mian. 23 Kwietnia 1735 **Józef Ogiński**, wojewoda Trocki⁷⁾.

Flemming Jerzy Dettlof, generał artylerji lit., mian. podskarbis 24 Listopada 1746 „po Solłohubie“⁸⁾. Rezygnował 1764⁹⁾; następnie wojewoda Pomorski.

Brzostowski Michał, koniuszy lit., mian. podskarbis i pisarzem 20 Grudnia 1764 „po dobrowolnej rezygnacji Flemminga“¹⁰⁾; umarł 21 Maja 1784¹¹⁾.

Poniatowski książę Stanisław, generał-lejtnant wojsk koronnych, mian. podskarbis 1 Czerwca 1784 „po śmierci Michała Brzostowskiego“¹²⁾. Rezygnował 1791¹³⁾; umarł we Florencji 13 Lutego 1833¹⁴⁾.

Tyszkiewicz Skumin Ludwik, hetman polny, mian. podskarbis

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 211.

²⁾ Bartoszewicz u Zawiszy f. 45.

³⁾ Poniatowski został podstolim 7 Grudnia 1722 (M. Lit. Ks. Zap. 160. f. 993 i Ks. 161. f. 25 i 27), a już 17 Grudnia 1722 podstolim „po Poniatowskim, który postąpił na podskarbiego“, mian. Ogiński (Tamże Ks. 161. f. 54).

⁴⁾ Metr. Koronna Ks. Sigil. 22. f. 134 (Bleszyński 69).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 167. f. 195.

⁶⁾ Tamże Ks. 175. f. 262.

⁷⁾ Tamże Ks. 168. f. 150.

⁸⁾ Tamże Ks. 175. f. 263.

⁹⁾ Z nominacji następcy.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 188. f. 3.

¹¹⁾ Tyszkiewicz. Rękopism X. Bagińskiego, str. 144.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 855.

¹³⁾ Z nominacji następcy.

¹⁴⁾ Oettinger. Moniteur des dates IV. 130.

13 Września 1791 „*po Stanisławie Poniątkowskim*“¹⁾; został marszałkiem wielkim 7 Maja 1793²⁾.

Ogiński książę Michał Kleofas, miecznik lit., mian. podskarbi 7 Maja 1793 „*po Poniątkowskim*“ (sic)³⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł we Florencji 18 Października 1833⁴⁾.

Podskarbiowie nadworni.

Podskarbi nadworny, przed uniją „dworny“ (thesaurarius curiae, Hofschatzmeister), miał sobie powierzona opiekę nad dochodami królewskimi; w razie śmierci podskarbiego wielkiego brał pod swój zarząd skarby państwa, dopóki nowy podskarbi nie był mianowany. Podskarbi nadworny powinien był ciągle być obecnym przy dworze, zastępować nieprzytomnego podskarbiego wielkiego, w przytomności zaś tego ostatniego działać tylko za jego wiedzą i radą, uczestniczyć przy składaniu rachunków itd.⁵⁾

Przed uniją, podskarbi nadworny szedł po podczaszym, krajczym, a nawet stolniku⁶⁾; z czasem jednak urósł w znaczenie. W XVIII wieku szedł po podkomorzym⁷⁾, aż na sejmie 1775 r. policzonym został do rzędu ministerstw⁸⁾.

Chrebtowicz Iwan (Iwaszko) Bohdanowicz Litawor, podskarbi dworny już w Październiku 1486⁹⁾. Jednocześnie namiestnik Uteński¹⁰⁾,

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 971.

²⁾ Koresp. Kraj. i Zagr. 1793. Nr. 39.

³⁾ Tamże.

⁴⁾ Oettinger. Moniteur des dates IV. 74. — Mylnie występują jako podskarbiowie wielcy litewscy: Aleksander Aleksandrowicz 1470—1476 (Kosiński. Przewodnik herald. I. 236); — Jan Lelusz, niby pierwszy podskarbi 1505 (Jaroszewicz. Obraz Litwy II. 210); — Bohdan Chrebtowicz, zmarły 1553 (Niesiecki VI. 137); — Lew Pociąg, zmarły 1550 (Tamże VII. 335. Stawski. Monumenta II. 218—219); — Wojciech Koszczyk około 1600 r. (Duńczewski. Herbarz II. 718); — Paweł Wołowicz 1639 (Niesiecki I. 360); — Bogusław Siuszka 1652 (Tamże); — Krzysztof Zawisza 1662—67 (Tamże).

⁵⁾ Encyklopedia Powsz. XX. 916.

⁶⁾ Patrz wyżej str. 1.

⁷⁾ Danejkowicz. Swada polska kancelaryjna, str. 41.

⁸⁾ Volum. legum VIII. f. 179.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4 f. 125 odw. — 126. Następnie wspomniany 1487 (Metr. Wołyńska Ks. 6. f. 223 odw.).

¹⁰⁾ 1489. M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 134.

a następnie 1492 marszałek hospodarski i namiestnik Słonimski¹⁾; złożył urząd podskarbiego 1493²⁾.

Chrebtowicz Fedko (Fedor) Bohdanowicz, podskarbi dworny już we Wrześniu 1494³⁾; został podskarbiem ziemskim 1501⁴⁾.

Chrebtowicz Marcin (Bohdanowicz), koniuszy dworny i namiestnik Żołudzki⁵⁾, jednocześnie mianowany podskarbiem dwornym 1501⁶⁾; jest nim jeszcze w Styczniu 1504⁷⁾. Pozostając koniuszym, został lowczym⁸⁾.

Andrejewicz Iwan, podskarbi dworny, namiestnik Mejszagolski i Dubicki już w Lipcu 1507⁹⁾, następnie dzierżawca Wieloński. Spisywał testament 24 Sierpnia 1554¹⁰⁾ i zaraz potem umarł.

Włoszek Stanisław Zacharjasiewicz, podskarbi dworny, dzierżawca Żyzmorski i Żosleński już 1557¹¹⁾. Dzierżawę Żosleńską przemieniwszy na Puńską, był jeszcze podskarbiem 1563¹²⁾.

Wojna Ławryn (Wawrzyniec) Matwiejewicz, pisarz, star. Kwasowski, Kraśnicki i Chwejdański, mian. podskarbiem dwornym, z pozostawieniem przy pisarstwie, 19 Stycznia 1569¹³⁾; został podskarbiem ziemskim 30 (!) Lipca 1576¹⁴⁾.

Tyszkiewicz Skumin Teodor, mian. podskarbiem dwornym 6 Lipca 1576¹⁵⁾; postąpił na podskarbiego ziemskiego 1 Czerwca 1586¹⁶⁾.

¹⁾ 1492 w Sierpniu „marszałek, podskarbi dworny, namiestnik Słonimski“ pan Jan Litawor Chrebtowicz (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 74).

²⁾ Występuje następnie bez tytułu podskarbiego dwornego (Akt. Zap. Ross. I. Nr. 116 i 137).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 93.

⁴⁾ Jeszcze 1501 jest podskarbiem dwornym (Dogiel. Codex dipl. V. 160) i w tym samym roku już podskarbiem ziemskim (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 365).

⁵⁾ Jeszcze tylko w Maju 1501 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 388).

⁶⁾ Już w Kwietniu 1502 jest „podskarbiem i koniuszym dwornym“ (M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 152—155).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 302 odw.

⁸⁾ Jest nim już 1505 (M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 253. d. 226).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 162 odw. i 173.

¹⁰⁾ Druk. Archeogr. Sborn. dokum. Wilno VI. 25—28.

¹¹⁾ Dokum. z d. 15 Grudnia 1557 (M. Lit. Ks. Zap. 42. f. 2).

¹²⁾ Dokum. z d. 7 Czerwca 1563 (M. Lit. Ks. Zap. 38. f. 420 odw.).

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 249.

¹⁴⁾ Patrz wyżej str. 186

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 56. f. 42 i Ks. 58. f. 1.

¹⁶⁾ Patrz wyżej str. 186.

Chalecki Dymitr, miecznik, mian. podskarbibm dwornym 3 Lutego 1588 „*po Skuminie Tyszkiewicz*“¹⁾; został podskarbibm wielkim 4 Kwietnia 1590²⁾.

Wiesiołowski Piotr, mian. podskarbibm dwornym 28 Marca 1590 „*po Dymitrze Chaleckim*“³⁾; został marszałkiem nadwornym 1599⁴⁾.

Wołowicz Hieronim (Jarosz), pisarz w. lit., ciwun Pojurski, mian. podskarbibm nadwornym 25 Marca 1600 „*po Piotrze Wiesiołowskim, który został marszałkiem nadwornym*“⁵⁾; został podskarbibm wielkim 28 Lutego 1605⁶⁾.

Wojna Maciej Ławrynowicz, pisarz, mian. podskarbibm nadwornym 1605⁷⁾; umarł 3 Czerwca 1606⁸⁾.

Tyszkiewicz Ostafi Jan, star. Laiski, mian. podskarbibm nadwornym 23 Czerwca 1607 „*po śmierci Macieja Wojny*“⁹⁾; został wojewodą Mścisławskim 9 Listopada 1611¹⁰⁾.

Vacat 1611—1615.

Naruszewicz Krzysztof, lowczy, mian. podskarbibm nadwornym 15 Kwietnia 1615 „*po Eustachym Wołowiczu, który został wojewodą Mścisławskim*“¹¹⁾; został podskarbibm wielkim 4 Kwietnia 1618¹²⁾.

Wołowicz Paweł, star. Grodzieński, mian. podskarbibm nadwornym 4 Lutego 1619 „*po Krzysztofie Naruszewiczu*“¹³⁾; umarł 1630¹⁴⁾.

Pac Stefan, referendarz i pisarz, mian. podskarbibm nadwornym 26 Kwietnia 1630 „*po śmierci Pawła Wołowicza*“¹⁵⁾; został podskarbibm wielkim 24 Grudnia 1630¹⁶⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 72. f. 68, Ks. 73. f. 254 i Ks. 74. f. 258.

²⁾ Patrz wyżej str. 186.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 77. d. 109.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 180.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 85. d. 59.

⁶⁾ Patrz wyżej str. 187.

⁷⁾ Jest nim w Czerwcu 1605 (Akt Wileńs. Arch. Komiss. III. 324).

⁸⁾ Starowolski. Monumenta Sarmatarum f. 270.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 86. d. 869.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 89. f. 420.

¹¹⁾ Tamże Ks. 92. d. 47.

¹²⁾ Patrz wyżej str. 187.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 95. f. 153.

¹⁴⁾ Z nominacyi następcy.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 529.

¹⁶⁾ Patrz wyżej str. 187.

Rakowski Jan, mian. podskarbibm nadwornym 1631¹⁾; został wojewodą Brzeskim 1635²⁾.

Pac Piotr, chorąży nadworny, mian. podskarbibm nadwornym 1635³⁾; został wojewodą Trockim 3 Października 1640⁴⁾.

Tyszkiewicz Antoni Jan, cześnik, mian. podskarbibm nadwornym w Październiku 1640 „*po Pacu*“⁵⁾; został marszałkiem nadwornym 11 Marca 1645⁶⁾.

Śluszka Bogusław Jerzy, stolnik, mian. podskarbibm nadwornym 14 Marca 1645 „*po Tyszkiewicz*“⁷⁾; umarł 1657⁸⁾.

Dönhoff Teodor, krajeży, mian. podskarbibm nadwornym 15 Lutego 1658 „*po śmierci Bogusława Śluszki*“⁹⁾; został podkomorzym wielkim koronnym 1661¹⁰⁾.

Naruszewicz Jan, cześnik, mian. podskarbibm nadwornym 1661¹¹⁾; umarł 1663¹²⁾.

Sapieha Kazmierz Jan, podstoli, mian. podskarbibm nadwornym 1664¹³⁾; został wojewodą Połockim 1670¹⁴⁾.

Sapieha Benedykt Paweł, stolnik, mian. podskarbibm nadwornym 1670¹⁵⁾; został podskarbibm wielkim 1676¹⁶⁾.

Radziwiłł książę Dominik Mikołaj, mian. podskarbibm nadwornym 1676; urzędu nie przyjął¹⁷⁾.

¹⁾ Z tym tytułem podpisany w Sierpniu 1633 (Akt Tryb. Główn. 1633 Sierpnia 8).

²⁾ Patrz wyżej str. . Jeszcze w Kwietniu 1635 jest podskarbibm nadwornym (Radziwiłł I. 253).

³⁾ Chorążym nadwornym „*po Piotrze Pacu*“ został 11 Marca 1636 Ogiński (M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 542).

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 557.

⁵⁾ Radziwiłł II. 25.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 743.

⁷⁾ Radziwiłł II. 162.

⁸⁾ Z nominacyi następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 114.

¹⁰⁾ Metr. Koronna Sig. 3. f. 292 (Kossakowski. Monografje I. 104).

¹¹⁾ 1661 Listopada 2 Dönhoff mian. cześnikiem po Naruszewiczu, „*który został podskarbibm nadwornym*“ (M. Lit. Ks. Zap. 134. f. 180).

¹²⁾ Już nie żył w Marcu 1664 (M. Lit. Ks. Zap. 132. f. 287. d. 214).

¹³⁾ Jest nim w Lipcu 1665 (Akt Wileńs. Arch. Komiss. IV. f. 20).

¹⁴⁾ Patrz wyżej str. 47.

¹⁵⁾ Jest nim we Wrześniu 1670 (Vol. leg. V. f. 46).

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 139. f. 149.

¹⁷⁾ Icones Radivil. Tab. 107.

Sapieha Leon Bazyli, mian. podskarbin nadwornym 1676¹⁾. Jednocześnie od 1684 generał artylerii lit.; umarł 1686²⁾.

Sapieha Kazimierz Władysław, stolnik, mian. podskarbin nadwornym w Grudniu 1686³⁾; został kasztelanem Trockim w Październiku 1689⁴⁾.

Frackiewicz-Radzimiński Kazimierz, star. Lidzki, mian. podskarbin nadwornym 20 Listopada 1689 „po Kazmierzu Władysławie Sapieże, który został kasztelanem Trockim“⁵⁾; umarł 1693 będąc marszałkiem trybunału litewskiego⁶⁾.

Dönhoff Zygmunt Wiktor, podkomorzy Wieluński⁷⁾, mian. podskarbin nadwornym 1693; umarł w Październiku 1694⁸⁾.

Ogiński książę Mikołaj, miecznik, mian. podskarbin nadwornym 1695⁹⁾; pozbawiony urzędu. Przywróconym został 3 Stycznia 1699¹⁰⁾; został kasztelanem Trockim 21 Kwietnia 1711¹¹⁾.

Sanguszko książę Paweł Karol, mian. podskarbin nadwornym 1711; postąpił na marszałkostwo nadworne 10 Kwietnia 1713¹²⁾.

Sapieha Józef Franciszek, generał wojsk litewskich, mian. podskarbin nadwornym 10 Kwietnia 1713 „po Pawle Sanguszcze“¹³⁾; umarł 14 Kwietnia 1744¹⁴⁾.

Sapieha Ignacy, cześnik lit., mian. podskarbin nadwornym 18 Wrze-

¹⁾ Jest nim 1680 r. (Akt Sądu grodz. Słonimskiego 1685 Maja 10).

²⁾ Już nie żył 30 Listopada 1686 (List króla Jana III pod tą datą u Kognowickiego. Życie Kazmierza Jana Sapiehy, wdy Wileńskiego i hetmana. Manuskrypt publicznej biblioteki cesarskiej w Petersburgu).

³⁾ Danejkowicz. Swada polska korespondencyjna, str. 28 i 38.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 67.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 598. d. 115.

⁶⁾ Na marszałkostwie trybunału zamienił go w tym samym roku Lubecki (Niesiecki I. 385).

⁷⁾ 1690. Vol. legum V. f. 772.

⁸⁾ Załuski. Epistol. Histor. famil. I. 380. Wspomniany tamże f. 692.

⁹⁾ 1695 Lipca 25 Marcyjan Ogiński mian. miecznikiem po Mikołaju Ogińskim, „który został podskarbin nadwornym“ (M. Lit. Ks. Zap. 145. f. 389).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 621.

¹¹⁾ Tamże Ks. 155. f. 391.

¹²⁾ Tamże f. 649.

¹³⁾ Tamże f. 650 i Ks. 157. f. 53.

¹⁴⁾ Kurjer Polski 1744. Nr. 375.

śnia 1744 „po śmierci Józefa Sapiehy“¹⁾; został wojewodą Mścisławskim 30 Września 1750²⁾.

Sapieha Aleksander Michał, oboźny lit., mian. podskarbin nadwornym 30 Września 1750 „po Ignacym Sapieże“³⁾; został wojewodą Połockim 16 Lipca 1754⁴⁾.

Masalski książę Józef Adryjan, mian. podskarbin nadwornym w Lipcu 1754⁵⁾; umarł 6 Czerwca 1765⁶⁾.

Tyzenhaus Antoni, koniuszy lit., mian. podskarbin nadwornym 15 Czerwca 1765 „po śmierci Józefa Masalskiego“⁷⁾; umarł 31 Marca 1785⁸⁾.

Dziekoński Antoni, eks-strażnik polny lit., stolnik Wołkowyski, mian. podskarbin nadwornym 31 Marca 1785 „po śmierci Antoniego Tyzenhauza“⁹⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 1812¹⁰⁾.

Wawrzecki Tomasz, chorąży lit., ogłoszony podskarbin nadwornym na sessji sejmowej 25 Lutego 1791; nie objął ministerstwa z powodu Targowicy¹¹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 922.

²⁾ Tamże Ks. 178. f. 379.

³⁾ Tamże Ks. 176. f. 761.

⁴⁾ Tamże Ks. 179. f. 241.

⁵⁾ Jest nim już 22 Sierpnia 1754 (Akt Wileńsk. Arch. Komiss. VII. 323).

⁶⁾ Wiadomości Warszawskie 1765. Nr. 46.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 375.

⁸⁾ Gazeta Warszawska 1785. Nr. 27.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 989.

¹⁰⁾ Encykl. Powszechna VII. 895.

¹¹⁾ Gazeta Warszawska 1791. Nr. 18 z supplementem. — Z tytułem podskarbin nadwornych lit. występują mylnie: **Bahoza** (Niesiecki VIII. 85); — **Mikołaj Wolski** 1557 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 37. f. 34. Według Niesieckiego [IX. 408] „Marcin Wolski“ był w tym samym czasie podskarbin nadwornym koronnym; zapewne to jedna osoba).

DYGNITARZE.

W Polsce każdy czemś być musiał; każdy starał się o tytuł i urząd. Nie wymagało to bynajmniej pracy, nie nagliło do poświęceń, a nadawało dostojność i znaczenie. To też w dawnej Rzeczypospolitej była moc wielka urzędów, które, pozostawione do szafunku królewskiego, powinny były służyć do podniesienia potęgi królewskiej. Obrachowano, że król miał do rozdania, we wszystkich krajach Rzeczypospolitej, do 40,000 urzędów. Co za potęga! Samem tem prawem, królowie, jeżeliby umieli korzystać ze swej władzy, mogli mieć przeważny wpływ na losy kraju ¹⁾.

¹⁾ Bartoszewicz. Urzędy w Polsce (Encyklopedia Powszechna XXVI. 80—92). O urzędach w Polsce pisali nadto: Lelewel. Dostojności i urzędy (drukowane najprzód w wydanem przez Bobrowicza Herbarzu Niesieckiego, a następnie w dziełach Lelewela: Polska, dzieje i rzeczy jej IV. [IX.] 1—87, także I. [VI.] 252—254); Marcin Kromer. O Rzeczypospolitej i urzędach w Polsce (zamieszczone najprzód w Kronice wydanej 1555 r., wydrukowane ostatecznie w wydanem przez Syrokomlę dziele Kromera „Polska“ etc. Wilno 1853, str. 73—151); Stanisław Krzistanowicz. Status regni Poloniae discriptio (w dziele: Respublica sive status regni Poloniae etc. Lugduni Batavorum ex officina Elzeviriana 1627 r., str. 1—36); Kojalowicz. Ordo magistratuum variorum in Magno Ducatus Lithuaniae (w herbarzu rękopisnym: Nomenclator familiarum et stematum M. D. L. 1658 r.).

Na Litwie urzędy powstawały powoli za przykładem Korony. Mieli dwory swe wielcy książęta: Jagiello ¹⁾, Skirgiello, Witold ²⁾ i Zygmunt ³⁾; służba jednak była niska, to też mało urzędnicy ich figurują. Z wyjątkiem pisarzy lub sekretarzy tylko marszałkowie zajmują wówczas wydatniejsze miejsce. Z czasem, za przykładem dworu polskiego, urzędnicy dworu wielkoksiążęcego urosli na dygnitarzów i zaczęli należeć do rady przybocznej wielkiego księcia. Obok Świdrygielly występują już jego kanclerz, podkanclerzy, marszałkowie, krajczy i kuchmistrz ⁴⁾. Za króla Kaźmierza spotykamy już marszałków, podskarbi, kanclerza, koniuszego, krajczego, kuchmistrza, łowczego, łożniczego, podczaszego, podkomorzego, podstolego i stolnika. Za Aleksandra przybyli jeszcze chorążowie, cześnik i miecznik, a niezależnie od dworu wielkoksiążęcego miała dwór swój królowa Helena ⁵⁾. Już więc około 1500 r. miała Litwa cały zastęp dygnitarzy.

Akt spisany podczas sejmu lubelskiego: „tytuły panów rad ich miłości“ ⁶⁾ wylicza urzędy: „ziemskie i dworne“ w następującym porządku:

Podczaszy	Miecznik
Krajczy	Cześnik
Stolnik	Chorąży ziemski
Podskarbi nadworny	„ dworny.

¹⁾ „Jakubowicz Rudomina“ miał być chorążym za Jagielly (Kojalowicz. Herbarz rękopisny); — Fedor Wesna miał być łowczym króla Jagielly i namiestnikiem Witebskim (Niesiecki IX. 344), a Proksza vel Prora podczaszym 1382 (Tamże VII. 501. Strykowski II. 65).

²⁾ Dymitr Wasilewicz, koniuszy Witolda 1423 (Niesiecki IX. 244); — Stromilon Georgius, łożniczy (supremus cubicularius) 1430 (Wiszniewski. Pomniki histor. i liter. pols. IV. 96).

³⁾ Książ Aleksander Wasilewicz Czartoryski, koniuszy w. ks. Zygmunta (Narbut VII. 229. Według Kosińskiego. Przewodnik herald. I. 274 był to „Sapieha“!); — Skobejko, koniuszy albo podkoniuszy (Niesiecki III. 225. Narbut VII. 229); — Sławek, pokojowy (Narbut VII. 231).

⁴⁾ O marszałkach, kanclerzu i podkanclerzym Świdrygielly patrz wyżej str. 159, 163 i 173; — Fedko Chomicz, krajczy Świdrygielly 1446—52 (Antonowicz. Hramoty, str. 19. M. Lit. Ks. Zap. 22. f. 11 i 12); — Piotr Myszczyz, kuchmistrz w. ks. Świdrygielly 1438 (Antonowicz. Hramoty, str. 5. Akt. Zap. Ross. I. 48).

⁵⁾ Z urzędników dworu królowej i wielkiej księżnej Heleny wspomniani: Wojciech Janowicz (Kłodzko), ochmistrz 1496—1509 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 55. Krupowicz str. 33. Daniłowicz Nr. 2209); — Mikołaj Jundayłowicz, kuchmistrz 1495—1505 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 108 i 3); — Iwan Semenowicz Sapieha, kanclerz 1503—1509 (Akt. Zap. Ross. I. 267. Krupowicz 33. Russko Liwońskie Akty 254); — Jesman Iwanowicz, pisarz 1512 (Akt. Zap. Ross. II. 101).

⁶⁾ Patrz wyżej str. 1 i 2.

Urząd podkomorzego zniósł król trochę przedtem; opuszczeni tu koniuszy, kuchmistrz, łowczy i podstoli i inni, prawdopodobnie dlatego, iż urzędy te były niższego stopnia i praw „panów rad“ nie dawały.

Od unii lubelskiej wszystko ustaliło się niejako w Rzeczypospolitej dwu narodów; godności uzupełniały się, gdzie ich brakowało. Zaprowadzenie w tym czasie na Litwie ziemstw dało początek urzędom powiatowym, które raz utworzone, pomimo utraty samych powiatów (np. Smoleńska, Wendena, Derpta i Parnawy), przetrwały już do upadku Rzeczypospolitej¹⁾.

Porządek, w jakim urzędy po sobie następowały, zmieniał się kilkakrotnie; niższy urząd wyrabiał się, stawał się wyższym, i na odwrót.

W XVII wieku dzielono na Litwie urzędników niesenatorskiego stanu (*officiales ordinis non senatorii*) na trzy kategorie: Urzędników stanu (*officiales magni ducatus*), urzędników dworu (*officiales aulae magni ducatus*) i urzędników powiatowych (*officiales districtuum*)²⁾.

Urzędnicy stanu:

Hetmanowie wielki i polny, Referendarz duchowny i świecki, Podczaszy, Krajezy, Miecznik, Chorąży, Podskarbi nadworny, Oboźny, Łowczy, Starostowie sądowi, Ekonomowie, Starostowie niesądowi, czterej Pisarze, Pisarz kancelaryi w. ks. lit., Regent kancelaryi, Instygator, Pisarz polny, Strażnik, Leśniczy, Skarbnik.

Urzędnicy dworu:

Podkomorzy, Podczaszy, Krajezy, Chorąży nadworny, Koniuszy, Kuchmistrz, Wozowniczy³⁾, Dworzanie (*camerarii*), Cześnik, Podstoli, Stolnik, Łowczy nadworny, Dworzanie pokojowi (*aulici*), Sekretarze, Strukczaszy⁴⁾, Paziowie (*pueri regii*), Łoźniczowie (*cubicularii*)⁵⁾, Pisarz skarbowy, Archiwaryjusz (*vice-claviger*)⁶⁾.

¹⁾ Encyklopedia Powszechna XXVI. 87. *

²⁾ Kojalowicz. Nomenclator familiarum.

³⁾ Wozowniczy albo Podwodniczy, *praefectus curruum*, zniknął w pierwszej połowie XVII w. (Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IX. 66). Stanisław Kraśński, *curruum nostrum praefectus* 1589 (Ziegenhorn. Staatsrecht II. 103).

⁴⁾ Strukczaszy vel Trukczaszy (*dapifer* vulgo) J. K. M., był urzędnikiem dworskim niższego stopnia, „nakrywał do stołu i napełniał czary napojem“, a więc mógł zastępować jednocześnie wszystkich innych urzędników królewskiego stołu. Liczba trukczaszych nie była ograniczoną; mnóstwo ich podpisało elekcję Władysława IV (Vol. leg. IV. f. 200, 210, 211, 220, 248 itd.). Zniknęli na początku XVIII w.

⁵⁾ Łoźniczy miał dozór nad królewską spalnią i spełniał czynności podkomorzego, to też zniknął po wznowieniu, przez Władysława IV, godności podkomorzego.

⁶⁾ Wozowniczy, Dworzanie, Sekretarze, Strukczaszowie, Paziowie i Łoźniczowie byli urzędnikami nie „w. ks. litewskimi“, ale „królewskimi“, należeli więc zarówno do Korony jak i do Litwy.

Urzędnicy powiatowi:

Urzędnicy powiatowi na Litwie, nie we wszystkich powiatach w tej samej kolei po sobie następowali i nie wszędzie liczba ich była jednostajną; ten powiat miał takich urzędników, jakich nie było w drugim powiecie, i na odwrót. Między urzędnikami ziemskimi spotykamy: Marszałka¹⁾, Ciwuna²⁾, Podkomorzego, Starostę grodowego i niegrodowego, Chorążego, Sędziego ziemskiego, Podstarostę grodowego, Stolnika, Podstolego, Podsędziego, Podczaszego, Cześnika, Horodniczego, Skarbnika, Łowczego, Miecznika, Koniuszego, Oboźnego, Krajczego lub Strukczaszego, Leśniczego, Mostowniczego i Budowniczego³⁾.

W pierwszej połowie XVIII w. dygnitarzy lit. dzielono⁴⁾ na:

1) Dygnitarzy i urzędników stanu:

Hetmani dwaj.	Kuchmistrz.
Sekretarze dwaj.	Podczaszy.
Referendarze dwaj.	Krajezy.
Podkomorzy.	Stolnik 7).
Podskarbi nadworny.	Podstoli.
Chorąży.	Cześnik.
Miecznik ⁵⁾ .	Pisarze czterej ⁸⁾ .
Koniuszy ⁶⁾ .	

2) Dygnitarzy i urzędników wojskowych:

Pisarz polny.	Generał artylerji ¹⁰⁾ .
Strażnik ⁹⁾ .	Strażnik polny ¹¹⁾ .
Oboźny.	Oboźny polny ¹²⁾ .

¹⁾ Do 1792 r. powiatów na Litwie było 24, z nich w 10-ciu były kasztelanije (Patrz wyżej str. 5); było zatem 14-tu marszałków powiatowych: Oszmiański, Lidzki, Wilkomierski, Brasławski, Grodzieński, Kowieński, Upitski, Starodubowski, Słonimski, Wołkowyski, Orszański, Piński, Mozyrski, Rzeczycki.

²⁾ Wileński, Trocki i 14-tu na Żmudzi: Ejragolski, Wielkich Dyrwian, Małych Dyrwian, Retowski, Uzwentski, Pojurski, Twerski, Szadowski, Berżański, Tędziagolski, Korszewski, Wiekszwiański, Gondyński i Birzynieński.

³⁾ Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej, T. IV. (IX.), str. 68.

⁴⁾ Ówczesne kalendarzyki polityczne. *Europäisches genealogisches Handbuch*. Danejkowicz. Swada polska korespondencyjna, str. 41—42.

⁵⁾ Czasami także po koniuszym.

⁶⁾ Czasami przed miecznikiem albo po kuchmistrzu (Geneal. Handb. 1749).

⁷⁾ Wyprzedził następnie krajczego, a nawet i podczaszego.

⁸⁾ Następnie pomieszczeni zostali między podkomorzym a chorążym.

⁹⁾ Czasami po oboźnym.

¹⁰⁾ Czasami przed strażnikiem.

¹¹⁾ i ¹²⁾ Liczeni także do oficyjalistów wojskowych.

3) Dygnitarzy i urzędników nadwornych:

Choraży nadworny.	Łowczy nadworny.
Podkoniuszy.	Piwniczny.

4) Dygnitarzy i urzędników sądów zadwornych i kancelaryi:

Instygator ¹⁾ .	Pisarz dekretowy ³⁾ .
Vice-instygator ²⁾ .	Sekretarze pieczęci wielkiej i mniejszej.
Regenci kancelaryi wielkiej i mniejszej.	Metrykant.
	Pisarz sądów referendarskich.

5) **Oficyjalistów skarbowych:** Skarbnym, Pisarzom skarbowi czterej i Regent kancelaryi skarbowej albo aktów skarbu.

6) **Oficyjalistów wojskowych:** Sędzia wojskowy, Pisarz wojskowy i Regent wojskowy.

7) **Oficyjalistów cudzoziemskiego autoramentu:** General-lejtnant, General-major i General gwardyi, i

8) Dygnitarzy województw, ziem i powiatów.

Nie było jednak stale ustanowionej kolejki, w jakiej urzędy po sobie następować powinny; to też Kolęda Warszawska na r. 1768 robi melancholiczną uwagę: „że jeszcze w 1699 r. Rzeczpospolita obiecała ustanowić starszeństwo i pierwszeństwo między urzędnikami, dotąd tego jednak nie uczyniła“.

Nareszcie konstytucyją 1768 r. ustanowiono: „Porządek urzędników obojga narodów, który po którym na funkcjach publicznych i na dworze naszym miejsce mieć mają“ ⁴⁾.

Urzednicy wielcy:

Sekretarze dwaj.	Stolnik.
Referendarze dwaj.	Podczaszy.
Podkomorzy.	Krajczy.
Pisarze wielcy.	Podstoli.
Podskarbi nadworny.	Cześnik.
Choraży.	Łowczy.
Miecznik.	Pisarz polny.
Koniuszy.	Strażnik.
Kuchmistrz.	Oboźny.

¹⁾ Czasami po regentach.

²⁾ Czasami po pisarzu dekretowym.

³⁾ Niekiedy przed regentami.

⁴⁾ Volum. legum VII. f. 623.

Urzednicy nadworni:

Instygator.	Łowczy nadworny.
Choraży nadworny.	Strażnik polny.
Podkoniuszy.	Oboźny polny.

Do dygnitarzy, choć tu niewymieniony, liczył się wówczas jeszcze General artyleryi; szedł po oboźnym, a przed instygatorem.

Porządek ten, już bez wielkich zmian, przetrwał do upadku Rzeczypospolitej. W 1775 r. Podskarbiego nadwornego przeniesiono do senatu, a natomiast do dygnitarzy policzono Generala inspektora, który otrzymał miejsce zaraz po Generalach artyleryi; Instygatorów zdublowano.

Do dygnitarzy na Litwie liczyli się jeszcze Wojski, Piwniczny (po Wojskim) i Mierniczny ¹⁾.

Chorażowie wielcy.

Choraży wielki (vexillifer mag. duc., Fähnrich, porte-enseigne) wśród wielkich ceremonijalnych wystąpień, niósł znaną wielkksiążkę Litwy. Pierwiastkowo zwał się ziemskim (terrestris), potem wielkim; jednocześnie innych urzędów nie piastował. Urząd ten, choć już urywkowo istniał w pierwszej połowie XV wieku ²⁾, w późniejszej formie jednak, utworzonym został za wielkiego księcia Aleksandra.

Hliński książ Iwan Lwowicz, namiestnik Ożski i Perełomski, chwilo-wo w 1501 r. choraży ziemski ³⁾; następnie wojewoda Kijowski.

Jundyłowicz (Jundziłowicz) Mikołaj, namiestnik Kaniewski i Dubicki, choraży ziemski 1509 ⁴⁾—1511 ⁵⁾.

Skinder Szymon, choraży ziemski 1523 ⁶⁾.

Narbutowicz Wojciech, choraży ziemski 1529 ⁷⁾—1540 ⁸⁾.

¹⁾ Oprócz tych na Litwie w XVIII wieku spotykamy jeszcze: „Stanowniczego w. ks. lit.“ (Vol. leg. VIII. f. 636) i „Komorników w. ks. lit.“ (Vol. leg. VII. f. 736, VIII. f. 708, 732, 734, 735, 738, 763, 813 i 819).

²⁾ Dorgal vel Dewgal występuje w 1431 r. jako „choraży Wileński“ (Supplem. Histor. Russ. Monum. I. 306), a w 1432 jako „choraży“ (Tamże f. 517).

³⁾ Dokum. z d. 10 Lipca 1501 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 392—3). Poprzednio 1495 (Tamże Ks. 5. f. 36—37) i następnie 1503 (Tamże Ks. 6. f. 430—32) jest tylko namiestnikiem Ożskim i Perełomskim.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 309 odw.

⁵⁾ Tamże f. 482.

⁶⁾ Tamże Ks. 12. f. 471 odw.

⁷⁾ Volum. legum I. f. 495.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 9. f. 164.

Tretiak Mikołaj Iwazkowicz, chorąży ziemski w 1546 r.¹⁾

Hercyk Szczęsny, wprzód star. Krzemieniecki królowej Bony²⁾, chorąży ziemski 1557³⁾—1563⁴⁾. Jednocześnie dzierżawca Birszański, marszałek Radziwiłła, wojewody Trockiego⁵⁾, i dzierżawca Radziwiłłowski⁶⁾.

Micuta Bohusz⁷⁾, chorąży ziemski 1580⁸⁾; umarł 1592⁹⁾.

Wołowicz Andrzej Iwanowicz, mianowany chorążym wielkim lit. 10 Maja 1592 „po Micucie”¹⁰⁾; umarł 1610¹¹⁾.

Chodkiewicz Krzysztof Hieronimowicz, mian. chorążym wielkim 1610¹²⁾; został koniuszym 14 Marca 1623¹³⁾.

Pac Samuel, mian. chorążym ziemskim 5 Maja 1623 „po Krzysztofie Chodkiewiczu”¹⁴⁾; umarł 8 Stycznia 1627¹⁵⁾.

Sapieha Mikołaj, wojewodzie Witebski, mian. chorążym wielkim 22 Stycznia 1627 „po śmierci Samuela Paca”¹⁶⁾; postąpił na województwo Mińskie 1638 r.¹⁷⁾.

Radziwiłł książę Bogusław, mian. chorążym wielkim 1638¹⁸⁾; został koniuszym 28 Kwietnia 1646¹⁹⁾. Wprawdzie ks. Bogusław Radziwiłł z chorążego mian. 11 Kwietnia 1644 krajczym²⁰⁾, a chorążym *po nim* mian. 15 Kwietnia 1644 Michał Radziwiłł²¹⁾; ale książę

¹⁾ Dokum. z d. 13 Września 1546 (M. Lit. Ks. Zap. 29. f. 54. d. 28).

²⁾ 1548 (M. Lit. Ks. Zap. 32. f. 4).

³⁾ Tamże Ks. 43. f. 40.

⁴⁾ Tamże Ks. 38. f. 420 odw.

⁵⁾ 1557 (Tamże Ks. 43. f. 40).

⁶⁾ 1559 (Tamże Ks. 42. f. 21), 1560 (Tamże f. 59), 1563 (Tamże Ks. 38. f. 420 odw.).

⁷⁾ Niesiecki VI. 390 nazywa go Jakóbbem.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 66. f. 169.

⁹⁾ Z nominacji następcy.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 76. f. 279.

¹¹⁾ Żył jeszcze 1609 (Naruszewicz. Żywot J. K. Chodkiewicza I. 171).

¹²⁾ Jest nim 1611 (Volum. legum III. f. 2).

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 100. f. 77.

¹⁴⁾ Tamże f. 139.

¹⁵⁾ Nadgrobek (Kraszewski. Wilno II. 285).

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 102. f. 4.

¹⁷⁾ Jeszcze na sejmie w 1638 r. jest chorążym (Vol. leg. III. fol. 970).

¹⁸⁾ Autobiografia. Raczynski. Żywoty sławnych Polaków. Poznań 1841.

Także Icones Radivil. Tab. 47.

¹⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 121. f. 133.

²⁰⁾ Tamże Ks. 114. f. 542.

²¹⁾ Tamże.

Bogusław krajeństwa nie przyjął, przez co i nominacja Michała Radziwiłła na chorążostwo została cofnięta. Ten ostatni został następnie krajczym.

Pac Krzysztof, starosta Wilkowiński, mian. chorążym wielkim w Kwietniu 1646¹⁾; został podkanclerzym 1656²⁾.

Słuszka Zygmunt Adam, chorąży nadworny, mian. chorążym wielkim 16 Sierpnia 1656 „po Krzysztofie Pacu, który zostaje podkanclerzym”³⁾; umarł 1674⁴⁾.

Słuszka Józef Bogusław, lowczy, mian. chorążym wielkim 1675⁵⁾; został marszałkiem nadwornym 1683⁶⁾.

Białozor Krzysztof, mian. chorążym wielkim 1683⁷⁾; umarł 1687⁸⁾.

Ogiński książę Hryhory (Grzegorz), cześnik lit., mian. chorążym wielkim 22 Kwietnia 1687 „po śmierci Krzysztofa Białozora”⁹⁾; został starostą Żmudzkiem 14 Lipca 1698¹⁰⁾.

Czartoryski książę Józef, star. Puński, mian. chorążym wielkim 14 Lipca 1698 „po Hryhorym Ogińskim”¹¹⁾; umarł 1 Sierpnia 1750¹²⁾.

Radziwiłł książę Hieronim Floryjan, podezaszy, mian. chorążym wielkim 25 Sierpnia 1750 „po śmierci ks. Józefa Czartoryskiego”¹³⁾; umarł 17 Maja 1760¹⁴⁾.

Rzewuski Stanisław Ferdynand, podstoli, mian. chorążym wielkim 30 Maja 1760 „po śmierci ks. Hieronima Radziwiłła”¹⁵⁾. Rezygnował 1782¹⁶⁾; umarł 16 Czerwca 1786¹⁷⁾.

¹⁾ Pamiętniki Radziwiłła II. 196—7.

²⁾ Z nominacji następcy. Jeszcze 1655 jest chorążym (Vol. leg. IV. f. 498).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 34.

⁴⁾ Niesiecki VIII. 415. Jeszcze 21 Maja 1674 podpisał elekcję króla Jana (Vol. leg. V. f. 326).

⁵⁾ Jest nim już w Lutym 1676 (Vol. leg. V. f. 336).

⁶⁾ Patrz wyżej str. 181.

⁷⁾ Jest nim 1683 (Kossakowski. Monografije I. 6) i 1685 (M. Lit. Ks. Zap. 143).

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143 i Ks. Zap. 138. f. 530.

¹⁰⁾ Patrz wyżej str. 95.

¹¹⁾ Załuski. Epistolae Histor. famil. II. 592 i M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 451.

¹²⁾ Kurjer Polski 1750. Nr. 727.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 596.

¹⁴⁾ Kottlubaj. Galeria Nieświeżska 430.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 257.

¹⁶⁾ Z nominacji następcy.

¹⁷⁾ Gazeta Warszawska 1786. Nr. 61.

Soltań Stanisław Pereświt, generał-major wojsk w. ks. lit., mian. chorążym wielkim 11 Czerwca 1782 „po rezygnacji Stanisława Rzewuskiego”¹⁾; został podkomorzym 24 Grudnia 1790²⁾.

Wawrzecki Tomasz, poseł Brasławski, mian. chorążym wielkim 3 Stycznia 1791 „po Stanisławie Soltanie”³⁾. Rezygnował w tymże roku⁴⁾ i występuje następnie jako eks-chorąży⁵⁾. Minister sprawiedliwości księstwa Warszawskiego, senator-wojewoda Królestwa Polskiego; umarł 5 Sierpnia 1816⁶⁾.

Czarnecki Franciszek Władysław, mian. chorążym wielkim 15 Listopada 1791 „po rezygnacji Tomasza Wawrzeckiego”⁷⁾; ostatni.

Chorążowie nadworni.

Chorąży nadworny (vexillifer curiae) był zastępcą chorążego wielkiego.

Narbutowicz Wojciech, chorąży dworny, namiestnik Jaswoński 1501⁸⁾—1505⁹⁾; złożył chorążostwo 1505 lub 1506¹⁰⁾.

Korsak Iwan Sowicz, chorąży dworny przed 1524¹¹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 338.

²⁾ Tamże Ks. 24. f. 729.

³⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 782.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ 1794. Koresp. Narod. i Zagranicz. 1794. Nr. 39 i 41.

⁶⁾ Gazeta Korespondenta 1816. Nr. 68, dodatek.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 1025. O chorążym Jagielly i o chorążym Wileńskim w 1431 r. patrz wyżej str. 197 i 201. — Mylnie występują jako chorążowie wielcy: **Jan Hawnulewicz** w XV wieku (Niesiecki III. 392); — **Wojciech Janowicz** (Kłodzko) 1499 (Volum. legum I. f. 281. „Albertus Janowicz vexillifer et Causor. capit.”. Mylnie jednak; w innych współczesnych dokumentach nigdzie nie występuje jako chorąży, a natomiast jest „ochmistrem” wielkiej księżnej Heleny 1499. M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 294 i Ks. 99. f. 411); — **Nikodem Ciechanowiecki** 1542 (Narbut IX. 225. Był podstolim); — **Hieronim Jurjewicz Chodkiewicz** w XVI w. (Kossakowski. Monografie I. 56. Z koniuszego wda Mściślawski, potem kaszt. Wileński); — **Michał Karol ks. Radziwiłł** 1656—1666 (Icones Radivil. Tab. 79. Umarł pod czasym w 1656 r.); — **Jerzy Dowgiałło** † 1662 (Kosiński. Przew. herald. III. 75); — **Wołowicz** 1687 (Zaluski. Epistol. Histor. famil. I. 967); — **Antoni Wołowicz** 1794 (Koresp. Kraj. i Zagraniczny 1794. Nr. 41, dodatek. Był chorążym nadwornym).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 389.

⁹⁾ Dogiel. Codex dipl. V. 166.

¹⁰⁾ W tym ostatnim roku jest już tylko dzierżawcą Jaswońskim (Rzyszczewski. Codex dipl. I. 367).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 188.

Vacat przez lat kilkadziesiąt.

Rahoza Hryhory, chorąży dworny lit.; postąpił 1566 na sędziostwo ziemskie Mińskie¹⁾.

Rahoza Wasil, dworzanin królewski, mian. chorążym dwornym lit. 30 Maja 1566 „po bracie Hryhorym Rahozie, który postąpił na sędziostwo ziemskie Mińskie”²⁾. Podpisał 1569 akt unii³⁾; umarł przed 1584 r.⁴⁾.

Karaczon Mikołaj, chorąży dworny już 1588⁵⁾; umarł przed 1610 r.⁶⁾.

Frackiewicz-Radzimiński Mikołaj, chorąży nadworny lit., star. Wasiliszski już 1611⁷⁾; rezygnował 1613⁸⁾. Następnie w 1620 r. był marszałkiem trybunału litewskiego⁹⁾.

Pac Piotr, star. Mściślawski, mian. chorążym nadwornym 23 Grudnia 1613 „po dobrowolnej rezygnacji Mikołaja Frackiewicz-Radzimińskiego”¹⁰⁾. Otrzymał 14 Marca 1633 nominację na kasztelaniję Mściślawską¹¹⁾; urzędu tego jednak nie przyjął i dopiero 1635 postąpił na podskarbiego nadwornego¹²⁾.

Ogiński książ Aleksander, chorąży Trocki, mian. chorążym nadwornym 5 Lutego 1633 „po Piotrze Pacu”¹³⁾. Ta nominacja jednak została cofnięta, gdyż Pac pozostał chorążym. Dopiero po postąpieniu Paca na podskarbiostwo nadworne, Aleksander Ogiński powtórnie mian. chorążym nadwornym 11 Marca 1636 „po Piotrze Pacu”¹⁴⁾; postąpił 13 Stycznia 1645 na województwo Mińskie¹⁵⁾.

¹⁾ Z nominacji następcy.

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 49. f. 6.

³⁾ Daniłowicz. Skarbiec Nr. 2382.

⁴⁾ Paprocki. Herby 857.

⁵⁾ Ossoliński. Wiadomości histor.-krytyczne II. 323. Następnie wspomniany 1590 r. (Volum. legum II. f. 1361).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 199 i 222.

⁷⁾ Tamże f. 368.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ Niesiecki I. 333.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 91. dok. 228.

¹¹⁾ Tamże Ks. 106. f. 376.

¹²⁾ Patrz wyżej str. 193.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 106. f. 76.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 111. f. 542.

¹⁵⁾ Patrz wyżej str. 27.

Ogiński książę Bohdan, podczaszy Brasławski, mian. chorążym nadwornym 14 Stycznia 1645 „*po Aleksandrze Ogińskim*“¹⁾; umarł w Lutym 1649²⁾.

Słuszka Zygmunt Adam, mian. chorążym nadwornym 1649³⁾; postąpił 16 Sierpnia 1656 na chorążego wielkiego⁴⁾.

Pac Konstanty Władysław, mian. chorążym nadwornym 7 Marca 1658 „*po Słuszce*“⁵⁾; umarł 1686⁶⁾.

Pac Jan Kazimierz, star. Uświatski, mian. chorążym nadwornym 26 Stycznia 1687 „*po śmierci Paca*“⁷⁾; umarł w końcu 1696 albo na początku 1697 r.⁸⁾.

Frackiewicz-Radziwiński Gedeon Michał, star. Słonimski, mian. chorążym nadwornym 1697⁹⁾. Z powodu fałszywej wieści o śmierci Frackiewicza chorążym nadwornym mian. 26 Sierpnia 1702 **Kazimierz Grużewski**, stolnik Żmudzki¹⁰⁾; nominacja ta jednak cofnięta została in favorem viventis possessoris i Grużewskiego nagrodzono kuchmistrzostwem¹¹⁾. W kilka lat później „*po rezygnacji Gedeona Frackiewicza, star. Słonimskiego*“, chorążym nadwornym mian. 13 Maja 1710 **Michał Jan Tyzenhaus**, star. Inturski¹²⁾; i ta nominacja jednak cofnięta być musiała, gdy rezygnacja Frackiewicza okazała się nieprawdziwą. Frackiewicz do końca życia przesiedział na chorążostwie nadwornem; umarł w lecie 1712 r.¹³⁾.

Puzyna książę Michał, star. Stagwiliński, mian. chorążym nadwornym

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 752.

²⁾ Radziwiłł. Pamiętnik II. 368.

³⁾ Jest nim już w Listopadzie 1649 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 126. f. 55 odw. d. 32).

⁴⁾ Patrz wyżej str. 203.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 172.

⁶⁾ Z nominacji następcy. Wspomniany jeszcze 1681 (Akt Tryb. Główn. 1681. Nr. 402).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143, pod tą datą.

⁸⁾ Żył jeszcze w Czerwcu 1696 (Akt Tryb. Główn. 1696 Junii 18. Nr. 827 i 829).

⁹⁾ Jest nim we Wrześniu 1697 (Volum. leg. VI. f. 9).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 150. f. 288.

¹¹⁾ Tamże f. 300.

¹²⁾ Tamże Ks. 154. f. 318 odw. Tyzenhaus używał czasami tytułu chorążego nadwornego (1712 r. Akt Wileńs. Arch. Komiss. VIII, str. 353).

¹³⁾ Z nominacji następcy i M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 544. Jeszcze w Kwietniu 1712 posłował na sejm (Bartoszewicz. Pamiętniki Zawiszy, str. 300).

18 Sierpnia 1712 „*po śmierci Frackiewicza*“¹⁾; został pisarzem 11 Stycznia 1717²⁾.

Pakosz Kazimierz, star. Rzeczycki, mian. chorążym nadwornym 20 Stycznia 1717 „*po Puzynie*“³⁾; umarł 1728⁴⁾.

Puzyna książę Antoni Michał, chorąży Upitski, mian. chorążym nadwornym 15 Czerwca 1728 „*po śmierci Pakosza*“⁵⁾; postąpił 11 Czerwca 1746 na kasztelaniję Mścislawską⁶⁾.

Krasicki hrabia Jan, mian. chorążym nadwornym w Czerwcu 1746 „*po Michale Puzynie*“⁷⁾; rezygnował 1766⁸⁾.

Krasicki hrabia Antoni, star. Drużyłowski, mian. chorążym nadwornym 10 Marca 1766 „*po rezygnacji Jana hr. Krasickiego*“⁹⁾; umarł 1777¹⁰⁾.

Wolmer Kazimierz, pisarz skarbowy lit., mian. chorążym nadwornym 29 Października 1777 „*po śmierci Antoniego hr. Krasickiego*“¹¹⁾; rezygnował 1781¹²⁾. Później kasztelan Grodzieński.

Chreptowicz Karol, pisarz ziemski Grodzieński, mian. chorążym nadwornym 23 Maja 1781 „*po rezygnacji Kazimierza Wolmera*“¹³⁾; rezygnował 1786¹⁴⁾.

Wołowicz Antoni, wojski Grodzieński, mian. chorążym nadwornym lit. 4 Marca 1786 „*po rezygnacji Karola Chreptowicza*“¹⁵⁾; został kasztelanem Mereckim 17 Marca 1794¹⁶⁾.

Narbut Mikołaj, chorąży ziemi Żmudzkiej, mian. chorążym na-

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 17 odw.

²⁾ Tamże Ks. 155. f. 910.

³⁾ Tamże.

⁴⁾ Z nominacji następcy. Wspomniany jeszcze 1726 (Vol. leg. VI. f. 414, 493).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 166. f. 15.

⁶⁾ Tamże Ks. 174. f. 87.

⁷⁾ Tamże f. 89.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 442.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 24. d. 115.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 142.

¹⁴⁾ Z nominacji następcy.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 1132.

¹⁶⁾ Tamże Ks. 36. Cz. I. f. 270.

dwornym 17 Marca 1794 „*po Antonim Wołowiczu, który został kasztelanem Mereckim*“¹⁾; ostatni.

Cześnicy.

Cześnik (czasznik, pincerna, Mundschenk, sous-échanson) wśród uroczystej biesiady podawał królowi czare.

Meleszkowicz Fedko Gawryłowicz, horodniczy Grodzieński i czasznik w. ks. 1494²⁾—1496³⁾; złożył czasznikostwo⁴⁾.

Drożdża Andrzej, czasznik w. ks. 1498⁵⁾; złożył czasznikostwo⁶⁾.

Bohowitynowicz Lewko, czasznik J. K. M. 1501⁷⁾; następnie pisarz⁸⁾.

Mickowicz Mikołaj, czasznik J. K. M. 1503⁹⁾.

Vacat.

Andruszewicz Mikołaj Sienkowicz, czasznik królewski 1529¹⁰⁾.

Andrejewicz Wojciech, czasznik; umarł krótko przed 1538¹¹⁾.

Jasiński, polak, poprzednio „służebnik“ biskupa Wileńskiego, mian. czasznikiem po śmierci Wojciecha Andrejewicza, o co panowie litewscy skarżą się 1538 r. w poselstwie do króla, „iż nigdy nie bywało, aby Lachowie cudzoziemcy naznaczani byli na urzędy dworne w wielkiem księstwie“¹²⁾; prawdopodobnie onże został 1545 kuchmistrzem.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 36. Cz. I. f. 267. — Mylnie występują jako chorążowie nadworni: **Gerhard Dönhoff** 1661 (Żychliński V. 209); — **Krzysztof Białozor** (Kossakowski. Monografie I. 6. Żychliński V. 9. Był chorążym wielkim); — **Michał Puzyna** 1784 (Kosiński. Przew. herald. IV. 518).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 35, 91.

³⁾ Tamże f. 160.

⁴⁾ W 1505 r. jest tylko horodniczym Grodzieńskim (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 488).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 70 odw.

⁶⁾ W 1500 r. tylko koniuszy Wileński (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 109); następnie namiestnik Lidzki 1505—1507 (Tamże Ks. 6. f. 477 i Ks. 8. f. 154).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 378.

⁸⁾ Już 1502 (Tamże f. 412).

⁹⁾ Tamże f. 444.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 12. f. 423 i Volum. legum I. f. 495.

¹¹⁾ Poselstwo panów litewskich do króla w Listopadzie 1533 (M. Lit. Ks. Spr. Publ. Nr. 1. f. 1—22).

¹²⁾ Tamże.

Pietkiewicz Maciej Stanisławowicz, czasznik królewski 1546¹⁾—1570²⁾. Jednocześnie (1569) star. Kierstomoński i Rosieński³⁾.

Pac Jan Dominikowicz, mian. cześnikiem około 1580 r.⁴⁾; rezygnował na początku 1589 r.⁵⁾ i otrzymał 29 Kwietnia 1589 nominację na ciwuństwo Wileńskie⁶⁾.

Wołowicz Piotr, mian. cześnikiem 26 Kwietnia 1589 „*po dobrowolnem ustąpieniu Jana Paca*“⁷⁾; umarł 1624 (?)⁸⁾.

Holowczyński książę Jan Szczęsnowicz, mian. 15 Maja 1624 na cześnikostwo „*wakujące po śmierci Wołowicza*“⁹⁾; umarł w końcu 1630 r.¹⁰⁾.

Sapieha Aleksander Bohdan, star. Orszański i Krzyczewski, mian. cześnikiem 25 Lutego 1631 „*po śmierci kniazia Jana Holowczyńskiego*“¹¹⁾. Rezygnował 1632¹²⁾; umarł 1633¹³⁾.

Kiszka Krzysztof, dworzanin królewski (aulicus), mian. cześnikiem 14 Kwietnia 1632 „*po rezygnacji Aleksandra Bohdana Sapiehy*“¹⁴⁾; postąpił na wojewodę Mścisławskiego 18 Sierpnia 1636¹⁵⁾.

Dorohostajski Władysław, starosta Żyżmorski, mian. cześnikiem 30 Sierpnia 1636 „*po Kiszce*“¹⁶⁾; umarł w Maju 1638¹⁷⁾.

Abramowicz Mikołaj, star. Starodubowski i Miadziolski, mian.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 29. f. 54. d. 28. Wspomniany 1555 (Tamże Ks. Spr. Sąd. 31. f. 377), 1558 (Tamże Ks. Zap. 43. f. 48), 1569 (Tamże Ks. Spr. Publ. 9. f. 160).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 49. f. 76.

³⁾ Tamże Ks. Spr. Publ. 9. f. 160 i Ks. Zap. 49. f. 76.

⁴⁾ Jest nim już 1582 (M. Lit. Ks. Zap. 69. f. 37).

⁵⁾ Z nominacji następcy. Jeszcze w Styczniu 1589 Pac występuje jako cześnik (Karczewski. Replika w sprawie Radziwiłłów, str. 24).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 76. d. 7.

⁷⁾ Tamże Ks. 77. d. 13. Wspomniany następnie 1593 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VII. 468).

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 86.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy. Występuje jeszcze w Październiku 1630 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. XII. 445).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 665.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 110. f. 1 i 9.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 104. f. 254.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 111. f. 707.

¹⁶⁾ Tamże f. 714.

¹⁷⁾ Pamiętnik Radziwiłła I. 377. Choć mieni go mylnie podczaszym.

cześnikiem w Czerwcu 1638¹⁾; postąpił 1640 na kasztelaniję Mściławska²⁾. Jednocześnie generał artylerji lit.

Tyszkiewicz Antoni Jan, mian. cześnikiem 1640; postąpił w Październiku 1640 na podskarbiego nadwornego³⁾.

Zyzemski książ Aleksander, stolnik Miński, mian. cześnikiem 31 Października 1640 „*po Antonim Tyszkiewiczzu*“⁴⁾; został podstolim w Marcu 1643⁵⁾.

Pac Feliks (Szczęsny) Jan, star. Rakiborski⁶⁾, mian. cześnikiem w Marcu 1643⁷⁾; został podstolim 17 Marca 1645⁸⁾.

Potocki Krzysztof, star. Nowosielecki, mian. cześnikiem 18 Marca 1645 „*po Feliksie Pacu*“⁹⁾; postąpił na podstolego 3 Listopada 1646¹⁰⁾.

Wołowicz Eustachy Kazmierz, mian. cześnikiem 4 Listopada 1646 „*po Krzysztofie Potockim, który został podstolim*“¹¹⁾; postąpił na podstolego 16 Sierpnia 1656¹²⁾.

Kopeć Jan Karol, star. Brzeski, mian. cześnikiem 16 Sierpnia 1656 „*po Eustachym Wołowiczu*“¹³⁾; został podstolim 15 Lutego 1658¹⁴⁾.

Sapieha Krzysztof, mian. cześnikiem 15 Lutego 1658 „*po Janie Karolu Kopeciu*“¹⁵⁾; już 18 Marca 1658 został podstolim¹⁶⁾.

Ogiński książ Marcyjan Aleksander, chorąży Trocki, mian. cześnikiem

¹⁾ Jest nim już w Lipcu 1638 (Replika w sprawie Radziwiłłów f. 129).

²⁾ Jeszcze w Lutym 1640 jest cześnikiem (Podgórski. Pomniki do dziejów polskich XVII w. Wrocław 1840, I. 27—30).

³⁾ Z nominacji następcy. Także Radziwiłł II. 25. Patrz wyżej str. 193.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 562.

Po Hlebowiczu, który 19 Lutego 1643 postąpił na województwo Smoleńskie (Radziwiłł II. 89). Już 8 Kwietnia 1643 Pac cześnikiem (M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 227).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 111. d. 179.

⁷⁾ Patrz wyżej przypis przedostatni.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 808.

⁹⁾ Tamże f. 807.

¹⁰⁾ Tamże Ks. Sigillat I. f. 106.

¹¹⁾ Tamże Ks. Zap. 121. f. 151.

¹²⁾ Tamże Ks. 130. f. 37.

¹³⁾ Tamże Ks. 131. f. 19.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 130. f. 118 i Ks. 131. f. 41.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 130. f. 118 odw.

¹⁶⁾ Tamże f. 309.

18 Marca 1658 „*po Krzysztofie Sapieże*“¹⁾; został podstolim 8 Stycznia 1659²⁾.

Sapieha Jan Ferdynand, mian. cześnikiem prawdopodobnie w Styczniu 1659; zmarł 27 Marca 1659³⁾.

Pac Michał Kazmierz, star. Chwejdański⁴⁾, mian. cześnikiem w Kwietniu 1659⁵⁾; został oboźnym 29 Października 1659⁶⁾.

Sapieha Kazmierz Jan, wojewodzie Wileński, mian. cześnikiem 9 Listopada 1659 „*po Michale Pacu*“⁷⁾; został podstolim 20 Lipca 1661⁸⁾.

Naruszewicz Jan, ciwun Wiekszwiański, mian. cześnikiem 23 Lipca 1661 „*po Kazmierzu Sapieże*“⁹⁾; został podskarbis nadwornym 1661¹⁰⁾.

Dönhoff Gerhard, chorąży nadworny koronny, mian. cześnikiem 2 Listopada 1661 „*po Janie Naruszewiczu, który został podskarbis nadwornym*“¹¹⁾; został podstolim 23 Kwietnia 1666¹²⁾.

Sapieha Franciszek, mian. cześnikiem w Kwietniu 1666¹³⁾; został koniuszym na początku 1670 r.¹⁴⁾.

Bokum (von Altenbockum) Jan Henryk, lowczy nadworny koronny, mian. cześnikiem 4 Marca 1670 „*po Sapieże, który został koniuszym*“¹⁵⁾; został stolnikiem 1679¹⁶⁾.

Sapieha Władysław Józefat, mian. cześnikiem¹⁷⁾ prawdopodobnie 1679; z cześnika został krajczym 20 Maja 1684¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 330.

²⁾ Tamże f. 373.

³⁾ Nadgrobek (Walicki. Historia przeznaczonego Obrazu Kodeńskiego, str. 116).

⁴⁾ Mian. 22 Lutego 1659 (M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 306).

⁵⁾ Jest nim w Czerwcu 1659 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 133. f. 187. d. 75).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 420.

⁷⁾ Tamże f. 421.

⁸⁾ Tamże f. 1406.

⁹⁾ Tamże f. 1323.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 134. f. 180.

¹²⁾ Tamże Ks. 132. f. 462.

¹³⁾ Jest nim 29 Kwietnia 1666 (M. Lit. Ks. Zap. 135. dok. 130).

¹⁴⁾ Z nominacji następcy.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 136. f. 116. Wspomniany jeszcze 1674 (Vol. leg. V. f. 310).

¹⁶⁾ Jest nim 1683 (Dogiel. Codex dipl. V. 473).

¹⁷⁾ Stawski. Monumenta. Cz. II, dedykacja, karta 7a.

¹⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143, pod tą datą.

Ogiński książę Hryhory, mian. cześnikiem 1684; został chorążym wielkim w Kwietniu 1687 ¹⁾).

Sapieha Michał, podskarbiez lit., mian. cześnikiem 4 Maja 1687 „*po Hryhorym Ogińskim*“ ²⁾); został strażnikiem wielkim 20 Maja 1692 ³⁾).

Sapieha Aleksander Paweł, mian. cześnikiem 1692; został marszałkiem nadwornym 22 Sierpnia 1692 ⁴⁾).

Tarło Michał, star. Gostyński, mian. cześnikiem 25 Września 1692 „*po Aleksandrze Sapieże*“ ⁵⁾); umarł 1702 ⁶⁾). Pogrzeb jego odbył się 19 Lipca 1703 ⁷⁾).

Szczytt-Niemirowicz Krzysztof, chorąży Połocki, mian. cześnikiem 26 Listopada 1702 „*po śmierci Mikołaja Tarła*“ ⁸⁾); rezygnował z cześnikostwa na rzecz syna swego Józefa 28 Stycznia 1713 ⁹⁾). Następnie kasztelan Smoleński.

Szczytt-Niemirowicz Józef, mian. cześnikiem 1 Lipca 1713 „*po dobrowolnej rezygnacji swego ojca*“ ¹⁰⁾); został kasztelanem Mściślawskim 10 Czerwca 1740 ¹¹⁾).

Sapieha Ignacy, wojewodzie Brzeski, mian. cześnikiem 20 Czerwca 1740 „*po Józefie Szczycie*“ ¹²⁾); został podskarbisem nadwornym 18 Września 1744 ¹³⁾).

Ogiński książę Michał Kazmierz, wojewodzie Trocki, mian. cześnikiem 18 Września 1744 „*po Ignacym Sapieże*“ ¹⁴⁾); został pisarzem polnym 20 Czerwca 1748 ¹⁵⁾).

Oskierko Ludwik Gerwazy, starosta Mozyrski, mian. cześnikiem

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 530.

²⁾ Tamże f. 531 i Ks. 143, pod tą datą.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 146. f. 436.

⁴⁾ Tamże f. 491.

⁵⁾ Tamże f. 523.

⁶⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1701 (Zawisza. Pamiętniki 101).

⁷⁾ Zawisza. Pamiętnik 114.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1030 i Ks. 150. f. 308.

⁹⁾ Tamże Ks. 159. f. 203.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 157. f. 59.

¹¹⁾ Tamże Ks. 172. f. 24.

¹²⁾ Tamże f. 25.

¹³⁾ Tamże f. 922.

¹⁴⁾ Tamże f. 918.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 176. f. 71.

20 Czerwca 1748 „*po Michale Ogińskim*“ ¹⁾); został referendarzem 10 Grudnia 1764 ²⁾).

Oleński Stefan, marszałek Wolkowyski, mian. cześnikiem 11 Grudnia 1764 „*po Ludwiku Gerwazym Oskierce*“ ³⁾); został koniuszym 15 Czerwca 1765 ⁴⁾).

Niesiołowski Józef, podkomorzy Nowogrodzki, mian. cześnikiem 15 Czerwca 1765 „*po Stefanie Oleńskim*“ ⁵⁾); został kasztelanem Nowogrodzkim 11 Października 1765 ⁶⁾).

Ronikier Michał Aleksander, łowczy nadworny, mian. cześnikiem 19 Października 1765 „*po Józefie Niesiołowskim*“ ⁷⁾); rezygnował 1787 ⁸⁾).

Brzostowski Robert, pułkownik wojsk litewskich, mian. cześnikiem 19 Lutego 1787 „*po rezygnacji Michała Ronikiera*“ ⁹⁾); został kasztelanem Połockim 14 Maja 1791 ¹⁰⁾).

Górski Leon, mian. cześnikiem 3 Września 1791 „*po Robercie Brzostowskim*“ ¹¹⁾). Rezygnował (?); umarł 2 Kwietnia 1807 ¹²⁾).

Brzostowski Michał Hieronim, star. Miński, mian. cześnikiem 1794 ¹³⁾); ostatni.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 72.

²⁾ Tamże Ks. 184. f. 3.

³⁾ Tamże f. 5.

⁴⁾ Tamże f. 376.

⁵⁾ Tamże f. 377.

⁶⁾ Tamże Ks. 188. f. 46. d. 92.

⁷⁾ Tamże f. 47. d. 93.

⁸⁾ Gazeta Warszawska 1787. Nr. 18, suppl.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 42.

¹⁰⁾ Tamże f. 861.

¹¹⁾ Tamże f. 967.

¹²⁾ Dunin-Borkowski. Rocznik szlachty polskiej na r. 1883, str. 474.

¹³⁾ Żychliński. Złota Księga III. 24. — Mylnie nazwani cześnikami: **Mikołaj Mikołajewicz Radziwiłł** 1499 (Volum. legum I. f. 281. Był podczaszym); — **Olbracht Marcinowicz Gasztold** 1505 (Dogiel. Codex dipl. V. 166. Był podczaszym); — **Jan Mikołajewicz Radziwiłł** 1522 (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 29. Icones Radivil. Tab. 20. Był podczaszym); — **Mikołaj Kiszka** 1566 (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 119. Był podczaszym); — **Krzysztof Sapieha**, zmarły 1637 (Starowolski. Monumenta f. 837. Był podczaszym); — **Jan Ronikier** 1643 (Żychliński IV. 222, 226. V. 204. Kosiński. Przew. herald. III. 430); — **Adam Szczytt** 1742 (Niesiecki VIII. 321. Zamiast Józef Szczytt).

cześnikiem w Czerwcu 1638¹⁾; postąpił 1640 na kasztelaniję Mściławska²⁾. Jednocześnie general artylerji lit.

Tyszkiewicz Antoni Jan, mian. cześnikiem 1640; postąpił w Październiku 1640 na podskarbiego nadwornego³⁾.

Zyemski książ Aleksander, stolnik Miński, mian. cześnikiem 31 Października 1640 „*po Antonim Tyszkiewiczzu*“⁴⁾; został podstolim w Marcu 1643⁵⁾.

Pac Feliks (Szczęsny) Jan, star. Rakiborski⁶⁾, mian. cześnikiem w Marcu 1643⁷⁾; został podstolim 17 Marca 1645⁸⁾.

Potocki Krzysztof, star. Nowosielecki, mian. cześnikiem 18 Marca 1645 „*po Feliksie Pacu*“⁹⁾; postąpił na podstolego 3 Listopada 1646¹⁰⁾.

Wołowicz Eustachy Kazmierz, mian. cześnikiem 4 Listopada 1646 „*po Krzysztofie Potockim, który został podstolim*“¹¹⁾; postąpił na podstolego 16 Sierpnia 1656¹²⁾.

Kopeć Jan Karol, star. Brzeski, mian. cześnikiem 16 Sierpnia 1656 „*po Eustachym Wołowiczu*“¹³⁾; został podstolim 15 Lutego 1658¹⁴⁾.

Sapieha Krzysztof, mian. cześnikiem 15 Lutego 1658 „*po Janie Karolu Kopciu*“¹⁵⁾; już 18 Marca 1658 został podstolim¹⁶⁾.

Ogiński książ Marcyjan Aleksander, chorąży Trocki, mian. cześnikiem

¹⁾ Jest nim już w Lipcu 1638 (Replika w sprawie Radziwiłłów f. 129).

²⁾ Jeszcze w Lutym 1640 jest cześnikiem (Podgórski. Pomniki do dziejów polskich. XVII w. Wrocław 1840, I. 27—30).

³⁾ Z nominacji następcy. Także Radziwiłł II. 25. Patrz wyżej str. 193.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 562.

Po Hlebowiczu, który 19 Lutego 1643 postąpił na województwo Smoleńskie (Radziwiłł II. 89). Już 8 Kwietnia 1643 Pac cześnikiem (M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 227).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 111. d. 179.

⁷⁾ Patrz wyżej przypis przedostatni.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 808.

⁹⁾ Tamże f. 807.

¹⁰⁾ Tamże Ks. Sigillat I. f. 106.

¹¹⁾ Tamże Ks. Zap. 121. f. 151.

¹²⁾ Tamże Ks. 130. f. 37.

¹³⁾ Tamże Ks. 131. f. 19.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 130. f. 118 i Ks. 131. f. 41.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 130. f. 118 odw.

¹⁶⁾ Tamże f. 309.

18 Marca 1658 „*po Krzysztofie Sapieże*“¹⁾; został podstolim 8 Stycznia 1659²⁾.

Sapieha Jan Ferdynand, mian. cześnikiem prawdopodobnie w Styczniu 1659; umarł 27 Marca 1659³⁾.

Pac Michał Kazmierz, star. Chwejdański⁴⁾, mian. cześnikiem w Kwietniu 1659⁵⁾; został oboźnym 29 Października 1659⁶⁾.

Sapieha Kazmierz Jan, wojewodzie Wileński, mian. cześnikiem 9 Listopada 1659 „*po Michale Pacu*“⁷⁾; został podstolim 20 Lipca 1661⁸⁾.

Naruszewicz Jan, ciwun Wiekszwiański, mian. cześnikiem 23 Lipca 1661 „*po Kazmierzu Sapieże*“⁹⁾; został podskarbitm nadwornym 1661¹⁰⁾.

Dönhoff Gerhard, chorąży nadworny koronny, mian. cześnikiem 2 Listopada 1661 „*po Janie Naruszewiczu, który został podskarbitm nadwornym*“¹¹⁾; został podstolim 23 Kwietnia 1666¹²⁾.

Sapieha Franciszek, mian. cześnikiem w Kwietniu 1666¹³⁾; został koniuszym na początku 1670 r.¹⁴⁾.

Bokum (von Altenbockum) Jan Henryk, łowczy nadworny koronny, mian. cześnikiem 4 Marca 1670 „*po Sapieże, który został koniuszym*“¹⁵⁾; został stolnikiem 1679¹⁶⁾.

Sapieha Władysław Józefat, mian. cześnikiem¹⁷⁾ prawdopodobnie 1679; z cześnika został krajczym 20 Maja 1684¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 330.

²⁾ Tamże f. 373.

³⁾ Nadgrobek (Walicki. Historia przeznaczonego Obrazu Kodeńskiego, str. 116).

⁴⁾ Mian. 22 Lutego 1659 (M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 306).

⁵⁾ Jest nim w Czerwcu 1659 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 133. f. 187. d. 75).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 420.

⁷⁾ Tamże f. 421.

⁸⁾ Tamże f. 1406.

⁹⁾ Tamże f. 1323.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 134. f. 180.

¹²⁾ Tamże Ks. 132. f. 462.

¹³⁾ Jest nim 29 Kwietnia 1666 (M. Lit. Ks. Zap. 135. dok. 130).

¹⁴⁾ Z nominacji następcy.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 136. f. 116. Wspomniany jeszcze 1674 (Vol. leg. V. f. 310).

¹⁶⁾ Jest nim 1683 (Dogiel. Codex dipl. V. 473).

¹⁷⁾ Stawski. Monumenta. Cz. II, dedykacja, karta 7a.

¹⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143, pod tą datą.

Ogiński książę Hryhory, mian. cześnikiem 1684; został chorążym wielkim w Kwietniu 1687 ¹⁾).

Sapieha Michał, podskarbiec lit., mian. cześnikiem 4 Maja 1687 „*po Hryhorym Ogińskim*“ ²⁾); został strażnikiem wielkim 20 Maja 1692 ³⁾).

Sapieha Aleksander Paweł, mian. cześnikiem 1692; został marszałkiem nadwornym 22 Sierpnia 1692 ⁴⁾).

Tarło Michał, star. Gostyński, mian. cześnikiem 25 Września 1692 „*po Aleksandrze Sapieże*“ ⁵⁾); umarł 1702 ⁶⁾). Pogrzeb jego odbył się 19 Lipca 1703 ⁷⁾).

Szczytt-Niemirowicz Krzysztof, chorąży Połocki, mian. cześnikiem 26 Listopada 1702 „*po śmierci Mikołaja Tarła*“ ⁸⁾); rezygnował z cześnikostwa na rzecz syna swego Józefa 28 Stycznia 1713 ⁹⁾). Następnie kasztelan Smoleński.

Szczytt-Niemirowicz Józef, mian. cześnikiem 1 Lipca 1713 „*po dobrowolnej rezygnacji swego ojca*“ ¹⁰⁾); został kasztelanem Mściślawskim 10 Czerwca 1740 ¹¹⁾).

Sapieha Ignacy, wojewodzie Brzeski, mian. cześnikiem 20 Czerwca 1740 „*po Józefie Szczycie*“ ¹²⁾); został podskarbis nadwornym 18 Września 1744 ¹³⁾).

Ogiński książę Michał Kazmierz, wojewodzie Trocki, mian. cześnikiem 18 Września 1744 „*po Ignacym Sapieże*“ ¹⁴⁾); został pisarzem polnym 20 Czerwca 1748 ¹⁵⁾).

Oskierko Ludwik Gerwazy, starosta Mozyrski, mian. cześnikiem

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 530.

²⁾ Tamże f. 531 i Ks. 143, pod tą datą.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 146. f. 436.

⁴⁾ Tamże f. 491.

⁵⁾ Tamże f. 523.

⁶⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1701 (Zawisza. Pamiętniki 101).

⁷⁾ Zawisza. Pamiętnik 114.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1030 i Ks. 150. f. 308.

⁹⁾ Tamże Ks. 159. f. 203.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 157. f. 59.

¹¹⁾ Tamże Ks. 172. f. 24.

¹²⁾ Tamże f. 25.

¹³⁾ Tamże f. 922.

¹⁴⁾ Tamże f. 918.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 176. f. 71.

20 Czerwca 1748 „*po Michale Ogińskim*“ ¹⁾); został referendarzem 10 Grudnia 1764 ²⁾).

Oleński Stefan, marszałek Wołkowyski, mian. cześnikiem 11 Grudnia 1764 „*po Ludwiku Gerwazym Oskierce*“ ³⁾); został koniuszym 15 Czerwca 1765 ⁴⁾).

Niesiołowski Józef, podkomorzy Nowogrodzki, mian. cześnikiem 15 Czerwca 1765 „*po Stefanie Oleńskim*“ ⁵⁾); został kasztelanem Nowogrodzkim 11 Października 1765 ⁶⁾).

Ronikier Michał Aleksander, łowczy nadworny, mian. cześnikiem 19 Października 1765 „*po Józefie Niesiołowskim*“ ⁷⁾); rezygnował 1787 ⁸⁾).

Brzostowski Robert, pułkownik wojsk litewskich, mian. cześnikiem 19 Lutego 1787 „*po rezygnacji Michała Ronikiera*“ ⁹⁾); został kasztelanem Połockim 14 Maja 1791 ¹⁰⁾).

Górski Leon, mian. cześnikiem 3 Września 1791 „*po Robercie Brzostowskim*“ ¹¹⁾); Rezygnował (?); umarł 2 Kwietnia 1807 ¹²⁾).

Brzostowski Michał Hieronim, star. Miński, mian. cześnikiem 1794 ¹³⁾); ostatni.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 72.

²⁾ Tamże Ks. 184. f. 3.

³⁾ Tamże f. 5.

⁴⁾ Tamże f. 376.

⁵⁾ Tamże f. 377.

⁶⁾ Tamże Ks. 188. f. 46. d. 92.

⁷⁾ Tamże f. 47. d. 93.

⁸⁾ Gazeta Warszawska 1787. Nr. 18, suppl.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 42.

¹⁰⁾ Tamże f. 861.

¹¹⁾ Tamże f. 967.

¹²⁾ Dunin-Borkowski. Rocznik szlachty polskiej na r. 1883, str. 474.

¹³⁾ Żychliński. Złota Księga III. 24. — Mylnie nazwani cześnikami: **Mikołaj Mikołajewicz Radziwiłł** 1499 (Volum. legum I. f. 281. Był podczaszym); — **Olbracht Marcinowicz Gasztold** 1505 (Dogiel. Codex dipl. V. 166. Był podczaszym); — **Jan Mikołajewicz Radziwiłł** 1522 (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 29. Icones Radivil. Tab. 20. Był podczaszym); — **Mikołaj Kiszka** 1566 (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 119. Był podczaszym); — **Krzysztof Sapieha**, zmarły 1637 (Starowolski. Monumenta f. 837. Był podczaszym); — **Jan Ronikier** 1643 (Żychliński IV. 222, 226. V. 204. Kosiński. Przew. herald. III. 430); — **Adam Szczytt** 1742 (Niesiecki VIII. 321. Zamiast Józef Szczytt).

Generałowie artylerii.

Generał artylerii (General-Feldzeugmeister) miał arsenały zaopatrzyć i w porządku utrzymywać, ilość dział, prochu, kul i innych potrzeb wojennych pomnażać, strzedz wszystkiego, cokolwiek nabytem zostało i w rejestra spisywać, tudzież dostawiać wszystko tam, dokąd hetman dostawiać nakazał. Powinien był znajdować się przy wojsku, ilekroć wojsko na nieprzyjaciela wychodzi itd.¹⁾ Urząd ten powstał za Władysława IV²⁾.

Oprócz generałów artylerii, byli i generałowie naczelnicy artylerii; ostatnim z nich był Jakób Jasiński, mianowany 1794 „*po Kronnemanie*“, w tymże roku, 4 Listopada 1794, zginął przy szturmie Pragi³⁾.

Abramowicz Mikołaj, wojewodzie Smoleński, pułkownik królewski, mianowany „*na dozór armaty w. ks. lit.*“ (*armatura per M. D. Litt. praefectura*) 21 Września 1634⁴⁾; na sejmie 1638 r. (już starosta Starodubowski i Miadziolski) otrzymuje bliższe określenie tego urzędu⁵⁾. Generałem artylerii zwał się 1648⁶⁾. Jednocześnie cześnik 1638, kasztelan Mścislowski 1639, wojewoda 1643, wojewoda Trocki 1647; umarł w Lutym 1651⁷⁾.

Gosiewski Wincenty Korwin, stolnik, mian. generałem artylerii 27 Lutego 1651 „*po śmierci wojewody Trockiego*“⁸⁾; został podskarbinem wielkim 14 Września 1652⁹⁾.

Wahl Zygmunt, pułkownik królewski, mian. generałem artylerii lit. 22 Września 1652 „*po Wincentym Gosiewskim*“¹⁰⁾; rezygnował 1654¹¹⁾.

¹⁾ Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 66—67.

²⁾ Volum. legum III. f. 948.

³⁾ Wojcicki. Cmentarz Powązkowski III. 202—203. Encyklopedia Powsz. XIII. 127.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 110. f. 855.

⁵⁾ Vol. legum III. f. 948.

⁶⁾ Tamże IV. f. 215.

⁷⁾ Z nominacji następcy i Radziwiłł II. 435.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Sigil. Nr. 2.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 396.

¹⁰⁾ Tamże f. 404.

¹¹⁾ Z nominacji następcy.

Judycki Mikołaj Władysław, kawaler Maltański, dworzanin królewski, mian. generałem artylerii 11 Kwietnia 1654 „*po dobrowolnej rezygnacji Zygmunta Wahl*“¹⁾; umarł 1670²⁾. Jednocześnie kasztelan Nowogrodzki.

Kryszpin-Kirszensztein Michał Antoni, mian. generałem artylerii³⁾ 1670; postąpił 1673 na pisarstwo polne⁴⁾.

Gosiewski Maciej Korwin, star. Łozdzieński, mian. generałem artyl. lit. 1673⁵⁾; umarł 1683⁶⁾.

Sapieha Leon Bazyl, podskarbi nadworny lit., mian. generałem artyl. lit. 7 Września 1684⁷⁾; umarł 1686⁸⁾.

Römer Mateusz, generał-major wojsk lit., mian. generałem artyl. lit. 28 Kwietnia 1687 „*po śmierci Sapiehy*“⁹⁾. Rezygnował 1698¹⁰⁾; umarł 1699¹¹⁾.

Sapieha Michał, koniuszy lit., mian. generałem artyl. lit. 18 Lipca 1698 „*po rezygnacji Römera*“¹²⁾; zabity 19 Listopada 1700¹³⁾.

Mniszech Józef, star. Sanocki, mian. generałem artyl. lit. 8 Kwietnia 1701 „*po śmierci Michała Sapiehy, koniuszego i generała artyl.*“¹⁴⁾; został marszałkiem nadwornym lit. 9 Sierpnia 1706¹⁵⁾.

Siennicki-Bończa Kazimierz Krzysztof, miecznik lit., mian. generałem

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 129. f. 319.

²⁾ Patrz wyżej str. 120.

³⁾ Że był generałem artylerii, wzmianka później, bo pod r. 1677 (Vol. leg. V. f. 525/6).

⁴⁾ Jest nim 1674 podczas bezkrólewia (Vol. leg. V. f. 281).

⁵⁾ Podpisał elekcję króla Jana III 1674 (Vol. leg. V. f. 286).

⁶⁾ Żył jeszcze 1677 (Vol. leg. V. f. 524). Już nie żył w Listopadzie 1683, w którym to czasie generalstwo artylerii wakowało (Listy z czasów Jana III i Augusta II. Kraków 1870, str. 47—48. Patrz także Vol. leg. V. f. 817—818).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143, pod tą datą i Ks. Zap. 138. f. 557.

⁸⁾ Z nominacji następcy. Już nie żył w Listopadzie 1686 (Patrz wyżej str. 194).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143, pod tą datą.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ Geneal. Römerów.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 442.

¹³⁾ Zawisza 208.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 150. f. 139.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 154. f. 187. Choć w tej nominacji nazwany tylko „star. Sanockim“, jednak 1705 był generałem artylerii (Zaluski. Epistol. Histor. famil. III. 748).

artyl. lit. 1706 ¹⁾). Wzięty do niewoli rosyjskiej 1707 ²⁾ i skazany na zesłanie na Sybir, do Irkutska; umarł w drodze na rzece Obi ³⁾.

Mniszech Józef, marsz. nadw. lit., mian. (powtórnie) „na urząd wakujący generała artyl. lit.“ 17 Października 1709 ⁴⁾; nie przyjął urzędu.

Borch Fabijan Kazmierz, star. Luceński, mian. generałem lit. 22 Kwietnia 1710 ⁵⁾; umarł w tymże roku ⁶⁾.

Dönhoff Bogusław Ernest, podkomorzy, mian. generałem artyl. lit. 24 Czerwca 1710 „po śmierci Fabijana Borchy“ ⁷⁾; rezygnował 1725 ⁸⁾.

Sapieha Kazmierz Leon, star. Wolpiński, mian. generałem artyl. lit. 4 Września 1725 „po dobrowolnej rezygnacji Ernesta Dönhoffa“ ⁹⁾; umarł we Wschowie 20 Maja 1738 ¹⁰⁾. Chwilowo 1735 wojewoda Brzeski.

Flemming Jerzy Detloff, general wojsk litewskich, mian. generałem artyl. 1738 ¹¹⁾; został podskarbisem wielkim 24 Listopada 1746 ¹²⁾.

Solłohub Antoni Dowojna, star. Jezierzyski, mian. generałem artyl. lit. 26 Listopada 1746 „po Jerzym Flemmingu“ ¹³⁾; umarł we Wrześniu 1759 ¹⁴⁾.

Potocki Eustachy, cześnik koronny, mian. generałem artyl. lit. 20 Października 1759 „po śmierci Antoniego Solłohuba“ ¹⁵⁾; umarł 23 Lutego 1768 ¹⁶⁾.

Branicki Franciszek Ksawery, lowczy koronny, mian. generałem artyl. lit. 1768 ¹⁷⁾; został hetmanem polnym koronnym 10 Kwietnia 1773 ¹⁸⁾.

¹⁾ W końcu 1706 jest miecznikiem i generałem artylerii (Zawisza 254).

²⁾ Zawisza 255–256.

³⁾ Siennicki Ludwik. Dokument osobliwego miłosierdzia. Wilno 1754, f. 8.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 3.

⁵⁾ Tamże f. 255.

⁶⁾ Z nominacji następcy. Jako general artylerii znajdował się na sejmie 1710 r. (Vol. leg. VI. f. 204).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 281.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 163. f. 495.

¹⁰⁾ Księgi metryczne kościoła w Siemiatyczach.

¹¹⁾ Już wymieniony w kalendarzyku na r. 1740.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 175. f. 263.

¹³⁾ Tamże Ks. 173. f. 279.

¹⁴⁾ Tyszkiewicz. Rękopism X. Bagińskiego 32.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 181. f. 646.

¹⁶⁾ Bartoszewicz. Znakomici mężowie III. 95.

¹⁷⁾ Europ. geneal. Handb. r. 1772, str. 103.

¹⁸⁾ Metr. Koronna Ks. Sigil. 32. f. 205 (Bleszyński).

Sapieha Kazmierz Nestor, pułkownik artylerii lit., mian. generałem artyl. 10 Marca (sic) 1773 „po Branickim, który został hetmanem polnym koronnym“ ¹⁾. Rezygnował 1793 ²⁾; umarł w Wiedniu 25 Maja 1798 ³⁾.

Sapieha książę Franciszek, star. Uszpolski, mian. generałem artyl. lit. 1 Maja 1793 ⁴⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 30 Maja 1829 ⁵⁾.

Generałowie inspektorowie.

Powstali w ostatnich czasach panowania Augusta III ⁶⁾, dopiero jednak w 1776 r. policzono ich do dygnitarzy. Dość wysokie otrzymali stanowisko, bo szli zaraz po generałach artylerii.

W Koronie było ich dwóch; Litwa miała tylko jednego „generała inspektora wojsk litewskich“. Obowiązkiem ich było regimenta objeżdżać, lustrować i hetmanowi sprawę zdawać. Na sejmie czteroletnim zniesiono generałów inspektorów, ale ówczesnych pozostawiono przy pensji i tytule ⁷⁾.

Grabowski Jan Jerzy, general-lejtnant, mian. general-inspektorem wojsk lit. 19 Października 1776 ⁸⁾; umarł 1790 (?) ⁹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 898.

²⁾ Gazeta Warszawska 1793, suppl. Nr. 47.

³⁾ Księgi metryczne kościoła Kodeńskiego.

⁴⁾ Gazeta Warszawska 1793. Nr. 47, suppl. i Korespondent Krajowy i Zagraniczny 1793. Nr. 39 i 46.

⁵⁾ Księgi metryczne kościoła Dereczyńskiego. — Mylnie występują jako generałowie artylerii lit.: **Fromhold Wolff Lüdinghausen** † 1665 (Bartoszewicz u Świeckiego II. 315. Był generałem artylerii koronnej); — **Franciszek Stefan Sapieha** † 1686 (Niesiecki VIII. 253. Był koniuszym); — **Bokum** 1693 (Zawisza 33. W tym czasie Eberhard Kazmierz Bokum był general-majorem wojsk lit. cudzoziemskiego autoramentu. M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 557. Będzie to jedna osoba).

⁶⁾ **Ignacy Pac**, star. Chwejdański, general-major w. lit., mian. generałem inspektorem wojsk lit. 18 Lutego 1760 (M. Lit. Ks. Zap. 181. f. 708); złożył ten urząd w Kwietniu 1763 (Tamże Ks. 183. f. 979).

⁷⁾ Starożytności Polskie. Poznań 1842. I. 306. Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 67. O hierarchii tego urzędu patrz Europ. geneal. Handb. r. 1782 i następne.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 21. f. 123. dok. 94.

⁹⁾ „Janem“ nazwany w nominacji i w Europ. geneal. Handb. r. 1782, 84 i 86. „Jerzym“ w Europ. geneal. Handb. r. 1788 i 1790. Byłyżby to dwie osoby?

Grabowski Paweł, star. Czchowski i Wolkowyski, mian. general-inspektorem lit. 1790¹⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; żył jeszcze w 1812 r.²⁾.

Instygatorowie.

Pierwszą wzmiankę o tym urzędzie spotykamy w 1565 r.³⁾. Konstytucja 1581 r. nakazuje instygatorowi, aby był w pogotowiu do występowania jako oskarżający we wszelkich sprawach, określonymu prawu niepodlegających, a ku szkodzie Rzeczypospolitej wymierzonych⁴⁾. Nadto instygator powinien wnosić skargi o zdradę kraju i obrazę majestatu, przeciwko podskarbim, wszelkim dygnitarzom, starostom, żupnikom, szafarzom, poborcóm i zgoła każdemu, ktoby uczynił jaką krzywdę skarbowi, królowi lub całemu stanowi szlacheckiemu. Instygatorowie zasiadali w sądach asesorskich z głosem doradczym, a w referendarskich z głosem stanowczym⁵⁾. W XVIII wieku policzeni zostali do dygnitarzy i następowali po urzędach wielkich przed dwornymi.

Tak w Koronie jak i w Litwie instygatorowie mieli zastępcę w osobie wice-instygatora⁶⁾. Na sejmie 1775 r. wice-instygatorów porównano z instygatorami, których odtąd było dwóch⁷⁾.

Oprócz instygatorów wielkich koronnych i litewskich byli jeszcze „instygatorowie trybunalsey“ czyli „sądów“, którzy spełniali czynności starszego woźnego⁸⁾.

Przeliewski Mikołaj, instygator lit. 1583⁹⁾.

¹⁾ Europ. geneal. Handbuch r. 1792 i 1794.

²⁾ Kurjer Litewski 1812. Nr. 96.

³⁾ Volum. legum II. f. 676.

⁴⁾ Tamże f. 1013.

⁵⁾ Starożytności Polskie. Poznań 1842. I. 403. Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 65.

⁶⁾ Z wice-instygatorów lit. wzmiankowani: **Swieżiński Marcin** 1648 (Vol. leg. IV. 248); — **Kurowicz Szymon** 1674 (Tamże V. 292—3). Został instygatorem; — **Romanowicz Dyonizy** 1678—1690 (Tamże f. 629 i 788); — **Kmita Konstanty Stanisław** 1697 (Tamże f. 894); — **Kobecki** 1731 (Europ. geneal. Handb. r. 1732); — **Wiążewicz Aleksander** już 1740 (Kalendarzyk histor.-polit. r. 1741). Został podkoniuszym 1760 (Europ. geneal. Handb.); — **Chmara Adam**, mian. 1760 (Europ. geneal. Handb. r. 1763). Został instygatorem 1766; — **Borzęcki Antoni**, mian. 1766 (Europ. geneal. Handb.). Został instygatorem 1775.

⁷⁾ Volum. legum VIII. f. 179.

⁸⁾ Starożytności Polskie I. 409. Stanisław Mikutowicz, instygator sądów 1764 r. (Volum. legum VII. 57).

⁹⁾ Pogodin i Dubenski. Posolskaja Kniga metriki W. K. L. Moskwa 1843, str. 274.

Kamieniecki Jan, instygator lit. 1586¹⁾.

Kamiński Malcher, instygator lit. 1589—1600²⁾.

Łopaciński Wacław, instygator lit.³⁾

Zaleski Jakób, instygator lit. 1623⁴⁾.

Wołodkiewicz Chryzostom, podsędek Żmudzki i instygator lit. 1632⁵⁾.

Drasławski Jerzy, sekretarz król. i instygator lit. 1633⁶⁾.

Chrzastowski Stefan, podstoli Żmudzki i instygator lit. 1638—1646⁷⁾.

Komorowski Samuel, podstoli Wilkomierski i instygator lit. 1647⁸⁾; później oboźny.

Unichowski Krzysztof, instygator lit. 1649—1653⁹⁾.

Orda Wincenty, instygator lit. 1662¹⁰⁾; został kasztelanem Żmudzkiem.

Zambrzycki Jan, instygator lit. 1666—1670¹¹⁾.

Kurowicz Zabistojski Szymon Kazmierz¹²⁾, instygator lit. 1679—1683¹³⁾.

Rukiewicz Stanisław, instygator lit. 1696—1704¹⁴⁾.

Królikowski Kazmierz, ciwun Tędziogolski, instyg. lit. 1726—1731¹⁵⁾.

Burzyński Stanisław Antoni, skarbnik Smoleński, mian. instygatorem lit. 1731¹⁶⁾; został kasztelanem Brzeskim 8 Maja 1750¹⁷⁾.

Łopaciński Mikołaj, mian. instygatorem 9 Maja 1750¹⁸⁾; złożył ten urząd 1761 r.¹⁹⁾. Następnie pisarz.

¹⁾ Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VI. 142.

²⁾ 1589 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 68. f. 21), 1591 (Akt. Wileńsk. II. 144), 1592 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 63. f. 352), 1596 (Tamże Ks. 72. f. 29), 1600 (Akt. Wileńs. VI. 206).

³⁾ Żychliński. Złota księga II. 173.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 90. f. 148.

⁵⁾ Tamże Ks. Zap. 103. f. 82.

⁶⁾ Tamże Ks. 110. f. 131.

⁷⁾ 1638 (Vol. leg. III. f. 930), 1646 (Tamże IV. f. 91).

⁸⁾ Vol. leg. IV. 122.

⁹⁾ Tyszkiewicz. Rachunki podskarbstwa lit., str. 21 i 25. Niesiecki IX. 201.

¹⁰⁾ Vol. leg. IV. f. 885.

¹¹⁾ 1666 (Arch. Sborn. dokum. Wilno VI. 83), 1669 (Vol. leg. V. f. 34), 1670 (Tamże f. 47).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 772.

¹³⁾ 1679 (M. Lit. Ks. Zap. 140. f. 134), 1683 (Vol. leg. V. f. 693).

¹⁴⁾ 1696 (Vol. leg. V. f. 868), 1699 (Tamże VI. f. 39), 1704 (M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1259).

¹⁵⁾ 1726 (Vol. leg. VI. f. 401), 1731 (Europ. geneal. Handb. r. 1732).

¹⁶⁾ Encykl. Powsz. IV. 673 z Kurjera Polskiego.

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 433.

¹⁸⁾ Żychliński. Złota księga IV. 152.

¹⁹⁾ Wspomniany jeszcze 1760 (Europ. geneal. Handb.).

Zienkowicz Andrzej, mian. instygatorem 1761¹⁾; złożył ten urząd 1766. Później kaszt. Smoleński.

Chmara Adam, wice-instygator, mian. instygatorem 1766²⁾; został kasztelanem Mińskim 10 Marca 1779³⁾.

Borzęcki Antoni, wice-instygator⁴⁾, konstytucyją 1775 r. podniesiony do godności instygatora⁵⁾; umarł 1783⁶⁾.

Chrapowicki Eustachy Józef, mian. instygatorem 1779 „*po Adamie Chmarze*“⁹⁾; złożył urząd 1785¹⁰⁾.

Slizień Rafał, pisarz skarbowy lit., mian. instygatorem 1783⁷⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 2 Czerwca 1817⁸⁾.

Chrapowicki Józef, mian. instygatorem 1785¹¹⁾ po rezygnacji ojca swego. Po upadku Rzeczypospolitej marszałek szlachty guberni litewskiej; umarł 25 Lutego 1812¹²⁾.

Koniuszowie.

Koniuszy (praefectus stabuli, praefectus equisonum, zamiast praefectus czasami magister, Stallmeister, écuyer) w dawnych czasach był przełożonym nad stajniami królewskimi. Następnie był to tytuł honorowy, żadnej czynności ze sobą nie pociągający, gdyż służbę koniuszych spełniali podkoniuszowie.

Na Litwie, przez cały wiek XVI, koniuszowie nosili tytuł „dwornych“, poczem przydomek ten zaniechanym został.

Marcin, koniuszy 1455¹³⁾.

¹⁾ Europ. geneal. Handb. r. 1763.

²⁾ Tamże r. 1770. Encykl. Powsz. V. 353.

³⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 21. f. 199. d. 368.

⁴⁾ Europ. geneal. Handb. r. 1770—1776.

⁵⁾ Volum. legum VIII. f. 179.

⁶⁾ Wspomniany jeszcze w Europ. geneal. Handbuch na r. 1782.

⁷⁾ Jest nim już 1783 (Europ. geneal. Handb. r. 1784).

⁸⁾ Żychliński. Złota księga IV. 302.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 24. f. 178. Krebel r. 1782.

¹⁰⁾ Instygator Eustachy Chrapowicki wspomniany w Europ. geneal. Handb. na r. 1782 i 1784. W spisie kawalerów Orła białego na r. 1794 znajdujemy dwóch Józefów Chrapowickich: jeden „były instygator“ (str. 108), a drugi „instygator“ (str. 110. Europ. geneal. Handb. r. 1794).

¹¹⁾ Instygator Józef Chrapowicki wspomniany w Europ. geneal. Handb. r. 1786.

¹²⁾ Kurjer Litewski 1812. Nr. 19.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 3. Oprócz tego wspomniany tamże f. 3, 8 i 59.

Hryn (Hrynko), koniuszy 1459¹⁾.

Micuta Bohusz²⁾, koniuszy 1475³⁾.

Michał, koniuszy 1483⁴⁾—1487⁵⁾.

Chrebtowicz Marcin Bohdanowicz, koniuszy dworny już 1495⁶⁾. Jednocześnie namiestnik Izblański⁷⁾, Żoludzki⁸⁾, podskarbi dworny od 1501⁹⁾, a następnie łowczy od 1504¹⁰⁾. Oba te urzędy łowczego i koniuszego dwornego piastował do 1509 r.¹¹⁾. Za udział w spisku Hlińskiego uwięziony w Lutym 1509¹²⁾ i pozbawiony urzędów; wypuszczony został z więzienia 10 Maja 1511¹³⁾. Następnie był koniuszym Trockim; w 1524 r. otrzymał nominację na marszałkostwo hospodarskie¹⁴⁾.

Kunciewicz Jakób, koniuszy dworny i Trocki, namiestnik Wołkiński i Lejpuński już w Maju 1511¹⁵⁾. Następnie jednocześnie namiestnik Stokliński; umarł 1524¹⁶⁾.

Czyż Wasil Bohdanowicz, dzierzawca Aiński, mianowany na koniuszostwo dworne 8 Czerwca 1524¹⁷⁾. Jako koniuszy dworny i namiestnik Krzyczewski wspomniany jeszcze w Sierpniu 1535¹⁸⁾; podobno rezygnował 1537¹⁹⁾.

Wołczkowicz Jerzy, koniuszy litewski przed 1544 r.²⁰⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 15. f. 220.

²⁾ Niesiecki VI. 390.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 25 f. 183 odw.

⁴⁾ Tamże Ks. 4. f. 9.

⁵⁾ Tamże f. 39.

⁶⁾ Tamże Ks. 5. f. 48 odw.

⁷⁾ 1497 (Tamże Ks. 6. f. 189).

⁸⁾ 1501 (Tamże f. 388).

⁹⁾ Patrz wyżej str. 191.

¹⁰⁾ Jest nim 1505 (M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 253. d. 226).

¹¹⁾ Jeszcze w Sierpniu 1508 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 236 odw.).

¹²⁾ Acta Tomicianiana I. 31.

¹³⁾ Tamże 31 i 135.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 173.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 8. f. 486 odw. Także Ks. 9. f. 56. dok. 86 i Ks. Spr. Sąd. 2. f. 128 odw.

¹⁶⁾ Żył jeszcze w Listopadzie 1522 (M. Lit. Ks. Zap. 11. f. 89. dok. 120), a nawet w Listopadzie 1523 (Tamże Ks. 1 i 2. f. 107). Już nie żył w Październiku 1524 (Tamże Ks. Spr. Sąd. 4. f. 79).

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 160.

¹⁸⁾ Akt. Wil. Arch. Komiss. VI. 215. Także M. Lit. Ks. Zap. 15. f. 181, r. 1534.

¹⁹⁾ Niesiecki III. 277.

²⁰⁾ Dokum. druk. Baliński. Hist. miasta Wilna II. 51—52.

- **Andruszowicz Mikołaj**, poprzednio pisarz dworów powiatu Wileńskiego¹⁾, koniuszy dworny i dzierżawca Ożski i Perelomski już 1544²⁾; umarł 1547³⁾.

Korycki Jarosz⁴⁾, koniuszy dworny już w Lipcu 1548⁵⁾. Jednocześnie dzierżawca Wołczyński i Trabski⁶⁾, a następnie starosta Mielnicki, dzierżawca Gieranoński⁷⁾ i Knyszyński; umarł na początku 1566 r.⁸⁾.

Piasecki Jakób, poprzednio koniuszy koronny⁹⁾, mianowany koniuszym dwornym litewskim i dzierżawcą Gieranońskim 1566¹⁰⁾, „*po Jaroszu Koryckim*“¹¹⁾; umarł 1587¹²⁾.

Na sejmie Lubelskim, 18 Stycznia 1569, Piasecki jako Polak usunięty został od koniuszostwa i na jego miejsce król tegoż dnia zamianował kniazia Hołownię¹³⁾. Zmiana ta jednak nie utrzymała się i Piasecki powrócił do urzędu.

Chodkiewicz Hieronim Jurjewicz, mian. koniuszym 31 Marca 1588 „*po śmierci Jakóba Piaseckiego*“¹⁴⁾; został wojewodą Mścisławskim 24 Czerwca 1593¹⁵⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 28. f. 51, 72 i 74).

2) 1544 (Dokum. druk. Baliński. Hist. miasta Wilna II. 64), 1545 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 151; mylnie „dzierżawca Orszański“, 1547 (Volum. legum I. f. 589). Oprócz tego jako „koniuszy dworny“ występuje niby już 1540 i 1542, ale mylnie, w późniejszym dokumencie (M. Lit. Ks. Zap. 49. f. 50—53).

3) Żył jeszcze w Lutym 1547 (Volum. legum I. f. 589); już nie żył we Wrześniu 1549 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 22. f. 257 odw.).

4) Paprocki (Herby 478) nazywa go koniuszym koronnym. Niesiecki (VII. 255) podkoniuszym koronnym.

5) List króla Zygmunta Augusta z d. 25 Lipca 1548 (Baliński. Studyja histor. Wilno 1856, str. 137 i 147); następnie wsp. 1549 (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 444).

6) 1551 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 27. f. 193—194).

7) 1563 (M. Lit. Ks. Zap. 38. f. 420 odw.).

8) 1566 Marca 27 Hryhory Wołowicz otrzymuje przywilej na starostwa Mielnickie i Łosiszkie „*po śmierci Jarosza Koryckiego, koniuszego dwornego*“ (M. Lit. Ks. Zap. 49. f. 5). Według Niesieckiego (VII. 255) jeszcze w 1566 r. podpisał list królewski.

9) Niesiecki VII. 279. Może jednocześnie był i koniuszym koronnym, gdyż w 1569 r. wymieniony między urzędnikami koronnymi (Volum. legum I. f. 751).

10) Jest nim już 5 Stycznia 1567 (M. Lit. Ks. Zap. 50, dok. 60).

11) M. Lit. Ks. Zap. 77. dok. 557.

12) Żył jeszcze w Grudniu 1586 (Albertrandi. Panowanie Henryka Walezego i Stefana Batorego. Kraków 1860, str. 449); już nie żył 30 Stycznia 1588 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 65. f. 551).

13) Dnewnik Lublinskaho sejma 1569 hoda. Petersb. 1869, str. 8.

14) M. Lit. Ks. Zap. 74. f. 326—327 i Ks. 73. f. 321—322.

15) Tamże Ks. 77. dok. 555.

Sapieha Paweł Bohdanowicz, mian. koniuszym 25 Czerwca 1593 „*po Hieronimie Chodkiewiczu, który na tym urzędzie był następcą Jakóba Piaseckiego, ten ostatni zaś Koryckiego*“¹⁾; postąpił na podkanclerzego 14 Lutego 1623²⁾.

Chodkiewicz Krzysztof Hieronimowicz, chorąży wielki, mian. koniuszym 14 Marca 1623 „*po Pawle Sapieżu*“³⁾; został kasztelanem Trockim 23 Lipca 1633⁴⁾.

Chodkiewicz Jan Kazmierz, wojewodzie Wileński, mian. koniuszym 20 Lipca 1633 „*po Krzysztofie Chodkiewiczu*“⁵⁾; został kasztelanem Trockim 3 Kwietnia 1646⁶⁾.

Pac Krzysztof, mian. koniuszym 13 Kwietnia 1646 „*po Chodkiewiczu*“⁷⁾; urzędu tego nie przyjął i w tym samym miesiącu został chorążym wielkim⁸⁾.

Radziwiłł książę Bogusław, chorąży wielki, mian. koniuszym 28 Kwietnia 1646 „*po Chodkiewiczu*“⁹⁾; umarł 31 Grudnia 1669¹⁰⁾.

Sapieha Franciszek Stefan, cześnik, mian. koniuszym w Styczniu lub Lutym 1670¹¹⁾; umarł 25 Czerwca 1686¹²⁾.

Radziwiłł książę Karol Stanisław, mian. koniuszym 1 Października 1686 „*po śmierci Franciszka Sapiehy*“¹³⁾; został podkanclerzym 29 Marca 1690¹⁴⁾.

Sapieha Michał, wojewodzie Wileński, mian. koniuszym 1690¹⁵⁾. Jednocześnie od 1698 generał artylerji lit.¹⁶⁾; zabity 19 Listopada 1700¹⁷⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 77. d. 557.

2) Tamże Ks. 100. f. 1.

3) Tamże f. 77.

4) Tamże Ks. 106. f. 1094.

5) Tamże Ks. 110. f. 93.

6) Tamże Ks. 121. f. 93.

7) Tamże f. 133.

8) Patrz wyżej str. 203.

9) M. Lit. Ks. Zap. 121. f. 143.

10) Icones Radivil. Tab. 47.

11) Cześnikiem po nim mian. 4 Marca 1670 Bokum (M. Lit. Ks. Zap. 136. f. 116).

12) Nadgrobek (Danejkowicz. Swada Inscriptionalis 99).

13) M. Lit. Ks. Zap. 142. f. 268.

14) Załuski. Epistol. Histor. famil. I. 1164.

15) Jest nim już na sejmie 1690 (Vol. leg. V. f. 773).

16) Patrz wyżej str. 215.

17) Zawisza 208.

Flemming Jakób Henryk, general wojsk litewskich, mian. koniuszym 1 Lutego 1701 „*po śmierci Michała Sapięhy*“¹⁾; umarł 30 Kwietnia 1728²⁾. Jednocześnie 1710—1714 general artylerji koronnej³⁾ i feldmarszałek Saski.

Wyhowski Daniel, star. Nieborowski, mianowany koniuszym lit. prawdopodobnie 1708 przez króla Stanisława Leszczyńskiego. Jako koniuszy wspomniany 1711⁴⁾, 1712⁵⁾; został kasztelanem Mińskim 19 Lutego 1713⁶⁾.

Radziwiłł książę Michał Kaźmierz, star. Przemyślski, mian. koniuszym 28 Czerwca 1728 „*po śmierci Jakóba Flemminga*“⁷⁾; został marszałkiem nadwornym 4 Lutego 1734⁸⁾.

Radziwiłł książę Udalryk Krzysztof, wojewodzie Nowogrodzki, mian. koniuszym 25 Lipca 1734 „*po ks. Michale Radziwiłła*“⁹⁾; rezygnował i zaraz został pisarzem 11 Grudnia 1762¹⁰⁾.

Brzostowski Michał, pisarz, mian. koniuszym 7 Grudnia 1762 „*po rezygnacji ks. Udalryka Radziwiłła*“¹¹⁾; został podskarbis wielkim 20 Grudnia 1764¹²⁾.

Tyzenhaus Antoni, pisarz, mian. koniuszym 20 Grudnia 1764 „*po Michale Brzostowskim*“¹³⁾; został podskarbis nadwornym 15 Czerwca 1765¹⁴⁾.

Oleǳki Stefan, cześnik, mian. koniuszym 15 Czerwca 1765 „*po Antonim Tyzenhausie*“¹⁵⁾; umarł 1771¹⁶⁾.

Aleksandrowicz Dominik, pisarz ziemski Lidzki, mian. koniuszym 6 Marca 1771 „*po śmierci Stefana Oleǳkiego*“¹⁷⁾; rezygnował 1791¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 150. f. 119.

²⁾ Leben des J. H. gr. v. Flemming. Naumburg 1732. f. 118.

³⁾ Błeszczyński. Spis senatorów i dygnitarzy koronnych 82.

⁴⁾ Zawisza 155.

⁵⁾ Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VII. 249.

⁶⁾ Patrz wyżej str. 113.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 166. f. 69.

⁸⁾ Tamże Ks. 168. f. 5.

⁹⁾ Tamże f. 69.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 83. f. 879.

¹¹⁾ Tamże f. 878.

¹²⁾ Tamże Ks. 188. f. 3.

¹³⁾ Tamże Ks. 184. f. 10.

¹⁴⁾ Tamże f. 375.

¹⁵⁾ Tamże f. 376.

¹⁶⁾ Z nominacji następcy.

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 718.

¹⁸⁾ Z nominacji następcy.

Grabowski Michał, szambelan królewski, mianowany koniuszym 18 Kwietnia 1791 „*po rezygnacji Dominika Aleksandrowicza*“¹⁾; umarł 9 Lipca 1822²⁾.

Krajczowie.

Krajczy (incisor dapum, structor mensae, Vorschneider, écuyer tranchant) powinien był do uroczystej biesiady stół zastawiać, a podczas niej, potrawy podawane królowi, na półmiskach krajać. Właściwie zaś żadnej czynności nie spełniał; godność dygnitarska była jedyną zachętą do tego urzędu.

Montowtowicz Totwił, krajczy J. K. M. 1481³⁾.

Holszański książę Aleksander Jurjewicz, krajczy i namiestnik Grodzieński już 1486⁴⁾; został podczaszym⁵⁾.

Radziwiłłowicz Mikołaj Mikołajewicz, krajczy 1487⁶⁾—1492⁷⁾; został podczaszym⁸⁾.

Holszański książę Janusz Aleksandrowicz, krajczy już w Kwietniu 1496⁹⁾. Jednocześnie dzierżawca Słonimski¹⁰⁾. Żył jeszcze we Wrześniu 1505¹¹⁾; umarł 1506—1507.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 855.

²⁾ Księgi metryczne kościoła w Rasnej. O koniuszych Witolda i w. ks. Zygmunta patrz wyżej str. 197. — Mylnie występują jako koniuszowie litewscy: **Michał Gasztold** 1508 (Niesiecki IV. 90, widać źle zrozumiałwszy Strykowskiego II. 357. Wymieniony bowiem u Strykowskiego: „Michał, koniuszy, brat rodzony Gasztoldów, zięć Hlińskiego“, jestto Marcin Chrebtowicz, mylnie tu Michałem nazwany); — **Albert Aleksandrowicz**, koniuszy lit. za Zygmunta I (Niesiecki II. 23, w przypisach); — **Janusz ks. Radziwiłł** (Icones Radivil. Tab. 44. Został podczaszym 1599); — **Mikołaj Krzysztof Sapięha** (Niesiecki VIII. 270. Umarł 1638 wdą Nowogrodzkim); — **Iwan Wołowicz** w XVI wieku (Niesiecki IX. 416. Był koniuszym Trockim); — **Stanisław Bobrownicki** 1658 (Niesiecki II. 180. Był pisarzem, a następnie sędzią ziemskim Brzeskim. Volum. legum. IV. f. 501 i 536, r. 1655—58).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 57.

⁴⁾ Tamże Ks. 4. f. 19 odw.

⁵⁾ Tamże f. 23.

⁶⁾ Tamże f. 37.

⁷⁾ Tamże Ks. 5. f. 135.

⁸⁾ Tamże Ks. 6. f. 153.

⁹⁾ Tamże f. 151 i 153. Oprócz tego wspomniany 1498 (Tamże Ks. 5. f. 72), 1500 (Tamże f. 103 odw.), 1501 (Daniłowicz Nr. 2136. Dogiel. Codex dipl. V. 160), 1504 (Krupowicz. Zbiór dokum. 32).

¹⁰⁾ Daniłowicz Nr. 2136.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 4.

Holszański książę Jurij Aleksandrowicz¹⁾, namiestnik Bieliński²⁾, krajezy już w Marcu 1508³⁾. Jednocześnie od 1508 wojewoda Kijowski⁴⁾; złożył urząd krajezym 1509⁵⁾.

Vacat.

Ostyk Stanisław Hryhorowicz, wojewodzie Trocki, krajezy już w Lipcu 1518⁶⁾; jeszcze w Marcu 1519⁷⁾. Jednocześnie dzierżawca Merecki, Uszpolski i Pieniański; został wojewodą Połockim 1519⁸⁾.

Ostyk Hryhory Hryhorowicz, mianowany krajezym 1519⁹⁾; został wojewodą Nowogrodzkim 24 Maja 1542¹⁰⁾.

Radziwiłł Jan Janowicz, mian. krajezym 1544¹¹⁾; umarł 27 Września 1551¹²⁾.

Kiszka Mikołaj Piotrowicz, mian. krajezym 1552—53¹³⁾; został podczaszym 1555¹⁴⁾.

Chodkiewicz Jurij Aleksandrowicz, stolnik, mian. krajezym 1555¹⁵⁾. Jednocześnie starosta Bielski; został kasztelanem Trockim 23 Marca 1566¹⁶⁾.

Radziwiłł książę Krzysztof Mikołaj, mian. krajezym prawdopodobnie 1566¹⁷⁾; został podczaszym 1569¹⁸⁾.

Kiszka Jan Stanisławowicz, wojewodzie Witebski, mian. krajezym

¹⁾ Bez żadnych tytułów występuje 1502 (M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 152—155).

²⁾ Tylko z tym tytułem 1505 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 305 odw.).

³⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 2. f. 351 odw.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 20.

⁵⁾ Jednocześnie wojewoda Kijowski i krajezy 1509 (Opis. Kiewo Sofijskaho Sobora. Kiew 1825, dodatek, str. 23—25). Już w Listopadzie 1509 jest tylko wojewoda Kijowskim (dokum. druk. Akt Połudn. i Zach. Ross. I, str. 44).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 11 i Ks. 11. f. 12.

⁷⁾ Tamże Ks. 11. f. 35. d. 57.

⁸⁾ Patrz wyżej str. 45.

⁹⁾ Jest nim już 12 Sierpnia 1519 (M. Lit. Ks. Zap. 11. f. 51. dok. 69).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 28. f. 102.

¹¹⁾ Strykowski. Kronika II. 400. Występuje 1547 (Vol. leg. I. f. 589).

¹²⁾ Kraszewski. Wilno II. 243 i 276. Icones Radivil. Tab. 63.

¹³⁾ Jest nim w Styczniu 1554 (Daniłowicz Nr. 2353).

¹⁴⁾ Jest nim już 1 Marca 1556 (M. Lit. Ks. Zap. 34. f. 510).

¹⁵⁾ Stolnikiem już w Styczniu 1556 książę Semen Dubrowicki (Hildebrand. Rukopisnoe otd. Wilens. Publ. Bibl. 93).

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 3.

¹⁷⁾ Jest nim w Czerwcu 1568 (Zbiór dawn. dokum. i akt. Wilno I. 113).

¹⁸⁾ Z nominacji następcy.

20 Czerwca 1569 „*po Krzysztofie Radziwille, który został podczaszym*“¹⁾; postąpił na starostwo Żmudzkie w Październiku 1579²⁾.

Ostrogski książę Konstanty Konstantynowicz, mian. krajezym 1579³⁾. Jednocześnie star. Włodzimierski; został podczaszym w początkach 1588 r.⁴⁾.

Chodkiewicz Jan Jurjewicz, mian. krajezym 31 Marca 1588 „*po kniaziu Ostrogskim*“⁵⁾; został starostą Żmudzkiem 12 Lutego 1590⁶⁾.

Dorohostajski Krzysztof Mikołajewicz, wojewodzie Połocki, stolnik, mian. krajezym 19 Kwietnia 1590⁷⁾; został podczaszym 1 Maja 1592⁸⁾.

Wojna Andrzej Ławrynowicz, dworzanin J. K. M., mian. krajezym 30 Maja 1592 „*po Krzysztofie Dorohostajskim*“⁹⁾; został podczaszym 1 Czerwca 1620¹⁰⁾.

Wiesiołowski Krzysztof, stolnik, mian. krajezym 1620¹¹⁾; został marszałkiem nadwornym 1622¹²⁾.

Radziwiłł książę Albrycht Władysław, stolnik, mian. krajezym 1622¹³⁾; został kasztelanem Trockim 8 Marca 1626¹⁴⁾.

Wiesiołowski Mikołaj, stolnik, mian. krajezym 31 Marca 1626 „*po Albrychcie Radziwille*“¹⁵⁾; został podczaszym 1630¹⁶⁾.

Radziwiłł książę Aleksander Ludwik, stolnik, mian. krajezym 13 Lipca

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. . f. 63.

²⁾ Hajdenstein. Dzieje Polski. Petersburg 1857. I. 331. Jeszcze w Kwietniu 1579 występuje jako krajezy (Arch. Sborn. dokum. Wilno VIII. 197).

³⁾ Jest nim w Lutym 1580 („Pamiętniki“ wyd. w Kijowie I. Cz. 2. f. 38. Wsp. także „Żiżń. kn. Kurbskaho“ I. 193).

⁴⁾ Jeszcze 8 Stycznia 1588 jest krajezym (Vol. leg. II. f. 1204. Porównaj M. Lit. Ks. Zap. 74. d. 346).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 74. f. 328.

⁶⁾ Tamże Ks. 76. d. 139.

⁷⁾ Tamże d. 174 i Ks. 78. f. 73.

⁸⁾ Tamże Ks. 78. f. 129.

⁹⁾ Tamże Ks. 76. d. 294.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 93. f. 337. d. 269.

¹¹⁾ Jest nim już 1620 (Vol. leg. III. f. 363).

¹²⁾ Patrz wyżej str. 180.

¹³⁾ Porównaj pod stolnikami.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 197.

¹⁵⁾ Tamże d. 183.

¹⁶⁾ Z nominacji następcy.

1630 „*po Wiesiołowskim, który postąpił na podczaszego*“¹⁾; został wojewodą Brzeskim 1631²⁾.

Sapieha Krzysztof, stolnik, mian. krajczym 19 Sierpnia 1631 „*po Aleksandrze Ludwiku Radziwille, który został wojewodą Brzeskim*“³⁾; został podczaszym 8 Marca 1633⁴⁾.

Radziwiłł książę Zygmunt Karol, kawaler Maltański, mian. krajczym 14 Marca 1633 „*po Krzysztofie Sapieże*“⁵⁾; został podczaszym 22 Lutego 1638⁶⁾.

Tryzna Gedeon Michał, stolnik, mian. krajczym 1638⁷⁾; został podczaszym 1642⁸⁾.

Tyszkiewicz Kazmierz, stolnik, mian. krajczym 1642⁹⁾; został podczaszym 12 Kwietnia 1644¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Bogusław, chorąży, mian. krajczym 11 Kwietnia 1644 „*po Kazmierzu Tyszkiewiczzu*“¹¹⁾. Bawił wówczas zagranicą, z której powróciwszy 1645, nie przyjął kractwa¹²⁾.

Radziwiłł książę Michał Karol na Olyce, mian. krajczym 11 Marca 1645 „*po Tyszkiewiczzu*“¹³⁾; został podczaszym 4 Stycznia 1653¹⁴⁾. Jednocześnie z Michałem Karolem Radziwillem, mian. krajczym stolnik Bogusław Jerzy Słuszką; ale król nominację tę cofnął i Słuszka został podskarbin nadwornym¹⁵⁾.

Radziwiłł książę Michał Kazmierz, star. Upitski, stolnik, mian. krajczym 10 Stycznia 1653 „*po ks. Michale Karolu Radziwille*“¹⁶⁾; został podczaszym 16 Sierpnia 1656¹⁷⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 596.

2) Patrz wyżej str. 10.

3) M. Lit. Ks. Zap. 104. f. 158.

4) Tamże Ks. 107. f. 30.

5) Tamże Ks. 106. f. 372.

6) Tamże Ks. 113. f. 126.

7) Jest nim 1638 (Vol. leg. III. f. 946).

8) Porównaj pod podczaszymi.

9) Porównaj pod stolnikami.

10) M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 547.

11) Tamże f. 542.

12) Radziwiłł II. 162. 136.

13) M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 806.

14) Tamże Ks. 128. f. 70 i 197.

15) Radziwiłł II. 162.

16) M. Lit. Ks. Zap. 128. f. 73 odw.

17) Tamże Ks. 130. f. 40.

Dönhoff Teodor, podstoli, mian. krajczym 16 Sierpnia 1656¹⁾; został podskarbin nadwornym 15 Lutego 1658²⁾.

Potocki Krzysztof, stolnik, mian. krajczym 15 Lutego 1658 „*po Dönhoffie*“³⁾; został podczaszym 1661⁴⁾.

Sapieha Krzysztof, star. Bielski, stolnik, mian. krajczym 22 Lipca 1661 „*po Krzysztofie Potockim, który został podczaszym*“⁵⁾; umarł 5 Września 1665⁶⁾.

Ogiński książę Marcyjan, stolnik, mian. krajczym we Wrześniu 1665⁷⁾; został wojewodą Trockim 1670⁸⁾.

Dolski książę Jan Karol, marszałek Piński⁹⁾, mian. krajczym 1670¹⁰⁾; został podczaszym 3 Lutego 1676¹¹⁾.

Tyszkiewicz Władysław, star. Purwieński, mian. krajczym 3 Lutego 1676 „*po Janie Karolu Dolskim*“¹²⁾; umarł w Styczniu 1684¹³⁾.

Sapieha Władysław Józefat, cześnik, mian. krajczym 20 Maja 1684 „*po śmierci Władysława Tyszkiewiczza*“¹⁴⁾; został wojewodą Mińskim 14 Stycznia 1699¹⁵⁾.

Radziwiłł książę Jan Mikołaj, star. Lidzki, mian. krajczym 2 (!) Stycznia 1699 „*po Władysławie Sapieże*“¹⁶⁾; otrzymał 12 Czerwca 1706 nominację na kasztelaniję Wileńską¹⁷⁾, która jednak cofnięto i dopiero 31 Października 1709 został wojewodą Nowogrodzkim¹⁸⁾.

1) Nominacji jego wprawdzie niema, ale tego samego dnia Radziwiłł krajczy zostaje podczaszym (Patrz niżej), a Wołłowicz podstolim „*po Teodorze Dönhoffie, który zostaje krajczym*“ (M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 37).

2) M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 114.

3) Tamże f. 117.

4) Z nominacji następcy.

5) M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 1314.

6) Nadgrobek (Danejkowicz. Svada Inscriptionalis 112).

7) Niewydany dyaryusz Chrapowickiego (Bartoszewicz. Biblioteka Warszawska 1861. II. 127—136).

8) Patrz wyżej str. 60.

9) 1667 (Vol. leg. IV. f. 981).

10) Jest nim we Wrześniu 1670 (Vol. leg. V. f. 52, wyd. nowe).

11) M. Lit. Ks. Zap. 139. f. 45.

12) Tamże f. 49.

13) Tyszkiewicz. Groby f. 40, co do roku. Już w Styczniu 1684 kractwo wakowało (Listy z czasów Jana III i Augusta II. Kraków 1870. f. 52).

14) M. Lit. Ks. Zap. 143.

15) Tamże Ks. 149. f. 676.

16) Tamże f. 783.

17) Tamże Ks. 148. f. 1632.

18) Tamże Ks. 155. f. 86.

Radziwiłł książę Michał Antoni, star. Lidzki, mian. krajczym 13 Czerwca 1706 „*po Janie Radziwille, który został kasztelanem Wileńskim*“¹⁾. Nie objął wówczas urzędu, bo Jan Radziwiłł pozostał przy krajeństwie; powtórnie mian. krajczym 31 Października 1709 „*po Janie Radziwille, który został wojewodą Nowogrodzkim*“²⁾; umarł 29 Sierpnia 1721³⁾.

Radziwiłł książę Marcin Mikołaj, wojewodzie Nowogrodzki, mian. krajczym 1723 „*po śmierci ks. Michała Radziwilla*“⁴⁾; rezygnował 1752⁵⁾; umarł w Słucku 11 Stycznia 1782⁶⁾.

Radziwiłł książę Stanisław, generał-lejtnant wojsk lit., mian. krajczym 27 Listopada 1752 „*po rezygnacji ks. Marcina Radziwilla*“⁷⁾; został podkomorzym 20 Września 1753⁸⁾.

Sapieha Michał, generał-major wojsk lit., mian. krajczym 20 Września 1759 „*po Stanisławie Radziwille*“⁹⁾; umarł 24 Listopada 1766¹⁰⁾.

Sapieha Józef, wojewodzie Mścisławski, pułkownik znaku hussarskiego, mian. krajczym 11 Grudnia 1766 „*po śmierci Michała Sapiehy*“¹¹⁾. Rezygnował 1784¹²⁾; umarł 1 Stycznia 1792¹³⁾.

Grabowski Zygmunt, star. Krzemieniecki, mian. krajczym 31 Lipca 1784 „*po rezygnacji Józefa Sapiehy*“¹⁴⁾. Rezygnował 1793¹⁵⁾; umarł 1809¹⁶⁾.

Bychowicz Józef, podkomorzy królewski, mian. krajczym 13 Li-

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1633.

²⁾ Tamże Ks. 155. f. 86.

³⁾ Icones Radivil. Tab. 120.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 161. f. 198.

⁵⁾ Z nominacji następcy.

⁶⁾ Księgi metryczne kościoła farnego w Nieświeżu.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 179. f. 171.

⁸⁾ Tamże Ks. 181. f. 644.

⁹⁾ Tamże f. 645.

¹⁰⁾ Zapis funduszowy na kościół Wysocki (M. Lit. Ks. Zap. 187. f. 212. dok. 42).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 188. f. 70. d. 142.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ Baliński i Lipiński. Starożytna Polska II. 930.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 24. f. 320.

¹⁵⁾ Z nominacji następcy i Koresp. Kraj. i Zagraniczny 1793. Nr. 92, dod.

¹⁶⁾ Akt zejścia w Izabellinie Nr. 139.

stopada 1793 „*po rezygnacji Zygmunta Grabowskiego*“¹⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

Kuchmistrzowie.

Kuchmistrz (praefectus culinae, magister coquinae, Küchenmeister, grand maître de cuisine) powinien być mieć dogład nad kuchnią i kucharzami królewskimi; w rzeczywistości jednak tylko tytuł nosił, żadnych obowiązków nie spełniając

Andrzej (Andruszko), kuchmistrz za króla Kazimierza IV²⁾.

Olechnowicz Piotr, namiestnik Olycki i Niemonoicki, a następnie Uciański i Skerstomoński, kuchmistrz 1494³⁾—1516⁴⁾. Jednocześnie kuchmistrem nadwornym (magister coquinae curiae) był w 1501 r. **Mikołaj Ginwiłowicz**⁵⁾, a kuchmistrem wielkiej księżnej, potem królowej Heleny, **Mikołaj Jundziłowicz** 1495⁶⁾—1505⁷⁾.

Jedko⁸⁾ **Jurij Mikołajewicz**, kuchmistrz 1522⁹⁾—1531¹⁰⁾. Jednocześnie namiestnik Mejszagolski i miecznik.

Narbut (Narbutowicz) Jan Wojciechowicz, poprzednio stolnik, kuchmistrz 1539¹¹⁾—1542¹²⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 36. Cz. I. f. 101. O krajczym Świdrygiełły patrz wyżej str. 197. — Mylnie występują z tytułem krajczych: **Aleksander Dorohostajski** przed 1599 (Paprocki. Ogród królewski 1599. Bartoszewicz w Bibl. Warsz. 1861. II. 127—136. Niesiecki III. 389); — **Krzysztof Mikołaj Sapieha** (Niesiecki VIII. 265. Był podstolim); — **Krzysztof Kiszka** (Icones Radivil. Tab. 93. Z cześnika wda Mścisławski 1636); — **Władysław Dorohostajski** (Niesiecki III. 389. Był cześnikiem); — **Leon Michał ks. Radziwiłł**, zmarły 1751 (Kurjer Polski 1751. Nr. 757. Był strażnikiem polnym).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 3 i 52.

³⁾ Tamże Ks. 6. f. 90.

⁴⁾ Tamże Ks. Spr. Sąd. 2. f. 180.

⁵⁾ Dogiel. Codex dipl. V. f. 160.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 108.

⁷⁾ Tamże f. 3. Oprócz tego wspomniany pod r. 1500 (Tamże Ks. 5. f. 106).

⁸⁾ Jedko, Jedkowicz, czasami mylnie Petko, Petkowicz.

⁹⁾ 1522 (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 448), 1523 (Tamże f. 106). Oprócz tego wspomniany: M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 2. f. 326; Ks. Zap. 1 i 2. f. 36; Ks. 43. f. 48; Ks. 29. f. 138. Nadto 1529 (Tamże Ks. 18. f. 82 odw.; w Vol. leg. I. f. 495 mylnie magister curiae zamiast culinae).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 18. f. 69 odw.

¹¹⁾ Arch. Sborn. dokum. Wilno VII, str. 22.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 24. f. 175. d. 165. Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 73.

Kieżgajło Stanisław Mikołajewicz, kuchmistrz 1545¹⁾; w tymże roku został stolnikiem²⁾.

Jasiński Wojciech, poprzednio kuchmistrz biskupa Wileńskiego³⁾ (były cześnik²⁾), kuchmistrz lit. 1551⁴⁾—1556⁵⁾. Jednocześnie dzierżawca Gieranoński (1551), a następnie (1556) ciwun Wileński, dzierżawca Uszpolski i Pieniański.

Fanel (Fenel) Zygmunt, kuchmistrz królewski 1566⁶⁾.

Kroczewski Erazm, kuchmistrz litewski, usunięty od urzędu jako Polak 18 Stycznia 1569⁷⁾; został kuchmistrem koronnym⁸⁾.

Borowski kniaź (Jurij?), mian. kuchmistrem lit. 18 Stycznia 1569⁹⁾; prędko zmarł, a może i wcale nie obejmował urzędu.

Vacat.

Szemeł Stanisław, ciwun Pojurski, mian. na „*urząd wznowiony kuchmistra lit.*“ 15 Lipca 1576¹⁰⁾; rezygnował z powodu choroby 1589¹¹⁾.

Sapieha Mikołaj, podkomorzy Grodzieński, mian. kuchmistrem 7 Lutego 1589 „*po Szemele, który z powodu choroby rezygnował*“¹²⁾; zmarł 1611¹³⁾.

Wiesiołowski Mikołaj, mian. kuchmistrem 13 Sierpnia 1611 „*po śmierci Mikołaja Sapiehy*“¹⁴⁾; został stolnikiem 1623¹⁵⁾.

Tryzna Mikołaj, podkomorzy Słonimski, mian. kuchmistrem 25 Lutego 1623 „*po Mikołaju Wiesiołowskim, który został stolnikiem*“¹⁶⁾; został podskarbisem wielkim 13 Listopada 1635¹⁷⁾.

¹⁾ 1545 Marca 28 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 42).

²⁾ Jest nim we Wrześniu 1545 (M. Lit. Ks. Zap. 35. f. 200. d. 134).

³⁾ Przyalgowski. Żyoty biskupów Wileńskich I. 142.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 27. f. 237.

⁵⁾ Tamże Ks. Zap. 43. f. 31.

⁶⁾ Tamże Ks. 48. dok. 16 i Ks. 50. dok. 33. Żoną jego była Barbara Charleńska. O nim patrz M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 69.

⁷⁾ Dniewnik Lublinskaho sejma, str. 8.

⁸⁾ Jest nim w 1569 r. (Volum. legum II. f. 751).

⁹⁾ Dniewnik Lublinskaho sejma, str. 8.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 58. f. 24.

¹¹⁾ Z nominacyi następcy.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 73. dok. 559 i Ks. 74. dok. 593.

¹³⁾ Z nominacyi następcy. Żył jeszcze 1610 (M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 200 i Ks. Spr. Sąd. 78. f. 239).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 88. f. 336.

¹⁵⁾ Z nominacyi następcy.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. dok. 22.

¹⁷⁾ Tamże Ks. 111. f. 476.

Pieczyhojski Paweł, star. Rosławski¹⁾, mian. kuchmistrem w końcu 1635²⁾; zmarł 1640³⁾.

Wojna Stanisław, ciwun Gondyński i star. Plungiański, mian. kuchmistrem 6 Marca 1640 „*po śmierci Pawła Pieczyhojskiego*“⁴⁾; zmarł 11 Lutego 1649⁵⁾.

Piotrowski-Ginwiłł Mikołaj, ciwun Wileński⁶⁾, mian. kuchmistrem 1649⁷⁾; zmarł 15 Maja 1657⁸⁾.

Kotowicz Andrzej, star. Grodzieński, mian. kuchmistrem 3 Czerwca 1657 „*po śmierci Mikołaja Ginwiłła Piotrowskiego*“⁹⁾; został pisarzem lit. 1658¹⁰⁾.

Kryszpin-Kirszensztejn Hieronim, marszałek Kowieński, mian. kuchmistrem 11 Marca 1658 „*po Andrzeju Kotowiczu, który został pisarzem*“¹¹⁾; został podskarbisem wielkim 1663¹²⁾.

Podbereski Hryhory Kaźmierz, pisarz grodzki Oszmiański¹³⁾, mian. kuchmistrem 1663¹⁴⁾; został wojewodą Smoleńskim 21 Marca 1667¹⁵⁾.

Siesicki-Dowmont Kaźmierz, chorąży Wilkomierski¹⁶⁾, mian. kuchmistrem 21 Marca 1667¹⁷⁾, marszałek trybunału lit. 1676¹⁸⁾; rezygnował (?) z kuchmistrostwa 1687¹⁹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 111. f. 59.

²⁾ Jest nim już 1636 (Dogiel. Codex dipl. IV. 478).

³⁾ Z nominacyi następcy.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 334.

⁵⁾ Wituński. Dom Wielki. Wilno 1649. Panegiryk pogrzebowy.

⁶⁾ Niesiecki IV. 119.

⁷⁾ Jest nim 1650 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 207. f. 108).

⁸⁾ Wierzbowski. Konnotata wypadków. Lipsk 1858, str. 110.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 59 i 68.

¹⁰⁾ Z nominacyi następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 233.

¹²⁾ Patrz wyżej str. 188. Jeszcze 1661 jest kuchmistrem (Vol. leg. IV. f. 788).

¹³⁾ Niesiecki VII. 341.

¹⁴⁾ Jest nim już w Styczniu 1664 (Baliński. Pamiętniki historyczne Obuchowiczów i Cedrowskiego. Wilno 1859, str. 113).

¹⁵⁾ Z niewydanego Dyaryusza Chrapowickiego. Bartoszewicz w Bibliotece Warszawskiej 1865. II. f. 317.

¹⁶⁾ Niesiecki VII. 370 i M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 141. f. 485. dok. 545.

¹⁷⁾ Niewydany Dyaryusz Chrapowickiego (Patrz wyżej). Jest nim już w Marcu 1668 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 141. f. 485. dok. 545. Chrapowicki. Dyaryusz 28).

¹⁸⁾ Niesiecki I. 385.

¹⁹⁾ Porównaj przypis następny. Siesicki, kuchmistrz lit., był posłem na sejm 1690 (Bartoszewicz. Pamiętniki Zawiszy 23).

Tyzenhaus Stefan, podstoli, mian. kuchmistrem 1687¹⁾; został wojewodą Nowogrodzkim 1689²⁾.

Komorowski Krzysztof, stolnik Wilkomierski, mian. kuchmistrem 1689³⁾; został wojewodą Brzeskim 15 Września 1702⁴⁾.

Grużewski Jakób, stolnik Żmudzki, mian. kuchmistrem 25 Października 1702 „*po Komorowskim*“⁵⁾; umarł 1708⁶⁾.

Sapieha Jerzy, mian. kuchmistrem przez króla Stanisława Leszczyńskiego 1708⁷⁾; ustąpił 1709. Był następnie wojewodą Mścisławskim 1742.

Ogiński książ Jan, star. Mścibowski, mian. kuchmistrem 28 Października 1709 „*po śmierci Jakóba Grużewskiego*“⁸⁾; umarł w Styczniu lub Lutym 1710⁹⁾.

Zaluski Karol, wojewodzie Rawski, mian. kuchmistrem 17 Lutego 1710 „*po śmierci Jana Ogińskiego*“¹⁰⁾; umarł 1735¹¹⁾.

Zaluski Jan Prosper, star. Zawichostski, mian. kuchmistrem 8 Maja 1735 „*po śmierci Karola Zaluskiego*“¹²⁾; umarł w Lutym 1745¹³⁾.

Dunin Aleksy, star. Chęciński, mian. kuchmistrem 17 Października 1746 „*po śmierci Jana Zaluskiego*“¹⁴⁾; umarł 6 Września 1750¹⁵⁾.

Podoski Józef, star. Bobrownicki, mian. kuchmistrem 30 Wrze-

¹⁾ 1687 Czerwea 18 Kryszpin mian. podstolim „*po Tyzenhausie, który został kuchmistrem*“ (M. Lit. Ks. Zap. 143. f. 40).

²⁾ Patrz wyżej str. 39.

³⁾ Jest nim 1694 (Pamiętniki Zawiszy 178).

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1013.

⁵⁾ Tamże Ks. 150. f. 300.

⁶⁾ Żył jeszcze 1707 (Zawisza 131).

⁷⁾ Jako kuchmistrz występuje 1709 (Zawisza 147) i 1710 (Walicki. Historia Obrazu Kodeńskiego 160).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 67.

⁹⁾ Żył jeszcze 23 Stycznia 1710 (Akty Wileńs. Arch. Komiss. IV. 361). Porównaj nominacje następcy.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 163.

¹¹⁾ Z nominacji następcy. Wspomniany jeszcze 1732 (Kurjer Polski Nr. 171).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 159.

¹³⁾ Kurjer Polski 1745. Nr. 427.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 175. f. 123.

¹⁵⁾ Kurjer Polski 1750. Nr. 730.

śnia 1750 „*po śmierci Aleksego Dunina*“¹⁾; został wojewodą Płockim 9 Października 1761²⁾.

Wielhorski Michał, oboźny koronny, mian. kuchmistrem 22 Marca 1763 (sic) „*po Podoskim, który został wojewodą Płockim*“³⁾. Rezygnował 1775⁴⁾; umarł 1794⁵⁾.

Ogiński książ Ksawery, star. Przewalski, mian. kuchmistrem 12 Września 1775 „*po dobrowolnej rezygnacji Michała Wielhorskiego*“⁶⁾. Rezygnował 1780⁷⁾; umarł 3 Maja 1814⁸⁾.

Ogiński książ Stanisław, eks-strażnik polny, star. Wierzbowski, mian. kuchmistrem 1780⁹⁾; ostatni kuchmistrz litewski¹⁰⁾.

ŁOWCZOWIE.

Łowczy (venator, praefectus venationum, Oberjägermeister, grand-veneur) w swoim czasie czuwał nad tem, aby w lasach, gdzie król poluje, zwierzyny nie wybijano. Po zniknięciu królewskiego prawa polowań, przy tytule pozostał¹¹⁾.

Wesztortowicz Miszko, łowczy hospodarski 1466¹²⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 764.

²⁾ Metr. Koronna Sigil. 29. f. 297.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 962.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ Dolgorukow. Ross. rodosłownoja kniga III. 96.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 21. dok. 35.

⁷⁾ Porównaj nominacje następcy.

⁸⁾ Żychliński. Złota Księga V. 193.

⁹⁾ Krebel. Europ. geneal. Handb. 1782, str. 104 i następné lata. Żychliński (V. 179) podaje rok 1779.

¹⁰⁾ Wymieniony jeszcze w Europ. geneal. Handb. na rok 1794. Według Żychlińskiego umarł 1793, a kuchmistrem został dopiero po nim Ksawery Ogiński! (Żychliński V. 179). O kuchmistrach Świdrygielty, królowej Heleny i dwornym lit. patrz wyżej str. 197 i 231. — Mylnie występują jako kuchmistrowie lit.: **Stanisław Iwaszkowicz** w XV w. (Niesiecki IV. 411); — **Wojciech Janowicz Kłodzko** 1501 (Akt. Zap. Ross. I, str. 226. Zamiast ochmistrz królowej); — **Stanisław Bartoszewicz** 1512 (Tamże II, str. 103. W innych współczesnych dokumentach występuje bez tego tytułu. M. Lit. Ks. Spr. Sad. 2. f. 131. Ks. Zap. 8. f. 400 odw. —402 i Akt. Jużn. i Zap. Ross. I, str. 48); — **Bohdan Narbut** w XVI w. (Niesiecki VI. 520. Zamiast Jan Narbut); — **Stanisław Wojna** 1686 (Tamże IX. 436. Zamiast 1640—1649).

¹¹⁾ Leleweł. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 64.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 60 (ind. 15 Novemb. 19). Porównaj Arch. Sborn. dokum. Wilno I. 19.

Miskowicz Jan, łowczy królewski 1487¹⁾.

Weknewicz Lew (Lewko), łowczy hospodarski 1496²⁾.

Chrebtowicz Marcin (Bohdanowicz), koniuszy dworny (poprzednio był i podskarbisem dwornym), jednocześnie mian. łowczym 1504³⁾; oba te urzędy piastował jeszcze w Sierpniu 1508⁴⁾. Za udział w spisku Glińskiego uwięziony w Lutym 1509⁵⁾ i pozbawiony urzędów.

Pac (Pacewicz) Mikołaj Jurjewicz, mianowany łowczym 1509⁶⁾ i jednocześnie podkomorzym 7 Sierpnia 1527⁷⁾. Oba te urzędy piastował jeszcze w Sierpniu 1542⁸⁾; został wojewodą Podlaskim 1544⁹⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Jurjewicz, podczaszy, nazwany łowczym (archivenator) w liście króla Zygmunta Augusta z dnia 27 Lutego 1549¹⁰⁾. W listach i dokumentach trochę wcześniejszych i późniejszych występuje bez tego tytułu¹¹⁾.

Wołowicz Hryhory Bohdanowicz, starosta Mścibowski, horodniczy Grodzieński, dzierżawca Ejszyski, Koniewski, Worniański, Dubicki i Zelweński¹²⁾, mian. łowczym 1567—68¹³⁾. Jednocześnie starosta Merecki, dzierżawca Dowgowski, Perelajski, Ejszyski, Koniewski, Dubicki i Worniański; został wojewodą Smoleńskim 1572¹⁴⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Mikołajewicz, łowczy już 1577¹⁵⁾; został wojewodą Nowogrodzkim 18 Października 1579¹⁶⁾.

¹⁾ M. Lit. Pargamin Nr. 54. Także Ks. Zap. 4. f. 2 i 38.

²⁾ Metr. Wołyńska Ks. 6. f. 216; Metr. Lit. Ks. Zap. 5. f. 54 i Ks. Zap. 6. f. 68—69. Także Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 298.

³⁾ Jest nim 1505 (M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 253. dok. 226). Jeszcze w Styczniu 1504 był tylko koniuszym i podskarbisem dwornym (Tamże Ks. 5. f. 302 odw.).

⁴⁾ Patrz wyżej str. 221.

⁵⁾ Tamże.

⁶⁾ Jest nim w Czerwcu 1510 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 352 i 353). Nie był nim jeszcze 1508 (Tamże f. 248).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 364. dok. 651.

⁸⁾ Tamże Ks. 28. f. 28 odw.

⁹⁾ Patrz wyżej str. 42.

¹⁰⁾ Baliński. Pisma histor. Warszawa 1843. I. 228.

¹¹⁾ Tamże f. 214, 221 i 223 i M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 22. d. 233.

¹²⁾ 1565 (Akty Wileńs. Arch. Komiss. I. 14), 1566 (M. Lit. Ks. Zap. 49. f. 5).

¹³⁾ Jest nim 1569 (M. Lit. Ks. Zap. 49. f. 53, Ks. 52. f. 2, Ks. 67. f. 165, Spraw Publ. Ks. 10. f. 58). Mylnie rok 1559 (Ks. Zap. 110. f. 54).

¹⁴⁾ Patrz wyżej str. 51.

¹⁵⁾ Akty Wileńs. Arch. Komiss. VIII. 411. Jest nim jeszcze w Październiku 1579 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 58. f. 245).

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 64. f. 253.

Naruszewicz Mikołaj, mian. łowczym 23 Lipca 1582 „*po Mikołaju Radziwiłłie, który został wojewodą Nowogrodzkim*“¹⁾; został kasztelanem Żmudzkiem 10 Lutego 1588²⁾.

Wołowicz Hryhory Józefowicz, łowczy już 1591³⁾; umarł 1591.

Naruszewicz Jan, jako łowczy był 1592 pierwszym marszałkiem trybunału litewskiego⁴⁾. Wspomniany jeszcze 1611⁵⁾; umarł krótko przed sejmem 1616 r.⁶⁾.

Naruszewicz Krzysztof, podskarbi nadworny, mian. jednocześnie łowczym 1617⁷⁾; z pozostawieniem przy łowiectwie, mian. podskarbisem ziemskim 4 Kwietnia 1618⁸⁾. Rezygnował z łowiectwa 1624⁹⁾.

Naruszewicz Jan Karol, dworzanin królewski, mian. łowczym 23 Marca 1624 „*po dobrowolnej rezygnacji Krzysztofa Naruszewicza, podskarbiego, pisarza i łowczego*“¹⁰⁾; także rezygnował 1629¹¹⁾.

Zawisza Krzysztof, podskarbisem lit., mian. łowczym 25 Października 1629 „*po dobrowolnej rezygnacji Jana Karola Naruszewicza*“¹²⁾. Jednocześnie star. Miński; został pisarzem 27 Maja 1637¹³⁾.

Isajkowski Dołmat Piotr Karol, wojski Oszmiański, mian. łowczym 12 Maja 1637 „*po Krzysztofie Zawiszy*“¹⁴⁾; umarł 27 Maja 1640¹⁵⁾.

Isajkowski Dołmat Mikołaj, stolnik Upitski, mian. łowczym 29 Maja 1640 „*po śmierci brata swego Piotra Karola Dołmata Isajkowskiego*“¹⁶⁾. Ofiarowanej sobie przez Jana Kaźmierza kasztelanii Smoleńskiej nie przyjął¹⁷⁾; musiał umrzeć 1649 r.¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 65. f. 274.

²⁾ Tamże Ks. 74. f. 282.

³⁾ Akty Wileńs. Arch. Komiss. I. 111.

⁴⁾ Niesiecki. Herbarz I. 383.

⁵⁾ Volum. legum III. f. 41.

⁶⁾ Tamże f. 312.

⁷⁾ Jeszcze 1616 jest tylko podsk. nadw. (Vol. leg. III. f. 313).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 95. f. 34—36. dok. 45.

⁹⁾ Z nominacji następcy.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 100. dok. 87.

¹¹⁾ Z nominacji następcy.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 102. f. 229.

¹³⁾ Tamże Ks. 113. f. 74.

¹⁴⁾ Tamże f. 69.

¹⁵⁾ Starowski. Monumenta f. 239.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 522.

¹⁷⁾ Kojalowicz. Herbarz rękopisny, art. „Dołmat“. Niesiecki IV. 405.

¹⁸⁾ Jeszcze w Listopadzie 1648 podpisał elekcję Jana Kaźmierza (Volum. legum IV. 209).

Majdel (Maydell) Jan Teodor, starosta Rygski, mian. łowczym 1649¹⁾; zmarł 1667 (?).

Tyzenhaus (von Tiesenhause) Andrzej, star. Uświatski²⁾, mian. łowczym 1667 lub 1668³⁾; zmarł 1672 lub 1673⁴⁾.

Stuszką Józef Bogusław, star. Rzeczycki, mian. łowczym 1672 lub 1673⁵⁾; został chorążym wielkim 1675⁶⁾.

Dönhoff Ernest, generał gwardyi koronnej, mian. łowczym 3 Lutego 1676 „*po Śluszcze, który został chorążym*“⁷⁾; został kasztelanem Wileńskim 1683⁸⁾.

Wołowicz Jan, star. Chwejdański⁹⁾, występuje jako łowczy w Czerwcu 1684 r.¹⁰⁾; rezygnował (?).

Kierdej Jan Kazmierz, marszałek Grodzieński, star. Przewalski¹¹⁾, mian. łowczym w Lipcu 1684 (?) i zaraz, już jako łowczy, mian. 15 Lipca 1684 kasztelanem Trockim¹²⁾. Z powodu choroby nie objął kasztelanii i jako łowczy zmarł w Kwietniu 1685¹³⁾.

Gorzeński Jan, star. Starogardzki, mian. łowczym 20 Maja 1685 „*po śmierci Kierdeja*“¹⁴⁾; zmarł 1695¹⁵⁾.

Dönhoff Franciszek Michał, star. Starogardzki, mian. łowczym 10 Lutego 1695 „*po śmierci Jana Gorzeńskiego*“¹⁶⁾; zmarł 1696¹⁷⁾.

¹⁾ Jest nim już w tym roku (Vol. leg. IV. f. 264 i Dogiel. Codex dipl. IV. 485). O tej rodzinie Niesiecki VI. 358. Kneschke. Adelslexicon VI. 183. Hupel. Nord. Miscel. XVIII. 212.

²⁾ Jeszcze tylko w Kwietniu 1667 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 141. f. 190).

³⁾ Jest nim we Wrześniu 1668 (Vol. leg. IV. f. 1018, 1024/5).

⁴⁾ Żył jeszcze w Lipcu 1671 (Arch. Sborn. dokum. Wilno IX. 244).

⁵⁾ Przez króla Michała, gdyż już jako łowczy podpisał elekcyję Jana III (Vol. leg. V. f. 326).

⁶⁾ Patrz wyżej str. 203.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 139. f. 65.

⁸⁾ Patrz wyżej str. 82.

⁹⁾ 1676 (Vol. leg. V. 354).

¹⁰⁾ Pamiętnik Poczobuta 176.

¹¹⁾ 1683 (Volum. legum V. f. 687, 694 i 698).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143, pod tą datą.

¹³⁾ Z nominacyi następcy. Testament Kierdeja, łowczego lit., z dnia 4 Kwietnia 1685 (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 475—481).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143. f. 20.

¹⁵⁾ Z nominacyi następcy. Występuje jeszcze 1690 (Vol. leg. V. 773).

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 145. f. 371.

¹⁷⁾ Niesiecki III. 383.

Dönhoff Stanisław, star. Kościerzyński, mian. łowczym 27 Września 1697 „*po śmierci Franciszka Dönhoffa*“¹⁾; został miecznikiem koronnym w Czerwcu 1704²⁾.

Potocki Stanisław, star. Hrubieszowski, pułkownik, mian. łowczym lit. 11 Czerwca 1704 „*po Stanisławie Dönhoffie, który został miecznikiem koronnym*“³⁾; został strażnikiem 1710⁴⁾.

Kotowicz Grzegorz Józef, star. Grodzieński, mian. łowczym 1710⁵⁾; zmarł 1724⁶⁾.

Sollhub Dowojna Jan, podkomorzy Gostyński, mian. łowczym lit. 24 Marca 1724 „*po śmierci Hryhorego Kotowicza*“⁷⁾; został podskarbis wielkim 16 Grudnia 1731⁸⁾.

Sawicki Michał Aloizy, pisarz ziemski Wileński, mian. łowczym lit. 16 Grudnia 1731 „*po Janie Sollhubie*“⁹⁾; zmarł w Styczniu 1732¹⁰⁾.

Szaniawski Fabijan, star. Sochaczewski, mian. łowczym lit. 11 Marca 1732 „*po śmierci Sawickiego*“¹¹⁾; zmarł 22 Listopada 1734¹²⁾.

Plater Ferdynand, podkomorzy Wilkomierski, mian. łowczym lit. 27 Stycznia 1735 „*po śmierci Fabijana Szaniawskiego*“¹³⁾; został marszałkiem nadwornym lit. 31 Marca 1739¹⁴⁾.

Sapieha Michał Antoni, star. Gulbiński, mian. łowczym lit. 31 Marca 1739 „*po Ferdynandzie Platerze*“¹⁵⁾; został wojewodą Podlaskim 26 Listopada 1746¹⁶⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 6.

²⁾ Encyklop. Powsz. VI. 979.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 74.

⁴⁾ Łowczym jest jeszcze 1710 (Vol. leg. VI. f. 200).

⁵⁾ Jest nim już w Czerwcu (?) 1710 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VII. 182).

⁶⁾ Z nominacyi następcy. Żył jeszcze w Marcu 1723 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VII. 11).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 161. f. 219.

⁸⁾ Tamże Ks. 167. f. 195.

⁹⁾ Tamże f. 196.

¹⁰⁾ Kurjer Polski 1732. Nr. 111. Jarochowski. Teka Podoskiego IV. 233.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 167. f. 244.

¹²⁾ Gazety Polskie 1734. Nr. 21.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 114.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 171. f. 888.

¹⁵⁾ Tamże f. 890.

¹⁶⁾ Metr. Koronna Ks. Sigil. 28. f. 25 (Bieżyński).

1763 „*po Karolu Brühl, który został cześnikiem koronnym*“¹⁾; rezygnował 1764. Następnie generał w służbie Saskiej, potem Pruskiej; umarł 30 Marca 1792²⁾.

Ronikier Michał, mian. łowczym nadw. prawdopodobnie w Grudniu 1764; został cześnikiem 19 Października 1765³⁾.

Bystry Józef, star. Hutowski⁴⁾, mian. łowczym nadw. lit. 1765⁵⁾; został kasztelanem Brzeskim 1774⁶⁾.

Bouffał Franciszek, stolnik Grodzieński, mian. łowczym nadw. 10 Września 1774 „*po Józefie Bystrym, który został kasztelanem Brzeskim*“⁷⁾; rezygnował 1790⁸⁾.

Hański Zacharyjusz, mian. łowczym nadw. lit. 22 Lutego 1790 „*po rezygnacji Franciszka Bouffała*“⁹⁾; ostatni.

Miecznicy.

Miecznik (ensifer, gladifer, Schwertträger), wykonywał swój urząd na pogrzebach i koronacjach królów, przy odbieraniu przez królów uroczystej przysięgi, hołdu i pasowaniu na rycerzy; przy wszystkich tych ceremoniach trzymał miecz królewski¹⁰⁾.

Iwaskowicz Wojciech, namiestnik Dorsuniszski i Jezdeński, mieczny 1499¹¹⁾.

Kostewicz Janusz Stankowicz (Stanisławowicz), namiestnik Raduński i mieczny 1505¹²⁾—1507¹³⁾; złożył urząd miecznego i został marszałkiem gospodarskim około 1508 r.¹⁴⁾.

Szczytowicz (Szczytt) Jan, mieczny 1509¹⁵⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 978.

²⁾ Europ. geneal. Handb. 1794. II. f. 147.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 188. f. 47. d. 93.

⁴⁾ Encykl. Pow. IV. 736.

⁵⁾ Europ. geneal. Handb. 1768, 70, 72, 74.

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 18. f. 105.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 630.

¹⁰⁾ Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 62—63.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 126, str. 252.

¹²⁾ Dogiel. Codex dipl. V. 166.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 154 odw. i 156.

¹⁴⁾ W Lipcu 1510 jest tylko marszałkiem i namiestnikiem Raduńskim (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 366).

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 443.

Dönhoff Stanisław, star. Kościeżyński, mian. łowczym 27 Września 1697 „*po śmierci Franciszka Dönhoffa*“¹⁾; został miecznikiem koronnym w Czerweu 1704²⁾.

Potocki Stanisław, star. Hrubieszowski, pułkownik, mian. łowczym lit. 11 Czerwca 1704 „*po Stanisławie Dönhoffie, który został miecznikiem koronnym*“³⁾; został strażnikiem 1710⁴⁾.

Kotowicz Grzegorz Józef, star. Grodzieński, mian. łowczym 1710⁵⁾; umarł 1724⁶⁾.

Sołłohub Dowojna Jan, podkomorzy Gostyński, mian. łowczym lit. 24 Marca 1724 „*po śmierci Hryhorego Kotowicza*“⁷⁾; został podskarbis wielkim 16 Grudnia 1731⁸⁾.

Sawicki Michał Aloizy, pisarz ziemski Wileński, mian. łowczym lit. 16 Grudnia 1731 „*po Janie Solłohubie*“⁹⁾; umarł w Styczniu 1732¹⁰⁾.

Szaniawski Fabijan, star. Sochaczewski, mian. łowczym lit. 11 Marca 1732 „*po śmierci Sawickiego*“¹¹⁾; umarł 22 Listopada 1734¹²⁾.

Plater Ferdynand, podkomorzy Wilkomierski, mian. łowczym lit. 27 Stycznia 1735 „*po śmierci Fabijana Szaniawskiego*“¹³⁾; został marszałkiem nadwornym lit. 31 Marca 1739¹⁴⁾.

Sapieha Michał Antoni, star. Gulbiński, mian. łowczym lit. 31 Marca 1739 „*po Ferdynandzie Platerze*“¹⁵⁾; został wojewodą Podlaskim 26 Listopada 1746¹⁶⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 6.

²⁾ Encyklop. Powsz. VI. 979.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 74.

⁴⁾ Łowczym jest jeszcze 1710 (Vol. leg. VI. f. 200).

⁵⁾ Jest nim już w Czerweu (?) 1710 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VII. 182).

⁶⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze w Marcu 1723 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VII. 11).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 161. f. 219.

⁸⁾ Tamże Ks. 167. f. 195.

⁹⁾ Tamże f. 196.

¹⁰⁾ Kurjer Polski 1732. Nr. 111. Jarochoowski. Teka Podoskiego IV. 233.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 167. f. 244.

¹²⁾ Gazety Polskie 1734. Nr. 21.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 114.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 171. f. 888.

¹⁵⁾ Tamże f. 890.

¹⁶⁾ Metr. Koronna Ks. Sigil. 28. f. 25 (Błeszyński).

Łaniewski Ignacy, pisarz lit., mian. łowczym 26 Listopada 1746 „po Michale Sapięże, który został wojewodą Podlaskim“¹⁾; umarł 1761²⁾.

Zabięło Antoni, marsz. Kowieński, mian. łowczym 6 Maja 1761 „po śmierci Ignacego Łaniewskiego“³⁾. Rezygnował 1775⁴⁾; umarł 1776⁵⁾.

Zabięło Józef, szambelan J. K. M., mian. łowczym lit. w Maju 1775 „po rezygnacji Antoniego Zabięłły“⁶⁾; został hetmanem półnym 11 Lipca 1793⁷⁾.

Kossakowski Józef, mian. łowczym lit. 13 Stycznia 1794⁸⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 2 Listopada 1840⁹⁾.

Łowczowie nadworni.

Łowczy nadworny (venator curiae, Hofjägermeister) zastępował łowczego wielkiego. Urywkowo spotykamy i „podłowczego“¹⁰⁾.

Zalewski Stanisław, łowczy nadworny lit. 1593¹¹⁾.

Żuk Marcin, łowczy nadw. lit. 1597¹²⁾.

Vacat (?).

Millenheim Gebhard¹³⁾, dworzanin królewski i łowczy nadworny lit. (?); umarł 12 Grudnia 1673¹⁴⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 175. f. 276.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 427.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ Bartoszewicz u Świeckiego. Histor. pamiątki II. 547.

⁶⁾ Gazeta Warszawska 1775. Nr. 36.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Spraw. Publ. 36. II. f. 1.

⁸⁾ Kossakowski. Monografie I. 161.

⁹⁾ Tamże. O łowczym króla Jagielly patrz wyżej str. 197. — Mylnie występują jako łowczowie wielcy litewscy: **książ Maciej Ogiński**, zmarły niby 1540 (Niesiecki VII. 49—50. Żychliński IV. 255. V. 181) i drugi **książ Maciej Ogiński**, zmarły niby 1580 (Żychliński V. 181); — **Szymon Zabięło**, za Augusta II (Kosiński. Przewodnik herald. IV. 539. Był łowczym nadwornym).

¹⁰⁾ **Kandelgisser**, podłowczy generalny koronny i litewski przed 1699 r. (M. Lit. Ks. Zap. 153. f. 6 i 7); — **Preycz Kaźmierz**, podłowczy lit. 1710 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. IV. 275).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 77. d. 499.

¹²⁾ Tamże Ks. 84. f. 231.

¹³⁾ Otrzymał indygenat w 1646 r. (Vol. leg. IV. f. 20).

¹⁴⁾ Fahne. Die Herren von Hövel. Bd. I, Th. II, Tab. IV.

Millenheim Władysław (Wilhelm), łowczy nadw. lit. już 1677¹⁾; umarł 1697²⁾.

Wolbek Bogusław, skarbnik Mozyrski, mian. łowczym nadw. lit. 20 Września 1697 „po śmierci Wilhelma“³⁾; musiał rezygnować (?).

Leubnitz Karol Henryk, łowczy nadw. lit. już 1699⁴⁾; usunięty 1706—1709 przez Leszczyńskiego, powrócił z Augustem II⁵⁾. Żył jeszcze 1715⁶⁾.

Szwykowski Samuel Kaźmierz, sekretarz króla Stanisława i łowczy nadworny lit. 1707⁷⁾.

Zabięło Szymon, mian. łowczym nadw. lit. przez króla Stanisława Leszczyńskiego⁸⁾; ustąpił przed Augustem II, zachowując jednak tytuł łowczego nadw. lit., z którym występuje jeszcze 1720⁹⁾.

Wolbek Bogusław, powtórnie łowczy nadw. lit. 1717—1722¹⁰⁾.

Weissenbach Henryk, łowczy nadw. lit. 1723¹¹⁾.

Weissenbach Jerzy Karol, łowczy nadw. lit. 1726—1729¹²⁾.

Sułkowski Aleksander Józef (hrabia 1733, książę 1752), pułkownik królewskiego leibregimentu, szambelan królewski, mian. łowczym nadw. lit. 12 Czerwca 1729¹³⁾. Jednocześnie minister Saski do 1738 r.; umarł 22 Maja 1762¹⁴⁾.

Brühl hrabia Karol Adolf, star. Spiski, mian. łowczym nadw. lit. 7 Czerwca 1762 „po śmierci Aleksandra Sułkowskiego“¹⁵⁾; został cześnikiem wielkim koronnym 30 Marca 1763¹⁶⁾.

Brühl hrabia Henryk Albert, mian. łowczym nadw. lit. 11 Kwietnia

¹⁾ „de Wilhelma“ (Vol. leg. V. f. 521); 1678 „Milenheim“ (Tamże f. 630).

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 153. f. 50. Występuje w następnym roku (Akt. Wil. Arch. Komiss. IV. 275; także Podgórski. Pomniki dziejów Polski II. 252).

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 150. f. 2.

⁵⁾ Występuje znów 1710 (Akt. Wil. Arch. Komiss. VII. 466).

⁶⁾ „Łowczy nadw. kor. i w. ks. lit.“ (M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 787).

⁷⁾ Biblioteka ordynacji Myszkowskich, r. 1860. Listy Jana Sobieskiego, str. 546.

⁸⁾ Matuszewicz. Pamiętniki I. 64.

⁹⁾ Jarochowski. Teka Podoskiego II. 105.

¹⁰⁾ 1717 (Vol. leg. VI. f. 328), 1720 (M. Lit. Ks. Zap. 160. f. 43), 1722 (Jarochowski. Teka Podoskiego II. 208. „Wolek“).

¹¹⁾ Jarochowski. Teka Podoskiego III. 1.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 107 i 374.

¹³⁾ Żychliński IV. 312.

¹⁴⁾ Tamże 319.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 665.

¹⁶⁾ Metr. Koronna Ks. Sigil. 29. f. 380 (Bleszyński).

1763 „po Karolu Brühl, który został cześnikiem koronnym“¹⁾; rezygnował 1764. Następnie general w służbie Saskiej, potem Pruskiej; umarł 30 Marca 1792²⁾.

Ronikier Michał, mian. lowczym nadw. prawdopodobnie w Grudniu 1764; został cześnikiem 19 Października 1765³⁾.

Bystry Józef, star. Hutowski⁴⁾, mian. lowczym nadw. lit. 1765⁵⁾; został kasztelanem Brzeskim 1774⁶⁾.

Bouffał Franciszek, stolnik Grodzieński, mian. lowczym nadw. 10 Września 1774 „po Józefie Bystrym, który został kasztelanem Brzeskim“⁷⁾; rezygnował 1790⁸⁾.

Hański Zacharyjusz, mian. lowczym nadw. lit. 22 Lutego 1790 „po rezygnacji Franciszka Bouffała“⁹⁾; ostatni.

Miecznicy.

Miecznik (ensifer, gladifer, Schwertträger), wykonywał swój urząd na pogrzebach i koronacjach królów, przy odbieraniu przez królów uroczystej przysięgi, hołdu i pasowaniu na rycerzy; przy wszystkich tych ceremoniach trzymał miecz królewski¹⁰⁾.

Iwaskowicz Wojciech, namiestnik Dorsuniszski i Jezdeński, mieczny 1499¹¹⁾.

Kostewicz Janusz Stankowicz (Stanisławowicz), namiestnik Raduński i mieczny 1505¹²⁾—1507¹³⁾; złożył urząd miecznego i został marszałkiem hospodarskim około 1508 r.¹⁴⁾

Szczytowicz (Szczytt) Jan, mieczny 1509¹⁵⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 978.

²⁾ Europ. geneal. Handb. 1794. II. f. 147.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 188. f. 47. d. 93.

⁴⁾ Encykl. Pow. IV. 736.

⁵⁾ Europ. geneal. Handb. 1768, 70, 72, 74.

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 18. f. 105.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 630.

¹⁰⁾ Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 62—63.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 126, str. 252.

¹²⁾ Dogiel. Codex dipl. V. 166.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 154 odw. i 156.

¹⁴⁾ W Lipcu 1510 jest tylko marszałkiem i namiestnikiem Raduńskim (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 366).

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 443.

Jedko (Jedkowicz) Jurij Mikołajewicz, namiestnik Mejszagolski, kuchmistrz i mieczny 1529¹⁾—1531²⁾.

Olechnowicz (Kuchmistrzowicz Dorohostajski) Mikołaj Piotrowicz, mieczny 1539³⁾—1547⁴⁾; umarł około 1548.

Syrutowicz (Syruc) Szczęsny, mieczny 1550⁵⁾. Już jako „miecznik w. ks. lit.“ występuje jeszcze 1563⁶⁾.

Vacat przez lat kilkanaście.

Chalecki Dymitr Józefowicz (Jesifowicz), dworzanin król., mian. „na urząd wznowiony miecznika lit.“ 11 Października 1579⁷⁾; został podskarbnym nadwornym 3 Lutego 1588⁸⁾.

Chalecki Jan Józefowicz, marszałek, mian. miecznikiem lit. 22 Stycznia 1589 „po Dymitrze Chaleckim“⁹⁾; umarł 1615¹⁰⁾.

Chalecki Mikołaj Krzysztof, mian. miecznikiem 23 Sierpnia 1615 „po śmierci Jana Chaleckiego“¹¹⁾; został wojewodą Nowogrodzkim 2 Czerwca 1650¹²⁾.

Tyzenhaus Jerzy, pułkownik, mian. miecznikiem 2 Czerwca 1650 „po Chaleckim“¹³⁾; umarł 1679¹⁴⁾.

Ogiński książę Szymon Karol, podkomorzy Witebski¹⁵⁾, mian. miecznikiem 1679¹⁶⁾. Został wojewodą Mścisławskim i rezygnował

¹⁾ Vol. leg. I. f. 495. M. Lit. Ks. Zap. 18. f. 82 odw.

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 18. f. 69 odw.

³⁾ Tamże Ks. 1 i 2. f. 200.

⁴⁾ Vol. leg. I. f. 589. Oprócz tego wsp. 1546 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 18. f. 172—173).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 22. d. 299. Także wsp. 1551 (Tamże Ks. 27. f. 187/191), 1552 (Tamże Ks. 30. f. 91).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 38. f. 420 odw.

⁷⁾ Tamże Ks. 64. f. 232. Jest już jednak miecznikiem w Sierpniu 1579 (Dogiel. Codex V. 303).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 73. f. 254, Ks. 72. f. 68 i Ks. 74. f. 258.

⁹⁾ Tamże Ks. 73. f. 527 i Ks. 74. f. 558.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy. Występuje jeszcze 1609 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. II. 23—24).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 92. d. 52.

¹²⁾ Tamże Ks. 123. f. 432.

¹³⁾ Tamże f. 433.

¹⁴⁾ 1679 przywilej na wójtostwo Koszany „po śmierci Tyzenhausza, miecznika“, Hryniewiczowi (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 434). Tyzenhaus żył jeszcze 1677 (Dogiel. Codex dipl. V. 464).

¹⁵⁾ 1676 (Vol. leg. V. f. 443).

¹⁶⁾ Jest nim już 1680 (Wojniłowicz. Śnieg, Ogień, panegiryk na pogrzeb Ogińskich 1680 r.).

tak z miecznikostwa jako i z województwa¹⁾; umarł podkomorzym Witebskim 1699 r.²⁾.

Ogiński książę Mikołaj Franciszek, marszałek Wołkowyski³⁾, mian. miecznikiem 1685⁴⁾; został podskarbis nadwornym 1695⁵⁾.

Ogiński książę Mareyjan Michał, mian. miecznikiem 25 Lipca 1695 „*po Mikołaju Ogińskim, który został podskarbis nadwornym*“⁶⁾; został kasztelanem Witebskim 10 Maja 1703⁷⁾.

Siennicki Kazmierz Krzysztof, chorąży Nowogrodzki, general-major wojsk lit., mian. miecznikiem 10 Maja 1703 „*po Ogińskim*“⁸⁾. Jednocześnie od 1706 general artylerji lit.⁹⁾. Wzięty do niewoli rossyjskiej 1707¹⁰⁾; umarł w Syberyi¹¹⁾ 1711 r.¹²⁾.

Podczas panowania króla Stanisława Leszczyńskiego występują:

Bilewicz, miecznik w. ks. lit. w lecie 1708¹³⁾, i **Przeździecki (Aleksander?)**, miecznik w. ks. lit. w Marcu 1709¹⁴⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Faustyn, mian. miecznikiem 22 Marca 1710 „*po rezygnacji Krzysztofa Siennickiego*“¹⁵⁾ i drugi raz 23 Grudnia 1711 „*po śmierci Krzysztofa Siennickiego*“¹⁶⁾; został wojewodą Nowogrodzkim 3 Maja 1729¹⁷⁾.

Ogiński książę Józef, starosta Gorzódowski, mian. miecznikiem

¹⁾ Patrz wyżej str. 31—32. Tylko z tytułem miecznika występuje 1689 (M. Lit. Ks. Zap. 140. f. 187).

²⁾ 1699 Kwietnia 18 Adam Kisiel, chorąży Witebski, otrzymuje przywilej na podkomorstwo Witebskie „*po zejściu Symeona Ogińskiego*“ (M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 251).

³⁾ 1680 (Wojniłowicz. Śnieg, Ogień).

⁴⁾ W Maju 1686, jako miecznik, podpisał traktat pokoju z Moskwą (Vol. leg. VI. f. 146). Oprócz tego wsp. 1688 (Zawisza 20), 1690 (Vol. leg. V. 773).

⁵⁾ Z nominacji następcy.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 145. f. 389.

⁷⁾ Tamże Ks. 150. f. 347.

⁸⁾ Tamże f. 348.

⁹⁾ Patrz wyżej str. 215.

¹⁰⁾ Otwinowski. Dzieje Augusta II. Kraków 1849, f. 120.

¹¹⁾ Patrz wyżej str. 216.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ Zawisza 138.

¹⁴⁾ Tamże 142.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 217.

¹⁶⁾ Tamże f. 455.

¹⁷⁾ Tamże Ks. 162. f. 311.

14 Czerwea 1729 „*po Mikołaju Radziwille*“¹⁾; został wojewodą Trockim 17 Kwietnia 1730²⁾.

Zawisza Ignacy, star. Miński, mian. miecznikiem 17 Kwietnia 1730 „*po Józefie Ogińskim*“³⁾; został podkomorzym w Lipcu 1734⁴⁾.

Sanguszko książę Janusz, ordynat Ostrogski, mian. miecznikiem 14 Listopada 1735 „*po Zawiszy*“⁵⁾; został marszałkiem nadwornym 26 Sierpnia 1750⁶⁾.

Syruc Szymon, star. Kowieński, mian. miecznikiem 1 Września 1750 „*po Sanguszcze*“⁷⁾; został wojewodą Witebskim 23 Października 1752⁸⁾.

Radziwiłł książę Karol Stanisław, podczaszy, mian. miecznikiem 23 Października 1752 „*po Syrucie*“⁹⁾; został wojewodą Wileńskim 8 Października 1762¹⁰⁾.

Ogiński książę Andrzej, star. Oszmiański, mian. miecznikiem 8 Października 1762 „*po Radziwille*“¹¹⁾; został referendarzem 21 Listopada 1771¹²⁾.

Radziwiłł książę Michał Hieronim, krajezyt lit., mian. miecznikiem 21 Listopada 1771 „*po Andrzeju Ogińskim*“¹³⁾; został kasztelanem Wileńskim 10 Kwietnia 1775¹⁴⁾.

Sanguszko książę Hieronim, star. Czerkaski, mian. miecznikiem 1775¹⁵⁾; został wojewodą Wołyńskim 11 Grudnia 1775¹⁶⁾.

Ossoliński Aleksander, staroście Sokołowski, mian. miecznikiem 9 Grudnia 1775 „*po Hieronimie Sanguszcze, który został wojewodą Wołyńskim*“¹⁷⁾; rezygnował 1789¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 344.

²⁾ Tamże f. 474.

³⁾ Tamże f. 476.

⁴⁾ Tamże Ks. 168. f. 78.

⁵⁾ Tamże Ks. 169. f. 5.

⁶⁾ Tamże Ks. 176. f. 600.

⁷⁾ Tamże f. 685.

⁸⁾ Tamże Ks. 181. f. 3.

⁹⁾ Tamże f. 4.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 183. f. 727.

¹¹⁾ Tamże f. 731.

¹²⁾ Tamże Ks. 184. f. 739.

¹³⁾ Tamże Ks. 188. d. 370.

¹⁴⁾ Tamże Ks. Spr. Publ. 18. f. 166.

¹⁵⁾ Europ. geneal. Handb. r. 1776.

¹⁶⁾ Metr. Koronna Sigil. Ks. 32. f. 362 (Bleszyński).

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 24. d. 7.

¹⁸⁾ Z nominacji następcy.

Ogiński książę Michał Kleofas, mian. miecznikiem 4 Sierpnia 1789 „po rezygnacji Aleksandra Ossolińskiego“¹⁾; został podskarbnym wielkim w Maju 1793²⁾.

Mierniczowie.

Mierniczy czyli geometra (Feldmesser) na Litwie istniał od dawna. Już w 1631 r. występuje **Szymon Wroniewski**, mierniczy królewski³⁾. Dopiero jednak w XVIII wieku urząd ten do dostojęstwa podniesionym został⁴⁾. Między dygnitarzami mierniczy szedł po piwniczym⁵⁾.

W ostatnich czasach: **Józef Bouffał**, pisarz grodzki Grodzieński, mierniczy lit. 1762—1774⁶⁾; — **Tadeusz Sztein**, mianowany mierniczym lit. 1781⁷⁾.

Oboźni.

Oboźny (castrorum metandorum praefectus, castrorum metator, Quartiermeister, quartier-maitre) miał obowiązek wybierać miejsce dla założenia obozu, a następnie obóz urządzał, obwarowywał i utrzymywał. Tak było pierwotnie; później oboźny był to dygnitarz bez zatrudnienia i z małą pensją⁸⁾.

Urząd ten na Litwie utworzonym został w 1633 r.⁹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 504.

²⁾ Koresp. Kraj. i Zagraniczny 1793. Nr. 39. — Mylnie występuje jako mieczniczy lit.: **Janusz Ciechanowiecki** w XVI w. (Niesiecki III. 106); — **Mikołaj Pawłowicz Naruszewicz** 1564 (ma być podpisany 1 Lipca 1564 na drugim statucie litewskim. Bartoszewicz w Bibl. Warsz. 1865. Tom II, zeszyt VI, str. 520. Jednak więcej to niż wątpliwe, gdyż Naruszewicz był w tym samym czasie pisarzem); — **Paweł Iwanowicz Sapieha** w XVI w. (Walicki. Historia Obrazu Kodeńskiego, str. 59).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 104. f. 69.

⁴⁾ Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 65.

⁵⁾ Europ. geneal. Handb. r. 1784 i 1786. W następnych latach więcej między dygnitarzami niewymieniony. W 1768 r. występuje po pisarzach, przed wojskim (Koleśka Warszawska na 1768 r.); w 1782 r. po lowczym, przed pisarzem polnym (Europ. geneal. Handb.).

⁶⁾ Europ. geneal. Handb., lata 1763—1774.

⁷⁾ Tamże lata 1782—86.

⁸⁾ Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 66. Starożytności Polskie II. 201.

⁹⁾ Patrz niżej.

Tryzna Paweł Piotr, star. Starodubowski, r. an. „na nowo utworzony urząd oboźnego w. ks. lit.“ 10 Marca 1633¹⁾; został podstolim 1638²⁾.

Sapieha Paweł Jan, mian. oboźnym w Lutym 1638³⁾; został podstolim 20 Kwietnia 1645⁴⁾.

Osiński Samuel, pułkownik, porucznik gwardyi królewskiej, mian. oboźnym 20 Kwietnia 1645 „po Sapieżu“⁵⁾; umarł 1648 lub 1649⁶⁾.

Sapieha Tomasz Fryderykowicz, mian. oboźnym 1649⁷⁾; umarł 30 Marca 1654⁸⁾.

Komorowski Samuel, star. Wilkomierski, mian. oboźnym 3 Kwietnia 1654 „po Tomaszu Sapieżu“⁹⁾. Jednocześnie regimentarz J. K. M.; umarł 20 Października 1659¹⁰⁾. Jednocześnie z tytułem oboźnego występuje (1656) Krzysztof Sapieha (pisarz polny koronny)¹¹⁾.

Pac Michał Kazimierz, cześnik, mian. oboźnym 29 Października 1659 „po śmierci Samuela Komorowskiego“¹²⁾. W kilka dni później obrany regimentarzem¹³⁾; został hetmanem polnym i wojewodą Smoleńskim w Grudniu 1663¹⁴⁾.

Ciechanowiecki Albrycht Konstanty, star. Orszański, mian. oboźnym 1664¹⁵⁾; umarł 1675¹⁶⁾.

Pac Bonifacy Teofil, strażnik lit., mian. oboźnym w Styczniu 1676¹⁷⁾; umarł 1678¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 106. f. 325. Radziwiłł I. 144.

²⁾ List króla Władysława IV z d. 14 Lutego 1638 (Kognowicki. Życia Sapiehów III. 301).

³⁾ Tamże.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 119. f. 121.

⁵⁾ Tamże Ks. Sigillat I. f. 28. Radziwiłł II. 167.

⁶⁾ Kojalowicz. Herbarz rękopisny. Za nim Niesiecki VII. 144. Wspomniany jeszcze 1648 (Vol. leg. IV. 209).

⁷⁾ Jest nim już w Maju 1649 (Akt. Tryb. Główn. 1678 r. Września 8. Nr. 381).

⁸⁾ Nadgrobek. Danejkowicz. Svada Inscriptionalis 112.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 129. f. 273.

¹⁰⁾ Pamiętnik Poczobuta 31.

¹¹⁾ 1656 (M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 425).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 420.

¹³⁾ Medeksza 226—228.

¹⁴⁾ Poczobut 69—70.

¹⁵⁾ Jest nim 1665 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. IV. 20).

¹⁶⁾ Podpisał 1674 elekcję Jana III (Vol. leg. V. f. 309). Już nie żył w Maju 1676 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. IV. 178).

¹⁷⁾ Strażnikiem po nim mian. 3 Lutego 1676 Kmicic (M. Lit. Ks. Zap. 139. f. 35).

¹⁸⁾ Żył jeszcze w Grudniu 1677 (M. Lit. Ks. Spr. Sad. 154. f. 472 i 566).

Chodkiewicz Jerzy Karol, star. Bludeński¹⁾, mian. oboźnym 1678²⁾; umarł 1691³⁾.

Wołowicz Jan Kazmierz, star. Chwejdański, mian. oboźnym 1692⁴⁾. Jednocześnie regimentarz królewski⁵⁾; umarł 1707⁶⁾. Z powodu wieści o śmierci Wołowicza oboźnym mian. 4 Lutego 1704 **Stanisław Potocki**, star. Hrubieszowski, „po śmierci Wołowicza“⁷⁾; nominacja ta została cofnięta.

Chalecki Michał, star. Mozyrski, mian. oboźnym 31 Października 1709 „po śmierci Jana Wołowicza“⁸⁾; umarł 1714⁹⁾. Jednocześnie występuje: **Stanisław Rusiecki**, kasztelan Miński, oboźny w. ks. lit. (widać z nominacji Leszczyńskiego) 1712¹⁰⁾—1714¹¹⁾.

Pociey Antoni, wojewodzie Witebski, mian. oboźnym 19 Września 1715 „po śmierci Michała Chaleckiego“¹²⁾; został strażnikiem 4 Czerwca 1729¹³⁾.

Ogiński książę Ignacy, star. Brasławski, mian. oboźnym 6 Czerwca 1729 „po Pociuju“¹⁴⁾; został marszałkiem nadwornym 19 Września 1744¹⁵⁾.

Pociey Ludwik, wojewodzie Trocki, mian. oboźnym 19 Września 1744 „po Ogińskim“¹⁶⁾; został strażnikiem 26 Listopada 1748¹⁷⁾.

Sapieha Aleksander Michał, star. Puński, mian. oboźnym 26 Li-

¹⁾ 1674 (Vol. leg. V. f. 306).

²⁾ Jest nim 1678 (Vol. leg. V. f. 553).

³⁾ Kossakowski. Monografije I. 60. Żył jeszcze w Maju 1691 (Arch. Sborn. dokum. Wilno IX. 277—279). Już nie żył w Czerwcu 1692 (Tamże f. 297, 304).

⁴⁾ Jest nim w Lutym 1693 (M. Lit. Ks. Zap. 145. f. 147).

⁵⁾ 1693 w Kwietniu (M. Lit. Ks. Zap. 147. f. 252).

⁶⁾ W tym roku spisał testament i umarł (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. XII. 186).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 72.

⁸⁾ Tamże Ks. 155. f. 90.

⁹⁾ Już nie żył w Styczniu 1715 (M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 736).

¹⁰⁾ Akt. Wileńs. Arch. Komiss. IV. 374.

¹¹⁾ Tamże f. 389 i M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 705.

¹²⁾ Tamże f. 833.

¹³⁾ Tamże Ks. 166. f. 114.

¹⁴⁾ Tamże f. 115.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 172. f. 926.

¹⁶⁾ Tamże f. 928.

¹⁷⁾ Tamże Ks. 176. f. 228.

stopada 1748 „po Pociuju“¹⁾; został podskarbis nadwornym 30 Września 1750²⁾.

Masalski książę Kazmierz, star. Wolkowyski, mian. oboźnym 30 Września 1750 „po Sapieże“³⁾; został podczaszym 23 Października 1752⁴⁾.

Pociey Leonard, star. Oleśnicki, mian. oboźnym 23 Października 1752 „po Masalskim“⁵⁾; został strażnikiem 7 Stycznia 1771⁶⁾.

Moszyński Fryderyk, star. Nowosielski, mian. oboźnym 8 Stycznia 1771 „po Pociuju“⁷⁾; został referendarzem 27 Kwietnia 1773⁸⁾.

Tyszkiewicz Aleksander, ciwun Wileński, mian. oboźnym 27 Kwietnia 1773 „po Moszyńskim“⁹⁾; został pisarzem 9 Marca 1774¹⁰⁾.

Giełgud Antoni, chorąży Żmudzki, mian. oboźnym w Marcu 1774 „po Tyszkiewiczzu“¹¹⁾; został strażnikiem 1774¹²⁾.

Judycki Józef, star. Rzeczycki, mian. oboźnym 2 Grudnia 1774 „po Antonim Giełgudzie, który został strażnikiem“¹³⁾; został strażnikiem 14 Lipca 1776¹⁴⁾.

Łopot Michal, mian. oboźnym 14 Lipca 1776 „po Judyckim“¹⁵⁾; rezygnował 1781¹⁶⁾.

Borch Michał, star. Lucyński, mian. oboźnym 12 Stycznia 1781 „po rezygnacji Michała Łopot“¹⁷⁾; rezygnował 1787¹⁸⁾ i został wojewodą Belzkim 23 Lutego 1787¹⁹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 229.

²⁾ Tamże f. 761.

³⁾ Tamże f. 763.

⁴⁾ Tamże Ks. 181. f. 5.

⁵⁾ Tamże.

⁶⁾ Tamże Ks. 184. f. 703.

⁷⁾ Tamże f. 704.

⁸⁾ Tamże Ks. Spraw Publ. 18. f. 2.

⁹⁾ Tamże f. 3.

¹⁰⁾ Tamże f. 70.

¹¹⁾ Tamże f. 69.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 18. f. 126.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 24. dok. 39.

¹⁵⁾ Tamże dok. 40.

¹⁶⁾ Z nominacji następcy.

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 9.

¹⁸⁾ Z nominacji następcy.

¹⁹⁾ Metryka Koronna Ks. Sigil. 37. f. 103 (Bleszyński).

Plater Kaźmierz, star. Inflantski, mian. oboźnym 13 Stycznia 1787 „po rezygnacji Michała Borchy“¹⁾; urzędu nie przyjął.

Prozor Karol, wojewodzie Witebski, mian. oboźnym 22 Stycznia 1787 „po Borchu“ (sic)²⁾. Rezygnował (prawdopodobnie) 1793; żył jeszcze 1820³⁾.

Pociej Aleksander, mian. oboźnym⁴⁾ prawdopodobnie 1793. Ostatni; umarł 1846⁵⁾.

Oboźni polni.

Oboźny polny albo oboźny wojsk (Feldquartiermeister) był zastępcą oboźnego wielkiego.

Truskulewski, oboźny polny lit.; umarł 1730⁶⁾.

Budny Wojciech, mian. oboźnym polnym lit. 20 Października 1730 „po śmierci Truskulewskiego“⁷⁾.

Gierdziejewski, oboźny polny lit. 1743—1748⁸⁾.

Giedroic Franciszek, podczaszy Wolkowyski, mian. oboźnym (polnym) wojska w. ks. lit. 13 Sierpnia 1759⁹⁾; wspomniany jeszcze 1768¹⁰⁾.

Giedroic Ignacy, oboźny polny lit. już 1773¹¹⁾; rezygnował 1777¹²⁾.

Giedroic Aleksander, adjutant J. K. M., mian. oboźnym polnym 30 Czerwca 1777 „po rezygnacji Ignacego Giedroica“¹³⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej¹⁴⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 5.

²⁾ Tamże f. 6.

³⁾ Kurjer Litewski 1820. Nr. 51, dodatek.

⁴⁾ Jako eks-oboźny występuje 1796 (Gazeta Warszawska 1796. Nr. 2, dod.).

⁵⁾ Kurjer Warszawski 1846 r. — Mylnie występują jako oboźni wielcy litewscy: **Stanisław Kiszka** 1506 (Patrz wyżej str. 149); — **Piotr Wiesiołowski** w XVI w. (Kojalowicz. Herbarz rękopisny. Piotr Wiesiołowski, oboźny hospodarski, dzierżawca Mścibowski i Bolnicki występuje 1554—1555. M. Lit. Ks. Zap. 43. f. 10 i Ks. Spr. Sąd. 31. 424. Umarł oboźnym koronnym w 1556 r., jak świadczy nadgrobiek jego. Kraszewski. Wilno II. 343. Także Niesiecki IX. 324); — **Fedor Wołowicz** 1617 (Genealogija Wołowiczów); — **Mirski** 1652 (Radziwiłł II. 481. Był strażnikiem).

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 646.

⁸⁾ Königl. Poln. u. Churf. Sächs. Hof- u. Staats-Calender, lata 1744—1746.

⁹⁾ Tamże Ks. 181. f. 627.

¹⁰⁾ Volum. legum VII. f. 870.

¹¹⁾ Europ. geneal. Handbuch na r. 1774.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 25. f. 204.

¹³⁾ Tamże Ks. 24. dok. 76.

¹⁴⁾ Wymieniony jeszcze w Europ. geneal. Handb. na r. 1794.

Pisarze wielcy litewscy, świeccy i duchowni.

Pisarz (notarius) był to urząd przy każdej władzy. Nie tylko więc królowie, ale i królowe¹⁾, książęta²⁾, wielcy panowie³⁾, instytucje wojskowe, sądowe, skarbowe⁴⁾, ziemstwa⁵⁾ itd. mieli swoich pisarzy; ci jednak nie wchodzą w zakres tej pracy.

„Pisarz wielki“ miał służbę przy królu i kanclerzach, za których wiedzą wydawał dyplomata.

W czasach, kiedy nawet wysocy urzędnicy nie zawsze umieli pisać, pisarzami bywali ludzie mniej majątni i znakomici urodzeniem, ale za to najzdolniejsi. Dlatego też do tych czynności używano zwykle duchownych i prawdopodobnie ztąd pochodzi nazwa „diak“⁶⁾, po starorusku pisarz, dawana później i pisarzom nieduchownego stanu. Do Zygmunta Augusta trudno określić ilość pisarzy jednocześnie; bywało ich naraz po kilkunastu i zdaje się, iż pod tym względem stałej zasady nie było; król naznaczał pisarzy stosownie do potrzeb swej kancelaryi i dowolnie liczbę ich powiększał lub zmniejszał. W owym czasie niepodobna także rozróżnić pisarzy od sekretarzy, gdyż te same osoby są raz pisarzami, raz sekretarzami, i pisarze i sekretarze zarówno pisali i kontrasygnowali dokumenty królewskie.

W pierwszej połowie XVI wieku pisarze litewscy dzielili się na: właściwych czyli ruskich, na sekretarzy, pisarzy łacińskich (świeckich i duchownych) i na pisarzy niższego stopnia (diaków, pisarzy jawnych itd.).

¹⁾ Na Litwie królowe Helena i Bona. **Jesman Iwanowicz**, pisarz królowej 1512 (Akt. Zap. Ross. II. 101). — Z pisarzy królowej Bony wspomniani: **Książdz Waleryjan**, kanonik Wileński i Żmudzki, 1533—1542 (Baliński. Histor. m. Wilna II. 215. M. Lit. Ks. Zap. 22. f. 58 i 49); — **ksiądz Matys**, proboszcz Trocki, 1548 (M. Lit. Ks. Zap. 32. f. 13); — **Adam Pilichowski**, kanonik Warszawski, 1548 (Tamże f. 17); — **Wojciech Lenartowicz Narbut**, 1548 (Tamże f. 22); — **Jan Makowiecki** 1549 (Tamże f. 53 odw. i 75); — **Bohdan Michałowicz Siemaszkowicz** 1549—1558 (Tamże f. 58 i Ks. 43. f. 40) itd.

²⁾ Kniagini Kobryńska w XV wieku (M. Lit. Ks. Zap. 18. f. 139 i 137), książę Mścisławski (Akt. Zap. Ross. II. 24) itd.

³⁾ W pierwszej połowie XVI wieku: Kiszka (M. Lit. Ks. Zap. 15. f. 181), książę Holszański (Tamże Ks. 17. f. 27), Gasztold (Tamże Ks. 43. f. 55) itd.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 200.

⁵⁾ Pisarze ziemscy byli urzędnikami powiatowymi, członkami sądów ziemskich.

⁶⁾ Z początkiem XVI wieku „diak“ zaczął oznaczać pisarza niższego stopnia.

Na początku 1566 r. nastąpiła reorganizacja pisarstwa; liczba pisarzy została ograniczona. Z czterech ówczesnych, trzech w Marcu 1566 wstąpili do senatu. Król więc zamianował czterech nowych pisarzy; nadto podskarbi zatrzymał tytuł pisarza. Takim sposobem było jednocześnie sześciu pisarzy. Stefan Batory zmniejszył liczbę ich do czterech (piątym był podskarbi ziemski, który stale nosił tytuł pisarza) i stan ten przetrwał już do upadku Rzeczypospolitej.

Nie odróżniamy pisarzy duchownych od świeckich, gdyż czynności ich wcale się nie różniły. Do XVIII wieku pisarze świeccy następowali po duchownych a duchowni po świeckich; zwykle jeden z pisarzy był księdzem, bywały jednak chwile, kiedy wszyscy czterej pisarze byli świeccy. Dopiero od 1709 r. zaczyna się kolejny szereg pisarzy duchownych.

Pisarze i sekretarze w. ks. Witolda.

Konrad, pisarz 1405¹⁾. Zapewne ten sam Konrad „von Frankenberg“, rycerz, występuje następnie, już nie jako pisarz, obok Witolda 1409—1418²⁾.

Cebulka Mikołaj, herbu Cielepele, pisarz 1409—1429³⁾.

Lichtenwald Jan, pisarz około 1410—1418⁴⁾.

Z Górki Bartłomiej (Bartold, Bartko), pisarz vel sekretarz 1421—1430⁵⁾.

Maldrzyk Mikołaj z Kobiela, h. Róża, pisarz vel sekretarz 1425—1430⁶⁾;

¹⁾ Prochaska. Kodeks listów Witolda f. 109.

²⁾ Tamże f. 192, 193, 371, 372, 407.

³⁾ Tamże f. 172, 174 i 382, r. 1409—1417 „Mikołaj pisarz“; u Długosza: „Mikołaj Cebulka, herbu Cielepele, pisarz“ 1410 (IV. 3), 1420 bez tytułu (IV. 227, 228, 232, 234 i 236), 1429 „pisarz“ (IV. 356).

⁴⁾ Prochaska. Kodeks 973, 974, 405.

⁵⁾ Tamże pod r. 1421 „Bartold sekretarz“ (f. 533), 1422 „Bartłomiej pisarz“ (f. 577), 1423 „Bartłomiej sekretarz“ (f. 602), 1424 „Bartłomiej pisarz“ (f. 643), „sekretarz“ (f. 651), 1425 „Bartholomaeus von Gorcka, sekretarz“ (f. 699, 707), „Bartłomiej sekretarz“ (f. 709), 1430 „Bartłomiej pisarz“ (f. 897, 939), „Bartko sekretarz“ (f. 913, 938 i 951), „Bartłomiej sekretarz“ (f. 922), „Bartholomeo de Gorcka, secretario“ (Wiszniewski. Pomniki IV. 96).

⁶⁾ Jako pisarz: 1425 (Prochaska. Kodeks f. 698), 1426 (Tamże 726), 1429 (Tamże 826), 1430 (Tamże f. 934 i Długosz IV. 389); jako sekretarz: 1425 (Prochaska 708, 709), 1426 (Daniłowicz. Skarbiec Nr. 1427), 1428 (Prochaska 794), 1429 (Tamże 822, 835), 1430 (Tamże 892, 907, 918 i 920). U Długosza pod r. 1430: „Mikołaj Maldrzyk, h. Róża“ (IV. 375) i „Mikołaj Maldrzyk z Kobiela“ (IV. 380), „dominus Maldrzecki, secretarius“ (Wiszniewski. Pomniki IV. 96).

nawet raz pod r. 1429 nazwany kanclerzem¹⁾. Zapewne ten sam „Mikołaj Maldrzyk de Starogród“, kasztelan Belzki 1436²⁾.

Z Brzezia Lutko, h. Doliwa, pisarz vel sekretarz 1429—1430³⁾. Następnie sekretarz królewski w Polsce i podkanclerzy koronny; umarł biskupem Krakowskim⁴⁾.

Domarat Jan ze Stądkowa, pisarz 1430⁵⁾.

Pisarze i sekretarze w. ks. Zygmunta.

Z Twardowa Saul, sekretarz 1432⁶⁾.

Z Błaszkwic Mikołaj, sekretarz lub pisarz 1432—1436⁷⁾. Później biskup Przemyślski⁸⁾.

Pisarze w. ks. Świdrygiełły.

Snaksar 1438—1446⁹⁾; — **Jaszk** 1452¹⁰⁾. Do pisarzów w. ks. Świdrygiełły można także policzyć jego kanclerza Fedkę Kozłowskiego¹¹⁾ i podkanclerzego kniazia Borysa¹²⁾.

¹⁾ Prochaska. Kodeks 822.

²⁾ Volum. legum I. f. 128.

³⁾ Jako sekretarz: 1429 „Luthko“ (Prochaska 841, 862), „Luwtko“ (Tamże 863), „Lewtke“ (Tamże 867), 1430 „Luthke“ (Tamże 918, 924), „Johanne Luthik de Brzesz“ (Wiszniewski. Pomniki IV. 96). Jako pisarz 1429 „Lutko z Brzezia, h. Doliwa“ (Długosz IV. 355), „Lewtke“ (Prochaska 866), 1430 „Ludeken“ (Tamże 934).

⁴⁾ Kwiatkowski. Urzędnicy kancelaryjni (Rozprawy i Sprawozdania. Kraków 1884, str. 156).

⁵⁾ „Damarath“ (Prochaska 948), „Domorathus Johannes de Stądkow“ (Wiszniewski. Pomniki IV. 96). — Na dokumencie w. ks. Witolda z 1426 r. znajdujemy podpis: „Dowgerd pisał“ (Daniłowicz. Skarbiec Nr. 1425). Bynajmniej to jednak nie dowodzi, aby Dowgerd był pisarzem lub sekretarzem, gdyż mógł jako członek rady wielkoksiażęcej lub urzędnik dworu dokument napisać.

⁶⁾ Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 4 i ten sam dokum. Daniłowicz 1626.

⁷⁾ Jako „Mikołaj z Błaszkwic, sekretarz“ 1432 (Zbiór dawn. dypl. Wilno I. 4. Daniłowicz Nr. 1626), 1436 (Daniłowicz. Nr. 1735), tylko „Mikołaj sekretarz“ 1436 (Daniłowicz 1726). Jako: „Mikołaj, pisarz dworu w. ks.“ (z M. Lit. Daniłowicz 1692. Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 10 i Baliński. Historia miasta Wilna II. 26).

⁸⁾ Encyklop. Powsz. III. 680.

⁹⁾ 1438 „Mnogogriesznyj Snaksar pisał“ (Akt. Zap. Ross. I. 49), 1446 „Snaksar“ (M. Lit. Ks. Zap. 25. f. 270).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 22. f. 104.

¹¹⁾ Patrz wyżej str. 159.

¹²⁾ Patrz wyżej str. 163.

Pisarze i sekretarze w. ks., potem króla Kazimierza ¹⁾.

Mikołaj, sekretarz lub pisarz 1441 ²⁾.

Puzyr, pisał przywileje 1440—1445 ³⁾.

Łogwin, pisał przywileje 1440—1450 ⁴⁾.

Sopeha, pisał przywileje 1440—1450 ⁵⁾. Niezawodny przodek wszystkich Sapiechów.

Kuszejko Iwan, pisarz 1440—1460 ⁶⁾.

Kopot, pisał przywileje 1447—1452 ⁷⁾. Protoplasta Kopciów.

Jakób, pisarz 1449—1466 ⁸⁾.

¹⁾ Od wstąpienia na tron wielkiego księcia Kazimierza rozpoczyna się „metryka litewska“. Księga pierwsza metryki (manuskrypt XVI wieku) jestto summaryjusz rozmaitych dokumentów 1386—1569. Księga druga jestto księga pierwsza, jeszcze raz później przepisana; księga trzecia zaś, jestto oryginalna: „metrika korolej ich miłości Kazemira i Aleksandra wkrótce spisana komu imienia rozdzielony itd“. Pod krótkimi notatkami, komu co nadano, są podpisy panów rad, a za nimi mniejszem pismem pisarzy. Dat niema, ale są indykta, dla określenia więc czasu urzędowania pisarzy, powtarzamy, że: za w. ks., potem króla Kazimierza, Dowgerd (wda Wileński) może występować tylko 1440—43; Gasztold (wda Trocki, potem Wileński) 1440—1458; Pietrasz (Piotr Montygerdowicz, marsz. ziemski) 1440—1452; Andrzej Sakowicz (namiestnik Smoleński, potem Połocki) 1440—1455; Kieżgajło (star. Żmudzki) 1440—1450; Sudywoj (namiest. Smoleński, Kowieński, kaszt. Wileński) do 1455; Sienko Gedygoldowicz (namiest. Smoleński, kaszt. Wileński) do 1451; Iwaszko Moniwidowicz (wda Trocki) 1443—1458.

²⁾ „Mikołaj sekretarz“ (Danilowicz 1768); „Nikołaj pisar“ (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 31).

³⁾ Występuje obok Dowgerda (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 2, 8, 10, 48 i 49), Gasztolda i Pietrasza (Tamże f. 9), Chodka (f. 15) i Andrzeja Sakowicza (f. 60).

⁴⁾ Występuje obok Dowgerda, Gasztolda, Pietrasza, Kieżgajły, Sudywoja i Andrzeja Sakowicza (M. Lit. Ks. Zap. 3). Oprócz tego pod r. 1443 (Tamże f. 16) i 1447 (Tamże f. 15).

⁵⁾ Występuje obok Dowgerda, Gasztolda, Pietrasza, Andrzeja Sakowicza, Kieżgajły, Sienka Gedygoldowicza, Iwaszka Moniwidowicza (M. Lit. Ks. Zap. 3). Także w r. 1446 (Tamże f. 29, 47), 1447 (f. 8, 70, 29, 39), 1448 (f. 25, 26), 1449 (f. 9, 51).

⁶⁾ „Kuszejko Iwan“ (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 16), „Kuszejko diak“ (Tamże f. 2). Występuje obok wszystkich wyżej wymienionych; nadto w r. 1443 (Tamże f. 33, 34, 52), 1455 (f. 29).

⁷⁾ 1447 (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 13), 1449 (Tamże f. 68), 1450 (f. 31, 32), 1451 (f. 31), 1452 (f. 15).

⁸⁾ „Jakób pisarz“ (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 13, 48), 1449 (f. 9, 26, 29, 34), 1450 (f. 3, 13, 26, 27, 52, 58), 1451 (f. 3, 27, 33, 41, 48, 56, 58), 1452 (f. 11, 12, 16, 30, 31, 41, 56), 1454 (f. 7), 1455 (f. 3, 4), 1464 (f. 10), 1466 (f. 7).

Mikita, pisarz 1449—1469 ¹⁾.

Waško Pawłowicz, pisarz 1450—1473 ²⁾.

Z Łuski (z Łuzka) Marcin, pisarz 1457 ³⁾.

Paniuta (pisarz?), występuje raz obok Michała, wojewody Wileńskiego, około 1465 r. ⁴⁾.

Koszka (pisarz?), kontrasygnował przywilej 1470 r. ⁵⁾.

Januszko, pisarz 1455—1464 ⁶⁾ i jeszcze 1482 ⁷⁾.

Pietraszko (Liubicz), pisarz 1469—1486 ⁸⁾. Następnie złożył pisarstwo; żył jeszcze 1499 ⁹⁾.

Sopeha (Sopeżycz) Bohdan, pisarz 1471—1486 ¹⁰⁾. Złożywszy pisarstwo, był za w. ks. Aleksandra namiestnikiem Mceńskim i Lubeckim ¹¹⁾.

W Listopadzie 1482 r. wymienieni jednocześnie następujący pisarze: Januszko (patrz wyżej), Fedko Władyka, Fedko Senkowicz, Fedko diak, Fedko Oleszkowicz, Waško Doroszkowicz i Tungel ¹²⁾. We cztery lata później (w Kwietniu 1486) występuje jednocześnie dwunastu pisarzy: Pietrasz (patrz wyżej), Iwaszko Władyka, Bohdan Sopeha (patrz wyżej), Fedko, Fedko Januszkowicz, Fedko Władyka, Iwaszko Sopeha, Fedko Senkowicz, Tungel, Fedko Belcewicz, Waško Doroszkowicz i Fedko Oleszkowicz ¹³⁾. Z nich:

¹⁾ „Pisarz“ (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 27, 28), 1449 (f. 51), 1450 (f. 60, 17), 1451 (f. 40, 28), 1459 (f. 28), 1461 (f. 27), 1469 (f. 27).

²⁾ Zwykle tylko „Waško“. Jako „Waško Pawłowicz“: M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 33 i Ks. Zap. 6. f. 480. „Pisarzem“ nazwany: Tamże Ks. Zap. 3. f. 27, 28, 31, 47. Zresztą tylko „Waško“ 1450 (Tamże f. 3), 1451 (f. 29), 1452 (f. 30), 1456 (f. 28), 1461 (f. 27), 1466 (f. 7), 1473 (f. 47).

³⁾ Dokum. druk. Akt. Zap. Ross. I. 77. Danilowicz. Skarbiec Nr. 1945.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 13.

⁵⁾ Obok Totwila Montowtowicza (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 17).

⁶⁾ 1455 (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 72), 1464 (Tamże f. 51).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 9.

⁸⁾ 1469 (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 28), 1486 (Tamże Ks. 4. f. 11, 12 odw., 14 odw., 46, 104—106).

⁹⁾ Pietraszko Liubicz, pisarz 1495 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 569). Pietraszko, pisarz króla Kazimierza 1499 (Tamże f. 254).

¹⁰⁾ 1471 (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 12), 1475 (f. 15 i Ks. Zap. 59. f. 137—141 druk. Akt. Zap. Ross. III. 233), 1486 (M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 46).

¹¹⁾ 1494 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 12).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 9.

¹³⁾ Tamże f. 46.

Władyka Fedko, wspomniany 1482—1486; był potem pisarzem w. ks. Aleksandra (patrz niżej).

Fedko Senkowicz, pisarz 1482—1486 (patrz wyżej). O nim więcej żadnych wzmianek.

Fedko, diak 1482—1486 (patrz wyżej). Prawdopodobnie ten sam „Fedko“ wspomniany jeszcze raz 1486¹⁾.

Tungel, pisarz 1482—1486 (patrz wyżej). O nim żadnych więcej wzmianek.

Fedko Oleszkowicz, pisarz, występuje tylko 1482—1486 (patrz wyżej).

Waško Doroszkowicz, pisarz, występuje tylko 1482—1486 (patrz wyżej).

Fedko Belcewicz, pisarz, występuje tylko 1482—1486 (patrz wyżej).

Władyka Iwaszko, pisarz 1486 (patrz wyżej). Następnie pisarz w. ks. Aleksandra.

Januszkowicz (Januszewicz) Fedko, pisarz 1486 (patrz wyżej). Następnie pisarz w. ks. Aleksandra.

Sopeha (Sopeżycz, Sapięha) Iwaszko, pisarz 1486 (patrz wyżej). Następnie pisarz w. ks. Aleksandra.

Bohowitynowicz Lew (Lewko), pisarz królewski i klucznik Brzeski 1487²⁾. Złożył pisarstwo około 1490³⁾, następnie czasnik⁴⁾; został pisarzem króla Aleksandra 1502 (patrz niżej).

Basa Waško, pisarz 1490⁵⁾.

Kalusowski Mańko, pisarz króla Kazimierza (prawdopodobnie około 1490); złożywszy pisarstwo, żył jeszcze 1502⁶⁾.

Pisarze i sekretarze w. ks., potem króla Aleksandra 1492—1506.

Władyka Iwan (Iwaszko) Jackowicz, pisarz już 1486⁷⁾; umarł 1499⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 12 odw. „Fedko“ ten czy inny.

²⁾ M. Lit. Pargamin Nr. 54.

³⁾ Już 1491 tylko „klucznik Brzeski“ (M. Lit. Ks. Zap. 18. f. 137).

⁴⁾ 1501 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 379).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 138.

⁶⁾ Tamże Ks. 22. f. 106.

⁷⁾ Wspomniany 1486 (Patrz wyżej), 1487 (Metr. Wolyńska Ks. 6. f. 223 odw.), 1492 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 133), 1494 (Tamże Ks. 6. f. 328), 1495 (Tamże Ks. 5. f. 44 i Ks. 6. f. 329), 1498 (Tamże Ks. 5. f. 74, 199 i Ks. 6. f. 57, 227).

⁸⁾ Już nie żył 1500 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 109 odw.).

Januszewicz (Januszkowicz) Fedor (Fedko), syn pisarza Januszka¹⁾, pisarz już 1486²⁾. Jednocześnie namiestnik Żyżmorski, Skerstomoński, Włodzimierski; tytułował się niekiedy sekretarzem³⁾; postąpił 1506 na starostę Łuckiego i marszałka ziemi Wołyńskiej⁴⁾.

Sapieha (Sopeha, Sopeżycz) Iwan (Iwaszko), pisarz już 1486⁵⁾. Jednocześnie namiestnik Nowodworski 1499⁶⁾, Żyżmorski 1500⁷⁾, Brasławski i Żyżmorski 1502⁸⁾, kanclerz królowej 1502⁹⁾; złożył pisarstwo 1504, zostawszy marszałkiem¹⁰⁾, i natomiast mianowany sekretarzem¹¹⁾, był nim i przy Zygmuncie I.

Z Kotry Adam Jakubowicz, ksiądz, pisarz lub sekretarz 1492—1506¹²⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 140.

²⁾ Wspomniany 1486 (Patrz wyżej), 1492 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 1, 1 odw., 2 odw., 3), 1494 (Tamże Ks. 5. f. 6, 7 i Ks. 6. f. 6 odw. 7), 1495 „pisarz nam. Żyżmorski“ (Tamże Ks. 6. f. 120), 1496 (Tamże f. 140), 1502 „sekretarz nam. Skerstomoński“ (Tamże Ks. 25. f. 152—155), 1503 „pisarz nam. Włodzimierski“ (Tamże Ks. 6. f. 451), 1505 „pisarz nam. Włodzimierski i Skerstomoński“ (Tamże Ks. 6. f. 482).

³⁾ Przypis poprzedni pod r. 1502. Także „Fedko sekretarz“ 1492 (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 12, 16), 1494 (M. Lit. Pargamin Nr. 208).

⁴⁾ Jest nim w Styczniu 1507 (Akt. Jużn. i Zap. Ross. II. 113).

⁵⁾ Tylko pisarz 1486 (Patrz wyżej), 1495 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 24 odw., 26, 29 odw., 31, 32 odw. i Ks. Zap. 6. f. 121, 124), 1496 (Tamże Ks. 5. f. 54 odw., 55 odw., 57 i Ks. 6. f. 172), 1497 (Tamże Ks. 6. f. 183, 195), 1498 (Tamże Ks. 5. f. 71, 72, 76, 77), 1499 (Tamże Ks. 6. f. 262).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 91. Krupowicz. Zbiór dypl. f. 28—29.

⁷⁾ Z Metr. Koronnej (Kossakowski. Monografie III, dopełn. LXXII).

⁸⁾ 1502 (Akt. Zap. Ross. I. 347, mylnie „Brański“ zamiast Brasławski), 1503 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 116—118).

⁹⁾ 1503 (Akt. Zap. Ross. I. 267).

¹⁰⁾ Przez cały rok 1505 jest tylko: „marszałkiem, kanclerzem królowej, namiest. Brasławskim i Żyżmorskim“ (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 5, 477, 482 i Ks. 22. f. 13).

¹¹⁾ Stale z tym tytułem występuje od r. 1506 (Arch. Sborn. dokum. Wilno II. 20. Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VII. 64, 66), 1507 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 396—400 i Ks. 25. f. 30 i 149) itd. Przedtem z tytułem „sekretarza“ (zamiast pisarza) występuje 1502 (Tamże Ks. 1 i 2. f. 153), 1504 (Krupowicz f. 32). W 1506 r. raz jedyny nazwany „pisarzem“ zamiast sekretarzem (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 14—17).

¹²⁾ 1492 „Honorabilis Adamus Jakubowicz de Kothra, notarius in cancellaria“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 12, 16), „Adam Jakubowicz, notarius“ (M. Lit. Ks. Zap. 121. f. 168), 1494 „Adam pisarz“ (Tamże Ks. 5. f. 148—149 i Ks. 6. f. 34), 1496 „Adam“ (Tamże Ks. 5. f. 166—172), 1505 „mistrz

Jednocześnie kanonik Sandomierski; pozostał w urzędzie i przy królu Zygmuncie.

Fedko Hryhorowicz, pisarz 1492—1501¹⁾. Jednocześnie namiestnik Stokliski; zmarł 1502²⁾.

Januszko, pisarz 1494—1499³⁾; zmarł 1500 (?).

Ciolek Erazm (Vitellinus), ksiądz, sekretarz, czasami pisarz lub pisarz łaciński 1495—1503⁴⁾. Jednocześnie proboszcz i kanonik Wileński, pleban Goniądzki, protonotaryjusz apostolski i scholastyk Wrocławski; został biskupem Płockim 1503⁵⁾.

Ignacy, pisarz 1498⁶⁾.

Hromyka Hryhory Isajewicz (Hromyka Isajewicz), pisarz 1499—1506⁷⁾.

Adam“ (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 505), „venerabilis magister Adam de Cothra, canonicus Sandomiriensis et secretarius“ (Dogiel. Codex dipl. V. 166).

¹⁾ 1492 (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 85), 1496 (Tamże Ks. 5. f. 159—161), 1497 (Tamże Ks. 6. f. 181 i Ks. 5. f. 182—183), 1499 (Tamże Ks. 6. f. 238), „namiestnik Stokliski“ (Tamże Ks. 6. f. 307), 1500 (Tamże Ks. 5. f. 211—215 i 240—241), 1501 (Tamże Ks. 6. f. 253).

²⁾ Już nie żył 1503 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 419).

³⁾ 1494 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 7—21), 1495 (Tamże f. 22—24, 34—51), 1496 (Tamże f. 58, 58 odw. i Ks. 6. f. 145), 1497 (Tamże Ks. 5. f. 64—68), 1498 (Tamże Ks. 6. f. 210—225), 1499 (Tamże f. 235—238, 293, 296).

⁴⁾ 1495 „Mistrz Erazm pisarz“ (Krupowicz. Zbiór dypl. f. 28. Daniłowicz Nr. 2091), 1497 „Magister Erazm Vitellius secretarius“ (M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 558), 1498 „Mistrz Rasmus sekretarz“ (Tamże Ks. 5. f. 77), 1499 „Erasmus pisarz łaciński“ (Tamże Ks. 6. f. 262), „Erazm kanonik Wileński, sekretarz“ (Daniłowicz Nr. 2112), „Erasmus Vitellinus praepositus Vilmensis et secretarius“ (M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 411), „Magister Erasmus praepositus et canonicus Vilmensis secretarius“ (Wiszniewski. Pomniki IV. 103), 1500 „Sekretarz, proboszcz i kanonik Wileński, pleban Goniądzki, ksiądz Erasmus“ (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 103 odw.), „Mistrz Erazm, proboszcz i kanonik Wileński, sekretarz“ (Krupowicz 29), 1503 „Sekretarz, proboszcz Wileński, ksiądz Erasmus Ciolek“ (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 461), „Wielebny Erazm, stolicy Apostolskiej protonotaryjusz, proboszcz Wileński, scholastyk Wrocławski, sekretarz“ (Baliński. Historia miasta Wilna II. 203).

⁵⁾ Obszerny jego życiorys napisali: Lucas (Erazm Ciolek. Warszawa 1878) i Bartoszewicz (Encyklop. Powsz. VIII. 358).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 78 odw.; także bez roku Tamże Ks. 6. f. 464.

⁷⁾ 1499 „diak Hryhory Hromyka“ (Karpow. Pamiatniki diplomat. snoszenii f. 277), 1503 „Hromyka Isajewicz pisarz“ (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 119 i Ks. 6. f. 467), 1505 „pisarz, klucznik Wileński, namiestnik Świslocki Hryhory Isajewicz Hromyka“ (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. XI. 5, dokument wątpliwy?).

Jednocześnie klucznik Wileński i namiest. Świslocki; pozostał w urzędzie przy Zygmuncie I.

Venet (Venat, Venetus) Stanisław, pisarz 1501¹⁾.

Bohowitynowicz Bohusz, pisarz 1500—1506²⁾. Jednocześnie namiestnik Perelajski; pozostał w urzędzie przy Zygmuncie I.

Bohowitynowicz Lew (Lewko, Lewsza), niegdy pisarz króla Kaźmierz (patrz wyżej), ostatnio czasnik³⁾, pisarz 1502—1503⁴⁾. Jednocześnie namiestnik Krzemieniecki.

Kopot (Kopot Wasilewicz), pisarz 1506⁵⁾; pozostał w urzędzie przy Zygmuncie I.

Pisarze i sekretarze króla Zygmunta I 1506—1544.

Pisarze ruscy.

Kopot Wasilewicz, poprzednio pisarz króla Aleksandra, pisarz 1507—1530⁶⁾. Jednocześnie dzierżawca Żyżmorski, następnie marszałek, a w końcu marszałek i pisarz, dzierżawca Miednicki, Przewalski i Dorsuniszski⁷⁾; zmarł na początku 1531 r.⁸⁾

Bohowitynowicz Bohusz, poprzednio pisarz króla Aleksandra, pi-

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 3. f. 246—248 i Ks. Zap. 25. f. 18—22. Akt. Zap. Ross. I. 226. Krupowicz. Zbiór dypl. 31. Daniłowicz Nr. 2136, 2141. Wiszniewski. Pomniki IV. 107.

²⁾ 1500 „pisarz nam. Perelajski“ (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 329), 1501 „diak korolew.“ (Tamże Ks. 6. f. 253), 1503 „diak nam. Perelajski“ (Tamże f. 462), 1506 „diak nam. Perelajski“ (Tamże f. 510—515).

³⁾ 1501 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 379).

⁴⁾ 1502 (Tamże f. 412), 1503 (Tamże Ks. 5. f. 300).

⁵⁾ „Kopot pisarz“ 1506 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 496).

⁶⁾ 1507 „Ostafi (?) Kopeć, marsz. (?) i pisarz“ (Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 33, dokum. mylnie wydrukowany), 1508 „Kopot Wasiliwicz, pisarz hosp.“ (Akt. Jużn. i Zap. Ross. II. 121), 1509 (M. Lit. Ks. Zap. 18. f. 81), 1510 (Tamże Ks. 8. f. 344 odw.), „pisarz nam. Żyżmorski“ (Tamże f. 396—400), 1512 (Tamże Ks. Spr. Sąd. 2. f. 130), 1513 (Tamże Ks. Zap. 8. f. 507), 1518 „Kopot Waszkowicz, pisarz“ (Tamże Ks. 10. f. 15 i Ks. 11. f. 16), 1519 (Tamże Ks. 11. f. 59. d. 38), 1522 „Kopot Wasilewicz, marsz. i pisarz“ (Tamże Ks. 12. f. 39), „dzierżawca Przewalski“ (Tamże f. 45), 1525 (Tamże f. 210), 1526 „marsz. i pisarz“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 31), 1529 (M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 16). Jeszcze 30 Listop. 1530 „Kopot pisarz“ (Tamże f. 54).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 77 odw.

⁸⁾ Już nie żył 30 Maja 1531 (M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 77 odw.).

sarz 1508—1509¹⁾. Jednocześnie namiestnik Żyżmorski, następnie Dowkowski, chwilowo 1509 podskarbi ziemski²⁾, znów tylko pisarz 1509—1520³⁾ i jednocześnie namiestnik Dowkowski, marszałek i namiestnik Kamieniecki, powtórnie podskarbi ziemski w Maju 1520 i jednocześnie marszałek i pisarz, dzierżawca Krzemieniecki, potem i Słonimski⁴⁾; zmarł 1530⁵⁾.

Hromyka Hryhory Isajewicz, poprzednio pisarz króla Aleksandra, pisarz 1509—1528⁶⁾. Jednocześnie klucznik Wileński i namiestnik Świsłocki; zmarł około 1530⁷⁾.

Sapieha Iwan (Iwaszko) Bohdanowicz, pisarz 1507—1513⁸⁾. Jednocześnie horodniczy Trocki; złożył pisarstwo⁹⁾, potem wojewoda Witebski.

¹⁾ 1508 „pisarz nam. Żyżmorski“ (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 220 odw.) „Dowkowski“ (Tamże f. 234 odw.), 1509 „pisarz hosp.“ (Tamże Ks. Spr. Sąd. 87. f. 129—130).

²⁾ Patrz wyżej str. 185.

³⁾ 1510 „pisarz nam. Dowkowski“ (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 344, 349, 366, 369, 385 i Ks. 25. f. 66), 1511 (Tamże Ks. 8. f. 473 odw.), 1512 (Tamże f. 506, 507); 1518 Kwietnia 25 „marsz. i pisarz, nam. Dowkowski“ (Tamże Ks. 11. f. 7), 1518 Maja 5 „marsz. i pisarz, nam. Kamieniecki“ (Tamże Ks. 10. f. 3 i 10); 1520 Maja 10 „marsz. i pisarz“ (Tamże f. 43).

⁴⁾ 1520 Maja 24 „podskarbi ziemski, marsz. i pisarz, dzierz. Kamieniecki“ (M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 51 i Ks. 25. d. 228); 1529 „Michał Bohusz(ewicz) Bohowitynowicz, podskarbi ziemski w. ks. lit., marsz. i pisarz, star. Słonimski i Kamieniecki“ (M. Lit. Ks. Zap. 29. f. 90).

⁵⁾ Patrz wyżej str. 185.

⁶⁾ 1509—1510 „pisarz, klucznik Wileński“ (M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 113, 128), 1511 „Hrynko Hromyka, pisarz, star. Świsłocki, klucznik Wileński“ (Tamże Ks. 9. f. 193, Ks. 7. f. 164 i Ks. 1 i 2. f. 128), 1512 (Akt. Zap. Ross. II. 101), 1514 (Pułaski. Stosunki z Mendli Girejem f. 422, 425, 430), 1517 „Hryhory Isajewicz Hromyka, pisarz hosp., dzierżawca Świsłocki“ (Akt. Zap. Ross. II. 122), 1519 tylko „klucznik Wileński“ (M. Lit. Ks. Zap. 11. f. 33), 1520 „pisarz, klucznik Wileński“ (Tamże Ks. 25. f. 52—53), 1527 „Hromyka pisarz“ (Tamże Ks. 1 i 2. f. 67), 1529 tylko „klucznik Wileński“ (Tamże Ks. 22. f. 40).

⁷⁾ 1533 występuje już tylko „pani Hromycyna“ i klucznikiem Wileńskim zięć Hromyki, Onikiej Hornostaj (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 8. f. 27).

⁸⁾ 1507 „Iwaszko Sapieha pisarz“ (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 171), 1508 „Iwaszko Bohdanowicz Sapieha pisarz“ (Tamże f. 293, 301, 302), 1510 „Iwachno minore Sapieha secretario“ (Tamże f. 391), 1511 „Iwan Bohdanowicz Sapieha, pisarz, horodniczy Trocki“ (Akt. Zap. Ross. II. 93), „Iwaszko Sapieha pisarz“ (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 49), 1513 „Iwaszko Sapieha“ (Tamże f. 174).

⁹⁾ Tylko „horodniczy Trocki“ 1515 (M. Lit. Ks. Zap. 9. d. 465).

Swiatosza Fedko, pisarz 1508—1511¹⁾; złożył pisarstwo²⁾.

Swiniuski Michał Wasilewicz, pisarz 1512—1521³⁾. Znika przez lat 10; znowu pisarz 1531—1543⁴⁾. Jednocześnie dzierżawca Miednicki; musiał umrzeć 1544.

Boguchwał Dymitrowicz, pisarz dwukrotnie: 1514—1516⁵⁾ i następnie⁶⁾ 1525—1528⁷⁾; powtórnie złożył pisarstwo⁸⁾.

¹⁾ 1508 „Fedko Swiatosza“ (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 2. f. 351 odw.), „Fedko Swiatosza pisarz“ (Tamże Ks. Zap. 8. f. 64 i 76), 1510 „pisarz królewski“ (Tamże Ks. 22. f. 48), 1511 „Fedko Swiatosza“ (Tamże Ks. 1 i 2. f. 80).

²⁾ „Fedko Michalowicz Swiatosza“ bez żadnych tytułów występuje 1519 (M. Lit. Ks. Zap. 11. f. 41), 1526 (Akt Sprzedaży ziemi przez Swiatoszę Kopciowi z d. 25 Września 1526 w Archiwum hr. Platerów w Dombrowicy).

³⁾ 1512 Marca 23 „Michał Wasilewicz pisarz“ otrzymuje przywilej na Swiniuchy (M. Lit. Ks. Zap. 22. f. 19), 1513 (Pułaski. Stosunki z Mendli Girejem f. 410, 411, 412), 1514 (Tamże f. 440), Michał Waśkowicz (Akt. Zap. Ross. II. 116), 1516 (Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 53), 1519 „Michał Wasilewicz (Swiniuski?) pisarz królewski“ (M. Lit. Ks. Zap. 11. f. 41), 1520 (Tamże Ks. 9. f. 154, 159 i Ks. 10. f. 53), 1521 (Tamże Ks. 22. f. 46).

⁴⁾ 1531 „Michał, pisarz, namiest. Miednicki“ (M. Lit. Ks. Zap. 77. f. 7—9), „Michał“ (Tamże Ks. 17. f. 83), 1532 (Tamże f. 126, 146 odw. i 273), 1533 (Tamże f. 353), „Michał Wasilewicz Swiniuski, pisarz, dzierz. Miednicki“ (Tamże Ks. 22. f. 37), 1534 „Michał, pisarz, dzierz. Miednicki i Stokliski“ (M. Lit. Pargamin Nr. 223), 1535 „Michał pisarz“ (Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 86), 1536 (M. Lit. Pargamin Nr. 210), 1537 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 77), 1538 (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 61, 62), „Michał, pisarz, dzierz. Kormiałowski i Stokliski“ (M. Lit. Ks. Zap. 69. d. 68), 1539 (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 66), 1541 „Michał pisarz“ (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 10. f. 214 i Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 75, 77), 1542 „Michał Wasilewicz pisarz“ (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 37. f. 20), 1543 „Michał pisarz“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 79), „Michał, pisarz dzierz. Miednicki“ (Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 119), „Michał Wasilewicz, pisarz król.“ (M. Lit. Pargamin Nr. 228).

⁵⁾ 1514 „Boguchwał Dmitriewicz“ (Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 47), 1515 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 147), „Bohufał Dmitriewicz pisarz“ (Tamże f. 144), „pisarz gospodarski“ (Tamże Ks. 25. d. 160), 1516 „Bohufał pisarz“ (Tamże Ks. 1 i 2. f. 186), „Boguchwał Dmitriewicz“ (Akt. Zap. Ross. II. 121).

⁶⁾ Nie jest pisarzem 1523 (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 471 odw.), 1524 „namiestnik Krasnosielski“ (Tamże f. 142).

⁷⁾ Pisarz 1525 (Karpow. Pamiatn. diplom. snoszenii 699, 706, 708), 1526 (M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 485—487), 1528 (Tamże Ks. 12. f. 403).

⁸⁾ Nie pisarz 1529 (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 416). Nazwany raz jeszcze pisarzem 1540, ale rok mylnie na dokumencie oznaczony (Tamże Ks. 1 i 2. f. 252).

Hornostaj (Hornostejewicz) Iwan, pisarz już 1517¹⁾. Jednocześnie marszałek i namiestnik Dorsunisowski. Zachowując pisarstwo, mianowany 1530 podskarbin ziemskim; był 1513—1542 jednocześnie: *podskarbin ziemskim, marszałkiem i pisarzem, dzierżawcą Słonimskim i Dorsunisowskim*, a następnie *Mścibowskim i Zelweńskim*²⁾. Pozostając przy wszystkich tych urządach, mianowany 24 Maja 1542 marszałkiem dwornym³⁾ i jeszcze 6 Sierpnia 1551 wojewodą Nowogrodzkim⁴⁾. W Kwietniu 1558 był jednocześnie: „*wojewodą Nowogrodzkim, marszałkiem dwornym, podskarbin ziemskim i pisarzem, starostą Słonimskim, dzierżawcą Krewskim*“⁵⁾; umarł w Maju 1558⁶⁾.

Sekretarze i pisarze łacińscy świeccy.

Sapieha Iwan Semenowicz, pisarz królów Kaźmierza i Aleksandra, sekretarz najwyższy 1506—1517⁷⁾. Jednocześnie 1506—1507 marszałek i dzierżawca Żyżmorski i Brasławski⁸⁾, marszałek i namiestnik Brasławski 1507—1508⁹⁾, także horodniczy Trocki 1508¹⁰⁾; mianowany w Sierpniu 1508 namiestnikiem Witebskim¹¹⁾, wojewodą

¹⁾ 1517 „Iwan Hornostaj, pisarz hosp.“ (Akt. Zap. Ross. II. 122), 1522 (M. Lit. Ks. Zap. 11. f. 66), 1526 (Tamże Ks. 12. f. 103), 1525 „pisarz nam. Dorsunisowski“ (Tamże f. 242), 1526 „ruthenis secretarius“ (Tamże f. 507), 1529 „marszałek i pisarz, nam. Dorsunisowski (Tamże Ks. 29. f. 90—92), 1530 w Marcu (Tamże Ks. Spr. Sąd. 4. f. 311 i 326).

²⁾ 1531 „podskarbi ziemski, marszałek i pisarz, dzierż. Słonimski i Dorsunisowski“ (M. Lit. Ks. Zap. 15. f. 98—99), 1534 (Tamże f. 184), 1536 te same tytuły „star. Słonimski i Mścibowski, dzierżawca Dorsunisowski i Zelweński“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 60), 1540 „podsk. ziemski, marsz. i pisarz“ (Tamże f. 69), 1541 (M. Lit. Ks. Zap. 24. f. 188).

³⁾ Patrz wyżej str. 179.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 37.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 41. f. 2 odw.

⁶⁾ Patrz wyżej str. 37.

⁷⁾ Jako sekretarz najwyższy (supremus secretarius) występuje 1506 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 137—139), 1510 (Tamże f. 407), 1511 (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 23).

⁸⁾ 1506 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 83, 137—139), 1507 (Tamże f. 173, 192).

⁹⁾ 1507 (Tamże f. 396—400 i Ks. 25. f. 30, 149), 1508 (Tamże Ks. 7. f. 576 i Ks. 8. f. 195).

¹⁰⁾ 1508 w Sierpniu (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 253).

¹¹⁾ Patrz wyżej str. 86. Jako marsz. i sekretarz, nam. Witebski i Brasławski 1509 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 469), 1510 (Tamże f. 407, 341 odw., 352, 353, 356, 357, 369, 385, 404), 1511 (Tamże f. 473 odw.).

w Lipcu 1511¹⁾, wojewodą Podlaskim w Lutym 1514²⁾. Do końca życia pozostał sekretarzem; umarł 1517³⁾.

Raczkowicz Mikołaj Mikołajewicz, pisarz łaciński 1508, sekretarz 1508—1516⁴⁾. Jednocześnie dzierżawca Szowleński i marszałek; złożył pisarstwo⁵⁾.

Naruszewicz Paweł Wojciechowicz, miał otrzymać 1517 nominację na pisarstwo⁶⁾. Jako pisarz łaciński występuje 1521—1524⁷⁾, jako sekretarz lub pisarz, dzierżawca Żyżmorski, potem Skerstomoński, 1532—1539⁸⁾; umarł 1540.

Skop Stanisław Jakubowicz, pisarz łaciński vel sekretarz 1523—1529⁹⁾. Jednocześnie dzierżawca Skerstomoński i Tendziagiński.

¹⁾ Patrz wyżej str. 86. Jako marsz. i sekretarz, wda Witebski 1511 (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 23), 1512 (M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 561), 1513 (Tamże Ks. 9. f. 122).

²⁾ Patrz wyżej str. 42. Jako marsz. i sekretarz, wda Podlaski, dzierż. Brasławski 1514 (M. Lit. Ks. Zap. 9. d. 136, 155, 277, 337), 1516 (Tamże d. 209), 1517 w Lutym (Tamże Ks. Spr. Sąd. 2. f. 231).

³⁾ Patrz wyżej str. 42.

⁴⁾ 1508 Mikołaj Raczkowicz pisarz łaciński, namiest. Szowleński (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 166 odw.), Mikołaj Michnowicz (?) Raczkowicz sekretarz, dzierż. Szowleński (Tamże f. 213 odw.), 1516 Mikołaj Mikołajewicz Raczkowicz marszałek i sekretarz, dzierż. Szowleński (Tamże Ks. Spr. Sąd. 2. f. 198, 344).

⁵⁾ 1527 Mikołaj Raczkowicz jest tylko marszałkiem i dzierż. Szowleńskim (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 79).

⁶⁾ Niesiecki VI. 524.

⁷⁾ Paweł Naruszewicz pisarz łaciński 1521 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 209), 1522 (Tamże Ks. 11. f. 67), 1523 (Tamże Ks. 1 i 2. f. 204), 1524 (Tamże Ks. 12. f. 180 i Ks. Spr. Sąd. 2. f. 352 i Ks. 4. f. 60), tylko pisarz (Tamże Ks. Zap. 14. f. 133 odw.).

⁸⁾ 1532 Paweł Wojciechowicz Naruszewicz sekretarz, dzierż. Żyżmorski (M. Lit. Ks. Zap. 15. f. 138. Karpow. Pamiatn. dipl. snoszenii 848, 859), Paweł Naruszewicz pisarz (Pam. dipl. snoszen. 846), 1533 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 200), 1539 sekretarz, dzierż. Skerstomoński (Tamże Ks. 20. f. 225. d. 169).

⁹⁾ 1523 Stanisław Skop, pisarz łaciński, mianowany dzierżawcą Skerstomońskim (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 101), 1524 (Tamże Ks. 18. f. 2). Te same tytuły „Jakubowicz“ (Tamże Ks. 12. f. 474) 1525 (Tamże f. 234), 1526 te same tytuły „secretarius latinis“ (Tamże f. 507), 1527 Stanisław Jakubowicz Skop pisarz, dzierżawca Skerstomoński (Tamże Ks. 1 i 2. f. 67 i Ks. 7. f. 491 i 539), 1528 (Tamże Ks. 14. d. 563), 1529 te same tytuły: „dzierż. Skerstomoński i Tendziagiński“ podpisany przed miecznikiem, chorążym, stolnikiem itd. (Vol. leg. I. 495).

Androszewicz Mikołaj Sienkowiec, pisarz łaciński 1527¹⁾. Ten czy inny Mikołaj Androszewicz, pisarz dworów powiatu Wileńskiego, dzierzawca Ożski i Perełowski 1540—1541²⁾; został koniuszym³⁾. Pisarstwo (dworów pow. Wileńs.?) zachował do śmierci; umarł 1547⁴⁾.

Wacław Mikołajewicz (z Mejszagoty)⁵⁾, pisarz łaciński vel sekretarz 1535—1542⁶⁾; następnie pisarz (wielki) przy Zygmuncie Auguście.

Sekretarze i pisarze łacińscy duchowni.

Z Kotry Adam Jakubowicz, ksiądz, poprzednio sekretarz vel pisarz króla Aleksandra, zatrzymał swój urząd i przy Zygmuncie 1507—1510⁷⁾. Jednocześnie kanonik Wileński i Sandomierski.

Żukowski (z Żukowa) Mikołaj, ksiądz, sekretarz 1506⁸⁾. Jednocześnie proboszcz Szredeński i kanonik Wileński; później był proboszczem Warszawskim i kanclerzem księstwa Mazowieckiego⁹⁾, a w 1524 r. rezygnował z kanonii Wileńskiej na rzecz księdza Tarły¹⁰⁾.

Filipowicz Jan, ksiądz, sekretarz vel pisarz łaciński 1508—1510¹¹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 79.

²⁾ Tamże Ks. Spr. Sąd. 9. f. 164 i Ks. Zap. 28. f. 51, 52, 72 i 74.

³⁾ Patrz wyżej str. 222.

⁴⁾ Już nie żył w Czerwcu 1548. O pisarstwo po nim starał się Radziwiłł dla Aleksandra Władyki, któremu jednak król nominacji nie dał (Niemcewicz. Zbiór pamiętników o dawnej Polsce I. 303).

⁵⁾ Prawdopodobnie ten sam „Wacław Mikołajewicz Janowicz“ był jeszcze 1528 tylko bojarynem gospodarskim (M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 398).

⁶⁾ 1535 „Wacław Mikołajewicz z Mejszagoty sekretarz“ (Dogiel. Codex dipl. V. 188), 1536 Wacław Mikołajewicz pisarz łaciński (M. Lit. Ks. Zap. 15. f. 153—154), 1537 Wacław Mikołajewicz pisarz kr. (Tamże Ks. 22. f. 31), 1541 Wacław Mikołajewicz sekretarz (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 70), 1542 (Wostokow. Opis Rumiancows. Muzeja 113).

⁷⁾ 1507 „magister A. . . . Vilnens. ac. Sendomir. ecl. canonicus, notarius“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno II. 106. M. Lit. Ks. Zap. 121. f. 168), 1510 „venerabilis Adam Jakubowicz de Kotry Vilnens. ac. Sendomir. ecclesiae canonicus, secretarius“ (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 387).

⁸⁾ Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 21, 92. Acta Tomiciana I. Appendix f. 23.

⁹⁾ Kozłowski. Dzieje Mazowsza. Warszawa 1858. f. 370.

¹⁰⁾ Przyalgowski. Żywoty biskupów Wileńskich I. 103.

¹¹⁾ 1508 „Joannes Philippi decretorum doctor, canonicus Vilnens. ac. M. D. L. secretarius“ (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 208—209), 1510 „Jan Filipowicz ksiądz, pisarz łaciński, kanonik i kustosz Wileński“ (Tamże f. 507).

Jednocześnie kanonik i kustosz Wileński; został biskupem Kijowskim¹⁾.

Międzyleski Wawrzyniec, proboszcz i kanonik Wileński, potem biskup Kamieniecki, sekretarz vel pisarz 1511—1524²⁾.

Lewicki Jan, kantor Płocki, pisarz łaciński 1524³⁾.

Tarło Stanisław, ksiądz, sekretarz 1524⁴⁾. W tymże roku został kanonikiem Wileńskim; potem biskup Przemyślski⁵⁾.

Wieżgajło Mikołaj, ksiądz, dziekan Wileński i sekretarz królewski 1524⁶⁾. Już 1525 jest biskupem Kijowskim⁷⁾; potem biskup Żmudzki⁸⁾.

Kunicki Jan, ksiądz, paroch Niemenczyński, pisarz królewski 1525⁹⁾.

Domaniewski (z Domanowa) Jan, ksiądz, proboszcz i pleban Wileński, sekretarz J. K. M. 1540—1544¹⁰⁾; pozostał w urzędzie przy Zygmuncie Auguście.

Pisarze i sekretarze niższego stopnia.

Juszko, pisarz królewski 1508¹¹⁾.

Hryćko Aleksiewicz, diak 1509¹²⁾.

Jeremiasz, pisarz jawny 1509¹³⁾.

Fedko Iwanowicz, diak 1509, 1518¹⁴⁾.

¹⁾ Przyalgowski. Żywoty biskupów Wileńskich I. 103.

²⁾ 1511 „venerabilis Laurentii Miedzyleski proboszcz i kanonik Wileński, sekretarz“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 23), 1520 Ławryn Miedzyleski starszy i kanonik Wileński, pisarz i poseł w. ks. lit. (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 96), 1524 „wielebny Wawrzyniec biskup Kamieniecki, proboszcz Wileński, konsyliarz i sekretarz“ (Tamże Ks. 12. d. 723, 739 i 768).

³⁾ Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 66.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 473.

⁵⁾ Przyalgowski. Żywoty I. 103.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 472.

⁷⁾ Tamże f. 488.

⁸⁾ Przyalgowski. Żywoty I. 103.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 510—513.

¹⁰⁾ 1540 (Dogiel. Codex dipl. V. 191), 1541 (Tamże f. 92), 1543 (M. Lit. Pargamin Nr. 228).

¹¹⁾ Karpow. Pamiat. diplomat. snoszenii 484.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 318 odw.

¹³⁾ Tamże Ks. Spr. Sąd. 2. f. 44 odw.

¹⁴⁾ Fedko Iwanowicz diak 1509 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 326), Fedko diak 1518 (Tamże Ks. 106. f. 419).

Manowski Fedorowicz, diak 1509¹⁾. Prawdopodobnie ten sam „Manowski diak, suda J. K. M.“ 1526²⁾.

Hornostajewicz Onikiej, „pisał“ przywilej 1517³⁾; zresztą nigdzie nie występuje z tytułem pisarza⁴⁾.

Zakrzewski, sekretarz królewski 1523⁵⁾.

Tur Marcin, pisarz królewski 1525⁶⁾. Pisarz wojewody Wileńskiego i wojski Brzeski 1537⁷⁾, sekretarz J. K. M. 1543⁸⁾.

Mackowicz Andrzej, diak vel pisarz 1525—1529⁹⁾.

Mikołaj, pisarz jawny 1543¹⁰⁾.

Pisarze Zygmunta Augusta 1544—1566¹¹⁾.

Hornostaj Iwan, podskarbi ziemski i marszałek dworny, a od

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 312.

²⁾ Akt sprzedaży ziem przez Swiatosze Kopciowi z d. 25 Września 1526 (Archiwum Dombrowickie).

³⁾ Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 56.

⁴⁾ 1522 tylko dworzanin król. (M. Lit. Ks. Zap. 11. f. 79—81), nie pisarz 1529 (Tamże Ks. 12. f. 419), 1535 (Tamże Ks. 22. f. 94) itd.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 90.

⁶⁾ Tamże Ks. 12. f. 513.

⁷⁾ Tamże Ks. 22. f. 31.

⁸⁾ M. Lit. Pargamin Nr. 228.

⁹⁾ 1525 „notarius“ (Acta Tomiciana VII. 50), 1527 pisarz (M. Lit. Ks. Zap. 7. f. 491 i 539), 1529 „diak“ (Karpow. Pamiat. diplom. snoszenii 787, 814, 817).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 224.

¹¹⁾ Jednocześnie miał Zygmunt August mnóstwo „sekretarzy“ i „diaków“; ci jednak nie byli urzędnikami wielkiego księstwa, a prywatnymi, kancelaryi królewskiej. Z nich: **Hleb Jasmánowicz**, diak 1549 (Obolenski i Daniłowicz I. 52, 55); — **Łukasz Haraburda**, diak 1550 (Tamże 148); — **Marcin Wołodkowicz**, diak 1559 (Tamże 178); — **Michał Bohdanowicz Haraburda**, „goniec“ 1559 (Tamże 168), „diak“ 1560—1563 (Tamże 190, 247, 249), został pisarzem; — **Basilius Jankowicz Drewiński**, z „diaka“ mian. sekretarzem 1 Czerwca 1564 (M. Lit. Ks. Zap. 41. f. 265), później pisarz; — **Andrzej Wasilewicz**, diak 1571 (Obolenski i Daniłowicz I. 301); — **Wojciech Przetocki**, sekretarz i pisarz (?) 1551 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 21 i 214); — **Mikołaj Mikołajewicz Pac**, dziekan Wileński i sekretarz J. K. M. 1554 (Tamże Ks. Spr. Sąd. 41. f. 252), został biskupem Kijowskim 1555; — **Wojciech Mikołajewicz Narbut**, kanonik Wileński (jeszcze tylko 1557. Hildebrand. Rukop. otd. 94), dziekan Łucki i sekretarz J. K. M. 1559 (M. Lit. Ks. Zap. 40. f. 365); — **Adam Pilichowski**, ksiądz, „sekretarz królewski, scholastyk Warszawski“ 1560 (Tamże Ks. 42. f. 67), „sekretarz i referendarz król. ziemi Podlaskiej, proboszcz Grodzieński“ 1565 (Tamże Ks. 46. f. 38); — **Sienko Terechowicz**, pisarz J. K. M. przed 1569 (Tamże Ks.

1551 i wojewoda Nowogrodzki. Jednocześnie pisarz; umarł w Kwietniu 1558¹⁾.

Z Domanowa Jan, ksiądz, proboszcz Wileński i sekretarz hospodarski 1545²⁾; później biskup Żmudzki³⁾.

Protasewicz-Suszkowski Waleryjan, ksiądz, poprzednio pisarz królowej Bony⁴⁾, pisarz i sekretarz 1545—1549⁵⁾. Jednocześnie dziekan Wileński; został biskupem Łuckim 1549⁶⁾. Później biskup Wileński.

Patejewicz (Pociej) Lew (Lew Patejewicz Tyszkowicz), pisarz 1546 do 1550⁷⁾; umarł 1550⁸⁾.

Maciej, pisarz 1549⁹⁾.

Komorowski Stanisław, sekretarz i pisarz 1550—1553¹⁰⁾. Jednocześnie dzierżawca Żyżmorski; umarł 1553¹¹⁾.

1 i 2. f. 73); — **Andrzej Mackowicz**, sekretarz J. K. M. 1571 (Zbiór dawn. dypl. i akt. II. 143) itd.

¹⁾ Patrz wyżej str. 262.

²⁾ Obolenski i Daniłowicz. Kniga posolskaja I. 9. Porównaj wyżej str. 265.

³⁾ Przyalgowski. Żywoty biskupów Wileńskich I. 123—124.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 251.

⁵⁾ 1545 „Valerianus notarius M. D. L. S. Mtis sue regiae secretarius“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 82), „Waleryjan pisarz“ (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 107), „Waleryjan, dziekan Wileński, pisarz“ (Antonowicz. Hramoty 18), 1546 „Waleryjan pisarz“ (Metr. Wołyńska Ks. 6. f. 263), 1547 (M. Lit. Ks. Zap. 120. f. 363), „Valerianus decanus Vlnens. notarius“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 86, 93), 1548 „Waleryjan, dziekan Wileński, pisarz“ (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 31), „X. Waleryjan Szuszkowski, dziekan Wileński, sekretarz“ (Tamże Ks. 32. f. 2), 1549 „Waleryjan, dziekan Wileński, pisarz“ (Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 127).

⁶⁾ Już 1549 miał być pisarzem, nominatem biskupem Łuckim i dziekanem Wileńskim (Bartoszewicz. Tablice historyczne. Biblioteka Warszawska 1865, IV. 319).

⁷⁾ 1546 „Lew Patejewicz Tyszkiewicz, diak J. K. M.“ (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 18. f. 22), 1550 „Lew Patej Tyszkiewicz pisarz“ (Tamże Ks. Zap. 1 i 2. f. 46).

⁸⁾ Stawski. Monumenta Obrazu Kodeńskiego II. 219; nazywa go podskarbin wielkim lit.

⁹⁾ Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 94.

¹⁰⁾ 1550 „sekretarz, dzierżawca Żyżmorski“ (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 30, 47), 1551 „sekretarz i pisarz, dzierżawca Żyżmorski, Hłuski i Bychowski“ (Tamże Ks. Spr. Sąd. 24. f. 79. Obolenski i Daniłowicz. Kniga posolskaja I. 59), 1552 „pisarz“ (Dokum. oryg. z d. 16 Grudnia 1552).

¹¹⁾ 1555 w Styczniu wdowa po nim jest już żoną Zenowicza (M. Lit. Ks.

Hornostaj Hermogen Iwanowicz, pisarz 1551—1552¹⁾; umarł na początku 1553²⁾.

Wołowicz Ostafi Bohdanowicz, mianowany pisarzem 1551³⁾. Jednocześnie dzierżawca Miednicki i Mohilowski. Pozostając pisarzem, mianowany w Czerweu lub Lipcu 1561 marszałkiem nadwornym i podskarbinem ziemskim⁴⁾; został podkanclerzym 11 Marca 1566⁵⁾.

Siemaszko Piotr Michałowicz, pisarz kr. i starosta Krzemieniecki 1552—1554⁶⁾; złożył pisarstwo⁷⁾.

Wacław Mikołajewicz, niegdy sekretarz i pisarz łaciński Zygmunta I, pisarz, sekretarz, dzierżawca Skerstomoński i Rosieński 1556⁸⁾.

Hajko Jan Mikołajewicz, koniuszy Grodzieński, mianowany pisarzem 1554⁹⁾. Jednocześnie koniuszy Grodzieński, dzierżawca Osz-

Zap. 43. f. 5). W Zbiorze dawn. dypl. i akt. I. 108 występuje niby 1560, ale rok mylnie oznaczony.

¹⁾ 1551 „Hermogen Iwanowicz Hornostaj pisarz“ (Obolenski i Daniłowicz. Posolskaja kniga I. 59. Zbiór dawn. dypl. i akt. Mińsk. 1848. f. 13), „Hermogen pisarz“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 96), 1552 Paźdz. 13 (Tamże II. 169).

²⁾ Już nie żył w Kwietniu 1553 (M. Lit. Ks. Zap. 34. f. 78 odw.).

³⁾ Jest nim 1552 w Lutym (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 29. f. 74); w Grudniu 1552 „pisarz, dzierz. Miednicki“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 101), 1553 „pisarz“ (Akt. Juźn. i Zap. Ross. I. 138), 1554 „marszałek i pisarz, dzierz. Miednicki i Mohilowski“ (Arch. Sborn. dokum. Wilno VI. Nr. 16), 1555 (M. Lit. Ks. Zap. 43. f. 7 odw. 15), 1556 (Tamże f. 26), 1558 (Tamże Ks. 38. f. 171. d. 106), 1561 Maja 20 (Tamże Ks. Spr. Sąd. 41. f. 191).

⁴⁾ Z tymi tytułami już 6 Sierpnia 1561 (Hildebrand. Rukopisnoe otd. Wilens. Publ. Bibl. 75). Jeszcze w Styczniu 1566 jest podskarbinem, marszałkiem nadwornym, pisarzem, star. Brzeskim i Mohilowskim (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 119).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 92. d. 105.

⁶⁾ Obolenski i Daniłowicz. Kniga posolskaja I. 91. Niesiecki VIII. 334.

⁷⁾ Już tylko starostą Krzemienieckim w 1559 r. (Obolenski i Daniłowicz I. 165).

⁸⁾ Akt. Zap. Ross. III. 69. Obolenski i Daniłowicz I. 117.

⁹⁾ Jeszcze w Grudniu 1553 tylko „koniuszy Grodzieński“ (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 30. f. 37, 59), a już w Grudniu 1554 „pisarzem“ (Obolenski i Daniłowicz I. 108).

miański itd., później i marszałek¹⁾; został kasztelanem Brzeskim 11 Marca 1566²⁾.

Szymkowicz Jan, marszałek, dzierżawca Konewski i Dubicki³⁾, mianowany pisarzem 1554, jednocześnie marszałek i dzierżawca Tykociński⁴⁾; umarł na początku 1569 r.⁵⁾

Naruszewicz Mikołaj Pawłowicz, sekretarz hospodarski, dzierżawca Miadzelski i Markowski⁶⁾, pozostając sekretarzem, mianowany pisarzem 1561⁷⁾; został podskarbinem ziemskim 11 Marca 1566⁸⁾ i jako taki pozostał pisarzem⁹⁾.

¹⁾ 1555 Stycznia 4 „pisarz hosp., koniuszy Grodzieński, dzierżawca Oszmiański“ (M. Lit. Ks. Zap. 43. f. 1), 1556 (Tamże f. 45), 1558 „także klucznik Wileński, star. Uciański“ (Tamże f. 53), 1559 także „star. Krasnosielski“ (Metr. Wołyńska Ks. 6. f. 229), 1562 „marszałek i pisarz“ (M. Lit. Ks. Zap. 39. d. 140), 1563 „pisarz, koniuszy Grodzieński, dzierżawca Oszmiański, Wilkijski i Krasnosielski“ (Tamże Ks. 38. f. 420), 1564 „sekretarz“ (!) (Zbiór dawn. dypl. i akt. Mińsk I. 21), 1566 w Styczniu „marszałek i pisarz, star. Oszmiański i Krasnosielski“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 119).

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 50. f. 3.

³⁾ 1551 w Grudniu (Obolenski i Daniłowicz. Kniga posolskaja I. 59).

⁴⁾ Z tymi tytułami występuje w Grudniu 1554 (Tamże 108), 1555 w Sierpniu „marszałek i pisarz“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. II. 169), 1556 „marsz. i pisarz, star. Tykociński“ (M. Lit. Ks. Zap. 43. f. 35), 1559 (Metr. Wołyńska 6. f. 229), 1564 (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 110), 1566 (Tamże 119), 1568 Czerwca 15 także star. Wilkomierski (Tamże 113). Już jako pisarz występuje wprawdzie 1543 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 234), ale rok tu mylnie oznaczony.

⁵⁾ 1569 w Maju występuje wdowa po Janie Szymkowiczu, marsz. i pisarzu, star. Tykocińskim (M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 292).

⁶⁾ Jako sekretarz występuje 1558 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 33. f. 906, Ks. 37. f. 161 i Ks. 38. f. 273), 1560 (Tamże Ks. Zap. 42. f. 46), 1561 Sierpnia 26 (Tamże Ks. 83. f. 89).

⁷⁾ Jest nim już w Kwietniu 1562 (M. Lit. Ks. Zap. 41. f. 248. d. 194), 1563 „pisarz, dzierz. Markowski i Miadzelski“ (Tamże Ks. 38. f. 420), 1564 „sekretarz i pisarz“ (Hildebrand. Rukopisn. otd. 76. Lachowicz. Listy 223), 1565 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. I. 15), 1566 w Styczniu „star. Markowski i pisarz“ (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 119).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 50. f. 2.

⁹⁾ 1567 podskarbi ziemski, pisarz, sekretarz, dzierz. Markowski (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 52. f. 61), 1574 w Listopadzie podskarbi ziemski, pisarz, dzierz. Markowski, Miadzelski, Uszpolski i Pieniański (Akt. Zap. Ross. III. 185). Jednocześnie występują pisarze: Wołowicz, Szymkowicz, Hajko i Naruszewicz 1563 (Tamże Nr. 32) i w Styczniu 1566 (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 119). Już w Grudniu 1566 jednocześnie pisarzami: Wojna, Haraburda, Szymkowicz, Drewiński i Sawicki (Dogiel. Codex dipl. V. 277—278).

Pisarze litewscy

Naruszewicz Mikołaj Pawłowicz, pisarz, mian. 11 Marca 1566 podskarbnym ziemskim z *pozostawieniem przy pisarstwie*¹⁾. Następcy jego, podskarbiowie wielcy, używali stale tytułu pisarza²⁾.

Wołowicz Hieronim (Jarosz), sekretarz królewski, mian. pisarzem 23 Kwietnia 1589 „*po śmierci Andrzeja Iwanowicza Obryńskiego*“³⁾. Podskarbi nadworny 1600; został podskarbnym wielkim 28 Lutego 1605⁴⁾.

Wołowicz Eustachy, ksiądz, kustosz Wileński i referendarz duchowny

Szymkowicz Jan, pisarz; umarł na początku 1569 r.⁵⁾.

Obryński Andrzej Iwanowicz, sekretarz J. K. M., podkomorzy Nowogrodzki⁶⁾, mian. pisarzem 1569⁷⁾; umarł na początku 1589¹⁰⁾.

Pielgrzymowski Eliasz, sekretarz królewski, mian. pisarzem 26 Lutego 1586¹¹⁾; umarł 1608¹²⁾.

Sokoliński-Drucki książę Jan, sekretarz i dworzanin król., mian. pisarzem 17 Listopada 1608 „*po śmierci Eliasza Pielgrzymowskiego*“¹⁵⁾. Jednocześnie referendarz

Haraburda Michał Bohdanowicz, diak J. K. M.⁴⁾, mian. pisarzem 1566⁵⁾. Jednocześnie dzierżawca Świsłocki⁶⁾; został kasztelanem Mińskim 1585⁷⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 186 i 269.

²⁾ Tamże.

³⁾ Patrz wyżej str. 176 i 269.

⁴⁾ 1563. Obolenski i Daniłowicz. *Kniga posolskaja* I. 247, 249.

⁵⁾ Jest nim w Lipcu 1566 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 222), w Grudniu 1566 (Dogiel. Codex dipl. V. 277—278), 1567 (M. Lit. Ks. Zap. 50. d. 60), 1568 (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 113) itd.

⁶⁾ Tamże.

⁷⁾ Patrz wyżej str. 110. Jako pisarz wspomniany jeszcze 1579 (M. Lit. Ks. Zap. 64. f. 6—7).

⁸⁾ 1569 (M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 455. Obolenski i Daniłowicz. *Posolskaja kniga* I. 291).

⁹⁾ Jest nim 1570 (Jewłaszewski. *Pamiętnik*. Warszawa 1860. f. 17. *Niesiecki* VII. 16), 1576 (M. Lit. Ks. Zap. 58. f. 170 i Ks. 60. f. 25, 26).

¹⁰⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze w Grudniu 1588 (M. Lit. Ks. Zap. 73. f. 459—460).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 74. d. 200.

¹²⁾ Z nominacji następcy. Wspomniany jeszcze 1598 (Vol. leg. II. f. 1462).

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 76. d. 1.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 86. d. 637 i z nominacji następcy.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 89. d. 112.

1566—1795.

Sawicki Maciej, mian. pisarzem 1566¹⁾; kasztelan Podlaski 1574, z *pozostawieniem przy pisarstwie*²⁾; umarł 1581³⁾.

Sapieha Lew Iwanowicz, sekretarz król.¹⁰⁾, mian. pisarzem 1581¹¹⁾; został podkanclerzem 2 Lutego 1585¹²⁾.

Wojna Gabryjel, mian. pisarzem 26 Lutego

Drewiński Bazylisz Jankowicz, sekretarz król.⁴⁾, mian. pisarzem 1566⁵⁾. Jednocześnie i sekretarz; umarł 1576⁶⁾.

Jasiński Mikołaj, mian. pisarzem 1576¹³⁾; żył jeszcze 1584¹⁴⁾; umarł na tym urzędzie¹⁵⁾.

Wojna Ławryn (Wawrzyniec) Matwiejewicz, dworzanin król., star. Kwasowski i Krasuski, mian. pisarzem 15 Grudnia 1566⁷⁾. Jednocześnie podskarbi nadworny 1569⁸⁾; został podskarbnym wielkim 30 Lipca 1576⁹⁾.

Agryppa Wacław, sekretarz¹⁶⁾, mian. pisarzem 1576¹⁷⁾; został kasztelanem Mińskim 15 Lipca 1586¹⁸⁾.

¹⁾ Jest nim w Grudniu 1566 (Dogiel. Codex dipl. V. 278), 1568 (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 113), sekretarz i pisarz 1568 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 55. f. 28), 1569 (Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 141).

²⁾ Patrz wyżej str. 125. Jako „kaszt. Podlaski, star. Mielnicki i pisarz“ występuje 1576 (Zbiór dawn. dypl. i akt. I. 124), 1578 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. I. 157—162).

³⁾ Patrz wyżej str. 125.

⁴⁾ Z „diaka“ mian. sekretarzem 1 Czerwca 1564 (M. Lit. Ks. Zap. 41. f. 265).

⁵⁾ Jest nim już w Marcu 1566 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 55. f. 1) i w Grudniu 1566 (Dogiel. Codex dipl. V. 278).

⁶⁾ Jako sekretarz i pisarz występuje jeszcze w Czerwcu 1576 (Archiw Jugo Zap. Ross. I. Cz. I. 116).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 50. f. 48.

⁸⁾ Patrz wyżej str. 191.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 58. f. 18. Jeszcze 1574 jest „podskarbnym dwornym i pisarzem, star. Pińskim, dzierz. Olitskim i Kwasowskim“ (Arch. Sborn. dokum. Wilno III. 45).

¹⁰⁾ Z dworzanina mian. sekretarzem 30 Styczn. 1580 (M. Lit. Ks. Zap. 66. f. 33).

¹¹⁾ Jest nim w Lipcu 1581 (M. Lit. Ks. Zap. 69. f. 12).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 70. f. 181 i Ks. 71. f. 1.

¹³⁾ Jest nim w Listopadzie 1576 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VII. 89).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 61. f. 174—176.

¹⁵⁾ Z nominacji następcy.

¹⁶⁾ 1563 (Napiersky. *Index Corporis hist. dipl. Livoniae*. Nr. 3268).

¹⁷⁾ Jest nim w Sierpniu 1576 (Akt. Zap. Ross III. 195). Następnie wsp. 1584 (Tamże 288).

¹⁸⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 67. f. 248.

lit., mian. pisarzem 1 Marca 1605 „po Hieronimie Wołowiczu, który został podskarbisem ziemskim“¹⁾; został podkanclerzym 1615²⁾.

Gosiewski Korwin Aleksander, referendarz lit., mian. pisarzem 1615³⁾; został wojewodą Smoleńskim 15 Czerwca 1625⁴⁾.

Gosiewski Korwin Krzysztof, mian. pisarzem 15 Czerwca 1625 „po Aleksandrze Gosiewskim, który został wojewodą Smoleńskim“¹⁰⁾. Jednocześnie referendarz 1638¹¹⁾; został wojewodą Smoleńskim 24 Maja 1639¹²⁾.

Pac Jan Kazmierz, wojewodzie Miński, mian. pisarzem w Maju 1639 „po Gosiewskim“¹⁵⁾; umarł 1653¹⁶⁾.

od 24 Kwietnia 1630³⁾; umarł 1630⁴⁾.

Naruszewicz Stanisław, „camerae nostrae familiaris“, mian. pisarzem 29 Września 1630 „po śmierci Jana Druckiego-Sokolińskiego“⁷⁾. Jednocześnie referendarz 1639⁸⁾; umarł 27 Maja 1650⁹⁾.

Zawisza Andrzej Kazmierz, star. Miński, mian. pisarzem 2 Czerwca 1650 „po śmierci Stanisława Naruszewicza“¹³⁾; umarł 23 Czerwca 1678¹⁴⁾.

Ossowski Andrzej Kazmierz, ksiądz, kanonik Wileński, regent kancelarii mniejszej lit.¹⁷⁾, mian. pisarzem 1678¹⁸⁾. Jednocześnie prałat, kantor katedry Wileńskiej i administrator dyecezyi Wileńsk.¹⁹⁾; umarł 1683²⁰⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 86. f. 675.

²⁾ Patrz wyżej str. 163. Jako referendarz i pisarz występuje jeszcze 1613 (Vol. leg. III. 201—202).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 369. d. 524.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ Jeszcze 1614 jest tylko referendarzem (M. Lit. Ks. Zap. 86. d. 1275), a już 1615 referendarzem i pisarzem (Akt. Zap. Ross. IV. 451).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 98.

⁷⁾ Tamże f. 629.

⁸⁾ Po Gosiewskim. Jest nim 1642 (Radziwiłł II. 84).

⁹⁾ Radziwiłł II. 414.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 80. d. 98.

¹¹⁾ Jako referendarz i pisarz występuje 1638 i 1639 (Dogiel. Codex dipl. V. 403, 409).

¹²⁾ Radziwiłł I. 404.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 123. f. 434.

¹⁴⁾ Zawisza. Pamiętniki 7, 11.

¹⁵⁾ Radziwiłł I. 404.

¹⁶⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1652 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 127. f. 257).

¹⁷⁾ 1677 (Dogiel. Codex dipl. V. 465).

¹⁸⁾ Jest nim w Czerwcu 1679 (Kraszewski. Wilno II. 386). Następnie wsp. 1680 (M. Lit. Ks. Zap. 140. f. 156—7).

¹⁹⁾ Tamże.

²⁰⁾ Żył jeszcze w Maju 1682 (M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 669).

1585¹⁾; został podkanclerzym w Kwietniu 1589²⁾. Po Jasińskim i Agryppie nie mianowano chwilowo następców z powodu zmniejszenia liczby pisarzy.

Wojna Maciej, mian. pisarzem w Kwietniu 1589³⁾. Jednocześnie od 1605 podskarbi nadworny⁴⁾; umarł 3 Czerwca 1606⁵⁾.

Tyszkiewicz Skumin Janusz, pisarz już w Lutym 1610⁶⁾; został wojewodą Mścisławskim 1621⁷⁾.

Sapieha Krzysztof Stefan, star. Lidzki, dzierz. Wilkijski, mian. pisarzem 23 Września 1621 „po Januszu Skumin Tyszkiewiczzu, który został wojewodą Mścisławskim“¹²⁾; umarł 1627¹³⁾.

Tryzna Marecjan, ksiądz, kanonik Wileński, proboszcz Gieranoński, mian. pisarzem 15 Stycznia 1628

Pac Stefan, sekretarz J. K. M., mian. pisarzem 26 Lutego 1615 „po śmierci Mikołaja Jasińskiego“⁸⁾. Jednocześnie referendarz 1626⁹⁾, podskarbi nadworny 26 Kwietnia 1630¹⁰⁾; został podskarbisem wielkim 24 Grudnia 1630¹¹⁾.

Sapieha Krzysztof Mikołaj, podstoli i star. Markowski, mian. pisarzem 10 Marca 1631 „po Stefanie Pacu, który został podskarbisem ziemskim“¹⁴⁾; umarł 1631¹⁵⁾.

Sapieha Kazmierz Leon, mian. pisarzem 22 Września 1631 „po śmierci brata swego Krzysztofa

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 73. d. 21 i 74. d. 18.

²⁾ Patrz wyżej str. 163. Jeszcze w Lutym 1589 jest pisarzem (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VII. 99).

³⁾ Jest nim już 20 Kwietnia 1589 (M. Lit. Ks. Zap. 77. f. 2) i w Lipcu 1589 (Akt. Zap. Ross. IV. 26).

⁴⁾ W Czerwcu 1605 jest podskarbisem nadwornym i pisarzem (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. III. 324).

⁵⁾ Starowolski. Monumenta f. 270.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 293. f. 817—819. Akt. Zap. Ross. IV. 317.

⁷⁾ Z nominacji następcy. Pisarzem jeszcze 1620 (M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 365).

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 91. d. 282.

⁹⁾ Jest nim 1627 (Olszewski. Kazanie na pogrzeb Samuela Paca).

¹⁰⁾ Patrz wyżej str. 192.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 633 i z nominacji następcy.

¹²⁾ Tamże Ks. 93. f. 469. d. 492.

¹³⁾ Umarł przed Czerwcem 1627 (Olszewski. Kazanie na pogrzeb Anny Sapieżanki Albrichtowej Radziwiłłowej. Wilno 1627).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 98. f. 81. d. 75.

¹⁵⁾ Starowolski. Monumenta f. 238. Pogrzeb jego odbył się 27 Listopada 1631 (Olszewski. Grono Winne. Wilno 1632).

Naruszewicz Aleksander, star. Lidzki, mian. pisarzem 8 Stycznia 1654 „*po śmierci Kazimierza Paca*“¹⁾; został podkanclerzem w Marcu 1658²⁾.

Kotowicz Andrzej, kuchmistrz, mian. pisarzem w Marcu 1658³⁾; został kasztelanem Wileńskim 1672⁴⁾.

Sokoliński-Drucki książę Michał, marszałek Orszański⁵⁾, mian. pisarzem 1672¹⁰⁾; umarł 1690¹¹⁾.

Szujski książę Konstanty Jan, chorąży Brzeski, mian. pisarzem 5 Listopada 1690¹²⁾; umarł 1695¹³⁾.

Rajewski Dunin Krzysztof, mian. pisarzem 1695¹⁸⁾; został kasztelanem Brzeskim 2 Marca 1701¹⁹⁾.

Wołowicz Marcyjan Dominik, cho-

Pac Kazimierz Michał, kawaler Maltański, mian. pisarzem 1683⁵⁾. Chwilowo 1708—1709 marszałek nadworny z nominacji króla Stanisława Leszczyńskiego⁶⁾. Rezygnował z pisarstwa 1710⁷⁾; umarł 1719⁸⁾.

Pac Krzysztof Konstanty, star. Kowieński, mian. pisarzem 15 Marca 1710 „*po rezygnacji Kazimierza Paca, kawalera Maltańskiego*“¹⁴⁾; został kasztelanem Połockim 9 Stycznia 1717 po rezygnacji Michała Kazimierza Paca¹⁵⁾, gdy jednak Michał Kazimierz Pac cofnął rezygnację, powrócił do pisarstwa¹⁶⁾. Nareszcie powtórnie mian. kasztelanem Połockim 24 Października 1724¹⁷⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 128. f. 421.

²⁾ Po Pacu, który 2 Marca 1658 został kanclerzem (Patrz wyżej str. 164).

³⁾ Kuchmistrem „*po Andrzeju Kotowiczu, który został pisarzem*“, mian. 11 Marca 1658 Kryszpin (M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 233).

⁴⁾ Jest nim w Styczniu 1673 (Vol. leg. V. f. 140 i 166). Jeszcze w Listopadzie 1670 występuje jako pisarz (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. V. 199).

⁵⁾ Jest nim w Marcu 1684 (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 520). Nie był nim jeszcze w Grudniu 1682 (Medeksza 10—11).

⁶⁾ Patrz wyżej str. 182.

⁷⁾ Z nominacji następcy.

⁸⁾ Baliński i Lipiński. Starożytna Polska III. 663.

⁹⁾ 1670 (Vol. leg. V. f. 53, wyd. nowe).

¹⁰⁾ Jest nim 5 Kwietnia 1672 (Sapunow. Witebskaja Starina 155). Następnie wsp. 1673 (Vol. leg. V. 103, 140, 166).

¹¹⁾ Niesiecki VIII. 444.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 146. f. 77.

¹³⁾ Testament jego z d. 30 Czerwca 1695 w Aktach grodzkich Brzeskich.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 217.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 155. f. 909.

¹⁶⁾ Jest pisarzem 1718 (Zawisza 350), 1720 (Jarochoowski. Teka Podolskiego II. 52).

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 160. f. 2074.

¹⁸⁾ Jest nim podczas bezkrólewia 1696—97 (Vol. leg. V. f. 866).

¹⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 725.

„*po śmierci Krzysztofa Stefana Sapichy*“⁴⁾). Jednocześnie referendarz od 18 Marca 1631²⁾; został podkanclerzem 30 Sierpnia 1641³⁾.

Isajkowski Dołmat Franciszek, ksiądz, proboszcz Grodzieński, mian. referendarzem i pisarzem 30 Sierpnia 1641 „*po Tryznie*“⁶⁾; został biskupem Smoleńskim w Kwietniu 1649⁷⁾.

Zawisza Dowgiałło Jan, ksiądz, archidjakon Wileński, mian. referendarzem i pisarzem w Kwietniu 1649¹⁰⁾; został biskupem Wileńskim 21 Kwietnia 1656¹¹⁾.

Wołowicz Jerzy Stanisław, ksiądz, kanonik Wileński, mian. referendarzem i pisarzem 1656; umarł w tymże roku, widać nie objawszy urzędu¹⁴⁾.

Judycki Waleryjan Stanisław, ksiądz, prałat i kustosz Wileński, mian.

Sapichy⁴⁾; został marszałkiem nadwornym 22 Maja 1637⁵⁾.

Zawisza Krzysztof, lowczy lit. i star. Miński, mian. pisarzem 27 Maja 1637 „*po Kazimierzu Leonie Sapięże, który został marszałkiem nadwornym*“⁸⁾; został marszałkiem nadwornym we Wrześniu 1649⁹⁾.

Obuchowicz Filip Kazimierz, mian. pisarzem we Wrześniu 1649 „*po Zawiszy, który został marszałkiem nadwornym*“¹²⁾; został wojewodą Smoleńskim 25 Września (!) 1653¹³⁾.

Stankiewicz Jan Mikołaj, ciwun Ejragolski, mian. pisarzem 17 Sierpnia 1653 „*po Obuchowiczu, który został wojewodą Smoleńskim*“¹⁵⁾; umarł 1657¹⁶⁾.

Brzostowski Cyprian Paweł, referendarz, mian. pisarzem 25 Maja

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 340.

²⁾ Tamże Ks. 104. f. 16.

³⁾ Tamże Ks. 114. f. 55. Jeszcze 1638 jest referendarzem i pisarzem (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. VI. 313).

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 104. f. 164.

⁵⁾ Tamże Ks. 113. f. 71.

⁶⁾ Radziwiłł II. 39. Referendarzem i pisarzem jest 1644 (Sapunow. Witebskaja Starina 133), 1648 (Vol. leg. IV. 215).

⁷⁾ Radziwiłł II. 371.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 74.

⁹⁾ Z nominacji następcy.

¹⁰⁾ Radziwiłł II. 371. Jako referendarz i pisarz występuje 1650 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. III. 342).

¹¹⁾ Przyalgowski. Żywoty II. 148.

¹²⁾ Baliński. Pamiętniki historyczne (Obuchowiczów i Cedrowskiego) f. 31.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 505.

¹⁴⁾ Akt. Tryb. Główn. 1663 r. Nr. 390 i 391. Niesiecki IX. 420.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 503 i Ks. 128. f. 146.

¹⁶⁾ Niesiecki VIII. 493.

raży Mściślawski, mian. pisarzem 2 Marca 1701 „*po Rajeckim, który został kasztelanem Brzeskim*“¹⁾. Rezygnował 1703²⁾; później marszałek wielki.

Zenowicz Krzysztof Deszpot z Bratoszyna, star. Oszmiański, mian. pisarzem 3 Września 1703 „*po dobrowolnej rezygnacji Marcyjana Wołowicza*“⁷⁾; został wojewodą Mińskim 18 Listopada 1709⁸⁾.

Szereg pisarzy duchownych.

Pancerzyński Karol, kanonik Wileński, mian. pisarzem 19 Listopada 1709 „*po Zenowiczu, który został wojewodą Mińskim*“¹¹⁾; został biskupem Smoleńskim 15 Października 1720¹²⁾.

Gosiewski Bogusław, dziekan Wileński, mian. pisarzem 11 Października 1720 „*po Pancerzyńskim, który został biskupem Smo-*

Puzyna książ Michał, chorąży nadworny lit., mian. pisarzem 11 Stycznia 1717 „*po Krzysztofie Pacu, który został kasztelanem Mściślawskim*“³⁾; zmarł 1724⁴⁾.

Oskierko Antoni, mian. pisarzem 1724⁵⁾; został kasztelanem Nowogrodzkim 11 Października 1726⁶⁾.

Kopeć Michał, skarbnik lit., mian. pisarzem 11 Października 1726 „*po Antonim Oskierce, który został kasztelanem Nowogrodzkim*“⁹⁾; zmarł w Maju lub Czerwcu 1727¹⁰⁾.

Tyszkiewicz Jerzy, ciwun Wileński, mian. pisarzem w Kwietniu 1728 „*po śmierci Kopcia*“¹³⁾; został kasztelanem Witebskim 8 Października 1730¹⁴⁾.

Tyszkiewicz Józef, star. Kiermelski, mian. pisarzem 18 Października 1730 „*po Jerzym Tyszkiewiczu, który został kasztelanem*

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 755.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 910. Jako pisarz wsp. 1717 (Vol. leg. VI. f. 384), 1718 (Tamże f. 396), 1719 (Zawisza 353), 1720 (Jarochoński. Teka Podońskiego II. 106).

⁴⁾ Następca jego musiał być mianowanym w tym roku (Patrz niżej).

⁵⁾ Jest nim 1725 (Arch. Sborn. dokum. Wilno VIII. 280).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 165. f. 408.

⁷⁾ Tamże Ks. 148. f. 1176.

⁸⁾ Tamże Ks. 155. f. 136.

⁹⁾ Tamże Ks. 165. f. 408.

¹⁰⁾ Gazety pisane (Bartoszewicz. Bibl. Warszawska 1865. IV. f. 193).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 130.

¹²⁾ Tamże Ks. 160. f. 421.

¹³⁾ Tamże Ks. 162. f. 285.

¹⁴⁾ Tamże f. 546.

pisarzem 8 Marca 1657 „*po Janie Zawiszy, referendarzu i pisarzu, który został biskupem Wileńskim*“¹⁾. Jednocześnie referendarz 1670²⁾; zmarł w Sierpniu 1673³⁾.

Gielgud Andrzej Kaźmierz, sekretarz królewski⁷⁾, mian. pisarzem 1673⁸⁾. Usunięty chwilowo 1705⁹⁾; powrócony wkrótce potem, zmarł 1711¹⁰⁾.

Brzostowski Konstanty Benedykt, star. Miadziolski, mian. pisarzem 20 Maja 1705 „*po zdrajcy Gielgudzie*“¹⁴⁾; ustąpił przed Gielgudem. Powtórnie (już jako kasztelanie Trocki) mian. pisarzem 10 Czerwca 1711 „*po śmierci Andrzeja Gielguda*“¹⁵⁾; został kaszte-

1657 „*po śmierci Jana Stankiewicza*“⁴⁾. Z pisarstwa rezygnował 1672⁵⁾; pozostał referendarzem⁶⁾.

Brzostowski Jan Władysław, star. Subocki, mian. pisarzem 9 Czerwca 1672 „*po dobrowolnej rezygnacji swego ojca*“¹¹⁾. Jednocześnie referendarz 1680¹²⁾; pozostając referendarzem, rezygnował z pisarstwa 1699¹³⁾.

Tyzenhauz Jan, star. Kupiski, mian. pisarzem 4 Stycznia 1699 „*po Brzostowskim, który pozostaje referendarzem*“¹⁶⁾; został wojewodą Mściślawskim 21 Lipca 1714¹⁷⁾.

Tyzenhauz Michał, star. Szmeltyński, mian. pisarzem 21 Lipca 1714 „*po Janie Tyzenhauzie, który zo-*

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 339.

²⁾ Jest nim w Styczniu 1671 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. IV. 121—122).

³⁾ Bartoszewicz. Tablice historyczne (Bibl. Warszawska 1865. III. f. 320). Jeszcze 1672 jest referendarzem i pisarzem (Akt. Wil. Arch. Komiss. IX. 231).

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 13.

⁵⁾ Z nominacji następcy.

⁶⁾ W 1678 r. mylnie nazwany „referendarzem i pisarzem“ (Vol. leg. V. f. 669).

⁷⁾ Niesiecki IV. 113.

⁸⁾ Jest nim 1674 podczas bezkrólewia (Vol. leg. V. f. 213, 244), a zatem musiał być mianowanym przez króla Michała.

⁹⁾ Z nominacji następcy.

¹⁰⁾ Tamże.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 137. f. 25.

¹²⁾ Po Brzostowskim, który został kaszt. Trockim. Jest nim 1688 (Zawisza 19).

¹³⁾ Z nominacji następcy.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1345.

¹⁵⁾ Tamże Ks. 155. f. 423.

¹⁶⁾ Tamże Ks. 149. f. 625.

¹⁷⁾ Tamże Ks. 157. f. 75.

leńskim¹⁾); został także biskupem Smoleńskim 1724²⁾).

Zienkowiec Michał Jan, kanonik Wileński, suffragan Żmudzki³⁾), mian. pisarzem 1724⁶⁾); został biskupem Wileńskim 1729. Z powodu jednak kłótni z Gosiewskim, potwierdzenie na biskupa otrzymał dopiero 1730⁷⁾.

Wojna Antoni, kanonik Wileński, mian. pisarzem, „*po Zienkowiecu*“, dwa razy: 17 Kwietnia 1730¹¹⁾ i 14 Października 1730¹²⁾); został sekretarzem 10 Czerwca 1740¹³⁾).

Hylzen Jerzy Mikołaj, ksiądz, mian. pisarzem duchownym 10 Czerwca 1740 „*po Wojnie, który został sekretarzem duchownym*“¹⁴⁾); został biskupem Smoleńskim 1744¹⁵⁾).

Wołowicz Antoni, kanonik Gnieźnieński, archidyakon Żmudzki,

Witebskim⁴⁾); został kasztelanem Żmudzkiem 8 Lipca 1737⁴⁾).

Ogiński książę Tadeusz, star. Przewalski, mian. pisarzem 8 Lipca 1737 „*po Tyszkiewiczzu, który został kasztelanem Żmudzkiem*“⁸⁾); został kasztelanem Trockim 23 Listopada 1744⁹⁾).

Pisarstwo po Ogińskim miał otrzymać ks. Jerzy Radziwiłł¹⁰⁾ (potem wojewoda Nowogrodzki), ale widać nie przyjął.

Łaniewski Wołk Ignacy, chorąży Słonimski, mian. pisarzem 22 Listopada 1744 „*po Tadeuszu Ogińskim, który został kasztelanem Trockim*“¹⁶⁾); został łowczym 26 Listopada 1746¹⁷⁾).

Plater Konstanty Ludwik, star. Inflancki i Dynaburski, mian. pisarzem 26 Listopada 1746 „*po*

1) M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 141.

2) Encyklop. Powsz. X. 313.

3) M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 549.

4) Tamże Ks. 171. f. 86.

5) Przyalgowski III. 134.

6) Że Zienkowiec był pisarzem, przekonywamy się z nominacji jego następcy.

7) Przyalgowski. Żywoty III. 135—136.

8) M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 69.

9) Tamże Ks. 172. f. 1636.

10) Kurjer Polski 1744. Nr. 477.

11) M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 518.

12) Tamże Ks. 166. f. 107.

13) Tamże Ks. 172. t. 26.

14) Tamże Ks. 172. f. 28.

15) Z nominacji następcy.

16) M. Lit. Ks. Zap. 173. f. 576.

17) Tamże Ks. 175. f. 276.

lanem Mściślawskim 20 Marca 1715¹⁾).

Brzostowski Józef, star. Bystrzycki, mian. pisarzem 21 Marca 1715 „*po Brzostowskim, który został kasztelanem Mściślawskim*“⁴⁾); umarł w Marcu 1745⁵⁾).

Ważyński Skarbek Michał, skarbnik lit., mian. pisarzem 30 Września 1746 „*po śmierci Józefa Brzostowskiego*“⁸⁾). Rezygnował 1755⁹⁾); umarł 1773¹⁰⁾).

Judycki Jan, chorąży Rzeczycki, mian. pisarzem 26 Maja 1755 „*po rezygnacji Michała Ważyńskiego*“¹³⁾); został kasztelanem Mińskim 5 Grudnia 1758¹⁴⁾).

Brzostowski Michał, star. Orański, general-lejtnant wojsk lit., mian. pisarzem 5 Grudnia 1758 „*po Janie Judyckim, który został ka-*

stał wojewodą Mściślawskim“²⁾); umarł 1726³⁾).

Masalski książę Michał Józef, star. Radoszkowski, mian. pisarzem 12 Października 1726 „*po śmierci Tyzenhauza*“⁶⁾); został wojewodą Mściślawskim 8 Lipca 1737⁷⁾).

Chomiński Ludwik, star. Oszmiański, mian. pisarzem 8 Lipca 1737 „*po Michale Masalskim, który został wojewodą Mściślawskim*“¹¹⁾); umarł 1739¹²⁾).

Przeździecki Antoni, kasztelaniec Inflancki, mian. pisarzem 22 Sierpnia 1739 „*po śmierci Ludwika Chomińskiego*“¹⁵⁾); został podczaszym 1 Września 1750¹⁶⁾).

Pac Antoni Michał, star. Borciański, mian. pisarzem 1 Września 1750 „*po Antonim Przeździeckim,*

1) M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 751.

2) Tamże Ks. 157. f. 75.

3) Z nominacji następcy.

4) M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 753.

5) Kurjer Polski 1745. Nr. 433.

6) M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 121.

7) Tamże Ks. 171. f. 46.

8) Tamże Ks. 175. f. 81.

9) Z nominacji następcy.

10) Ważyński (X. Porfiry Skarbek). Kazanie po Michale Skarbku Ważyńskim, w. ks. litewskiego pisarzu. Wilno 1773.

11) M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 107.

12) Z nominacji następcy.

13) M. Lit. Ks. Zap. 179. f. 611.

14) Tamże Ks. 183. f. 118.

15) Tamże Ks. 171. f. 983.

16) Tamże Ks. 176. f. 683.

mian. pisarzem duchownym 19 Września 1744 „*po Hylzenie, który został biskupem Smoleńskim*“¹⁾; został sekretarzem duchownym 14 Czerwca 1748²⁾.

Masalski książę Ignacy, kanonik Wileński, mian. pisarzem duchownym 20 Czerwca 1748 „*po Antonim Wołowiczu, który został sekretarzem*“⁷⁾; został referendarzem 14 Grudnia 1754⁸⁾.

Zienkowicz Tomasz Ignacy, kustosz katedry Wileńskiej, mian. pisarzem duchownym 13 Grudnia 1754 „*po Masalskim, który został referendarzem*“¹¹⁾; został sekretarzem duchownym 12 Marca 1762¹²⁾.

Brzostowski Paweł Ksawery, kanonik Wileński, mian. pisarzem duchownym 12 Marca 1762 „*po Tomaszu Zienkowiczu, który został sekretarzem*“¹³⁾; został referendarzem 8 Sierpnia 1774¹⁶⁾.

Ignacym Łaniewskim, który został łowczym“³⁾; został kasztelanem Połockim 1754⁴⁾.

Sosnowski Józef, mian. pisarzem 1754⁵⁾; został pisarzem polnym 11 Grudnia 1764⁶⁾.

Radziwiłł książę Józef, ordynat Klecki, mian. pisarzem 11 Grudnia 1764 „*po Józefie Sosnowskim, który został pisarzem polnym*“⁹⁾; został wojewodą Mińskim 29 Maja 1773¹⁰⁾.

Potocki Ignacy, mian. pisarzem 29 Maja 1773 „*po Józefie Radziwiłł, który został wojewodą Mińskim*“¹³⁾; został marszałkiem nadwornym 20 Listopada 1783¹⁴⁾.

Morawski Ignacy, general-lejtnant wojsk litewskich, mian. pisarzem 20 Listopada 1783 „*po Ignacym Potockim, który został mar-*

1) M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 925.

2) Tamże Ks. 176. f. 69.

3) Tamże Ks. 175. f. 277.

4) Patrz wyżej str. 128.

5) Europ. geneal. Handbuch 1758. f. 96.

6) M. Lit. Ks. Zap. 188. f. 1.

7) Tamże Ks. 176. f. 72.

8) Tamże Ks. 179. f. 549.

9) Tamże Ks. 184. f. 6.

10) Patrz wyżej str. 28.

11) M. Lit. Ks. Zap. 181. f. 192.

12) Tamże Ks. 183. f. 631.

13) Tamże Ks. 184. f. 921.

14) Tamże Ks. Spraw Publ. 30. f. 616.

15) Tamże Ks. Zap. 183. f. 632.

16) Encyklop. Powsz. IV. 496.

sztelanem Mińskim“¹⁾; został koniuszym 7 Grudnia 1762²⁾.

Radziwiłł książę Udalryk, koniuszy, mian. pisarzem 11 Grudnia 1762 „*po Michale Brzostowskim*“⁵⁾; zaraz rezygnował⁶⁾.

Tyzenhauz Antoni, podstarości sądowy Grodzieński, mian. pisarzem 15 Stycznia 1763 „*po rezygnacji ks. Udalryka Radziwiłła*“⁹⁾; został koniuszym 20 Grudnia 1764¹⁰⁾.

Lopaciński Mikołaj Tadeusz, star. Mścisławski, eks-instygator, mian. pisarzem 20 Grudnia 1764 „*po Antonim Tyzenhauzie, który został koniuszym*“¹³⁾; został wojewodą Brzeskim 8 Października 1777¹⁴⁾.

który został podczaszym“³⁾; zmarł w Lutym 1774⁴⁾.

Tyszkiewicz Skumin Aleksander, oboźny w. lit., mian. pisarzem 9 Marca 1774 „*po śmierci Antoniego Paca*“⁷⁾; zmarł 17 Marca 1775⁸⁾.

Tyszkiewicz Ludwik Skumin, ciwun Wileński, mian. pisarzem 8 Kwietnia 1775 „*po śmierci Aleksandra Tyszkiewicza*“¹¹⁾; został hetmanem polnym 16 Grudnia 1780¹²⁾.

Tyszkiewicz Wincenty, star. Strzałkowski, mian. pisarzem 8 Grudnia 1780 „*po Ludwiku Tyszkiewicz, który został hetmanem polnym*“¹⁵⁾; został referendarzem 23 Maja 1781¹⁶⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 119.

2) Tamże f. 878.

3) Tamże Ks. 176. f. 684.

4) Z nominacji następcy. Żył jeszcze w Styczniu 1774 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 219. f. 147 i 179).

5) M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 879.

6) Z nominacji następcy.

7) M. Lit. Ks. Spraw Publ. 18. f. 70.

8) Gazeta Warszawska 1775. Nr. 29.

9) M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 936.

10) Tamże Ks. 184. f. 10.

11) Tamże Ks. Spraw Publ. 18. f. 164.

12) Tamże Ks. 21. f. 723. d. 506.

13) Tamże Ks. Zap. 184. f. 12.

14) Tamże Ks. Spraw Publ. 24. f. 101.

15) Tamże Ks. 21. f. 706. d. 496.

16) Tamże Ks. 30. f. 136.

Kossakowski Józef, kustosz katedry Wileńskiej, mian. pisarzem duchownym 18 Maja 1775 „*po Pawle Brzostowskim, który został referendarzem*“¹⁾; został biskupem Inflantskim w Marcu 1781²⁾.

Naruszewicz Adam, biskup koddjutor Smoleński, mian. pisarzem 24 Marca 1781 „*po Józefie Kossakowskim, który został biskupem Inflantskim*“³⁾. Rezygnował w Czerwcu 1788¹⁰⁾; został biskupem Smoleńskim w Listopadzie 1788¹¹⁾.

Chomiński Michał, biskup Eleużyński, mian. pisarzem 21 Czerwca 1788 „*po rezygnacji Adama Naruszewicza*“¹⁴⁾; rezygnował 1790¹⁵⁾.

Giedroic Kasper, ksiądz, kanonik Żmudzki, mian. pisarzem 22 Czerwca 1790 „*po rezygnacji Michała Chomińskiego*“¹⁶⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej.

szalkiem nadwornym“³⁾. Rezygnował 1787⁴⁾; zmarł 7 Marca 1790⁵⁾.

Sulistrowski Aloizy, podstoli lit., mian. pisarzem 24 Grudnia 1787 „*po rezygnacji Ignacego Morawskiego*“⁶⁾. Rezygnował 1791⁷⁾; zmarł 1796⁸⁾.

Mirski Stanisław Wojciech, szambelan królewski, mian. pisarzem 10 Stycznia 1791 „*po rezygnacji Aloizego Sulistrowskiego*“¹²⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; zmarł 1815¹³⁾.

1) M. Lit. Ks. Spraw Publ. 21. f. 26. d. 22.

2) Kossakowski. Monografie I. 170.

3) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 618.

4) Z nominacji następcy.

5) Gazeta Warszawska 1790. Nr. 12.

6) M. Lit. Ks. Spraw Publ. 34. f. 140.

7) Z nominacji następcy.

8) Żychliński. Złota księga V. 323.

9) M. Lit. Ks. Spraw Publ. 30. f. 85.

10) Gazeta Warszawska 1787. Nr. 53, supplem.

11) Biblioteka Warszawska 1865. IV. f. 322.

12) M. Lit. Ks. Spraw Publ. 34. f. 784.

13) Żychliński. Złota księga IV. 191.

14) M. Lit. Ks. Spraw Publ. 34. f. 272.

15) Z nominacji następcy.

16) M. Lit. Ks. Spraw Publ. 34. f. 719.

Przeździecki Michał, mian. pisarzem w Październiku 1777. Zaraz rezygnował¹⁾; zmarł 1799²⁾.

Morykoni Benedykt, star. Piński, mian. pisarzem 10 Października 1777 „*po rezygnacji Michała Przeździeckiego*“³⁾; pozostał pisarzem do upadku Rzeczypospolitej⁴⁾.

Dzieduszycki Antoni, mian. pisarzem 23 Maja 1781 „*po Tyszkiewicz, który został referendarzem*“⁵⁾. Był pisarzem do upadku Rzeczypospolitej; zmarł 11 Grudnia 1817⁶⁾.

1) Z nominacji następcy i M. Lit. Ks. Spr. Publ. 25. f. 236.

2) Kossakowski. Monografie II. 257.

3) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 24. d. 108.

4) Wspomniany jeszcze 1794 (Koresp. Kraj. i Zagr. 1794. Nr. 39, 41).

5) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 138.

6) Dzieduszycki. Kronika Domowa. Lwów 1865. 403—4. — Młyni lub wątpliwi pisarze litewscy: **Fedor Borysowicz**, pisarz 1491 (Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 231, dokument fałszywy); — **Grzegorz Fiedkonis**, h. Wadwicz, dziedziec Birż, sekretarz, zmarł 1492 (Icones Radivilliana Tab. 5. Żychliński III. 152 itd.); — **Wojciech z Brudzewa**, sekretarz 1494 (Gołombowski. Dzieje Polski II. 390); — **Jan Busin**, sekretarz 1501 (Tamże III. 445. Może Sapięha?); — **Hleb Jesman**, pisarz 1543 (Niesiecki IV. 490. Był diakiem; patrz wyżej str. 266); — **Jan Oleksiewicz**, pisarz 1555 (Niesiecki VII. 84); — **Łukasz Haraburda**, pisarz w. ks. lit. 1557 (Niesiecki IV. 341. Był diakiem; patrz wyżej str. 266); — **Marcin Wołodkowicz**, pisarz w. ks. lit. 1559 (Niesiecki IX. 412. Hylzen. Inflanty 106. Był diakiem; patrz wyżej str. 266); — **Jerzy Zenowicz**, pisarz w. ks. lit. (Niesiecki X. 171); — **Stanisław Naruszewicz** 1622 (Kosiński. Przewodnik herald. III. 262 i 265); — **Piotr Kaźmierz Wiażewicz** (Bartoszewicz. Bibl. Warsz. 1865. IV. 319. Był stolnikiem Mścisławskim, pisarzem i dworzanninem królewskim 1632—1635. Akt. Zap. Ross. V. 20. Vol. leg. III. 741 i 907); — **Władysław Silnicki**, suffragan Wileński i biskup Tarnopolitański (Bartoszewicz. Bibl. Warsz. 1865. IV. 320, na zasadzie, że testament Koniecpolskiego 1682 r. podpisał: „*Wł. Silnicki, suffragan Wileński, p. w. ks. lit.*“). Pamiętniki o Koniecpolskich, str. 389); — **Emanuel Brzostowski**, pisarz w. ks. lit., zmarł 1689 (Wiadomość genealogiczna o domie Brzostowskich 1776. Kossakowski. Monografie I. 19); — **Krzysztof Zawisza**, star. Miński, pisarz (?) 1699 (Vol. leg. VI. 40); — **Tarusa**, „pisarz w. ks. lit.“, zmarł w Marcu 1737 (Gazety Polskie 1737. Nr. 14. Musiał być pisarzem skarbowym albo wojskowym); — **Mikołaj Morawski**, „generał-major i pisarz w. lit.“, zmarł 10 Czerwca 1811 (Kurjer Litewski 1811. Nr. 66, dod. i 1812. Nr. 12, dod. Był pisarzem wojskowym. Koresp. Kraj. i Zagr. 1794. Nr. 39 i 41).

Pisarze polni.

Pisarz polny (notarius campestris, Feldschreiber albo Feldnotarius, notaire de camp) ustanowionym był (zdaje się podczas sejmu lubelskiego) do przeglądu i spisywania żołnierzy i koni i do wyliczania żołdu wojsku. W XVIII wieku służba ta została nieco zmienioną; pisarz polny podpisywał wykaz całego wojska dla wiadomości podskarbiech i sejmu, aby żołd odpowiedni mógł być naznaczonym¹⁾. Pierwiastkowo pisarz polny zwał się czasami „pisarzem hetmańskim“.

Żuk Franciszek, mian. pisarzem polnym 21 Lipca 1569²⁾; otrzymuje przywilej na zamek w Połocku 1571³⁾. Żył jeszcze w Grudniu 1573⁴⁾.

Stabrowski Wojciech, ciwun Uźwentski, mian. „na nowy urząd pisarza polnego“ 1 Października 1579⁵⁾. Poprzednio (1574) był „pisarzem polnym Inflantskim“⁶⁾.

Lacki Teodor, pisarz polny już 1607⁷⁾; umarł 1611⁸⁾.

Piasecki Hieronim (Jarosz), star. Gieranoński⁹⁾, mian. pisarzem polnym 27 Lipca 1611¹⁰⁾; umarł 1630¹¹⁾.

Gosiewski Korwin Aleksander, wojewoda Smoleński, mian. jednocześnie pisarzem polnym 12 Lipca 1630 „po śmierci Jarosza Piaseckiego, i z pozostawieniem przy województwie Smoleńskim“¹²⁾; umarł w Kwietniu 1639¹³⁾.

¹⁾ Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 66.

²⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 10. f. 47. d. 48. W następnym roku występuje jako „pisarz hetmański“ (Tamże Ks. Zap. 49. f. 71).

³⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 52. f. 355 odw.

⁴⁾ Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 192.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 65. f. 2.

⁶⁾ Orzelski. Dzieje. Tom wstępny f. 148. Według Niesieckiego (VIII. 474) miał już być pisarzem polnym 1573.

⁷⁾ Volum. legum II. f. 1638.

⁸⁾ Już nie żył podczas sejmu 1611 r. (Volum. legum III. f. 44).

⁹⁾ 1607 (Volum. legum II. f. 1638).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 89. f. 321.

¹¹⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1629 (Volum. legum III. 621).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 595.

¹³⁾ Radziwiłł I. 403—404. Jako wojewoda Smoleński i pisarz polny występował jeszcze 1637 (Akt. Zap. Ross. V. f. 27).

Sapieha Mikołaj Krzysztof, star. Wilkijski, mian. pisarzem polnym prawdopodobnie 24 Maja 1639¹⁾; umarł 2 Czerwca 1639²⁾.

Wołowicz Władysław, chorąży Trocki, mian. pisarzem polnym w Czerwcu 1639 „po Sapieże“³⁾; został kasztelanem Smoleńskim 21 Kwietnia 1653⁴⁾.

Frąckiewicz-Radzimiński Matyjasz Michał, star. Mozyrski, mian. pisarzem polnym 21 Kwietnia 1653 „po Władysławie Wołowiczu“⁵⁾; zginął w bitwie z Moskwą pod Ciecierzycami 24 Sierpnia 1654⁶⁾.

Polubiński książę Aleksander Hilary, podstoli, mian. pisarzem polnym prawdopodobnie we Wrześniu 1654⁷⁾; został star. Żmudzkiem w Lipcu 1668⁸⁾. Jednak akt abdykacji Jana Kaźmierza we Wrześniu 1668 podpisał jako pisarz polny⁹⁾; nadto w Maju 1669 występuje jako „były pisarz polny“¹⁰⁾.

Ogiński książę Jan, marszałek Wolkowyski, mian. pisarzem polnym we Wrześniu 1668¹¹⁾; został wojewodą Mścisławskim w Grudniu 1672¹²⁾.

Kryszpin-Kirszensztein Michał Antoni, generał artylerii lit., mian. pisarzem polnym 1673¹³⁾; wspomniany jeszcze 1678¹⁴⁾. Rezygnował¹⁵⁾.

Kryszpin-Kirszensztein Andrzej Kaźmierz, pisarz polny już 1690¹⁶⁾. Jednocześnie mian. 1695 wojewodą Witebskim¹⁷⁾; z obydwojema tytułami podpisał 1697 elekcję Augusta II¹⁸⁾. Złożył pisarstwo polne 1698.

¹⁾ W dniu tym po Gosiewskim rozdawano urzędy (Radziwiłł I. 404).

²⁾ Radziwiłł I. 405.

³⁾ Tamże.

⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 127. f. 488.

⁵⁾ Tamże f. 487.

⁶⁾ Grabowski. Ojczyście spominki. Kraków 1845. I. 124.

⁷⁾ Występuje już w tym roku (Medeksza. Pamiętnik f. 1) i 1655 (Vol. leg. IV. f. 501).

⁸⁾ Chrapowicki. Dyaryusz 46.

⁹⁾ Vol. leg. IV. 1018 i 1022.

¹⁰⁾ Tamże V. f. 37.

¹¹⁾ Abdykację Jana Kaźmierza podpisał jako marsz. Wolkowyski (Vol. leg. IV. 1023), elekcję Michała Korybuta jako pisarz polny (Tamże V. 37).

¹²⁾ Dyaryusz Chrapowickiego 330.

¹³⁾ Podpisał 1674 elekcję Jana III (Vol. leg. V. f. 281).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 154. f. 757.

¹⁵⁾ W Grudniu 1705 występuje Kryszpin, pisarz polny (Zaluski. Epistolae III. 748), a nie mógł to być Andrzej Kaźmierz, który umarł 1704 wdą Witebskim.

¹⁶⁾ Vol. leg. V. f. 773.

¹⁷⁾ Patrz wyżej str. 89.

¹⁸⁾ Vol. leg. V. f. 931.

Sapieha Michał Józef, strażnik lit., mian. pisarzem polnym 25 Czerwca 1698 „*po Kryszpinie*“¹⁾; pozostając pisarzem polnym, został wojewodą Podlaskim 19 Czerwca 1728²⁾. Otrzymuje 3 Lipca 1729 przywilej na zrzeczenie się pisarstwa polnego „*na kogo zechce*“³⁾. Nareszcie 15 Marca 1730 Michał Sapieha, wojewoda Podlaski, „*ceduje pisarstwo polne na osobę Karola Sapiehy, wojewodzica Brzeskiego*“; król przyznaje cessyję 1 Września 1730⁴⁾.

Sapieha Karol, wojewodzie Brzeski, mian. pisarzem polnym 1 Września 1730 „*po rezygnacyi Michała Sapiehy*“⁵⁾; został wojewodą Brzeskim 20 Czerwca 1748⁶⁾.

Ogiński książę Michał Kazmierz, cześnik, mian. pisarzem polnym 20 Czerwca 1748 „*po Karolu Sapieże*“⁷⁾; został wojewodą Wileńskim 4 Grudnia 1764⁸⁾.

Sosnowski Józef, pisarz wielki lit., star. Brzeski, mian. pisarzem polnym 11 Grudnia 1764 „*po Michale Ogińskim*“⁹⁾; został wojewodą Smoleńskim 20 Lutego 1771¹⁰⁾.

Plater Józef Wincenty, star. Brzeski, mian. pisarzem polnym 25 Lutego 1771 „*po Józefie Sosnowskim*“¹¹⁾. Rezygnował 1783¹²⁾; później kasztelan Trocki.

Wielhorski Jerzy, star. Kamieniecki, mian. pisarzem polnym 4 Listopada 1783 „*po rezygnacyi Józefa Platera*“¹³⁾. Rezygnował 1790¹⁴⁾; umarł 1809¹⁵⁾.

Gielgud Michał, mian. pisarzem polnym 7 Lipca 1790 „*po re-*

1) M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 419. Załuski (II. 592) ma datę 14 Lipca 1698. W Vol. leg. występuje 1699 (V. 57, 65) — 1726 (VI. 493).

2) Metr. Koronna Sigil. Ks. 20. f. 237 (Bleszyński).

3) M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 345.

4) Tamże Ks. 166. f. 74.

5) Tamże f. 72.

6) Tamże Ks. 176. f. 70.

7) Tamże f. 71.

8) Tamże Ks. 184. f. 1.

9) Tamże Ks. 188. f. 1.

10) Tamże f. 117. d. 289.

11) Tamże f. 118. d. 290.

12) Z nominacyi następcy.

13) M. Lit. Ks. Spraw Publ. 30. f. 609.

14) Z nominacyi następcy.

15) Kurjer Litewski 1809. Nr. 42, dod.

zygnacyi Jerzego Wielhorskiego“¹⁾; został marszałkiem nadwornym 20 Lipca 1793²⁾.

Kossakowski Michał, podkomorzy Kowieński, szef regimentu wojsk lit., mian. pisarzem polnym wojsk lit. 13 Stycznia 1794³⁾; po trzecim rozbiornie marszałek Kowieński⁴⁾.

Piwniczowie.

Piwniczy albo piwniczny (Kellermeister), czasami zwany także „*podeczasym nadwornym*“, na dostojnika w Litwie podniesiony, powinien być mieć dogład nad piwnicą królewską. Sam tytuł jednak nosząc, żadnych w rzeczywistości obowiązków nie pełnił.

Wieszeniewicz Stefan, piwniczny 1549⁵⁾.

Pierzchliński Jarosz, piwniczny lit. 1620⁶⁾.

Jarocki, piwniczny 1624⁷⁾.

Roguski Jakób, piwniczny dworu 1634⁸⁾.

Pierzchliński Stefan, piwniczny lit. 1635⁹⁾.

Szumlański Kazmierz, piwniczny lit. 1678¹⁰⁾.

Pietraszkiewicz Adam Jan, wojski Wilkomierski, piwniczny lit. 1685¹¹⁾.

Wilpiszewski, piwniczny lit.¹²⁾.

Ladziński Józef Jan, piwniczny lit. już 1694¹³⁾; umarł 1701¹⁴⁾.

1) M. Lit. Ks. Spraw Publ. 34. f. 729.

2) Tamże Ks. 36. Cz. I. f. 14.

3) Kossakowski. Monografje I. 168.

4) Tamże. — Mylnie występują jako pisarze polni lit.: **Sokoliński** 1625 (Kottlubaj. Galeryja Nieświeżska 100. Był pisarzem wielkim); — **Krzysztof Mikołaj Sapieha** 1631 (Niesiecki VIII. 265. Pisarz wielki); — **Zawisza** 1640 (Niesiecki I. 384. Pisarz wielki); — **Kotowicz** 1667 (Panowanie Jana Kazmierza, wyd. Raczyński. III. 97. Pisarz wielki); — **Jan Sapieha** † 1664 (Pam. Obuchowiczów 43 i inni. Był „*pisarzem polnym koronnym*“).

5) M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 94.

6) Tamże Ks. 93. f. 308.

7) Tamże Ks. 99. f. 62.

8) Tamże Ks. 110. f. 468.

9) Tamże Ks. 111. f. 209.

10) Volum. legum V. f. 631.

11) M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 499.

12) Wieladko. Heraldyka IV, art. „*Łyko*“.

13) M. Lit. Ks. Zap. 145. f. 169.

14) Z nominacyi następcy. Żył jeszcze 1700 (M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 621).

Szylański Bortkiewicz Jan, miecznik Mozyrski, mian. piwniczym lit. 20 Stycznia 1702 „*po śmierci Józefa Ladzińskiego*“¹⁾; z tytułem „piwniczego“ występuje jednak już 1699²⁾. Żył jeszcze 1739³⁾.

Piłsudski Franciszek, piwniczy lit. już 1762⁴⁾. Rezygnował 1790⁵⁾; umarł 2 Kwietnia 1791⁶⁾.

Piłsudski Ignacy, mian. piwniczym lit. w Marcu 1790 „*po rezygnacji Franciszka Piłsudskiego*“⁷⁾; ostatni.

Podczasowie.

Podczaszy (subpincerna, pocillator, Grossmundschenk, grand-échanson), w czasie ceremonialnych na dworze uroczystości, wprzód ich skosztowawszy, nalewał królowi napoje, które następnie cześniak podawał⁸⁾. Obie te czynności łączył podczaszy pierwiastkowo i często wówczas występuje z tytułem cześniaka⁹⁾.

Pierwotnie na Litwie podczaszy był pierwszym z urzędników dworskich, tak że do 1750 r. podczaszowie szli prosto na krzesła senatorskie¹⁰⁾. Za Władysława IV wyprzedzonym został przez podkomorzego; upadł w znaczeniu w XVIII wieku, gdyż po: sekretarzach, referendarzach, podkomorzym, pisarzach, chorążym, mieczniku, koniuszym, kuchmistrzowi i stolnikowi — następował dopiero podczaszy¹¹⁾.

Sudymontowicz Olechno, namiestnik Połocki i podczaszy 1466¹²⁾; został 1476 wojewodą Wileńskim i kanclerzem¹³⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 150. f. 225.

²⁾ Tamże Ks. 148. f. 48, 114 i 516.

³⁾ Kalendarz mniejszy jezuicki na r. 1740.

⁴⁾ Europ. geneal. Handbuch na r. 1763.

⁵⁾ Z nominacji następcy.

⁶⁾ Gazeta Warszawska 1791. Nr. 39, addyament.

⁷⁾ Tamże 1790. Nr. 19, supplement.

⁸⁾ Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 63.

⁹⁾ Patrz wyżej str. 213.

¹⁰⁾ Pierwszy Hieronim Radziwiłł w 1750 r. z podczaszego został tylko chorążym.

¹¹⁾ Patrz wyżej str. 200.

¹²⁾ Rusko Liwońskie Akty, str. 208. We wcześniejszych dokumentach występuje bez tytułu podczaszego.

¹³⁾ Patrz wyżej str. 72. Jeszcze 1475 jest „podczaszym i namiestnikiem Połockim“ (M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 14 i 15).

Hostki Senkowicz Bohdan, klucznik Łucki i „podczaszy króla Jegomości“ 1488¹⁾.

Holszański książę Aleksander Jurjewicz (niegdy krajczy), namiestnik Grodzieński i podczaszy 1489²⁾; został kasztelanem Wileńskim 1492³⁾.

Radziwiłłowicz (Radziwiłł) Mikołaj Mikołajewicz (niegdy krajczy), namiestnik Bielski i podczaszy już 1495⁴⁾; został wojewodą Trockim w Styczniu 1505⁵⁾.

Gasztold Olbracht Marcinowicz, namiestnik Nowogrodzki, jednocześnie mian. podczaszym prawdopodobnie w Styczniu 1505⁶⁾; ustąpił z namiestnictwa Nowogrodzkiego 1506⁷⁾. Podczaszym jest jeszcze 1508⁸⁾. Za udział w spisku Hlińskiego uwięziony w Lutym 1509⁹⁾ i pozbawiony urzędów; wypuszczonym został na wolność 10 Maja 1511¹⁰⁾.

Radziwiłł Jurij Mikołajewicz, podczaszy, namiestnik Merecki i Uteński już w Kwietniu 1510¹¹⁾. Jednocześnie 1511—1514 wojewoda Kijowski¹²⁾ i starosta Grodzieński. Podczaszym i starostą Grodzieńskim jest jeszcze w Lutym 1516¹³⁾; złożył podczaszostwo około 1517¹⁴⁾.

Radziwiłł Jan Mikołajewicz, wojewodzie Wileński, star. Bielski, dzierzawca Markowski i podczaszy już w Lipcu 1522¹⁵⁾. Jednocze-

¹⁾ Antonowicz. Hramoty Wel. Kn. Litowskich. Kijów 1868. f. 16.

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 23 odw.

³⁾ Patrz wyżej str. 78.

⁴⁾ 1495 (Wiszniewski. Pomniki IV. 100), 1496 (M. Lit. Ks. Zap. 6. f. 153). Z tymi tytułami występuje jeszcze 1503 (Tamże Ks. 5. f. 300).

⁵⁾ Patrz wyżej str. 57.

⁶⁾ Jest nim w Marcu 1505 (M. Lit. Ks. Zap. 1 i 2. f. 49, Ks. 6. f. 482 i Ks. 5. f. 307—310).

⁷⁾ Patrz wyżej str. 36.

⁸⁾ W Czerwcu 1508 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 212—213).

⁹⁾ Acta Tomiciana I. 31.

¹⁰⁾ Tamże II. 135.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 341 odw. i 369.

¹²⁾ Patrz wyżej str. 20.

¹³⁾ Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 53.

¹⁴⁾ Tylko star. Grodzieński 1518 (M. Lit. Ks. Zap. 10. f. 13 i 24).

¹⁵⁾ M. Lit. Zapisów Ks. 11. f. 62 i Ks. 12. f. 441. d. 723. Spraw Sądowych Ks. 4. f. 8 i 21/42.

śnie od 1535 starosta Żmudzki¹⁾, dzierżawca Wasiliszki²⁾; umarł w Styczniu 1542³⁾.

Chodkiewicz Hieronim Aleksandrowicz, mian. podczaszym 1542⁴⁾; został kasztelanem Trockim 1544⁵⁾.

Radziwiłł książę Mikołaj Jurjewicz, mian. podczaszym 1544⁶⁾. Pozostając podczaszym, mian. w Grudniu 1550 wojewodą Trockim⁷⁾; złożył podczaszostwo w Maju 1551⁸⁾.

Kieżgajło Stanisław Mikołajewicz, stolnik, mian. podczaszym 1551⁹⁾. Jednocześnie pozostał stolnikiem, który urząd złożył 1552¹⁰⁾; umarł 1554¹¹⁾.

Kiszka Mikołaj Piotrowicz, krajezy, mian. podczaszym 1555¹²⁾; został wojewodą Podlaskim 2 Maja 1569¹³⁾.

Radziwiłł książę Krzysztof Mikołaj, krajezy, mian. podczaszym w Maju lub Czerwcu 1569¹⁴⁾. Jednocześnie od 1572 hetman polny¹⁵⁾; został kasztelanem Trockim 16 Października 1579¹⁶⁾.

Kiszka Jan Stanisławowicz, krajezy, mian. starostą Żmudzkiem

¹⁾ Patrz wyżej str. 92.

²⁾ Jako star. Żmudzki, podczaszy i dzierżawca Wasiliszki występuje jeszcze w Grudniu 1541 (M. Lit. Ks. Zap. 28. f. 72—74).

³⁾ Strykowski. Kronika II. 399.

⁴⁾ Tamże. Występuje 1544 (Baliński. Hist. miasta Wilna II. 63).

⁵⁾ Strykowski II. 400.

⁶⁾ Tamże. Występuje 1547 (Vol. leg. I. f. 589).

⁷⁾ Patrz wyżej str. 59. Jako wda Trocki i podczaszy występuje w Marcu i Kwietniu 1551 (Baliński. Pisma historyczne II. 199, 201, 209).

⁸⁾ Już 2 Czerwca 1551 jest tylko wdą Trockim (Baliński II. 255).

⁹⁾ Podczaszym i stolnikiem jest już w Grudniu 1551 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 24. f. 117).

¹⁰⁾ W Grudniu 1552 jest już tylko podczaszym (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 33. f. 906).

¹¹⁾ Występuje jeszcze w Styczniu 1554 (M. Lit. Ks. Zap. 35. f. 160. d. 117 i Daniłowicz. Skarbiec Nr. 2353). Według Icones Radivil. (Tab. 61) umarł 18 Stycznia 1554 (?).

¹²⁾ Jest nim 1 Marca 1556 (M. Lit. Ks. Zap. 34. f. 510).

¹³⁾ Patrz wyżej str. 43. Jeszcze 1568 występuje jako podczaszy (Zbiór dawn. dypl. i akt. Wilno I. 113).

¹⁴⁾ Między 2 Maja a 20 Czerwca. Krajczym po nim mian. 20 Czerwca 1569 Kiszka (Patrz wyżej str. 227).

¹⁵⁾ Patrz wyżej str. 155.

¹⁶⁾ Patrz wyżej str. 65.

w Październiku 1579¹⁾, a niezawodnie jednocześnie i podczaszym²⁾; został kasztelanem Wileńskim w Styczniu 1588³⁾.

Ostrogski książę Konstanty Konstantynowicz, krajezy, mian. podczaszym na początku 1588 r.⁴⁾; umarł w Kwietniu 1588⁵⁾.

Sapieha Andrzej Pawłowicz, ze stolnika, „którego urzędu nie przyjął“, mian. podczaszym 10 Maja 1588 „po książęciu Konstantym Ostrogskim, od którego już byliśmy wzięli krajeztwo i uczynili podczaszym“⁶⁾; został kasztelanem Mińskim 14 Maja 1592⁷⁾.

Dorohostajski Krzysztof Mikołajewicz, krajezy, mian. podczaszym 1 (?) Maja 1592 „po Andrzeju Sapieże“⁸⁾; został marszałkiem nadwornym w Maju 1596⁹⁾.

Chodkiewicz Jan Karol, mian. podczaszym 27 Maja 1596 „po Krzysztofie Dorohostajskim“¹⁰⁾; został star. Żmudzkiem 19 Lipca 1599¹¹⁾.

Radziwiłł książę Janusz, wojewodzie Wileński, mian. podczaszym 1599¹²⁾; został kasztelanem Wileńskim 1619¹³⁾.

Wojna Andrzej, krajezy, mian. podczaszym 1 Czerwca 1620 „po ks. Januszu Radziwille, który został kasztelanem Wileńskim“¹⁴⁾; umarł 1630 (?)¹⁵⁾.

Wiesiołowski Mikołaj, krajezy, mian. podczaszym 1630¹⁶⁾; został kasztelanem Żmudzkiem 14 Marca 1633¹⁷⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 93.

²⁾ Z tytułem podczaszego występuje 1581 (Bartoszewicz. Bibl. Warsz. 1863. I. 535, z Metr. Kor. Ks. 123. f. 883), 1583 (Arch. Sborn. dokum. Wilno IV. 267. Karczewski. Replika, str. 114). Krajczym po nim już w Lutym 1580 książę Ostrogski (Patrz wyżej str. 227).

³⁾ Patrz wyżej str. 80.

⁴⁾ Patrz wyżej str. 227.

⁵⁾ Z nominacyi następcy.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 74. f. 346 i Ks. 73. f. 335.

⁷⁾ Tamże Ks. 76. d. 292.

⁸⁾ Tamże Ks. 78. f. 73.

⁹⁾ Jeszcze 19 Maja 1596 jest podczaszym (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 71. d. 93).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 83. d. 87 i Ks. 84. d. 78.

¹¹⁾ Tamże Ks. 86. f. 80.

¹²⁾ Icones Radivil. Tab. 44.

¹³⁾ Patrz wyżej str. 80.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 337. d. 269.

¹⁵⁾ Wspomniany 1622 (M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 269).

¹⁶⁾ Krajczym po nim 13 Lipca 1630 mian. Radziwiłł (Patrz wyżej str. 228).

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 106. f. 380.

Sapieha Krzysztof, krajeży, mian. podczaszym 8 Marca 1633 „po *Mikołaju Wiesiołowskim*“¹⁾; umarł 27 Listopada 1637²⁾.

Radziwiłł książę Zygmunt Karol, kawaler Maltański, krajeży, mian. podczaszym 22 Lutego 1638 „po *śmierci Krzysztofa Sapiehy*“³⁾; został wojewodą Nowogrodzkim w Lipcu 1642⁴⁾.

Tryzna Gedeon Michał, krajeży, mian. podczaszym 1642⁵⁾; został podskarbisem ziemskim 5 Kwietnia 1644⁶⁾.

Tyszkiewicz Kaźmierz, krajeży, mian. podczaszym 12 Kwietnia 1644 „po *Tryznie*“⁷⁾; umarł 3 Października 1652⁸⁾.

Radziwiłł książę Michał Karol, krajeży, mian. podczaszym 4 Stycznia 1653 „po *śmierci Kaźmierza Tyszkiewicza*“⁹⁾; umarł 1656¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Michał Kaźmierz, krajeży, star. Upitski, mian. podczaszym 16 Sierpnia 1656 „po *śmierci księcia Michała Radziwiłła*“¹¹⁾; został kasztelanem Wileńskim 18 Lipca 1661¹²⁾.

Potocki Krzysztof, krajeży, mian. podczaszym 1661¹³⁾; umarł 1675¹⁴⁾.

Dolski książę Jan Karol, krajeży, mian. podczaszym 3 Lutego 1676 „po *śmierci Krzysztofa Potockiego*“¹⁵⁾; został marszałkiem nadwornym 22 Czerwca 1685¹⁶⁾.

Radziwiłł książę Jerzy Józef, mian. podczaszym 8 Czerwca 1686

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 109. f. 30.

²⁾ Starowolski. Monumenta f. 837, nazywając go mylnie cześnikiem. Że był podczaszym, a nie cześnikiem, widać z nominacji następcy. Jako podczaszy występuje pod r. 1634 (Vol. leg. III. f. 833. Akt. Wil. Arch. Komiss. II. 168).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 126.

⁴⁾ Radziwiłł II. 75.

⁵⁾ Patrz wyżej str. 228.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 538.

⁷⁾ Tamże f. 547.

⁸⁾ Radziwiłł II. 482.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 128. f. 70 i 197.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy. Mylnie więc Icones Radivil. Tab. 79 każą mu zostać chorążym 1656 i umrzeć dopiero 1666.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 40.

¹²⁾ Patrz wyżej str. 81.

¹³⁾ Krajeżym po nim mian. 22 Lipca 1661 Sapieha (Patrz wyżej str. 229).

¹⁴⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1674 (Vol. leg. V. f. 243, 281).

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 139. f. 45.

¹⁶⁾ Tamże Ks. 143, pod tą datą.

„po *Dolskim*“¹⁾; został wojewodą Trockim 31 Grudnia 1688 i umarł 3 Stycznia 1689²⁾.

Kryszpin-Kirszensztejn Marcin, podstoli, mian. podczaszym 1689³⁾; został kasztelanem Trockim 1 Października 1697⁴⁾.

Wiśniowiecki książę Janusz Antoni, star. Piński, mian. podczaszym 1 Października 1697 „po *Kryszpinie, który został kasztelanem Trockim*“⁵⁾; został marszałkiem nadwornym 7 Sierpnia 1699⁶⁾.

Czartoryski książę Kaźmierz, star. Krzemieniecki, mian. podczaszym 15 Sierpnia 1699 „po *ks. Januszu Wiśniowieckim*“⁷⁾; chwilowo z nominacji Stanisława Leszczyńskiego podskarbi wielki lit. 1707—1709⁸⁾; został podkanclerzym 1712⁹⁾.

Kryszpin-Kirszensztejn Jerzy, mian. podczaszym przez Leszczyńskiego 1707; ustąpił 1709¹⁰⁾. Później kasztelan Żmudzki.

Dönhoff Fryderyk Józef, pułkownik wojsk lit., mian. podczaszym 23 Kwietnia 1712 „po *Kaźmierzu ks. Czartoryskim, który został podkanclerzym*“¹¹⁾; umarł 1723¹²⁾.

Pocieł Aleksander, star. Rohaczewski, mian. podczaszym 24 Marca 1724 „po *śmierci Dönhoffa*“¹³⁾; został kasztelanem Witebskim 31 Marca 1739¹⁴⁾.

Radziwiłł książę Hieronim Floryjan, star. Przemyński, mian. pod-

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 142. f. 266.

²⁾ Patrz wyżej str. 60.

³⁾ Występuje dopiero 1693 (Zawisza 177), podstolim jednak już 1690 Ogiński (Tamże 23).

⁴⁾ Załuski. Epistolae histor. famil. II. 444.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 454.

⁶⁾ Tamże Ks. 148. f. 146.

⁷⁾ Tamże Ks. 150. f. 9.

⁸⁾ Patrz wyżej str. 188.

⁹⁾ Z nominacji następcy. Jeszcze 1710 jest podczaszym (Vol. leg. VI. f. 189, 200).

¹⁰⁾ Kryszpin podczaszy występuje u Zawiszy 1708 (f. 139) i 1709 (f. 142). Że to był Jerzy, objaśnia Niesiecki (V. 409). Bartoszewicz nazywa go Kaźmierzem (Tablice hist. Bibl. Warsz. 1863. I. 540). Z tytułem podczaszego występował jeszcze 1713 (Tamże).

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 4.

¹²⁾ X. Jan Franciszek Schol. Piar. „Pamięć serc wdzięcznych“, w rocznicę śmierci Konstancyi ze Słuszków Dönhoffowej. Warszawa 1724 r.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 161. f. 219.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 171. f. 881.

czasym 31 Marca 1739 „po Aleksandrze Pocięju“¹⁾; został chorążym wielkim 25 Sierpnia 1750²⁾.

Przeździecki Antoni, pisarz lit., mian. podczaszym 1 Września 1750 „po ks. Hieronimie Radziwille“³⁾; został referendarzem 7 Czerwca 1752⁴⁾.

Radziwiłł książę Karol Stanisław, wojewodzie Wileński, mian. podczaszym 7 Czerwca 1752 „po Antonim Przeździeckim“⁵⁾; został miecznikiem 23 Października 1752⁶⁾.

Masalski książę Kazimierz, oboźny lit., mian. podczaszym 23 Października 1752 „po ks. Karolu Stanisławie Radziwille“⁷⁾. Rezygnował 1756⁸⁾; żył jeszcze 1777 r.⁹⁾.

Masalski książę Jan, star. Radomski, mian. podczaszym 20 Grudnia 1756 „po rezygnacji Kazimierza Masalskiego“¹⁰⁾; umarł w Styczniu 1763¹¹⁾.

Potocki Joachim, star. Grzybowski, mian. podczaszym 3 Lutego 1763 „po śmierci Jana kn. Masalskiego“¹²⁾. Rezygnował 1780¹³⁾; umarł przed 1796¹⁴⁾.

Olizar Filip Nereusz, szambelan królewski, mian. podczaszym 30 Sierpnia 1780 „po rezygnacji Joachima Potockiego“¹⁵⁾; rezygnował 1794 (?)¹⁶⁾.

Kossakowski Józef, mian. podczaszym 1794 (?); ostatni. Żył jeszcze 1813¹⁷⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 883.

2) Tamże Ks. 176. f. 596.

3) Tamże f. 683.

4) Tamże f. 922.

5) Tamże f. 923.

6) Tamże Ks. 181. f. 4.

7) Tamże f. 5.

8) Z nominacji następcy.

9) „Informacja o kwestiach, które wojewodowie Nowogrodzcy w sprawie z domem X. Masalskich mieli“. Broszura 1777 r. f. 15.

10) M. Lit. Ks. Zap. 179. f. 668.

11) Kurjer Warszawski 1763. Nr. 10 i 11.

12) M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 948.

13) Z nominacji następcy.

14) Antoni J. Gawędy z przeszłości I. 304.

15) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 21. f. 655. d. 465.

16) Wymieniony jeszcze w Europ. geneal. Taschenbuch na rok 1794.

17) W spisie osób, majątki których uległy konfiskacie (Gazeta Korespondenta 1813. Nr. 90, dodatek) wymienieni: „podczaszy Józef K., byłych wojsk

Podkomorzowie.

Podkomorzy (succamerarius, archicammerarius, Grosskammerherr) był najwyższym, na pokojach królewskich, przełożonym; przestrzegał, aby wszystko z przystojnością urządzone było i aby pokojowi służbę swą należycie pełnili¹⁾. W XVIII wieku powstałi jeszcze „podkomorzowie królewscy“, zwykle „szambelanami“ zwani.

Rymkow Piotr, podkomorzy za króla Kazimierza IV²⁾.

Janowicz Piotr, podkomorzy królewski (sic), namiestnik Markowski 1493³⁾.

Radziwiłłowicz Piotr, podkomorzy, namiestnik Ejszyski 1496⁴⁾ do 1499⁵⁾; umarł 1500⁶⁾.

Narbutowicz Piotr, podkomorzy dworu w. ks. lit., podpisał testament króla Aleksandra w Lipcu 1506⁷⁾.

Dowojnowicz (Dowojna) Andrzej Jakubowicz, podkomorzy i namiestnik Ejszyski już 1508⁸⁾; umarł 1527⁹⁾.

polskich brygadyjer Józef hrabia K. i łowczy litewski Józef K.⁴⁾. Pierwszy będzie to zapewne Józef Ignacy Kossakowski (Kossakowski. Monografie I. 175). — Mylnie występują jako podczaszowie: **Mikołaj Radziwiłł** 1436 (Kotlubaj. Galeria Nieświeżska f. 25); — **Mikołaj Filipowski**, „podczaszy króla Aleksandra“ 1510 (M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 269. Musiał być podczaszym niższego stopnia); — **Maciej Petkowicz** w XVI w. (Niesiecki VII. 297. Tylko cześnik); — **Alfons Jodko Narkiewicz** za Zygmunta Augusta (Duńczewski. Herbarz I. 500); — **Ostafi Wołowicz** 1563 i książę **Andrzej Piotrowicz Masalski** 1564 mieli jako podczaszowie podpisać statuta litewskie (Bartoszewicz. Bibl. Warszawska 1863. I. 534); — **Jan Pac**, zmarły 1619 (Niesiecki VII. 221. Żychliński V. 203); — **Krzysztof Kiszka** (Icones Radivil. Tab. 93. Niesiecki V. 102. Radziwiłł II. 325. Był cześnikiem 1632—1636); — **Władysław Dorohostajski** (Radziwiłł II. 325, 377. Był cześnikiem 1636—1638); — **Antoni Jan Tyszkiewicz** (Niesiecki I. 384. IX. 180. Był cześnikiem 1639—40); — dwaj **Piłsudcy** w XVIII w. (Niesiecki. Herbarz. Dodatki X. 345—346. Byli piwniczymi).

1) Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 61.

2) M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 7.

3) Tamże f. 78 odw.

4) Tamże Ks. 6, str. 128, 142.

5) Vol. leg. I. f. 281. Daniłowicz Nr. 2111.

6) Icones Radivil. Tab. 7.

7) Acta Tomiciana I. Appendix f. 21. Daniłowicz. Skarbiec Nr. 2174. Baliński. Hist. miasta Wilna II. 210.

8) Akt. Wil. Arch. Komiss. II. f. 4. Podobno nawet już 1506 (M. Lit. Ks. Zap. 2. f. 120!). Oprócz tego wsp.: Ks. Zap. 2. f. 101 i 118, Vol. leg. I. f. 387 itd.

9) Z nominacji następcy. Wspomniany jeszcze 1524 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 4. f. 79 odw.).

Pac (Pacewicz) Mikołaj Jurjewicz, lowczy, mian. podkomorzym 6 Sierpnia 1527 „*po śmierci Andrzeja Jakubowicza Dowojnowicza*“¹⁾. Jako lowczy i podkomorzy występuje jeszcze w Sierpniu 1542²⁾; został wojewodą Podlaskim 1544³⁾.

Chodkiewicz Hryhory Aleksandrowicz, mian. podkomorzym 1544⁴⁾. Jednocześnie wojewoda Witebski 1554⁵⁾, Kijowski 1555⁶⁾; zostawszy kasztelanem Trockim, 16 Października 1559⁷⁾, złożył podkomorstwo⁸⁾.

Vacat 1559—1633.

Radziwiłł książę Janusz, kasztelan Trocki, mian. podkomorzym 10 Lutego 1633, „*który urząd wakuwał od Hryhorego Chodkiewicza, wojewody Kijowskiego*“⁹⁾; został hetmanem polnym 18 Kwietnia 1646¹⁰⁾.

Pac Feliks Jan (Szczęsny), stolnik, mian. podkomorzym 28 Kwietnia 1646¹¹⁾; piastował ten urząd przeszło pół wieku. Rezygnował dopiero 1698¹²⁾; żył jeszcze 1700¹³⁾.

Pac Jan Krzysztof, marszałek Wilkomierski, mian. podkomorzym 2 Lutego 1698 „*po dobrowolnej rezygnacji Feliksa Paca*“¹⁴⁾; zabyty 1702¹⁵⁾.

Dönhoff Bogusław Ernest, mian. podkomorzym 27 Czerwca 1702¹⁶⁾. Jednocześnie 1710—1725 generał artylerii lit.¹⁷⁾; umarł w Marcu 1734¹⁸⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 12. f. 651.

2) Tamże Ks. 28. f. 28 odw.

3) Patrz wyżej str. 42.

4) Strykowski II. 401. Występuje 1546 (M. Lit. Ks. Spr. Sad. 18. f. 30).

5) Patrz wyżej str. 87.

6) Patrz wyżej str. 20.

7) M. Lit. Ks. Zap. 38. f. 158.

8) Jeszcze 1558 jest podkomorzym i wdą Kijowskim (Antonowicz. Hramoty f. 79), a już 1560 jest tylko kaszt. Trockim (Opisanie Kiewo-Sofijskaho Sobora. Kijów 1825, dod., str. 26).

9) M. Lit. Ks. Zap. 106. f. 28.

10) Tamże Ks. 121. f. 135.

11) Radziwiłł II. 198.

12) Z nominacji następcy. Jako podkomorzy występuje jeszcze 1693 (M. Lit. Ks. Zap. 147. d. 215).

13) M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 830.

14) Tamże Ks. 149. f. 57.

15) Zawisza 214.

16) M. Lit. Ks. Zap. 150. f. 283.

17) Patrz wyżej str. 216.

18) Ranft. Genealogischer Archivarius 1734. f. 164.

Zawisza Ignacy, miecznik, mian. podkomorzym w Lipcu 1734 „*po śmierci Dönhoffa*“¹⁾; został marszałkiem nadwornym 1 Stycznia 1736²⁾.

Mniszech Jerzy August, lowczy koronny, mian. podkomorzym lit. 1 Stycznia 1736 „*po Ignacym Zawiszy*“³⁾; został marszałkiem nadwornym koronnym 20 Maja 1742⁴⁾.

Mniszech Jan Karol, lowczy koronny, mian. podkomorzym lit. 21 Maja 1742 „*po Jerzym Mniszechu, który został marsz. nadw. kor.*“⁵⁾; umarł 19 Września 1759⁶⁾.

Radziwiłł książę Stanisław, krajezy, mian. podkomorzym 20 Września 1759 „*po śmierci Jana Mniszcha*“⁷⁾. Rezygnował 17 Października 1779⁸⁾; umarł 22 Kwietnia 1787⁹⁾.

Radziwiłł książę Hieronim, ordynat Klecki, mian. podkomorzym 20 Listopada 1779 „*po rezygnacji ks. Stanisława Radziwiłła*“¹⁰⁾; umarł 18 Września 1786¹¹⁾.

Radziwiłł książę Maciej, mian. podkomorzym 16 Listopada 1786 „*po śmierci ks. Hieronima Radziwiłła*“¹²⁾; został kasztelanem Wileńskim 23 Grudnia 1790¹³⁾.

Soltan Stanisław, chorąży w. lit., mian. podkomorzym 24 Grudnia 1790 „*po ks. Macieju Radziwiłła*“¹⁴⁾; został marszałkiem nadwornym 19 Maja 1791¹⁵⁾.

Gutakowski Ludwik, poseł Orszański, mian. podkomorzym 19 Maja 1791 „*po Stanisławie Soltanie*“¹⁶⁾. Ostatni; umarł 1 Grudnia 1811¹⁷⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 168. f. 78.

2) Tamże Ks. 169. f. 241.

3) Tamże f. 242.

4) Metr. Koronna Ks. Sig. 26. f. 136 (Bleszyński 89).

5) M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 550.

6) Gazety współczesne.

7) M. Lit. Ks. Zap. 181. f. 644.

8) Tamże Ks. Spraw Publ. 25. f. 272.

9) Gazeta Warszawska 1787. Nr. 43 i Gazeta Wileńska 1787. Nr. 16.

10) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 21. f. 600. d. 428.

11) Gazeta Warszawska 1786. Nr. 77.

12) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 1221.

13) Tamże Ks. 34. f. 779.

14) Tamże Ks. 24. f. 729.

15) Tamże Ks. 34. f. 866.

16) Tamże f. 869.

17) Korespondent Warszawski 1811. Nr. 97. — Mylnie występują jako podkomorzowie wielcy litewscy: Jędrzej Limont za króla Aleksandra (Niesiecki

Podkoniuszowie.

Podkoniuszy (vice-praefectus stabuli, Hofstallmeister) miał dozór nad stajniami i stajennymi królewskimi.

Bobrownicki Stanisław, podkoniuszy lit. 1631¹⁾.

Odachowski Lew, podkoniuszy w. ks. lit. 1632²⁾.

Morsztyn Feliks, podkoniuszy lit. 1673³⁾—1683⁴⁾.

Gołuchowski Abraham, podkoniuszy lit.; umarł 1693⁵⁾.

Kaszowski Jan Teodor, podkoniuszy lit., został 1699 kasztelanem Czernichowskim niby „po śmierci Jana Proskiego“. Jednocześnie, 30 Kwietnia 1599, podkoniuszym lit. „po Janie Kaszowskim, który został kasztelanem Czernichowskim“, mianowany książ Jan Światopelk Czetwertyński⁶⁾. Obie te nominacje, gdy śmierć Proskiego nie sprawdziła się, zostały cofnięte⁷⁾, i Kaszowski umarł podkoniuszym 1713 r.⁸⁾.

Finkenstein Teofil Albert, pułkownik, mian. podkoniuszym lit. 18 Marca 1713 „po śmierci Jakóba (?) Kaszowskiego“⁹⁾; widać nie przyjął.

Biegański Jan Kazmierz, star. Starodubowski, mian. podkoniuszym 12 Marca (sic) 1713 „po śmierci Kaszowskiego“¹⁰⁾; rezygnował na początku 1717 r.¹¹⁾.

VI. 101); — Aleksander Chodkiewicz w XVI w. (Kossakowski. Monografje I. 43); — Janusz Sapieha † 1552 (Żychliński V. 311); — Mikołaj Radziwiłł w XVI w. (Icones Radivil. Tab. 32. Z łowczego wda Nowogrodzki 1579); — Dymitr Ogiński 1646 (Żychliński V. 182, 204); — Radziwiłł 1670 (Chrapowicki 198. Zamiast „podkanclerzy“); — Ludwik Pociąg 1699 (Vol. leg. VI, str. 24. Podkomorzy Brześciański); — Biegański 1717 (Vol. leg. VI, str. 198—199. Podkoniuszy); — Ignacy Strawiński 1775 (Vol. leg. VIII. f. 406/653. Podkoniuszy) itd.

1) M. Lit. Ks. Zap. 103. f. 309.

2) Volum. legum III. f. 770.

3) Załuski. Epistolae histor. famil. I. 470.

4) Dogiel. Codex dipl. V. 473.

5) Niesiecki IV. 477.

6) M. Lit. Ks. Zap. 149. f. 705.

7) Kossakowski. Monografje III. 170.

8) Z nominacji następcy.

9) M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 46.

10) Nominacja wpisana dwa razy: M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 641 i Ks. 159. f. 247.

11) Podkoniuszym jest jeszcze w Listopadzie 1716 (M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 881) i nawet na początku 1717 r. (Volum. legum VI. f. 383 i 384); od Lutego 1717 r. już tylko starostą Starodubowskim (M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 965, 1119).

Wyżycki Karol, mian. podkoniuszym lit. 1717¹⁾; został kasztelanem Wołyńskim 29 Listopada 1731²⁾.

Siedlnicki Karol, hrabia, mian. podkoniuszym lit. 5 Grudnia 1731 „po Wyżyckim, który został kaszt. Wołyńskim“³⁾; został podskarbin nadwornym koronnym 19 Lipca 1736⁴⁾.

Slizień Michał, star. Krewski, mian. podkoniuszym 24 Lipca 1736 „po Karolu Siedlnickim, który został podskarbin nadw. kor.“⁵⁾; umarł 11 Listopada 1760⁶⁾.

Wiążewicz Aleksander, vice-instygator lit., mian. podkoniuszym lit. 1760⁷⁾; umarł 1771⁸⁾.

Strawiński Ignacy, mian. podkoniuszym 1771⁹⁾; umarł 1787¹⁰⁾.

Kobyliński Antoni, mian. podkoniuszym 1787¹¹⁾; umarł 1790¹²⁾.

Bulharyn Paweł, podkomorzy Latyczowski¹³⁾, mian. podkoniuszym 1790¹⁴⁾, w tymże roku jest marszałkiem trybunału lit.¹⁵⁾; ostatni.

Podstolowie.

Podstoli (subdapifer, Untertruchsess, souspannetier), miał zastępować stolnika w czynności jego około królewskiego stołu. W rzeczywistości jednak sam tytuł nosił, żadnej czynności nie spełniając.

Pietrasz, podstoli za w. ks. Kazmierza¹⁶⁾.

1) Jest nim już 1717 (Volum. legum VI. f. 299), 1718 (Jarochoński. Teka Podoskiego VI. f. 92); wspomniany jeszcze 1730 (Tamże IV. 18).

2) Metr. Koronna Ks. Sigil. 22. f. 132 (Bleszyński).

3) M. Lit. Ks. Zap. 169. f. 628.

4) Metr. Koronna Ks. Sigil. 26. f. 23 (Bleszyński).

5) M. Lit. Ks. Zap. 169. f. 615.

6) Żychliński. Złota księga IV. 300.

7) Europ. geneal. Handbuch 1763, 1768.

8) Wspomniany jeszcze w Europ. geneal. Handbuch na r. 1770.

9) Europ. geneal. Handbuch r. 1774 i następne.

10) Wspomniany jeszcze w Europ. geneal. Handbuch na r. 1788.

11) Europ. geneal. Handbuch 1790.

12) Wspomniany jeszcze w Europ. geneal. Handbuch na r. 1790.

13) Wieladko. Heraldyka II. 766.

14) Europ. geneal. Handbuch na r. 1794.

15) Suppl. do Gazety Warszawskiej 1790. Nr. 84. — Mylnie nazwany podkoniuszym lit.: Fryderyk Dönhoff (Niesiecki VII. 383. Był podczaszym).

16) M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 71.

Moniwidowicz (Moniwid) Wojciech (Janowicz), namiestnik Nowogrodzki i podstoli 1475 r.¹⁾; umarł w tymże 1475 r.²⁾.

Zabrzeziński Stanisław Janowicz, podstoli już 1487³⁾. Jednocześnie namiestnik Brasławski 1500⁴⁾; złożył podstolostwo i został marszałkiem hospodarskim 1501⁵⁾.

Hliński książę Wasil Lwowicz, namiestnik Wasiliszski i podstoli 1503⁶⁾. Jednocześnie od 1506 starosta Brzeski⁷⁾. Oba te urzędy zajmował jeszcze 1507⁸⁾; zbiegł do Moskwy 1508.

Zawiszyc Jan, dzierżawca Żyżmorski, mian. podstolim 18 Sierpnia 1519⁹⁾; żył jeszcze 1524¹⁰⁾.

Ciechanowiecki Nikodem Janowicz¹¹⁾, podstoli królewski i dzierżawca Krewski już w Styczniu 1536¹²⁾. Pozostając podstolim, z dzierżawcy Krewskiego już 1538 starostą Mielnickim¹³⁾. Oba te urzędy piastował jeszcze w Grudniu 1541¹⁴⁾; został stolnikiem 1542¹⁵⁾.

Pac Stanisław Mikołajewicz, wojewodzie Podlaski¹⁶⁾, mian. podstolim na początku 1552 r.¹⁷⁾; został wojewodą Witebskim 16 Marca 1566¹⁸⁾.

Chodkiewicz Andrzej Hryhorowicz, kasztelan Wileński, mian. podstolim; umarł 1575¹⁹⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 30.

²⁾ Długosz VI. 600.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 4. f. 37. Następnie wspomniany 1495 (Tamże Ks. 6. f. 121), 1498 (Tamże Ks. 5. f. 71 i 72).

⁴⁾ 1500 Października 20 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 105 odw.).

⁵⁾ Już tylko marszałkiem 1501 Listopada 10 (Danilowicz Nr. 2141), 1503 (M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 121).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 5. f. 121 i 300 i Ks. 6. f. 436.

⁷⁾ Patrz wyżej str. 9.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 8. f. 154, 226, 262, 263 odw., 278 odw. itd.

⁹⁾ Tamże Ks. 11. f. 55. d. 72.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 12. f. 180.

¹¹⁾ 1532 występuje bez tytułów (M. Lit. Ks. Zap. 17. f. 118).

¹²⁾ Hildebrand. Rukopisn. Otdielenie Wilens. Publ. Bibl., str. 90. W tymże roku wsp. Akt. Zap. Ross. II. f. 253.

¹³⁾ Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. f. 90. M. Lit. Ks. Zap. 20. f. 225. d. 169.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 28. f. 51—52, 72 i 74.

¹⁵⁾ Jest nim 1544 (Baliński. Hist. m. Wilna II. 64).

¹⁶⁾ Jeszcze w Grudniu 1551 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 27. f. 212 odw.).

¹⁷⁾ Już w Maju 1552 (M. Lit. Ks. Zap. 37. f. 10 odw.).

¹⁸⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 44. f. 162. Jako podstoli występuje jeszcze w Grudniu 1561 (Tamże Ks. 46. f. 148 odw.).

¹⁹⁾ Opisanie trumien Chodkiewiczowskich w Supraślu (Kossakowski. Monografje III, dod., str. 6. Pamiętnik Jewłaszewskiego. Warszawa 1860, str. 25. Niesiecki III. 51).

Zenowicz Jan Jurjewicz, mian. podstolim 18 Lipca 1576¹⁾; został kasztelanem Witebskim 20 Listopada 1594²⁾.

Wolski Krzysztof, ciwun Żmudzki, mian. podstolim 24 Maja 1595 „po Janie Zenowiczu, który został kasztelanem Witebskim³⁾”; umarł 1600⁴⁾.

Wiesiołowski Krzysztof, marszałkowicz nadworny, mian. podstolim 1 Grudnia 1600 „po śmierci Krzysztofa Wolskiego⁵⁾”; został stolnikiem 26 Czerwca 1604⁶⁾.

Hlebowicz Mikołaj Janowicz, star. Onikszteński, mian. podstolim 11 Marca 1605 „po Wiesiołowskim⁷⁾”; został wojewodą Smoleńskim 11 Sierpnia 1611⁸⁾.

Sapieha Jan Stanisław, cubicularius regis, mian. podstolim 11 Grudnia 1611 „po Mikołaju Hlebowiczu⁹⁾”; został marszałkiem nadwornym w lecie 1617 r.¹⁰⁾.

Chodkiewicz Jan Hieronim Hieronimowicz, mian. podstolim 1617¹¹⁾; umarł 1618.

Sapieha Aleksander Kaźmierz, mian. podstolim 1618¹²⁾; umarł w Padwie 30 Listopada 1619¹³⁾.

Sapieha Krzysztof Mikołajewicz, mian. podstolim prawdopodobnie 1620¹⁴⁾; został stolnikiem 17 Lipca 1630¹⁵⁾.

Sapieha Krzysztof Mikołaj, wojewodzie Wileński, mian. podstolim 27 Sierpnia 1630 „po Krzysztofie Sapieże, który został stolnikiem¹⁶⁾”; został pisarzem 10 Marca 1631¹⁷⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 56. f. 51 i Ks. 58. f. 13.

²⁾ Tamże Ks. 77. f. 625.

³⁾ Tamże Ks. 76. f. 654.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 86. d. 217.

⁶⁾ Tamże d. 538.

⁷⁾ Tamże d. 656.

⁸⁾ Tamże Ks. 89. d. 344.

⁹⁾ Tamże d. 426.

¹⁰⁾ Patrz wyżej str. 180. Jeszcze w Styczniu 1617 jest podstolim (M. Lit. Ks. Zap. 93. d. 119 i 123).

¹¹⁾ Jest nim już w tym roku (M. Lit. Ks. Zap. 115. d. 68 i 72).

¹²⁾ Jest nim w Grudniu 1618 (M. Lit. Ks. Zap. 95. f. 70).

¹³⁾ Nadgrobek (Starowski. Monumenta f. 807), na którym mylnie nazwany „dapifer“.

¹⁴⁾ Jest nim 1623 (Vol. leg. III. f. 454).

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 416. d. 599.

¹⁶⁾ Tamże f. 423 odw. d. 611.

¹⁷⁾ Tamże Ks. 98. d. 75. f. 81.

Tryzna Gedeon Michał, mian. podstolim 21 Marca 1631 „*po Krzysztofie Sapięże*“¹⁾; został stolnikiem 19 Sierpnia 1631²⁾.

Wojna Piotr Andrejewicz, star. Wołkowyski, mian. podstolim 30 Października 1631 „*po Gedeonie Michale Tryznie*“³⁾; umarł w Marcu 1633⁴⁾.

Tyszkiewicz Kaźmierz, wojewodzie Miński, mian. podstolim 15 Marca 1633 „*po śmierci Piotra Wojny*“⁵⁾; został stolnikiem 1638⁶⁾.

Tryzna Paweł Piotr, oboźny, mian. podstolim 1638⁷⁾; umarł 15 Maja 1639⁸⁾.

Hlebowicz Jerzy Karol, star. Onikszteński i Radoszkowski, mian. podstolim 27 Czerwca 1639 „*po śmierci Piotra Tryzny*“⁹⁾; został wojewodą Smoleńskim 19 Lutego 1643¹⁰⁾.

Zyzemski książ Aleksander, cześnik, mian. podstolim 1643¹¹⁾; umarł w Kwietniu 1645¹²⁾.

Sapieha Paweł, oboźny, mian. podstolim 20 Kwietnia 1645 „*po śmierci Aleksandra Zyzemskiego*“¹³⁾; został wojewodą Witebskim 18 Października 1646¹⁴⁾.

Potocki Krzysztof, cześnik, mian. podstolim 3 Listopada 1646¹⁵⁾; został stolnikiem 12 Stycznia 1653¹⁶⁾.

Lacki Teodor, ciwun Berźniański, mian. podstolim 5 Stycznia 1653¹⁷⁾; został marszałkiem nadwornym w Marcu lub Kwietniu 1654¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 730.

²⁾ Tamże Ks. 104. f. 157.

³⁾ Tamże f. 165.

⁴⁾ Radziwiłł I. 148.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 110. f. 28.

⁶⁾ Jest nim 1639 (Dogiel. Codex dipl. V. 409).

⁷⁾ Patrz wyżej str. 247.

⁸⁾ Nadgrobek (Starowolski. Monumenta f. 147), gdzie mylnie nazwany stolnikiem, dapifer.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 113. f. 270.

¹⁰⁾ Radziwiłł II. 88—89.

¹¹⁾ Cześnikiem już w Kwietniu 1643 Pac (Patrz wyżej str. 210).

¹²⁾ Radziwiłł II. 167.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 119 f. 121.

¹⁴⁾ Tamże f. 612 i 626.

¹⁵⁾ Tamże Ks. Sigil. I. f. 106.

¹⁶⁾ Tamże Ks. II. bez fol.

¹⁷⁾ Tamże Ks. Zap. 128. f. 69 odw.

¹⁸⁾ Patrz wyżej str. 181.

Połubiński książ Aleksander Hilary, podkomorzy Słonimski, mian. podstolim 11 Kwietnia 1654 „*po Teodorze Lackim, który został marszałkiem nadwornym*“¹⁾; został pisarzem polnym we Wrześniu 1654²⁾.

Psc Jan Samuel, chorążyc lit., mian. podstolim we Wrześniu 1654; musiał zaraz umrzeć³⁾. Pogrzeb jego odbył się dopiero w 1670 r.⁴⁾.

Dönhoff Teodor, mian. podstolim prawdopodobnie 1655; został krajczym 1656⁵⁾.

Wołowicz Eustachy, cześnik, mian. podstolim 16 Sierpnia 1656 „*po Teodorze Dönhoffie, który został krajczym*“⁶⁾; został stolnikiem 1658⁷⁾.

Kopeć Jan Karol, cześnik, mian. podstolim 15 Lutego 1658 „*po Eustachym Wołowiczu, który został stolnikiem*“⁸⁾; został wojewodą Połockim 2 Marca 1658⁹⁾.

Sapieha Krzysztof, cześnik, mian. podstolim 18 Marca 1658 „*po Janie Karolu Kopcju*“¹⁰⁾; został stolnikiem 4 Stycznia 1659¹¹⁾.

Ogiński książ Marecyjan, cześnik, mian. podstolim 8 Stycznia 1659 „*po Krzysztofie Sapięże*“¹²⁾; został stolnikiem 1661¹³⁾.

Sapieha Kaźmierz Jan, mian. podstolim 20 Lipca 1661 „*po Marcyjanie Ogińskim, który został stolnikiem*“¹⁴⁾; został podskarbis nadwornym 1664¹⁵⁾.

Sapieha Benedykt Paweł, mian. podstolim 1664¹⁶⁾; został stolnikiem w końcu 1665 r.¹⁷⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 129. f. 345.

²⁾ Patrz wyżej str. 285.

³⁾ Pac podstoli wsp.: M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 114 i Akt. Tryb. Główn. 1679. Nr. 19; już nie żył 19 Października 1654 (M. Lit. Ks. Zap. 129. f. 519).

⁴⁾ Poczobut. Pamiętnik 119.

⁵⁾ Z nominacji następcy.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 37.

⁷⁾ Z nominacji następcy.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 41.

⁹⁾ Tamże f. 736.

¹⁰⁾ Tamże f. 309.

¹¹⁾ Tamże f. 775.

¹²⁾ Tamże Ks. 130. f. 373.

¹³⁾ Z nominacji następcy.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 1406.

¹⁵⁾ Patrz wyżej str. 193.

¹⁶⁾ Jest nim w Listopadzie 1664 (M. Lit. Ks. Zap. 135. f. 210 i 211).

¹⁷⁾ Jeszcze w Lipcu 1665 jest podstolim (Akt. Wil. Arch. Komiss. IV. 20), a już w Grudniu 1665 stolnikiem (Testament Pawła Sapięhy, wdy Wileńskiego, z d. 26 Grudnia 1665, wniesiony 11 Stycznia 1666 do akt sądu grodzkiego Słonimskiego, a 28 Lipca 1724 do akt sądu grodzkiego Brzeskiego).

Dönhoff Gerhard, wojewodzie Parnawski, cześnik, mian. podstolim 23 Kwietnia 1666 „*po Benedykcie Sapieże, który został stolnikiem*“¹⁾; umarł 5 Stycznia 1685²⁾.

Sapieha Kazimierz Władysław, star. Brzeski, mian. podstolim 1685³⁾; został stolnikiem 1686⁴⁾.

Tyzenhaus Stefan, star. Dyjamentski, mian. podstolim 6 Stycznia 1687 „*po Sapieże, który został stolnikiem*“⁵⁾; został kuchmistrem 1687⁶⁾.

Kryszpin-Kirszensztein Marcin, star. Orszański, mian. podstolim 18 Czerwca 1687 „*po Tyzenhausie, który został kuchmistrem*“⁷⁾; został podczaszym 1689⁸⁾.

Ogiński książę Leon Kazimierz, mian. podstolim 1689⁹⁾; zabity we Wrześniu 1700¹⁰⁾.

Potocki Michał, generał-major wojsk lit., mian. podstolim 21 Września 1700 „*po śmierci Leona Ogińskiego*“¹¹⁾; umarł przed 1709¹²⁾. W 1709 r. podstolostwo ofiarowanem było Janowi Fryderykowi Sapieże¹³⁾, który je nie przyjął.

Radziwiłł książę Mikołaj Krzysztof, star. Człuchowski, mian. podstolim 4 Czerwca 1711 „*po śmierci Michała Potockiego*“¹⁴⁾; umarł 2 Czerwca 1715¹⁵⁾.

Tarło Jan, pułkownik, mian. podstolim 28 Lipca 1715 „*po śmierci Mikołaja Radziwiłła*“¹⁶⁾; został wojewodą Lubelskim 14 Marca 1719¹⁷⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 132. f. 462.

²⁾ Mittheilungen a. d. Gebiete der Gesch. Liv-, Ehst- und Kurlands VII. 333. Jako podstoli występuje jeszcze 1681 (Akt. Tryb. Główn. 1681. Nr. 449) i 1682 (Mittheilungen VII. 334).

³⁾ Jest nim w Grudniu 1685 (Akt. Wil. Arch. Komiss. IV. 201). Jeszcze w Marcu 1865 był tylko star. Brzeskim (M. Lit. Ks. Zap. 142. f. 157).

⁴⁾ Jest nim w Listopadzie 1686 (Akt. Tryb. Główn. 1687 Maja 31. Nr. 164).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143, pod tą datą.

⁶⁾ Z nominacyi następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143. f. 40.

⁸⁾ Patrz wyżej str. 293.

⁹⁾ Jest nim 1690 (Zawisza 23).

¹⁰⁾ Zawisza 206.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 611.

¹²⁾ Żył jeszcze 1703 (Vol. leg.-VI. f. 102).

¹³⁾ Danejkowicz. Swada korespondencyjna f. 58.

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 392.

¹⁵⁾ Icones Radivil. Tab. 154.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 785.

¹⁷⁾ Metr. Koron. Ks. Sigil. 19. f. 188 (Błeszyński).

Czartoryski książę Fryderyk Michał, star. Uświatski, mian. podstolim 26 Lutego 1720 „*po Janie Tarle, który został wojewodą Lubelskim*“¹⁾; został kasztelanem Wileńskim 5 Grudnia 1772²⁾.

Poniatowski Stanisław, generał kawaleryi lit., mian. podstolim 7 Grudnia 1722 „*po Fryderyku Michale Czartoryskim*“³⁾; w kilka dni potem został podskarbin wielkim⁴⁾.

Ogiński książę Kazimierz, star. Mścibowski, mian. podstolim 17 Grudnia 1722 „*po Poniatowskim, który został podskarbin wielkim*“⁵⁾; umarł w Październiku 1727⁶⁾.

Potocki Antoni Michał, mian. podstolim 19 Czerwca 1728 „*po śmierci Ogińskiego*“⁷⁾; został wojewodą Belzkim 14 Lipca 1732⁸⁾.

Borzęcki Franciszek, star. Żydaczewski, mian. podstolim 23 Lipca 1732 „*po Antonim Potockim*“⁹⁾; umarł 9 Października 1743¹⁰⁾.

Lubomirski książę Józef, wojewodzie Sandomierski, mian. podstolim 22 Września 1744 „*po śmierci Franciszka Borzęckiego*“¹¹⁾; umarł 6 Sierpnia 1755¹²⁾.

Rzewuski Jan, szambelan królewski, mian. podstolim 22 Grudnia 1756 „*po śmierci Józefa Lubomirskiego*“¹³⁾; umarł 1759¹⁴⁾.

Rzewuski Stanisław Ferdynand, star. Chelmski, mian. podstolim 24 Września 1759 „*po śmierci Jana Rzewuskiego*“¹⁵⁾; został chorążym wielkim 30 Maja 1760¹⁶⁾.

Pac Ignacy, generał-major wojsk lit., mian. podstolim 30 Maja 1760 „*po Stanisławie Rzewuskim*“¹⁷⁾; umarł 1765¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 132.

²⁾ Tamże Ks. 160. f. 990.

³⁾ Tamże f. 993 i Ks. 161. f. 25 i 27.

⁴⁾ Z nominacyi następcy.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 161. f. 54.

⁶⁾ Gazety pisane (Bartoszewicz. Biblioteka Warszawska 1860, str. 650).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 166. f. 27.

⁸⁾ Metr. Kor. Ks. Sigil. 22. f. 196 (Błeszyński).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 167. f. 315.

¹⁰⁾ Kurjer Polski 1743. Nr. 348.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 1429.

¹²⁾ Krehel. Europ. geneal. Handb. 1770. f. 416.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 179. f. 681.

¹⁴⁾ Kurjer Polski 1759. Nr. 39.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 181. f. 650.

¹⁶⁾ Tamże Ks. 183. f. 257.

¹⁷⁾ Tamże f. 258.

¹⁸⁾ Z nominacyi następcy.

Scipio del Campo Ignacy, star. Lidzki, mian. podstolim 9 Grudnia 1765 „*po śmierci Ignacego Paca*“¹⁾. Rezygnował 1786²⁾; umarł 1791³⁾.

Sulistrowski Aloizy, mian. podstolim 4 Grudnia 1786 „*po rezygnacji Ignacego Scypiona*“⁴⁾; został pisarzem 24 Grudnia 1787⁵⁾.

Worcell Stanisław Grzegorz, szambelan, mian. podstolim 27 Grudnia 1787 „*po Aloizym Sulistrowskim*“⁶⁾; ostatni.

Referendarze.

Obowiązkiem ich było, aby w pałacu królewskim codziennie, zrana po mszy aż do obiadu, a po obiedzie znów aż do wieczery, skarg prywatnych słuchali i takowe kanclerzom przekładali. Od przekładania owych spraw z łacińska „referendarzami“ nazwani. Było ich dwóch: duchowny i świecki. W Koronie ustanowieni 1507 r.⁷⁾; na Litwie powstałi później, po unii 1569 r. Za Władysława IV zaczęli sprawy sądzić, co wyrażono w przywileju królewskim z dnia 3 Września 1635: „Referendarstwo litewskie coequatia (zrównane) z koronnym. Książd Marcyjan Tryzna, referendarz lit., ma mieć osobne sądy referendarskie, jak w Koronie, oraz miejsce i votum swoje, przy sądzeniu spraw litewskich, inflantskich i kurlandzkich, po referendarzu koronnym“⁸⁾. W godności szli zaraz po sekretarzach wielkich⁹⁾.

1) M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 416.

2) Z nominacyi następcy.

3) Bartoszewicz (Bibl. Warsz. 1860. f. 651).

4) M. Lit. Ks. Spr. Publ. 30. f. 1227.

5) Tamże Ks. 34. f. 140.

6) Tamże f. 141. — Mylnie występują jako „podstolowie lit.“: **Mikołaj Pac** 1559 (Turgeniew. *Historica Russ. Monum.* I. f. 177. Mylnie zamiast „Stanisław Pac“); — **Lew Pocięw** w XVI w. (Żychliński V. 206); — **Szwykowski** w XVII w. (Niesiecki VIII. 637. W Konnotatach Wierzbowskiego [str. 204] ten Szwykowski nazwany „podstolim“, ale nie wiadomo jakim. Dopiero z Duńczewskiego [II. 125–127], który umieścił obszerną genealogiję Szwykowskich, dowiadujemy się, że Jan Szwykowski, szwagier Wierzbowskiego, był „podstolim Witebskim“).

7) Volum. legum I. f. 363.

8) M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 418.

9) Lelewel. *Polska, dzieje i rzeczy jej* IV. (IX.) 59–60. *Encykl. Powsz.* XXII. 12.

Referendarze duchowni.

Koryzna Mikołaj, kanonik Wileński¹⁾, referendarz lit. już 1586²⁾. Jednocześnie sekretarz królewski; umarł 3 Listopada 1598³⁾.

Wołowicz Eustachy, kanonik Wileński, mian. referendarzem 1599⁴⁾. Pozostając przy referendarstwie, mian. jednocześnie pisarzem 1 Marca 1605⁵⁾; został podkanclerzym 1615⁶⁾.

Kiszka Stanisław, kanonik Wileński, mian. referendarzem 4 Kwietnia 1615 „*po Eustachym Wołowiczu, który został podkanclerzym*“⁷⁾; został biskupem Żmudzkim 1618⁸⁾.

Eliaszewicz Gejsz Melchior, kustosz Wileński, mian. referendarzem 24 Lipca 1620 „*po Stanisławie Kiszce, który został biskupem Żmudzkim*“⁹⁾; został biskupem Żmudzkim 1630¹⁰⁾.

Białozor Jan Karol, kustosz Wileński, regent kancelaryi mniejszej¹¹⁾, mian. referendarzem 1630; umarł 10 Lutego 1631¹²⁾.

Tryzna Marcyjan, infułat Gieranoński, pisarz lit., mian. referendarzem 18 Marca 1631 „*po śmierci Jana Karola Białozora*“¹³⁾; został podkanclerzym 30 Sierpnia 1641¹⁴⁾.

Isajkowski Dołmat Franciszek, proboszcz Grodzieński, mian. referendarzem i pisarzem 30 Sierpnia 1641 „*po Tryźnie*“¹⁵⁾; został biskupem Smoleńskim w Kwietniu 1649¹⁶⁾.

1) Już 1575 (Przyalgowski. *Żywoty biskupów Wileńskich* I. 173).

2) M. Lit. Ks. Zap. 74. f. 607.

3) Nadgrobek (Starowski. *Monumenta* 226).

4) Jest nim w Marcu 1600 (Dogiel. *Codex dipl.* V. 352).

5) M. Lit. Ks. Zap. 86. d. 675.

6) Z nominacyi następcy. Jeszcze 1614 jest referendarzem i pisarzem (M. Lit. Ks. Zap. 91. f. 237).

7) M. Lit. Ks. Zap. 92. d. 25.

8) Crosnensis *Gimm. Soc. Jes.* „In primo in suum episcopatum adventu“. Vilnae 1618. Panegyryk na wjazd Kiszki na biskupstwo Żmudzkie. Nadto na nadgrobkku powiedziano, iż Kiszka umarł 17 Lutego 1626, wieku lat 42, biskupstwa 8 (Starowski. *Monumenta* f. 215). Jeszcze w Lutym 1618 występuje jak referendarz (Arch. Sborn. dokum. Wilno VIII. 232).

9) M. Lit. Ks. Zap. 96. d. 117. f. 233.

10) Wołoczewski. *Zemajtiu Wiskupiste*. Wilno 1848. I. 148.

11) Niesiecki II. 126.

12) Starowski. *Monumenta* f. 225.

13) M. Lit. Ks. Zap. 104. f. 16.

14) Tamże Ks. 114. f. 55.

15) Radziwiłł II. 39.

16) Tamże 371. Jako referendarz i pisarz podpisał elekcyję Jana Kaźmierz 1648 (Vol. leg. IV. f. 215).

Zawisza Dowgiatto Jan, archidyjakon Wileński, mian. referendarzem i pisarzem w Kwietniu 1649¹⁾; został biskupem Wileńskim 21 Kwietnia 1656²⁾.

Wołowicz Jerzy Stanisław, kanonik Wileński, mian. referendarzem i pisarzem 1656³⁾; umarł 1656⁴⁾, widać nie objąwszy urzędu.

Sapieha Aleksander, kanonik Warszawski, mian. referendarzem lit. 1657; został biskupem Żmudzkiem w Marcu 1659⁵⁾.

Niewiarowski Jerzy, proboszcz Trzemeszneński, mian. referendarzem lit. 6 Kwietnia 1659 „po Aleksandrze Sapieże, który został biskupem Żmudzkiem“⁶⁾; umarł 1670⁷⁾.

Judycki Waleryjan Stanisław, pisarz lit., archidyjakon Wileński, mian. referendarzem, z pozostawieniem przy pisarstwie, 1670⁸⁾; umarł w Sierpniu 1673 w Grodnie⁹⁾.

Kotowicz Eustachy, kanonik Wileński, mian. referendarzem 1674¹⁰⁾; został biskupem Smoleńskim 1687¹¹⁾.

Kryszpin-Kirszensztein Jan Hieronim, kanonik Wileński, mian. referendarzem 2 Maja 1687 „po Eustachym Kotowiczu, który został biskupem Smoleńskim“¹²⁾; został biskupem Smoleńskim¹³⁾.

¹⁾ Radziwiłł II. 371. Z tymi tytułami występuje 1650 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. III. f. 342).

²⁾ Przyałgowski. Żywoty bisk. Wileńskich II. 148. Jeszcze 1655 jest referendarzem (Vol. leg. IV. f. 497—8).

³⁾ O Wołowiczu, referendarzu i pisarzu, wsp. Akt. Tryb. Główn. 1663. Nr. 390 i 391. Niesiecki IX. 420.

⁴⁾ Niesiecki IX. 420.

⁵⁾ Danejkowicz. Swada polska korespondencyjna f. 37.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 368.

⁷⁾ Żył jeszcze w Grudniu 1669 (Akta Wileńs. Arch. Komiss. III. f. 54, 82, 211, 212). Porównaj przypis następny.

⁸⁾ Z tymi tytułami występuje w Styczniu 1671 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. IV. f. 121—122).

⁹⁾ Bartoszewicz. Tablice historyczne (Biblioteka Warszawska 1865. III. f. 320). Jeszcze 1672 jest referendarzem i pisarzem (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. IX. 231).

¹⁰⁾ Jest nim w Kwietniu 1676 (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 204).

¹¹⁾ Z nominacji następcy. Jeszcze 1685 jest referendarzem (Vol. leg. V. f. 720).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143, pod tą datą i Ks. Zap. 138. f. 531.

¹³⁾ Z biskupa Smoleńskiego, został 1695 Żmudzkiem (Wołoczewski. Zemajtiu Wiskupiste I. 185).

Wyhowski Aleksander, opat Sieciechowski, mian. referendarzem przez króla Jana III¹⁾; został biskupem Łuckim 1701²⁾. Przez dwa lata jednak był tylko nominatem na biskupstwo Łuckie, o mało nawet co nie został biskupem Smoleńskim³⁾. Nareszcie otrzymawszy ostateczną nominację, wyświęconym został na biskupstwo Łuckie 22 Listopada 1703⁴⁾.

Wołowicz Marcyjan, kanonik Wileński, mian. referendarzem 30 Sierpnia 1701 „po Wyhowskim, który został biskupem Łuckim“⁵⁾; nie objął urzędu.

Szaniawski Konstanty Felicyjan, scholastyk Wileński, kanonik Warmiński, regent kancelaryi mniejszej koronnej, mian. referendarzem 4 Lipca 1703 „po Aleksandrze Wyhowskim, który został biskupem Smoleńskim“ (sic)⁶⁾, i drugi raz 22 Października 1703 „po Wyhowskim, który został biskupem Łuckim“⁷⁾; został biskupem Kujawskim 4 Listopada 1705⁸⁾.

Ancuta Maciej, kanonik Wileński, mian. referendarzem 4 Grudnia 1705 „po Konstantym Szaniawskim, który został biskupem Inowrocławskim i Pomorskim“ (sic)⁹⁾; został suffraganem Wileńskim 1710¹⁰⁾.

Ancuta Jerzy Kazmierz, kanonik Wileński, mian. referendarzem prawdopodobnie 1710¹¹⁾. Nominacja jednak wpisana została dopiero 31 Sierpnia 1715 „po Macieju Ancucie, który został suffraganem Wileńskim“¹²⁾. Jednocześnie sekretarz wielki 1713—1724; umarł 16 Maja 1737¹³⁾.

¹⁾ Podpisał elekcję Augusta II (Volum. legum V. f. 984). Porównaj Encyklop. Powsz. XVIII. 27.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ Patrz niżej pierwszą nominację Szaniawskiego.

⁴⁾ Encyklop. Powsz. XXVIII. f. 28. Porównaj niżej drugą nominację Szaniawskiego.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 150. f. 208. Ta nominacja w tej samej księdze wpisana i raz drugi pod dniem 18 Października 1701.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1141.

⁷⁾ Tamże Ks. 154. f. 49.

⁸⁾ Metr. Koronna Ks. Sigil. 16. f. 192.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 154. f. 147.

¹⁰⁾ Przyałgowski. Żywoty bisk. Wileńs. III. 123.

¹¹⁾ Jest nim 1713 r. (Nominacja na sekretarstwo. M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 66).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 810.

¹³⁾ Bartoszewicz w przypisach do Święckiego. Pamiątki historyczne I. 274.

Sapieha Józef Stanisław, przełożony katedry Wileńskiej; mian. referendarzem 8 Lipca 1737 „*po śmierci Jerzego Ancuty*“¹⁾; umarł 2 Grudnia 1754²⁾.

Masalski książę Ignacy Jakób, pisarz duchowny lit., mian. referendarzem 14 Grudnia 1754 „*po śmierci Józefa Sapiehy, biskupa Dyocezańskiego*“³⁾; został biskupem Wileńskim w Lutym 1762⁴⁾.

Horain Aleksander, suffragan Żmudzki, mian. referendarzem 15 Lutego 1762 „*po Masalskim, który został biskupem Wileńskim*“⁵⁾. Biskup Hirneński, archidyakon kapituły Wileńskiej; umarł 24 Lipca 1774⁶⁾.

Brzostowski Paweł Ksawery, pisarz duchowny, kanonik Wileński, mian. referendarzem 8 Sierpnia 1774⁷⁾. Rezygnował w Maju 1787⁸⁾; umarł 1828⁹⁾.

Koźłataj Hugo, kanonik Krakowski, mian. referendarzem 8 Maja 1787 „*po rezygnacji Pawła Brzostowskiego*“¹⁰⁾; został podkanclerzem koronnym w Maju 1791¹¹⁾.

Wołowicz Andrzej, kanonik Płocki, mian. referendarzem 19 Maja 1791 „*po Koźłataju, który został podkanclerzem koronnym*“¹²⁾. Rezygnował 1794¹³⁾; umarł jako biskup Kaliski 9 Marca 1822¹⁴⁾.

Wołowicz Ignacy, ksiądz, mian. referendarzem lit. 1794¹⁵⁾; ostatni.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 171. f. 51.

²⁾ Akta kapitulne katedry Wileńskiej 1754, § 92.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 179. f. 549.

⁴⁾ Po Tyszkiewiczzu, który umarł 30 Stycznia 1762 (Przyalgowski III. 172).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 183. f. 619.

⁶⁾ Rękopism X. Bagińskiego, wyd. p. Tyszkiewiczza, f. 62.

⁷⁾ Encyklop. Powsz. IV. 496.

⁸⁾ Gazeta Warszawska 1787. Nr. 43.

⁹⁾ Encyklop. Powsz. IV. 497.

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 65.

¹¹⁾ Encyklop. Powsz. XV. 154.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. f. 870.

¹³⁾ Encyklop. Powsz. XXVII. 759. Jeszcze jako referendarz występuje w Grudniu 1793 (Koresp. Narod. i Zagraniczny 1794. Nr. 1).

¹⁴⁾ Kurjer Warszawski 1822. Nr. 61.

¹⁵⁾ Bartoszewicz w przypisach do Świeckiego. Pamiątki histor. II. 543. Wzmiankowany w Metr. Lit. pod r. 1565 (Ks. Zap. 46. f. 38) „*Adam Pili-chowski*, ksiądz, sekretarz i referendarz królewski, proboszcz Grodzieński i Warszawski“, był referendarzem koronnym (Niesiecki VII. 306).

Referendarze świeccy.

Chrebtowicz Bohdan (Teodat) Piotrowicz, referendarz w. ks. lit. już 1594¹⁾; umarł 1610²⁾.

Gosiewski Aleksander, starosta Wielizki, mian. referendarzem 10 Sierpnia 1610 „*po śmierci Teodata Chrebtowicza*“³⁾. Jednocześnie od 1615 pisarz w. lit.⁴⁾; został wojewodą Smoleńskim 15 Czerwca 1625⁵⁾.

Zawisza Mikołaj, wojewodzie Witebski, aulicus, mian. referendarzem 15 Czerwca 1625 „*po Aleksandrze Gosiewskim*“⁶⁾; został kasztelanem Witebskim 25 Listopada 1626⁷⁾.

Pac Stefan, pisarz lit., mian. referendarzem 1626⁸⁾; został podskarbinem nadwornym 26 Kwietnia 1630⁹⁾.

Sokołiński-Drucki książę Jan, pisarz lit., mian. referendarzem 16 Kwietnia 1630 „*po Stefanie Pacu*“¹⁰⁾; umarł w tymże roku¹¹⁾.

Obryński Krzysztof Dominik, podkomorzy Nowogrodzki, mian. referendarzem 20 Lipca 1630 „*po śmierci Jana Druckiego-Sokołińskiego*“¹²⁾; został kasztelanem Smoleńskim w Listopadzie 1638¹³⁾.

Gosiewski Krzysztof, pisarz lit., mian. referendarzem 1638¹⁴⁾; został wojewodą Smoleńskim 24 Maja 1639¹⁵⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 63. f. 397. Także Maskiewicz. Pamiętniki. Wilno 1838, str. 2, pod r. 1600.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 89. d. 212.

⁴⁾ Tylko referendarzem 1611 (Akt. Wil. Arch. Komiss. I. 29), 1613 (Vol. leg. III. 212), 1614 (M. Lit. Ks. Zap. 86. d. 1275); referendarzem i pisarzem już 1615 (Akt. Zap. Ross. IV. 451).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 80. d. 98.

⁶⁾ Tamże f. 79. d. 97.

⁷⁾ Tamże d. 251.

⁸⁾ Jest nim 1627 (Olszewski. Kazanie na pogrzeb Samuela Paca 1627 r.), 1628 (M. Lit. Ks. Zap. 99. f. 264).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 529.

¹⁰⁾ Tamże d. 524. f. 369.

¹¹⁾ Z nominacji następcy.

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 600.

¹³⁾ Radziwiłł I. 389.

¹⁴⁾ Jest nim w Kwietniu (?) 1638 (Dogiel. Codex dipl. V. 403) i w Lutym 1639 (Tamże 409).

¹⁵⁾ Radziwiłł I. 404.

Naruszewicz Stanisław, pisarz lit., mian. referendarzem prawdopodobnie 1639¹⁾; zmarł 27 Maja 1650²⁾.

Brzostowski Cyprian Paweł, stolnik Wileński, mian. referendarzem w Czerwcu 1650 „po śmierci Naruszewicza“³⁾. Jednocześnie mian. pisarzem 25 Maja 1657⁴⁾. Rezygnuje z pisarstwa 1672⁵⁾, pozostając referendarzem⁶⁾; został kasztelanem Trockim 1680⁷⁾.

Brzostowski Jan Władysław, pisarz lit., mian. referendarzem prawdopodobnie 1680⁸⁾; został kasztelanem Trockim 15 Czerwca 1705⁹⁾.

Slizień Stefan, pisarz ziemski Oszmiański, mian. referendarzem 15 Czerwca 1705 „po Janie Brzostowskim“¹⁰⁾; zmarł w końcu 1707 r.¹¹⁾.

Sapieha Jan Fryderyk, star. Brzeski, mian. referendarzem przez króla Stanisława Leszczyńskiego w końcu 1707 r.¹²⁾; ustąpił 1709¹³⁾.

Wołowicz Wincenty Piotr, podkomorzy Męcislawski, mian. referendarzem 28 Października 1709 „po śmierci Stefana Sliźnia“¹⁴⁾; rezygnował 1727¹⁵⁾. Następnie wstąpił do zakonu Jezuitów i zmarł 9 Listopada 1737¹⁶⁾.

Wołowicz Dominik Marcin, star. Chwejdański, mian. referendarzem 26 Kwietnia 1727 „po rezygnacji Wincentego Wołowicza“¹⁷⁾; zmarł 27 Grudnia 1750¹⁸⁾.

¹⁾ Jest nim 1642 (Radziwiłł II. 84), 1643 (Akt. Wil. Arch. Komiss. III. 208. V. 237).

²⁾ Radziwiłł II. 414.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 123. f. 436 i 653.

⁴⁾ Tamże Ks. 131. f. 13.

⁵⁾ Tamże Ks. 137. f. 25.

⁶⁾ Z tytułem referendarza i pisarza (!) występuje 1678 (Vol. leg. IV. f. 669).

⁷⁾ Patrz wyżej str. 67.

⁸⁾ Jest nim 1688 (Zawisza. Pam. 19), 1690 (Vol. leg. V. 773).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1344. Jeszcze 1703 jest referendarzem (Vol. leg. VI. f. 102).

¹⁰⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1346.

¹¹⁾ Dyaryusz ks. Wiśniowieckiego (Przeździecki. Podole, Wołyń. I. 103).

¹²⁾ Danejkowicz. Swada polska korespondencyjna f. 56.

¹³⁾ Tamże f. 58. Z tytułem jednak referendarza występuje 1710 (Walicki. Hist. Obrazu Kodeńskiego. Toruń 1720. f. 159), 1711 (Tamże 166).

¹⁴⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 11.

¹⁵⁾ Z nominacji następcy.

¹⁶⁾ Brown. Bibl. pisarzów Tow. Jezusowego. Poznań 1862, str. 427.

¹⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 165. f. 435.

¹⁸⁾ Pogrzebiony w kościele św. Ignacego w Wilnie.

Przeździecki Antoni, podczaszy, mian. referendarzem 7 Czerwca 1752 „po śmierci Dominika Wołowicza“¹⁾; został podkanclerzym 1764²⁾.

Oskierko Gerwazy Ludwik, cześnik lit., mian. referendarzem 10 Grudnia 1764 „po Antonim Przeździeckim, który został podkanclerzym“³⁾; zmarł 1771⁴⁾.

Ogiński książę Andrzej, miecznik lit., mian. referendarzem 21 Listopada 1771 „po śmierci Gerwazego Ludwika Oskierki“⁵⁾; został sekretarzem 27 Kwietnia 1773⁶⁾.

Moszyński Fryderyk August, oboźny lit., mian. referendarzem 27 Kwietnia 1773 „po Andrzeju Ogińskim“⁷⁾; został sekretarzem 23 Maja 1781⁸⁾.

Tyszkiewicz Wincenty, pisarz lit., mian. referendarzem 23 Maja 1781 „po Fryderyku Moszyńskim“⁹⁾. Przeżył upadek kraju; zmarł 12 Marca 1816¹⁰⁾.

Sekretarze wielcy.

Według statutu króla Aleksandra z 1504 r. „sekretarz wielki“ ma być tylko jeden, który ma wiedzieć tajemne ekspedycje Rzeczypospolitej i pieczętarskie, jest pierwszym z urzędników niesenatorskiego stanu i postępować ma wprost na kanclerstwo lub podkanclerstwo¹¹⁾. Tak było w Koronie.

Zaraz po utworzeniu w Koronie sekretaryi wielkiej, spotykamy w Litwie „sekretarza najwyższego“. Był nim **Iwan Semenowicz Sapieha**

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 922.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 3.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 739.

⁶⁾ Tamże Ks. Spraw Publ. 18. f. 1.

⁷⁾ Tamże f. 2.

⁸⁾ Tamże Ks. 30. f. 134.

⁹⁾ Tamże f. 136.

¹⁰⁾ Kurjer Litewski 1816. Nr. 29. Tyszkiewicz. Groby, str. 50. — Mylnie występują jako referendarze lit.: „Floryjan Zebrzydowski, referendarz“ 1551 (Metr. Lit. Ks. Spr. Sąd. 27. f. 212. Musiał być referendarzem koronnym); — **Gabryjel Wojna** w XVI w. (Niesiecki IX. 435); — **Aleksander Naruszewicz** 1655 (Rudawski. Hist. Polska. 1648—1660. I. 273. Był pisarzem); — **Ignacy Potocki** 1781 (Krebel. Europ. geneal. Handbuch na r. 1782).

¹¹⁾ Volum. legum I. f. 297.

(województwa Witebski, potem Podlaski), sekretarz najwyższy (supremus secretarius) 1506—1517¹⁾. Po jego śmierci urząd ten nie został wznowiony; królowie jak przedtem, tak i potem, mieli nieograniczoną liczbę sekretarzy, którzy nosili tytuł „królewskich“ albo „J. K. M.“²⁾.

Sekretaryja wielka powstała na Litwie za króla Michała. Brzostowski jako „sekretarz“, pierwszy nosił tytuł „wielkiego“ i podpisywał się przed referendarzami. Sekretarz wielki był tylko jeden i godność tę powierzano tylko duchownym. Dopiero na sejmie koronacyjnym 1764 r. utworzono tak w Koronie jak i w Litwie urzędy „sekretarzów świeckich“³⁾.

Sekretarze wielcy duchowni.

Brzostowski Konstanty Kazmierz, kanonik Wileński, mian. sekretarzem wielkim 1671⁴⁾; został biskupem Smoleńskim 1684⁵⁾.

Wołowicz Wincenty Stanisław, archidyjakon Żmudzki, kanonik Wileński, mian. sekretarzem duchownym 10 Września 1684 „*po Brzostowskim, który został biskupem Smoleńskim*“⁶⁾; umarł 28 Sierpnia 1698⁷⁾.

Zgierski Mikołaj, suffragan Wileński, mian. sekretarzem wielkim 1698⁸⁾; został biskupem Smoleńskim 13 Kwietnia 1704⁹⁾.

Sapieha Paweł Bernard, opat Paradyjski, mian. sekretarzem duchownym 18 Kwietnia 1704 „*po Mikołaju Zgierskim, który został biskupem Smoleńskim*“¹⁰⁾; został biskupem Żmudzkiem 1713¹¹⁾.

¹⁾ Patrz wyżej str. 262.

²⁾ O sekretarzach królewskich przed uniją, patrz wyżej str. 251—266. Po unii było ich jeszcze więcej, a między nimi i tacy, którzy, służąc wyłącznie do spraw litewskich, używali tytułu „sekretarzy królewskich w. ks. lit.“. I tak wyrok komisarski w Rydze 1589 r. podpisali: „Johanne Skrzetuski regni et Andrea Volano mag. duc. lit. Sac. Reg. Majest. secretariis“ (Napiersky. Index Corporis II. Nr. 3672).

³⁾ Volum. legum VII. f. 363.

⁴⁾ Jest nim w Kwietniu 1672 (Akt. Wil. Arch. Komiss. IX. 231; podp. przed referendarzem), 1674 (Vol. leg. V. 286; „secr. major M. D. L.“), 1683 (Vol. leg. V. f. 698; „sekretarz wielki“).

⁵⁾ Z nominacji następcy.

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 143, pod tą datą. Nominacja wpisana drugi raz pod d. 30 Maja 1685 (M. Lit. Ks. Zap. 138. f. 497).

⁷⁾ Akt. Tryb. Głów. 16 Lipca 1700 i 28 Maja 1714.

⁸⁾ Jest nim 1700 (Załuski. Epistolae histor. famil. II. 943; nazwany „Janem“).

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1236.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 154. f. 71.

¹¹⁾ Z nominacji następcy.

Ancuta Jerzy, referendarz duchowny lit., mian. sekretarzem duchownym 15 Grudnia 1713 „*po Sapieże, który został biskupem Żmudzkiem*“¹⁾; rezygnował 1724²⁾.

Karp Józef Michał, prałat i kustosz Wileński, mian. sekretarzem duchownym 18 Listopada 1724 „*po dobrowolnej rezygnacji Ancuty*“³⁾; został biskupem Żmudzkiem w Styczniu 1736⁴⁾.

Tyszkiewicz Antoni, kanonik Wileński, mian. sekretarzem duchownym 20 Stycznia 1736 „*po Józefie Karpiu, który został biskupem Żmudzkiem*“⁵⁾; został biskupem Żmudzkiem 1740⁶⁾.

Wojna Antoni, pisarz duchowny, mian. sekretarzem duchownym 10 Czerwca 1740 „*po Antonim Tyszkiewiczzu, który został biskupem Żmudzkiem*“⁷⁾; umarł 1748⁸⁾.

Wołowicz Antoni, pisarz duchowny, mian. sekretarzem duchownym 14 Czerwca 1748 „*po śmierci Antoniego Wojny*“⁹⁾; został biskupem Łuckim 1755¹⁰⁾.

Lopaciński Jan, scholastyk katedralny Wileński, mian. sekretarzem duchownym 25 Maja 1755 „*po Antonim Wołowiczu, który został biskupem Łuckim*“¹¹⁾; został biskupem Żmudzkiem 1762¹²⁾.

Zienkiewicz Tomasz Ignacy, suffragan Wileński, pisarz duchowny, mian. sekretarzem duchownym 12 Marca 1762 „*po Janie Łopacińskim, który został biskupem Żmudzkiem*“¹³⁾. Rezygnował 1782¹⁴⁾; umarł 1790¹⁵⁾.

Połubiński z Łubna Jerzy, archidyjakon Wileński, mian. sekreta-

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 157. f. 66.

²⁾ Z nominacji następcy.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 160. f. 2117.

⁴⁾ Z nominacji następcy.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 169. f. 272.

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 172. f. 26.

⁸⁾ Z nominacji następcy.

⁹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 69.

¹⁰⁾ Z nominacji następcy.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 181. f. 198.

¹²⁾ Z nominacji następcy.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 181. f. 631.

¹⁴⁾ Tamże Ks. Spr. Publ. 25. f. 419.

¹⁵⁾ Encyklop. Powsz. XXVIII. 611.

rzem 10 Sierpnia 1782 „po rezygnacyi biskupa Zienkowicza“¹⁾; rezygnował 1793²⁾. Ostatni.

Sekretarze świeccy.

Chreptowicz Joachim, stolnik Nowogrodzki, pułkownik petyhorski buławy polnej lit., mian. sekretarzem w. lit. „*novella lege*“ 24 Grudnia 1764³⁾; został podkancelerzem 1773⁴⁾.

Ogiński książę Andrzej, referendarz lit., mian. sekretarzem 27 Kwietnia 1773 „po *Joachimie Chreptowiczu, który został podkancelerzem*“⁵⁾; został kasztelanem Trockim 13 Maja 1778⁶⁾.

Mniszech Michał, cześnik koronny, mian. sekretarzem w. lit. 13 Maja 1778 „po *Andrzeju Ogińskim*“⁷⁾; został marszałkiem nadwornym 23 Maja 1781⁸⁾.

Moszyński Fryderyk Józef, referendarz lit., mian. sekretarzem w. lit. 23 Maja 1781 „po *Mniszchu*“⁹⁾; został marszałkiem wielkim koronnym w Lipcu 1793¹⁰⁾. Ostatni¹¹⁾.

Stolnikowie.

Stolnik (dapifer, primarius dapifer, Truchsess, panetier) powinien był nakrywać stół do królewskiej uczty¹²⁾, w rzeczywistości jednak, jak większość innych dygnitarzy nadwornych, żadnej służby nie spełniał.

W hierarchii urzędów stolnik w XVI i XVII w. szedł po krajczym a przed podstolim; w XVIII w. wyprzedził krajczego i nawet podczaszego.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 24. f. 320.

²⁾ Wspomniany 1791 (Europ. geneal. Handb. 1792), 1793 w Styczniu (Gazeta Warszawska 1793. Nr. 10). W Europ. geneal. Handb. na rok 1794 sekretarstwo duchowne „vacat“.

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 188. f. 5. d. 4.

⁴⁾ Z nominacyi następcy.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 18. f. 1.

⁶⁾ Tamże Ks. 21. f. 309. d. 237.

⁷⁾ Tamże f. 311. d. 238.

⁸⁾ Tamże Ks. 30. f. 132.

⁹⁾ Tamże f. 134.

¹⁰⁾ Bartoszewicz. Znakomici Mężowie II. 193.

¹¹⁾ Mylnie występują z tytułem sekretarzy wielkich lit.: **Stanisław Łoknicki** w XVI wieku (Niesiecki VI. 263); — **Stanisław Stanisławowicz Bartoszewicz** 1567 (Nominacyja na sekretarstwo. M. Lit. Ks. Zap. 51. d. 41. f. 46); — **Andrzej Wolan** 1589 (Patrz wyżej str. 314).

¹²⁾ Lelewel. Polska, dzieje i rzeczy jej IV. (IX.) 63.

Jan, stolnik, kontrasygnował 1447 przywilej wielkiego księcia¹⁾. Vacat (?).

Narbut (Narbutowicz) Jan (Wojciechowicz), stolnik 1529²⁾; następnie kuchmistrz³⁾.

Holszańsko-Dubrowicki książę Janusz Jurjewicz⁴⁾, stolnik już 1541⁵⁾; został wojewodą Kijowskim 24 Maja 1542⁶⁾.

Ciechanowiecki Nikodem Janowicz, podstoli, jest stolnikiem 1544⁷⁾; musiał złożyć stolnikostwo 1545⁸⁾.

Kieżgajło Stanisław Mikołajewicz, kuchmistrz, mian. stolnikiem 1545⁹⁾. Jednocześnie od 1551 podczaszym¹⁰⁾; złożył stolnikostwo 1552¹¹⁾.

Chodkiewicz Jurij Aleksandrowicz, z dzierżawcy Oszmiańskiego, mian. stolnikiem 1 Września 1554¹²⁾; został krajczym 1555¹³⁾.

Holszańsko-Dubrowicki książę Semen Jurjewicz, mian. stolnikiem 1555¹⁴⁾; umarł 1556¹⁵⁾.

Chodkiewicz Jan Hieronimowicz, stolnik już 1559¹⁶⁾. Jednocześnie hetman ziemi Inflantskiej¹⁷⁾; został starostą Żmudzkiem w końcu 1563 r.¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 3. f. 29.

²⁾ Volum. legum I. f. 495.

³⁾ Już 1539 (Patrz wyżej str. 231).

⁴⁾ Jeszcze 1538 występuje bez żadnych tytułów (M. Lit. Ks. Zap. 20. f. 157. d. 125).

⁵⁾ 1541 w Styczniu (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 12. f. 44), 1542 (Bałński. Hist. m. Wilna II. 151).

⁶⁾ M. Lit. Ks. Zap. 28. Nr. 99.

⁷⁾ Bałński. Hist. m. Wilna II. 64.

⁸⁾ 1547 jest tylko star. Mielnickim (Vol. leg. I. f. 589).

⁹⁾ Jest nim we Wrześniu 1545 (M. Lit. Ks. Zap. 35. f. 200. d. 134); jeszcze w Marcu 1545 był kuchmistrem (Tamże Ks. 1 i 2. f. 42).

¹⁰⁾ W Grudniu 1551 jest podczaszym i stolnikiem (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 24. f. 117 odw.). Patrz wyżej str. 290.

¹¹⁾ W Grudniu 1552 jest już tylko podczaszym (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 33. f. 906).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 35. d. 142.

¹³⁾ Patrz wyżej str. 226.

¹⁴⁾ Jest nim 5 Stycznia 1556 (Hildebrand. Rukopisnoe otdielenie Wilens. Publ. Bibl. 93).

¹⁵⁾ Już nie żył w Sierpniu 1556 (M. Lit. Ks. Zap. 38. d. 37. f. 53).

¹⁶⁾ 1559 w Grudniu (Akt. Zap. Ross. III. 108. Akt. Jużn. i Zap. Ross. I. 148).

¹⁷⁾ Tamże.

¹⁸⁾ Patrz wyżej str. 92—93.

Dorohostajski Mikołaj Mikołajewicz Kuchmistrzowicz, dzierżawca Wieloński, mian. stolnikiem 23 Marca 1566¹⁾; ze stolnika został wojewodą Połockim 7 Lipca 1576²⁾.

Proński książę Aleksander Frydrychowicz, mian. stolnikiem w Lipcu 1576³⁾. Jednocześnie starosta Łucki 1581⁴⁾. Oba te urzędy piastował jeszcze w końcu 1586⁵⁾; złożył je 1587⁶⁾. Później kaszt. Trocki.

Sapieha Andrzej Pawłowicz, wojewodzie Nowogrodzki, mian. stolnikiem 30 Marca 1588⁷⁾; nie przyjął tego urzędu i został podezaszym 10 Maja 1588⁸⁾.

Dorohostajski Krzysztof Mikołajewicz, star. Wołkowyski, mian. stolnikiem 27 Maja 1588 „*po Andrzeju Sapieże, który tego urzędu nie przyjął*“⁹⁾; został krajczym 11 Kwietnia 1590¹⁰⁾.

Hlebowicz Jan, stolnik nadworny (sic), star. Upitski, mian. stolnikiem w. lit. 19 Kwietnia 1590¹¹⁾; umarł 1604¹²⁾.

Wiesiołowski Krzysztof, podstoli, mian. stolnikiem 26 Czerwca 1604 „*po śmierci Jana Hlebowicza*“¹³⁾; został krajczym 1620¹⁴⁾.

Radziwiłł książę Albrycht Władysław, wojewodzie Wileński, mian. stolnikiem 1620¹⁵⁾; został krajczym 1622¹⁶⁾.

Wiesiołowski Mikołaj, kuchmistrz, mian. stolnikiem 1623¹⁷⁾; został krajczym 31 Marca 1626¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 48. f. 4.

²⁾ Tamże Ks. 56. f. 44 i Ks. 58. f. 2.

³⁾ Jest nim już 25 Lipca 1576 (M. Lit. Ks. Zap. 59. f. 1).

⁴⁾ Już w tym roku (Archiw Jugo Zpadnoy Rosyyi. Cz. I, Tom I, f. 152).

⁵⁾ 1586 w Październiku (Tamże f. 223).

⁶⁾ Starostą Łuckim już 1589 Aleksander Siemaszko, kaszt. Braclawski (Tamże f. 252).

⁷⁾ M. Lit. Zapisów Ks. 73. d. 320 i Ks. 74. d. 325.

⁸⁾ Tamże Ks. 73. d. 335 i 74. d. 346.

⁹⁾ Tamże Ks. 73. d. 349 i 74. d. 358.

¹⁰⁾ Tamże Ks. 76. d. 174 i 78. d. 73.

¹¹⁾ Tamże Ks. 77. d. 148.

¹²⁾ Z nominacyi następcy. Wspomniany jeszcze 1599 (Opisanie Kiewo-Sofijskaho Sobora, dod., f. 75).

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 86. d. 538.

¹⁴⁾ Patrz wyżej str. 227. Jeszcze 1617 jest stolnikiem (M. Lit. Ks. Zap. 93. f. 67).

¹⁵⁾ Icones Radivilianae. Tab. 96.

¹⁶⁾ Patrz wyżej str. 227.

¹⁷⁾ Kuchmistrem *po nim* mian. 25 Lutego 1623 Tryzna (Patrz wyżej str. 232).

¹⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 183.

Radziwiłł książę Aleksander Ludwik, aulicus, mian. stolnikiem 20 Listopada 1626 „*po Mikołaju Wiesiołowskim*“¹⁾; został krajczym 13 Lipca 1630²⁾.

Sapieha Krzysztof, podstoli, mian. stolnikiem 17 Lipca 1630 „*po Aleksandrze Ludwiku Radziwille*“³⁾; został krajczym 19 Sierpnia 1631⁴⁾.

Tryzna Gedeon Michał, podstoli, mian. stolnikiem 19 Sierpnia 1631 „*po Krzysztofe Sapieże*“⁵⁾; został krajczym 1638⁶⁾.

Tyszkiewicz Kazmierz, podstoli, mian. stolnikiem na początku 1638 r.⁷⁾; został krajczym 1642⁸⁾.

Śluszka Bogusław Jerzy, wojewodzie Trocki, mian. stolnikiem 1642⁹⁾; został podskarbin nadwornym 14 Marca 1645¹⁰⁾.

Pac Feliks Jan, cześnik, mian. stolnikiem 17 Marca 1645 „*po Bogusławie Śluszcze, który został podskarbin nadw.*“¹¹⁾; został podkomorzym 28 Kwietnia 1646¹²⁾.

Gosiewski Korwin Wincenty, star. Puński i Markowski, mian. stolnikiem 28 Kwietnia 1646 „*po Feliksie Pacu, który został podkomorzym*“¹³⁾. Jednocześnie generał artylerii 1651; został podskarbin 14 Września 1652¹⁴⁾.

Radziwiłł książę Michał Kazmierz, star. Upitski, mian. stolnikiem 26 Września 1652 „*po Wincentym Gosiewskim*“¹⁵⁾; został krajczym 10 Stycznia 1653¹⁶⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 99. d. 245.

²⁾ Tamże d. 596.

³⁾ Tamże d. 599. f. 416.

⁴⁾ Tamże Ks. 104. f. 158 odw.

⁵⁾ Tamże f. 157.

⁶⁾ Jeszcze w Listopadzie 1637 jest stolnikiem (Akt. Wil. Arch. Komiss. VI. 290), a już 1638 jest krajczym (Vol. leg. III. 946).

⁷⁾ Jest nim 1639 (Dogiel. Codex dipl. V. 409).

⁸⁾ Patrz wyżej str. 228.

⁹⁾ Jest nim 1643 (Opisanie powiatu Borysowskiego. Wilno 1847. f. 11 dodatku).

¹⁰⁾ Radziwiłł II. 162.

¹¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 114. f. 808.

¹²⁾ Radziwiłł II. 198.

¹³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 121. f. 132.

¹⁴⁾ Tamże Ks. 127. f. 396.

¹⁵⁾ Tamże f. 406.

¹⁶⁾ Tamże Ks. 128. f. 73 odw.

Potocki Krzysztof, podstoli, mian. stolnikiem 12 Stycznia 1653¹⁾; został krajczym 15 Lutego 1658²⁾.

Wołowicz Eustachy Kazmierz, podstoli, mian. stolnikiem 15 Lutego 1658³⁾; zmarł w końcu 1658 r.⁴⁾

Sapieha Krzysztof, podstoli, mian. stolnikiem 4 Stycznia 1659 „*po śmierci Eustachego Wołowicza*“⁵⁾; został krajczym 22 Lipca 1661⁶⁾.

Ogiński książę Marcyjan, podstoli, mian. stolnikiem w Lipcu 1661⁷⁾; został krajczym we Wrześniu 1665⁸⁾.

Sapieha Benedykt Paweł, podstoli, mian. stolnikiem w końcu 1665⁹⁾; został podskarbisem nadwornym 1670¹⁰⁾.

Radziwiłł książę Stanisław Kazmierz, mian. stolnikiem 1670¹¹⁾; został marszałkiem wielkim 1679¹²⁾.

Bokum (von Altenbockum) Jan Henryk, cześnik lit., mian. stolnikiem 1679¹³⁾; musiał umrzeć 1685.

Radziwiłł książę Karol Stanisław, mian. stolnikiem (?) 1685¹⁴⁾; został koniuszym 1 Października 1686¹⁵⁾.

¹⁾ Metr. Lit. Ks. Sigil. Nr. 2.

²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 117.

³⁾ W tym dniu podstolim *po nim* został Kopeć (M. Lit. Ks. Zap. 130. f. 118 i Ks. 131. f. 41).

⁴⁾ Z nominacji następcy. Testament jego aktykowany 1 Stycznia 1659 (Akt. Wil. Arch. Komiss. I. 133).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 775.

⁶⁾ Tamże f. 1314.

⁷⁾ Podstolim *po nim* mian. 20 Lipca 1661 Sapieha (M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 1406).

⁸⁾ Patrz wyżej str. 229. Jeszcze w Lipcu 1665 jest stolnikiem (Akt. Wil. Arch. Komiss. IV. 20).

⁹⁾ Jest nim w Grudniu 1665 (Testament Pawła Sapiehy, wdy Wileńs. i hetmana, z d. 26 Grudnia 1665, wniesiony 11 Stycznia 1666 do akt. grodzkich Słonimskich).

¹⁰⁾ Patrz wyżej str. 193. Jeszcze jako stolnik podpisał 1669 elekcję króla Michała (Vol. leg. V. f. 30).

¹¹⁾ W Icones Radivil. Tab. 81, mylnie rok 1668. Jest nim 1674 (Vol. leg. V. f. 280 i 305).

¹²⁾ Icones Radivil. Tab. 81. Jeszcze 1678 jest stolnikiem (Vol. leg. V. f. 553).

¹³⁾ Jest nim 1683 (Dogiel. Codex dipl. V. 473).

¹⁴⁾ Icones Radivil. Tab. 148, ale zdaje się mylnie; porównaj przypis następnny.

¹⁵⁾ W nominacji na koniuszostwo nie jest powiedzianem, iżby poprzednio był stolnikiem (M. Lit. Ks. Zap. 142. f. 268).

Sapieha Kazmierz Władysław, podstoli, mian. stolnikiem 1686¹⁾; został podskarbisem nadwornym w Grudniu 1686²⁾.

Sapieha Jerzy, wojewodzie Wileński, mian. stolnikiem 1687³⁾. Chwilowo wojewoda Trocki z nominacji Stanisława Leszczyńskiego 1707—1709⁴⁾, powraca do stolnikostwa 1709. Mianowany 20 Października 1730 wojewodą Połockim⁵⁾; nie przyjął urzędu i dopiero 29 Marca 1732 „*ze stolnika*“ został wojewodą Mścisławskim⁶⁾.

Ogiński książę Bogusław, marszałek Kowieński, mian. stolnikiem 1704 *po oddaleniu Jerzego Sapiehy*⁷⁾; musiał ustąpić.

Sapieha Piotr, star. Wschowski i Zdzitowski, mian. stolnikiem 29 Marca 1732 „*po Jerzym Sapieże, który został wojewodą Mścisławskim*“⁸⁾; został wojewodą Smoleńskim 18 Września 1744⁹⁾.

Jabłonowski książę Józef Aleksander, star. Buski, mian. stolnikiem 18 Września 1744 „*po Piotrze Sapieże*“¹⁰⁾; został wojewodą Nowogrodzkim 25 Maja 1755¹¹⁾.

Poniatowski Stanisław August, star. Przemyślski, mian. stolnikiem 26 Maja 1755 „*po Jabłonowskim*“¹²⁾; obrany królem polskim 7 Września 1764.

Czartoryski książę Józef Klemens, łowczye koronny, mian. stolnikiem 14 Grudnia 1764 „*po Stanisławie Augustie Poniatowskim, który z woli Boga i jednogłośniego życzenia całego narodu osadzonym został na tron królewski*“¹³⁾. Przeżył upadek kraju; zmarł 15 Lutego 1810¹⁴⁾.

¹⁾ Jest nim w Listopadzie 1686 (Akt. Tryb. Główn. 1687 Maja 31. Nr. 164).

²⁾ Danejkowicz. Swada polska korespondencyjna f. 28.

³⁾ Jest nim w Marcu 1688 (M. Lit. Ks. Spr. Sąd. 169. f. 632. d. 276).

⁴⁾ Patrz wyżej str. 61.

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 584.

⁶⁾ Tamże f. 950.

⁷⁾ Bartoszewicz. Tablice historyczne (Bibl. Warszawska 1863. IV. f. 112)

i w przypisach do pamięt. Zawiszy f. 30.

⁸⁾ M. Lit. Ks. Zap. 162. f. 949.

⁹⁾ Tamże Ks. 172. f. 920.

¹⁰⁾ Tamże f. 917.

¹¹⁾ Tamże Ks. 181. f. 196.

¹²⁾ Tamże Ks. 179. f. 614.

¹³⁾ Tamże Ks. 184. f. 8.

¹⁴⁾ Gazeta Korespondenta Warszawskiego i Zagranicznego 1810. Nr. 14, dodatek. — Mylnie występują jako stolnikowie lit.: Mikołaj Niemira około 1500 r. (Niesiecki VI. 548); — Dymitr książę Ogiński, zmarły niy 1535 (Żychliński V. 178. Niesiecki VII. 49); — Stanisław Szemet, następca Dymitra

Strażnicy wielcy.

Strażnik (excubiarum vel vigiliarum praefectus, Wachtmeister) miał służbę w czasie wypraw wojennych w obozie, którego miał pilnować i bronić od napadów. W ostatnich czasach całe zatrudnienie strażników ograniczało się na zasiadaniu w sądach wojskowych.

Urząd ten utworzonym został za Władysława IV.

Mirski książę Hryhory, mian. 10 Marca 1636 „na nowo utworzony urząd strażnika lit.⁴⁾”; musiał złożyć urząd 1656; umarł 20 Marca 1661²⁾.

Chalecki Władysław Jerzy, starosta Mozyrski, mian. strażnikiem 8 Kwietnia 1656 „po śmierci (?) Hryhorego Mirskiego³⁾”; umarł 1668⁴⁾.

Obuchowicz Michał Lew, podkomorzy Nowogrodzki, mian. strażnikiem 8 Lutego 1668 „po śmierci Władysława Jerzego Chaleckiego⁵⁾”; umarł 22 Października 1668⁶⁾.

Pac Bonifacy Teofil, ciwun Trocki, mian. strażnikiem 29 Września 1669 „po śmierci Michała Obuchowicza⁷⁾”; został oboźnym w Styczniu 1676⁸⁾.

Ogińskiego (Żychliński IV. 393, V. 178); — **Szczęśny Aleksandrowicz Chodkiewicz** 1563 (Bartoszewicz. Tabl. hist. w Bibl. Warsz. 1863. IV. 107, miał niby podpisać się na drugim statucie lit.); — **Stanisław Ciechanowiecki** 1597 (Niesiecki III. 107. Kosiński IV. 54); — **Jan Stanisław Sapieha** (Niesiecki VIII. 264. Był podstolim); — **Aleksander Bohdan Sapieha** (Tamże 257); — **Aleksander Sapieha**, zmarły 1619 (Patrz wyżej str. 301); — **Jan Trojan Piotrowski** (Niesiecki VII. 312. Żychliński V. 181); — **Jan książę Ogiński**, mian. niby 1628 po Janie Piotrowskim, zmarł 1635 (Żychliński V. 181); — **Piotr Tryzna**, zmarły 1639 (Patrz wyżej str. 302).

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 111. f. 517.

²⁾ Baliński. Pamiętniki hist. (Cedrowskiego). Wilno 1859, str. 149. Wspomniany jeszcze 1654 (Krupowicz. Zbiór dypl., str. 92) i 1660 (Przegląd bibliograficzno-archeologiczny r. 1881. II. 147).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 131. f. 89. Jest nim 1658 (Medeksza. Księga pamiętnicza 176).

⁴⁾ Z nominacji następcy. Żył jeszcze 1665 (Akt. Wileńs. Arch. Komiss. IV. 20).

⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 132. f. 682. W r. 1660 nazwany mylnie „strażnikiem“ zamiast „strażnikowiczem“ (Baliński. Pam. hist., str. 54).

⁶⁾ Baliński. Pam. hist. (Obuchowiczów), str. 54.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 136. f. 230.

⁸⁾ Z nominacji następcy. Jako strażnik podpisał jeszcze elekcje Jana III (Vol. leg. III. f. 288).

Kmicie Samuel, chorąży Orszański, mian. strażnikiem 3 Lutego 1676 „po Bonifacym Pacu, który został oboźnym¹⁾”; umarł 1692 (?)²⁾.

Sapieha Michał Józef, cześnik, mian. strażnikiem 20 Maja 1692 „po śmierci Kmicica³⁾”; został pisarzem polnym 25 Czerwca 1698⁴⁾.

Pociej Ludwik Konstanty, podkomorzy Brzeski, mian. strażnikiem 10 Lipca 1698 „po Michale Sapieże⁵⁾”; został podskarbis wielkim 1703⁶⁾.

Zaranek-Horbowski Kazimierz, chorąży Żmudzki, mian. strażnikiem 27 Listopada 1703 „po Ludwiku Pociju, który został podskarbis w. lit.⁷⁾”. Ustąpił chwilowo przed Leszczyńskim 1707—1709; został starostą Żmudzkiem 26 Października 1710⁸⁾.

Kryszpin-Kirszensztejn Kazimierz, strażnik z nominacji Leszczyńskiego 1708—1709⁹⁾.

Potocki Stanisław, lowczy lit., mian. strażnikiem 1710¹⁰⁾; został wojewodą Belzkim 25 Maja 1729¹¹⁾.

Pociej Antoni, oboźny lit., mian. strażnikiem 4 Czerwca 1729 „po Stanisławie Potockim, który został wojewodą Belzkim¹²⁾”. Rezygnował 1748¹³⁾; umarł w Lutym 1749¹⁴⁾.

Pociej Ludwik, oboźny, mian. strażnikiem 26 Listopada 1748 „po rezygnacji Antoniego Pocija¹⁵⁾”; umarł w Styczniu 1771¹⁶⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 139. f. 35.

²⁾ Z nominacji następcy. Mógł jedn. umrzeć już 1684 (?). W tym roku bowiem o strażnikostwo litewskie, po Kmicicu, starał się star. Chwejdański Wołowicz (Listy z czasów Jana III. Kraków 1870. f. 59).

³⁾ M. Lit. Ks. Zap. 146. f. 436.

⁴⁾ Tamże Ks. 149. f. 419.

⁵⁾ Tamże f. 516.

⁶⁾ Z nominacji następcy. Strażnikiem jest jeszcze w Lipcu 1703 (Vol. leg. VI. f. 102 i 115).

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 148. f. 1221.

⁸⁾ Tamże Ks. 155. f. 336.

⁹⁾ Zawisza 139, 142.

¹⁰⁾ Patrz wyżej str. 232. Jako strażnik występuje 1716 (Zawisza 310, 329).

¹¹⁾ Metr. Kor. Ks. Sigil. 20. f. 254 (Bleszyński).

¹²⁾ M. Lit. Ks. Zap. 166. f. 114.

¹³⁾ Z nominacji następcy.

¹⁴⁾ Pamiętniki Matuszewicza I. 203.

¹⁵⁾ M. Lit. Ks. Zap. 176. f. 228.

¹⁶⁾ Gazeta Wileńska 1771. Nr. 3 i 4.

Pociej Leonard, oboźny, mian. strażnikiem 7 Stycznia 1771 „*po śmierci Ludwika Pocięja*“¹⁾; umarł 14 Lipca 1774²⁾.

Giełgud Antoni, oboźny, mian. strażnikiem 1774³⁾; został kasztelanem Żmudzkim 22 Czerwca 1776⁴⁾.

Judycki Józef, oboźny lit., mian. strażnikiem 14 Lipca 1776 „*po Antonim Giełgudzie*“⁵⁾; rezygnował 1789⁶⁾.

Giełgud Ignacy, mian. strażnikiem 23 Grudnia 1789 „*po rezygnacji Józefa Judyckiego*“⁷⁾; rezygnował 1793⁸⁾.

Giełgud Ludwik, mian. strażnikiem prawdopodobnie 1793 r.; ostatni. Żył jeszcze 1813⁹⁾.

Strażnicy polni.

Strażnik polny, zwany także „strażnikiem wojsk w. ks. lit.“ albo „strażnikiem wojskowym“, był zastępcą strażnika wielkiego.

Lettaw Krzysztof Wiktoryn Worbek, rotmistrz, strażnik polny 1662¹⁰⁾—1678¹¹⁾.

Piaskowski, strażnik polny lit.¹²⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 184. f. 703.

²⁾ Tyszkiewicz. Rekopism X. Bagińskiego 62.

³⁾ Oboźnym po Giełgudzie, który został strażnikiem, mian. 2 Grudnia 1774 Judycki (Patrz wyżej str. 249).

⁴⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 24. d. 28.

⁵⁾ Tamże d. 39.

⁶⁾ Z nominacji następcy.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Spr. Publ. 34. d. 611.

⁸⁾ Jako eks-strażnik występuje 1794 (Korespondent Krajowy i Zagraniczny 1794. Nr. 39 i 41). Wspomniany jeszcze w Europ. geneal. Handb. na rok 1794.

⁹⁾ Gazeta Korespondenta 1813. Nr. 90, dod. — Mylnie występują jako strażnicy lit.: **Jan Białozor** w XVI w. (Kossakowski. Monografie I. 2. Żychliński V. 2); — **Hieronim Pac** 1666—1668 (Żychliński V. 204—205. Niesiecki VII. 223); — **Stanisław Radziwiłł** 1746 (Icones Radivil. Tab. 137); — **Udalyk Krzysztof Radziwiłł** 1747 (Tamże Tab. 131); — **Leon Michał Radziwiłł** 1750 (Tamże Tab. 123. Był strażnikiem polnym); — **Albert Radziwiłł** 1752 (Tamże Tab. 133); — **Jan Oskierko** 1793 (Żychliński IV. 204. Był strażnikiem polnym).

¹⁰⁾ Volum. legum IV. f. 900—901. „Strażnik wojsk w. ks. lit.“; z tytułem „strażnika polnego“ występuje 1669 (Tamże V. f. 33).

¹¹⁾ Tamże V. f. 637.

¹²⁾ Krasicki w przypisach do Niesieckiego VII. 234.

Nowosielski Antoni, ze strażnika polnego lit. został 6 Listopada 1709 wojewodą Nowogrodzkim¹⁾.

Boryczewski Kazmierz, strażnik i pułkownik wojsk lit. 1710²⁾.

Eperyjasz Michał, strażnik polny lit. 1710³⁾.

Baranowicz Łukasz z Jałowa, strażnik polny lit. już 1716⁴⁾; rezygnował 1735⁵⁾. Chwilowo 1717—1718 kasztelan Inflantski; umarł 1739⁶⁾.

Baranowicz Kazmierz z Jałowa, starosta Koniawski, mian. strażnikiem polnym 15 Listopada 1735 „*po rezygnacji ojca swego Łukasza Baranowicza*“⁷⁾; żył jeszcze 1744⁸⁾.

Radziwiłł książę Leon Michał, mian. strażnikiem polnym lit. 1750⁹⁾; umarł 7 Marca 1751¹⁰⁾.

Łanckoroński-Paszkowski Marcin Antoni, strażnik polny wojsk w. ks. lit.; umarł przed 1757 r.¹¹⁾.

Łopot-Bykowski Stanisław, starosta Bobrujski, strażnik polny lit. 1764¹²⁾—1770¹³⁾.

Ogiński książę Stanisław, strażnik polny lit. 1772—1776¹⁴⁾; później kuchmistrz¹⁵⁾.

Dziekoński Antoni, podkomorzy nadworny (szambelan), mian. strażnikiem polnym 16 Listopada 1776¹⁶⁾. Rezygnował 1782¹⁷⁾; później podskarbi nadworny¹⁸⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 119.

²⁾ Dokum. z d. 18 Lutego 1710 (M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 164).

³⁾ Volum. legum. VI. f. 201.

⁴⁾ Akt. Wil. Arch. Komiss. VII. 124. Następnie występuje 1717 jako „strażnik wojskowy lit.“ (M. Lit. Ks. Zap. 155. f. 943).

⁵⁾ Z nominacji następcy.

⁶⁾ Niesiolowscy. Otia publica vix domestica 1743, str. 99.

⁷⁾ M. Lit. Ks. Zap. 169. f. 20.

⁸⁾ Akt. Wil. Arch. Komiss. VII. 311.

⁹⁾ Europ. geneal. Handbuch r. 1768, str. 459 i następane lata.

¹⁰⁾ Tamże. W Kurjerze Polskim 1751. Nr. 767, nazwany krajczym (!).

¹¹⁾ Akt. Wil. Arch. Komiss. III. 184.

¹²⁾ Sozański. Imienne spisy. Kraków 1866, str. 9. Także Kolenda Warszawska na r. 1768.

¹³⁾ Krasicki w przypisach do Niesieckiego VI. 268.

¹⁴⁾ Sozański. Imienne spisy, str. 9. Także Europ. geneal. Handb. na r. 1774 i 1776.

¹⁵⁾ Patrz wyżej str. 235.

¹⁶⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 21. f. 144. d. 113.

¹⁷⁾ Z nominacji następcy.

¹⁸⁾ Patrz wyżej str. 195.

Oskierko Jan, mian. strażnikiem polnym 19 Stycznia 1782 *„po rezygnacyi Antoniego Dziekońskiego“*¹⁾. Rezygnował 1790²⁾; wywieziony do Syberyi, umarł w Tobolsku 1796³⁾.

Oskierko Rafał Michał, mian. strażnikiem polnym 1790⁴⁾; ostatni⁵⁾; umarł 1818⁶⁾.

Wojscy.

Wojski (tribunus, Vorsteher) był dowódcą zbrojnego oddziału; w czasie pospolitego ruszenia, w ogolonej przez obywateli ziemi, miał bezpieczeństwo przestrzegać. Na Litwie w XVIII wieku wojski urósł na dostojnika⁷⁾.

Bohusz Fedor, wojski J. K. M. i namiestnik Nowogrodzki z ramienia wojewody Nowogrodzkiego 1596⁸⁾.

Vacat (?).

Kimbar, skarbnik lit. i wojski; umarł 1744⁹⁾.

Szankowski-Sawaniewski Gabryjel Dominik, miecznik Wileński, mian. wojskim lit. w Styczniu 1745¹⁰⁾; umarł 1755¹¹⁾.

Mikosza Adam, horodniczy Radomlski, mian. wojskim lit. w Maju 1755¹²⁾; żył jeszcze 1764¹³⁾.

Piasecki Jan, wojski lit. już 1767¹⁴⁾; umarł 1783¹⁵⁾.

¹⁾ M. Lit. Ks. Spraw Publ. 30. f. 244.

²⁾ Wspomniany jeszcze w Europ. geneal. Handb. na r. 1790.

³⁾ Żychliński IV. 204. Według innych umarł 1803 (Dunin Borkowski. Rocznik szlachty polskiej na r. 1883, str. 601).

⁴⁾ Europ. geneal. Handb. na r. 1792. Także Kalendarzyk narodowy i obcy na r. 1792. Cz. II, str. 376.

⁵⁾ Wspomniany jeszcze w Europ. geneal. Handb. na r. 1794.

⁶⁾ Żychliński IV. 205. Według Rocznika szlachty polskiej na r. 1803, str. 600, umarł 1828. — Mylnie nazwany strażnikiem polnym lit.: **Franciszek Ksawery Ogiński** 1776 (Żychliński V. 193).

⁷⁾ Bartoszewicz pomieścił w Encykl. Powsz. (XXVII, 659—665) obszerny artykuł o wojskich. Nadto patrz Starożytności Polskie II. 723.

⁸⁾ Akt. Zap. Ross. IV. 127—128.

⁹⁾ Kurjer Polski 1745. Nr. 427.

¹⁰⁾ Tamże.

¹¹⁾ Z nominacyi następcy.

¹²⁾ Kurjer Polski 1755. Nr. 99.

¹³⁾ Sozański. Imienne spisy osób, str. 30. Wymieniony jeszcze w Europ. geneal. Handb. na r. 1763.

¹⁴⁾ Wymieniony w Kolendzie Warszawskiej na r. 1768.

¹⁵⁾ Wymieniony jeszcze w Europ. geneal. Handb. na r. 1782 i 1784.

Zaleski Michał, mian. wojskim lit. 1783¹⁾. Przeżył upadek Rzeczypospolitej; umarł 10 Października 1816²⁾.

¹⁾ Europ. geneal. Handb., lata 1786—1794.

²⁾ Kurjer Litewski 1816. Nr. 85. — Mylnie występują z tytułem wojskich lit.: **Mikołaj Radziwiłł** 1430 (Icones Radivil. Tab. 8. Urojony); — **Jan Radziwiłł** 1442 (Tamże Tab. 6. Urojony); — **Antoni Ważyński** 1764 (Vol. leg. VII. f. 308. Był skarbnym).

SKOROWIDZ URZĘDÓW I INSTYTUCYI.

- Administrator 58, 59, 76, 186, 188, 189.
 Archiwaryusz 198.
 Arcybiskupi 3.
 Biskupi 1, 2, 3, 15.
Bractawski kasztelan 97—98, 3, 4.
 „ **wojewoda** (województwo) 7—8, 2, 3, 4.
Brasławski kaszt. 98, 5, 6.
 „ **wojewoda** (województwo) 8, 5, 6.
Brzeski (Brześciański, Brzesko-litewski, Berestejski) **kaszt.** 98—102, 3—6.
 „ **wojewoda** (województwo) 8—12, 2—5, 42.
 Budowniczy 199.
Chorąży nadworny (dworny) 204—208, 1, 197, 198, 200, 201.
 „ **wielki** (ziemski) 201—204, 1, 197—201.
 „ ziemski (powiatowy) 199.
 Ciwun 2, 199.
Cześnik (Czasznik) 208—213, 1, 197—200.
 „ ziemski (powiatowy) 199.
Derptski kaszt. 103—104, 15.
 „ prezydent (prezydentura) 12, 15.
 „ **wojewoda** (województwo) 12—14, 5, 15.
 Diak 251, 265, 266.
 Dworzanie 198.
 Dygnitarze 196.
Dynaburski kasztelan (kasztelanija) 104—105, 3, 15.
 Dzierżawcy 2, 29.
 Ekonomowie 198.
Generał artylerji 214—217, 199, 201.
 „ gwardyi 200.
 „ inspektor 217—218, 201.
 „ lejtnant 200.
 „ major 200.
 „ naczelnik artylerji 214.
 Geometra, patrz Mierniczy.
Grodzieński kaszt. 105, 5, 6.
 „ **wojewoda** (województwo) 14, 5, 6,
Hetman dworny 154—155, 147.
 „ inflantski 150, 169.
 „ **polny** 154—159, 147.

- Hetman wielki** (najwyższy) 147—154, 1.
 Hetmani (Hetmaństwo) 2, 4, 147, 199.
 Horodniczy 199.
Inflantski kaszt. 105—107, 6, 16.
 „ **wojewoda** (województwo) 14—18, 6, 105.
 Inflanty 3, 14—16, 104, 105, 135, 136.
Instygator 218—220, 198, 200, 201.
 „ sądów 218.
Kancierz (kancelerstwo) 159—162, 1, 2, 4, 147, 159, 163, 197, 253.
 „ koronny 4.
 „ królowej 197.
 Kasztelanowie 1—6, 97.
 „ koronni 3, 4.
Kijowski kaszt. 108, 3, 4.
 „ **wojewoda** (województwo) 18—21, 2, 3.
 Kniaziowie 2.
 Komornik 201.
Koniuszy 220—225, 197—200.
 „ dworny 220—222.
 „ ziemski (powiatowy) 199.
Kowieński kaszt. 108, 5.
Krajczy 225—231, 1, 190, 197—200, 316.
 „ ziemski (powiatowy) 199.
Kuchmistrz 231—235, 197—200.
 „ królowej 197, 231.
 „ nadworny 231.
 Leśniczy 198, 199.
Lidzki kaszt. 108—109, 5.
Łowczy 235—240, 197—200, 246.
 „ nadworny 240, 242, 198, 200, 201.
 „ ziemski (powiatowy) 199.
 Łoźniczy 197, 198.
Łucki kaszt. 109, 3, 142.
 „ **starosta** (starostwo) 21—24, 2, 90.
 „ **wojewoda** 21.
Marszałek nadworny (dworny) 178—183, 1, 2, 4, 147, 148, 166.
 „ nadworny koronny 4.
 „ trybunału lit. 166.
 „ **wielki** (ziemski) 167—172, 1, 2, 4, 147, 148, 166, 178.
 „ **wielki koronny** 4.
 „ **ziemi Wołyńskiej** 21—24, 1, 2, 7, 166.
Marszałkowie 166.
 „ **dworscy** (hospodarscy, królewscy) 172—178, 2, 197.
 „ powiatowi 5, 166, 167, 199.
Merecki kaszt. 114, 5.
 „ **wojewoda** (województwo) 24, 5, 49.
 Metrykant 200.
Miecznik 242—246, 1, 198—200.
 „ ziemski (powiatowy) 199.
Mierniczy (Geometra) 246, 201.
 Ministrowie 147, 4.
Miński kaszt. 109—114, 3—6, 25.
 „ **wojewoda** (województwo) 24—28, 2—6.
 Mostowniczy 199.
Mozyrski kaszt. 114, 5.
Mścistawski kaszt. 114—119, 3—6.
 „ **wojewoda** (województwo) 29—33, 3—6.
 Namiestnicy 2, 8, 25, 29, 34, 44, 49, 85.
Nowogrodzki kaszt. 119—122, 3—6.
 „ **wojewoda** (województwo) 34—40, 2—5.
Oboźny 246—250, 198—201.
 „ **polny** 250, 199, 201.
 „ ziemski (powiatowy) 199.
 Ochmistrz królowej 197.
 Oficyjalistowie 200.
Orszański kaszt. 122, 5.
Oszmiański kaszt. 123, 5.
 Panowie 1, 2, 198.
Parnawski kaszt. 123—124, 15.
 „ prezydent (prezydentura) 15, 40.
 „ **wojewoda** (województwo) 40—41, 15.
 Paziowie 198.
Piński kaszt. 124, 5.
Pisarz dekretowy 200.
 „ **duchowny** 276—282, 251, 252.
 „ hetmański 284.
 „ jawny 251, 265, 266.
 „ kancelaryi 198.
 „ królowej 197, 251.

- Pisarz** łaciński 251, 262, 264.
 „ **polny** 284—287, 198—200, 246.
 „ **ruski** 251, 261.
 „ **sądów referendarskich** 200.
 „ **skarbowy** 198, 200.
 „ **świecki** 251, 252.
 „ **wojskowy** 251.
 „ **ziemski** 251.
Pisarze 251—283, 159, 184, 197—200, 246.
Piwniczy 287—288, 200, 201.
Podczaszy 288—294, 1, 190, 197—200, 316.
 „ **nadworny** 287.
 „ **ziemski (powiatowy)** 199.
Podkanclerzy 163—166, 1, 4, 147, 197.
 „ **koronny** 4.
Podkomorzy 295—297, 190, 197—200.
 „ **królewski** 295.
 „ **ziemski (powiatowy)** 199.
Podkoniuszy 298—299, 197, 200, 201.
Podlaski kaszt. 125, 3, 4.
 „ **wojewoda (województwo)** 41—43, 2, 3, 4, 8.
 Podłowczy 240.
 Podsedek 199.
Podskarbi **koronny** 4.
 „ **nadworny (dworny)** 190—195, 1, 2, 4, 147, 198—201.
 „ **wielki (ziemski)** 184—190, 1, 2, 4, 147, 252, 270.
 Podskarbiowie 2, 197.
 Podstarości 199.
Podstoli 299—306, 197—200, 316.
 Podwodniczy, patrz Wozowniczy.
 Pokojowy 197.
Połocki kaszt. 125—128, 3—6, 44.
 „ **wojewoda (województwo)** 44—48, 3, 4, 6, 7, 84.
 Powiaty 2, 5, 42, 199.
 Prezydentowie (prezydentury) 12, 15, 40, 70.
 Prowincyje 2, 6.
 Rada 1, 3, 198.
Referendarz duchowny 307—310, 198—200.
 „ **świecki** 311—313, 198—200.
 Referendarze 306.
- Regent kancelaryi wielkiej i mniejszej 198, 200.
 „ „ **skarbowej albo aktów skarbu** 200.
 „ **wojskowy** 200.
 Regimentarz 151, 153, 156, 157, 247, 248.
Rygiński kaszt. 129, 3, 15.
Rzeczycki kaszt. 129, 5.
 Sędzia **wojskowy** 200.
 „ **ziemski (powiatowy)** 199.
Sekretarz duchowny (wielki) 314—316.
 „ **królewski** 198, 266.
 „ **najwyższy** 262, 313.
 „ **pieczęci wielkiej i mniejszej** 200.
 „ **świecki (wielki)** 316.
 Sekretarze 313, 197, 199, 200, 251—267.
 Senat 1, 6, 147.
 Senatorowie 1.
 Skarbnik (Skarbny) 198, 200.
 „ **ziemski (powiatowy)** 199.
Stonimski kaszt. 129—130, 5.
Smoleński kaszt. 130—134, 3—6, 109.
 „ **wojewoda (województwo)** 48—55, 2, 4, 6.
 Sprawca **województwa** 20, 37, 43, 58, 59, 73.
 Stanowniczy 201.
Starodubowski kaszt. 135, 5.
 Starosta, patrz Lucki, Włodzimierski, Żmudzki.
 „ **grodowy i niegrodowy** 199.
 „ **sądowy i niesądowy** 198.
 Starostowie 2, 9.
Stolnik 316—321, 1, 190, 197—200.
 „ **nadworny** 318.
 „ **ziemski (powiatowy)** 199.
Strażnik 322—324, 198—200.
 „ **polny** 324—326, 199, 200.
 „ **wojskowy** 324.
 Struęczaszcy J. K. M. 198.
 „ **ziemski (powiatowy)** 199.
 Szambelan 295.
Trejdeński kaszt. 135, 15.
Trocki kaszt. 62—69, 1—3, 5—7, 97.
 „ **wojewoda (województwo)** 55—62, 1—3, 5, 8, 14, 41, 55, 77.

- Upiński kaszt.** 135—136, 5.
 Urzędnicy dworu (dworscy, dworni, nadworni 1, 198, 200.
 „ **powiatowi (ziemscy)** 198, 199.
 „ **sądów zadwornych i kancelaryi** 200.
 „ **stanu** 198, 199.
 „ **wojskowi** 199.
 „ **ziemscy** 1.
Wendeński kaszt. 136—137, 15.
 „ **prezydent (prezydentura)** 70.
 „ **wojewoda (województwo)** 70—71, 15, 105, 129, 135.
 Wice-instygator 200, 218.
Wileński kaszt. 77—81, 1—3, 5—7, 97.
 „ **wojewoda (województwo)** 71—77, 1—3, 5, 8.
- Wiłkomierski kaszt.** 137, 5.
Witebski kaszt. 138—142, 3—6, 85.
 „ **wojewoda (województwo)** 84—89, 2—4, 6, 7.
 Włodzimierski starosta 24—25, 2.
 Wojewodowie 7.
 „ **koronni** 3—4.
Wojski 326—327, 201, 246.
Wołkowsky kaszt. 142, 5.
Wołyński kaszt. 142—143, 2, 4.
 „ **wojewoda (województwo)** 90, 2—4, 21.
 Wozowniczy 198.
Żmudzki kaszt. 143—146, 3—5.
 „ **starosta (starostwo)** 91—96, 1—3.
 „ **wojewoda (województwo)** 5, 90.

SKOROWIDZ NAZWISK.

Abraham Ezofowicz 185.
 Abramowicz Andrzej 102.
 " Jan 12, 25, 52.
 " Mikołaj 31, 55, 60, 116,
 209, 214.
 Agryppa Wacław 110, 131, 271, 273.
 Albert Aleksandrowicz 225.
 Aleksander, wielki książę, król, 2, 84,
 148, 172, 178, 197, 201,
 254, 256, 259, 264, 297,
 313.
 Aleksander 184.
 " Aleksandrowicz 190.
 " Jurjewicz 184.
 " " książę 69.
 Aleksandrowicz Dominik 224.
 " Franciszek 109.
 " Stefan 121.
 Aleksy Michałowicz, car, 49.
 Altenbockum, patrz Bokum.
 Ancuta Jerzy 309, 314.
 " Maciej 309.
 Andrejewicz, patrz Iwan.
 Andruszewicz Mikołaj Sienkowicz 208,
 222, 264.
 Andrzej (Andruszko) 231.
 " Aleksandrowicz 184.
 " Wasilewicz 266.
 " " książę 174.
 August II, król, 16, 75, 76, 84, 112,
 152, 157, 188, 241.
 " III, król, 217.
 Baranowicz Kazimierz 325.
 " Łukasz 106, 325.
 Barbara królowa 59.
 Bartoszewicz Stanisław 235.
 " " Stanisławowicz
 316.
 Basa Waśko 256.
 Belcewicz Fedko 255, 256.
 Berg Władysław 106.
 Bernat 174.
 Białozor Jan 324.
 " " Karol 307.
 " Jerzy 134.
 " Kazimierz 27, 140.
 " Krzysztof 203, 208.
 " Stanisław 117, 119.
 " " 55.
 Biały, patrz Montygerdowicz.

Biegański Jan Kazimierz 298.
 Bilewicz 244.
 " Jurij 92.
 " Tadeusz 33, 69, 118.
 Bispink Jan 135.
 z Błaszkwic Mikołaj 253.
 Bobrownicki Stanisław 225, 298.
 Boguchwał Dymitrowicz 261.
 Bohowitynowicz Bohusz (Michał) 185,
 259, 160.
 " Lewko 208, 256, 259.
 Bohusz Fedor 326.
 Bokum Eberhard 217.
 " Jan Henryk 211, 320.
 Bona królowa 251.
 Borch Fabijan 216.
 " Jan Andrzej 17.
 " Michał 249.
 Borejkwicz Wasil Jamont 55.
 Borowski książę 242.
 Boryczewski Kazimierz 325.
 Borys książę (Hliński?) 163, 253.
 Borzecki Antoni 218, 220.
 " Franciszek 305.
 Bouffal Franciszek 242.
 " Józef 246.
 Brabek Jerzy 105.
 Branicki Franciszek Ksawery 216.
 z Brudzewa Wojciech 283.
 Brühl Henryk 241.
 " Karol 241.
 z Brzezia Lutko 253.
 Brzostowski Adam 128.
 " Cypryjan Paweł 60, 67,
 275, 312.
 " Emanuel 283.
 " Jan Władysław 68, 277,
 312.
 " Józef 279.
 " Konstanty Benedykt 117,
 277.
 " Konstanty Kazimierz 314.
 " Michał 189, 224, 279.
 " " Hieronim 213.
 " Paweł Ksawery 280, 310.
 " Robert 128, 213.
 " Stanisław 17.
 Brzozowski Maksymilian 10.
 Budny Wojciech 250.
 Bujnicki 127.
 Bulharyn Mikołaj 142.
 " Paweł 299.
 Burzyński Stanisław 102, 134, 219.
 " Tadeusz 28, 134.
 Butrym z Zermina 173.
 " Andrzej 21.
 " Jan 49.
 Bychowiec Józef 230.
 Bykowski, patrz Łopot.
 Bystry Józef 102, 242.
 Cebulka Mikołaj 252.
 Cetner Franciszek 54.
 Chalecki Dymitr 186, 192, 243.
 " Jan 178, 243.
 " Krzysztof 38, 243.
 " " 40.
 " Michał 248.
 " Władysław 322.
 Chlewiński Kazimierz 129.
 Chłusiewicz Kazimierz 32.
 Chodkiewicz Adam Tadeusz 11.
 " Aleksander 43, 59.
 " " Iwanowicz 37,
 298.
 " Andrzej 300.
 " Hieronim 84.
 " " Aleksandrowicz
 64, 79, 92,
 154, 290.
 " " Jurjewicz 29, 80,
 103, 204, 222.
 " Hryhory 20, 64, 79, 87,
 92, 150, 155, 296.
 " Iwan (Chodkiewicz) 19, 22,
 85, 89, 148, 154, 174.
 " Jan 89.
 " " Hieronimowicz 15, 80,
 92, 105, 150, 169, 317.
 " " Hieronim 301.
 " " Karol 15, 74, 93, 151,
 155, 291.
 " " Kazimierz 81, 223.
 " " Mikołaj 95, 145.
 " Jerzy Karol 248.

- Chodkiewicz Jurij Aleksandrowicz 64, 226, 317.
 „ Jurij Jurjewicz 93, 227.
 „ Krzysztof 66, 74, 81, 202, 223.
 „ Szczęsny 322.
 Chodkiewicz Iwan, patrz Chodkiewicz.
 Chomicz Fedko 197.
 Chomiński Franciszek 33.
 „ Ludwik 279.
 „ Michał 282.
 Chmara Adam 28, 113, 218, 220.
 Chrapowicki Eustachy Józef 220.
 „ Franciszek 142.
 „ Jan Antoni 88, 134.
 „ Józef 119.
 „ „ 220.
 „ Krzysztof Antoni 133, 134.
 „ Mikołaj 122.
 Chrebtowicz (Chreptowicz) Bohdan 190.
 „ Bohdan Piotrowicz 311.
 „ Fedko 184, 191.
 „ Iwan Litawor 35, 190.
 „ Jan 102, 122.
 „ Joachim 162, 166, 316.
 „ Jurij (Jerzy) 34, 38, 41, 132, 144.
 „ Karol 207.
 „ Marcin 191, 221, 225, 236.
 Chrzastowski Daniel 144.
 „ Stefan 219.
 Ciechanowiecki Albrycht 247.
 „ Janusz 246.
 „ Krzysztof 27, 33, 90, 117.
 „ Mikołaj 31.
 „ Nikodem 204, 300, 317.
 „ Samuel 90, 142.
 „ Stanisław 322.
 Ciechanowicz Hieronim 139.
 Ciolek Erazm 258.
 Czaplic Szpanowski Iwan 108.
 Czarnecki Franciszek Władysław 204.
 Czartoryski książę Aleksander Fedorowicz 90.
 „ Aleksander Wasilewicz 197.
 „ Fedor 23.
 Czartoryski Fryderyk Michał 83, 162, 165, 305.
 „ Józef 203.
 „ „ Klemens 321.
 „ Kazimierz 83, 165, 188, 293.
 „ Michał Wasilewicz 174.
 Czetwertyński książę Jan 298.
 „ „ Mikołaj 111.
 Czupurna Stanisław 173.
 Czyż Wasil 221.
 Daszkiewicz Ignacy 119.
 Dembiński Maciej 40, 70.
 Dolski książę Jan Karol 171, 181, 229, 292.
 „ książę Michał 99.
 z Domanowa (Domaniewski) Jan 265, 267.
 Domarat Jan 253.
 Dönhoff Bogusław Ernest 216, 296.
 „ Ernest 82, 238.
 „ „ Magnus 41, 124.
 „ Franciszek Michał 238.
 „ Fryderyk Józef 293, 299.
 „ Gerhard 14.
 „ „ 208, 211, 304.
 „ Henryk 41, 104.
 „ Jan 55, 140.
 „ Kacper 13.
 „ Krzysztof 142.
 „ Otto 14, 41.
 „ Stanisław 48, 158, 239.
 „ Teodor 13.
 „ „ 40, 70.
 „ „ 193, 229, 303.
 „ Zygmunt Wiktor 194.
 Dorgal vel Dewgal 201.
 Dorohostajski Aleksander 231.
 „ Krzysztof 170, 180, 227, 291, 318.
 „ Mikołaj Mikołajewicz 46, 318.
 „ Mikołaj 55.
 „ Piotr 30, 52, 110.
 „ Władysław 209, 231, 295.
 „ patrz Olechnowicz, Kuchmistrzowicz.

- Doroszkowicz Waśko 255, 256.
 Dowgerd Jan 72, 178, 253, 254.
 Dowgiallo Jerzy 204.
 „ -Zawisza Jan 275, 308.
 Dowojna Stanisław 46.
 „ patrz Sollohub.
 Dowojnowicz Andrzej 295.
 „ Olechno 8.
 Draslawski Jerzy 219.
 Drewiński Bazilius 266, 269, 171.
 Drożdża Andrzej 208.
 Drucki-Horski książę Hryhory 31.
 „ -Lubecki książę Franciszek 124.
 „ „ „ Szymon 112.
 „ -Sokoliński książę Jan 270, 287, 311.
 „ „ książę Jan Antoni 117.
 „ „ „ Krzysztof 116, 126, 128.
 „ „ „ Karol 133.
 „ „ „ Michał 46, 52, 139.
 „ „ „ Michał 274.
 „ „ „ Paweł 122, 166.
 „ -Putiata, patrz Putiatycz.
 Dubrowicki, patrz Holszańsko-Dubrowicki.
 Dunin Aleksy 234.
 „ patrz Rajecki.
 Dymitr Waślewicz 197.
 Dziejuszycki Antoni 283.
 Dziekoński Antoni 195, 325.
 z Dziewałtowa, patrz Gondziewicz.
 Eliaszewicz Gejsz Melchior 307.
 Eperyjasz Michał 325.
 Esterle 108.
 Ezofowicz, patrz Abraham.
 Fanel Zygmunt 232.
 Farenbach Jerzy 70.
 „ „ 123, 137.
 „ „ Woldemar 123.
 Fedko 255, 256.
 „ Hryhorowicz 258.
 „ Iwanowicz 265.
 „ Januszkowicz, patrz Fedor Januszewicz.
 „ Senkowicz 255, 256.
 Fedko, patrz Belcewicz, Kozłowski, Oleszkowicz, Swiatosza, Władyka.
 Fedor Borysowicz 283.
 „ Januszewicz 22, 255, 256, 257.
 Felkerzamb Adam Ewald 18, 141.
 „ Otto Fryderyk 16, 105.
 Fiedkonis Grzegorz 283.
 Filipowicz Jan 264.
 Filipowski Mikołaj 295.
 Finkenstein Teofil 298.
 Flemming Jakób 224.
 „ Jerzy 189, 216.
 Frackiewicz-Radziwiński Gedeon Michał 206.
 „ Kazimierz 194.
 „ Matyjasz Michał 285.
 „ Mikołaj 205.
 Frankenberg, patrz Konrad.
 Fürstenberg Just 136.
 Gasztold Andrzej 71, 183.
 „ Iwan (Jan) 49, 56, 72, 159, 173, 254.
 „ Jan 62.
 „ Marcin 19, 34, 57, 168.
 „ Michał 225.
 „ Olbracht (Wojciech) 36, 45, 58, 73, 160, 184, 213, 251, 289.
 „ Stanisław Janowicz 70, 95, 96, 183.
 „ Stanisław Olbrachtowicz 36, 58, 89.
 Gasztoldowicz, patrz Gasztold.
 Gedygold 173.
 „ Jerzy 21, 49, 72.
 Gedygoldowicz Piotr 84.
 „ Sienko 50, 78, 254.
 Gejsz, patrz Eliaszewicz.
 Giedroic Aleksander 250.
 „ Franciszek 250.
 „ Ignacy 250.
 „ Kacper 282.
 „ książę Marcin 30.
 Gielgud Andrzej Kazimierz 277.
 „ Antoni 95, 146, 249, 324.
 „ Ignacy 324.

Giełgud Ludwik 324.
 " Michał 183, 286.
 Gierdziejewski 250.
 Ginwilowicz Mikołaj 231.
 Gliński, patrz Hliński.
 Głębocki Andrzej 18.
 " Mikołaj 137.
 Gojcewicz Iwan 85.
 Golimon 91, 95.
 Goluchowski Abraham 298.
 Gondziewicz Stanisław z Dziewałtowa 62.
 z Górki Mikołaj 252.
 Górski Jan Michał 146.
 " Leon 213.
 Gorzeński Jan 238.
 Gosiewski Aleksander 52, 272, 284, 311.
 " Krzysztof 53, 272, 311.
 " Maciej 215.
 " Marcin 124, 137.
 " Wincenty 156, 188, 214, 319.
 Grabowski Jan Jerzy 217.
 " Michał 225.
 " Paweł 218.
 " Zygmunt 230.
 Grochowski Tomasz 104.
 Grothuz 16.
 " Wilhelm Eustachy 145.
 Grużewski Jakób 234.
 " Kazmierz 206.
 Gurowski Władysław 172, 183.
 Gutakowski Ludwik 297.
 Gynewille, patrz Kymunt.
 Hajko Jan 98, 268.
 Hański Zacharyjasz 242.
 Hanul (Hawnul) 71.
 Hanusowicz Jakób 175.
 Haraburda Łukasz 266, 283.
 " Michał 110, 266, 269, 270.
 Hawnulewicz Aleksander (Nadziwoj) 70,
 84, 154.
 " Jan 204.
 " Jawno (Nadziwoj) 62.
 Helena, w. ks., królowa, 197, 204, 251.
 Henryk król 80, 125.
 Hercyk Szezesny 202.
 Hlebicki-Józefowicz Aleksander 113.
 Hlebowicz Jan 318.
 Hlebowicz Jan Janowicz 59, 65, 110,
 186.
 " Jan Jurjewicz 29, 46, 73, 86,
 160.
 " Jerzy Karol 53, 75, 94, 302.
 " Jurij 50, 51, 86.
 " Mikołaj 52, 81, 301.
 " Piotr 36.
 " Stanisław 45, 85.
 " " Stanisławowicz 44.
 Hliński 168, 184, 221, 225, 236.
 " patrz Borys książ.
 " książ Iwan 19, 36, 77, 201.
 " " Michał 178.
 " " Wasil 9, 300.
 Holszański książ 251.
 " " Aleksander 78, 225,
 289.
 " " Iwan Olgimuntowicz
 18.
 " " Janusz 225.
 " " Jurij 20, 226.
 " " Michał 18.
 " " Semen 22, 35, 148.
 Holszańsko-Dubrowicki książ Janusz
 20, 59, 317.
 " " książ Semen
 317.
 " " książ Włodzi-
 mierz 20.
 Holzschuher 123.
 " Bertram 103, 123.
 " Jerzy 103.
 " " Fryderyk 103.
 " Wilhelm 103, 104.
 Hołowczyński książ Aleksander 30, 143.
 " " Jan 209.
 " " Konstanty 115.
 " " Szezesny 110.
 " " patrz Rapałowski.
 Hołownia książ 222.
 Horain Aleksander 310.
 " Jan Antoni 12, 102.
 Hornostaj Gabryjel 9, 25.
 " Hermogen 268.
 " (Hornostajewicz) Iwan 37, 55,
 58, 73, 179, 185, 262, 266,

Hornostaj Onikiej 260, 266.
 Horski, patrz Drucki-Horski.
 Hrycko Aleksiewicz 265.
 Hostski Senkowicz Bohdan 289.
 Hromyka Hryhory 253, 260.
 Hryn (Hrynk) 221.
 Hryniówcz 243.
 Hylzen Jan August 28, 107.
 " Jerzy Mikołaj 278.
 " Józef 28, 33, 107.
 Ignacy 258.
 Ilinicz Iwan 50, 85.
 " Jan Jurjewicz 29.
 " Jurij 178.
 " Krzysztof 184.
 " Mikołaj 25, 50.
 Isajkowski Dołmat Franciszek 275, 307.
 " " Jan 133.
 " " Mikołaj 237.
 " " Piotr Karol 237.
 Iwan 174.
 " Andrejewicz 191.
 " Semenowicz książ 44.
 " Wasilewicz książ 25.
 Iwaszewicz (Wiazewicz?) Iwaszko 56.
 Iwaszkowicz Wojciech 242.
 Jablonowski książ Józef Aleksander
 39, 321.
 Jagello Władysław, w. ks., król, 197,
 204, 240.
 Jakób 254.
 Jamont, patrz Borejkwicz.
 Jan 317.
 " rusin 283.
 " III Sobieski, król, 238, 309.
 " Kazmierz, król, 49, 94, 100, 137,
 156, 237.
 Januszko 255, 258.
 Jaroeki 287.
 Jasienicki, patrz Wojna.
 Jasiński Wojciech 208, 232.
 Jasiński Jakób 214.
 " Mikołaj 271, 273.
 Jasmanowicz, patrz Jesman.
 Jaszko 253.
 Jawno (Jawnuta) Jan 55, 71.
 Jedko Jurij 231, 243.
 Jeleński Gedeon 122.
 " Rafał 122.
 " Wasil 166.
 Jelo-Maliński 176.
 " " Michał 24.
 Jeremiasz 265.
 Jesman 112.
 " Iwanowicz 197, 251.
 " Dominik 112.
 " (Jasmanowicz) Hleb 266, 283.
 " Krzysztof 40, 53, 121.
 " " 112.
 " Semen 177.
 Jewłaszewski Kazmierz Ludwik 10, 132.
 Jodko Narkiewicz Alfons 295.
 Józefowicz, patrz Hlebicki.
 Judycki Aleksander 112.
 " Jan 113.
 " Jan Paweł 112.
 " Józef 249, 324.
 " Michał 113.
 " Mikołaj Władysław 120, 215.
 " Waleryjan Stanisław 275, 308.
 Julijanna, wielka księżna, 84, 85.
 Jundylowicz Mikołaj 197, 201, 231.
 Jundził Wojciech 184.
 Juraha 24.
 Jursza 18, 21.
 " Iwaszko 175.
 Juszek 265.
 Kalenicki, patrz Tyszkiewicz.
 Kałusowski Mańko 256.
 Kamieniecki Jan 219.
 " Marcin 44.
 Kamiński Jan 116, 142.
 Kamiński Malcher 219.
 " Michał 117.
 Kandelgisser 240.
 Kapusta książ Andrzej 97.
 Karaczon Mikołaj 205.
 Karnkowski Dadzibóg 12.
 Karp Józef Michał 315.
 Kaszowski Henryk 137.
 " Jan Teodor 298.
 Kazmierz, w. ks., król, 18, 19, 84, 85,
 159, 174, 197, 231, 254, 256,
 295, 299.

Kędzierzawski Stefan 111, 133.
 Keszort Jan Sebastyan 27, 66.
 Kierdej Eustachy 114, 132, 144, 146.
 " Hieronim 114, 146.
 " Jan Kazmierz 67, 238.
 " -Mylski Olizar 176.
 Kierdejewicz, Olizar Szyłowicz 21.
 Kiersnowski Jan 38.
 Kieżgajło Wolimuntowicz Michał 77, 91, 254.
 " (Kieżgajłowicz) Dobko 78.
 " " Jan 78, 91.
 " " Michał 50, 72, 84, 160, 255.
 " Stanisław Janowicz 63, 79, 91, 149.
 " Stanisław Mikołajewicz 92, 232, 290, 317.
 " Stanisław Stanisławowicz 63, 92.
 Kimbar 326.
 Kirszensztein, patrz Kryszpin.
 Kisiel Adam 244.
 Kiszka 163, 251.
 " Jan 70.
 " " 96.
 " " Stanisławowicz 80, 93, 226, 290.
 " Janusz 46, 151, 156.
 " Krzysztof 30, 88, 209, 231, 295.
 " Mikołaj Piotrowicz 43, 213, 226, 290.
 " Mikołaj Stanisławowicz 13, 30, 66, 187.
 " Piotr Piotrowicz 23.
 " " Stanisławowicz 45, 62, 64, 84, 92, 159.
 " Stanisław 55, 307.
 " " Piotrowicz 87.
 " " " 51, 149, 159, 168, 250.
 " " Stanisławowicz 33.
 " " " 96.
 Klemens 71.
 Klonowski Józef 10, 127, 139.
 Kłodzko Maciej Wojciechowicz 48, 87, 92.

Kłodzko Wojciech Janowicz 197, 204, 235.
 Kmicie Samuel 323.
 Kmita Filon 52.
 " Konstanty 218.
 Kobecki 218.
 z Kobieli, patrz Maldrzyk.
 z Kobylan Jakób 73.
 Kobyliński Antoni 299.
 Kocieli Michał Kazmierz 61, 68, 140, 189.
 Kolenda Enoch 13.
 Kollataj Hugo 310.
 Komorowski Krzysztof 11, 234.
 " Samuel 219, 247.
 " Stanisław 267.
 Konarski Piotr 133.
 Koniecpolski Stanisław Karol 41.
 Konrad (Frankenberg?) 252.
 Kontowt 91.
 Kopeć Franciszek Aleksander 100.
 " Jan Karol 47, 67, 210, 303.
 " Łukasz 99.
 " Michał 276.
 " Ostafi 259.
 " Wasil 120.
 Kopot' 254.
 " Wasilewicz 259.
 Korecki książę Bohusz 23, 90.
 Korff Mikołaj 71, 137.
 Korsak Iwan Sowicz 204.
 " Jan 127.
 " -Holubicki Jan 55, 103, 126.
 " Józef Janowicz 110, 126.
 " " Lwowicz 31.
 " Piotr 48.
 Korycki Jarosz 222.
 Koryzna Mikołaj 307.
 Kościakowski Ignacy 131.
 Kosiński Adam 125, 176.
 Koss Jan 54.
 " " 105.
 " Józef 16.
 Kossakowski Antoni 107.
 " Jan Eustachy 117.
 " Józef 240, 295.
 " " 282.

Kossakowski Józef 294.
 " " Ignacy 295.
 " Michał 8, 89, 141.
 " " 287.
 " Szymon 18, 142, 154, 159.
 " Tomasz 104, 124, 140.
 Kostewicz Janusz 42, 86, 242.
 Koszycze Wojciech 190.
 Koszka 255.
 Koszyński, patrz Sanguszko.
 Kotowicz Andrzej 82, 233, 274, 287.
 " Grzegorz 239.
 " Eustachy 308.
 " Paweł 166.
 z Kotry Adam 257, 264.
 Koziniński Michał 142.
 Kozłowski Fedko 159, 162, 253.
 Krasicki Antoni 207.
 " Jan 207.
 Krasieński Stanisław 125.
 " " 198.
 Kroczewski Erazm 232.
 Królikowski Kazmierz 219.
 Kronnemann 214.
 Kryszpin-Kirszensztein Andrzej Kazmierz 89, 285.
 " " Hieronim 188, 233.
 " " Jan Hieronim 308.
 " " Jerzy Hieronim 145, 293.
 " " Kazmierz 323.
 " " Marcin Michał 67, 293, 304.
 " " Michał Antoni 215, 285.
 Kuchmistrzowicz, patrz Dorohostajski.
 Kuczukowicz Jan 175.
 " Jurij 175.
 Kuncewicz Bohdan 134.
 " Jakób 10, 111, 144.
 " " 221.
 Kunicki Jan 265.
 Kurez Lew 14.
 " Marcin 12.
 " Stefan 11, 101.

Kurowicz-Zabistojski Szymon 218, 219.
 Kurzeniecki Ignacy 141.
 Kuszlejko Iwan 254.
 Kymunt Gynewille 55.
 Lacki Jan Alfons 94, 111, 144.
 " Teodor 181, 302.
 " " 284.
 Ladziński Józef Jan 287.
 Lanckoroński-Paszkowski Marcin Antoni 325.
 Lelusza Jan 190.
 " Piotr 56, 69.
 Leniek Maciej 103.
 Leśniowski Marcin 125.
 Leszczyński Andrzej 13.
 " Przeclaw 14, 71.
 " Stanisław, patrz Stanisław król.
 " Władysław 14.
 Lettaw Krzysztof 324.
 Leubnitz Karol Henryk 241.
 Lewicki Ignacy 107.
 " Jan 265.
 Lichtenwald Jan 252.
 Limont Jędrzej 297.
 " Marcin 140.
 Litawor 40, patrz Chrebtowicz.
 Lode Krzysztof 124.
 Lubecki, patrz Drucki-Lubecki.
 Lubomirski ks. Józef 305.
 Lüdinghausen, patrz Wolff.
 Lutko, patrz z Brzezia.
 Łaniewski-Wolk Ignacy 240, 278.
 Łazowy Samuel 118.
 Łogwin 254.
 Łoknicki 103.
 " Stanisław 316.
 Łopaciński Jan 315.
 " Mikołaj Tadeusz 12, 219, 281.
 " Wacław 219.
 Łopot Michał 249.
 " -Bykowski Stanisław 325.
 Łowejko Jan 178.
 Łukomski książę Andrzej 40.
 " " Fryderyk 115.
 z Łuski (Łuzka) Marcin 255.

Maciej 267.
Mackowicz Andrzej 266, 267.
Majdel Jan Teodor 238.
Makowiecki Jan 251.
" " " Kazmierz 130.
" " Piotr 124.
" " Stefan 124.
Maldrzyk Mikołaj z Kobiel 159, 252.
Maliński, patrz Jelo-Maliński.
Manowski Fedorowicz 266.
Marcin 220.
Masalski książ Aleksander 26, 103, 132.
" " Andrzej Fedorowicz 10, 26, 100.
" " Andrzej Piotrowicz 119, 295.
" " Fedor 117.
" " Ignacy Jakób 280, 310.
" " Jan 294.
" " Jerzy 119.
" " Józef Adryjan 195.
" " Kazmierz 249, 294.
" " Michał Józef 33, 69, 83, 153, 158, 279.
Matuszewicz Marcin 102.
Matys 251.
Z Mejszagoly, patrz Waclaw.
Mek Jakób 129.
Meleszko Jan 99, 115, 131.
Meleszkowicz Fedko 208.
Michał 221.
" " król 94, 314.
Mickowicz Mikołaj 208.
Micuta Bohusz 202.
" " 221.
Miedzyleski Wawrzyniec 265.
Mier Jan 107.
Mikita 255.
Mikołaj 254.
" " 266.
Mikosza Adam 326.
Mikutowicz Stanisław 218.
Millenheim Gebhard 240.
" " Władysław 251.
Milon 173.
Minigajło 71, 77.
Mirski 250.

Mirski książ Hryhory 322.
" " Stanisław 282.
Miszkwicz Jan 236.
Mleczo Wiktoryn 94.
Mniszech Jan Karol 297.
" " Jerzy August 297.
" " Józef 172, 182, 215, 216.
" " Michał Jerzy 183, 316.
Moniwid Wojciech 72.
" (Moniwidowicz) Jan 56, 72, 254.
" " " Juchno 62.
" " " Olechno 62.
" " " Wojciech 34, 78, 300.
Montowt (Montowtowicz) Jurij 20.
" " " Michał 21, 34, 62.
" " " Totwil 225, 255.
Montygerd (Montygird) 44.
Montygerdowicz Jakób 178.
" " Piotr (Pietrasz) 34, 154, 167, 254.
" " Piotr Janowicz (Biały) 22, 56, 57, 148, 154, 168, 175.
" " Piotr, patrz Piotr, Pietrasz.
Morawski Ignacy 280.
" " Mikołaj 283.
Morsztyn Aleksander 53, 71.
" " Antoni 17.
" " Feliks 298.
Morykoni Benedykt 283.
Mosiewicz Aleksander 32.
Moskorzewski Mikołaj 71.
Moszyński Fryderyk 249, 313, 316.
Mścislowski książ 251.
" " " Michał 29.
Myłski Pietrasz 174.
" " patrz Kierdej.
Myszczyc Piotr 197.
Myszka Michał 143.
Nac (Naczko) 8.
Nadziwoj, patrz Hawnulewicz.
Narbut Bohdan 235.
" " Jan 231, 317.

Narbut Mikołaj 42.
" " " 207.
" (Narbutowicz) Piotr 295.
" " Stanisław 29.
" (Narbutowicz) Wojciech 201, 204.
" " Wojciech Lenartowicz 251.
" " " Mikołajewicz 266.
Naruszewicz Adam 282.
" " Aleksander 144.
" " " " 164, 274, 313.
" " " Jan 193, 211.
" " " " 166, 237.
" " " Karol 237.
" " " Krzysztof 187, 192, 237.
" " " Mikołaj Mikołajewicz 143, 237.
" " " Mikołaj Pawłowicz 186, 246, 269, 270.
" " " Paweł 166.
" " " Wojciechowicz 263.
" " " Stanisław 272, 312.
" " " " 283.
" " " Pawłowicz 114, 131.
Nasilowski Jurij 87.
Nasuticz Jan 8.
Nestorowicz 112.
" " " Jan Piotr 101.
Niemira (Rezanowicz) 21.
" " " Aleksander Maksymilian 104.
" " " " Jan 44.
" " " Mikołaj 70.
" " " " 321.
Niemrowicz Andrzej 20, 114.
" " " " Jakób 9, 175.
" " " " Mikołaj 50, 85.
" " " " patrz Szczyt.
Niesiołowski Józef 40, 122, 213.
" " " " Kazmierz 32, 134.
Niewiarowski Jerzy 308.
Niezabytowski Bogusław 121.
Nowosielski Antoni 121, 325.
Obuchowicz Filip Kazmierz 53, 275.
" " " " Michał 114.
" " " " " Lew 322.
" " " " " Teodor Hieronim 121.

Obrzyński Andrzej Iwanowicz 270.
" " " Krzysztof Dominik 132, 311.
Ochmistrzowicz, patrz Kłodzko.
Odachowski Lew 298.
Ogiński książ Aleksander Bohdanowicz 27, 34, 55, 66, 205.
" " " " Andrzej 61, 69, 245, 313, 316.
" " " " Bogusław 31, 321.
" " " " Bohdan 206.
" " " " " 84.
" " " " " 159.
" " " " Dymitr 298.
" " " " " 321.
" " " " Feliks Jan 142.
" " " " Franciszek Ksawery, patrz Ksawery.
" " " " Grzegorz Antoni (Hryhory) 95, 152, 157, 203, 212.
" " " " Jan 234.
" " " " " 322.
" " " " " Bohdanowicz (Jan Feliks) 34, 116, 119, 142.
" " " " Jan Samuelowicz 31, 47, 157, 285.
" " " " Ignacy 83, 171, 182, 247.
" " " " Józef 61, 189, 244.
" " " " Kazmierz 305.
" " " " " Dominik 61, 76.
" " " " " Ksawery 235, 326.
" " " " " Leon Kazmierz 304.
" " " " " Maciej 240.
" " " " " Marcyjan Aleksander 60, 162, 219, 229, 303, 320.
" " " " " Marcyjan Karol 117.
" " " " " Michał 89, 140, 244.
" " " " " Michał 98.
" " " " " " Kazmierz 77, 153, 212, 286.
" " " " " Michał Kleofas 190, 246.
" " " " " Mikołaj Franciszek 68, 194, 244.
" " " " " Stanisław 118, 140.
" " " " " " 235, 325.

- Ogiński książę Szymon Karol 31, 243.
 " " Tadeusz 61, 69, 278.
 " " Teodor 84, 172.
 Olechnowicz Mikołaj 243.
 " Piotr 231.
 " patrz Dorohostajski.
 Oledzki Stefan 213, 224.
 Oleksiewicz Jan 283.
 Olenko książę 19.
 Olenkowiec książę Semen 19.
 z Oleśnicy Jaśko 71.
 Oleszkowicz Fedko 255, 256.
 Olgerd, w. ks., 18, 84.
 Olgerdowicz książę Semen 29.
 " " Włodzimierz 18, 19.
 Olizar Filip Nereusz 294.
 " patrz Kierdejewicz.
 Olizarowicz Fedko 24.
 " Sienko 9.
 Olszura, patrz Holzschuber.
 Opacki Zygmunt 13.
 Orda Stanisław Wincenty 67, 145, 219.
 Ościkowicz Wierszul 84.
 Osiński Samuel 247.
 Oskierko Antoni 121, 276.
 " Jan 324, 326.
 " Kazimierz 114.
 " Ludwik 212, 313.
 " Marcin 123.
 " Rafał 326.
 Ossoliński Aleksander 245.
 " Mikołaj 104, 124.
 " Zbigniew 43.
 Ossowski Andrzej Kazimierz 272.
 Ostrogski książę Aleksander 90.
 " " Janusz 90.
 " " Konstanty Iwanowicz
 23, 58, 78, 148, 149,
 184.
 " " Konstanty Konstanty-
 nowicz 227, 291.
 " " Konstanty Wasil 21, 24.
 " " Michał 22.
 " " Teodor 21.
 Ostrowicki Paweł 176.
 Ostyk Krystyjan 77.
 " Hryhory 37, 79, 226.
 Ostyk (Ostykowicz) Hryhory 57, 178.
 " Jurij 29, 51.
 " Stanisław 45, 226.
 Ostykowicz Hryhory, patrz Ostyk.
 " Radziwiłł, patrz Radziwiłł.
 Pac 62.
 " Antoni Michał 279.
 " Bonifacy 247, 322.
 " Dominik 130.
 " Feliks Jan 210, 296, 319.
 " Hieronim 324.
 " Ignacy 217, 305.
 " Jan 26, 131, 210.
 " " 295.
 " " Kazimierz 206.
 " " " 272.
 " " Krzysztof 296.
 " " Samuel 303.
 " Jerzy 48, 128, 134.
 " Józef 145.
 " (Pacewicz) Jurij 19, 35, 45, 175.
 " Kazimierz Michał 181, 182, 274.
 " Konstanty Władysław 206.
 " Krzysztof 128, 161, 164, 188, 203,
 223.
 " Krzysztof Konstanty 127, 274.
 " Michał Kazimierz 53, 75, 82, 152,
 156, 211, 247.
 " Michał Kazimierz 127.
 " (Pacewicz) Mikołaj 42, 236, 296.
 " Mikołaj 48, 103, 108, 119, 130,
 226, 306.
 " Mikołaj 166.
 " " Stefan 60, 62.
 " Paweł 28, 29, 80, 114, 134, 138.
 " Piotr 60, 116, 193, 205.
 " " Michał 95.
 " Samuel 202.
 " Stanisław 87, 300, 306.
 " Stefan 164, 187, 192, 273, 311.
 Pacewicz, patrz Pac Jurij, Mikołaj.
 Pakosz Kazimierz 207.
 Pancerzyński Karol 276.
 Paniuta 255.
 Paszkowicz Pietraszko 175.
 Paszkowski, patrz Lanckoroński.
 Patejewicz Lew (Pocie) 190, 267, 306.

- Petko, Petkowiec 231.
 Petkowiec Maciej 209, 295.
 " Stanisław 9.
 Piasecki Hieronim 284.
 " Jakób 222.
 " Jan 326.
 Piaseczyński Stefan Konstanty 54, 101.
 Piaskowski 324.
 Pieczyhojski Paweł 233.
 Piekarski Krzysztof 11, 100.
 Pielgrzymowski Eliasz 270.
 Pierzchliński Jarosz 287.
 " Stefan 287.
 Pieszko 174.
 Pietkiewicz, patrz Petkowiec.
 Pietrasz 299.
 " patrz Montygerdowicz.
 Pietraszkiewicz Adam Jan 287.
 Pietraszko (Liubicz) 255.
 Pilichowski Adam 251, 266, 310.
 Pilsudzki Franciszek 288, 295.
 " Ignacy 288, 295.
 Piotr (Montygerd?) 173.
 " Janowicz 295.
 Piotrowski-Ginwil Mikołaj 233.
 " Trojan Jan 322.
 Plater Fabijan 16.
 " Ferdynand 182, 239.
 " Jan Andrzej 16.
 " " Ludwik 17.
 " Józef Wincenty 69, 286.
 " Kazimierz Konstanty 69, 166, 250.
 " Konstanty Ludwik 33, 69, 128,
 165, 278.
 Pocię Adam 99.
 " Aleksander 61, 68, 140, 293.
 " " 250.
 " Antoni 248, 323.
 " Kazimierz Aleksander 68, 89, 140.
 " Leonard 88.
 " " 249, 324.
 " Lew, patrz Patejewicz.
 " Ludwik 248, 323.
 " " Konstanty 76, 83, 152,
 157, 188, 298, 323.
 Podbereski Hryhory Kazimierz 53, 233.
 Podoski Józef 234.
 Połubińscy książęowie 29.
 Połubiński książę Aleksander 37.
 " " " 119.
 " " " Hilary
 94, 170, 285, 303.
 " " Dymitr Samuel 39.
 " " Iwan 40.
 " z Lubna Jerzy 315.
 " książę Konstanty 41, 116.
 Poniatowski Stanisław 90, 189, 305.
 " książę Stanisław 189.
 " Stanisław August 321.
 " patrz Stanisław August,
 król.
 Popławski Stanisław 133.
 Potocki Aleksander 54.
 " Antoni Michał 305.
 " Eustachy 216.
 " Ignacy 172, 183, 280, 313.
 " Joachim 294.
 " Krzysztof 210, 229, 292, 302,
 320.
 " Michał 304.
 " Stanisław 54.
 " " 239, 248, 323.
 Preycz Kazimierz 240.
 Proksza vel Prora 197.
 Proński książę Aleksander 24, 65, 318
 " " Fryderyk 20.
 Proski Jan 298.
 Protasewicz Szuszkowski Waleryjan 251,
 267.
 Prozor Józef Antoni 89, 141.
 " Karol 250.
 Przebendowski Piotr 17, 106.
 Przeliewski Mikołaj 218.
 Przetocki Jan 314.
 " Wojciech 266.
 Przędziecki (Aleksander) 244.
 " " 106.
 " Antoni 165, 279, 294, 313.
 " Michał 283.
 " Mikołaj Władysław 121.
 Putiatycz książę Dymitr 19.
 Puzyna książę (Piotr?) 177.
 " " Andrzej 112.
 " " Antoni Michał 118, 207.

- Puzyna książę Krzysztof Dominik 32, 117.
 " " Michał 206, 276.
 " " " 208.
 Puzyr 254.
 Raczkiewicz Mikołaj 263.
 Radziwiński Stanisław 43.
 " patrz Frackiewicz.
 Radziwiłł Ostykowski 56, 77, 167, 173, 174.
 " ks. Albert 169, 179.
 " " " 324.
 " " Stanisław 74, 161, 164.
 " " Albert Władysław 65, 81, 227, 318.
 " " Aleksander Ludwik 9, 47, 90, 170, 180, 227, 319.
 " " Bogusław 47, 202, 223, 228.
 " " Dominik Mikołaj 162, 165, 193.
 " " Hieronim 297.
 " " Floryjan 203, 293.
 " Jan 327.
 " " 84.
 " " Janowicz 226.
 " " Mikołajewicz 63, 168, 184.
 " " " 70, 92, 154, 159, 213, 289.
 " ks. Jan Jerzy 65.
 " " Mikołaj 39, 83, 229.
 " " Janusz 80, 225, 291.
 " " " 66, 74, 94, 151, 156, 296.
 " " Jerzy 15.
 " " " 39, 278.
 " " " Józef 60, 292.
 " " Józef 28, 62, 68, 280.
 " Jurij Mikołajewicz 20, 63, 79, 148, 149, 154, 179, 289.
 " ks. Jurij Mikołajewicz 65.
 " " Karol Stanisław I, 76, 162, 165, 223, 320.
 " " Karol Stanisław II, 77, 245, 294.
 Radziwiłł ks. Krzysztof 74, 81, 151, 155, 172.
 " " Krzysztof Mikołaj 65, 73, 84, 150, 155, 162, 163, 226, 290.
 " " Leon Michał 324, 325.
 " " Maciej 84, 297.
 " " Marcin Mikołaj 230.
 " " Michał Antoni 230.
 " " Hieronim 77, 84, 245.
 " " Michał Karol 202, 204, 228, 292.
 " " Michał Kazimierz I, 75, 81, 156, 165, 228, 292, 319.
 " " Michał Kazimierz II, 60, 68, 76, 83, 153, 158, 182, 224.
 " Mikołaj I (urojony) 77, 154, 172, 295, 327.
 " Mikołaj II (urojony) 154, 172.
 " (Radziwiłłowicz) Mikołaj 35, 51, 62, 72, 160.
 " ks. Mikołaj Janowicz 14, 62, 73, 154, 161.
 " " Mikołaj Jurjewicz 59, 73, 150, 161, 159, 169, 236, 291.
 " (Radziwiłłowicz) Mikołaj Mikołajewicz 57, 73, 96, 160, 213, 225, 289.
 " ks. Mikołaj Mikołajewicz 37, 236, 298.
 " " Mikołaj Faustyn 39, 244.
 " " " Józef, patrz Józef.
 " " " Krzysztof 59, 65, 74, 169, 179.
 " " Mikołaj Krzysztof 304.
 " (Radziwiłłowicz) Piotr 295.
 " ks. Stanisław 230, 297, 324.
 " " Mikołajewicz 93, 170, 184.
 " " Stanisław Kazimierz 171, 320.
 " " Udalryk Krzysztof 224, 281, 324.

- Radziwiłł ks. Wojciech, patrz Albert.
 " " Zygmunt Karol 38, 228, 292.
 Radziwiłłowicz, patrz Radziwiłł.
 Rahoza 163, 195.
 " Hryhory 205.
 " Wasil 205.
 Rajecki Gedeon 17, 111, 124.
 " -Dunin Krzysztof 101, 274.
 Rakowski Jan 10, 88, 93, 193.
 Rapalowski książę Jarosław 176.
 Rdultowski Jan 121, 140.
 Rezanowicz, patrz Niemira.
 Rogaliński Kacper 18.
 Roguski Jakób 287.
 Rokicki Adam Michał 113.
 Romanowicz Dyonizy 218.
 Romer Stefan 114.
 " Mateusz 215.
 Ronikier Jan 213.
 " Michał Aleksander 213, 242.
 Rudomina Jakubowicz 197.
 " -Dusiński Jan 120.
 " " Krzysztof 27, 34, 127, 139.
 " " Piotr 104, 132.
 Rukiewicz Stanisław 219.
 Rumbold Wolimuntowicz 91, 167.
 Rumpold 85.
 Rusiecki Stanisław 114, 248.
 " Stefan 111.
 Rymkow Piotr 295.
 Ryszkowski Paweł 117.
 Rzewuski Adam Wawrzyniec 141.
 " Jan 305.
 " Stanisław Ferdynand 203, 305.
 Sączko 174.
 Sadowski Leonard 103.
 " Mikołaj 101.
 " Renald 101.
 Sakowicz Adam Maciej 53, 188.
 " Andrzej 44, 49, 254.
 " Bohdan Andrejewicz 45, 57, 168, 175.
 Sanguszko (Sanguszkowicz) książę Andrzej Aleksandrowicz 23.
 Sanguszko-Koszyński książę Andrzej 24.
 " (Sanguszkowicz) Koszyński książę Andrzej Michałowicz 20, 23.
 " (Sanguszkowicz) książę Fedor Andrejewicz 23.
 " książę Grzegorz (Hryhory) 8, 98.
 " " Hieronim 62.
 " " " 245.
 " " Jan Władysław 90.
 " " Janusz Aleksander 183, 245.
 " " Józef Paulin 171, 183.
 " " Kazimierz Antoni 181.
 " " Paweł Karol 171, 182, 194.
 " " Roman Fedorowicz 7, 155.
 " " Szymon 28, 88, 115, 139.
 Sanguszkowicz, patrz Sanguszko.
 Sapięha (Sopeha) 254.
 " Aleksander 308, 322.
 " " Bohdan 33, 139, 209, 322.
 " Aleksander Kazimierz 301.
 " " Michał 48, 158, 162, 195, 248.
 " Aleksander Paweł 171, 181, 212.
 " Andrzej Iwanowicz 30, 138.
 " " Pawłowicz 28, 40, 46, 52, 111, 159, 291, 318.
 " Andrzej Stanisław 66, 81.
 " Antoni Kazimierz 68.
 " Benedykt Paweł 188, 193, 303, 320.
 " Bohdan Pawłowicz 25, 28, 98, 114, 130.
 " (Sopeha, Sopeżycz) Bohdan Semenowicz 55, 134, 255.
 " Franciszek, książę 217.
 " " Ksawery 55.
 " " Stefan 211, 217, 223.
 " Fryderyk 31.

- Sapieha Fryderyk Iwanowicz 44.
 „ Ignacy 33, 194, 212.
 „ Iwan Bohdanowicz 42, 86, 260.
 „ (Sopeha, Sopeżycz) Iwan Seme-
 nowicz 42, 86, 197, 255—257,
 262, 313.
 „ Jan 152.
 „ „ 156, 287.
 „ „ Ferdynand 211.
 „ „ Fryderyk 68, 112, 162,
 304, 312.
 „ Jan Stanisław 170, 180, 301,
 322.
 „ Jerzy 32, 48, 61, 321.
 „ „ 33, 234.
 „ Józef 230.
 „ „ Franciszek 194.
 „ „ Stanisław 310.
 „ Karol 12, 286.
 „ Kaźmierz Jan 47, 75, 76, 94,
 152, 157, 193, 211, 303.
 „ Kaźmierz Leon 164, 180, 273.
 „ „ „ 11, 216.
 „ „ Nestor 257.
 „ „ Władysław 61, 67,
 194, 304, 321.
 „ Krzysztof 210, 229, 247, 303,
 320.
 „ Krzysztof Mikołaj 231, 273,
 287, 301.
 „ Krzysztof Mikołajewicz 213,
 228, 292, 301, 319.
 „ Krzysztof Stefan 33, 273.
 „ Leon Bazyli 194, 215.
 „ Lew 74, 138, 139, 151, 161,
 163, 186, 271.
 „ Michał 230.
 „ „ Iwanowicz 44.
 „ „ Antoni 165, 239.
 „ „ Franciszek 215, 223.
 „ „ Józef 212, 286, 323.
 „ Mikołaj 232.
 „ „ 10, 26, 81, 184, 202.
 „ „ Pawłowicz 9, 25, 33,
 87, 176.
 „ Mikołaj Krzysztof 26, 37, 40,
 225.
- Sapieha Mikołaj Krzysztof 285.
 „ Paweł Iwanowicz 37, 43, 246.
 „ „ „ 108.
 „ „ Bernard 314.
 „ „ Jan 71, 75, 88, 151, 152,
 247, 302.
 „ Paweł Stefan (Bohdanowicz)
 164, 223.
 „ Piotr 54, 321.
 „ Tomasz 38, 71.
 „ „ 247.
 „ Władysław Józefat 11, 26, 211,
 229.
- Sawa Stojan 174.
 Sawicki Dominik Kaźmierz 101.
 „ Maciej 103, 125, 269, 271.
 „ Malcher Stanisław 11, 100.
 „ Michał Alojzy 239.
- Schenking Jerzy 136.
 „ Otto 103, 136.
- Schlieben hr. Jan Teodor 16.
 Scipio del Campo Ignacy 306.
 „ Jan 134.
 „ Józef 182.
- Schretter Jan 106.
 Siedlnicki Karol 299.
- Sielicki Józef 128.
- Siemaszko Aleksander 24, 98.
 „ (Siemaszkowicz) Bohdan
 251.
 „ Mikołaj 98.
 „ Piotr 24, 268.
- Siennicki Kaźmierz 215, 244.
 Siesicki-Dowmont Kaźmierz 233.
 „ „ Michał 27, 32.
- Silnicki Władysław 283.
- Skinder Szymon 201.
- Skirgiełło, w. ks., 18, 197.
- Skobejko 197.
- Skop Stanisław 263.
- Skorulski Andrzej 104.
- Skumin, patrz Tyszkiewicz.
- Slizień Michał 299.
 „ Rafał 220.
 „ Stefan 312.
- Sławek 197.
- Śluzka Aleksander 26, 38, 60, 111, 144.

- Śluzka Bogusław Jerzy 190, 193, 228,
 319.
 „ Dominik Michał 48.
 „ Józef Bogusław 67, 82, 157,
 181, 203, 238.
 „ Krzysztof 70.
 „ Zygmunt Adam 203, 206.
- Snaksar 253.
- Snowski Malcher 138, 176.
- Sokołiński, patrz Drucki-Sokołiński.
- Sołohub Dowojna Antoni 216.
 „ Jan Michał 11, 189, 239.
 „ Józef Antoni 89, 141, 145.
 „ Jurij 51.
- Solomerecki książę 29.
 „ „ Iwan 114, 134.
 „ „ Lew Mikołaj 131.
- Sołtan Aleksandrowicz 35, 175.
 „ Iwan Aleksandrowicz 177.
 „ Stanisław 183, 204, 297.
- Sopeha, patrz Sapieha.
- Sosnowski Jan 127.
 „ Józef 48, 54, 158, 280, 286.
- Stanisław (Leszczyński), król, 16, 39,
 61, 75, 76, 152, 157, 182,
 188, 224, 234, 241, 244,
 248, 274, 304, 312, 321,
 323.
 „ August, król, 4, 147.
 „ Iwanowicz 62.
 „ Iwazkowicz 235.
 „ Michałowicz 175.
- Stankiewicz Jan Mikołaj 275.
- Stabrowski Piotr 123.
 „ Wojciech 284.
- Stefan, król, 40, 84, 103, 252.
- Stetkiewicz Bohdan 40, 116, 120.
 „ „ 177.
 „ Samuel 120.
- Stojan, patrz Sawa.
- Straszewicz Michał 136.
- Strawiński Baltazar 26, 100, 131.
 „ Ignacy 293, 299.
 „ Marcin 110, 138, 177.
- Stretowicz Iwan Aleksandrowicz 184.
- Stromilon 197.
- Strutyński Jan 106.
- Suchodolski Antoni 14, 109, 134.
- Sudymontowicz Olechno (Aleksy?) 44,
 72, 89, 160, 288.
- Sudywoj Wolimuntowicz 49, 78, 254.
- Sudywojewicz Stanko 57, 174.
- Sulistrowski Alojzy 282, 306.
- Sułkowski Aleksander Józef 241.
- Sunigajło Jan 62.
- Światosza Fedko 261.
- Świdrygiełło, w. ks., 21, 85, 159, 163,
 167, 173, 174, 197, 253.
- Świeziński Marcin 218.
- Swiniarski Mikołaj 106.
- Swiniuski Michał 261.
- Swirski książę Janusz 176.
 „ „ Lukasz 176.
- Syberg, patrz Zyberg.
- Syruc Szymon 141, 245.
- Syrutowicz Szczęsny 243.
- Szaniawski Fabijan 259.
 „ Konstanty 309.
- Szankowski-Sawaniowski Gabryjel Do-
 minik 326.
- Szczyt Adam 213.
 „ Jan 114.
 „ -Niemirowicz Jan 107.
 „ (Szczytowicz) Jan 242.
 „ -Niemirowicz Józef 102.
 „ „ „ 118.
 „ „ Krzysztof 133, 212.
- Szczuka Antoni Stanisław 165.
 „ Michał 112.
- Szembek Franciszek Jakób 17.
- Szemet (Szemiot) Malcher 143.
 „ Melchior 70.
 „ Michał 77, 162.
 „ Mikołaj 128.
 „ Stanisław 232.
 „ „ 321.
 „ Wacław 126, 131.
- Szliben, patrz Schlieben.
- Szpanowski, patrz Czaplic.
- Szpilowski Michał 117.
- Szretter, patrz Schretter.
- Sztejn Tadeusz 246.
- Szujski książę Konstanty 274.
- Szumlański Kaźmierz 287.

Szwykowski Jan 306.
 „ Samuel Kazmierz 241.
 Szylański-Bortkiewicz Jan 288.
 Szyłowicz, patrz Olizar.
 Szymkowiec Iwan 89, 90, 176, 269, 270.
 „ Jurij 128.
 Szyszka Daniel 122.
 Talwosz Adam 143.
 „ Mikołaj 65, 109, 143, 146, 179.
 „ „ 146.
 Tarkowski Stefan 102.
 Tarło Jan 304.
 „ Michał 212.
 „ Piotr 54.
 „ Stanisław 265.
 Tarnowski Joachim 41, 70.
 Tarusa 283.
 Teodor książ 18.
 Terechowicz Sienko 266.
 Thoyto 44.
 Tiesenhansen, patrz Tyzenhaus.
 Totwił, patrz Montowtowicz.
 Tretiak Mikołaj 202.
 Tryzna Gedeon 187, 228, 292, 302, 319.
 „ Hryhory 125, 131.
 „ „ 134.
 „ Marcyjan 164, 273, 306, 307.
 „ Mikołaj 187, 232.
 „ Paweł Piotr 247, 302, 322.
 „ Piotr 41.
 „ Teofil 10.
 Truskulewski 250.
 Tubaczowicz Daszko 174.
 Tungel 255, 256.
 z Twardowa Saul 253.
 Tyszkiewicz Aleksander Skumin 249, 281.
 „ Antoni 315.
 „ „ Jan 180, 193, 210, 295.
 „ Dymitr Skumin 177.
 „ Eustachy Jan (Ostafi) 9, 30, 134, 192.
 „ Janusz Skumin 30, 59, 74, 273.
 „ Jerzy 140, 276.
 „ Józef 95, 145, 276.
 Tyszkiewicz Józef Skumin 55, 118.
 „ Jurij Wasilewicz 9, 55.
 „ Kalennik (Kalenicki) 176.
 „ Kazmierz 100.
 „ „ 228, 292, 302, 319.
 „ Konstanty 125.
 „ Ludwik Skumin 158, 172, 189, 281.
 „ Marcin 178.
 „ Michał 34.
 „ Mikołaj 133.
 „ Ostafi, patrz Eustachy Jan.
 „ Ostafiej 131.
 „ Piotr 26, 110.
 „ „ 133.
 „ Serafim 134.
 „ Stanisław 118, 146.
 „ Teodor Skuminowicz 37, 186, 191.
 „ Wasil 43, 51.
 „ Władysław 229.
 „ Wincenty 231, 313.
 Tyzenhaus Andrzej 238.
 „ Antoni 195, 224, 281.
 „ Gotard Jan 13, 41, 137.
 „ Jan 32, 277.
 „ Jerzy 243.
 „ Michał 277.
 „ „ Jan 206.
 „ Stefan 39, 234, 304.
 Ungern Jerzy 135.
 „ Otto 135.
 Unichowski Aleksander 145.
 „ Bogusław 39, 60.
 „ Krzysztof 219.
 Venet Stanisław 259.
 Völkersahm, patrz Felkerzamb.
 Waclaw Mikołajewicz z Mejszagoly 264, 268.
 Wahanowski Aleksander 177.
 Wahl Jan Zygmunt 106.
 „ Zygmunt 214.
 Waleryjan, patrz Protasewicz.
 Wańkowiec Teodor Antoni 112.
 Waśko Pawłowicz 255.
 Wasil książ 85.

Wasil Andrejewicz książ 174.
 Wawrzecki Tomasz 195, 204.
 Ważyński Antoni 327.
 „ Michał Skarbek 279.
 Weissenbach Henryk 241.
 „ „ Jerzy Karol 241.
 Weknewicz Lew 236.
 Wesna Fedor 85, 197.
 Wesztortowicz Miszko 235.
 Wiaźewicz Aleksander 218, 299.
 „ Hleb 55.
 „ patrz Iwaszewicz.
 „ Iwaszko 50.
 „ Jan 56.
 „ Piotr Kazmierz 38, 283.
 Wielhorski Jerzy 286.
 „ Michał 235.
 Wierszul, patrz Ościkowicz.
 Wiesiowski Krzysztof 170, 180, 227, 301, 318.
 „ Mikołaj 144, 227, 232, 291, 318.
 „ Piotr 170, 180, 192.
 „ „ 250.
 Wieszeniewicz Stefan 287.
 Wiegajło Mikołaj 265.
 Wilczek 28, 114.
 „ Jan Anzelm 66, 127.
 „ Samuel 28, 133.
 de Wilhelma, patrz Millenheim.
 Wilpizewski 287.
 Wiśniowiecki książ Andrzej 8, 90, 142.
 „ „ Janusz Antoni 75, 82, 181, 293.
 „ „ Konstanty 21.
 „ „ Michał Aleksandrowicz 98, 108.
 „ „ Michał Serwacy 75, 76, 82, 152, 153, 157, 158, 162.
 Witold, w. ks., 18, 48, 159, 167, 173, 197, 252.
 Władyka Aleksander 176, 264.
 „ Fedko 255, 256.
 „ Iwaszko 255, 256.
 Władysław IV, król, 198, 214, 288, 306, 322.
 Włoszek Stanisław 191.
 Wojciech Andrejewicz 208.
 „ Janowicz, patrz Klodzko.
 Wojna Andrzej Lawrynowicz 227, 291.
 „ Antoni 278, 315.
 „ Gabryjel 163, 271, 313.
 „ Grzegorz 99.
 „ Ławryn 186, 191, 269, 271.
 „ Maciej 119.
 „ „ Lawrynowicz 192, 273.
 „ Piotr 302.
 „ Sokół 99, 115.
 „ Stanisław 233, 235.
 „ Szymon (Semen) 114, 115, 177.
 Wojna-Jasiennicki Aleksander 121.
 „ „ Iwan 55.
 „ „ Konstanty 112.
 „ „ Mikołaj 122.
 Wojnicki Jan 21.
 Wojtko 174.
 Wolan Andrzej 314, 216.
 Wolbek Bogusław 241.
 Wolff-Lüdinghausen Aleksander Ludwik 13, 140.
 „ „ Fromhold 217.
 Wolimuntowicz, patrz Kieżgajło, Rumbold, Sudywoj.
 Wolmer Kazmierz 105, 207.
 Wolski Krzysztof 301.
 „ Mikołaj 139.
 „ „ 195.
 Wółczek Jan 176.
 Wółczkowicz Jerzy 221.
 Wółmiński Jan 52, 126.
 Wołodkiewicz Chryzostom 219.
 Wołodkowiec Krzysztof 38, 55.
 „ „ Marcin 266, 283.
 Wołowicz 204.
 „ Andrzej 310.
 „ „ Iwanowicz 202.
 „ „ Antoni 109, 204, 207.
 „ „ 278, 315.
 „ „ Dominik Marcin 312.
 „ „ Eustachy 163, 270, 307.
 „ „ patrz Ostafi.
 „ „ Kazmierz 210, 303, 320.

Wołowicz Fedor 250.
 „ Hieronim 93, 164, 187, 192,
 270.
 „ Hryhory Bohdanowicz 51,
 222, 236.
 „ Hryhory Hrynkowicz 119.
 „ „ Józefowicz 237.
 „ Ignacy 310.
 „ Iwan 225.
 „ „ Iwanowicz 176.
 „ Jan 238.
 „ „ Kaźmierz 248.
 „ Jarosz, patrz Hieronim.
 „ Jerzy Stanisław 275, 308.
 „ Marcyjan 309.
 „ „ Dominik 171, 274.
 „ Ostafi Bohdanowicz 64, 73,
 80, 161, 163, 179, 185, 268,
 295.
 „ Paweł 190, 192.
 „ Piotr 209.
 „ Samuel 120.
 „ Wincenty Piotr 312.
 „ „ Stanisław 314.
 „ Władysław 88, 132, 156, 285.
 Worcell Stanisław Grzegorz 306.
 Wroniewski Szymon 246.
 Wybranowski Zygmunt 13.
 Wyhowski 114.
 „ Aleksander 309.
 „ Daniel 113, 224.
 Wyżycki Karol 299.
 Zabiello Antoni 240.
 „ Ignacy 108.
 „ Jan 118.
 „ Józef 159, 240.
 „ Szymon 113.
 „ „ 114.
 „ „ 240, 241.
 Zabrzeziński Aleksander 84.
 „ Jan Janowicz 36, 58, 169.
 „ „ Jurjewicz 35, 45, 57,
 63, 168, 175.
 „ Stanisław 183, 300.
 Zahorowski 108.
 „ Piotr 176.
 „ Wasil 97, 177.
 Zakrzewski 266.
 Zaleski Jakób 219.
 „ Michał 327.
 Zalewski Stanisław 240.
 Załuski Jan Prosper 234.
 „ Karol 234.
 Zambrzycki Jan 219.
 Zamojski Michał 54.
 Zaranek-Horbowski Kaźmierz 95, 323.
 Zasławski książę Aleksander 143.
 „ „ Bohdan 25.
 „ „ Fedor 85.
 „ „ Iwan 25, 85.
 „ „ Janusz 43.
 „ „ Michał 85.
 Zawadzki Jan 41.
 Zawisza Andrzej Janowicz 26, 172, 186.
 „ „ 111.
 „ „ Kaźmierz 272.
 „ Ignacy 182, 245, 297.
 „ Jan Janowicz 30, 88.
 „ „ 28.
 „ „ Józef 71.
 „ Krzysztof 28, 283.
 „ „ 82, 170, 181, 190,
 237, 275, 287.
 „ Malcher 138, 177.
 „ Mikołaj 139, 311.
 „ patrz Dowgiałło.
 Zawiszyc Jan 300.
 Zbarański książę Janusz 8.
 „ „ Stefan 59, 64, 87.
 Zebrzydowski Floryjan 43, 313.
 Zenowicz Jan Jurjewicz 131, 138, 301.
 „ Jerzy 283.
 „ Jurij Iwanowicz 51.
 „ „ Jurjewicz 29, 150.
 „ „ Mikołajewicz 126, 130.
 „ Krzysztof 9, 48, 99.
 „ „ 27, 40, 276.
 „ „ 122.
 „ Michał 53.
 „ Mikołaj Bogusław 126.
 „ Stanisław 120.
 „ „ 159.
 z Zermina, patrz Butrym.
 Zgierski Mikołaj 314.

Zienkowiec Andrzej 134, 220.
 „ Michał Jan 278.
 „ Tomasz Ignacy 280, 315.
 de Zirmoni Jurga 173.
 Zyberg Jan Tadeusz 12, 18.
 „ Józefat 17, 107.
 Zygmunt, w. ks., 56, 167, 173, 197, 253.
 „ I, król, 36, 42, 71, 84, 172,
 259, 264, 268.
 „ III, król, 49, 139, 172.
 „ August, król, 84, 104, 135,
 136, 155, 172, 251, 264,
 265, 266.
 Zyzemski książę Aleksander 210, 302.
 Żaba 119.
 „ Jan Kaźmierz 28.
 „ Tadeusz 48, 128.
 „ Waleryjan Antoni 101, 128.
 Żarnowiecki Stanisław 96.
 Żedewit Iwan 148, 154.
 Żórawiński Aleksander 24.
 Żuk Franciszek 284.
 „ Marcin 240.
 Żukowski Mikołaj 264.

85351

WAŻNIEJSZE POPRAWKI I DODATKI.

- Str. 10, wiersz 16. Nie „Kamienieckiego“, a „Kijowskiego“.
- „ 18, wiersz przedostatni. Nie „1430“, a „1433“.
- „ 19 wiersz 20, str. 163 przypis 1, str. 168 wiersz 13, str. 184 wiersz 14 i str. 236 wiersz 6, nie „Gliński“, a „Hliński“.
- „ 24. Województwo Mereckie. Zamiast zdania: „Zdaje się jednak, iż nominacja na wojewodę Mereckiego wydana nie została i takim sposobem wojewody Mereckiego nie było“, wstawić: „*Konstytucyja 1793 r. województwo Mereckie na miejsce Smoleńskiego stanowiąc, senatorów Smoleńskich zachowuje, którzy odtąd nie Smoleńskimi, ale Mereckimi mianować się będą*“ (Gazeta Warszawska 1793. Nr. 105). Takim sposobem wojewodą Mereckim został, ówczesny wojewoda Smoleński, Franciszek Ksawery Sapieha; nigdzie jednak z tytułem wojewody Mereckiego nie występuje.
- „ 34, wiersz 5. Piotr Montygerdowicz jest namiestnikiem Nowogrodzkim już 1430 r. (Prochaska. Kodeks listów Witolda 907).
- „ 41, przypis 13, wiersz ostatni. Nie „1642“, a „1842“.
- „ 54, wiersz przedostatni. Nie „po śmierci Michała Sapiehy“, a „po śmierci Piotra Sapiehy“.
- „ 62, przypis 2, wiersz 4. Nie „Niesiecki III. 92“, a „Niesiecki III. 392“.
- „ 64 przypis 12, str. 179 przypis 8 i str. 227 przypis 1. Ks. Spr. Publ. dodać: „Nr. 9“.
- „ 71, wiersz 7. Aleksander Morsztyn *mianowany wojewodą Wendeńskim 1659 r.* Kasztelanem Rogozińskim „po nim“ już 1660 Hieronim Dembiński (Porównaj: Michałowski. Księga pamiętnicza. Kraków 1874, str. 803 i 805 i Żychliński. Złota księga IV. 44).
- „ 92, wiersz 6. Wykreślić „w Styczniu“.

- Str. 116, wiersz 13. Abramowicz mianowany kaszt. Mścislawskim nie „około 1639 r.“, a „na wiosnę 1640 r.“. Jeszcze w Lutym 1640 r. był cześnikiem (Podgórski. Pomniki do dziejów Polski I. 27—30), a już w Czerwcu 1640 jest kasztelanem Mścislawskim (Tamże II. 360).
- „ 143. Kasztelanowie Żmudzcy. Mikołaj Talwosz mianowany kaszt. Żmudzkim w *Październiku* 1570 „po śmierci Malchera Szemeta“ (M. Lit. Ks. Zap. 51. f. 278. d. 185). Adam Talwosz mianowany 8 *Kwietnia* 1615 „po Hołowczyńskim“ (Tamże Ks. 91. f. 374).
- „ 144, wiersz 15. Kuncewicz mianowany „kaszt. Żmudzkim“, a nie „Smoleńskim“.
- „ 150, wiersz 5. Ks. Mikołaj Jurjewicz Radziwiłł *jest hetmanem już w Marcu* 1550 r. (Niemcewicz. Zbiór pamiętników I. 326).
- „ 152, wiersz 2. Paweł Jan Sapieha *mianowany jednocześnie wojewodą Wileńskim i hetmanem na początku* 1656 r. Z tymi tytułami występuje już 25 Marca 1656 (Portofolio królowej Maryi Ludwiki. Poznań 1844. I. 293).
- „ 155, wiersz ostatni. Ks. Krzysztof Radziwiłł *mian. hetmanem polnym* 7 *Kwietnia* 1615 (M. Lit. Ks. Zap. 91. f. 373).
- „ 158, przypis 5. Patrz wyżej str. 153 (a nie 53).
- „ 164, wiersz 17. Krzysztof Pac *mianowany podkanclerzym w Marcu* 1656 (Portofolio królowej Maryi Ludwiki I. 262 i 293).
- „ 199. Do „dygnitarzy i urzędników stanu“, między cześnikami a pisarzami wstawić: „*Lowczy*“.
- „ 199, przypis 4. Danejkowicz. *Swada polska kancelaryjna* (nie korespondencyjna).
- „ 227, wiersz 6. Chodkiewicz *Jurij Jurjewicz* (a nie Jan Jurjewicz).
- „ 232, wiersz 4. Wykreślić znak zapytania.
- „ 247, wiersz 12. Wykreślić „pisarz polny koronny“.
- „ 288, wiersz 10. Nie „1599“, a „1699“.
- „ 305, wiersz 3. Nie „1772“, a „1722“.
- „ 326, wiersz 14. Wykreślić „umarł 1744“. W tym czasie skarbnym w. ks. lit. był Ważyński (Wymieniony w Kalendarzu mniejszym jezuickim na r. 1740; został pisarzem w. lit. 1746). Kimbar „skarbnym lit. i wojski“ będzie to może: Gabryjel Kimbar, skarbnym w. ks. lit. 1655—1667 (Vol. leg. IV. f. 495 i 990). W danym razie urząd wojskiego wakowałby przez blisko 80 lat.

